

קובץ גליונות

חג השבועות-פרשת נשא

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

קובץ מורחב 128 עמודים

דברי שי"ח-
דרכי החיזוק-
ממגד גרש ירחים-
מנחת דבר-
דבר טוב-
ממעייץ החיים-
רשימות תלמידים-
מים חיים-
מתיקות הלכה-
שואלין ודורשין-
אורחות חיים-
אזמרה לשמר-
יאיר גזרו-
הפרשה המחנכת-
נשיה בחוקיך-
גאון יעקב-
הרב גנחובסקי-
וידבר משה-
תיקוני עירובין-
פנינים מאירים-
דהזיתיה-
פרדס יצחק-
תוספות מיוחדות לחג השבועות-

מערכת "קובץ גליונות"

מאחלת

חג שמח!

ושנזכה לקבל

את התורה מאהבה.

זכות הלימוד בקובץ

לעילוי נשמת

ר' שמעון (מילו) ב"ר צבי קנול ז"ל

נלב"ע י"א מרחשון תשע"ב

תנצב"ה

ניתן לשלם גם במכשירי

'קהילות' ו'נדרים פלוס' ע"ש קובץ גליונות

לעילוי נשמת

ישראל זלמן ב"ר שלמה הכהן שיבלחט"א

פרסט

לרפואת

חיים ראובן בן עליה

בתושח"י

לעילוי נשמת

מרת נקדם בת מרים ע"ה

להצלחת

חן בת צפורה

מחבר ספר?

הפרס/ס' יקר?

פרסום במדור אוצר הספרים
ממוקד ומגיע בדיוק לקהל היעד
שאתה צריך!
וכל זה במחיר מוזל במיוחד
לתועלת המחברים.

פנה עוד היום
למערכת 'קובץ גליונות'

הקבצים הבאים

י"ד סיון	בהעלותך	ד' אב	דברים
כ"א סיון	שלח	ט' אלול	כי תצא
כ"ח סיון	קרח	ט"ז אלול	כי תבוא
ה' תמוז	חוקת	כ"ג אלול	נצבים וילך
י"ב תמוז	בלק	א' תשרי	ראש השנה
י"ט תמוז	פינחס	ח' תשרי	האזינו-שבת שובה - יו"כ
כ"ו תמוז	מטות מסעי	ט"ו תשרי	חג הסוכות

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:
יש לבחור בלחצן קופות נוספות,
חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכזת-ל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

גליון זה י"ל לזכות ולהצלחת
ידידינו החשוב
שיראה ברכה והצלחה
בכל הענינים

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

פנינים וענינים לחג השבועות

ניעורים בליל שבועות

כתב המג"א (אר"ח סי' תצ"ד) שמה שניעורים בליל שבועות הוא תיקון על מה שבזמן מתן תורה ישנו והיה הקב"ה צריך להקיצם. ולכאורה התיקון היה צריך "לקום בזמן", ולמה להיות ערים כל הלילה?

תשובה: בגמרא מבואר שיותר קל לא ללכת לישון מאשר לקום בבוקר מוקדם, כך אמרו במסכת יומא (כ"ב א') "שאיני מיגנא ממיקם", ופירש רש"י: "נוח לו לאדם לנדד שינה מעיניו מלילך לישן עד סוף הלילה מלהיות עומד ממטתו בהשכמה שהיא תרומת הדשן", ולכך נהגו להיות נעורים (דרך שיחה).

ותערב לפניך עתירנו

אומרים תפילה זו רק בימים טובים, ולא בשבתות ראשי חודשים, כי זה נתקן בחו"ל שאין ברכת כהנים רק ברגל, ולפי שבזמן הבית היה ברכת כהנים בשעת הקרבן כדתנן (בתמיד ל', ב'), אנו מבקשין שתערב עתירנו כעולה וכקרבן.

ואף שאין מוזכר ענין נש"כ במטבע הנוסח של "ותערב", ברכה כעבודה כמו שכתב הרמב"ם (פרק ט"ו מתפילה הלכה ג'), מדכתיב לשרתו ולברך בשמו.

ותתן לי ולכל נפשות ביתי מזונותינו ופרנסתינו בריחוק ולא בצמצום וכו' מתחת ידך הרחבה,

והנה אף שגם ביו"ט, כמו בשבת, לא הותר לבקש צרכיו, כאן מבקשים על הפרנסה, כי בשעת ברכת כהנים הוא זמנו.

ל"ג מידות

הנה ביום טוב אומרים קודם קריאת התורה ל"ג מידות של רחמים, והטעם כי בשלש רגלים נידונים כדתנן בראש השנה ט"ז, א' וצריכין רחמים. ומשום כך בשמחת תורה אין אומרים הל"ג מידות, שאינו יום דין כמו כל הרגלים. ונוהגים לומר ג' פעמים ל"ג מידת הרחמים, **שיהא חזקה**, (מחזור שי"ח שפתותינו)

ערב שבועות (תשס"ט)

רבינו נח ואמר שצריך כח כדי להיות ערים כל הלילה. באמצע קם רבינו והלך לארון הספרים לבדוק היכן אוהז [רמב"ם הלכות יו"ט פרק ו', שו"ע יו"ד ב' דף ל"א הלכות י"ן נסך, משנה ברורה חלק ד' דף קל"א], כדי שיזכור בלילה בבית הכנסת היכן להמשיך לימוד חובותיו [כי בדרך כלל לומד בביתו את כל ספרי לימודיו עם סימניה היכן אוהז, ורק בליל שבועות לומד בבית הכנסת]. והוסיף רבינו שנוהג קודם לסיים לימוד החובות היומיים, ורק אח"כ אומר 'תיקון' לאחר חצות הלילה, משום שיש ספק אם אפשר לומר קודם חצות תורה שבכתב.

(החובות)

ערוב תבשילין

שמעתי מרבינו שרצה להוציא ולסדר את ההלכות של עירוב תבשילין, אבל כיון שראה שתלמיד חכם אחר כבר סידר ספר על כך משך ידו מזה.

"טעמא דקרא" על מגילת רות

כל שנה בשבועות בסעודה אהה"צ מחדש רבינו חידוש על מגילת רות, ובשנה אחת דרש את כל מזמור "אשר חיל" על רות, ואמר שיש מדרש כזה (עי' מדרש זוטא רות ד' י"א). שנה אחרת פירש מה שנאמר על רות "אשת חיל", שלא מצינו שזה נאמר על אחרות, ופירש ע"פ הא דאיתא בכתובות ס"ב ב' נח נפשה דרביא אמר רבי ח"ו פסולא איכא, והכא נמי היה אפשר לומר דכיון דבועז מת מיד למחרת שמא יאמרו דאיכא בה פסול, ועל כן העיד עליה דאשת חיל היא (ועי' ב"טעמא דקרא" רות ד"ה כל אשר).

(הספרים)

מעניני המגילה

יעש ה' עמכם חסד וגו'

במד"ר פ"ב סי"ג א"ר זעירא מגלה זו אין בה לא טומאה ולא טהרה ולא איסור ולא היתר ולמה נכתבה ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים. וצ"ע דהלא כמה וכמה הלכות ילפינן ממגילת רות כמו קנין חליפין וגירות ויבום וברכת חתנים וגאולת שדה אחוזה וכו' (שו"ר בפירוש מהר"ר שהקשה כן ונשאר בצ"ע). אמנם הביאור הוא, דלא בשביל זה נתחברה המגילה אלא כדי ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים אולם לאחר שכבר נכתבה בודאי ילפינן ולמידין ממנה הרבה הלכות ודינים כמו שילפינן מכל התנ"ך.

בכל המגילה נזכר רות המואביה מואביה מלא ו' חוץ מהאחרון וגם את רות המואביה הוא חסר, י"ל דכ"ז שבועז לא פסק מואבי ולא מואבית הי' מואביה מלא כמו כל בני מואב אבל אחר שפסק דמואביות כשרות נעשה חסר שאין זה מואב גמור.

(טעמא דקרא)

וספרתם לכם

במ"ח קנינים התורה נקנית

והאומר דבר גשם אומר

שאלתי רבינו שליט"א בענין זה דהאומר דבר בשם אומר האם אדם שהראה לחבירו מראה מקום, כגון שציין לו ירושלמי וכדו' צריך ג"כ לומר בשם אומר שפלוגי הראה לו את דברי הירו' ואמר לי רבינו שליט"א שחכם אחד הראה למרן החזו"א זצ"ל איזה מראה מקום אודות מש"כ בספרו, ונטל החזו"א את קולמוסו וכתב שו"ר וכו' ולא הביא שם המציין. והסברא בדבר משום שכעת הוא ראה המראה מקום בעצמו. ועי' בזה בספר אילת השחר עה"ת במדבר פרק ל"א פסוק כ"א.

ובאחד הפעמים שנכנסתי אצל מרן רה"י הגר"ד פוברסקי שליט"א אמר לי שעובדא זו היתה עמו שציין למרן החזו"א אודות מש"כ בספרו במנחות שכן הוא בתוספתא, ומיד כתב החזו"א שו"ר בתוספתא. ועי' בזה בספר אעלה בתמר בדינים והלכות אות נ"ה.

עוד שאלתי למרן שליט"א דיש להסתפק אם גם בשומע סתירה מחברו וכגון ששאלו סתירה בש"ס והראהו ב' המקומות וכיוצא' ג"כ ליכא דין לומר בשם אומר דהרי עתה ראה הוא ג"כ שני המקומות הסותרים. והשיב מרן שליט"א דבזה צריך לומר בשם אומר.

עוד שאלתי האם באופן שהשני לא פתח המ"מ שציין לו וסומך ע"ז שאמר לו זאת, גם באופן זה א"צ לומר בש"א או דוקא היכא שגם הו"ע ראה הדברים במקורם א"צ לומר בשם אומר. והשיב רבינו שליט"א דכיון שיכול לראות יתכן דכראה דמי.

וסיפר לי ידידי הגר"מ שרגליש שליט"א דהנה רבינו שליט"א בספר טעמא דקרא פר' בראשית עה"פ ואחות תובל קין נעמה דן בענין צואת ריה"ח ששם החתן וחמיו וכן כלה וחמותה לא יהיו שווין, והביא שם רשימת ראיות מבבלי וירושלמי שלא חשו להאי עניינא. וחלק מן המקורות הם מהגאון ר' ראובן מרגליות ז"ל בהערותיו מקור חסד שעל ספר חסידים. ושאל הגר"מ את רבינו שליט"א אם צריך להזכיר את שמו של הגר"ר מרגליות בספר, והאדימו פני רבינו בתמייה ואמר לו "ודאי להזכיר, וכי מה אתה רוצה שאתעטף בטלית שאינה שלי". (קניני חיים מהדורה חדשה מאת ידידינו הרה"ג רבי יצחק אהב ציון שליט"א)

(ג, י) [חסד וגו' הראשון. דאגגירת.
(תרגום וע' רש"י)]
(ג, י"ב) יש גואל קרוב ממני. טוב שמו
ו"א פלוני אלמוני שמו (ר"ר פ"ו) והוא
בן נחשון בן עמינדב (ב"ב צ"א א') ו"א
שהוא אחיו של בועז הגדול ממנו
(תנחומא בהר סי' ג' ע"ש ועי' ר"ר פ"ו).
(ג, יד) ויאמר אל יודע. לבן ביתו אמר
(רות רבה פ"ז) ו"א להקב"ה אמר (שם).
(ד, ח) וישלוח נעלו. "א של בעז ו"א
של גואל (ב"מ מ"ז א'). ו"א נעלו ממש.
ו"א בית ידו (תרגום וע' טע"ק)
(ד, יג) ויקח בעז את רות. בעז בן פ' הי'
ורות בת מ' (ר"ר פ"ו ב') ו"א בן ת'
שנה הי' (ילקוט ריש ויחי שביום
שנשאה מת כמ"ש בילקוט סוף ורת
ובמדרש הגדול ויחי אל' בועז ועובד
וישי חיה כל אחד מהן קרוב לחמש
מאות שנה). ו"א בן ש'. (רש"י דה"א,
ב' י"א)
(למכסה עתיק)

שפרנסוהו (תרגום) ו"א שויתרו לה
כתובתיהן (ר"ר הנ"ל)]
(א, כא) אני מלאה הלכתי. שהלכה
מעוברת (ר"ר סוף פ"ב).
(א, כב) בתחלת קציר שעורים. הוא
ערב פסח (תרגום) ו"א ט"ז בניסן (ר"ר
פ"ד).
(ב, א) [ושמו בועז. אחי אביה של נעמי
(ר"ר ה' י') ו"א אחי אלימלך (שם ו' ג')
ו"א בן אחי אביה (ב"ב צ"א הובא
ברש"י רות ב' א').]
(ב, ה) הנצב על הקוצרים. על מ"ב
קוצרים (ר"ר פ"ד).
(ב, כג) עד כלות קציר השעורים וקציר
החטים. ג' חדשים (ר"ר פ"ה והוא עד
ט"ז תמוז לפי הנ"ל).
(ג, ג) ושמת שמלותיך עליך. אלו בגדי
שבת (שבת ק"ג ב').
(ג, ח) ויהי בחצי הלילה. ליל פסח הי'
(רוקח על רות ותוס' השלם בא פ' ויהי
בחצי הלילה וצ"ע).

(א, א) ויהי בימי שפוט השופטים. זה
דבורה וברק ויעל ו"א זה שמגר ואהוד
(ר"ר פ"א).
(א, ב) אלימלך ושם אשתו נעמי. בני
נחשון בן עמינדב (ב"ב צ"א א') ו"א
אלימלך בן שלמון הי' (ר"ר פ"ו).
(א, ד) וימת אלימלך וגו' וימותו גם
שניהם. שלשתן ברעב מתו (תוספתא
ע"ז פ"ה ה"ב).
(א, ד) ערפה ורות. בנות עגלון מלך מואב
(תרגום ור"ר פ"ב) ו"א בת בנו (הוריות
י' ב'). [וע"ע בניזיר כ"ג ע"ב ובתוס' שם
דהכונה להרבה דורות].
(א, ו) כי שמעה בשדה מואב. מהרוכלין
(רות רבה) ו"א ממלאך (תרגום).
(א, ז) ותלכנה בדרך. מ' פסיעות ו"א ד'
מילין (ר"ר פ"ב) והלכו ביר"ט (שם).
(א, ח) [כאשר עשיתם אם המתים. שלא
התחתנו אחר מיתתן. (תרגום) ו"א
שעשו להן תכריכין (ר"ר ב', י"ג) ועמדי.

ענין הלימוד בליל שבועות

ג' סיון תשנ"ה. אברך שואל, כבר כמה שנים כאשר לומד בליל שבועות העיניים נעצמות ואיכות הלימוד גרועה מאד, ולעומת זאת אם
ישן בלילה ילמד ביום לימוד חזק באיכות מרובה מה יעשה? ענין זה לא זאך אויס שלאפן לפני הלילה = שינוח כראוי וישן קודם הלילה,
וילמד בלילה.

הייתי חושב שזה מעשה שטן. ומה יהיה אם יגיע ליל שבועות ורואה שקשה לו הלימוד?
הדבר הזה הוא מנהג ישראל שמוזכר בזהר. לכן, שילמד בלילה ואחר כך יחזור על לימודו מה שלמד בלילה.
החז"א למד רוב הלילה בשבועות אך לא כולו. כי לא יכול היה אחרת.

הוא עובדה שנכנסתי לחז"א ושאלתי האם לומר תיקון בליל שבועות, הוא אמר לי אתה יכול לומר תיקון. ואח"כ נכנס רבי מאיר
גרינמן [בנערותו] ושאלו אם ללמוד או לומר תיקון ואמר לו - אתה יכול ללמוד. ולא הבנתי מדוע לי ענה אחרת. ושוב חשבתי שזה
פשוט, הוא הכיר את שנינו וידע שאני רגיל לומר תיקון [וידע כי אבי נוהג לומר] ואם אני שואל האם לומר תיקון פירושו שאני חושש
שאפשר שאני עושה שלא בסדר וצריך ללמוד, ועל זה תשובתו היתה שאני יכול לומר תיקון, כי אבא היה אומר תיקון. ולגבי ר' מאיר
ידע שהוא לומד, וכאשר הוא שואל האם ללמוד פירושו האם מתנהג נכון ושלא עושה וצריך לומר תיקון, ועל כך תשובתו
הייתה שאם אתה לומד זה טוב ותמשיך ללמוד.

בהזדמנות אחרת אמר רבנו בנוסח דלהלן: אני שאלתי את ללמוד או לומר תיקון.
ואמר לי: תקון. ר' מאיר שאלו כהנ"ל, ואמר: ללמוד. ופשוט, כי כל אחד יעשה מה שאביו עושה.

ענייני שמחת יום טוב

קנה לאשתו כלי מטה צבעונין, האם יוצא על ידי זה מצות שמחת יו"ט, דאפשר שקיום המצוה רק בבגדי צבעונין כלשון הגמרא. אם
נהנית מכך - גם זה סגי.

מה עדיף, הידור במצוה שבזמן הזה הוא מדרבנן (כמו אתרוג בשאר הימים) או הידור בבגדי צבעוניים לאשתו שהיא מצוה מהתורה?
בגדי צבעונין היינו רק כשהיא רוצה.

כשלאשה יש את הכסף וכל השנה יכולה לקנות מה שתצטרך, בכך שהיא יכולה לקנות מתקיים בזה המצוה. ומסתמא סגי בדבר מועט.
הג"ר אריה לוינ' זצ"ל סיפר, כי בחג סוכות אחד הרב מטעפליק זצ"ל, ראה יהודי ת"ח גדול שהיה עני מרוד, שהגיע לבית הכנסת עם
אתרוג יפה ומהודר ביותר. הרב מטעפליק ניגש אל אותו ת"ח ושאלו: ובגד לאשתך הרבנית קנית לכבוד החג? הרי זו מ"ע מן התורה,
והיא לא יכולה לצאת בזה על ידי בגד של חברתה, ואילו אתה יכול לקנות אתרוג פשוט ולצאת בדין "הדר" עם אתרוג של חברך.
האשה יכולה למחול על הבגד, מה גם שלבגדי צבעוניים אין שיעור, ובקונה לה דבר מה יוצא יד"ח אם האשה שמחה בו, משא"כ אתרוג
שכל דרגת הידור נוספת - הוא טפי יותר קיום מצוה בהידור.

בפרק כ"א בספר האמונה והבטחון לרמב"ן כתב, מדוע במוצאי יו"ט אין מריחים בשמים על שהולכת הנשמה (ויש אומרים שביו"ט
אין נשמה יתרה) והרמב"ן כתב כי יש נשמה יתרה אלא שהיא לא מסתלקת מיום טוב לחול המועד, ולא מיום טוב לחול.
וצ"ב וכי יו"ט יותר משבת? היא הנותנת, כיון ששבת הנשמה יתרה היא אלימא וחזקה זה סתירה לחול ומיד בחול מסתלקת, משא"כ
דיו"ט לא אלימא ואין היא סתירה כ"כ לחול.

שמעתי מרבנו, חציו לכם פירוש לגוף וחציו לכם לנשמה, ואם כן גם מי שלימוד התורה נעים אצלו כמו ענייני העולם הזה אין לימוד
התורה נכלל בחציו לכם.

הערות ששמעתי מרבנו בחג השבועות תשס"ח

א. מה שכתב הרמ"א אבהע"ז סי' כ"ח ס"ז שאורח יכול לקדש אשה עם האוכל שהביאו לו שזה שלו, מהו אם סיים לאכול
והותר, יש ראייה שזה גם שלו, ממגילת רות פ"ב ר"ח "ותתן לה את אשר הותירה משבעה" ולא כתוב שביקשה רשות.

ב. רות א' - י"ז כי המות יפריד ביני ובינך, עפ"י מש"כ בשל"ה מס' שבועות דף מ: בהגה"ה שבתפילת קל מלא רחמים יש לומר מעל
כנפי השכינה והאומר תחת כנפי השכינה טוב שתיקוהם מדיברם, כי הגרים נשמתם תחת כנפי השכינה, אבל בני"י על כנפי השכינה
ע"כ. וזהו "כי המות יפריד" כי אז נפרדו דרכינו.

(כל משאלותיך)

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✡ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 שלוחה - 4310

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

שיחות מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • גיליון חג השבועות

שיחת חיזוק בישיבה הגדולה דברי חיים (ויזמן)

יום שלישי, ר"ח סיון תשע"ט

הבא עם דרכה של תורה, בעזרת השם כן יהי רצון, ותהיה זכות לקבלת התורה לכל אחד ואחד מאיתנו ולכל עם ישראל.

שיחות בישיבות "נחלת דן" ו"דעת תבונות"

יום שלישי, ר"ח סיון תשע"ט

מצינו בגמרא (נדה ל, ב) שכל ילד כשהוא במעי אימו מלמדים אותו כל התורה כולה, ואחר כך קודם לידתו בא מלאך וסוטר על פיו ומשכחו את כל מה שלמד, ולכאורה לשם מה מלמדים אותו ומה התועלת בלימוד זה אם אחר כך הוא שוכח את הכל?

והפירוש בזה כי הרי התורה מקדשת את האדם, כל אחד שלומד תורה מתקדש, שהעוסק בתורה שכינה שרויה עימו (אבות ג, ו), ובעשרה קדמה שכינה ואתיא (ברכות ו, א), השכינה נמצאת עם הלומד תורה, וכפי שחזתמים בברכות התורה "המלמד תורה לעמו ישראל", הקב"ה מלמד ונמצא עם כל אחד שלומד תורה, ובגטין דף ו' אמרו שהקב"ה יושב ושונה אביתר בני כך הוא אומר יונתן בני כך הוא אומר.

ומאחר שהאדם מתקדש בכל מה שהוא לומד, גם העובר שלמד את כל התורה לפני שנולד, הרי הוא נתקדש בזה, והלימוד קידש אותו, ואף על פי ששכח אחר כך את מה שלמד, מכל מקום הקדושה קיימת בו, ונשמתו נתקדשה בקדושת התורה, והקדושה הזו היא הכנה להצלחה בתורה, שעל ידי זה כשנולד יש לו את כל האפשרויות להצלחה בתורה.

וזאת עלינו לדעת, שכל אחד ואחד מאיתנו, אין זה משנה אם צעיר או מבוגר, לכל אחד יש אפשרות להיות גדול בתורה, אך צריך שיהיו זכויות לזה, ושלא יהיו דברים המפסידים את הזכויות.

ובפרט מידות טובות הם זכות להצלחה בתורה, כפי שמבואר בארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם (אבות פ"ו) שיש בהם הרבה מידות טובות, כגון בענוה, אוהב את הבריות, וכן אוהב את התוכחות, ועוד הרבה ענייני מידות טובות, שהם הסגולה להצלחה בתורה, וכאשר אדם מתנהג בהתנהגות המתאימה על פי התורה אז הוא מצליח.

וזהו גם ענין שימוש חכמים דיבוק חברים ופליפול התלמידים, שהם מהדברים שהתורה נקנית בהם, והם זכויות להצלחה בתורה, ומצינו בזה בגמרא (תענית ז, מכות ז) אמר רבי הרבה למדתי מרבתי, ומחברי יותר מרבתי, ומתלמידי יותר מכולם, וצריך ביאור כיצד יתכן שאדם ילמד מחבריו יותר מרבתי, או מתלמידיו יותר מכולם.

ויש לפרש שהכוונה בזה היא בעיקר לענין הבנה, כי אמנם בידיעות אי אפשר כל כך שיוסיף התלמיד לרבו, וגם החברים בדרך כלל שווים בידיעותיהם ואינם מוסיפים הרבה זה לזה, אבל התועלת היא בהבנה, להבין את עומק הדברים, שאת ההבנה הפשוטה מקבלים מהרב, וזהו שימוש חכמים – שמקבלים מהרב, ואחר כך בדיבוק חברים – חוזרים יחד על מה ששמעו מהרב, ועל ידי החזרה ובידור הדברים בחברותא מוסיפים עוד הבנה, ולכן אמרו מחברי יותר מרבתי, שהחברים עוזרים זה לזה להבין יותר את מה ששמעו מרבתיים.

ומתלמידי יותר מכולם – כי התלמיד שואל קושיות שהרב לא חשב עליהם, והרב צריך לחשוב ולתקן את הקושיא, ועל ידי זה נוספת אצלו הבנה, ואחר כך בא תלמיד נוסף ושואל עוד קושיא, ושוב צריך להתבונן ולענות לו, ומכל זה נוסף הבנה "יותר מכולם".

כמו שמצינו בגמרא (בי"מ פד, א) ברבי יוחנן וריש לקיש, שכשנפטר ריש לקיש בכה רבי יוחנן ואמר היכן אתה ריש לקיש, ושלחו רבנן את רבי אלעזר שישמע את השיעור מרבי יוחנן, ועל כל דבר שאמר רבי יוחנן היה רבי אלעזר מביא ראיות, ואמר לו רבי יוחנן וכי אני צריך לראיות, הרי אני יודע

אנחנו עומדים כבר בראש חודש סיון, ובעוד ימים ספורים יחול חג השבועות, הנקרא "זמן מתן תורתנו", ומשמע שעכשיו הוא זמן של מתן תורה, ולכאורה הרי קבלת התורה הייתה פעם, בזמן יציאת מצרים, ואם כן זה זמן שהיה בו פעם מתן תורה, ומה זה שייך לעכשיו. וכן חג הפסח הנקרא זמן חירותנו, צריך ביאור, שהרי החירות הייתה פעם בזמן יציאת מצרים, ומדוע זה נקרא זמן חירותנו בכל שנה ושנה.

והביאור בזה מפורש בספרים, שכל השפעה של קדושה שהייתה פעם בכלל ישראל, ההשפעה חוזרת כל שנה באותו הזמן, ובחג השבועות הייתה השפעה של קבלת התורה, וההשפעה התחילה כבר מיציאת מצרים בחג הפסח, כמו שביאר החינוך (מצוה שו) שהמטרה של יציאת מצרים הייתה קבלת התורה, ובני ישראל ידעו שזו המטרה, וחיכו לזה בכליון עיניים, וזה זמן שהייתה בו השתוקקות גדולה לתורה, שעל ידי זה זכו לקבלת התורה במעמד הר סיני, ובכל שנה בימי הספירה חוזרת ההשפעה הזאת של השתוקקות לתורה, עד השיא שהוא חג השבועות.

ועל ידי ההשתוקקות לתורה זוכים, השתוקקות היא כמו תפילה, וזוכים בה לסייעתא דשמיא לתורה. אך כמובן לא די בהשתוקקות לבד, אלא צריך גם לעשות מעשים כפי מה שהוא משתוקק, לעסוק בתורה ולהתנהג על פי התורה כפי מה שהתורה מחייבת, וכגון ואהבת לרעך כמוך, שעל כך אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה (ירושלמי נדרים ט, ב), הפירוש בזה שכל התורה אינה בשלמות אם חסר באהבת הבריות, וכן כתב בשערי קדושה לרבי חיים ויטאל, שכל משהו שחסר לאדם בשלמות המידות הטובות, זה חיסרון בשלמות כל המעשים הטובים שלו, ולכן בימים אלו צריכה להיות גם הנהגה של מידות טובות שבה זוכים לתורה.

ובאמת ידוע כי ההצלחה בתורה אינה תלויה בכישרונות, ויש הרבה עובדות ידועות בצעירים שלא היו בעלי כישרונות, והיו חלשים בכישרונותיהם, וזכו להצלחה בתורה שלא כדרך הטבע.

וסיפר לי אדם שדיבר פעם עם מרן החזון איש זצ"ל, והחזון איש אמר לו שהוא מכיר אחד שבבחרותו היה חלש מאד בהבנה, ואף על פי כן גדל והצליח בתורה, ונעשה תלמיד חכם גדול מאד ורב עיר בחוץ לארץ, ואמר החזון איש בזכות מה זכה לזה, בזכות הדמעות של הסבתא בהדלקת הנרות, שיש תפילה שהנשים מתפללות על ההצלחה בתורה של הצאצאים, ובזכות הדמעות של הסבתא זכה הצעיר הזה להצליח בתורה למעלה מהטבע שלו. וכנהניש עוד הרבה עובדות ומעשים שהיו.

ושמעתי גם בזמן האחרון על אחד שלא הצליח בתורה, ופתאום השתנה והצליח הצלחה גדולה בתורה, כי ההצלחה בתורה תלויה בזמניות, והזכויות הם ראשית המידות הטובות, ושנית גם עסק התורה, שעוסקים בתורה בלי בטלה, ומנצלים כל רגע ורגע באופן שלא יהיה ביטול תורה, והשלמות לא תלויה כמה לומדים אלא כמה מתבטלים*.

ובספר החינוך (מצוה תפח) כתב שיש ארבעה דברים שאדם חייב ונצרך להם לבריאות הגוף: מזון, שינה, מנוחה, וגם שמחה, כדי שיוכל לתפקד וללמוד ולהצליח בתורה, וגם באיגרת הגר"א כתב שהלימוד אינו נקבע באדם אלא ביישוב ובנחת, כי רק כשאדם רגוע וראשו צלול, אז הוא יכול להצליח בתורה. אך כאמור עיקר ההצלחה תלויה בזכויות.

וכפי שאני שומע ורואה פה בישיבה יש השפעה גדולה מאד של הרבנים, כל הצוות, וגם התלמידים כולם תלמידים הגונים שרוצים להצליח בתורה, בעזרת השם תהיה סייעתא דשמיא לכל אחד ואחד שיהיו גדולי תורה אמיתיים ויזכו לחיים טובים ומאושרים אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם

* ראה להלן בסיום מסכת מנחות שנתבאר יותר.

שדברי נכונים! ואילו ריש לקיש על כל דבר היה שואל עשרים וארבע קושיות, והייתי מתרץ לו עשרים וארבע תירוצים, ומתוך כך היה "רווחא שמעתתא", היה כזה תענוג של בהירות ועומק ההבנה, ועכשיו זה חסר לי! ומובא בגמרא כי מרוב צער על זה נעקרה דעתו של רבי יוחנן, וביקשו עליו רבנן רחמים שימות ולא יצטער יותר. וזהו ענין פלפול התלמידים, שריש לקיש היה כמו תלמיד אצל רבי יוחנן, ובפלפול קושיותיו קיבל רבי יוחנן את התועלת הגדולה ביותר, כמו שאמרו מתלמידי יותר מכולם.

וזה לא רק בדרך הטבע שהתועלת מפלפול התלמידים גדולה יותר, אלא גם מצד הזכויות זה כך, כי הרב מלמד את התלמידים ומזכה אותם בתורה ובזכות זה מגיע לו סייעתא דשמיא להצלחה בתורה – מידה כנגד מידה. וכפי שכבר אמרנו הכל תלוי בזכויות.

והנה כשנמצאים בתוך ציבור של בני תורה יש רבנים ויש חברים, ויש גם תלמידים, שלא רק הראש ישיבה יש לו תלמידים, אלא גם כל אחד, כל בחור ובחור יש לו רב – המגיד שיעור וראש הישיבה, או אם יש בחור אחר שמבין יותר ממנו ומסביר לו הרי הוא גם כן כמו רב בשבילו, וגם יש חבר – כששניהם שווים בהבנתם, וגם יש תלמיד – בחור אחר יותר חלש ממנו, שהוא כמו תלמידו, כשלומד עימו ומסביר לו, ובכך זוכה להצלחה הגדולה ביותר כאומרים מתלמידי יותר מכולם.

וזה דבר ידוע שההצלחה הגדולה בתורה היא על ידי "תלמידים", ללמד ולהסביר לאחרים, ובפרט לתלמידים חלשים, זוהי ההצלחה הכי גדולה, שעל ידי זה מתחדשים ומתחדשים הרבה דברים.

וכאמור בכל מקום ובכל ציבור יש רבנים ויש חברים, וכל אחד יכול להיות רב לאחד ותלמיד לשני, רק צריך שיהיה בדיבוק חברים – מתוך בקשת האמת, ולא בוויכוח לשם ניצוח מי הצודק, אלא לדעת מה הפירוש

האמיתי ומה הסברא הנכונה, זה נקרא "דיבוק" חברים ופלפול התלמידים, ובזה זוכים להצלחה הגדולה ביותר.

ועכשיו בעמדנו לפני שבועות זהו זמן המסוגל, שבכל שנה בימים אלו חוזרת ההשפעה, השפעה של תורה כפי שהיה במתן תורה, והשפעה של הכנה לתורה כפי שהיה קודם, ויש מן השמים השפעה על כל אחד ואחד להצלחה בתורה, ובפרט בשלושת ימי הגבלה המתחילים בימים אלו, זהו זמן מיוחד של הכנה לתורה, וכפי שנאמר במתן תורה (שמות יט, י) "וקידשתם!" וצריכים לנצל ימים אלו בחיזוק מיוחד בעסק התורה עם הנהגה של מידות טובות שהם ההכנה לתורה.

ברוך השם רואים כאן ציבור שהכרת פניהם ענתה בהם, בני תורה אמיתיים שרוצים להצליח בתורה ולהיות בשלמות של תורה, רואים פנים של תורה, של אוהבי תורה, ושל מידות טובות ויראת שמים.

ומו"ר הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל אמר פעם כי הוא מכיר על הפנים של אדם האם למד תורה היום, ושאל אותו אחי הג"ר יעקב זצ"ל מה הוא מכיר עליו, האם למד או לא למד, והשיבו הרב דסלר ניכר עליך שלמדת, ואמר לו רבי יעקב אבל הלא אני יודע האמת שלא למדתי היום, ואמר לו הרב דסלר חשוב שנית והתבונן מה עשית בכל רגע מהבוקר ועד עתה, וחשב רבי יעקב וזכר כי אכן היו כמה רגעים שמישהו דיבר איתו בלימוד, "פלפול התלמידים", ובכך כבר השתנו פניו.

וכעין זה היה עובדא עם מרן החזון איש זצ"ל שטייל פעם באיזה מקום ואמר כי הוא מרגיש שם קדושה מיוחדת, שהיו שם שני בחורים ודיברו בלימוד, וזה קידש את המקום. זהו כוח קדושת התורה.

בעזרת השם כולכם מסוגלים ומוכשרים להצלחה בתורה, ובעזרת השם תזכו להצלחה בתורה ותהיו גדולי תורה אמיתיים!

דברים שנאמרו במעמד סיום מסכת מנחות

בשיעורו של הגר"א גרבוז בכולל פוניבז', יום ראשון כ"ח אייר

שנינו במשנה סוף מנחות, "נאמר בעולת בהמה אשה ריח ניחות, ובעולת העוף אשה ריח ניחות, ובמנחה אשה ריח ניחות, לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים". ולכאורה אם כן נמצא שאין הבדל אם לומדים מסכת מנחות שהיא ק"י דפים, או שלומדים מסכת מכות שיש בה רק כ"ד דפים, כי אחד המרבה ואחד הממעיט אין הבדל ביניהם, וצריך ביאור כיצד ניתן להבין דבר זה.

והביאור בזה על פי מה שאמרו עוד במסכת מנחות דף ק"ד ע"ב אמר רבי יצחק, מפני מה נשתנית מנחה שנאמר בה "נפש"? אמר הקב"ה, מי דרכו להביא מנחה – עני, מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו לפני. ע"כ. והיינו שקרבן מנחה הוא קרבנו של העני, שאינו מביא בן בקר כי הוא עני ואין לו, והמנחה היא "נפשו" שאינו יכול יותר מזה, אבל מי שיכול להביא יותר, אפילו עשיר שמביא בן בקר, אם הוא יכול להביא הרבה פרים ומביא רק אחד, זה כבר לא "נפשו", ורק מנחת העני היא נפשו מפני שאינו יכול יותר וזה כל מה שהוא יכול.

ועל זה אמרו אחד המרבה ואחד הממעיט, כאשר המרבה מרבה כמה שהוא יכול וגם הממעיט מביא כמה שהוא יכול, אבל אם יכול יותר ואינו מביא ודאי שיש הבדל ביניהם, ואפילו המרבה, אם הוא יכול להביא יותר אין זה נקרא "מרבה", והוא פחות מן הממעיט המביא כל מה שהוא יכול.

וכך גם בתורה, שלמות המדרגה תלויה אם אדם לומד "בכל יכולתו", ואין זה תלוי בכמות כמה זמן הוא לומד, אלא כמה זמן הוא "לא לומד", ואם לומד כמה שהוא יכול הרי זו השלמות, אבל אם יכול ללמוד יותר, אפילו אם הוא לומד הרבה אבל הוא יכול להוסיף עוד משהו ואינו מוסיף, כבר אינו בשלמות!

ודבר זה נוגע גם להלכה, לגבי מה שאמרו (ב"ב ח, ב) רבנן לא צריכי נטירותא, שתלמידי חכמים פטורים מלשלם מס עבור שמירת העיר, מפני שהתורה שלהם משמרת ומגינה על כל העיר, וכתב הרא"ש שם (פ"א סימן כ"ו וכן נפסק להלכה ביו"ד סימן רמ"ג) מה נקרא רבנן, "ונראה שתלמיד חכם שיש לו אומנות או קצת משא ומתן להתפרנס כדי חייו ולא להתעשר ובכל שעה שהוא פנוי מעסקו מחזר על דברי תורה ולומד דברי תורה הוא הנקרא תורתו אומנותו", היינו שגם מי שנצרך לעסוק באיזה מלאכה לפרנסתו, אם הוא עוסק בזה רק כמה שמוכרח, כדי חייו ולא להתעשר, ובכל זמן פנוי שיש לו הוא עוסק בתורה, הוא גם כן נקרא רבנן ופטור מלשלם מס השמירה, ולעומת זה משמע שאם לא "בכל שעה שהוא פנוי מחזר על דברי תורה ולומד דברי תורה", אפילו אם הוא לומד הרבה שעות, אבל הוא יכול ללמוד עוד משהו יותר ואינו לומד, כבר אינו נקרא רבנן, כי העיקר תלוי כל אחד כמה שהוא יכול.

ברוך השם ציבור בני התורה שלומדים פה, וכל בני התורה בכלל, עוסקים בתורה כמה שיכולים בלי בטלה, ואם לומדים כמה שיכולים כפי האפשרויות ולא מתבטלים זוהי השלמות! כאילו הקריב נפשו! וזה עוד יותר ממנחה, ויותר מכל הקרבנות, כמו שהאריך החפץ חיים בהקדמתו לאסיפת זקנים על סדר קדשים (מאמר תורה אור) שהתורה גדולה יותר מן הקרבנות, ועוד האריך שם הרבה במעלת התורה וזכות לימודה.

ובעזרת השם בזכות התורה של כולנו, כל הציבור הזה וכל בני התורה בכל מקום שהם, שעוסקים בתורה, זוהי זכות לא רק בשביל עצמם אלא מזכים את כל הדור בזה, שהתורה מגינה על כל הדור, וכידוע שכלל ישראל חי בזכות התורה, יהי רצון שנזכה כולנו להיות עוסקים בתורה לשמה בשלמות כמו שצריך.

שיחה בהיכל ישיבת ארחות תורה

יום רביעי, ב' סיון תשע"ט

המסילות ישרים בפרק ג' כתב כי אדם צריך לדעת מה הם הדברים הטובים שהוא עושה ולהחשיב אותם, כדי שימשיך הלאה לעשות אותם, וידיעת המעשים וחשיבותם נותנת חיזוק להמשיך בהם.

וזהו הדרך לחיזוק, שאמרו חז"ל (ברכות לב, ב) ארבעה צריכים חיזוק וכו', החיזוק הוא ידיעת החשיבות של מה שאנו עושים, שאנו עוסקים בתורה, שזה דבר גדול מאד, וכמו שאמרו בריש מסכת פאה שתלמוד תורה כנגד כולם, וזוהי בזה לפירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא, והוא זכות עצומה מאד, עסק התורה.

וגם יש עוד דבר גדול מאד – מידות טובות, ובטבע האדם יש מידות טובות, כיון שיש מצוה בתורה ואהבת לרעך כמוך, ומאחר שהתורה ציוותה כן סימן שכך הטבע, ולכל יהודי יש בטבע אהבת הבריות [מן השמים נותנים כוחות לקיום המצוה על ידי האהבה הקיימת בטבע], ויש בטבע האדם מידות טובות ואהבת הבריות, כגון **לשמוח בשמחתו של חברו, ולהצטער בצערו של חברו, וגם לבקש רחמים, אם למישהו יש קשיים, מי שהוא בעל אמונה יודע שהכל בידי שמים ומבקש רחמים עבורו.**

וכן ההצלחה בתורה תלויה בסייעתא דשמיא, וצריכים לבקש רחמים על זה, כמו שאמרו בסוף מסכת נדה ששאלו את רבי יהושע בן חנניה מה יעשה אדם ויחכם, ואמר להם ירבה בישיבה וכו' ויבקש רחמים ממי שהחכמה שלו, ותחילה אמר ירבה בישיבה, היינו ללמוד הרבה בהתמדה, ולא לבד אלא "בישיבה" – במקום שיש ציבור שעוסקים יחד בתורה, עם רבותי וחברי ותלמידי, וגם צריך לבקש רחמים.

ומבואר בהמשך הגמרא וברש"י שם כי החידוש הוא שצריך להרבות בישיבה, אבל בקשת רחמים פשוט שצריכים, כי ההצלחה תלויה בסייעתא דשמיא, ובלי סייעתא דשמיא לא שייך הצלחה, רק החידוש הוא שצריך גם להרבות בישיבה, שהיה מקום לחשוב שלא צריך כל כך להתאמץ להרבות בישיבה, אלא יבקש רחמים ומן השמים כבר יסייעו בידו, והחידוש הוא שצריך גם להרבות בישיבה ולא די בבקשת הרחמים.

אך על כל פנים הכוח והמרץ לזה, שיהיה לאדם מרץ וחשק לעסוק בתורה עם מידות טובות, זה על ידי ידיעת החשיבות של המעשים.

ואמנם יש גם חשש בזה, כמו שכתב החובות הלבבות (שער הכניעה פ"ט) שאם אדם יודע את מעשיו הטובים יש חשש שיבוא מזה לגאווה, ויחשיב את עצמו בכך שהוא עושה מעשים טובים, ומי שמחשיב את עצמו זוהי גאווה, והגאווה היא דבר מסוכן מאד, שעל זה נאמר (משלי טז, ה) תועבת השם כל גבה לב! ולכן יחד עם ידיעת המעשים הטובים וחשיבותם צריך להיזהר מן הגאווה, שידע כי אמנם מה שהוא עושה זה דבר טוב וחשוב שצריך להמשיך לעשותו, אבל עדיין לא יצא ידי חובתו עד שיעשה כל מה שהוא יכול, וכל משהו איזה רפיון הוא כבר חיסרון שלמות [וכשיבין שלא יצא ידי חובתו במעשים הטובים, ממילא לא יתגאה].

ועתה אנו עומדים כבר סמוך לשלושת ימי הגבלה, שהם זמן של הכנה לתורה, והזמן הזה מסוגל להצלחה יותר בתורה – על ידי ההכנה, וההכנה היא על ידי הארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם, והרבה מן הדברים שהתורה נקנית בהם הם ענייני מידות טובות, ותפילה לא מוזכרת שם – כפי הנראה מפני שזה דבר פשוט.

ועוד מוזכר שם שלושה עניינים, בשימוש חכמים בדיבוק חברים ובפלפול התלמידים, וכן אמרו בגמרא (תענית ז, א) הרבה למדתי מרבתי, ומחברי יותר מרבתי, ומתלמידי יותר מכולם, ולכאורה כיצד יתכן שילמד מחברי יותר מרבתי, ומתלמידי עוד יותר מכולם, הרי בלי רבתי ודאי שלא שייך, ומה שייך לקבל מחברי ומתלמידי יותר מרבתי?

והביאור בזה, כי יש שני חלקים בתורה, הידיעות וההבנה, והרב מלמד לתלמידים ידיעות שלא היו ידועות להם, וגם מסביר את הבנת הדברים, וזה נקרא שימוש חכמים. ואחר כך בדיבוק חברים יושבים עם החבר וחוזרים יחד על מה ששמעו מהרב, ובחזרה נוסף עוד הבנה ובהירות, שכל חזרה מוסיפה יותר בהירות, והחזרה מועילה לא רק לזיכרון, שזה בודאי צריכים לחזור כדי לזכור, ואם לא חוזרים שובחים, אבל החזרה מוסיפה גם הבנה, שההבנה יותר ברורה על ידי החזרה, עוד חזרה ועוד חזרה, כל חזרה מוסיפה בהירות והבנה, וזהו ענין דיבוק חברים – מחברי יותר מרבתי, כי החזרה עם החבר מוסיפה הרבה הבנה.

ופלפול התלמידים זהו מתלמידי יותר מכולם, כי התלמידים שואלים את הרב שאלות שלא חשב עליהם בעצמו, כגון ספק מה הדין, או סתם קושיא בהבנת הסוגיא, וצריך לחשוב ולהתבונן מה לענות ולתרוץ את הקושיות,

וכאשר הקושיות מתיישבות הרי זה נעשה יותר ברור.

כמו שמובא בגמרא (ב"מ פד, א) על רבי יוחנן וריש לקיש, שכשנפטר ריש לקיש בכה רבי יוחנן ואמר היכן אתה ריש לקיש, כי הוא צריך את ריש לקיש שהיה לומד איתו, ובלי ריש לקיש הוא לא יכול, ועסק התורה שלו לא בשלמות, ובא רבי אלעזר וישב לפניו, ועל כל הלכה שאמר רבי יוחנן היה רבי אלעזר מביא ראיות, ואמר לו רבי יוחנן הרי אני יודע שזה נכון ואני זקוק לראיות, אבל ריש לקיש היה שואל קושיות! עשרים וארבע קושיות! והיה שואל תחילה קושיא אחת והייתי מיישבה, ואחר כך היה מוסיף לשאול עוד קושיא ושוב הייתי מתרץ, וכך היו יוצאים עשרים וארבע קושיות עם עשרים וארבע תירוצים, ועל ידי כך היה "רווחא שמעתתא" והיה הלימוד מעניין וברור – עם חיים מאושרים, ועכשיו אין עוד אחד במדרגת ריש לקיש שיכול לשאול קושיות כמוהו, ומובא שם בגמרא שרבי יוחנן לא החזיק מעמד בזה, ונעקרה דעתו.

וכיוצא בזה מצינו בגמרא (מכות י, א) שהרב שגלה מגלין תלמידו עימו, אם הרב הרג נפש בשוגג ונתחייב גלות, צריכים להגלות את תלמידו עימו, משום שנאמר "וחי" – עבד ליה מידי דתהוי ליה חיותא, והרב בלי התלמיד לא יוכל לחיות, כמו רבי יוחנן שלא היה יכול לחיות בלי ריש לקיש [ולשון הרמב"ם פ"ז מרוצח "וחי בעלי חכמה ומבקשיה בלא תלמוד תורה כמיתה חשובין], וזהו המציאות של תורה, **שבלעדיה אין חיים!**

וכך היה מעשה גם בדורות האחרונים, בתקופת מלחמת העולם הראשונה, שגירשו הרבה יהודים ממקומם למקום אחר, וגם הגאון רבי איצ'ל מפוניבז' צ"ל שהיה עם תלמידו בפוניבז', גירשוהו למקום אחר בעומק רוסיה, ונשאר שם בלי התלמידים, והיה לו צער גדול מזה, וכשנדע מכך בישיבת ראדין אצל החפץ חיים [שגם כן גלתה ממקומה באותו הזמן] ביקשו תלמידי חרף ובעל כישרון גדול מבני הישיבה שילך ללמוד עם רבי איצ'ל, ונתנו לו את הוצאות הדרך ובגדים ללבוש שילך לרבי איצ'ל, לא בשבילו, אלא בשביל רבי איצ'ל, שיהיה לו עם מי לדבר בלימוד, כי מזה הייתה חיותו, ובלי "רווחא שמעתתא" לא היו חיו חיים.

ואמנם בתורה יש כמה חלקים, ומלבד הענין של רווחא שמעתתא על ידי קושיות ותירוצים, יש גם ענין של ידיעת התורה, לדעת את פשטות הדברים, הגמרא עם הרש"י, מה הפשט הפשוט וכיצד מפרש רש"י, ידיעת הש"ס וכל התורה, זה שייך! וישנם צעירים כאלה שבלי מתח מתקדמים בש"ס לאט לאט, ואין זה סתירה לסדרי הישיבה, אלא יש הרבה זמנים שאפשר לנצל לזה, ללמוד גמרא עם רש"י, דף ועוד דף ועוד דף, וכך מתקדמים בש"ס, וידיעת הש"ס היא גם כן "רווחא שמעתתא".

ושמעתי שהגאון רבי נפתלי טרופ צ"ל ראש הישיבה בראדין אמר פעם כי ממה נפשך איך אפשר לישון, מי שלא יודע ש"ס הרי צריך לדעת ש"ס, ויש לזה סקרנות גדולה מאד, וזה חיוב שהוא גם מעניין, וכיצד אפשר לישון? ומי שכבר יודע ש"ס גם כן כיצד אפשר לישון, וכי מי שש"ס שלם מונח בראשו יכול לישון?! – זהו כוח התורה.

ובעמדנו עכשיו לפני חג השבועות, זמן מתן תורתנו, זהו זמן השפעה של תורה שיש בו סייעתא דשמיא לתורה, והרי כולם פה אוהבי תורה ורוצים לדעת את התורה, שדברי תורה מעניינים, וגם יודעים את החשיבות, והזמן הזה מסוגל מאד לזכות להצלחה בתורה לכל השנה כולה, בעזרת השם נוכח כלנו להצלחה בתורה ובכל העניינים ששייכים לתורה.

שיחה בכולל שע"י ישיבת עטרת שלמה בני ברק

יום רביעי, ב' סיון תשע"ט

הציבור שנמצא פה ועוסק בתורה הם אברכים בעלי משפחה שצריכים פרנסה, ומסתפקים במועט ועוסקים בתורה מתוך הדחק, וזהו מדרגה, תורה מתוך הדחק עם הסתפקות במועט, והם שמחים בחלקם ושמחים בעסק התורה, אף על פי שהגשמיים בדוחק, שמחים בחלקם וממשיכים לעסוק בתורה, ומשפיעים גם בבית אווירה נעימה, שהבית רגוע עם חיים רגועים, חיים של תורה, אשריך בעולם הזה.

וכן שנינו באבות פרק ששי כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל וכו', היינו הסתפקות במועט, ובתורה אתה עמל, ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא, והתנא שם הזכיר בדבריו כמה מיני קשיים: פת במלח, ומים במשורה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמל זה עוד קושי לכאורה, עמלה של תורה, ואף על פי כן, אדרבה, מפני שבתורה אתה עמל לכן אשריך בעולם הזה!

ובלי תורה אם יש לאדם רק פת במלח, זה לא חיים ולא אשריך בעולם הזה, אבל אם יש תורה, בתורה אתה עמל [ועל זה כמו התעמלות – לפי

הכוחות] אזי עם כל הדחקות והקשיים אשריד בעולם הזה, כי אף שיש רק פת במלח, סוף סוף אוכלים ושבעים ולא רעבים, וכן אם שותים מים במשורה, סוף סוף מרווים את הצימאון וכבר לא צמאים, וכן אם ישנים על הארץ, סוף סוף ישנים ולא עייפים, ובבוקר "המעביר שינה מעיני", וכן חיי צער תחיה, אם עמלים בתורה לא מרגישים שום צער, מרוב התענוג והמתקנות שיש בתורה, וממילא אשריד בעולם הזה.

ומוסיף התנא וטוב לך לעולם הבא, ולכאורה מה החידוש בזה, ובמה שאמר אשריד בעולם הזה יש חידוש, שלמרות כל הקשיים אשריד, אבל עולם הבא פשוט שיהיה לו, ולמי יתנו עולם הבא אם לא לאדם כזה שעמל בתורה מתוך צער וקשיים, ומה החידוש שטוב לו לעולם הבא?

ונראה שיש בזה חידוש גדול, שהרי ידוע שמי שחי חיים טובים בעולם הזה נחסר מחלקו בעולם הבא, וככל שיש יותר גשמיות והנאות העולם הזה כך יש פחות גן עדן, ואם כן גם כאן היה מקום לומר כי מאחר שאשריו בעולם הזה למה יגיע לו עולם הבא, הרי כבר קיבל את חלקו בעולם הזה, כמו רשעים, ועל כך חידש התנא כי האשריד בעולם הזה של תורה אינו בא על חשבון העולם הבא, ואדרבה, מי שעמל בתורה עם פת במלח ומים במשורה ואשריו בעולם הזה למרות כל הקשיים, דווקא משום כן מגיע לו יותר עולם הבא, כי הוא לא מחפש גשמיות כלל, אלא רק מה שמוכרח, המינימום ההכרחי ולא יותר מזה, וזוהי הזכות הגדולה מאד לעולם הבא בלי גיהינום, שכל צער בעולם הזה מוריד מהגיהינום.

ובאגירת הגר"א כתב שכל ההנאות יתהפכו בקבר למרה, היינו שכל הנאות גשמיות שאדם נהנה בעולם הזה, אחר כך הנפש סובלת מזה, ייסורי הנפש, אבל אם האושר בעולם הזה הוא עם דרכה של תורה ועמלה של תורה, אזי אשריד בעולם הזה וגם טוב לך לעולם הבא.

ושמעתי פעם ממרן החזון איש זצ"ל שאמר על תורה מתוך הדחק, שבגמרא בסוף סוטה הפליגו חז"ל בגדול המעלה שבוה, ואמר החזון איש כי **תורה מתוך הדחק זה לכתחילה, ולשונו היה באידיש "דער אייבעשטער האט דאס ליב", כלומר זה אהוב על הקב"ה שעוסקים בתורה מתוך הדחק, ומי שהוא אהוב למעלה הרי הוא גם נחמד למטה, וזוהי מעלת האברכים שעוסקים בתורה ומסתפקים במועט.**

ומלבד מה שזו זכות גדולה מאד לעולם הבא, זוהי זכות גם להצלחה בתורה, כמו שאמרו באבות פ"ו שהתורה נקנית במיעוט תענוג, וזה מן הארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם, וכן בפ"ב באבות אמרו התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך, היינו שצריך תיקון והכנה לתורה, ופירש רבינו יונה שם מהו "ההתקן עצמך"? – במיעוט התענוגים, למעט ככל האפשר בתענוגי העולם הזה, וכל מה שיש פחות תענוגי העולם הזה כך יש יותר הצלחה בתורה, זו המציאות.

וסיפרו לי מעשה שהיה במשפחה אחת של בני תורה, שחיו בדחקות ובצמצום גדול, עד שלא היה להם בשר ודגים לאכול בשבת, והיו אוכלים בשבת מאכלי חלב, אך הם היו מאושרים ושמחים בחלקם, ואחד מן הילדים הקטנים במשפחה התבטא ואמר "אנחנו יש לנו ניסיון העושר, שלא חסר לנו כלום", כך הם הרגישו, שיש להם ניסיון העושר, כי יש להם מה לאכול, והיו מאושרים בזה! והוא כמו שאמרו חז"ל (אבות ד, א) איזהו עשיר השמח בחלקו, מי ששמח בחלקו הוא העשיר האמיתי, שלא חסר לו כלום, וזוהי העשירות הגדולה מאד, כי עשיר שהוא בעל ממון אם יש לו מנה הוא רוצה מאתיים, ואם יש לו מאתיים הוא רוצה ארבע מאות (קהלת

רבה), וככל שיש לו יותר עשירות כך הוא מרגיש שחסר לו יותר, אבל השמח בחלקו לא חסר לו כלום והוא המאושר באמת.

וזוהי מדרגת האברכים בני התורה שעוסקים בתורה ומאושרים, וצריכים לדעת להחשיב זאת, שדבוקים בקדושה! כמו שאמרו בזהר קדושא בריך הוא ואורייתא וישאל חד הוא, **התורה מקדשת את האדם, ועוסקי התורה מתקדשים ומתקדשים, ומשפיעים קדושה על כל הכלל, כידוע שבמקום שיש בני תורה, ישיבה או אברכים שלומדים, זה משפיע על כל הציבור, ואפילו אלו שאינם שומרי תורה ומצוות גם כן מושפעים מזה, שקדושת התורה משפיעה גם עליהם ומשנה את הנהגתם.**

וידועה אגירתו של מרן החזון איש זצ"ל (ח"ג סב) שכתב כי "בסביבות בעל תורה אמיתי, הדבר ניכר לעינינו השפעה מרובה על אנשים הרבה, מה שכל השתדלות מעשית לא תשיגנה. וכמו כן יש רשמים על הרחוקים שאין עין הרואה מרגשת בהם לדקותם". זהו כוח השפעתו של בעל תורה אמיתי, אף שאינו מדבר ואינו אומר דרשות לרבים, ואינו משפיע בהשפעה ישירה ומכוונת, רק הוא בעצמו עושה מה שהוא חייב, ועוסק בתורה עם מידות טובות, ויראת שמים, ותפילה בכוונה, וכל הנהגתו על פי התורה, ממילא זה משפיע השפעה ניכרת על כל הסביבה, וגם במקומות הרחוקים יש השפעה נסתרת שאינה מורגשת לעין הרואים.

והאברכים בני התורה הרי הם בעלי תורה אמיתיים, שעוסקים בתורה מתוך הדחק, שזה אהוב על הקב"ה, ובהם הנם מזכים את הציבור ומשפיעים על כל הציבור, וכאמור גם הרחוקים שאינם שומרי תורה ומצוות מושפעים מזה. זוהי הזכות והמדרגה של האברכים העוסקים בתורה בלי מותרות, רק כדי חייהם כפי הצורך ההכרחי.

וברא"ש בבא בתרא דף ח' כתב על מה שאמרו בגמרא שם רבנן לא צריכי נטירותא, היינו שתלמידי חכמים פטורים מלשלם מס שמירת העיר, מה שצריכים לשמור מגנבים וכדומה, תלמידי חכמים פטורים מזה, כי תורתם משמרת ומגינה על כולם, וכתב הרא"ש שם כי אפילו מי שנצרך לעסוק במלאכה לפרנסתו, אם אינו מחפש עשירות ועוסק רק כדי חייו כפי הצורך ההכרחי, ובכל זמנו הפנוי הוא לומד תורה, הוא גם כן נקרא רבנן שתורתו משמרת ומגינה על העיר ופטור מתשלום מס השמירה.

ואמנם בזמנינו ברוך השם זכינו לסייעתא דשמיא שאין צורך לעסוק בפרנסה, וכל מי שיושב ולומד, אם הוא "יששכר" מזמנים לו מן השמים "זבולון" לפרנסו ולהחיותו, כך המציאות כידוע, אבל מלפנים לא היה כך, ויש שהיו צריכים לעסוק בפרנסה, ועל זה כתב הרא"ש שמכל מקום אם בכל זמנו הפנוי הוא לומד, הוא גם כן נקרא רבנן, וכל זה בתנאי שבאמת הוא לומד בכל זמנו הפנוי, כמה שהוא יכול, כי אז גם מה שהוא עובד ועוסק בפרנסה זה לצורך התורה, שכלי זה לא יוכל ללמוד, וכל עיקר כוונתו זה התורה, ועסק הפרנסה הוא רק אמצעי לזה.

ומאידך יכול להיות אחד שלומד יותר שעות, אבל הוא יכול ללמוד עוד יותר ואינו לומד כמה שהוא יכול, וכבר אינו נקרא רבנן, כיון שיש אצלו ביטול תורה, ואינו לומד בכל יכולתו.

וזוהי דרגתם ומעלתם של האברכים העוסקים בתורה בכל יכולתם, תורה מתוך הדחק, כפי שידוע שכך המציאות, ושמחים בחלקם, זו מדרגה גדולה מאד שהיא זכות להם ולכל משפחתם, וגם כל הציבור זוכה בזכותם, ברוך השם שזכינו לזה, שיש בדורנו ציבור כזה של בני תורה, אברכים שעוסקים בתורה, ומזכים את כל הציבור בזכות תורתם.

ימי התשלומין שאחרי חג השבועות

תלמוד תורה כנגד כולם, בפרט בימים שאחרי שבועות, ההשפעה נמשכת, שיש תשלומין לקרבנות החג במשך ששה ימים עד י"ב בסיון, והשפעת הקדושה נמשכת בימים אלו, שעדיין אנו עומדים בעיצומם, וכמו שחייב תלמוד תורה בחג השבועות גדול יותר מכל השנה, כך גם בימים אלו החיוב גדול יותר, מפני שזה זמן המסוגל להצלחה בתורה, וחייבים יותר ללמוד ולהיות שקועים בתורה, ולהיזהר ביותר מביטול תורה, שהזמן מחייב את זה.

מתוך שיחה בישיבת פוניבז', ח' סיון תשע"ו

לעילוי נשמת הגאון הגדול רבי **אורי שרגא קלרמן** זצ"ל

ב"ר **שמואל חיים הלוי** זצ"ל
מראשי ישיבת כנסת חזקיהו כפר חסידים
נתבקש לישיבה של מעלה ערב חג מתן תורתנו תשנ"ג

ולעילוי נשמת זוגתו הצדקנית הרבנית מרת **לאה פרומט** ע"ה
בת ר' **חיים יוסף** זצ"ל נלב"ע ו' טבת תשע"ה - תנצב"ה

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו מרן ראש הישיבה הגר”ג אדלשטיין שליט”א

שבועות, פרשת נשא תש”פ לפ”ק * גליון 31 * עיה”ק ירושת”ו * כתבי תלמידים

תנאי לעיכובא בקבלת התורה - הכשר הטבע לתורה

אמרו חז”ל (ספרי ברכה שמ”ג) שהקב”ה חזר על כל האומות ושאל אותם אם רוצים הם לקבל את התורה, וכששמעו האומות שכתוב בתורה לא תרצח, לא תנאף ולא תגנוב, השיבו ואמרו שאין זה מתאים להם, ואינם יכולים לעמוד בזה.

ולבאר ענין זה שחזר הקב”ה על כל האומות, אמר רבינו שליט”א כי בכדי לקבל את התורה ישנו תנאי שיהיה המקבל מוכשר לכך מצד טבעו ומידותיו, ובלא זה חסרה לו עיקר ההכנה לתורה, וזהו שחזר הקב”ה ליתן את התורה דוקא לאומה הראויה לכך מצד שלמות טבעה ומידותיה.

ובזה מבואר עוד מדוע ענו האומות שאינם יכולים לעמוד בציווי התורה, דלכאורה קשה, והרי מצוות אלו שאמר להם הקב”ה - לא תרצח, לא תנאף ולא תגנוב, הם משבע מצוות בני נח, וכבר היו מחויבים בהם גם בלא קבלת התורה, אם כן ממה הם מפחדים לקבל את התורה?

אכן לפי מה שנתבאר הדבר פשוט, כי כשהתורה אמרה “לא תרצח”, המצוה היא שתהיה אהבת הבריות חזקה מאד בלב האדם עד שלא יהיה מסוגל לרצוח, וכן הוא במצוות לא תגנוב ולא תגזול, מצוות התורה שיהודי בטבעו לא יהיה מסוגל לגנוב או לגזול, וממילא אומות העולם אינם יכולים לקבל את התורה, כי אף שיכולים הם לעמוד בשבע מצוות בני נח, ולא לעשות את הפעולות של רציחה או גניבה, אבל אינם יכולים לשנות את הטבע שלהם, שלא יהיו מסוגלים לזה מטבעם.

ורק כלל ישראל ראויים לקבלת התורה לפי שיש להם בטבעם מידות טובות, וכמו שקיבלו בירושה מהאבות הקדושים.

***

ובזה יישב רבינו מה שקשה בענין גירות דקטן, שמבואר בכתובות (יא.) שמגירין קטן ומטבילין אותו ע”ד ב”ד, וצ”ב הא ביבמות (מז.) מבואר שמתנאי הגירות הוא קבלת מצוות, והכי שנינו בברייתא גר שבא להתגייר וכו’ ומודיעין אותו מקצת מצוות קלות כו’ קיבל מלץ אותו מיד וכו’, הרי שבלא קבלת מצוות אין כאן גירות, ובגר קטן היאך מתקיימת קבלת מצוות.

ואמנם הב”ח ביו”ד (רס”ח ז’) הביא פלוגתא הראשונים בזה אם דין קבלת מצוות הוא לעיכובא, אך אכתי יקשה להני ראשונים דהוא לעיכובא, ושכן נקטינן להלכה.

וביאר רבינו דהנראה בזה ע”פ הנ”ל, שגדר ‘קבלת מצוות’ דבעינן, אין הוא שיהא כאן מעשה קבלה והתחייבות לקיים כל המצוות, אלא עניינו הוא לברר שאדם זה מתאים לקבל עליו גירות וליכנס בקדושת ישראל, דרך מי שמסוגל לקיים את כל המצוות הוא הראוי לגירות, אבל מי שאינו מוכן לקבל עליו עול מצוות, היינו שמצד טבעו הרע אינו מסוגל ומתאים לזה, הרי אינו ראוי ליכנס בקדושת ישראל, וא”א שתחול בו הגירות, וכפי שלא ניתנה תורה בכללות לאומות העולם, שאינם מסוגלים לקבל טבעה, ומשום כך אינם ראויים לתורה.

ולפ”ז אתי שפיר שבגר קטן א”צ לקבלת מצוות בפועל, לפי שכל דין קבלת מצוות הוא לברר מהותו שהוא מוכשר לגירות, וכיון שהוא קטן ועדיין לא טעם טעמא דאיסורא, עדין לא נתקלקל טבעו, וכדחזינן בסוגיא דכתובות שם דמהאי טעמא נקטינן דזכות היא לו להתגייר, ולכך שפיר נקטינן שהוא מסוגל וראוי מצד טבעו לקיים את כל המצוות, אף בלא שיקבלם עליו בפועל, וה”ז נחשב שפיר שנתקיים כאן דין קבלת מצוות.

פרשת נשא

‘איש כי ידור נדר נזיר’

קדושת הנזירות

הנזיר הוא אדם שמקבל על עצמו בנדר שלא לשתות יין ושכר, ועל ידי זה נעשה קדוש ואסור להיטמא למתים, כמו כהן גדול, שאסור להיטמא אפילו לשבעת הקרובים, היינו שיש בידו של אדם לקבל דרגה של קדושה כמו כהן גדול, אם רק יקבל על עצמו נזירות שלא לשתות יין ושכר ולא להעביר תער על ראשו, ועל ידי זה יהיה קדוש בקדושת הנזירות.

[אכן לענין הדין שצריך להודיעו מקצת מצוות לא מהני דבר זה, וצריך שיודיעוהו בפועל].

(ע”פ שיחות ושיעורי רבינו פ”ק דכתובות, ע”ש עוד)
אהבת עוה”ז מחסרת בלשמה

אמרו חז”ל בפסחים (ח:) מפני מה אין פירות גינוסר בירושלם, כדי שלא יהו עולי רגלים אומרים אלמלא לא עלינו אלא לאכול פירות גינוסר בירושלם דיינו, נמצאת עליה שלא לשמה.

והדברים צ”ב, מאי טעמא הוי שלא לשמה, והרי מבואר בגמ’ שם לעיל (ז:) האומר שלע זז לצדקה בשביל שיחיה בני או שאהיה בן העוה”ב הרי זה צדיק גמור, ופירש רש”י שם - ולא אמרינן שלא לשמה עושה, אלא קיים מצות בוראא שצוהו לעשות צדקה, ומתכוין אף להנאת עצמו שיזכה בה לעוה”ב או שיחיו בניו ע”כ, מבואר דכשיש במעשהו ב’ כוונות, לשמה ושלא לשמה, הוי צדוק גמור ואין פגם בקיום המצוה, וכ”כ התוס’ שם, ומדוע כאן גורמת הכונה הנוספת של העולים לרגל, שתהא עלייתם שלא לשמה.

אכן י”ל, דהנה כתב בחובות הלבבות (שער חשבון הנפש פ”ג חשבון כ”ה) כי אהבת העולם הזה ואהבת העולם הבא הם תרתי דסתרי כשתי נשים צרות זו לזו, והביאור בזה, דודאי עצם ‘הנאות’ עוה”ז אינה סתירה לעוה”ב, שזה פשוט שאדם רעב צריך לאכול ואין בזה חסרון, וגם אם אוכל בכדי שתהיה לו הרגשה טובה ומצב רוח מרומם, ג”כ הרי זה מותר ונצרך, וכמ”ש רבינו יונה בשע”ת (ש”ב) שקוצר הנפש מונע ממלאכת שמים, ואפ”ל צדיקים גדולים נהנים באכילתם, ומוכרח הדבר שהרי מברכים ברכת הנהנין ואם לא נהנה אינו יכול לברך, אלא ודאי שהנאה כזו הבאה לצורך קיום התורה ועוה”ב אין בה סתירה לעולם הבא, ומצינו כמו כן הרבה מצוות על דרך זה, בהן הנאות עוה”ז משמשות את צרכי העוה”ב, ואכמ”ל.

אלא דוקא ‘אהבת’ עוה”ז, היינו התאוה להנאות עוה”ז, היא הסותרת לעוה”ב, וכל מה שהאריך רבינו יונה (עיקר הטי’) בענין שבירת התאוה הגשמית שעושה האדם לגשמי וחומר, הוא דוקא בתאוה ומשיכה לעולם הזה, היינו כשמתאוה ונהנה שלא לצורך, שדוחק ואין בו שום צורך גבוה כלל, אין זו אלא משיכה לעולם הזה והנאותו, וזו היא סתירה לאהבת עולם הבא.

ובזה אתי שפיר מה שאמרו בעולי רגלים, שהרי באכילת פירות גינוסר אין צורך עבודת ה’, שהרי הוא שבע כבר, וקודם שבא לירושלים לא היתה חסרה לו הרגשה טובה, רק הוא תוספת הנאה גרידא שחפץ בפירות מפני מתקנות, א”כ אין זו אלא ‘אהבת’ עולם הזה הסותרת לעולם הבא, שיש בה נתינת חשיבות לעולם הזה יותר מלעולם הבא.

ודבר זה נחשב שלא לשמה ממש, שיאמרו אילו לא עלינו אלא בשביל פירות גינוסר ‘דיינו’, כלומר שהיינו עולים לירושלים גם בלא המצוה דעליה לרגל, אלא רק לצורך כך שזה ח”ו עדיף מהמצוה, וזו היא סתירה להמצוה וחשיב שלא לשמה.

וגרע טפי מע”מ שיחיה בני, שהרי שם צריך שיחיה והוי פיקוח נפש, ואין זו ‘אהבת’ עוה”ז, וכן ע”מ שאהיה בן עוה”ב, הרי צריך הוא את העוה”ב, ואין כאן מותרות ותאוות הסותרות לתורה, וכל הבטחות התורה יורה ומלקוש וכדו’ שהן הבטחות גשמיות, הרי הן צורך האדם שישמש בהן ואין בהן אהבת עוה”ז, ועל כן הציפיה להן אין בה סתירה לעוה”ב והוי לשמה, ומשא”כ מותרות, שאין אהבתם יכולה לשכון בלב אחד עם אהבת עוה”ב, הוו בעצמותם סתירה למצוות, ובזה חשיב שנעשית המצוה שלא לשמה.

(נערך משיעורי רבינו פ”ק דפסחים ע”ש היטב)

והנה דין הנזיר הוא (עי’ נזיר ג, ב) שאם נזר מאחת הרי הוא נזיר מכולן, ואף אם ירצה לקבל נזירות רק מיינ ולהיות מותר להיטמא למתים, אין זה שייך, אלא כיון שקיבל נזירות מיינ נעשה נזיר ואסור בכל דקדוקי נזיר, והטעם לזה, משום שהנזיר הוא קדוש, וממילא אסור להיטמא למתים, שאיסורו הוא מחמת קדושת הנזירות, ומאחר שנתקדש בקדושת נזיר ע”י קבלת מקצת איסוריו, שוב חלו עליו כל דיני נזיר, [א.ה.ה. וע”ע בקר”א נזיר יא. מ”ש בביאור הדין הנ”ל] (משיחות רבינו).

בדיבורו אלא התורה אוסרת את החפץ הקדוש במעילה, מ"מ שייך בזה איסור בל יחל, וכנ"ל דכיון שאיסור זה בא ע"י דיבורו, שוב גם זה בכלל לא יחל דברו, כן הדבר לגבי נזיר, מאחר שקבל על עצמו נזירות שוב כל איסורי הנזירות באין מחמת דיבורו ועובר עליהן בכל יחל.

וא"כ ה"ה כשקבל אחד מאיסורי הנזירות, יהיה לאו דבל יחל בכולן, שהרי מכח דיבורו חלו עליו כל האיסורים, שהרי דין התורה בנזירות כך הוא, שע"י קבלה זו סגי להחשב קבלת נזירות ושוב נעשה אסור בכולן, וחשיב שפיר שהאיסור בא מחמת דיבורו וכמו בכל נזירות, וה"ז בכל יחל (וע' כע"ז בקה"י).

[והוסיף רבינו וביאר, שאין לומר ששאר האיסורים חלים בכה"ג רק מכח חלות האיסור הראשון עליו, דנימא ששוב אי"ז שייך כלל לדיבורו, אלא ודאי זהו גופא עצם דין הנזירות שחלה עליו מתחילה ע"י דיבורו, שיהיה אסור בכולן, וחשיב שפיר שהן נמשכין כתוצאה מדיבורו, ודמי להא דמצינו בקדושין (ז). פשטה קדושה בכולה, דאין הביאור שהקדושה שבחציה פושטת בכולה, אלא שהקדושה שהחיל בדיבורו פושטת בכולה, וכדחזין דמהני אף בקידושי אשה אף ששם לא מועיל קידושין לחצאין, וע"כ דכבר מתחילה לא חל רק בחציה אלא פשטה החלות מדיבורו בכולה, וה"ז קבלתו במקצת מחילה עליו את תורת הנזירות המחייבת אותו בכל הדינים, ושפיר הוי בכלל לא יחל דברו].

***

עכ"פ נתבאר כי קדושת הנזיר היא כעין קדושת כהן גדול שאסור ליטמא למתים כלל, ואמר רבינו שליט"א (בשיחה הנ"ל) - הנה רואים אנו כי לדרגת קדושה כזו, ככהן גדול, יכול אדם לזכות ע"י קבלה גרידא, אפילו בלי תורה.

אמנם דרגת האדם שעוסק בתורה גדולה יותר, והוא חשוב יותר מכהן גדול, וכמו שמצינו בגמרא (הוריות יג, א) כי "מזמור תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ", והיינו מפני שמדרגת תלמיד חכם גדולה יותר, וקדושת התורה עדיפה על קדושת הכהונה, וכן בכל העניינים, דבקות בתורה היא המדרגה הגדולה ביותר

***

ובשיעורי נדרים (הנלמדת בישיבה השתא, והוא בשיעור מיום ה' אייר, על דף ג; בתוספת ממחזורים קודמים) האריך רבינו שליט"א בגדר דין הנזירות, והביא את הביאור הנ"ל, הוא ביאורו הנודע של המהרי"ט בגדר דין הנזירות, שקבלת הנזירות אינה קבלת איסורי הנזירות, כי אם קבלת שם וקדושת נזירות על עצמו, ושוב חייבתו תורה בקיום דיני הנזירות המבוארים בפרשה, והראה רבינו שכן מבואר גם ברא"ש בנדרים יב: שכתב 'ונזיר אף על פי שנאסר ביין אינו נאסר היין עליו אלא בגופו תלוי הנזירות שאומר הריני נזיר וממילא נאסר ביין ובתגלחת ובטומאה', נראה מדבריו להדיא כמ"ש מהרי"ט.

ולפי ביאור זה, דן רבינו בדברי המנ"ח שחידש דאיסור בל יחל דנזירות שייך דוקא באיסורים שקיבל על עצמו בשפתיו, דבהן שייך לומר 'לא יחל דברו', אבל באיסורי נזיר החלים עליו ממילא, וכגונא הנזכר לעיל שנזר ביין בלבד שהרי הוא נאסר בכולן בממילא, לא יעבור בשאר איסורים דטומאה ותגלחת משום לאו דבל יחל, רק משום לאו דטומאה ותגלחת דנזיר, ומשום דלא אסר אותם על עצמו בפיו רק התורה אסרתן עליו.

ולפי ביאור המהרי"ט אמר רבינו דזה אינו, שהרי לדבריו ילה"ק איך בכלל שייך בנזיר איסורא דבל יחל, הא כשאמר 'הריני נזיר' אין כאן קבלה מפורשת על עצם איסורי הנזירות, רק קיבל עליו קדושת הנזירות והאיסורים חלים ממילא ע"י התורה ואין איסורן מחמת קבלתו, ושוב לא שייך בהן בל יחל (וכפי שכבר הקשו האחרונים).

אלא הביאור הוא דלכך בא ההיקש דנזיר לנדרים ללמד ששוין לענין בל יחל (כמב' בריש נדרים ונזיר), ואשמעי' קרא מגוה"כ דבל יחל לא קאי רק על איסור נדר שאמר בפיו, אלא גם באיסורי נזירות שבאים כתוצאה מקבלת פיו, ג"כ עובר בהן ב"לא יחל דברו, ומשום דהן באין מחמת דיבורו, שע"י דיבורו אוסרת אותו התורה באיסורי נזיר.

והביא רבינו דוגמא לדבר, מהסוגיא בנדה (מו). שם מבואר שהמקדיש חפץ לגבוה ומעל בו, עובר אף משום בל יחל, ואף שאת איסור המעילה לא החיל

אם כרצוננו להשיג מעט ממהותה של תורה אשר בה אנו מתייגעים תריר, ואיזה יחס של מורא נדרש כגישתנו אליה, ואם כרצוננו לאחוז בקצה גלימתם של גדולי התורה, להתבונן בהרגשתם והשגתם, יועיל לנו לכך הסיפור הבא

שח הג"ר מאיר קסלר שליט"א רבה של מודיעין עילית: כאשר נודע כי זמן הקיץ השתא לא יתחיל במסגרתו הטבעית, עמלו ראשי הישיבות שליט"א למצוא אופן וסדר לימוד אשר יחבר ויקשר את התלמידים אל הגמרא, למרות הקושי והריחוק, ובהתאם לחוסר האמצעים הרוחניים.

ההצעה שלטתה היא, שיקבעו מסכת מסוימת, קלה יותר ומעניינת, בשינוי מעט מהמקובל בסדרי עולם הישיבות, כגון מסכת מסדר מועד וכדו', שבה ינסקו כל בני הישיבות בארה"ק, באופן שיתאפשר לכל בחור בכל מקום שהוא ועם כל סביבה שהיא, למצוא טעם בלימודו ולהתחבר עם שאר הלומדים שבסביבתו, בשימוש חכמים ודיבוק חברים ככל האפשר.

כמובן שבכדי להוציא את התכנית לפועל, נצרכו לאישורו של רבינו הגדול שליט"א, אשר שמע את ההצעה בכובד ראש ונתן פנים לכאן ולכאן, מרן לא הכריע מיד ובקש להתיישב בדבר.

והנה קודם שנמשיך בסיפור, נתבונן נא, הלא מרן שליט"א רגיל זה שנים רבות להשיב על שאלות בחינוך ודרך הלימוד, ומשנתו סדורה היטב בעניין זה, ותדיר אמונים דבריו על כך שאין אדם למד אלא במקום שליבו חפץ, ולמרות זאת נרתע מלהשיב מיידית על שאלה המקיפה את כל עולם התורה, שמשקל אחר יש לה, ומשום כך הוסיף עוד לשקול את הדבר בדעתו.

לאחר זמן מה, מספר הגרמ"ק, התקשרתי למקורבו שיחי' לשאול שוב אם כבר בא מרן לידי הכרעה, הלה ניגש אל מרן ושאלו שוב לדעתו בעניין, ומה הדחימה אותי תשובתו, 'מרן עדיין ירא מלהכריע', הוא אומר, 'אך במקום מענה שאלני- המכיר אתה את הסיפור על מסכת חגיגה...?'

כונתו היתה למעשה המסופר בספר מנורת המאור בשם מדרש תנחומא ושהביא מרן בשיחותיו: מעשה בחסיד אחד שהיה מתייחד במקום אחד והיה לומד בו במסכת חגיגה, והיה מהפך בה ומהדרה כמה פעמים עד שלמד אותה היטב והייתה שגורה בפיו וכו', כיון שנפטר מן העולם היה בביתו לבדו ולא היה שום אדם יודע בפטירתו, באתה דמות אשה אחת ועמדה עליו והרימה קולה בבכי ומספד, ותרבה אנחתה וצעקתה עד אשר נתקבצו ההמון. ותאמר להם, ספדו לחסיד הזה וקברוהו וכבדו את ארונו ותזכו לחיי העולם הבא, שזה כיבדני כל ימיו ולא הייתי לא עזובה ולא שכוחה.

מיד נתקבצו כל הנשים וישבו עימה ועשו עליו מספד גדול ועצום, והאנשים התעסקו בתכריכו וכל צרכי קבורתו וקברו אותו בכבוד גדול, ואותה אשה בוכה וצועקת. אמרו לה, מה שמך? אמרה להם חגיגה שמי. כיון שנקבר אותו חסיד נעלמה אותה אשה מן העין, מיד ידעו שמסכת חגיגה הייתה, שנראית בצורת אשה ובאתה בשעת פטירתו לספוד לו ולבכותו ולקברו בכבוד, על שהיה שונה אותה תמיד ושקד ללמוד בה, עכ"ל.

[והביא מרן בשיחתו, שרואים משם כי התורה היא מציאות רוחנית, וכל מסכת היא מציאות רוחנית, וכמו כן איתא בספר חסידים (אות רס"א) שמסכת מועד קטן 'אמרה' לפני הקב"ה מדוע אין לומדים אותה כשאר מסכתות, והיינו כנ"ל שכל מסכת היא מציאות רוחנית והיא רוצה שילמדו אותה, ואם לומדים אותה זה נחת רוח למסכת, וכך גם כל התורה היא מציאות רוחנית, ורוצה שילמדו אותה, וכשעוסקים בתורה, התורה היא מליץ יושר על הלומד].

וכך גם משיב מרן כעת, 'המכיר אתה את הסיפור במסכת חגיגה...? נו, אם כן, עומדת עתה בפני מסכת נדרים, אותה עתידים ללמוד בישיבתנו ובעוד ישיבות בזמן הבע"ט, עומדת גם מסכת בבא קמא אותה עתידים ללמוד בישיבה אחרת, ועוד מסכתות כהנה וכהנה, והן מבקשות ומתחננות שיעסקו בהן, אמור לי אתה, וכי יכול אני לדחות...?'

ואם יהיה לנו מעט ממבט זה על התורה, מהזהירות כל כך בכבוד התורה, אם נזכה לחוש במשהו את מציאות ועצמות התורה המבקשת שנאחז ונתקשר בה, או אז נזכה ואף היא תגמול לנו, 'נפש עמל עמלה לו, ותפתח בפנינו את אוצרותיה וצפונותיה, אכ"ר'.

מנחת דבר

הערות ועיונים מחידושי רבנו הגאון רבי דוב לנדו שליט"א נלקטו מספר "מנחת חינוך" עם הערות "מנחת דבר" מרבנו שליט"א

ולפי"ז אף ששניהם יביאו בכורים מספק כל אחד מאילנו מאותה קרקע שש בה ספק מכירה, מ"מ חד לגבי אידך לא חשיב בכורים, ונפ"מ אם יתערבו כזית מזה וכזית מזה ועוד כזית חולין יהא מותר לאוכלן מן התורה דיש כאן ודאי ב' זיתי היתר ורק חד איסור [ולא חד איסור ודאי ועוד ספק].

והנה מד' החזו"א מתבאר דהמוכר שמביא בכורים מקרקע זו, יהי הבכורים בתורת ודאי כיון שמדין חזקת מרא קמא הקרקע בחזקתו [וכ"ה בעוד אחרונים]. וקשה מירושלמי ריש בכורים, הנוטע אילן ומבריכו ומכר את השביל שבין האילן להברכה דיש ספק אם מכר לו את השביל עד התהום, או רק מקום דריסה מכר לו, הרי המוכר מביא ואינו קורא מספק. והלא מספק המוכר מוחזק ומ"מ אינו מביא בתורת ודאי ועי'.

בענין אמירת אבותינו בגר

בתוס' בב"ב פ"א א' בד"ה והא כתיב וכו' מייתי ירושלמי דגר מביא בכורים וקורא משום דכתיב אב המון גויים, וכן מתפלל אלוקי אבותינו, (והנה התוס' אייתו לירושלמי, אמנם מדברי תוס' לקמן קס"א ב' נראה דלא ס"ל כן. דכתבו סוף ד"ה דלא דגרים שאין להם אב אינם יכולים לחתום בשם אביהן רק איש פלוני עד, ולכאוי' יכולים לחתום בן אברהם אבינו ע"ה כמו שכותבין בגיטין בשו"ע אהע"ז סי' קכ"ט ס"כ, וע"ש ביאור הגר"א שציין לאו"ח סי' ע"ג, והיינו דין התפילה דירושלמי, והתוס' שם ס"ל דלא כירושלמי.

וכתב הרמב"ן דכל האבות הן אבות העולם, וכן בשאר קמאי. אמנם השאגת אריה סי' מ"ט כתב דלשון הרמב"ם ריש פ"ד דבכורים ל"מ כן אלא משום

בענין מוחזק אי נחשב ממונו בודאי לכל דיני התורה אמרינן בגמרא בב"ב פ"א ב' דהקונה ב' אילנות בתוך שדה של חברו מביא בכורים מספק, (דהוי ספק אם קנה קרקע עם האילנות), ומקשים האחרונים [עי' שו"ת חמדת שלמה או"ח סי' א' וסי' ב'] והא קרקע בחזקת בעלי עומדת, וזה דין ודאי וכדאמרי' ב"מ ו' ב' דאי תקפו כהן מוציאין מידו מצי לעשר מעשר בהמה, וכאן נמי לא מהני תפיסה.

ובחזו"א אהע"ז סי' ל"ט סק"ג כתב שאין כאן סתירה נהי דמי שהוא מוחזק חשיב ממונו ודאי ידידי לכל דיני תורה מ"מ גם לשני יש דין ספק בעלים. וז"ל שם נהי דמי שהוא מוחזק חשיב כממונו ודאי לכל דיני התורה מ"מ גם התופס הראשון שאנו עתידין להוציא ממנו חשיב ספק ממונו דאם אמת שהוא ממונו לא מפקע זכותו בזמן שהוא בידו וכו' וע"ש ראייתו מסוגיין.

וגדר הענין נראה שהוא כעין פלגין, והיינו דדין מוחזק ומר"ק אינו שינוי הבעלות וכמו שדנו בזה אלא דין הנהגה לענין דיני ממונות וכהנהגת דין חזקה דמעיקרא בעלמא. ולפי"ז אף דעלינו להניח ע"פ דין זה כאילו אמיתת הענין הוכרעה דממון זה שייך למחזיק (וכן למר"ק) כל זה הוא רק בהנוגע לבעלותו והמסתעף מזה אבל כל שאינו נוגע לבעלותו ואינו סותר ופוגע בה אין כאן הכרעה וחשבינן לי' לאידך לדינים הנוגעים לו כספק בעלים וכגון לענין ביכורים ידידי וכן לענין קידושי אשה דחשבינן לה כספק מקודשת כשנתקדשה ספק קידושין בקרקע, וכנ"ל, דאין בכל זה פגיעה בבעלות המוחזק וזכויותיו.

ניתן לקבל גליונות חזרות דאורייתא על המועדים בכתובת d7080@013net.net

מי שיש בידו מכתבי חידו' וכתבים מרבנו שליט"א ורוצה לזכות את הרבים יפנה ל- a0777164926@gmail.com

דלאברהם היתה השבועה תחילה, ועיקר השבועה עליה קאי. (ועיי' שמה שכתב על דברי הכסף משנה שם). וצריך לומר דגם בתפילה כן דאברהם היה העיקר והשורש.

וילי'ע מאגרות הרמב"ם בתשובה לגר לענין ברכת שעשה נסים לאבותינו דכתב שם דמצי למימר שהוצאתנו ממצרים ושעשה נסים לאבותינו שכל הנסים כאילו נעשו לו מאחר שנכנס תחת כנפי השכינה. וצ"ע דאכתי לשון אבותינו קשה. וגם קשה מלשון הרמב"ם דמייתי השאגת אריה.

דין תחומין בגר בשבת ובמתן תורה

ברמב"ן ערובין מ"ג א' אייתי פלוגתא אם יש קנין שביתה דתחומין באמצע היום כשלא קנה בתחילת היום שביתה (אפילו קנין שביתה דד"א, יעוין שם). ולשיטת תוס' דאייתי התם יש קנין שביתה גס באמצע היום כשלא קנה קודם כלום, דזה תחילת היום שלו וקונה לו עירוב.

והנה אייתי רמב"ן לבתר הכי שם לדברי הירושלמי דטעמא דריו"ח בן נורי מאחר שאילו היה ער היה קונה לו שביתה ישן ולא קנה לו שביתה יש לו אלפיים לכל רוח. והנה אף דלא אזיל ירושלמי בשיטתא דגמ' דילן בביאור דעת ריב"נ, מ"מ איכא מיני' סייעתא לשי' רמב"ן. דכי היכי דלירושלמי אליבא דריב"נ טעמא דישן קונה שביתה היינו לגבי זה לכשיעור יהא לו אלפיים אמה הכי נמי לדידן הוה כן למעלה מי' דקונה שביתה שם לגבי זה דכשירד יהא לו משם אלפיים אמה.

ויעוין שם בירושלמי, פ"ד ה"ה, דבעי בגר שטבל בשבת [ולכאוי' צ"ל שם, מאחר שאילו היה גר היה קונה שביתה. וצ"ב] ומשמע דמדמי הירושלמי גוי לישן. וילי'ע דגוי לכאוי' שאני מישן [ולמעלה מי'] דאין לו לגוי דינים דשביתה כלל, ועי' סוגיא דחפצי נכרי אין להם שביתה מ"ז ב', ולכאוי' לסוברים דיש קנין שביתה באמצע השבת הכי נמי דקני ליי שביתה בעת גרותו, אך למאי דקיימין השתא דאין קנין שביתה באמצע השבת מהראוי דלא יהא לו

אלא ד"א. [ועיי' בנתגייר בעיר שאינה מוקפת חומה. ועיי'].

והיי' מקום לומר לאידך גיסא, דלכו"ע גר קונה שביתה באמצע השבת ומטעמא דחשיב לדידי' השתא כתחילת השבת, דמקודם לא בר שבת ולא בר מצוות הוא כלל. ועי'. [ומ"מ לענין דין אין מוקצה לחצי שבת לכי' גם לגבי גר שנתגייר אחר היעשותו מוקצה הו"ל כן, ולא אמרינן דהוה לדידי' כמוקצה מתחילת השבת ונימא ביי' מיגו דאיתקצאי וכו'. ועיי'].

ויעוין בס' בית אברהם להגרא"ל מצ'כנוב וצ"ל דאייתי ראיי' דדין ד"א ליוצא חוץ לתחום לא הוי אלא מדרבנן גם לסוברים דתחומין הוו מה"ת, מהא דשבת פ"ז, שישי למאי, רבא אמר לחניתין, ר"א בר יעקב אמר למסען, וקמיפלגי בשבת דמרה, מר סבר אשבת איפקוד אתחומין לא איפקוד וכו', ואי נימא דדין ד"א הוה מה"ת תקשה הא לכו"ע בשבת ניתנה תורה, וכיון דלא איפקוד אתחומין א"כ לא הוו בכניסת השבת בני שביתה ולא קנו שביתה, וכשנצטוו בשבת לא הוה להו אלא ד"א והיאך אמר להם הקב"ה שובו לכם לאהליכם דמשמע באותו יום. אלא ע"כ דין דד"א ל"ה אלא מדרבנן ומדאורייתא רשאי לילך כמה מילים יעו"ש מש"כ בזה.

ולהני"ל יש לומר דכאן חשיב כתחילת השבת, כיון שלא הייתה שביתה מעיקרא לפני שנאמרו דיני תחומין, ועל כן כשנתחדשה הלכה דתחומין וכל דיניהם הו"ל כתחילת היום לדיני תחומין, ומהני למיקני אז שביתה. ואפילו את"ל דבגר שייך קנין שביתה מקודם לענין זה דלכשיתגייר יחול עליו דין שביתה ממקומו וכישן לענין כשיעור משנתו, וכמו שנראה לכאוי' מהירושלמי, היינו משום דאיכא שביתה בעולם למצווים עליה, אך במתן תורה דקודם לכן לא היתה שביתה כלל שפיר איכא למיחשב אז כתחילת היום וקנו שביתה.

דבר טוב

דברים ממרן גאון ישראל
רבי דב לנדו שליט"א

להג השבועות

מסירות נפש לתורה

בגמ' עירובין כ"ב. במי אתה מוצא תורה רבא אמר במי שמושים עצמו אכזרי על בניו ובני ביתו כעורב וכו'. ואמר רבינו: דבר זה אינו שייך כלל לזמנינו, ואולי לחד בדרא, וג"כ רק באופן חלקי, והפירוש אכזרי היינו חזק בדעתו שמוסר עצמו לתורה, גם על פני בניו ובני ביתו ופרנסתם.

ישראל עזים שבאומות

ביצה כ"ה ב' תנא משמיה דר"מ מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עזים. וביאר רבינו: זה אדם עם אופי חלש קשה לקיים את התורה, כי אין לו כוחות להתגבר על היצה"ר, אבל עם ישראל עזים, הם יכולים להפוך את התכונה שלהם לקיים את התורה, וזהו שכתוב עז כנמר, רץ כצבי, גבור כארי, וכשיש את מעלת עז כנמר אז יכול לקיים את התורה, ועזים זהו עז כנמר כפשוטו לשבח ישראל.

מעלת ללמוד באופן פרטי

איתא בחז"ל שר' חייא עשה שלא תשתכח תורה מיישראל, שבא לכל עיר ולימד כל ילד חומש אחד או סדר אחד במשניות, וביאר רבינו הטעם שלא לימד את כולם יחד, כי כל אחד יש לו ראש אחר וצריך ללמדו באופן המתאים לו, ורק כשמלמד כל אחד באופן פרטי, יותר שם לב, משא"כ כשמלמד כולם ביחד לא שומע.

ללמוד בלי חברותא

אמר רבינו: מה שכתוב ברכות ס"ג ב' בגמ' חרב אל הבדים ונואלו, חרב על שונאיהם של ת"ח שיושבים בד בבד ועוסקים בתורה וכו', בזמן הזה זה לא שייך, וכל אחד יכול ללמוד לבד, כי יש ספרי ראשונים ואחרונים, משא"כ בזמן חז"ל למדו תורה בע"פ, והיום שיש ספרים כשלומדים לבד לומדים יותר טוב. והרבה גדולים למדו לבד, החפץ חיים גם למד לבד, רק יותר מאוחר למד עם החתן שלו, וגם הגר"א מסתמא למד לבד.

הלימוד שיהיה במתיקות

אמר רבינו: הגר"י סלנטר אמר הטעם שיש שנמשכים להשכלה, מפני שלומדים תורה בצורה יבשה, לא בצורה שצריך, ואע"פ שלמדו בהתמדה, למדו בצורה יבשה ולא באופן שהלימוד מעניין אותו, כי ההשכלה מושכת אנשים, ואם לומדים במתיקות זה מועיל, שלא להימשך אחרי דברים אחרים.

אש אצל החזו"א

יש כאלה שראו אש אצל החזו"א, אני לא יודע מה זה הסיפורים האלה, אבל זה אני כן יודע שללמוד חזו"א רואים אש כשלומדים בעיון כל מילה וחוזרים שוב עד שמבינים ואח"כ אומרים במילה אחת מה שכתוב, ולפעמים גם טועים בהבנת הדברים, אבל אז רואים אש.

לימוד בעיון מביא לרוה"ק

אמר רבינו: אחרי שלומדים בשיא העיון, מגיעים לרוח הקודש, כשיש חכמה, ועוד חכמה, מגיעים לשיא ההבנה, ואז מקבל הבנה יותר עמוקה. ומצאנו חידוש בחזו"א בשביעית סי' ט"ו שיש מחלוקת ברוח הקודש. אבל מה יוצא מכל הדברים האלו ללמוד תוס' בעיון יותר חשוב מהכל, ובמקום זה מסתכלים בעלונים.

מושכו לבהמ"ד

אמר רבינו: מה שכתוב בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין, פירושו דתבלין הוא דבר שממתק, דהיינו שכת לימוד התורה ממתק את הרע והופכו לטוב.

מה שכתוב קידושין ל' ב' אם פגע בך מנוול זה משכו לביית המדרש וכו' ואע"פ שרואים שגם בתוך הבהמ"ד יש נסיונות של ביטול תורה וכדו', מ"מ בתוך הבהמ"ד יותר קל להתגבר על היצה"ר מאשר בחוץ שהנסיונות יותר גדולים.

אלמלא לא ניתנה תורה

ביאר רבינו: מה שכתוב בגמ' עירובין ק' ב' אלמלא לא ניתנה תורה היינו למידין צניעות מחתול וגול מנמלה וכו' וצ"ב מה שייך ללמוד מהם, דאצל הבע"ח זה הטבע שנטבע בהם משא"כ באדם, והביאור דאם הקב"ה טבע בהם מידות טובות אלו, בנ"א שניתן לו שכל עאכו"כ.

ללמוד רמב"ן שבועיים

אמר רבינו: יש לי איזה דיבור ברמב"ן שצריך שבועיים בשביל ללמוד אותו.

רמב"ן זה ספר שכתוב בצורה עמוקה, ברמב"ן צריך לדייק בכל אות לא רק בכל מילה כך כתוב בהקדמה שכתב ר"י קפנטון לרמב"ן שם כותב איך ללמוד רמב"ן, זה מודפס ברמב"ן החדשים, אפשר לדייק כל אות, זה לא הפרזה, הראיתי לחברותא שלי את ההקדמה.

ליגמר והדר ליסבר

אמר רבינו: מש"כ בגמ' והדר ליסבר אי"ז שייך בזמנינו.

לימוד דף היומי

אמר רבינו: מה שלומדים דף היומי קשה לומר שלומדים ומבינים מה שלומדים, יש אמנם דפים קלים שאפשר להספיק דף ליום, אבל יש דפים קשים, ומה שבישיבת וולוז'ין הספיקו דף ליום אי"ז ראינו לנו, להם היה ראש חזק מאוד, ורק הטובים והחזקים הלכו ללמוד שם, והיה להם בהירות בלימוד.

אני יודע על בעל הבית אחד שסיים ש"ס ע"י שלמד במשך הרבה שנים את הגמ' עם כל התוס' ולבסוף סיים, גם אם לא זוכר מה שלמד מ"מ לימוד כזה נקרא ללמוד.

דרך הלימוד לאברכים

אמר רבינו: אברכים שלומדים בעיון זה העיקר, וצריך ללמוד סוגיא אחרי סוגיא עד הסוף עם הטור והשו"ע וללמוד היטב לא רק לעבור ע"ז מלמעלה, ואחרי הלימוד לסכם הכל, לא כמו שיש שלומדים בשביל לחדש, להגיד שטיקל תורה. ולא צריכים להתפעל מאלה שגמרו את הש"ס בדף היומי, דאת עיקר הכוחות צריך להשקיע בלימוד בעיון, ושלא יבאו דברים אחרים על חשבון זה, ואם יש זמנים שממילא לא לומד בעיון יכול להספיק ג"כ לימוד דף היומי, אבל סתם להגיד את הש"ס זה אפשר גם בגיל 12, וכל ילד יכול לעשות את זה. ומה שאברכים לא זוכרים מסכת או פרק שלמדו אה"נ שכהיום הזכרון יותר חלש מפעם, אבל גם צריך להרבות בחזרות, כמו שהרבנים בהונגריה היו חוזרים פעמים רבות על השו"ע והעיקר שב"ה האברכים שקועים בלימוד, ולומדים בעיון זה העיקר.

לדעת ב"ק היטב

אמר רבינו לקבוצת אברכים: אני מחפש מיישהו שיוודע את כל מסכת בבא קמא היטב מתחילה ועד סוף, תביאו לי אחד כזה, אני רוצה לברך עליו שחלק מחכמתו.

לימוד הש"ס

אמר רבינו: מה שמדברים ללמוד דף היומי ולסיים את הש"ס, צריך לדעת מה נקרא ללמוד ש"ס, מרן החזו"א אמר שמספיק שבעים שנה בשביל ללמוד ש"ס, וכן כותב נכדו של הבית יוסף שסבו השתבח בכך שלמד במשך חייו ג' פעמים את כל הש"ס והבית יוסף נפטר בגיל 87, והיום רוצים לגמור את הש"ס בשבע שנים, צריך לדעת שעיקר הת"ח זה לימוד בעיון ולהיות למדן, אמנם מי שרוצה ללמוד בקיאות יכול ללמוד דף היומי?, אמנם איך יתכן שלומד דף אותו הדף בגמ' ב"ק ע"ז שהוא שני שורות, או סוגיות קשות ותמורה באותו הזמן, ואם רוצה ללמוד בקיאות שיעשה תוכנית לעצמו, אמרתי בישיבה שלתרץ את הרמב"ן מה שלמדו שם זה שמחה לא פחות מסיום הש"ס מה שעושים.

שיעור לבעלי בתים בעיון

סח רבינו: באו אלי קבוצה שאמרו שעושים סיום הש"ס בדף היומי אמרתי להם, יש באמריקא שיעור של בעלי בתים א' מהנדס א' משהו אחר וכו' הם לומדים מסכת תמורה בעיון עד כדי כך שבאמצע העבודה מתעורר להם שאלה במה שהם לומדים, ומתקשרים אחד לשני לדון בדברים. ואני שואל האם גם אצלכם לומדים כך, או שחלק נרדמים וחלק לא מבינים. אמנם יש כאלה שזה כל האידשקייט שלהם, אבל עיקר הלימוד צריך להיות בעיון.

ללמוד מסכתות בחצי עיון

אמר רבינו: בא אלי בחור לשאול אם זה טוב שילמד דף היומי, אמרתי לו שלא יתחיל מברכות, ושלא ילמד דף ליום, ואני אומר אם רוצים ללמוד מסכת, שילמדו גיטין, מה שחשוב זה ללמוד סוגיות בעיון, וכשקשה ללמוד בעיון יכול ללמוד בקיאות, ואה"נ שראוי לעבור ולהכיר את הש"ס, אבל זה צריך לעשות בגיל 12, ואברכים שגמרו מחזור של המסכתות ככולל, שימשיכו למסכתות אחרות להספיק עוד, ואני אחרי החתונה קבעתי לי חברותות ללמוד מסכתות גמ' רש"י תוס' בחצי עיון, אמנם כל אחד לפי ענינו ואין כללים, ויש באמת שטוב לעשות לעצמם "מחייבים" להספיק משהו מסוים, אבל לא כמו שלומדים בשביל מילגות.

פשוט שהמחשבה היא בתורה

אמר רבינו: נראה לי שגם להגר"א שסובר שצריך ברכת התורה על הרהור בד"ת, מ"מ אפשר להרהר בד"ת גם קודם לכן, דאיך יתכן שאדם שמתעורר באמצע הלילה, לא יכול לחשוב בלימוד, דעל מה הוא יחשוב אם לא בד"ת.

הנה רואים בחורים שאינם מצטיינים ביראת שמים, ומאיך יש להם טעם נפלא בלימוד, אומרים סברות נפלאות, מקשים יפה ומתרצים, מעמיקים ואפילו מחדשים! מצד שני, רואים בחורים שיש להם יראת שמים נפלאה, אבל אין להם שמחה וטעם בלימוד התורה...

שיחה מיוחדת: איך לזכות ל'מתיקות התורה' עם ר"י סלבודקא, הגאון הגדול רבי משה הלל הירש שליט"א

שאלה: ארגון 'דרשו' עורך קונטרס בנושא 'כיצד זוכים לטעם בלימוד התורה'. הם מבקשים עצה והדרכה מראש הישיבה, איך יכול כל אברך ובחור לזכות לטעם ושמחה בלימודו?

תשובה: נראה שהעצה הכללית לזה מבוארת במשלי: "ראשית דעת יראת ה'", חכמה ומוסר אוילים בזו". מבאר שם ה'רבינו יונה' וז"ל: "תחילת כל דעת, תלמוד לנפשך יראת ה' יתברך, כי החכמה והמוסר אוילים בזו, שאין להם יראת ה' ואינם יקרים בעיניהם, ולא תצליח בלימוד החכמה אם אינה יקרה בעיניך ולא תתקיים בידיך, ונאמר: 'נחלתי עדותיך' וגו' [-כי ששון לבי המה. תהלים קי"ט קי"א] ואמרו רז"ל כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת".

שאלה: כתוב א"כ ב'רבינו יונה' שע"י יראת שמים זוכים להצלחה בתורה, אבל מה הביאור בזה, איך תלויים שני הדברים זה בזה, ואיך זה באמת מתקיים במציאות?

תשובה: נראה שכוונת ה'רבינו יונה' שע"י יראת שמים אדם מקבל חשיבות התורה, שכשזוכה ליר"ש ומרגיש גדלות הקב"ה, ויודע ומבין שהתורה עצמה היא ביטוי של הקב"ה, ממילא תהיה בעיניו חשיבות עצומה לתורתו של הקב"ה. זאת ועוד, דכיון שהוא ירא שמים, מתברר לו שתכליתו בעוה"ז אך ורק לזכות להתקרב אל ה' ולהתענג על זיו שכנתו, כמבואר ב'מסילת ישרים' בתחילת פרק א', ומקום הקורבא הזאת הוא העולם הבא, והדרך הטובה לזכות לזה הוא ע"י התורה, וכמבואר ב'דרך ה' לרמח"ל: שיותר מכל מצוות התורה, הדרך המובחרת לזכות לקרבת ה' ובדרגות גבוהות זה ע"י לימוד התורה.

א"כ ברור, שהתורה מופלגת בחשיבותה יותר מכל דבר אחר! נמצא א"כ, שהעוסק בתורה מתעסק בדבר החשוב ביותר בעולם, וכשיודע ומתבונן שעוסק בדבר כ"כ חשוב, שהוא גם ביטוי של הקב"ה וגם ירומם אותו לדרגות גבוהות, זה בוודאי יגרום לו לסיפוק אמיתי מעצם הלימוד.

שאלה: האם נדרש מכל אחד לחשוב כל הזמן על הידיעות והיסודות האלה?

תשובה: לא. אין כוונתי שהלומד צריך כל הזמן לחשוב על כל מה שביארנו כאן, אלא שמי שיידע את הדברים האלה, ויחשוב ויתבונן וישיב אותם אל ליבו, אז אחרי שיפנים אותם יזכה בהכרח להרגש חזק של חשיבות התורה, גם בלי שיחשוב ע"ז בשעה שלומד, ויהיה לו בעז"ה סיפוק מעצם הלימוד. ובאמת לא צריכים לדרגה גבוהה כדי לזכות לזה, ומי שיש לו יראת שמים, ע"י מעט התבוננות יוכל להרגיש ולהפנים את זה, באופן שיהיה לו סיפוק בלימוד התורה. ואמנם, ככל שיש יותר יר"ש כך יזכה ביותר לסיפוק ושמחה, אבל כל אחד יכול לזכות לדעת, להתבונן ולהגיע לסיפוק אמיתי, לפי דרגתו.

שאלה: איך אחרי כל מה שנתבאר גם זוכים לשמחת התורה?

תשובה: על הפסוק במשלי (פרק ב' פסוק ד'): "אם תבקשנה ככסף ומטמונים תחפשנה", מבאר ה'רבינו יונה': "ולפי הערבות בטרחה וחפז, תפקחנה עיני השכל ותשתמר בלב האדם, כענין שנאמר 'נחלתי עדותיך וכו' כי ששון לבי המה'", ע"כ. הרי ביאר כאן הפסוק שכתב שם, וזה המשך הדברים שביארנו, שע"י היר"ש אדם מבין מה חשוב בחיים וזוכה לחשיבות התורה, וע"י החשיבות מתאמץ וזוכה לסיפוק, וע"ז זוכה לפקוח עיני השכל, וזוכה להגיע לתורה בשמחה.

שאלה: האם יש דוגמא מהחיים, איך למרות שמתאמץ עם קושי רב, יהיה זה לימוד בחשק ובשמחה?

תשובה: אתן לך משל: אדם שרואה את חברו טובע בים וקופץ אל המים הקרים והעמוקים כדי להציל החבר ממוות, בוודאי שאין זה קל ונעים, אבל ידיעת המטרה והרצון להציל החבר, נותנים לו סיפוק אמיתי וחשק גדול, וזה מקטין הצער מהמים הקרים, כך הדבר כשאדם זוכה ליראת

שמים אמיתית ורוצה לעשות את הדבר החשוב בעולם, זה לדעת את התורה, אז יש לו סיפוק אמיתי וזוכה לאושר ושמחה, וזהו טעם נפלא ביותר!

שאלה: הנה רואים בחורים שאינם מצטיינים ביראת שמים, ומאידך יש להם טעם נפלא בלימוד, אומרים סברות נפלאות, מקשים יפה ומתרצים, מעמיקים ואפילו מחדשים?

תשובה: יש להם טעם בסברא, לא טעם בלימוד!

הם אוהבים להגיד סברא טובה, חידוש יפה, אבל כשצריכים לעמול על גמרא קשה, שנראית להם פחות מעניינת ודורשת עמל קשה ומפרך, האם הם מסוגלים גם בזה ללמוד בשמחה? בכלל בכלל לא בטוח... ואנחנו שלמדנו אצל מר' מרן הגר"א קוטלר זצוק"ל, ראינו איך היה עמל בשמחה על דברים שלכאורה אין בהם שום טעם, מלבד הידיעה שזוכים להבין עוד דיבור של ה'.

שאלה: מצד שני רואים בחורים שיש להם יראת שמים נפלאה, אבל אין להם שמחה וטעם בלימוד התורה, והיכן מתקיימים בהם דברי הגר"א הנ"ל?

תשובה: ראשית, אינני רוצה להתבטא על בחורים כל שהם, אבל אנחנו דיברנו על בחורים שיש להם יר"ש אמיתית ורגשית, ולא על בחור שנראה כלפי חוץ שיש לו יראת שמים.

זאת ועוד, לדאבוננו יש בחורים רבים שלא יודעים לענות לעצמם על השאלה: למה צריכים ללמוד תורה? ולמה הלימוד כל היום הוא חלק עיקרי בעבודת ה'? ואפילו בחור שמדקדק מאד בהלכות וחי עם יראת שמים, מ"מ אם חסרות לו התשובות לכל זה, איך יהיה לו טעם בלימוד? בחור כזה עלול להרגיש שהוא מתאמץ מאד בלי כל סיבה מוכחת, ובזמן הזה שמתאמץ בלי טעם, יכול היה לעסוק בחסד ובדברים טובים אחרים...

שאלה: נו, ובחור ירא שמים שכבר יודע בברור שלימוד התורה הוא הדבר החשוב ביותר, מובטח לו שהוא בדרך בטוחה ללימוד בהצלחה ובחשק?

תשובה: לא מספיק. כי גם מי שיודע שתורה הוא דבר חשוב מאד, אבל לא יודע ומבין באמת את החשיבות העצומה להבין, לעיין ולהעמיק בתורה, ואת החשיבות הגדולה של סדר א' בשיבות – סדר הלימוד בעומק העיון בשיבות, עדיין חסר לו הרבה! ולכן רצוי וחשוב מאד ללמוד ספר 'דרך ה' בענין הזה וגם 'נפש החיים' פרק ד', ואז משתנה כל היחס של האדם ללימוד התורה.

שאלה: נחזור לשאלה הקודמת: ובכל אופן רואים ב"ה בחורים יר"ש ויודעים החשיבות של התורה, וחסר להם בשמחה... יכולה להיות עוד סיבה?

תשובה: בדרך כלל בחור שיש לו יראת שמים, ויודע הדברים שדיברנו, ולומד כפי שצריך לפי כשרונותיו ולפי איך שמתאים לו – יצליח. אלא שלפעמים יש כאלה שלא לומדים לפי הכשרונות ולפי מה שמתאים להם, ואחד שלא יודע איך ללמוד, או שלומד שלא כפי יכולותיו אז זה מעכב ההצלחה.

שאלה: אם כך יש לשאול, מהי דרך הלימוד העיונית המתאימה לכל בחור או אברך מבקש ה'?

תשובה: צריך לדעת: "אין אדם לומד אלא במקום שליבו חפץ!", כלומר על האדם להתאים לעצמו דרך לימוד עיונית, לפי הכשרונות שחננו הקב"ה, ולפי משיכת ונטיית הלב שלו.

שאלה: נו, האם יש דרך אחת ברורה שמתאימה לכל המבקש ללמוד תורה?

תשובה: ודאי שאין דרך אחת, יש כמה דרכים ובכל דרך כמה דרגות, ועל כל אחד להתייעץ עם רבותיו, ולהרגיש לאן נטיית ליבו.

שאלה: האם ראש הישיבה יכול לפרט את דרכי הלימוד המתאימים לרוב הבחורים והאברכים, שחשקה נפשם ללמוד בעיון כדרך המסורה לנו מרבותינו זצוק"ל?

תשובה: קשה לקבוע כללים מאד ברורים, כיון שיש כמה דרכים ויש בזה הרבה דקויות שאי אפשר להאריך, אבל אפשר לומר באופן כללי, שיש שתי דרכים המתאימות ללימוד המקובל בעולם הישיבות, ונסביר מיד מה הן, ויש עוד דרך שאינה מתאימה לסדר א' ברובא דרובא של עולם הישיבות, דהיינו לימוד באופן רחב ומקיף. שלוקח נושא או סוגיא מסויימת, ומקיף אותה מכל הש"ס ראשונים ואחרונים, ומתוך שמקיף את הנושא לאורך ולרוחב, זוכה לברר הנושא לאמיתו, וזה מביא סיפוק עצום למתאימים לכך. ודרך זו מתאימה רק לאברכים עם הכשרונות המתאימים.

ולבחורים בעולם הישיבות של היום יש שתי דרכים עיקריות:

א] לימוד עמוק ויסודי על המקום. לנתח הסברות עד לשורשן, ולהתאמץ להבין כל סברא עד שיזכה להגדיר ולהרגיש היטב את מה שלומד, וזה שייך יותר למעמיקים ולבעלי הבנה. והנה לדרך זו נמשכים רבים רבים מבני הישיבות, אבל לבחורים רבים לא מתאימה הדרך הזו, ולומדים בחיקוי לדרך הזו, ולא מבינים בדיוק מה שלומדים ולבסוף נופלים.

אבל יש דרך ללמוד בעיון, שמתאימה כמעט לכל בחור, והיא דרך:

ב] לימוד עיוני מקומי בבהירות ובגישמאק. שלומד ומעיין באחרונים כמו קצוה"ח ורעק"א, שבדרך כלל מבינים טוב את כוונתם, ולעמול היטב בחשבון הדברים, וע"י לימוד כזה, שברור ובהיר לבחור מה שלומד, יגיע לעיקר הסברות והיסודות בסוגיא, וכל זה מלבד לימוד יסודי בעיקר שיטות הראשונים, וע"ז בעז"ה גם יגיע להרבה מהסברות שאומרים הבחורים בעלי הסברא הישרה.

אלו הדרכים שיש בהם פתרון לרוב רובן של בני הישיבות באופן שיתאים גם ללימוד הנהוג בישיבות. כמובן שאלו שאינן מתאימים גם לאלו הדרכים וגם להם יש דרך ללימוד התורה מתוך שמחה וסיפוק, והדרך היותר פשוטה עבורם, ללמוד הגפ"ת טוב עם אחד או שנים מן הראשונים על הסדר, ולעיין באחרונים שסברתם ברורה ושאינם מאריכים בחשבון ולזה ייתכן שיצטרך לשנות מקום לימודו, והכלל שאפר להגיד בכל הנושא הזה שאנו עוסקים בו, שבחור שלומד במקום המתאים ובדרך המתאימה לו ויש לו הרגשת חשיבות במה שעושה אזי ימצא טעם ושמחה בלימודו. [אלא א"כ יש בעיות צדדיות שמעכבות]

שאלה: עד כאן שמענו עצה יסודית ודרכי לימוד, כעת אנו מבקשים לשמוע עצות קטנות כדי לזכות לטעם בלימוד?

תשובה: באופן כללי צריך לדעת שכדי להנות מדבר רוחני צריך להיות יותר רוחני, וככל שהאדם יותר רוחני כך יהנה יותר מדברים רוחניים, וברבינו יונה מבאר את המשנה באבות: התקן עצמך בפרוזדור, שכדי להצליח בלימוד התורה מוכרחים לשני דברים, [חוץ מיר"ש] א.מידות טובות, ב.מיעוט תענוגים. [וכך מבואר בביאור הגר"א ב"קול אליהו" בביאור המחלוקת ר"א וחכמים בב"מ] וביאור הצד השווה בין שני דברים אלו, שהענוה ומיעוט גשמיות מרוממות האדם לדרגות טובות ברוחניות וע"כ התורה נשמרת בתוכו וגם יהנה יותר מהתורה שהיא רוחנית, ובדאי יש תקוה ע"י תפילה ובפרט בברכת 'אהבה רבה' ובברכת 'השיבנו אבינו לתורתך', והקב"ה ישמע התפילה ויזכנו ללמוד תורתו בחשק ובשמחה.

שאלה: האם יש לראש ישיבה עצות סגוליות לזכות לטעם ועריבות בלימוד התורה?

תשובה: שיתפלל על זה בכוונת הלב, ובפרט יברך בכונה בברכת והערב נא ה' אלוקינו את דברי תורתך וכו', ויתפלל בכונה גם בברכת אהבה רבה, ובעז"ה יצליח.

שאלה: לסיום, נושא זה שאנו שואלים עליו הוא בנפשם של בני עלייה רבים, האם אפשר איזה דברי חיזוק בעניין הזה?

תשובה: צריך לדעת לא להתייאש. וגם אם בתחילה לא הולך בקלות צריך לדעת שכמעט תמיד עם ההתמדה בא להצלחה גדולה! ועוד יסוד חשוב שצריך לדעת, מה שאמר ר' חיים מוולוז'ין, שלכל אחד יש ירידות בחיים ומרגיש שלא עושה כלום בכל שטחי החיים, ואז נטיית הלב שלא לעשות כלום. וזה טעות גדולה, כי צריך לעשות כל פעם לפי כוחות האדם באותו הזמן, ואם כעת אתה יכול רק שליש מכוחותיך בדרך כלל, אזי כרגע תעשה רק שליש וזוהי חובתך כעת. ואז תזכה בסיעתא דשמיא שיחזור לך החשק והקשר לרוחניות.

קיצור הלכות חודש סיון. ההכנות ליר"ט. ועירוב תבשילין.

שאם פחת פוחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו. יש להכין מבעוד יום אש דלוקה להדליק ממנה נרות ואש הבישול (עי' שו"ע תקב ומשנ"ב).
יש לנקות את בתי הכנסת והרהיטים לכבוד יר"ט (מט"א תקפד).

עירוב תבשילין:

מצוה על כל אדם לערב עירוב תבשילין. תקנת חכמים להניח עירוב תבשילין בערב יר"ט להתיר מלאכות אוכל נפש לצורך שבת. עירוב תבשילין הוא תבשיל ופת שהכינו לשבת בערב יר"ט, ועליו סומכין לגמור את הבישול ביר"ט לצורך שבת. [ואם רוצה רק לבשל ביר"ט א"צ פת, אבל אם רוצה לאפות צריך גם תבשיל].

העירוב צריך שיהיה מתבשיל שלו.

להידור מצוה צריך לערב בפת.

אין מערבין אלא בתבשיל שמלפתינן בו את הפת. ולחביבות המצוה ראוי לערב בתבשיל חשוב.
אין מערבין אלא בתבשיל הראוי לאכילה שלא בדוחק. ותבשיל קפוא אפשר שמערבין בו.

מצוה מן המובחר לערב בתבשיל שהוכן במיוחד לשבת. וטוב לערב בתבשיל שהוכן בער"ט ולא קודם.

מערבין במאכל צלוי שראוי לאכילה ע"י הצליה. וכן במאכל שלוק. וכן בכבוש, ובמעושן שראוי לאכילה, וכן במטוגן. וכן בבשר אפוי.

פת שמערבין בו צריך שיהיה לכתחילה כביצה, ובדיעבד כזית. ואפי' נעשה לאנשים רבים. להידור מצוה יש לקחת לחם שלם.

בתבשיל של עירוב- צריך שיהיה כזית לפחות.
לכתחילה מערבין בערב יר"ט ולא קודם לכן. ואם שכח אפשר לערב גם בבין השמשות.

אנשים המתארחים בחג בבית אחרים אפי' אם מדלקים נרות לעצמם אינם צריכים לערב, ואפי' אם רק אוכלים בבית המארח וישנים בביתם. ויש מי שאומר שראוי שיזכה המארח מעירובו להם.

מי שאינו צריך לעשות מלאכה ביר"ט מלבד הדלקת נר שבת, יניח עירוב ולא יברך עליו.

יטול העירוב בידו, יעמוד [ובדיעבד יצא בישיבה] ומברך, ואומר מיד בלי הפסק אפי' בשתיקה- את נוסח העירוב, וצריך להחזיקו בידו בברכה ובאמירת הנוסח. ויחזיקו בימין, ואיטר נחלקו בו. [ובכח"ח כתב שלא יחזיק העירוב בכפפות].

התבשיל יהיה מונח בכלי ולא על הפת. אם שכח לברך מ"מ עירובו עירוב. מברך ברוך אה"א מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו על מצות עירוב.

העירוב יהיה קיים עד שיסיים את ההכנות לשבת. ולאחר שסיים מותר לאכלו. אך נכון להשאירו ללחם משנה לקיים בו מצוה אחרית.

מי שלא הניח עירוב תבשילין וגם לא עירבו בשבילו, אסור במלאכה לעצמו ולאחרים לצורך שבת, וגם אינו יכול להעשות שליח של אחרים למלאכה. אחרים מותרים לעשות מלאכה בשבילו רק באוכל שלהם! אבל באוכל שלו אסור.

אבל יכול לתת לו במתנה את האוכל והמערב יעשה בשבילו. מלבד זאת התירו לו לעשות פת אחד ובישול קדירה אחת כדי חייו, וכן הדלקת נר אחר (ועי' שעה"צ). אמנם י"א שכל זה כשאין לו אפשרות להקנות את פיתו לאחרים, והמיקל בזה יש לו על מי לסמוך (עי' שעה"צ). יכול גם לבשל קודם סעודת שחרית של יר"ט הרבה וישאר גם לשבת- ונחלקו אם בקדירה אחת דוקא או אפי' בכמה קדרות של סוגי מאכלים ושמכל אחת מהם לוקח לצורך סעודת יר"ט.

נערך עבור 'קובץ גליונות'

ניתן לקבל במייל- tmehushar@gmail.com

או במערכת 'קובץ גליונות'

~כדאי להדפיס קודם יר"ט~

יר"ח סיון:

ראוי לעסוק בהלכות החג לכה"פ מר"ח עד שבועות.

ב-ה סיון:

הימים ב-ה סיון הם ימי שמחה שאז אמר להם משה 'אם שמוע תשמעו בקולי וגו', ובו ביום אמר להם 'אתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו'. ולאחר מכן מתחילים ג' ימי ההגבלה.

אין אומרים תחנון- (עי' רמ"א קלא ז. וסי' תצד ב).
אל ארך אפים- שקודם הוצאת ס"ת- אומרים גם בימים אלו (עי' משנ"ב שם).

אין אומרים יה"ר שאחר קריאה"ת (שערי אפרים).

כנ"ל לגבי 'אל מלא רחמים' (שם)

'למנצח .. יענך' - אין אומרים בימים אלו (רמ"א קלא א, ומשנ"ב שם ס"ק לה).

אין מתענים בימים אלו (משנ"ב תצד).

ואפי' ביום השנה על ההורים (מטה אפרים אלף למטה תרכה).
וחתן וכלה ביום חופתם מתענים, ויש מקילין (משנ"ב תקעג ז).
ג-ה בסיון הם שלשת ימי ההגבלה (משנ"ב תצד).

ערב יום טוב-

מצוה להתרחץ- ולא די ברחיצה יום קודם (רמ"א תעא ג). ומי שאינו יכול בעיר"ט כמה שיותר קרוב ליר"ט טפי עדיף (עי' משנ"ב רס).

רחיצה בחמין דוקא, ובצוננים לא קיים (משנ"ב תקסט), ובפשוטין- עי' ביאור"ל.

רחיצה פניו ידיו ורגליו (מט"א תרכה, ועי' שו"ע רס ומשנ"ב שם). ובמט"א שם לרחוץ כסדר הזה פניו, ידיו ורגליו (שם בשם שער הכוונות). לחוף הראש (משנ"ב רס סק"ה, ועי' ביאור"ל). ואפי' מי שתורתו אומנותו מבטל לימודו לכבוד יר"ט (עי' משנ"ב וביאור"ל שם). בשעת הרחיצה טוב לומר 'לכבוד יר"ט' (מקור חיים- לבעל החו"י רסב). גם נשים מצוות ברחיצה זו (עי' משנ"ב שם).

לטבול במקוה ערב יר"ט אחר חצות היום (באה"ט תצד, ושל"ה, ועי' משנ"ב תע"ב). להטהר די טבילה אחת (עי' רמ"א תרו ד) ויש טובלים שתי טבילות (שער הכוונות). יכוון בטבילה לכבוד יר"ט, ולהמשיך קדושת יר"ט בשמחה טוב לבב (עי' מט"א תרכה יד)

מצוה להסתפר בערב יר"ט ואפי' מי שהסתפר בתוך שלשים יום (עי' שו"ע תקלא ורמ"א תעא ומשנ"ב שם ושעה"צ תקלא א). לכתחילה יש להסתפר קודם חצות היום. ומי שקשה לו עד מנחה קטנה. ובדיעבד עד סוף היום (שם).

מצוה ליטול צפרניו קודם יר"ט (מט"א תרכה, ומשנ"ב רס). מכבוד יר"ט ללבוש בגדים נקיים ולא מלבושי חול (ראה משנ"ב תקסט ג ורמב"ם שבת פ"ל). והבגדים יהיו יותר טובים משל שבת (שו"ע תקסט) שבגדים נאים מכלל שמחה (משנ"ב שם). ואם אין ידו משגת ינקה בגדיו שיהיו נאים (עי' משנ"ב שם, ואלף המגן תרכה). ומצוה ללבוש הבגדים ערב יר"ט לכבוד יר"ט (רמ"א תעא, ועי' שו"ע רסב).

אין מקיזין דם בערב שבועות ובלילה קודם מותר, וכן כל טיפול הכרוך בהוצאת דם אא"כ הוא משום סכנה (עי' רמ"א תסח ומשנ"ב).

מכילים מלאכות ומשקאות משובחים במדה מרובה, וכן יין ובשר, וקליות ואגוזים בשביל הילדים. ומצוה ללוש ולאפות פת בבית בערירי"ט לכבוד יר"ט (עי' משנ"ב תקסט, ועי' שו"ע יר"ד טז, וחז"מ קצט) ועי' שו"ע תקסט, ורמ"א. וכל אדם צריך לעשות משהו לכבוד יר"ט (משנ"ב תקסט).

חייב אדם לקנות לאשתו ולבנותיו בגדים ותכשיטים כפי ממונו כדי שישמחו ביר"ט, ואם אין ידו משגת יקנה להם עכ"פ מנעלים לכבוד יר"ט (עי' שו"ע תקסט וביאור"ל שם).

אין לצמצם בהוצאות יר"ט (עי' שו"ע תקסט). ואמרו בגמ' (ביצה טו:) אמר להם הקב"ה לו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע. ועוד אמרו (שם טז) כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה וכו' חוץ מהוצאות שבתות והוצאת יר"ט וכו'

הגאון הגדול רבי שמעון גלאי שליט"א בשיחה מיוחדת על הדרכים לקנות 'גישמאק' בלימוד התורה

יעקב א. לוסטיגמן

ביתו של הגאון הגדול רבי שמעון גלאי שליט"א, ידוע זה מכבר כתל תלפיות, אליו פונים אלפי יהודים הזקוקים לישועה או לעצה וברכה. הרב שליט"א מקדם את פני הבאים אליו במאור פנים מיוחד במינו, כשהוא שופע ברכות ודברי חיזוק למכביר. קבלת הקהל מוגבלת לזמן מצומצם יחסית, וחלק נכבד מהזמן הזה הוקדש הפעם לצוות 'לקראת שבת' שהגיע כדי לשמוע, כיצד יכול כל יהודי להחזיר בלבו אהבת תורה ולקנות את היכולת להרגיש 'גישמאק' בלימוד.

"לפני שמתחילים לדבר על הדרכים להגיע לגישמאק והנאה בלימוד התורה, צריך קודם כל לדעת מה הם המפריעים להשיג את הדרגה הזאת ...

"אחד המפריעים הגדולים הוא חוסר הסיפוק. אדם לומד ומתאמץ, משקיע שעות וכוחות, ולבסוף הוא רואה שהתוצאות הן לא מושלמות. החבר שלו שהתאמץ הרבה פחות, הגיע לתוצאות טובות הרבה יותר.

"דבר נוסף שמפריע מאוד להשגת היכולת ליהנות מעצם לימוד התורה זה עצם הקושי להתקשר לעניין רוחני. הנשמה שלנו נמצאת בגוף גשמי, והוא מונע ממנה להיות מקושרת לרוחניות.

לשם כך צריך לשבור את הטבע ולהפוך לאדם רוחני יותר.

משימה לא פשוטה ולכאורה גם לא קלה לביצוע.

"חז"ל הקדושים אמרו "כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל".

"בימינו אנחנו כמעט לא רואים דברים כאלו שאדם באמת מסתפק רק במינימום שבמינימום, אבל הרעיון הזה עדיין חי וקיים, ועובדה היא שכל שאנחנו מתרחקים מהרוחות של העולם הזה, ככל שממעטים את העסק בגשמיות, כך קל יותר להגיע למעלות ברוחניות.

"ואם הגשמיות כשלעצמה מונעת את הקשר לרוחניות, על אחת כמה וכמה אלפי פעמים כשמדובר בדברים שיש בהם איסור של ממש, כמו המכשירים הטכנולוגיים למיניהם שנאסרו על ידי כל גדולי הדור, ופשוט הדבר שיש בהם איסור חמור.

"הדבר נכון גם לגבי חברים שמביאים את רוחות הרחוב פנימה, אל תוך בית המדרש, בוודאי שצריך להתרחק מהם ולהשתדל להתקרב לחברים טובים שיסייעו לנו להגיע למעלות רוחניות גבוהות יותר ולא ההיפך חלילה וחס.

להשקיע בכבוד התורה

"כמו כן, חשוב לזכור את מה שה'חינוך' אומר, ודבריו בעניין זה ידועים ומפורסמים מאוד: אחרי הפעולות נמשכים הלבבות. כשעושים מעשה גשמי, הוא מושך אחריו את הלב ואת הנשמה. כמובן שזה מחייב אותנו להתרחק ממעשים לא ראויים, ומלשקוע בגשמיות שמושכת את הלב ומונעת אותנו מהתקשרות רוחנית לתורה ולנותן התורה.

"אבל זה גם מחייב אותנו להרבות במעשים של כבוד לתורה ולהראות את הערך שיש לתורה בעינינו, כך שהפעולה החיצונית תביא בעקבותיה גם כבוד אמיתי ורגש פנימי עמוק של אהבת תורה.

"בצעירותו שמענו מהגאון רבי ניסים קרליץ שליט"א, שאמר שבימינו יש הרבה התעלות בתורה ב"ה, יש כל כך הרבה ספרים ולימוד התורה אכן התרבה מאוד בדור הזה. לעומת זאת, בדור הזה חסר לנו בהערכה והכבוד לתורה שהיתה פעם.

"כשהייתי ילד בכתה ד', המלמד שלנו בכתה ראה פעם ילד במחזיק ביד דף מהגמרא ולומד בו. הדף נתלש מהגמרא והילד החזיק אותו ביד ועיין בו במהלך השיעור. אני לא יכול לשכוח את הזעזוע שאחז במלמד. "ככה מחזיקים דף גמרא?? מה זה? גמרא זה עיתון חלילה וחס??!! אל הגמרא צריך להתכופף, לעיין בה ביראת כבוד.

"אני גדלתי בבית שבו לא היו לנו תנאים גשמיים משופרים במיוחד. היה זה בשכונת חליסה בחיפה, דירה קטנה וצפופה. מכונת כביסה לא היתה, גם לא היה טלפון, כמו ברבים מבתי ישראל באותם ימים. בשנות ילדותי קנו אצלנו בבית מכונת כביסה, קנו טלפון, אבל אני זוכר את זה במעורפל. האירועים האלו לא נחרטו בזיכרוני.

הש"ס החדש של אבא

"מה אני כן זוכר? את הש"ס החדש שאבא קנה. איזו שמחה היתה בבית... איזו התרגשות! עד אז אבא היה קונה גמרא אחת, וכשסיים ללמוד בה היה מוכר אותה וקונה מסכת אחרת במקום. כשרצה לעיין בגמרות נוספות מעבר למסכת שבה עסק באותה העת, הוא היה צריך ללכת לבית המדרש.

"קנו ש"ס חדש! את זה אני לא יכול לשכוח. עשו עסק מהתורה.

עשו כבוד לתורה. זה היה הדבר הכי יקר בבית שלנו. התורה. מכונת כביסה, טלפון, כל הדברים האלו היו הרבה הרבה פחות חשובים מהש"ס של אבא ...

"כשהייתי ילד כבן תשע, אבא רצה פעם ללמוד אתנו, אבל בבית לא היה מקום ללמוד ביישוב הדעת וגם לא היו מספיק ספרים, אז הוא לקח אותנו לבית הכנסת בצהרי יום חול. כשהגענו לבית הכנסת גילינו שהדלת נעולה.

"מה עושה ילד בן תשע כשהוא מגלה שאי אפשר ללמוד? שש ושמח... אבל אבא לא אמר לנו כלום, הוא פשוט התחיל להקיף את בית המדרש ומצא חלון אחד שנשאר פתוח. בלי אומר ודברים הוא השתחל מהחלון וקפץ פנימה, כשאנחנו באים כמובן אחריו. מה נצרב לנו בזיכרון? אבא קופץ מהחלון כדי ללמוד תורה!

"את זה יכול כל אב לצרוב בתודעה של הילדים שלו, וכל אחד יכול לעשות את זה גם כלפי עצמו, ללמד את עצמו לשמוח בתורה, לכבד אותה ולהתאמץ למענה.

"מספרים שפעם בא משהו לשאול את הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א מה לעשות. הוא רגיל ללכת לשיעור בערב, אחרי העבודה כשהוא כבר עייף וקשה לו מאוד להתרכז בלימוד, וכעת מציעים לו להצטרף לשיעור בשעות הבוקר, כשהוא ערני ויכול להתרכז.

"הבעיה שבערב הוא אומר לילדים שלו בכל פעם, 'ילדי היקרים אני כל אוהב אתכם והייתי שמח להישאר אתכם בבית, אבל אני גם מאוד אוהד ללמוד תורה ולכן אני יוצא לשיעור הקבוע'. "אם הוא ילך לשיעור בבוקר, הוא אומנם ירוויח לימוד באיכות גבוהה יותר, אבל יפסיד בחינוך של הילדים.... סופו של המעשה שהקב"ה עזר לו והוא זכה לקיים את שניהם, והלך לשיעור גם בבוקר וגם בערב.

לימוד התורה - חוק ולא יעבור

"המסר שיש לנו מהסיפור הזה הוא עצום! זה נקרא לכבד את התורה, להעריך אותה, לייקר אותה בעיני עצמו ובעיני הילדים. אחד שחושב בצורה כזאת, אין ספק שהקב"ה עוזר לו שיזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

"ה'כלי יקר' אומר על מאמר דוד המלך ע"ה "חישבתי ואשיבה רגלי אל עדותיך", ודרשו חז"ל למקום פלוני לבית דירה פלונית וכו', אבל לכל מקום שאני הולך רגלי מוליכות אותי לבית המדרש? איך באמת?

"אומר ה'כלי יקר', שזה מגיע מ'אם בחוקותי תלכו'. כשההליכה ללמוד היא בגדר חוק ולא יעבור, כשאדם קובע לעצמו חוק שבשעה הזאת אני לומד, הוא מחשיב את התורה, הוא נותן לה כבוד! כל בעל עסק כשיש לו עסקה חשובה מאוד, הוא לא יתן לשום מפריע חיצוני לגרום לו לקום ולצאת באמצע פגישת המו"מ. כל כולו מונח עכשיו בעסקה הזאת החשובה כל כך בעיניו, והוא יתגבר על כל מכשול שיקרה בדרכו כדי למנוע ממנו לחתום עליה.

"ולא תהא כהנת כפונדקית? האם עסק התורה פחות חשוב חלילה? כל יהודי צריך שיהיו לו זמנים שהם קודש קדשים ללימוד התורה, ולא ייתן לשום מפריע ומונע לעצור אותו בדרך ללמוד. שיהיה בגדר של 'בחוקותי תלכו' וממילא 'רגלי מוליכות אותי לבית המדרש'.

"זה נקרא לכבד את התורה. לייקר אותה ולהעריך אותה. כי מי שהתורה יקרה בעיניו מקדיש לה זמן שמיוחד ללימוד באופן בלעדי. הלוואי שהיינו יכולים לעשות זאת יומם ולילה, אבל למרבה הצער ראיתי בני עליה והם מועטים, לא כולם יכולים. לעומת זאת לקבוע זמן, כל אחד יכול, ואת זה אנחנו חייבים לעשות.

"כמובן שכבוד לתורה אפשר וצריך לתת בעוד דרכים. כששומעים על משהו שסיים מסכת צריך לשבח אותו, בוודאי הורים לילדיהם אבל לא רק. גם אחי יכול לשבח את אחיו הקטנים והגדולים על הצלחתם בלימוד, גם חברים יכולים לעשות זאת, וכשאתה תשבח את הלימוד של החבר או של האח, התורה תקבל ערך חשוב יותר גם בעיניך!

בלי יסורים בשעתיים הקרובות

"נחזור לעניין המפריעים ל'גישמאק' בלימוד: הזכרנו את חוזר הסיפוק, הזכרנו את הקושי של האדם הגשמי להתקשר לעניין רוחני, ויש עוד עניין שלישי במספר שגם הוא משפיע מאוד על הנושא הזה: ההרגשה של הלומד שהוא לא מיוחד. הרי יש רבבות לומדי תורה, תלמידי חכמים מופלגים כבר שקדו על כל סוגיא וסוגיא בש"ס ובפוסקים. מה אני הקטן יכול להוסיף עליהם? האם אוכל להביא איזשהו דבר חדש לעולם הזה של לימוד התורה? מה אני מוסיף לקדוש ברוך הוא בזה שאני לומד, אם יש לו כל כך הרבה אברכים ובחורים שקדנים שמקדישים את כל חייהם לתורתו הקדושה והטהורה?"

ניצוד מתגברים על הקשיים?

אז קודם כל תפילה! זה נכון לא רק לגבי גישמאק בלימוד התורה אלא לגבי כל נושא בעולם. תמיד כשיש לנו בעיה צריך להתפלל, והקב"ה שומע תפילת כל פה.

"אספר כאן סיפור שאני זוכר מאבי מורי זכר צדיק לברכה, שבתקופה האחרונה לחייו הוא סבל ייסורים קשים.. הוא היה חלוש מאוד וסבל ייסורים נוראים, ובכל זאת חשקה נפשו בתורה והיה חשוב לו ללכת לבית המדרש ללמוד. אנחנו היינו באים כדי להיות עם האמא, ובזמן הזה אבא היה יוצא לבית המדרש ללמוד.

"בכל פעם כשהוא היה חוזר הביתה מבית הכנסת, הוא היה מתיישב באנחה כבדה וגונח מכאבים נוראיים. שאלתי אותו כמה וכמה פעמים, "אבא, הרי כל כך קואב לך, איך יכולת להתרכז בשעתיים האחרונות וללמוד בבית המדרש? איך בכלל שיין ללמוד עם כאלו ייסורים נוראיים?

"הוא לא ענה לי תשובה ברורה, אבל אני שאלתי אותו פעם אחר פעם, עד שלבסוף נעתר לשאלתי והשיב לי: "אני אספר לך בני, איך הצלחתי ללמוד. כשאני מגיע לבית המדרש אני נושא עיני לשמים ואומר לריבונו של עולם: אבא יקר, אני רוצה ללמוד עכשיו תורה, אבל אני יכול להתרכז כשייסורים קשים כל כך משברים את גופי ומכאיבים לי עד מאוד. אני מבקש ממך, שבשעתיים הקרובות לא יהיו לי ייסורים... אני מתפלל והקדוש ברוך הוא חס עלי ושומע את תפילתי.... כך אני יכול ללמוד בשקט ובשלווה בלי שום כאב וצער."

"התפילה אם כן היא אכן הכלי הראשון במעלה לפתור כל בעיה, וזה כולל גם את העניין של חשק ושמחה בלימוד התורה. לא בכדי תיקנו אנשי כנסת הגדולה לומר "והערב נא", בברכת התורה. כי התפילה היא אכן המפתח הראשון, ובלי תפילה אי אפשר להצליח בשום דבר בחיים, לא בגשמיות ולא ברוחניות."

"ממעין החיים"

מאמרי מוסר מהמשגיח הגה"צ רבי חיים וואלקין שליט"א

ימי הספירה הינם 'בנין' והכנה ל- "מנחה חדשה"

והלימוד היוצא מזה הוא שכל אחד צריך להרגיש בימי ספירת העומר לא שיהזמן עובר, אלא שבונים פה 'בנין רוחני'. ויבנין כל יום ויום הוא עולה למדרגה אחרת ומחזק את 'שבע אמות הבנין' – אותה דרגה שבה עמד, הוא מוסיף בה חיזוקים ולא נשאר באותו מקום. וימים אלו של ימי הספירה הינם הכנה וימי התעלות עבור הגעה למעמד קבלת התורה בירחניות מוצקת.

בספר ה'חינוך' (מצוה שו) מובא מהו הטעם והשורש למצות ספירת העומר, וז"ל: "משרשי המצוה על צד הפשט, לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה וכו' והיא העיקר והסיבה שגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה וכו' ומפני כן, כי היא עיקרן של ישראל ובעבורן נגאלו ועלו לכל הגדולה שעלו אליה - נצטוו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף לליבנו כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף שאליו יצא לחירות כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא". מבואר בדבריו, כי עיקר סיבת יציאת ישראל ממצרים היה עבור מעמד קבלת התורה וקיומה, ולכן מתחילים ימי הספירה דוקא בפסח כדי להדגיש שכל מהות יציאת מצרים היה עבור 'מתן תורה'. ולכן כשהאדם סופר את מ"ט ימים אלו כל יום - זה "מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא".

אך ראינו להעיר כי לאחר שהבאנו את דברי החינוך - שכל מטרת יציאת מצרים וימי הספירה היו עבור 'מתן תורה', אם כן מדוע בתורה איננו קוראים ליום זה של חג שבועות 'יום מתן תורתנו'! מדוע הוא מוגדר בתורה בשמות אחרים כיום ב'כורים', ו'מנחה חדשה' והלא מהותם של ימים אלו הוא כדי להגיע ל'מתן תורה', והיכן זה מוזכר?!

אלא רציתי להגיד מה שלדעתי זו המתנה הכי טובה לתת לשבועות. 'המכתב מאלהיו' כותב: "וגדר שתי הלחם שצויתה התורה להביאו בחג השבועות הוא השגת מדרגת קבלת התורה, ועל כן נקרא 'מנחה חדשה' - כי כל השגה בכל מדרגה הרי היא חדשה למרי, עולם אחר ממש כלפי המדרגה שלמטה הימנה. בענייני עוה"ז כתוב: 'אין כל חדש תחת השמש', כי כאן לא שייך כלל דבר חדש, כל התאוות שוות וכל ההישגים הגשמיים מידה אחת להם - כאשר יתמיד האדם בתאוה אז יהיה לו לזרא, אך ברעבונו ישכח ויחשוב שחידוש לפניו. דבר זה הוא גילוי גדול ומוזהר שמבאר את אמיתות האמונה ומתיקות עבודת ה', כי ברוחניות בכל נקודה ונקודה של עלייה מוצא האדם את עצמו בעולם חדש וכו' - וגדר זה הוא הנקרא בתורה 'מחנה חדשה' שזוכים לה אחר השבתת הטומאה

בזוהר הקדוש (אמור צ"ח) מובא על הקשר שבספירת ז' שבועות של ימי העומר ל-ז' נקיים של זבה. והעניין של 'שבעה' הכתוב בשניהם הוא: "גדר שבע הספירות התחתונות" - שזהו בנין הרוחניות שלמטה. וכפי שביאר המהר"ל ז"ל.

ובביאור העניין כתב הרב דסלר (ח"ב עמ' 24) בספרו לבאר - מה הטעם לספירת 'שבעה' נקיים לזבה, וז"ל: "שטומאת הזבה ענינה חטא בדקות והיא סרה ע"י תשובה, ועל כן צריכה שבעה נקיים - כי דרך החיזוק שמתרפה במשך הזמן, על כן מי שמבקש לצאת מטומאה לקדושה צריך לביקורת ממושכת ומכופלת שבעתיים. וזהו גדר ספירת שבעת הנקיים, פירוש: ימים שיהיו נקיים לגמרי מכל סיג טומאה, ושיהיו רצופים בזה אחר זה. באופן שאם תתגב לבניהם טומאה כל שהיא צריך להתחיל הכל מחדש, רק כך אפשר לצפות לבנין חזק ושלם של רוחניות מוצקת". רואים אנו מדברי הרב דסלר, שבשביל להתחזק ולצאת מטומאה לקדושה צריכים - 'שבעה נקיים'. זאת אומרת: התחזקות תמידית וממושכת תוך ביקורת יום יומית - כי 'דרך החיזוק שמתרפה במשך הזמן'. ולכן נצרך בזבה שתספור 'שבעה נקיים' דוקא, כדי שלא תספיק הטומאה לחזור, ושהדרגה והחיזוק שהושגו ימשיכו להתקיים באדם.

ורצינו לחדד יותר את כוונת דברי הרב דסלר זצ"ל, כי האמת שהמעבר עצמו מטומאה לטהרה קורה ביום אחד בלבד - כי יום של טהרה קובע שהאיש הזה טהור. וממילא ז' נקיים אינו רק פרק זמן של שבוע בלבד - אלא הוא 'אותו יום' שבע פעמים ו'השבע' הוא עניין החיזוק!! כי ע"י שחזורים ומחזקים את 'אותו יום' ואת אותה טהרה שבע פעמים, זה מה שמוציא מכל רעיון של רפיון וחולשה. ואלו הם 'שבעת אמות הבנין' שנועדו כדי 'לקבוע' את הטהרה, וכדברי המהר"ל שהובא שם. וממילא הענין בספירת העומר הוא: 'שבע פעמים שבע' - להכפיל לחזק ולקבוע את אותו 'שבע', את אותה טהרה וחיזוק. כי רק ע"י ביקורת ממושכת וכפולה אפשר לצפות לבנין חזק ושלם של רוחניות מוצקת. [ביקורת], פירושו: בדיקה. שלא ראתה באמצע. וכן הוא אצלנו שיש בדיקה רוחנית שלא נפל באמצע העליה.

ואת ענין זה של ההכפלה כ'בנין'. רואים אנו בלשון של ספירת העומר - 'היום שלושים יום לעומר' - לא כתוב 'ימים' שמשמעותו היא 'פרק זמן', אלא כתוב 'יום' כי ענינו הכפלה של 'אותו יום' במשך מ"ט ימים, ורק כך מגיעים לבנין רוחני. וכן ראינו גם בלשון הכתובה, שמשתמשים בלשון של ספירת העומר - 'יום', מפני שעוסקת ב'בנין' הבית. ואילו בגט שענינו הוא 'פירוד' אז הנוסח הוא - 'ימים'.

לתרומות והנצחות ניתן לתרום ב"נדרים פלוס" - או ליצור קשר במייל

בעבודה צרופה ומזוקקת. יעו"ש. ומיוסדים אנו מדברים, שבגשמיות וענייני עולם הזה 'אין כל חדש תחת השמש' - אין שום התחדשות והתקדמות אלא הכל הוא דמיון זמני. **אך תורה במהותה היא 'מנחה חדשה' – כל השגה וכל מדרגה שהאדם משיג בה הוא 'מדרגה חדשה לגמרי, עולם אחר ממש כלפי המדרגה שלמטה הימנה'.** וממילא התורה לא מעלימה את העניין של מתן תורה, כי זה כן כתוב, איפה זה כתוב? **"ב'מנחה חדשה", כי מה זה תורה!! חדש חדש חדש!!! אנחנו חיים בתקופה של שכלול חובק עולמות – מחשבים, תקשורת, חקר החלל. וצריך לדעת שבזה אין דבר חדש תחת השמש - אין שום חידוש תחת הגשמיים. רק בדבר אחד יש חידוש וזה ברוחניות - בתוס', ברש"י, בתפילה, והתעוררות בלימוד המוסר, בזה יש התחדשות!!** כי דברי תורה זה עולם רוחני ועל זה אדם מתענג אין סוף. ושאר דברים שבטבע זה לא חדש, זה חדש לפי שעה. ולזה צריך הכנה של 'שבע שבתות' – הכנה ובניין של 'רוחניות מוצקת', כדי להתרגל ולעמוד על שרשי הדברים עד שזוכים להקריב מנחת ביכורים. וזהו מה שהתכוון החינוך שהכל הכנה לחידוש שזה 'מנחה חדשה', שהאדם ידע שכל רגע זה הויה חדשה. ואכן יש כאן ענין בימי הספירה להגיע למתיקות של התורה, ולהתענג על לימוד התורה.

ועוד כתוב כאן שהעולם הזה סובב הוא שתי קצוות: א. "אלטע זאכען" – ישן ובלוי, אין דבר יותר פשוט ודוחה מעיתון ישן! ב. "יואס איז נייעס" – מה חדש! כי האדם מת ומתגעגע לחידוש. כי 'חדשות' האדם חי מזה, ואצלנו לקרוא "אמר אביי" עשרים פעמים, כל פעם זה חדש - 'עולם אחר ממש'.

לפני כמה שנים מסרתי שמוע"ס בערב שבועות, ואחד האברכים החשובים שהיה שם קם אחרי השיחה ואמר לי שזה נפלא!! דיברתי נגד התופעה של העיתונים - שאנשים קמים בבוקר ובדרך לתפילה מוציאים את העיתון ובולעים את החדשות, ואז הולכים להתפלל - חבל חבל חבל!!! כל אחד קם בבוקר עם צמאון, ובמקום לנצל את כח הצמאון בתורה אתם משקיעים זאת בעיתון שאין בו 'כל חדש תחת השמש', אתם מביזים את הכח הזה!

בספר "תולדות אדם" לר' ועלעאל מוואלוזין כתוב: "שמספיק לו משנה אחת שבעים שנה ללמוד כל ימי חייו" - כי המתקנות והגישמעק של התורה לא נגמר לעולם!! כי כל ווארט, כל הרגש, וכל השגה, הרי זה עולם חדש, כל נקודה במלחמת היצר הפרטית שלו זהו "מנחה חדשה". אין דבר מקיף מסביר ונותן - יותר מהמילה 'מנחה חדשה', לא צריך יותר מזה! כי זוהי המהות של התורה. מי לא רוצה ושואל "יואס איז נייעס"? ואכן מה שלמדת אתמול היום ושלשום זהו ה'נייעס'.

סיפר לי אחד מגדולי מיר הגאון ר' שמשון רפאל וייס זצ"ל, על סבי ר' משה לונדינסקי זצ"ל בראדן. שהיה גמרא בחגיגה שהתווכחו עליה, והשאלה היתה האם זה היה ר' חנינא או ר' חייא. ואמר ר' משה: "אל תתווכח איתי, את הגמ' הזאת למדתי שלוש מאות עשרים וארבע פעמים!! ואילו אנחנו כבר אחרי פעמים נמאס לנו. וזהו בדיוק ה'מנחה חדשה", כי מהו הטייץ של התורה? 'נייעס'. כשמחליטים להתחיל לקום בבוקר לתפילה, להתחזק במוסר או

בתורה, אז זהו ממש 'עולם חדש', ואילו בעוה"ז 'אין כל חדש'. מחפשים מתחת לאדמה לשנות את החיצוניות של הדברים: אסיפות, פרסומות, צבע - אבל האמת היא ש'אין כל חדש תחת השמש'.

ואי אפשר לסיים בלי להעביר את מה שסיפר מו"ר ראש ישיבת טעלז הגאון רבי מרדכי גיפטער זצ"ל - לפני עשרות שנים במעמד סיום הש"ס בניו יורק. שכשהוא היה בישיבת טעלז (בעיירת טעלז) בחג השבועות, הם למדו לילה יום ולילה ברציפות, ולקראת סוף היום השני הוא ראה שהוא מתמוטט, והוא החליט עם החברותא 'לטייל קצת'. הם עברו את בית כנסת של טעלז של הבעלי בתים - וניגש אליהם אחד מהבעלי בתים מבית הכנסת, ושאל אותם: "להיכן אתם הולכים!!" וענה לו ר' מרדכי גיפטער: "שפצירעין" - לטייל. אותו יהודי הסתכל עליהם כאילו נפלו על הראש, "שבועות!!" שפצירעין!! אין כזה דבר!!" היי אנחנו כבר נופלים! אמר להם אותו יהודי: "האם ראיתם פעם שיכור שאומר: די!! מספיק!! לא, כי שיכור שותה ושותה עד שהוא מתמוטט". והיה מתבטא על זה ר' מרדכי גיפטער ש"בטעלז היו שיכורים ללימוד" - ללמוד וללמוד, עוד דקה ועוד דקה עד שמתמוטטים זהו שבועות, להיות שיכור!!! אבל לא מייך אלא מלימוד. וזהו לדעתי הנקודה היסודית של שבועות: "מנחה חדשה" - התחדשות ומתיקות בלי גבול.

'ימי ספירת העומר' - הינם ימים של הכנה וחיזוק ל'בנין הרוחני' של האדם, וע"י הכפלת ה'שבע' שבועות האדם מחזק את ההשגות שהשיג עד שמוציא מעצמו כל רעיון של רפיון וחולשה, כי 'דרך החיזוק שמתרפה במשך הזמן'. ולכן צריך האדם לבדוק עצמו בימים אלו בבדיקה כפולה ומכופלת, וכפי שראינו בזבה. וספירה זו החלה דוקא בחג הפסח, מפני שכל מהותו וזכותו הבסיסית של עם ישראל ליציאת מצריים היתה עבור קבלת התורה וקיומה, שהיא ה'מנחה חדשה' – כי מהות התורה הוא התחדשות רוחנית ו'עולם אחר ממש כלפי המדרגה שלמטה הימנה', וזהו 'גילוי גדול ומזהיר שמבאר את אמיתות האמונה ומתיקות עבודת ה', כי ברוחניות בכל נקודה ונקודה של עלייה מוצא האדם את עצמו בעולם חדש!!" מה שאין כן בענייני העולם הזה ש'אין כל חדש תחת השמש'. ועלינו לנצל את כח ההשתוקקות ל'נייעס' הטמון באדם ולגלות את ה'מנחה חדשה' שבתורה, עד שנזכה להגיע לדרגת 'שיכורים ללימוד', ממש!

[נכתב ע"פ הבנת השומע ובאחריותו]

העלון להודש תמוז
בעז"ה יצא בשבוע פרשת בלק

לזכות רבי בועז חוסן שיחי' לרגל הולדת בנו במזל"ט
- הוקדש ע"י מוסדות "פנסת ישראל" שבנשיאות מורנו המשיגה שליט"א -
לקבלת העלון במייל - בעברית, אנגלית, ובספרדית, וכן לחלוקה באזורים
ניתן לכתוב ל: memayan7@gmail.com

מאמר יסודי ממרן הגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א ראש ישיבת 'יד אהרן'

בענין השיבוש בדרכי הלימוד בשנים האחרונות - והתיקון לכך

א

בשנים האחרונות השתרש אצל לומדי התורה שיבוש מסוים בדרכי הלימוד, וברצוננו להרחיב את הדיבור על כך.

עלינו לדעת כי שכל האדם מתחלק לשנים. האחד הוא **השכל הפשוט** השייך למושגים גשמיים, בו חושב האדם

את כל המחשבות והחכמות הפשוטות, ולמעלה מזה הוא **השכל הנאצל** השייך למושגים רוחניים עליונים, והוא **משפיע על השכל הפשוט**.

והנה אף כי בודאי שורש התורה ומקורה בחכמה העליונה כמאמרם ז"ל '**קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד**', וכפי שנוהג המהר"ל בספריו לכנות את התורה '**שכל המופשט**', עם

זאת עלינו לדעת כי התורה משתלשלת ממקורה העליון ירידה אחר ירידה עד לעולמנו הגשמי, ומתגלית לנו תחילה במושגים גשמיים ובדברים פשוטים ביותר.

כדוגמא לכך, כאשר לומדים את משנת שור שנגח את הפרה הרי זה נושא פשוט וגשמי ביותר - שור נגח פרה והבעלים חייבים לשלם את הנזק לניזק, אמנם בפנימיות הדברים הרי זו חכמה עליונה. מקור התורה הוא עליון ביותר ושורשם של הדברים הם גבוה מעל גבוה, אלא שהתורה משתלשלת ויורדת לעולם הגשמי והפשוט שלנו ומתגלית גם בדברים גשמיים כדיני שור שנגח את הפרה.

ומכיון שהתורה מתגלית גם ברובד הפשוט, אזי כאשר לומדים את המושגים הפשוטים כגון 'שור שנגח את הפרה', השלב הראשון של הלימוד הוא להשתמש בשכל הפשוט **להבין היטב את הדברים כפשוטם**, משום שזה **בדיוק** מה שהתורה אומרת ועלינו להבין מה היא אומרת, ועל כן גם הלימוד הפשוט הזה הוא חלק מלימוד התורה.

הדברים מפורשים בדברי הנפש החיים (שער ד' פרק ב') שכותב 'הרי כמה הלכות מרובות יש בש"ס שבעת אשר האדם עוסק בהם הוא צריך לעיין ולהעמיק מחשבתו ושכלו בענייני הגשמיות שבהם, כגון קניין ופתחי נידה שהן הן גופי הלכות, או המשא-ומתן בש"ס וכללי דיני מיגו של רמאות שהיה הרמאי יכול לטעון'. נמצא אם

כן שכאשר לומדים איזה דין כגון 'מיגו' שהרמאי יכול לטעון, תחילת הלימוד הוא **להיכנס לראשו של הרמאי ולהבין את הטענות**, וכן כשלומדים פרק 'הזהב' שבמסכת בבא מציעא צריך להבין היטב מהו כסף ומהו זהב וכו'.

אלא שכל אותם דברים פשוטים יש להם שורש ומקור עליון ביותר, ולכן אחרי שמבינים את הדברים בצורתם הפשוטה יש לעלות שלב ולנסות לעמול ולהבין את אותם הדברים בעומק החכמה העליונה שלהם. בעוד שתחילת הלימוד נעשה ע"י השכל הפשוט בו ניתן להבין את הדברים בצורתם הפשוטה, בשלב הבא של לימוד התורה יש להשתמש בשכל הנאצל כדי לנסות להבין את עומק החכמה שבכל דבר.

נמצא שבלימוד התורה צריך להשתמש בשני החלקים שבשכל. ההבנה הראשונה חייבת להיעשות ע"י השכל הפשוט, משום שהתורה יורדת ומתגלית גם בדברים הפשוטים הללו. והשלב השני הוא להבין את עומק חכמת התורה הקדושה, וזה נעשה ע"י השכל הנאצל. אם לא משתמשים כראוי עם אחד מחלקי השכל, הרי זה חסרון גדול בצורת הלימוד.

ב

להבנת הדברים נזכיר כאן את אחד האופנים שבו מתגלה אצלנו השכל הנאצל.

החזון איש באיגרת (א, ב) מדבר על ענין החידושים שבתורה שבע"פ ז"ל, 'ואל נא תדחוק את עצמך לחקות את המפלפלים המתפלפלים. בהוספך בשקידתך תוסיף אמנם לחדש בתורה, אבל ענין החידושים פירש הגר"ח מוואלוז'ין זצ"ל בהיות שאין עומק תורה שבעל פה מתגלה אלא אחרי רוב השקידה והעמל, כל המתגלה מקרי חידוש, וכל המוסיף בקניינים שהתורה נקנית בהם מוסיף ידיעה יותר ברורה וטועם נעימות הצפונות אשר היו בעילום והסתר טרם עמלו, והן הנה החידושים משמחי נפש ומלהיבי אהבה עילאית מורם מכל השפלות הגופנית ומהפכים גשם לנשמת חיים'.

ונבאר את יסודם של הדברים אחד לאחד:

'אבל ענין החידושים פירש הגר"ח מוואלוז'ין זצ"ל בהיות שאין עומק תורה שבעל פה מתגלה אלא אחרי רוב השקידה והעמל, כל המתגלה מקרי חידוש' - הבנת עומק התורה שבעל פה שייך לשכל הנצל וזה מתגלה רק אחרי עמל ושקידה. זהו המושג של חידושי תורה. חידושי תורה אמיתיים הם דברים הסמונים בעומק החכמה ונמצאים תחילה בהסתר, משום שאינם חכמה פשוטה השייכת לשכל המופשט, ועל כן אינם מתגלים רק אחרי עמל ושקידה. **'וכל המוסיף בקניינים שהתורה נקנית בהם מוסיף ידיעה יותר ברורה וטועם נעימות הצפונות אשר היו בעילום והסתר טרם עמלו' -** ככל שאדם מרבה בקנייני התורה הוא מתקרב ומתחבר יותר לשרשם של הדברים וזוכה לגלות את הדברים המוסתרים, שהרי הוא התקרב אליהם. **'והן הנה החידושים משמחי נפש ומלהיבי אהבה עילאית מורם מכל השפלות הגופנית ומהפכים גשם לנשמת חיים' -** לא מדובר כאן על שמחה פשוטה שאדם שמח כי אמר חבורה טובה שהרשימה את כולם והוא שמח על הישגיו, אלא זו היא שמחה מיוחדת בחידושי תורה על עצם זה שזכה להבין את עומקה של תורה, ועל דרך שכתוב 'שמחים כנתינתן מסיני' ועל כך אומר החזו"א שהם 'משמחי נפש ומלהיבי אהבה עילאית מורם מכל השפלות הגופנית ומהפכים גשם לנשמת חיים'.

והדבר בדוק ומנוסה שאם לא מרגישים שמחה זו, הרי זה סימן ברור שעדיין לא הגיעו להבנת הדברים בשכל הנצל.

ג

והנה בשנים האחרונות ניכר אצל הלומדים חסרון גדול בשני חלקי הלימוד. אנשים רבים (ובפרט בחורים) התרגלו

שלא להשתמש בשכל הפשוט כלל. הם חושבים שלימוד תורה זה משחק מילים, הפרחת מושגים באוויר מבלי לדעת בדיוק במה מדובר, בשעה שחסר להם את ההבנה במושגים הבסיסיים ביותר.

מתרגלים מגיל צעיר ללמוד בכל מיני צורות של 'לומדות' מבלי להבין מה הם מדברים, עד שלא משתמשים כלל בשכל הפשוט, וכאשר מגיעים לשלב של חידושי תורה השייכים לשכל הנצל, אומרים כל מיני פלפולים הרחוקים מן האמת, משחקים עם 'לומדות' באוויר ולא מבינים שום דבר כראוי. לזה התכוון החזון איש בדבריו **'אל נא תדחוק את עצמך לחקות את המפלפלים המתפלפלים'.**

כדוגמא לכך, בישיבה עוסקים כעת במסכת קידושין, ובתחילת הזמן היתה אוירה בבית המדרש לנסות להבין מהו בדיוק המושג של קידושין, דבר שכמעט ואין עליו גמרות וראשונים, וכך כל הלימוד מתחיל להיות פילוסופיה, וכך ראיתי בעוד מקומות.

חושבים שמבינים את הדברים ומתחילים להתפלסף בצורה מעוותת, בלי שכל הפשוט ובלי שכל הנצל. מצד השכל הפשוט חכמת התורה היא חכמה **ריאלית**. בחכמה ריאלית יש הגבלות, יש ניתוחים, יש ראיות, מה נראה לומר ומה לא נראה לומר. החכמה היא חכמה אמיתית ולא סתם משוואות באוויר. אין זו פילוסופיה שבה אדם אומר כל העולה על רוחו ללא שום הגבלות. כל דבר צריך ראיות מבוססות מגמרא וראשונים, **ואף כשאומר הרמב"ן שזה לא מופת חותך מ"מ צריך שיהיה במסגרת של ריאליות.**

בעיות אלו מתחילות כבר בחידור, בכיתות ז' וח', כשאומרים להם את כל ה'רייד' בשעה שהם לא מבינים כראוי אף את הדברים הפשוטים. בכיתה ח' מכינים במשך השנה את החומר לקראת המבחן לישיבה קטנה, ובמבחן לישיבה קטנה הם נבחנים רק עד כמה הם יודעים את ה'רייד'. אחר כך נכנסים לישיבה קטנה ונוצרת תחרות למי מהם יש מחברת גדולה יותר של 'מפרשים', מתחילים כבר עם חידושי ר' שמואל, ואחר כך כבר מדברים איתם על ר' נחום... ומה יוצא מזה? לא מבינים כלום!

וכך ממשיכים לישיבה גדולה עם תחושה שהם כבר יודעים הכל, כי את כל ה'לומדות' כבר שמעו בישיבה קטנה, ומגיע השלב שהם מתפלספים - עכשיו הם רוצים להבין **'בדיוק'...**

זו היא תופעה שלא היתה בעבר והתחילה רק בשנים האחרונות. חמי זצ"ל למד בישיבת עץ חיים, ומה למדו שם? גמרא, רש"י ותוספות, מהרש"א, מהר"ם שיף עם

זהו גם כן חלק גדול מהסיבה שרבים אינם מרגישים מספיק טעם בלימודם, ולאחר זמן מה הם נשברים. משום שחידושי תורה אמורים לגרום לשמחה עילאית והם מרוממים את הלומד לאין שיעור, כדברי החזו"א. **אך בצורת הלימוד הנהוגה כיום אי אפשר לטעום את הטעם האמיתי של התורה**, לא בשכל הפשוט ולא בשכל הנאצל, ולבסוף גדלים עמי הארץ וזה חורבן גדול!

כפי שאנו אומרים תמיד, לא באנו לתקן את העולם, אך בואו ונתקן את עצמנו. נתחזק ונשתדל להתרגל ללימוד בצורה נכונה, ונזכה בעז"ה לגדול בתורה ולצאת תלמידי חכמים אמיתיים.

'הערות', **ומידי פעם** היו אומרים איזה פני יהושע. ומה היה בישיבת פוניבז' אצל ר' מיכל יהודה זצ"ל? למדו גמרא רש"י ותוספות כמו שצריכים ללמוד, וכאשר הוא היה אומר איזה קצות החושן היה ממש יום טוב... וכך יצאו מהישיבה קטנה כשיודעים ללמוד. אבל היום כבר לא לומדים כך, אולי בחיידר בכיתה ו'...

גם בכוללים מצויה תופעה זו. יש אמנם כוללים שלומדים טוב, אבל יש כוללים שג"כ שייכים לכל המושגים האלו. המצב הוא עד כדי כך שאחד אמר לי שאין לו ברירה אחרת, משום שאם לא ילמד כמו כולם יחשבו עליו שהוא לא למדן...

שו"ת עם ראש הישיבה שליט"א

ש. לאור הדברים, האם נכון לומר לבחור שלא ישמע ממה שמלמדים אותו?

ת. זה אי אפשר לעשות. לא ניתן להמריד אותו נגד המקום שלו, אבל מצב זה הוא חורבן...

ש. יש הסוענים שבכוונה מלמדים את הצעירים בצורה זו כדי להאהיב את הלימוד על התלמידים.

ת. בסופו של דבר זה גורם ההיפך. זה משניא עליהם את הלימוד כי הם לא מבינים מה שמדברים איתם. המלמדים צריכים לדעת איך לתת 'גישמאק' בגמרא רש"י ותוספות, להבין אותם נכון, וכך יתנו לתלמידיהם טעם בלימוד. כ"כ הרבה בחורים אינם מרגישים טעם בלימוד ולא מתחברים ללימוד, והכל משום שאינם מבינים מה שמדברים איתם. חסר להם את הבנת הדברים בשכל הפשוט, הם לא יודעים מה זה רמאי וכו'.

יש לי קשר עם איזה 'מכינה' לישיבה קטנה, ואני לא נותן להם בשום פנים ואופן ללמד את כל הדברים האלו. בתחילה הילדים התלוננו כי שמעו מהחברים שלהם שכך הם לומדים, אבל אחרי שדיברתי איתם והבהרתי להם את הנושא, הם הבינו והכל הסתדר.

ש. לגבי מה שכתב החזון איש, האם הכל תלוי רק בעמל ושקידה?

ת. הכישרון עוזר הרבה בשכל הפשוט לחשבן את הגמרא ולדעת את הגמרא, ואולי זה עוזר גם לשכל הנאצל. אבל עכ"פ החידושים הם כפי שאמר הגר"ח מוואלוז'ין שהם על פי שכל הנאצל, וזה בא ע"י עמל ושקידה, והסימן הוא כפי שאומר החזו"א שהם '**מלהיבי אהבה עילאית**'.

ש. האם ניתן להסיק מכך כי חידושים המגיעים בלי עמל ובכל זאת 'מלהיבי אהבה עילאית' הם חידושים של שקר?

ת. ייתכן שזה אמת כי הוא עמל לפני כן. החידושים הם בעצם בגדר נסתר, שלא רואים אותם בהתחלה ואחר כך זה מתגלה, ולזה צריך עמל ושקידה. אבל אחרי שיודעים ומבינים ברובד של שכל הפשוט, צריך להשתמש בשכל הנאצל כדי להבין עד הסוף, אבל לא סתם משחק מילים.

ש. ייתכן שהסיבה שלא עמלים כי זה קשה מאד ובפרט בקרב הציבור הצעיר?

ת. נכון, והסיבה האמיתית כי הם לא יודעים שאחרי שעמלים מקבלים טעם יותר חזק ומתחברים הרבה יותר ללימוד. אם מבינים נכון אז מתחילים להתחבר ומקבלים גישמאק שנותן עוד יותר חשק לעמול בלימוד.

לפני זמן קצר דיברתי עם איזה בעל תשובה שנמצא בישיבה לבעלי תשובה, והוא התאונן בפני שהוא לומד פרק המפקיד

ולא מתחבר ללימוד. אמרתי לו 'כאשר אתה לומד את פרק המפקיד, אתה צריך להבין שמדובר כאן על פיקדון שאדם מפקיד אצל חברו. לאדם יש איזה תכשיט וכשהוא נוסע מביתו הוא מפקיד אותו אצל חבר, ובא אחד וגנב את זה...' - כך צריך ללמוד לפחות בשלב הראשון. אך הם מיד מתחילים עם ה'לומדות'. הם רוצים להפוך אותם לבחורי ישיבה ברגע אחד ולתת להם מיד את ה'גישמאק' בלימוד, ולכן מיד מתחילים עם כל ה'לומדות'. הרי הבחור הזה לא שייך לכלל זה, מה הם רוצים ממנו? דבר ראשון צריך שיבין בצורה פשוטה על מה מדברים, שמדובר בפיקדון שהשומר פשע בשמירתו ונאבד וכו', ולא להתחיל מיד לדון אם פשיעה זה מדיק וכו'. וככה זה אצל כולם, אם זה הופך להיות משחק מילים אז מאבדים את הסעם ובסוף נשברים מזה.

ש. אולי זה נובע מכך שהיום אנשים בורחים מעמל?

ת. נכון. כל העולם היום הוא ההיפך מלעמול. פעם היו אומרים 'אנו עמלים והם עמלים', כולם היו עמלים. כמה עמל נדרש להכין ארוחה ולכבס ולסדר את הבית וכו'. אמרתי לאחרונה ששנים רבות ידעתי שחסר עמל בתורה וכולם מחפשים היום שיהיה קל, אבל חשבתי שבסיוול לפחות כן יהיו מוכנים למסלולים קשים. אך בזמן האחרון רוצים אסרקציות גם בסיוול, לא רוצים לעמול כלל... כל החיים הם רק ליהנות. הרבה מאלו שיוצאים מבית המדרש לעבוד זה לא בגלל פרנסה אלא כי מחפשים חיים קלים, רוצים ליהנות. גם בלימוד לומדים עם מראי מקומות וכו', אבל הצורה הזו של הלימוד רק מרחקת. חושבים שזה מקרב אבל זה מרחק, כי כשעמלים באמת הרי זה חיבור אחר לגמרי.

ש. למה בישיבות לא לומדים מהרש"א?

ת. אכן צריכים ללמוד מהרש"א כמו שכתב החזו"א באגרת (ח"א אגרת א').

היה פעם מישהו שדיבר בלימוד עם הרב מבריסק, והרב שאל אותו כמה שפות אתה יודע, ומיניה וביה אמר לו, דע לך שיש לך עוד שפה, שפת ה'לומדות'. כוונתו היתה להוכיח שגם בלימוד לא מדברים סתם אלא יש דרך אמיתית מה לומר ומה לא.

ש. איך אפשר להתווכח עם דברי האחרונים, הרי יש להם שכל הנאצל יותר נעלה ממני?

ת. יש מושג של מחלוקת בתורה לאמיתה של תורה. הרמב"ן אומר שאין 'מופת חותך'. יש הרבה דרכים להבין, ויכול אחד להרגיש שהשכל הנאצל שלו אומר אחרת מחבירו, אם אתה מבין אחרת מהשני, בידך להתווכח איתו.

הרב מבריסק שמע פעם שני לומדים מתדיינים ביניהם מדוע הראב"ד משיג על הרמב"ם בלשון כה חריפה ומה הענין בזה. אמר להם הרב מבריסק שלשון זו היא גופא **חלק מההשגה** של הראב"ד. יש מקרה שאחד מתווכח עם השני ואומר אני לא חושב כדברך ונראה לי אחרת. זה סוג אחד של השגה. אבל יש השגה אחרת שחלק ממנה הוא שהאחד משיג על השני משום שהוא מדבר שסויות. לא בכדי לפגוע בו, אלא שזה חלק מן ההשגה שלו שלדעתו השני מדבר דברים חסרי טעם. בוודאי גם לרמב"ם היה שכל נאצל, אלא ששכלו הנאצל סבר אחרת מהראב"ד. כל אחד לומד את התורה לפי ההבנה שלו **ו'אין לדין אלא מה שענינו ראות'**. אדם חייב ללמוד את התורה כהבנתו, ואם הוא מבין אחרת זכותו להתווכח, וייתכן שהשני טעה.

ש. מכל מקום יש מגדולי האחרונים שאי אפשר להתווכח איתם, כגון בעל קצות החושן.

ת. מה פתאום. ודאי שאפשר להתווכח גם עם קצוה"ח. הרי אינך בא להתיר עגונה כנגד דעת הקצוה"ח. אם אתה לומד טוב ומבין אחרת, בידך להתווכח בסברא.

ש. אם כן מה הגדר בזה? על מי אפשר לחלוק?

ת. זה תלוי בדרגת **'מקרא משנה וגמרא'** של כל אחד ואכמ"ל (עי' אור ישראל איגרת יח).

ש. כשלומדים את השו"ע והנו"כ, נראה שהם למדו את הסוגיות בצורה אחרת מאיתנו, זה ממש ראש אחר...

ת. אני לא רואה שום סתירה בין מה שלומדים לבין הנו"כ. אם לומדים טוב את הסוגיא הרי זה משתלב היסב גם בהלכה. היה פעם איזה למדן ישיבתי שלמד קסע בחזו"א ומאד התרגז עליו, ואמר: 'החזו"א לא למד בישיבה'...

ש. זה באמת ראש אחר. השאלה היא כמה זה נובע?

ת. יש הרבה דרכים למקום. ר' חיים אחז שהאבני נזר הוא גדול הדור בלימוד. הרבה דרכים למקום.

מדברי הגאון הגדול רבי דוד פיינשטיין שליט"א

זמן מתן תורתנו - חג השבועות תש"פ

תורה לעולם, דמשמע שאם תעלה מחשבה זו על לבו בודאי לא יזכה, דהא באבות שם אמרו רק 'שמא' לא תפנה). ועיין בפירוש רבנו יונה על אבות פ"ב מ"ב, וב'מסילת ישרים' פרק ט', שהביאו משנה זו ד"כך היא דרכה של תורה' וכו', ודבריהם שם הם על דרך הרמב"ם בזה.

***

ועל דרך זה נראה לבאר דברי הרמב"ם להלן שם בהלכה י"ג - אף על פי שמצוה ללמוד ביום ובלילה, אין אדם למד רוב חכמתו אלא בלילה, לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה, יזהר בכל לילותיו, ולא יאבד אפילו אחת מהן בשינה ואכילה ושתייה ושיחה וכיוצא בהן, אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה, ע"כ. ולכאורה צ"ב במה שהתנה הרמב"ם את הזכיה בכתר התורה בזה שלא יאבד אפילו אחת מלילותיו בשינה ואכילה ושתייה ושיחה וכיוצא בהן, שהרי אין שיעור מסוים כמה לילות צריך לעסוק בתורה כדי לזכות בכתרה של תורה, ואם כן מה בכך שיאבד לילה אחת בדברים בטלים, הרי עדיין יכול הוא לזכות בכתר התורה בשאר לילותיו.

אכן להאמור הענין מבואר, שהרי איבוד 'אחת מלילותיו' בשינה ואכילה ושתייה ושיחה וכיוצא בהן, אינו רק חסרון בכמות הלילות שצריך לעמוד בבית ה' כדי לזכות ב'כתרה של תורה', אלא הוא חסרון בעצם צורת הזכיה בו, כי הדרך להיות מוכתר בכתרה של תורה הוא רק על ידי הסחת הדעת מדברים אחרים, ואם איבד אפילו אחת מלילותיו בשינה ואכילה ושתייה ושיחה וכיוצא בהן, כבר הסיח דעתו מתלמוד תורה, ואינו דורך עוד ב'דרכה של תורה'.

***

והנה במגילה דף ו' ע"ב אמר רבי יצחק, אם יאמר לך אדם 'יגעתי ולא מצאתי' אל תאמן, 'לא יגעתי ומצאתי' אל תאמן, 'יגעתי ומצאתי' תאמן. וידועים דברי ה'בית הלוי' בזה, והביא דבריו הגר"ז זצ"ל בהקדמה לספר 'אבן האזל' קנין, דקשה דהא 'יגיעה' הוא ההיפך מ'מציאה', דלא ראינו מי שייגע למצוא מציאה, ומציאה באה בהיסח הדעת (סנהדרין דף צ"ז ע"א). ואמר בזה, דבאמת זהו החידוש בדרכי התורה הקדושה, שיגיעה מצורפת למציאה, דאם אנו עמלים באיזה קושיא חמורה, באים במחשבה כמה דרכים אשר אחר העיון אינם מתקיימים, ולבסוף בא במחשבה תירוץ אחד מחוור ומבורר, והנה כל הדרכים הקודמים וגם המחשבות אין להם שום שייכות להתירוץ האחרון, ואם כן למה לא עלה במחשבה תיכף התירוץ האחרון, אלא דזהו זכות שבשביל שיגענו מקודם להבין, זכינו לגלות הביאור האמיתי, עכ"ד. (ויסוד ענין זה מבואר כבר ב'רוח חיים' אבות פ"ד מ"א, דמה שאמרו חז"ל 'יגעתי ומצאתי' תאמין, היינו שגם אחר היגיעה אין זה אלא 'מציאה', ע"ש).

באבות פ"ו ה"ד תניא, כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמל.

והנה בפירוש רש"י שם כתב, וזה לשונו - 'פת במלח תאכל', לא על העשיר הוא אומר שיעמוד בחיי צער כדי ללמוד תורה, אלא הכי קאמר, אפילו אין לאדם אלא פת במלח ומים במשורה, ואין לו כר וכסת לישן אלא על הארץ, אל ימנע מלעסוק בה, עכ"ל. ומבואר מדברי רש"י אלו, דבאמת אפשר לקנות תורה גם מתוך עושר והרחבה, ומה שאמר התנא כאן 'כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל' וכו', אין כוונתו בזה אלא לזרז את העוסק בתורה, שאפילו אם אין לו אלא פת במלח ומים במשורה, מכל מקום אל ימנע מלעסוק בה.

אולם הרמב"ם בפ"ז מתלמוד תורה ה"ו כתב, וזה לשונו - מי שנשאו לבו לקיים מצוה זו כראוי לה, ולהיות מוכתר בכתרה של תורה, לא יסיח דעתו לדברים אחרים, ולא ישים על לבו שיקנה תורה עם העושר והכבוד כאחד. כך הוא דרכה של תורה, פת במלח תאכל, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה תהיה עמל, עכ"ל. והנראה מבואר מדברי הרמב"ם, דמפרש שהתנא מלמדינו בזה, שאי אפשר לקנות את התורה עם העושר והכבוד כאחד, ואי אפשר להיות מוכתר בכתרה של תורה בצירוף התאוות ותענוגי הזמן, וזהו שאמר התנא 'כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל' וכו', כלומר, אם תרצה לקנות כתרה של תורה, עליך להסיח דעתך מלקנות עושר וכבוד, ומלהשיג התאוות ותענוגי הזמן, אלא

פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה. [וכן הוא לשון המדרש תנחומא פרשת נח סימן ג', שלא תמצא תורה שבעל פה אצל מי שיבקש עונג העולם תאוה וכבוד וגדולה בעולם הזה, אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר 'זאת התורה אדם כי ימות באוהל' (במדבר י"ט). וכך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמל, עכ"ל].

וזהו שממשיך הרמב"ם שם בהלכה ז' - שמא תאמר עד שאקבץ ממון ואחזור אקרא, עד שאקנה מה שאני צריך ואפנה מעסקי ואחזור אקרא, אם תעלה מחשבה זו על לבך, אין אתה זוכה ל'כתרה של תורה' לעולם, אלא עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי, ואל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה, ע"כ. כלומר, מאחר שלמדנו שאי אפשר לקנות כתרה של תורה עם העושר והכבוד 'כאחד', אם כן אולי תעלה מחשבה על לבך, אקבץ ממון, ואקנה מה שאני צריך, ולכשאפנה מעסקי אוכל לעמול בתורה בלא היסח הדעת כלל לדברים אחרים, ואז אקנה גם 'כתרה של תורה', ולזה אמר - 'אם תעלה מחשבה זו על לבך, אין אתה זוכה ל'כתרה של תורה' לעולם', שהרי אמרו באבות פ"ב מ"ה 'אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה'. (מיהו צ"ב קצת בלשון הרמב"ם 'אין אתה זוכה ל'כתרה של

ומבואר שהיגיעה אינה רק אמצעי להשיג את דברי התורה העמוקים, שהרי באמת אין יגיעת האדם והשתדלותו מועלת כלל לזה, כי התירוף המחורר והמבורר מגיע לבסוף בדרך של 'מציאה' הבאה בהיסח הדעת, ומה שצריך ליגיעה, הוא מפני שבלא היגיעה אינו זוכה שימצאו לו 'מציאה' זו, ורק היגע מזכהו ה' למצא את דברי התורה.

ושורש ענין זה מבואר בגמ' בסנהדרין דף צ"ט ע"ב, דאמר רב יצחק בר אבודימי, מאי קרא 'נפש עמל עמלה' לו כי אכף עליו פיהו' (משלי ט"ז), הוא עמל במקום זה, ותורתו עומלת לו במקום אחר. ופירש רש"י שם, 'תורה עומלת לו', שמחזרת עליו ומבקשת מאת קונה למסור לו טעמי תורה וסתריה, וכל כך למה, מפני 'שאכף עליו פיהו', שכפף פיהו על דברי תורה, ע"ש. הרי דאין העמל רק היכי תימצי להשיג את דברי התורה, אלא דעל ידי העמל זוכה שמגלין לו טעמי תורה וסתריה.

ולפי זה אפשר לפרש הא דקתני הכא 'ובתורה אתה עמל', דגם זה הוי מכלל 'דרכה של תורה', והיינו שהתנא מונה בזה שני דברים שצריך לעשותם כדי לזכות לתורה, א' 'פת במלח תאכל וכו' וחיי צער תחיה', ב' 'ובתורה אתה עמל', וכשם שהדבר הראשון שמנה התנא, דהיינו 'חיי צער תחיה', הינו תנאי הכרחי לקנין התורה, ואם מסיח דעתו לדברים אחרים הרי הוא מפסיד את קנינו בה, וכמו שנתבאר בדברי הרמב"ם, כך גם הדבר השני שמנה, 'ובתורה אתה עמל', אינו רק היכי תימצי בעלמא להשיג את דברי התורה העמוקים, אלא תנאי הכרחי הוא לקנין התורה, שאי אפשר לזכות בתורה אלא על ידי עמל ויגיעה, ואם לא יעמול בה, לא יזכה לקנותה.

בענין הנ"ל

הנה בסנהדרין דף ק"א ע"א איתא, יתיב רב כהנא קמיה דרב וכו', חזייה דהוה קא חייף רישיה וסליק ויתיב קמיה דרב, אמר ליה 'ולא תמצא בארץ החיים' (איוב כ"ח). אמר ליה, מילט קא לייטת לי. אמר ליה, קרא קאמינא, לא תמצא תורה במי שמחיה עצמו עליה.

ועיין בפירוש רש"י שם שכתב, וזה לשונו - 'דקא חייף רישיה', חופף ראשו ומעדן בעצמו בשעה שהיה לו ללמוד תורה, עכ"ל. ומשמע מדברי רש"י, דטענת רב על רב כהנא היתה על שעסק בעידון גופו 'בשעה שהיה לו ללמוד תורה', ולפי זה יש לפרש הא דקאמר לא תמצא תורה במי שמחיה עצמו עליה, דהוא היכי תימצי בעלמא, שבזמן שעוסק בתענוגים הרי הוא בטל מן התורה, וממילא לא תמצא התורה אצלו.

אולם הרמב"ם בפ"ג מתלמוד תורה ה"ב כתב, וזה לשונו - אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן, ולא באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתייה, אלא במי שממית עצמו עליהן, ומצער גופו תמיד, ולא יתן שנת לעיניו לעפעפיו תנומה. אמרו חכמים דרך רמז 'זאת התורה אדם כי ימות באוהל', אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באהלי החכמה, ע"כ. ומבואר מדברי הרמב"ם, דמה ד'מחיה עצמו עליה' הוי עיכוב בעצם הקנין של דברי תורה, שאין דברי התורה מתקיימין באלו שלומדין מתוך רפיון ועידון הגוף.

ולהאמור הו' להו פירוש רש"י והרמב"ם בפ"ו דאבות הנ"ל לשיטתיהו בפירוש הגמ' בסנהדרין שם, דרש"י סבירא ליה דהא דבעינן שיעצור עצמו על דברי תורה הוא רק משום ההיכי תימצי שבשעה שמחיה עצמו הרי הוא בטל מן התורה, ועל כן הוצרך לומר דהא דקתני 'כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל' וכו', לאו כללוא הוא, שהרי העשיר שאינו בטל מן התורה על ידי מילוי תאוות גופו, יכול הוא באמת ללמוד מתוך עידון ומתוך אכילה ושתייה, ועל כרחך דלא מיירי התנא אלא בעני שאין לו אלא פת במלח ומים במשורה, ולדידיה קאמר שלא ימנע מלעסוק בתורה מחמת צערו, כי כך היא דרכה של תורה ולא תמצא בארץ חיים, אולם הרמב"ם סבירא ליה שעידון הגוף הוא חסרון בעצם הקנין של תורה, ועל כן פירש הברייטא ד"כך היא דרכה של תורה' כפשטה, שתנאי מוכרח הוא לקנין כתר של תורה שינזר מתאוות הגוף ותענוגותיו, כי אם ילמד

מתוך עידון ומתוך אכילה ושתייה לא יהיו דברי התורה מתקיימין אצלו.

אלא דשיטת רש"י בזה צ"ע, דהא מפורש במשנה באבות פ"ו ד'מיעוט תענוג' הוי אחד ממ"ח הקנינים שהתורה נקנית בהם, וכן איתא במדרש ד'עד שאדם מתפלל שתכנס תורה לתוך גופו, יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו' (הובא בתוס' כתובות דף ק"ד ע"א ד"ה לא, ועיין ב'תנא דבי אליהו' פכ"ו), ומשמע דהעידונים והתענוגים מעכבים בעצם הקנין של דברי תורה, וצ"ע. (ובאמת בדברי רש"י באבות שכתב דהא דקתני 'פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה' וכו', מיירי דוקא במי שאין לו אלא פת במלח ומים במשורה, דמשמע דמי שיש לו יותר מזה אינו צריך להצטער באכילת פת במלח ומים במשורה, כדעת הרמב"ם ודעימיה, היה מקום לומר דמודה דצריך למעט בעידונים ותענוגים כדי לזכות בתורה, ורק דסבירא ליה דסגי במה שמונע עצמו מלענג ומלעדן את גופו, ואין צריך שיצטער כל כך באכילת פת במלח ובשתיית מים במשורה ובשינה על הארץ, [והרמב"ם ודעימיה סבירי דגם צער זה של 'פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה' הוי בכלל 'מיעוט תענוג' הנצרך לקנינה של תורה], אלא דאכתי צ"ע בדברי רש"י בסנהדרין שם, דמשמע מדבריו שם דהחסרון בעידון הגוף הוא רק משום ההיכי תימצי שבזמן הזה שעוסק בכך הרי הוא בטל מן התורה, וכמו שנתבאר לעיל, וצ"ע).

אשריך בעולם הזה

באבות פ"ו מ"ד תנן, כך היא דרכה של תורה - פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמל. ואם אתה עושה כן, אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה, וטוב לך לעולם הבא, ע"כ.

והנה הפירוש הפשוט בדברי התנא כאן הוא, שאף על פי שפת במלח תאכל וכו' וחיי צער תחיה, מכל מקום יהא 'אשריך בעולם הזה'. וענין זה צריך ביאור, דהא לפום ריהטא נראה דתרתני דסתרי נינהו, שאם חי 'חיי צער', הרי הוא ממילא חסר אושר העולם הזה. וכבר עמדו המפרשים בזה.

אכן יש לומר הביאור בזה, על פי משלו של ה'חובות הלבבות' בשער עבודת האלקים פ"ט, שבקצת איי הודו, עיר אחת הסכימו יושביה למנות עליהם איש נכרי בכל שנה, וכאשר תשלם לו השנה יוציאוהו מביניהם, ויחזור על הענין אשר היה עליו קודם שיתמנה עליהם. והיה במתמנים עליהם איש אחד סכל, לא ידע סודם בו, וקבץ ממונות, ובנה ארמונות וחזקם, ולא הוציא מעירם דבר, והשתדל להביא כל אשר היה לו חוץ לעיר - ממון ואשה ובנים - אליה, וכאשר נשלמה לו השנה הוציאוהו אנשי העיר ההיא נייעור וריק מן הכל, והפרידו בינו ובין כל מה שבנה וקנה תחילה וסוף, ולא מצא בצאתו מאומה מכל מה שהיה לו בעיר וחוצה לה, והיה מתחרט ומתאבל על טרחו והשתדלותו במה שבנה וקבץ, והיה לזולתו, ונמצא יגע בשני העינים ומפסיד בשני המקומות, ואחר כך הסכימה דעתם למנות עליהם איש נכרי נלבב ונבון, וכאשר נתמנה עליהם, בחר מהם איש אחד, והטיב אליו, ושאל אותו על מנהגי האנשים ודתייהם עם מי שנתמנה קודם, וגלה לו סודם ודעתם בו. וכאשר ידע הדבר, לא נתעסק במאומה ממה שנתעסק בו הראשון אשר זכרנו, אך השתדל וטרח להוציא כל דבר יקר שהיה בעיר ההיא לעיר אחרת, ושם כל מכמניו ומחמדיו בזולתם, ולא בטח בגדולתם ובכבודם, והיה בין האבל והשמחה כל ימי עמדו בעיר, מתאבל במהירות יציאתו מאיתם, ועל שמעט בעיניו מה שמוציא מן החמודות, כי אם היה עומד היה מוציא יותר, והיה שמח בצאתו מהרה ממנה להתיישב במקום אשר שם שם חמודותיו וישתמש בהם באופני תועלותיו ומיני הנאותיו בלב שלם ונפש בטוחה והתמדת ענין, וכששלמה שנתו לא דאג על צאתו מאיתם, אך מיהר לדבר בשמחת לב ובסבר פנים משבח מעשהו והשתדלותו, והלך לטובה רבה וכבוד גדול בשמחה מתמדת, ושמח בשני העינים, והגיע אל תאוותו בשני המקומות, עכ"ל.

בטעם קריאת מגילת רות בעצרת

בילקוט שמעוני רות סימן תקצ"ו איתא, ומה ענין רות אצל עצרת, שנקראת בעצרת בזמן מתן תורה, ללמד שלא ניתנה תורה אלא על ידי יסורין ועוני, וכן הוא אומר 'חיתך ישבו בה תכין בטובתך עני אלקים' (תהלים ס"ח), ע"כ. והובא זה ב'מגן אברהם' סימן ת"צ סק"ח.

והנה דברי המדרש אלו - 'שלא ניתנה תורה אלא על ידי יסורין ועוני', הינם מקור נכבד למה שביארנו לעיל בדברי הרמב"ם בפ"ז מתלמוד תורה ה"ו, דמפרש דהא דתנן בפ"ו דאבות 'כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל וכו'', אינו רק זירוז בעלמא שאפילו אם אין לו אלא פת במלח ומים במשורה, מכל מקום אל ימנע מלעסוק בתורה, אלא דנאמר בזה תנאי באופן הזכיה בתורה, שהוא רק בדרך של 'פת במלח תאכל' וכו', ואי אפשר לקנות את התורה עם העושר והכבוד כאחד. ויש להוסיף עוד מקור לזה, דהנה בעירובין דף כ"ב ע"א איתא, 'קווצותיו תלתלים', אמר רב חסדא אמר מר עוקבא, מלמד שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות. 'שחורות כעורב', במי אתה מוצאן וכו', במי שמשים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב, ע"כ. ובמדרש שמואל פרשה ה' הובא ענין זה, ונוסף שם עוד - 'שאם אין אדם נעשה אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב, אינו זכאי לדברי תורה', ע"כ. והמבואר מזה, דהא דצריך להשים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב כדי להשיג דברי תורה, אינו רק מצד ההיכר תימצי שקשה להשיג את התורה עם מנעמי העולם הזה כאחד, אלא שכדי להיות 'זכאי' לדברי תורה צריך להמית עצמו עליהן, ומי שאינו ממית עצמו עליהן, אינו 'זכאי' להן.

והנמשל פשוט, שהרודף אחר הנאות העולם הזה ותענוגותיו, הרי הוא דומה לאותו איש סכל שנתמנה למלך, שהוא יגע כל ימיו לקבץ ממון, ולבנות ארמונות ולחזקם, וכאשר יצא מן העולם יפרד מכל מה שבנה וקנה, וישאר ניעור וריק מן הכל, ויתחרט ויתאבל על טרחו והשתדלותו במה שבנה וקבץ, והיה לזולתו, וכמאמר הכתוב 'ועזבו לאחרים חילם' (תהלים מ"ט), והרי הוא נמצא יגע בשני הענינים ומפסיד בשני המקומות.

אולם זה שאכל פת במלח וכו' וחי חיי צער כדי לעמול בתורה, הרי הוא דומה לאיש הנלבב והנבון שנתמנה למלך, שנודע לו סוד העולם הזה, שאינו אלא כ'פרוזדור לפני הטרקלין' (אבות פ"ד מט"ז), ועל כן הרי הוא משתדל וטורח כל ימיו לנצל כל חמודות ומכמני העולם הזה האמיתיים, שהם עמל התורה והמצוות, שאפשר להשיגם רק בעולם הזה, וכמו שדרשו חז"ל על הפסוק 'היום לעשותם' - ולא למחר לעשותם (ערובין דף כ"ב ע"א), ומניחם באוצר השמור לו בעולם הבא, וכל ימי עמדו בעולם הזה הרי הוא בין האבל והשמחה, מתאבל במהירות יציאתו, ועל שמעט בעיניו מה שמוציא מן החמודות, כי אם היה עומד היה מוציא יותר, ושמח כבר מעתה על זה שבצאתו מן העולם יגיע אל המקום אשר הוכן לו, שהוא העולם הבא, לרוות בטוב אשר קנה לו בעולם הזה, וישבח מעשהו והשתדלותו, והרי הוא נמצא שמח בשני הענינים, ומגיע אל תאוותו בשני המקומות.

וזהו שאמר התנא כאן, כי אף על פי שתחיה חיי צער, ולא תשיג טובות העולם הזה ותענוגותיו, מכל מקום אם אתה עושה כן תהיה שמח בשני הענינים, ותגיע אל תאוותך בשני המקומות - 'אשריך' בעולם הזה, ו'טוב' לך לעולם הבא.

בענין השמחה היתירה של תלמידי חכמים ביומא דעצרתא

בגמ' פסחים דף ס"ח ע"ב איתא, רב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא, אמר אי לא האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא. ופירש רש"י, וזה לשונו - אי לאו האי יומא שלמדתי תורה ונתרוממתי, הרי אנשים הרבה בשוק ששמן יוסף, ומה ביני לבינם, עכ"ל.

והנה מהך עובדא דרב יוסף מבואר, שתלמיד חכם צריך לשמוח ביומא דעצרתא יותר משאר האנשים, ואף על פי שבודאי גם שאר האנשים צריכים לשמוח ביומא דעצרתא, שהרי כל ישראל קיבלו את התורה ביום זה, וממילא צריכים כולם לשמוח בו במאכל ומשתה, להראות שנוח ומקובל להם יום זה שניתנה תורה בו, וכדאיתא לעיל בגמ' דהכל מודים בעצרת דבעינן נמי 'לכם', מכל מקום תלמיד חכם שלמד תורה, ונתרומם על ידה, צריך להוסיף ולשמוח ביום זה שמחה מיוחדת יותר משמחת אנשי השוק.

תלמידי חכמים גופן אש

באבות פ"ו שנינו על העוסק בתורה לשמה, שהתורה 'מגדלתו ומרוממתו על כל המעשים', והביאור בזה, שהתורה מגדלת את התלמיד חכם עד שנעשה מציאות אחרת מרוממת מעל כל המעשים, וכמו שמבואר בגמ' פסחים דף ס"ח ע"ב דרב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא, אמר אי לא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא. ופרש"י, אי לאו האי יומא שלמדתי תורה ונתרוממתי, הרי אנשים הרבה בשוק ששמן 'יוסף', ומה ביני לבינם, עכ"ל. הרי שעל ידי זה שלמד תורה נתרומם ונעשה מציאות אחרת משאר אינשי דבשוקא. ובמנחות דף מ"ג ע"ב תניא, היה רבי מאיר אומר, חייב אדם לברך שלש ברכות בכל יום, אלו הן - שעשאני ישראל, שלא עשאני אשה, שלא עשאני בור. והיינו שיש 'עשיה' של בור, ויש 'עשיה' של חכם, דחכם הוא מהות אחרת, וכשם ש'ישראל' הוא מציאות אחרת מגוי [נדה דף מ"ה ע"א], ו'איש' הוא מציאות אחרת מאשה, כך 'תלמיד חכם' הוא מציאות אחרת מבור.

ובגמ' חגיגה דף כ"ז ע"א איתא, דתלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהן, קל וחומר מ'סלמנדרא' [חיה הנבראת מן האור כשבוערין אש במקום אחד שבע שנים תמיד בלי הפסק], ומה סלמנדרא שתולדת אש היא, הסך מדמה אין אור שולטת בו, תלמידי חכמים שכל גופן אש, דכתיב 'הלא כה דברי כאש', על אחת כמה וכמה. הרי דאפילו בתלמיד חכם שראוי היה מצד מעשיו שירד לגיהנם, מכל מקום אין האש של גיהנם שולטת בו, כיון ש'כל גופו אש', והיינו שעל ידי התורה שלומד נעשה גופו למציאות אחרת ממש. מציאות של אש. שאין האור שולטת בו.

רשימות תלמידים

משיעורי מרן הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת בית יהודא

פרשת נשא תש"פ

כל הפקודים אשר פקד משה ואהרן ונשיאי ישראל את הלויים וגו' [ד']
מ"ו]

עיי' בפירוש הרמב"ן בפרשת במדבר, על הפסוק 'והלויים למטה אבותם לא התפקדו בתוכם', שכתב בתוך דבריו, שבפקודת הלויים על עבודתם ועל משאם, קרא משה לנשיאי העדה שיהיו עמו, כי נכון הוא שיסכימו כולם ויראו בתיקון המשמרות, ע"כ.

והנה בפסוקים כאן מיידי במינוי הלויים איש איש על עבודתו, ועל זה כתב הרמב"ן שם, שהוצרכו הנשיאים להיות עם משה, כדי שיסכימו ויראו בתיקון המשמרות, וזה כשיטתו בספר המצוות (עשה ל"ו), וכפי שביארה בחדושי מרן רי"ז הלוי בפרשת במדבר בארוכה, דהדין דצריכין הלויים להיות ממונים כל אחד על עבודתו, הוא חד מילתא עם דין 'משמרות', שהוא לדעתו הלכה למשה מסיני בין בכהנים ובין בלויים, אמנם שיטת הרמב"ם שם דבולויים לא נאמר מדאורייתא דין של חלוקת משמרות כלל, דהפרשה ד'וכי יבא הלוי וגו', שנאמר בה שבכל ימות השנה יעבוד כל אחד במשמר שלו, נאמרה רק על כהנים, ולא על לויים, ואם כן לדידיה לא הוי מינוי הלויים איש איש על עבודתו מלתא דההלכה ד'משמרות' כלל, אלא דין בפני עצמו הוא.

ונתן לאשר אשם לו [ה', ז']

בבבא מציעא דף ב"ה ע"א תנן, והגוזל את חברו שוה פרוטה ונשבע לו, יוליכנו אחריו אפילו למדי. ופירש רש"י, וזה לשונו – אם הודה שנשבע לשקר, דלא הויא ליה כפרה עד שיחזירו לידו ממש, ולא לשלוחו, כדכתיב 'ונתן לאשר אשם לו', עכ"ל. ובבבא קמא דף ק"ג ע"א כתב רש"י, וזה לשונו – 'יוליכנו אחריו אפילו למדי', דאין לו כפרה עד שיחזיר לנגזל עצמו, דכתיב 'לאשר הוא לו וגו'', וגבי נשבע לשקר כתיב, עכ"ל.

והנה מדברי רש"י משמע, דהך דינא ד'יוליכנו אחריו אפילו למדי' הוא דין מסוים שנתחדש בכפירת ממון בשבועה, והיינו כמבואר בגמ' ב"ק דף ק"ד ע"א דכיון דבעי כפרה לא סגי עד דמטי לדידה.

אמנם הרמב"ם בפ"ז מגזילה ה"ט כתב, וזה לשונו – הגוזל את חברו, אף על פי שכפר בו, הואיל ולא נשבע, אם חזר והודה, אינו חייב לרדוף אחר הבעלים עד שיחזיר להם ממון שבידו, אלא יהי ביד הגוזל עד שיבואו הבעלים ויטלו שלהן. אבל אם נשבע על שוה פרוטה ומעלה, חייב לרדוף אחר הבעלים עד שיחזיר להם, אפילו הם באי הים, מפני שכבר נתיאשו מאחר שנשבע ואינן באין עוד לתבעו, עכ"ל. והמבואר מדברי הרמב"ם, דמעיקר הדין הוה דין הגוזל ונשבע כדין הגוזל שלא נשבע, שאינו חייב לרדוף אחר הבעלים עד שיחזיר להם ממון שבידו, אלא יהי ביד הגוזל עד שיבואו הבעלים ויטלו שלהן, והא דאמרינן דבנשבע חייב לרדוף אחר הבעלים עד שיחזיר להם, אינו אלא משום ההיכי תימצא דמאחר שנשבע, כבר נתיאשו, ואינן באין עוד לתבעו, שוב הראוני בש"ד חו"מ סימן שס"ו סק"ו שעמד בזה.

ונראה לבאר, דהרמב"ם סבירא ליה, דבחיוב השבת הגזילה באמת נכלל גם חיוב להוליך את הממון אל הבעלים, ורק דמה דיכולין הבעלים לבוא ולטול את שלהן פוטרו מזה, אמנם מאחר שנשבע, ונתיאשו הבעלים מלכא לתובעו, שוב חוזר עליו החיוב להוליך את הממון אצלם, וממילא חייב לרדוף אחר הבעלים עד שיחזיר להם, אפילו הם באי הים, אולם רש"י סבירא ליה, דבחיוב השבת הגזילה לא נכלל כלל חיוב להוליך את הממון אל הבעלים, ורק בכפירת ממון בשבועה, דבעי כפרה, נתחדש דינא ד'יוליכנו אחריו' [ועיי' בקצוה"ח סימן שנ"א סק"ג].

ואיש את קדשיו לו יהיו וגו' [ה', י']

בבבא קמא דף ק"ט ע"ב תנו רבנן, מנין לכהן שבא ומקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה שירצה, תלמוד לומר 'ובא בכל אות נפשו ושרת'. ומנין שעבודתה [דהיינו בשרה] ועורה שלו, תלמוד לומר 'ואיש את קדשיו לו יהיו'. הא כיצד, אם היה בעל מום, נותנה לכהן שבאותו משמר, ועבודתה ועורה שלו. ופירש

רש"י שם בחד לישנא, דאף דכהן בעל מום אינו ראוי להקריב, מכל מקום הואיל וראוי הוא לאכילה, קרינן ביה 'ואיש את קדשיו לו יהיו', לפיכך עבודתה ועורה שלו. אולם באידך לישנא דרש"י שם כתב דגרסינן 'ועבודתה ועורה לאנשי משמר', והיינו דכיון דאנשי משמר הם הקריבוה, הויא עבודתה ועורה שלהם, וכן נקט הרא"ש ב'שיטה מקובצת' שם כהלישנא בתרא דרש"י שם.

ואמר אאמו"ר הגאון זצ"ל, דהנה שמע מאא"ז הגרי"ז זצ"ל שנסתפק בהך דינא ד'איש את קדשיו לו יהיו', אם הוא מדין 'הכהן המקריב', או שהוא מדין 'בעלים'. ואמר אאמו"ר, דיש לומר דבזה הוא דפליגי הך תרי לישני דרש"י, דלהלישנא קמא דרש"י הויא זכיית הכהן בקדשיו מדין 'בעלים', ועל כן אף דאינו ראוי להקריב את הקרבן, מכל מקום שפיר זוכה הוא בבשר הקרבן ובעורו מדינא ד'איש את קדשיו לו יהיו', אולם להלישנא בתרא דרש"י הויא זכיית הכהן בקדשיו מדין 'הכהן המקריב', ועל כן באופן שלא הקריב את קרבנו בעצמו, אלא נתנו לכהן שבאותו משמר, דלא הוי איהו 'הכהן המקריב', אינו זוכה בבשר הקרבן ועורו, אלא הווי של אנשי המשמר, כיון דהם הקריבוהו, עכ"ל.

והנה בערכין דף ל"ד ע"א תניא, מנין לכהן שהקדיש שדה חרמו, שלא יאמר, הואיל ויוצאה לכהנים, והרי היא תחת ידי, תהא שלי וכו'. ומפרש רמי בר חמא התם, דסלקא דעתך אמינא, הואיל וכתוב 'ואיש את קדשיו לו יהיו', הא גמי כי קדשיו דמיא. ודחי הגמ', מי דמי, קדשיו לאו ברשותו, הכא ברשותו. ופירש רש"י שם, וזה לשונו – 'קדשיו לאו ברשותו', ולא מכח ידידיה קא שקיל להו, אלא מקריב אימוריהם. 'הכא ברשותו', כלומר, מכח ידידיה קא שקיל להו, ולא משולחן גבוה בשכר עבודה, עכ"ל.

ואשר לכאורה נראה דנידון הגמ' שם תלוי בספיקו של אא"ז זצ"ל הנ"ל, דאי הויא זכיית הכהן בקדשיו מדין 'בעלים', שפיר יש לומר דכי היכי דזוכה בקרבנות עצמו, וכדכתיב 'ואיש את קדשיו לו יהיו', הכי גמי זוכה בשדה חרמו שהקדיש, דכי 'קדשיו' דמיא, אולם אי הויא זכיית הכהן בקדשיו מדין 'הכהן המקריב', הרי לא שייך ללמוד מזה שיהא זוכה בשדה חרמו שהקדיש, דהא 'קדשיו' לאו מכח ידידיה קא שקיל להו, אלא מכח היותו מקריב אימוריהם, והויא לה זכיותו בהם משולחן גבוה בשכר עבודתו, מה שאין בשדה חרמו שהקדיש, הא קבעי למישקל ליה מכח היות השדה שלו, וזה לא שמעינן מדינא ד'ואיש את קדשיו לו יהיו'.

לא יצוק עליו שמן וגו' [ה', ט"ו]

ופירש רש"י, וזה לשונו – 'לא יצוק עליו שמן', שלא יהא קרבנה מהודר, שהשמן קרוי 'אור', והיא עשתה בחושך, עכ"ל.

ויש להעיר בדברי רש"י בזה, דלכאורה שני טעמים חלוקים הם, א' שלא יהא קרבנה מהודר, וכמו שמצינו במנחת חוטא דבעינן שיהא קרבן שאינו מהודר (וכמבואר בפירוש רש"י בפרשת ויקרא, על הפסוק 'לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי חטאת היא', וזה לשונו – 'כי חטאת היא', ואין בדין שיהא קרבנו מהודר, עכ"ל). ב' שלא יהא בה דבר הקרוי 'אור', וזהו טעם מסוים השייך רק במנחת סוטה, משום שהיא עשתה בחושך. וצ"ע בהא דערבינהו רש"י להנך תרי טעמי בהדדי. שוב ראינו שכן הוא במדרש כאן (פ"ט סימן י"ג) – תני, אמר רבי שמעון, בדין הוא שתהא מנחת חוטא טעונה שמן ולבונה, כדי שלא יהיה חוטא נשכר, ומפני מה אינה טעונה, שלא יהא קרבנו מהודר. דבר אחר, 'לא יצוק עליו שמן', למה, שהשמן אורה לעולם, שהכתוב קראו 'צהר', והיא אהבה את האפילה, לא יהיה אורה במנחתה, ע"כ. וזה כדברינו דשני טעמים חלוקים הם.

ואם לא נטמאה האשה וגו' ונקתה ונזרעה זרע [ה', כ"ח]

ופירש רש"י, וזה לשונו – 'ונקתה', ממים המאררים, ולא עוד אלא 'ונזרעה זרע' וכו', עכ"ל.

ויש לומר הביאור בזה, דהנה בקדושין דף ס"ב ע"א מבואר, דאליבא דרבי חנינא בן גמליאל היה הכהן אומר 'אם לא שכב איש אותך ואם לא שטית טומאה תחת אישך הנקי' וגו', ומכלל ברכה אתה שומע קללה, ולרבי מאיר דבעי תנאי כפול, דרשינן המסורת ד'חנק' כתיב, כלומר 'אם שטית חנקי', ע"ש. ומבואר, שהכהן מתנה שאם נטמאה האשה תענש, ואם לא נטמאה לא תענש, ומכיון שקללה הכהן על תנאי, והרי מצינו בקללה שאפילו אם היתה על תנאי, הרי היא באה, וכדאיתא במכות דף י"א ע"א ד'קללת חכם אפילו על תנאי היא באה', לכן הוצרך הכתוב לברכה שתנקה מהמים המאררים.

ואם לא נטמאה האשה וגו' ונורעה זרע [ה', כ"ח]

עיי' בפירוש רש"י, וזה לשונו – ולא עוד אלא 'ונורעה זרע', אם היתה יולדת בצער, תלד בריוח. אם היתה יולדת שחורים, יולדת לבנים, עכ"ל. וזה כשיטת רבי ישמעאל בגמ' סוטה דף כ"ו, דאין הכוונה שאם היתה עקרה נפקדת, כפשטות הלשון 'ונורעה זרע', אלא הכוונה שתלד באופן יותר טוב, או שתוליד בנים יותר טובים.

והנה במדרש כאן איתא – רבי אליעזר אומר, כדאי הוא הצער, שינתן לה בנים בשכרה, ע"כ. ובפשוטו הכוונה דכדאי הוא הצער שחשודה שתזכה לברכה בעבור זה, ועל דרך מאי דאיתא בברכות דף ל"א ע"ב שהחושד בחבירו צריך לברכו. [וכן הוא בספורנו] פרשת ויצא, על מה שאמרה לאה 'כי ראה השם בעניי', וזה לשונו – שהיה בעלי חושדני שהסכמתי להטעותו, ותמורת החשד, נתן האל-ל יתברך לי זרע, כענין בסוטה, עכ"ל.

אולם בפירוש ה'אבן עזרא' כאן כתב, וזה לשונו – 'ונורעה זרע', שיתן לה השם זרע בשכר הקלון שאירע לה, עכ"ל. ויש לומר הטעם שלא פירש שזוכה לברכה זו בעבור צער החשד, משום שהיא זו שגרמה חשד זה לעצמה, בזה שנסתרה אחר קניו (וכדאמרינן בסוטה דף כ"ג ע"ב דמהאי טעמא אינה נוטלת כתובתה, לפי שהיא גרמה לאסור עצמה עליו), ועל כן לא שייך שתטול שכר על כך.

ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים [ו', י"ח] הנה בחדושי מרן רי"ז הלוי הלכות נזירות (דף כ"ו ע"ב מדפי הספר) האריך לבאר, דתלתא דיני איכא בשער הנזיר, א' מצות שילוח תחת הדוד, וכדכתיב הכא 'ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים', וזה אינו משום לתא דגוף השער של נזיר טהור, רק הוא ממצות הנזירות, וכמבואר בספר המצוות להרמב"ם מצוה קי"א. ב' מצות שריפה, גם באופן שאינו טעון שילוח תחת הדוד, כגון במגלה בגבולין, וכדמרבינן לה בספרי נשא פל"ה, ובמדרש במדבר רבה פ"י סימן כ"א, מקרא ד'ונתן על האש' מכל מקום, וזהו מדיני עצם החפצא של שער נזיר טהור, שהוא טעון שריפה ככל הנשרפין, ובדין זה נכלל גם דין איסור הנאה, כמו כל הדברים שנאמר בהם דין שריפה. ג' דין איסור הנאה משער הנזיר קודם הבאת קרבנות, הנלמד מקרא ד'קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו' – גידולו יהיה קודש, וכמבואר בספרי נשא פכ"ה, ובגמ' קדושין דף נ"ז ע"ב.

ועיי' שם שהביא דברי רש"י בעבודה זרה דף ע"ד ע"א, דשער נזיר איסורי הנאה הוא, דכתיב 'ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים'. וביאר, דהא דשביק רש"י דרשא דתלמודין, דאיסור ההנאה משער נזיר נלמד מקרא ד'קדוש יהיה', היינו משום דהגמ' מיירי בשער נזיר טמא או בשער נזיר טהור שגלחוהו לסטים קודם הבאת קרבנות, דליכא בהו מצות שריפה, ולא שייך בהו דינא ד'ונתן על האש', אלא רק דינא ד'קדוש יהיה', אולם רש"י מיירי במגלה כמצותו, דליכא ביה דינא ד'קדוש יהיה', כיון דבשעת התגלחת כבר אינו נזיר כלל, דהרי כבר פקעה נזירות משעה שנוזק עליו אחד מן הדמים, וכשם שפקעה ממנו קדושת נזירות, הכי נמי פקע איסורא דשער, ואיסור ההנאה ממנו אינו אלא מריבויא ד'ונתן על האש' מכל מקום, ע"ש.

והנה בתמורה דף כ"ח ע"א מיייתי הגמ' המשנה בעבודה זרה הנ"ל דשער נזיר אסור בהנאה, ופירש רש"י שם, וזה לשונו – ושער נזיר אסור בהנאה, דבעי שילוח תחת הדוד, ע"כ.

וצ"ע כיצד יפרנס אא"ז וצ"ל דברי רש"י אלו, דהא לפי ביאורו אין שייכות בין איסור ההנאה משער הנזיר למצות שילוחו תחת הדוד, דאיסור ההנאה מהשער אחר הבאת הקרבנות הוא מלתא דמצות השריפה האמור בו, שהוא מדיני עצם החפצא של שער נזיר טהור, ונכלל בזה גם דין איסור הנאה, כמו כל הדברים שנאמר בהם דין שריפה, וקודם הבאת הקרבנות, וכן בשער נזיר

טמא, הוי איסור ההנאה מהשער מלתא ד'קדוש יהיה', אבל מצות שילוח השער תחת הדוד, אינו משום לתא דגוף השער כלל, רק הוא ממצות הנזירות, ולא שייך כלל ללמוד מזה איסור הנאה על השער, וצ"ע [ועיי' בכתבי הגרי"ז תמורה ל"ג ב'].

ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן וגו' [ז', א']

עיי' בפירוש רש"י, וזה לשונו – 'פלות' כתיב, יום הקמת המשכן היו ישראל ככלה הנכנסת לחופה, עכ"ל.

והנה בגמ' שבת דף פ"ח ע"ב אמר עולא, עלובה כלה מזנה בתוך חופתה. ופירש רש"י שם, וזה לשונו – 'מזנה בתוך חופתה', כישראל כשעמדו בסיני ועשו העגל, ע"כ. ומבואר דבמעמד הר סיני כבר היו ישראל נחשבים ככלה בתוך חופתה. והכי נמי איתא ב'פרקי דרבי אליעזר' פרק מ"א, שביום מתן תורה יצא משה לישראל והיה מעורר אותם משנתם, אמר להם – 'עמדו משנתכם, כבר בא החתן ומבקש את הכלה להכניסה לחופה וממתין לה, כדי ליתן להם את התורה', ע"כ. וזה לכאורה דלא כהמבואר כאן דרק ביום הקמת המשכן היו ישראל ככלה הנכנסת לחופה.

ויש לומר הביאור בזה, דהנה בפירוש הרמב"ן בריש פרשת ויקהל כתב, שלמחרת יום הכיפורים אמר משה לישראל את ענין המשכן אשר נצטוו בו מתחילה קודם שבור הלוחות, כי כיון שנתרצה להם הקדוש ברוך הוא, ונתן לו הלוחות שניות, וכתב עמו ברית חדשה שילך השם בקרבם, הנה חזרו לקדמותם ולאהבת כלולותם, ובידוע שתהיה שכינתו בתוכם כענין שצוהו תחילה, כמו שאמר 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', ולכן צוה אותם משה עתה בכל מה שנצטוו מתחילה, עכ"ל. ואשר לפי זה יש לומר, דבאמת כבר נכנסו ישראל לחופה בשעת מתן תורה, אלא שאחר כך במעשה העגל 'עמד שושבינה וקרע כתובתה' (כלשון רש"י בפרשת כי תשא), אולם למחרת יום הכיפורים נתרצה הקדוש ברוך הוא לישראל בשמחה (כלשון רש"י בפרשת עקב), ואז 'חזרו לקדמותם ולאהבת כלולותם' (כלשון הרמב"ן הנ"ל), וביום הקמת המשכן היו ישראל שוב ככלה הנכנסת לחופה [ועיי' במדרש ויקרא רבה פ"כ סימן י' על הפסוק 'ביום חתונתו וביום שמחת לבו' (שיר השירים ג')], 'ביום חתונתו', זה הר סיני. 'וביום שמחת לבו', זה אהל מועד.

ובבוא משה אל אוהל מועד לדבר אתו וגו' [ז', פ"ט]

הנה בפשוטו יש לפרש המשך הפסוקים כאן, על פי מה שכתב הרמב"ן בריש פרשת בהר, שבעת הברית הראשונה, שהוא בארבעים יום ראשונים, נצטוו משה על המשכן, וכשנתרצה לו הקדוש ברוך הוא וצוהו לכרות להם ברית שניה, ירד משה ויצום את כל אשר צוה ה' אותו בהר סיני והיה מעשה המשכן מכללם, ואז הקהיל משה את כל עדת בני ישראל ואמר להם ככתחילה 'אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם' במלאכת המשכן, והנה קיבלו הדבר בשמחה, ויצאו מלפניו מיד, ובאו כולם ונתנו הנדבה, ועשו המשכן והשלימו מלאכתו, וכאשר הוקם, מיד 'ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד', וצוהו בקרבנות ובכל תורת כהנים, ומשה צוה הכל אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל מיד, עכ"ל. ומבואר שדיבור ה' אל משה מאוהל מועד היה מיד אחר השלמת המשכן, וזהו דקאמר כאן, תיכף אחר חנוכת הנשיאים, 'ובבוא משה אל אוהל מועד לדבר איתו' [ועיי' במדרש ויקרא רבה פ"א סימן ז'].

ויתכן לומר עוד ביאור בזה, דהנה בפירוש הרמב"ן ריש פרשת תרומה כתב בתוך דבריו, שצוה ה' תחילה על דבר המשכן, שיהיה לו בית בתוכם מקודש לשמו, ושם ידבר עם משה ויצוה את בני ישראל, והנה עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה, שהוא הארון, כמו שאמר 'ונועדתי לך שם ודברתי איתך מעל הכפורת', ע"ש. הרי דעיקר תכלית המשכן הוא כדי שידבר ה' שם עם משה, ועל כן אחר כלות משה להקים את המשכן, מפרש הכתוב את תכלית מעשה המשכן, שהוא ביאת משה אל אוהל מועד לדבר איתו [ועיי' במדרש לעיל על הפסוק 'ויהי ביום כלות' – כיון שקיבלו את התורה, ונעשו לו אומה שלימה, אמרו 'כל אשר דיבר השם בעשה ונשמע', אמר הקדוש ברוך הוא, אין שבחן של בני שאהיה מדבר עמהם כפרהסיא, אלא עשו לי משכן, וכשאני צריך לדבר עמהם, אהיה מדבר עמהם מן המשכן, הדא הוא דכתיב 'ובבוא משה אל אוהל מועד לדבר איתו' וגו', ע"כ].

באור פניך - חג מתן תורתנו במהלך הדורות

א. קרבן קין והבל

איתא במדרש (בראשית רבה פרשה כב, ד) "ויהי מקץ ימים ר"א ורבי יהושע, ר"א אמר בתשרי נברא העולם, רבי יהושע אמר בניסן נברא העולם, מאן דאמר בתשרי נברא העולם עשה הבל קיים מן החג ועד החנוכה, מ"ד בניסן נברא העולם עשה הבל קיים מן הפסח ועד העצרת, בין לדברי אלו בין לדברי אלו הכל מודים שלא עשה הבל בעולם יותר מחמשים יום".

הרי לנו דמעה קין והבל היה בחג העצרת [ואז הקריבו את הקרבנות, דרך מבואר בקרא דאחר מקץ הימים דזה בעצרת אז הקריב את קרבנו] והנה קרבנו של קין לא נתקבל, ובתרגום יונתן איתא דקין חטא דלא היה מאמין ביחוד ה', והנה בשבועות מקריבים שתי הלחם, והנה חמץ מרמז על אי יחוד ה' ח"ו וכמו דכ' המש"ח (משפטים כג, טו) וז"ל "... למדנו מירושלמי הזה דענין החמץ היה חוק קבוע לעובדי עבודה זרה, אשר היה מורה על איזה רעיון כוזב המפירה אחדות השם והשגחתו. לכן כאשר הבדילים הש"ת מעבודה זרה במצרים, אמר שיחוגו את חג המצות. וכן הנביא אמר (מלכים - ב, כג, ט) "לא יעלו כהני במות (אל מזבח ה' בירושלים) כי אם אכלו מצות" וכו', יעניין שם בקדמונים. וכן אחרי הדברות, שהיו במעלה רמה רחוקים מכל מושגי העבודה זרה, אמר פה בפרשה "תאכל מצות כאשר ציויתך" פירוש, רק כמצות הזכרון, אבל לא באותו אופן שתאכלו במצרים להרחיקם מעבודה זרה. אבל אחרי העגל שחזרו להמושגות אשר נשרש בהם בהיותם "בקר בג' ע"ב ע"ב ואבן, אמר (להלן לד, יח) "שבעת ימים תאכל מצות אשר ציויתך" - באותו המכוון ממש שהיה בעת ציויתך, שהיית אז תועה בעבודה זרה, והיה להרחיקך מחוקי העבודה זרה ולהבדילך מהתועים". וע"כ דבשבועות איכא תיקון לחטא של קין שלא האמין ביחוד ה', ובשבועות ע"י התורה זכינו לאמונה גמורה באיחוד ה' ואפשר להקריב גם חמץ.

והנה בפסוק (פנחס כא, לא) בפרשת המוספים של שבועות כתיב תמימים יהיו לכם, ופרש"י "שלא יביאו יין שעלה בו קמחין", וצ"ע אמאי הוזכר דוקא במועד הזה את האזהרה הזו, ובס' ח' ראמ"ה עה"ת ר"ל עפ"ד הגמ' ב"ב (צח, ב) דדרך היין להתקלקל אחר עצרת, ולכן דוקא כאן יש את האזהרה הזו. ולהל"ל יתכן דכיון דביום זה היה את החטא של קין שהביא פירות חסרים, ע"כ יש חובה יותר ליזהר להקריב מן המובחר כקרבן הבל.

ובס' אור דוד להגר"ד יונגרייז צ"ל (שמות עמ' קיב) הביא בשם הגר"ח זוננפלד צ"ל דזה הטעם שיוצא בכל שנה שד ושמו טובח וכמבואר בגמ' בשבת (קכט, ב), דכיון דזהו היום שהיה את הריגה הראשונה שקין הרג את הבל, לכן לדורות נשאר כח זה בבריאה, ומי שאינו מקבל את התורה נענש בזה.

ב. מעשה הדודאים

וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה ויבא אתם אל לאה אמו ותאמר רחל אל לאה תני נא לי מדודאי בנך. ותאמר לה המעט קחתך את אישי ולקחת גם את דודאי בני ותאמר רחל לכן ישכב עמך הלילה תחת דודאי בנך. ויבא יעקב מן השדה בערב ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא כי שכר שכרתך בדודאי בני וישכב עמה בלילה הוא.

[בראשית ל, יד-טז]

ובס' לבנת הספיר לר"ד בן ר"י החסיד איתא דמעה דהלילה ההוא היה בליל חג השבועות. [ונב"י איתא בימי קציר חטים היינו חודש סיון].

ובאלשיך כ' וז"ל "ועל אשר הערנו מענין התורה שיצאו מההריון ההוא, והיות שם שכינה כמו שאמרו ז"ל, ועל השתדלותה שישכב עמה בלילה הוא ולא עצרה כח עד בא ליל עונתה להמתין, עם חסרון ה"א ממלת ההוא, יהיה בשום לב אל הודעת התורה שהיה לכת ראובן בימי קציר חטים, לא על חנם הודיעה לנו התורה דבר בלתי צריך כזה, כי מה לדודאים אצל החטים או אל היות בימי קציר החטים, אך אין ספק כי בתחלת הענין רמזה תורתנו התנצלות אל לאה בל תראה כרודפת לשכב את אישה, גם טעם אל צאת הריון קדוש ובייחוד היותו נושא דגל התורה, ואחשוב - גם שלא מצאתי גילוי זולתי הנזכר - כי אפשר שהיה הלילה ההוא ליל שבועות הוא מתן תורה, וה' יצילנו מלומר בתורתו דבר אשר לא הוא חלילה, והוא כי כאשר נתייחס חג הפסח אל קציר השעורים כן חג השבועות אל קציר החטים, כי על כן בפסח היה קרב עומר השעורים ובחג השבועות שתי הלחם מהחטים, ובפירוש יחסה תורתנו חג השבועות אל קציר החטים, באומרה על חג

השבועות בפרשת כי תשא בכורי קציר חטים, וזכר לדבר אמרו בבראשית רבה (עב) וילך ראובן בימי קציר חטים ביכור כל מיני כו' ופרשת משפטים וחג הקציר כו'. ובזה יתכן כי זה מאמר הכתוב וילך ראובן בימי קציר חטים הוא ערב שבועות שאנו מצווים לקצור חטים באופן שהלילה הוא ליל שבועות הוא ליל מתן תורה, כי אין ספק שלא תדבר התורה ותאמר סימן זה על קציר חטים משולל מצוה, רק על ימי קציר חטים המצווים מאתו יתברך, וכן קציר חטים עולה במספר קטן כמספר ליל שבועות, ולפי זה, הלילה שאמרה רחל היא ליל שבועות. ובה מצאתי ראיתי טוב טעם אל מאמר רחל באומרה לכן ישכב עמך מה ההטבה הגדולה הזאת האם יחסר ללאה לילה אחרת, אך דבר גדול דברה לה לכן ישכב עמך הלילה כי בכל מקום אומר הלילה הזה כד"א הוא הלילה הזה לה' וכאן אין אומר הזה, לרמוז ישכב עמך הלילה עצמו, הוא זכות הלילה, שהוא ליל רצון של מתן תורה, ועל כן יצא ישכר שכל תורת ישראל היה בשבטו, וזהו אומרו בן חמישי לרמוז אל חמשה חומשי תורה, ועל כן לא תאשם חלילה בצאתה לקראתו כאחת הריקות לומר אלי תבא וששכרה אותו שנראה ח"ו כדאי בזיון. נמצאו כי ארבעה דברים כוונה לאה לעשות במעשה הזה השלשה שהזכרנו והרביעי וכו'. והרביעיית אמרה תורה באומרה וישכב עמה בלילה הוא כי אותו הלילה עת רצון הוא ליל מתן תורה, וכן שני תיבות אלו בלילה הוא עולים במספר קטן כ"ו כמספר בליל שבעת עם כללות השתי תיבות וחג שבועות הוא חסר בפרשת כי תשא ולא נזכר מלא כי אם במשנה תורה, עכ"ד.

והנה באבן עזרא שם כתב "דודאים אמר המתרגם ירוחין, וכן יקראו בלשון ישמעאל, ויש להם ריח טוב, וכן כתוב הדודאים נתנו ריח (שה"ש ז, יד)". ואולי בזה יש לנו טעם חדש אמאי מניחים עשבים בבתים, בחג השבועות, ואולי הוי זכר למעשה הדודאים שהיה ביום זה. שו"ר דקדמני בזה בס' מדרש תלפיות ערך דודאים.

והנה במדרש רבה כאן (עב, ד) ילפינן כאן דיעקב עבד עד הערב דרך הוא חיוב הפועלים, ולכא' אם הוי יו"ט כיצד עבד במלאכתו עד יו"ט. ואולי י"ל דלכך מוזכר בערב, דערב בדרך כלל הוא זמן התוספת, וכמבואר בגמ' ר"ה (ט, א). והנה בשבועות ליכא דין תוספות וכמבואר בפוסקים ס' תצ"ד א"כ שפיר יכול היה לרכוב על החמור בערב. ובס' יפה לבב (ה"ה ס"ה תצ"ד) הק' מהא דאסור בזיווג בליל זה, ות' דאולי היה ליל טבילה [וצ"ב דא"כ כיצד יעקב פנה בתחילה לאהל רחל]. ועוד דקודם מת"ת לא היה שייך איסור בזה.

והנה בכרם שלמה להגר"ש קלוגר [נשניא להלן כ' דביום חג השבועות יש כח לעקרנות שה' שומע תפילתם, ונפלא דהא לאה גם עמדה מלדת וזכתה בלילה הזה להפקד, ורחל לכא' הפסידה את מעלת הלילה.

ובס' ענבי הגפן (על רות להג"ר אביגדור מרדכי כץ צ"ל - תרכ"ג) בטעם קריאת מגילת רות בשבועות מביא דברי המג"א ובכור שור, וכותב "ול"נ טעם אחר דהנה כבר ידוע אמרם ז"ל גדולה עבירה לשמה, וע"כ שכר של בנות לוט גדול מאוד יען כי לש"ש עשו, כי סברו דאיש אין בארץ, ודמו לקיום העולם. ומה גם רז"ל הפליגו מאוד בחכמת הבכירה שכיונה להוציא מזה מלך משיחנו, שאמרה אותו זרע העתיד לצאת ממקום אחר נחיה מאבינו, ועבור זה זכתה שיצא ממנה דוד ומל המשיח מרות המאוביה עבור הכונה טובה לש"ש. והנה האלשיך פר' ויצא ביאר דישכר נולד בשבועות, ולזה אמרה תורה וישכב עמה בלילה הוא, כי אותו הלילה עת רצון הוא מ"ת. וכן שני התיבות אלו 'בלילה הוא' עולים במ"ק כ"ו כמספר בליל שבועות ע"ש. והנה בפרשת וירא כתיב גבי צעירה ותשקין גם בלילה ההוא, ובבכירה כתיב בלילה הוא, ולא כתיב ההוא. יען כי זה המעשה ה' ג"כ בליל שבועות, וע"כ כתיב גבי יששכר, וכיונה ג"כ בהוא הלילה עת רצון ליל מ"ת והשתלשלות היחסים. ע"כ קורין רות בשבועות, לרמוז שהמעשה הנעשה בזה היום גרם לכל זה הענין ולביאת מלך דוד, עכ"ד.

ג. הריון דמשה

כ' החת"ס בדרשות (ה"ב עמ' 586) וז"ל "ואחז"ל מרע"ה הוסיף יום א' מדעתו (שבת פו, א). נראה כיון שראה שלא רצו לקבל ממנו לא דוקא מה שישמעו מפי השי"ת ממש אלא שהוכרחו לכך, ע"כ רצה משה שיה' נתינת התורה ביום ז' סיון שהוא יום הריונו של מרע"ה למ"ד שנוולד לט' חדשים ביום ז' אדר ה' הריונו ז' סיון דאליהם מזלו כדי שיקבלו ממנו". וכ"כ בסידור יעב"ץ, דזה יום הריונו של משה, [ומוסיף דלמא היה

גם הרינו של יצחק למ"ד שהמלאכים באו בפרוס הפסח, וצ"ב החשבון בזה] ודבריו נפלאים ע"פ מש"כ לעיל בשם האלשיך דהוא לילה של עת רצון לזכות לבן תורה.

ד. זריקת משה לתיבה

איתא בגמ' (סוטה יב, ב) "רבי אחא בר חנינא אמר אותו היום נשהוץ משה ליאורן ששה בסיון היה, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מי שעתיד לקבל תורה מהר סיני ביום זה ילקה ביום זה בשלמא למ"ד בששה בסיון משכחת לה ג' ירחי דאמר מר בשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד משה ומשבעה באדר ועד ששה בסיון תלתא ירחי". והנה בגמ' שם איתא דירדה בתיה להציל את שמה ירדה להתגייר ולטבול מגלולי בית אביה.

ונראה דהנה ימים אלו הם המסוגלים לקבלת הגירות דכמו שעם ישראל קיבלו גירות בימים אלו, א"כ כבר מונח בכח הימים ענין הגירות, וא"כ שפיר התעורר ביום זה לבתיה הרצון ללכת להתגייר. [וידידי הרה"ג ר"מ שטרן שליט"א הוסיף שותרד היו גימט' תורה עם הכולל, והיינו שעמדה לקבל את התורה בגירותה].

והנה הרבינו בחיי פר' וילך (לא, א) כ' "בו ביום נולד משה, שכתוב: (שמות ג, ג) 'ולא יכלה עוד הצפינו', והיה זה בששה בסיון, יום שהיה עתיד לקבל התורה שנתוסף בו עוצם אורה באותו יום לרמוז על גדולתו באותו יום, ועל כן לא יכלה עוד הצפינו, ועשתה תחבולה לשומו בתיבת גומא כדי להסתיר את גופו מפני תוקף אורו".

והנה במדרש רבה (וזאת הברכה יא, י) איתא "עד שאמר משה לסמאל (ישעיה מה) אין שלום אמר ה' לרשעים מה תעשה בכאן אמר לו ליטול נשמתך באתי אמר לו מי שיגרך אמר לו מי שברא את כל הבריות אמר לו אין אתה נוטל נשמתי אמר לו כל באי העולם נשמתן מסורין לידי אמר לו יש בי כח מכל באי העולם אמר לו מה כחך אמר לו אני בן עמרם שיצאתי ממעי אמי מהול ולא נצרכתי למוהלני ובו ביום שנולדתי מצאתי פתחון פה והלכתי ברגלי דוברתי עם אבי ואמי ואפי' חלב לא ינקתי וכשהייתי בן שלשה חדשים התנבאתי ואמרתי שעתיד אני לקבל תורה מתוך להבי אש". ולפי החשבון נמצא שזה היה בחג השבועות, דביום המסוגל הזה כבר קיבל אז את הנבואה שהוא עתיד לקבל ביום זה את התורה.

ה. יום מתן תורתנו.

ו. חטא קרח

במדרש (במד"ר קרח פ"ה ס"ה) איתא "ויאמר משה אל ה' אל תפן אל מנחתם אל תקבלם בתשובה היה צריך למקרא לומר אל תפן אל עבודתם מהו אל מנחתם כך אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע יודע אני שיש לאלו חלק באותה מנחה שהקריבו שנאמר מלבד עולת התמיד ומנחתה והיתה של כל ישראל קריבה הואיל ופירשו אלו מבניך אל תסתכל בחלקם תניחנו האש ואל תאכלנה". ולכא' צ"ב אמאי הביא קרא דמוספים דשבועות ולא קרא דפרשת תמיד.

ותי' בשו"ת בנין שלמה (ה"ב סכ"ה) דמעשה דקרח היה ליל שבועות, [וסמוכים לזה הביא דשמואל המלך את שאלו בשבועות, דכתיב שם (שמואל א' יב, יז) הלא קציר חטים היום וכן נאמר בשבועות, ושמואל היה מבני קרח וזה הטעם אותו, דביום דהמלך את השאלו היה כבוד לשמואל דכתיב (שם, יז) וייראו כל העם את ה' ואת שמואל ועל"כ טעה קרח באותו היום].

ומעתה במבואר הא דהביא פר' המוספים, דהנה בחגיגה (ו, ב) איכא שיטה דבמדבר הקריבו רק שבט לוי, וא"כ כיצד אמר משה על דתן ואבירם שלא יקבלו את מנחתם, וע"כ צ"ל עפ"ד הגמ' במו"ק (טו, א) דמנודה אין נוהג ברגל, וא"כ הא דהיו נזופין במדבר לא נהג ברגל, וא"כ הקריבו עולת המועד, וע"כ שפיר ביקש דלא יקבלו את קרבן המועד שלהם ע"כ. ולפ"ד נראה לישב הא דיש להעיר אמאי לא ראו ע"י ירדת המן מי צודק משה או קורח דהא לרשעים המן ירד רחוק מביתם ולצדיקים ירד סמוך לביתם, וא"כ ע"י שראו היכן ירד המן לקרח והיכן למשה היו יכולים לדעת מי צדיק ומי רשע. ובס' שבט המוסר (סל"ז) הביא מחז"ל דביום שהיה מחלוקת עם קרח לא ירד מן, וא"כ ניחא דלא יכלו לדעת מי הצדיק ומי הרשע. אך להנ"ל י"ל דהא לכמה מדרשים (עי' תוס' ביצה ב, ב) ביו"ט לא ירד מן, וא"כ כיון דזה היה בחג השבועות לא ירד מן באותו יום רק בערב יו"ט ושפיר לא יכלו להוכיח ביום זה מי צדיק ומי רשע.

והנה בספר חמדת הימים. (ע' בספר "לשם" בחלק הדעה עמ' קג אשר קרא אותו קדוש עליון) בענין ער"ח סיון כותב, "ואף גם זאת צריך שתיהיה מגמת

פניו בתענית זה, לתקן את אשר פגם בתורת ה' ומצוותיו וזלזלה, כי הנה כתבו המקובלים הראשונים בסוד מאמרם ז"ל על אשר אמרו בעצרת העולם נידון על פירות האילן, כי כמו שבראש השנה רצה הקב"ה להשגיח ולדרוש מעשה בני אדם כי הוא יום בריאה וחידוש העולם, כמו שאמרו זה היום תחילת מעשיך כך רצה ביום מת"ת שהוא מורה על חידוש העולם, להשגיח ולדרוש על מעשה העולם ולדון על פירות האילן, כי הפירות הם הנשמות הפורחות מאילנו של הקב"ה, והעולם נידון ביום זה על התורה שניתנה בו, שבטלו עצמם ממנה ולא השלימו בתורה ובמצוה כראוי, וכן על אשר הגו בה שלא לשמה שלא בקדושה ובטהרה וכו', וכן לרבים מעמי הארץ אשר הותרה הרצועה להם והיו מעליבים במלאכי אלקים ומתענתים בנביאיו, על כל אלה יביא אלקים במשפט בעצרת, והוא בעמרם בעצרת על פירות האילן". ומתבאר ע"פ הנ"ל דכיון דביום זה הוא יום מעשה קרח א"כ לדורות איכא את הענין של יום הדין על כבוד ת"ת.

ז. תפילת חנה

איתא במדרש שמואל (א, ח) "ויהי היום (שמואל א' א, ד). רבי יהושע בן לוי אמר זה יומא של עזרת". ובטעמא דקרא עמד דזאת מנין שהיה בעצרת, ור"ל דאמאי כתיב וישכמו למחר וחזרו למקומם, ולכא' הא טעון לינה ז' ימים, וע"כ דהיה שבועות דאינו טעון לינה רק יום אחד. וכבר הקדימו ברד"ל במדרש שם.

והנה לעיל הבאנו דחטא קרח היה ביום זה, ויתכן דהא חטא קרח היה מחמת שראה ששמואל עתיד לצאת ממנו, והנה היום הזה היה מסוגל ששמואל יצא ממנו מכח תפילת חנה, ולכן דוקא היום הזה הוא יום הטעות שלו.

ובס' כרם שלמה להגר"ש קוגלר (מאמר ט"ו) מאריך בטו"ט דביום זה יש כח תפילה לנשים דוקא לזכות לבנים ת"ח ע"ש.

ובמחשבת חרוץ לר' צדוק הכהן (א' טו) כ' "כ'... ואז זוכה על ידי קדושת חג השבועות לשפע בני, דבעצרת על פירות האילן (ראש השנה טז, א) והאדם עץ השדה וזוכה להשפעת פירות למינהו".

ובס' בן פורת יוסף (פיורדא תקנ"ו עמ' קכח לרבי יוסף העס זצ"ל) מביא בשם ספרי קבלה שבעצרת נידונים על פירות האילן (ר"ה טז, א) הכונה על בנים וכתוב כי האדם עץ השדה, ולכן חנה התפללה על בנים בעצרת.

ח. מינוי שאל למלך

כתיב בפסוק (שמואל א' יב, ז) "הלא קציר חטים היום אקרא אל ה' ויתן קלות ומטר ודעו וראו כי רעתכם רבה אשר עשיתם בעיני ה' לשאול לכם מלך". וברלב"ג ומהר"י קרא שם ביארו דהיינו דהיה סמוך לשבועות דזהו זמן קציר חטים. ובשו"ת בנין שלמה (ה"ב סכ"ה) כ' דמינוי של שאל היה בחג השבועות, ע"י מה שהבאנו בזה לעיל. והנה לפ"ז דכל מינוי המלכים הגדולים היו בשבועות דשאל נתמנה בשבועות, דוד נולד בשבועות, ושלמה נתמנה בז' סיון ממחרת יום השבועות דהרי נתמנה למלך ביום שמת דוד, וצריך לבאר ענין הדבר.

ט. לידת דוד

כ' השערי תשובה (ס' תצ"ד סק"ז) וז"ל "לעיל ס"ס ת"ץ שנוהגין לו' רות בשבועות ואז"ז בבכ"ש דף קכ"א כתב הטעם שלפי שדוד המלך ע"ה מת בעצרת והקב"ה ממלא שנותיהם כו' ובודאי בעצרת נולד ומגילת רות נכתב לייחס דוד ע"ש". וע"י ביצועות יעקב (ס' תצ"ד) דוד נולד בז' סיון, ונפטר בו' בסיון, דבזה הושלמו ימיו ע"ש.

והנה בגמ' בשבת (ל, א) איתא באריכות שדוד רצה לדעת מתי יום מותו והקב"ה העלים ממנו, ולכא' הא כיון דהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום, היה צריך לדעת בבירור שימות בו' סיון ועל מה הסתפק כל כך.

והנה בחז"ל (סנהדרין לה, ב) דמעיקר הבריאה היה לדוד לחיות רק ג' שעות ואדה"ר נתן לו ממ חיי, ויש להתבונן עוד שנתנו לו שלש שעות ביום השבועות, והיינו שזה כוח עצום של ג' שעות שוות כ"כ הרבה.

י. פטירת דוד

איתא בירושלמי (ביצה פ"ב ה"ד והגיגה פ"ג ה"ד) "אמר ר' יוסי בי רבי בון רבי שמעון בן לקיש הוה עבר קומי סדרא ושמע קלהון קריי הדין פסוקא (דברי הימים א כט כא) ויזבחו לה' זבחים ויעלו עולות לה' למחרת היום ההוא אמר מאן דמפסיק ליה כבית שמאי מאן דקרא כוליה כבית הלל ניחא עולות למחרת היום ההוא שלמים למחרת היום ואין שלמים באין כב"ש א"ר יוסי בי רבי בון דוד מת בעצרת והיו כל ישראל אוננין

והקריבו למחר. ולפי כל המעשה המבואר בדברי הימים שם היה ביום פטירת דוד.

יא. מעשה מרכבה

בס' ברכי יוסף לחיד' א (ס' תצד א' ג') כ' "ומפטייר במרכבה דיחזקאל וכו'". הטעם שכתוב בזהר חדש (יתר ד"ה ואראה, דף לו ע"ד) דביום שבועות ראה יחזקאל המרכבה. מהר"י לינוג בל"י. אבל דברי הזהר אינם מובנים דכתיב ברביעי וכו'. ועי' במחזיק ברכה סק"ג דכ' "בספרי הקטן ברכי יוסף כתבתי משם מהר"י לינוג דהטעם משום דאמרו בזהר חדש דביום שבועות ראה יחזקאל המרכבה אבל דברי הזהר אינם מובנים דכתיב ברביעי בה' לחדש ועתה זכינו ה' לזהר חדש בהגהות הגאון ההסיד הרמ"ז זלה"ה מכתובת ידו וראיתי לו ז"ל בדף ס' ע"ד על מ"ש שם אבל יומא דא יומא דשבועות הוה וכו', כתב וז"ל מזל"ן - משה זכות לי נראה דלא ס"ל כמפרשים שפירוש ברביעי בחדש שהוא תמוז דא"כ הול"ל בחמשה לחדש הרביעי אלא ברביעי הוא יום ד' וחמשה יכול להיות בו שבועות כדנתיא בראש השנה עצרת פעמים בחמשה פעמים בששה פעמים בשבעה ע"ל ודברי פי חכם חן, ועדיין ק"ק דלשון הזהר הוא בה' לחדש הא אוקמוה אבל יומא דא יומא דשבועות הוא יומא דקבילו ישראל אוריתא על טורא דסיני ושמעו אנכי עכ"ל דאע"ג דזמנין דמשכחת עצרת דאתרמי בה' מ"מ יום שנתנה בו תורה היה יום הששי בסיון או ז' לר' יוסי והיכי קאמר רבה' יומא דקבילו ישראל אוריתא וי"ל דמאי דקאמר יומא דקבילו ישראל אוריתא על עצרת קאי דקבילו ביה אוריתא ואה"נ דההיא שתא הוה שיתא וק"ל".

ובלבד (ס' תצ"ד) כ' "ומפטייר במרכבה דיחזקאל (א - כה) משום שבאותו היום באותו המעמד הנבחר השיגו כולם למעלת הנבואה, וכולם קטניהם וגדוליהם שמעו אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה ובלי הפסק, שכולם השיגו באותו מעמד מעשה מרכבה בכל מה שהשיג יחזקאל בענין, שנאמר (שמות כ, יח) וכל העם רואים את הקולות, שרמזו כולו למעשה מרכבה, לכך מפטיירין ג"כ במעשה מרכבה שהוא מעין המאורע".

וועי' בס' חסידים (ס' רל"ג) דכ' וז"ל כל ישראל ערבים זה לזה שנאמר (שמות כד, ג) ויען כל העם קול אחד ויאמרו כל (הדברים) אשר דבר ה' נעשה אלו היה אחד מוחה לא נתנה התורה לכך אומרים ברכנו אבינו כלנו כאחד באור פניך וכו' ראתה שפחה באור שכינה בים ובמתן תורה מה שלא ראה יחזקאל בנבואה לכך נאמר וזכרה כלנו במהרה לאורו (שעריים זה לזה) והלכך אומרים ברכנו אבינו כלנו כאחד וכתיב (ישעי' מ, ה) ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר".

ונראה לבאר דבאמת הכל ענין אחד, והוא דלפי דהבאנו להלן דכל שנה חוזר וניעור מעמד קבלת התורה, א"כ בכל שנה אפשר לזכות ולראות את מעשה מרכבה ביום זה, וע"ז היתה נבואה מיוחדת של יחזקאל ביום זה, שראה את מעשה מרכבה מחמת שהיה יום המסוגל לזה שחוזר בו כל שנה מעמד הר סיני וראית מעשה מרכבה. וע"כ שפיר מפטיירין בזה כדי לתת להראות לל"א את ענין היום וסגולתו שאפשר להגיע ביום זה לראיית מעשה המרכבה.

והנה העירו אמאי בפרשת יתרו קורין מעשה מרכבה של ישעיהו, ובשבועות קורין מעשה מרכבה של יחזקאל, ולהנ"ל ניחא דהא זה היה ביום השבועות ולכן ראוי לקרוא את הפטרה בשבועות.

והנה במשנ"ב בהל' שבועות (ס' תצ"ד סק"ד) דראוי לתת את הפטרה של מעשה מרכבה לאחד שמבין מדעתו, וכן ראוי שיעמדה העם בשעת הפטרה, ואילו בפר' יתרו לא מזכיר המושג דבר זה, ולהנ"ל ניחא דבשבועות לכולם יש השגה מסוימות במעשה מרכבה שהוא ענין מת', ולכן ראוי לתת דוקא למבין מדעתו.

והנה באקדמות מאריכים לבאר את סדר קדושת המלאכים, ויתכן דזהו הקדמה למתן תורה, דהרי ישראל ראו דבר זה במעמד הר סיני.

יב. חג השבועות בזמן שקידשו ע"פ הראיה

איתא בגמ' (ר"ה ב) "דתני רב שמעיה עצרת פעמים ה' פעמים ששה פעמים שבעה כיצד שניהן מלאים חמשה שניהן חסרין שבעה אחד מלא ואחד חסר ששה. והיינו דחג השבועות תלוי רק ביום החמישים". ובתוספתא ערכין (פ"א ה"ט) איתא "עצרת פעמים שחל להיות בחמשה ובששה ובשבעה לא פחות ולא יותר, ר' יהודה אומר חל להיות בחמשה סימן רע לעולם, בששה סימן בינוני, בשבעה סימן יפה לעולם, אבא שאול אומר כל זמן שיום טוב של עצרת ברור סימן יפה לעולם".

ויש להבין טעם הדבר אמאי יש חילוק מתי זה עצרת. ונראה דהנה בה' סיון אז קיבלו ע"ע ישראל נעשה ונשמע, והנה דבר זה הרי התבטל בחטא העגל, וא"כ יום זה אינו יום טוב לישראל, וע"כ הוי סימן רע לעולם, והנה ו' סיון היה זמן הניתנה מצד הקב"ה לישראל וכמ"ש המהר"ל, וע"כ זהו סימן בינוני, אכן בז' סיון דהוי גם זמן קבלת התורה מצד הקב"ה וגם מצד שאנו זכינו לקבל את התורה זהו סימן יפה לעולם, דבזה הוי שלימות של קבלת התורה.

והנה בזה"ז תמיד חל שבועות באר"י בו' סיון, ולכא' הוי חסרון בעולם, ויתכן דהנה כתיב באיכה (ב, ט) "מלכה ושריה בגוים אין תורה" והיינו

דחסר בתורה כשאין ביהמ"ק, וע"כ אין לנו לגמרי את הקבלת התורה בשלימותה, ולכן אנו חוגגים רק בו' סיון ולא בז' סיון, דלא זכינו ליום ברור.

יג. זמן מתן תורתנו

שמעתי להעיר מח"א, דרך בזמן אנשי כנסת הגדולה התחילו לקרוא לשבועות, יום מתן תורתנו והלא דבר הוא. ויתכן דאחר זמן פורים שקבלו תורה מאהבה, ואז יכלו לחגוג את חג השבועות כחג מתן תורתנו, ולכן רק אחרי יום הפורים, השתנה ענין של חג השבועות.

והנה במשנה (שביעית פ"ב מ"א, תעוד) התחילו לקרוא לשבועות עצרת, וכבר עמדו בטעם הדבר. ולהנ"ל י"ל דאחר דהתחדש כאן יו"ט מחודש על מתן תורה, לכך שינו את שמו מהמוזכר בתורה כיום הביכורים, וקבעו לזה שם חדש כדי להגדיל ולהראות את השינוי של החג.

והראני ידידי הגר"י טרגר שליט"א לדברי השפת אמת (הנוכה תרמ"א) "הנוכה ופורים הם הארות מהרגלים וכו' כי על ידי כוחן של בני ישראל בקבלת הימים כראוי, נשאר מכל יום טוב רשימו בכנסת ישראל וכו', ופורים מחג השבועות, וכן בפורים (תרמ"ב) כ' "ולכן אחר מפתח המן זכו לתורה, ולכן אחר סיון שהרגישו ביום מתן תורה התגדלות שמו ית' ע"י מפתח המן הרשע, היתה להם אחר כך שמחה בשלימות". וכן (בתרמ"ה) "ולכך כשתלו את המן הרשע קיבלו אחר כך התורה בחג השבועות באהבת עצמם לה' יתברך, ולכן המתנינו עד אחר החג, ובכ"ג סיון כתבו האיגרות האחרונות כשראו שנעשה תיקון למעלה, במפתח המן הרשע. וכן כ' (בתרמ"ז) "ולכן נראה שעיקבו איגרות אחרונות עד סיון דהיינו כשראו תליית המן שקיימו אחר תורה מאהבה".

יד. הריגת הגר צדק

בשנת תק"ט נהרג על המוקד הגר צדק הגרף פוטצקי, ואולי ע"ד רעיון י"ל דהושלם שנותיו מיום ליום, דהנה בס' קהלת יעקב (שבועות עמ' כט) להגר"ש קלוגר כ' "... נמצא אין הפסד כלל להגרים הבאין להתגיר מה שלא היו בשעת קבלת התורה, שבכל שנה שהתגירו כשמגיע חג השבועות הקדוש, כיון שאז כבר נצטרפו לעדת ישראל, ואז כשקורין הפרשה נחשב כאילו קבלו מחדש התורה בסיני". וא"כ נמצא דהגר צדק נהפך לגר מושלם ביום השבועות, ומת באותו היום.

והנה שמעתי מהגר"א שליט"א ששמע מאביו הגר"ז זצ"ל בשם הגר"י לייב טוודרוס בשם הגר"י זלמן בהר"ן בשם הגר"י נחום משאדיק בשם הגר"י זונדל מסלנט בשם הגר"ח מוואליזין בשם הגר"א, שבעת פטירת הגר צדק יצא אור ממערת המכפלה ושרפה את הקליפות של רוח רעה של נט"י שחרית. וועי' בארח דוד אר' יו"ט מש"כ בזה. ומה שיצא אור ממערת המכפלה י"ל דמובא בזה"ק (ויחי רי"ט, א) דכל נשמות הצדיקים עולים לרקיע דרך מערת המכפלה, וע"כ דעבר נשמתו שם.

וטעם הענין שמעתי בשם הגר"מ שפירא זצ"ל דהנה רוח רעה של נט"י הוא מחמת דשינה הוא כעין מיתה, והנה במת על קידוש ה' הוא מתקן את המיתה לדבר מצוה, וכל ישראל שמת על קידוש ה' א"ז מספיק דקיבלו בירושה מיצחק, ורק הגר צדק שהוא חידש מעצמו דבר זה במיתתו ולכן כיפר על הרוח רעה.

טו. קיבוץ גלויות

כ' הגר"א באבן שלמה (א, א) דלעת"ל קיבוץ גלויות יהיה בשבועות ע"י משה. ואולי אפשר למצוא רמז לענין זה גם בהנהגה שלנו בחג השבועות, דהנה במש"ח (פר' אמור כג, כא) כ' "... והנה מצאנו, דאימתי התחילה התורה להתנהג על פי חכמי האומה - וזהו תורה שבעל פה - מששי בסיון, שמשו חידש יום אחד, ודרש "יום" כ' מחר" שיהא לילו עמו, ולא שרתה שכינה עד יום שלישי צפרא דשבתא (שבת פ, א). וזה קשור האומה זה לזה באופן א - לקי, על פי הוראת תורה שבעל פה שמסורה לגדולי האומה לדרוש על פי המסורה להם מסיני, ו"לא תסור". והחמירה תורה בדברי סופרים יותר מדברי תורה (ירושלמי ברכות), שזקן ממרא במיתה, ודברי תורה יש שהם בעשה ויש מהם בלא תעשה. שההתחלה היה מיום ששה בסיון, שבו לא שרתה שכינה עד צפרא דשבתא, וכמו שדרש משה מגזירה שוה. ולכן אם האומה מקושרת באופן נפלא כזה, הלא צריכים להיות מקושרים על ידי שומחה והתרבות הכחות מאחד לחבירו. וזה שאמרנו (פסחים סח, ב): הכל מודים בעצרת דבעינן "לכס", שיהיה כל האומה מקושרים זה לזה, מאי טעמא? יום שניתנה בו תורה לישראל. פירוש, ניתנה להם שיהא ההלכה כפי מה שיאמרו, ויתנהגו דרכי ההשגחה האלקית בהאומה על פי הוראת ישראל וגדוליה. "ואל תבוז כי זקנה אמן" (משלי כג, ב). ולזה קרבנו שתי הלחם משאור וחמץ, דלמזבח אסור ואינו קרב כלל (ויקרא כג, א), רק נאכל לכהנים, להורות דעיקר החג הוא "לכס", והוי לבעלים, וכהנים במקום בעלים קיימי". נמצא דחג השבועות מסוגל הוא לאחד ולקבץ את ישראל, ושפיר יש בזה רמז לעתיד לבא שיהיה קיבוץ גלויות ביום זה.

— להערות והוספות ניתן לפנות 0527680034@okmail.co.il

מתיקות ההלכה

הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונפת צופים (תהלים י"ט – י"א)

ממורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

רצ ציהכ"נ "דצרי קיר" ואזור מרכז צ"צ

ניתן לקבל במייל d036194741@gmail.com

מהלכות יום טוב

דהוא שבות דשבות שמותר לצורך מצוה, ולכן י"ל דגם בזה החמירו שבמלאכה דאורייתא ביו"ט שני צריך להיתר של 'הואיל' כמו ביו"ט ראשון, אבל במלאכה דרבנן שמא יש להקל ע"י עירוב תבשילין גם ביו"ט ראשון ואפילו בלי ההיתר של 'הואיל'.

בישול חצי שיעור בערב שבת

ויש להביא ראיה מהא דכתב הפמ"ג בהקדמה להלכות שבת, שאם חצי שיעור היה אסור רק מדרבנן, היה מותר ביו"ט שחל להיות בערב שבת לבשל חצי שיעור סמוך לשבת ע"י עירוב תבשילין, ואין צריך לבשלו מבעו"י ע"י היתר של 'הואיל'. ולכאורה מבואר מדבריו דה"ה במלאכה דרבנן א"צ להיתר של 'הואיל' [כן הוכיח אחי הגאון רבי אהרן דוד שליט"א]. אולם יש לדחות דשאני חצי שיעור שהוא מותר מה"ת ואין בו רק איסור דרבנן, ומשום"ה לא החמירו בו כעין דאורייתא, משא"כ בשאר מלאכות כגון בישול דמשכח"ל שיהא אסור גם מה"ת, שמא תיקון בה רבנן כעין דאורייתא שגם בזה צריך להיתר של 'הואיל' כבמלאכה דאורייתא, וצריך שיהא לכתחילה ראוי מבעוד יום.

לבשל מרק קפוא

ולפ"ז יש לדון בנד"ד, שכבר בישר את המרק מעו"ט והכניסו למקפוא, וביו"ט רוצה לחממו, דלפי דעת השו"ע (או"ח סימן ש"ח סעיף ט"ז) שדבר נוזל שנצטנן לפחות משיעור יד סולדת בו יש בו איסור בישול דאורייתא כשחוזר ומחממו, בודאי צריך לכתחילה לחממו מבעוד יום, כדי שיהיה ראוי להשתמש בו מבעוד יום בכדי להיתר את האיסור דאורייתא, אבל לפי דעת הרמ"א שם, וכמו שביאר החזון איש (או"ח סימן ל"ז ס"ק י"ג וס"ק ל"א), דמעיקר הדין ס"ל שאין בישול אחר בישול אפילו בדבר לח, ורק לכתחילה מחמירין אם נצטנן לגמרי ע"ש, א"כ כשמחמם את המרק יש בזה רק איסור דרבנן, אולי בזה אין צריך להגיע להיתר של "הואיל", ומותר לחממו אפילו סמוך לשבת.

ולמעשה:

אם בישל מרק מעו"ט ונתנו במקפוא, ורוצה לחממו ביו"ט לצורך שבת ע"י עירוב תבשילין, לבני ספרד שנוהגים כהשו"ע עדיין יש בזה איסור בישול מה"ת, וע"י עירוב תבשילין מותר לחממו ע"י צירוף של 'הואיל', וא"כ צריך לחממו מבעוד יום כדי שיהיה ראוי גם ביו"ט עצמו אם יבואו אורחים.

אבל לבני אשכנז שנוהגים כהרמ"א, מכיון שאין בזה איסור בישול דאורייתא יכול לכתחילה לחממו סמוך לשבת, ואינו צריך להיתר של 'הואיל', וכן הורה בעל 'שבת הלוי' זצ"ל. ויש סוברים דגם בזה יש להחמיר,

עירוב תבשילין במלאכה דרבנן

שאלה: ביו"ט שחל להיות בערב שבת האם מותר לכתחילה להוציא מרק קפוא מהמקפא סמוך לזמן קבלת שבת ולהניחו על האש, ויתחמם רק בליל שבת? תשובה:

האם צרכי שבת נעשין ביו"ט

יעויין בגמ' פסחים (דף מ"ו ע"ב) דמקשי' למ"ד מן התורה צרכי שבת אין נעשין ביו"ט, איך עירוב תבשילין שהוא היתר דרבנן מתיר איסור תורה לבשל מיו"ט לשבת. ומתרגי' בגמ', הואיל ומיקלעי אורחים, ר"ל דמה"ת אין איסור בבישול מיו"ט לשבת מכיון שאם יבואו אורחים מבעוד יום יהא תבשיל זה ראוי להאכילם, ובכל זאת מדרבנן אסור הואיל ולמעשה אין ידוע שיגיעו אורחים, ולזה מהני היתר של עירוב תבשילין שהוא מדרבנן.

להכין מוקדם מבעוד יום

ומה"ט כתב המגן אברהם (מובא במשנ"ב סי' תקכ"ז סק"ג) שכשמכניס את האוכל ביו"ט לצורך שבת יזהרו להכין האוכל ביו"ט מוקדם בכדי שתגמר מלאכתו בעוד היום גדול שיהיה עדיין אפשר לאוכלו ביו"ט, ועי"ז מהני עירוב תבשילין.

האם במלאכה דרבנן צריך להקדים

והנה יש לדון בהא דאמרינן דצריך לכתחילה להיות ראוי להיום, האם זה רק במלאכה דאורייתא, דכדי להיתר האיסור תורה צריך היתר של 'הואיל', אבל במלאכה דרבנן מכיון שיש במלאכה זו רק איסור דרבנן להכין מיו"ט לשבת, אפילו בלי היתר של 'הואיל' יכול העירוב להתירו להכין מיו"ט לשבת, ויהיה מותר לכתחילה להכינו סמוך לשבת, או שמא למ"ד דאסור להכין מה"ת מיו"ט לשבת אמרינן גם בזה לא פלוג, ותקנו רבנן כעין דאורייתא, וצריך להכינו באופן שיהא ראוי לאוכלו כבר ביו"ט.

מיו"ט שני לשבת

והנה בביאור הלכה (שם סעיף א' סוד"ה וע"י עירוב) כתב שביו"ט שני של גלויות שחל להיות בערב שבת, בשעת הדחק אפשר לסמוך על הפוסקים דס"ל כמ"ד בגמ' שם דמה"ת צרכי שבת נעשין ביו"ט ולא צריך להיתר של 'הואיל' ע"ש. ואי אמרינן דבמלאכה דרבנן אינו צריך "הואיל" כלל, הרי ביו"ט שני איסור המלאכה הוא לעולם רק דרבנן, וא"כ לכו"ע אין צריכים להיתר של 'הואיל'. אלא משמע דלמ"ד צרכי שבת אין נעשין ביו"ט גם באיסור מלאכה דרבנן צריך להיתר של "הואיל", ולכן כ' הביה"ל שרק בשעת הדחק אפשר לסמוך על הפוסקים כמ"ד צרכי שבת נעשין ביו"ט.

ויש לדחות שמצאנו בכמה דברים שהחמירו ביו"ט שני כעין יו"ט ראשון, כגון באמירה לעכו"ם, ולא אמרינן

מכיון דרבנן תקנו כעין דאורייתא, וצריך להיתר של 'הואיל', וכן הורה בעל 'חוט שני' זצ"ל.

בישול ביצים ביו"ט

שאלה: בארץ ישראל שחתומים מספרים ותאריך על הביצים, האם יש איסור לבשלם ביו"ט כיון שע"י הבישול נמחקים האותיות והמספרים.

מלאכת מוחק ביו"ט

יסוד השאלה הוא: דאיתא בתוס' במס' ביצה (דף ג' ע"א) בשם הירושלמי, שלא כל המלאכות התיירו ביו"ט לצורך אוכל נפש רק מלישה ואילך, וכן נפסק בשו"ע (סימן תצ"ה), וא"כ מלאכות כותב ומוחק מעולם לא התיירו ביו"ט לצורך אוכל נפש, וכמש"כ המשנ"ב (סימן ת"ק בשע"צ ס"ק כ') ואיך מותר לבשל ביצים ביו"ט.

גם באוכלים יש כותב ומוחק

ומצאנו דשייך גם באוכלים מלאכת כותב ומוחק, דכ' הרמ"א (סימן ש"מ ס"ג) אסור לשבר עוגה שכתב עליה כמין אותיות אע"פ שאינו מכיון רק לאכילה, דהוי מוחק, וכתב המשנ"ב (ס"ק ט"ו) דוקא כשכותבין על העוגות אותיות מדבר אחר, אבל כשהכתיבה היא מהעוגה עצמה בדפוס או בידים שרי, דאין שם כתיבה עליה, וממילא לא שייך בזה מחיקה עכ"ד. [וקצ"ע מש"כ המשנ"ב (סימן תע"ה ס"ק מ"ז) שלא יעשו אותיות בתוך ג' המצות של קצרת ליל הסדר, שכששוכרים אותם הוי מוחק ביו"ט עש"ה, והרי שם עשוי מהמצה עצמה, וא"כ אין כאן איסור מוחק כלל]. ובנד"ד גבי ביצים כ"ש בזה שהקליפה אינה ראויה לאכילה, בודאי יש עליה שם כתיבה ויש בו איסור מוחק, מכיון שהמספר מודפס עליה, וא"כ איך אפשר לבשלם ביו"ט.

ביצה רכה או קשה

והנה לפי המציאות נתברר שאם מבשל הביצה רק עד שהיא רכה, אין זה ודאי שהמספרים ימחקו, אבל אם מבשל הביצה עד שתהיה קשה בודאי ימחקו. וא"כ המבשל הביצה רק עד שתהיה ביצה רכה בודאי מותר, היות שאינו מוכח שיהיה בזה מחיקה, הרי קי"ל דבר שאינו מתכוין מותר, אבל המבשל ביצה עד שתהיה קשה, היות שיש בזה פסיק רישא שימחקו המספרים, לכאורה יהיה אסור לבשלם ביו"ט.

ג' סניפים להקל

אלא שיש לצרף בזה כמה סניפים.

(א) הרי אינו מכיון כלל למחיקת המספרים, וא"כ הוי פס"ר דלא ניחא ליה שלדעת בעל הערוך מותר לכתחילה, ובשו"ע (או"ח סימן ש"כ סעיף י"ח) מביא דעות שפוסקים כמותו, אלא שהשו"ע עצמו פוסק להחמיר כשיטת תוס' שאסור מדרבנן.

(ב) שכל חיוב מחיקה מדאורייתא הוא דוקא כשמוחק ע"מ לכתוב במקומו (ע' ביאור הלכה סימן ש"מ סעיף ג' בד"ה המוחק), וכאן הרי אין דעתו כלל לכתוב שם, א"כ אין כאן צורת המלאכה.

(ג) אין דרך מחיקה בכך, ויש כאן שינוי, והוי מחיקה כלאחר יד.

וכשיש ג' סניפים אלו אפשר להקל, וכמבואר בשער הציון (סימן של"ז ס"ק ב') דכשיש תרי דרבנן עם פסיק רישא דלא ניחא ליה אפשר להקל.

גרם מלאכה

ועוד יש להוסיף שהרי אינו מוחק בידים רק ע"י הבישול נמחקו, ואין זה אלא גרמא כמבואר בגמ' שבת (דף ק"כ ע"א) במי ששם הקודש כתוב על ידו, וכשנכנס לתוך המים נמחק מאליו ונחשב לגרמא, ע"ש. וא"כ זהו רק גרם מלאכה דרבנן ביו"ט. וכן הורה הגר"נ קרליץ זצ"ל שאפשר להקל עם כל הצירופים הנ"ל.

מלאכה בשעת הבישול

וכן יש לדון ע"פ הא דאיתא בגמ' ביצה, ונפסק בשו"ע (סימן תק"ז ס"ד) שמותר לצלות בשר ע"ג גחלים אע"פ שמכבה הגחלים בתחילתו, מפני שהוא לצורך אוכל נפש (משנ"ב ס"ק כ"ה) ואף שאין לו צורך בעצם הכיבוי לצורך האכילה, מ"מ זה נחשב כחלק מגוף מעשה ההכנה לצורך אוכל נפש מכיון שהוא בשעת הצלייה (ע' ושנ"א ביצה דף כ"ב ע"א) וה"נ במחיקת האותיות שע"ג הביצים, היות שזה נעשה בשעת הבישול ממש, נחשב לחלק מהבישול ומותר (וכן הוכיח הגר"ח קניבסקי שליט"א).

הדלקת אש באמצעות קיסם

מי שרוצה להדליק את הגז ביו"ט מנר דולק, לכתחילה יש להדליקו ישר מהנר בלי אמצעי קיסם, כיון שיש בזה חשש נר של בטלה בהדלקת קיסם חנם. אבל אם יש בו צורך כגון שלוקח אש משכינו שיש בו טרחא גדולה [או לפעמים לא שייך כגון מגרונים וכדומה] יכול להדליק ע"י קיסם כמבואר בפמ"ג (סימן תקי"ד מש"י ס"ק ח'), שכשיש טורח בדבר מותר להדליק נר כדי שידלק ממנו אש, עיין שם.

נכבה האור ביו"ט – אמירה לנכרי

נכבה האור ביו"ט, אף דבשבת אסור לומר לעכו"ם להדליקו משום אמירה לעכו"ם שבות, ביו"ט היות ודעת רוב הפוסקים שהמצאת אש חדשה ביו"ט הוא רק איסור דרבנן (עיין משנ"ב סימן תק"ג, וביאור הלכה שם ובשו"ע הרב). יש מקום להקל באמירה לעכו"ם דהוי כשבות דשבות שמותר במקום צורך גדול (שו"ת שבט הלוי ח"ח סימן קכ"א), ואף להחזו"א דחשמל הוא בונה באמירה לעכו"ם יש להקל טפי.

מהלכות בורר ביו"ט

הפרדת מפתחות

מותר להוציא מפתח ממחזיק המפתחות אפילו לצורך לאחר זמן ובלבד שהוא לצורך יו"ט (רמ"א סימן תק"י סעיף ב').

לברור סכום

כשיש ערימה של סכומים, מותר ביו"ט להפרידם כל אחד למקומו, אפילו לצורך מאוחר יותר כיוון שבורר כזה מותר ביו"ט.

קילוף פירות

מותר לקלף פירות וירקות ביו"ט עם קלפן, כיון שהדרך לעשות בכלי זה רק לצורך אותו יום (הגרש"ז אויערבך זצ"ל עפ"י דברי ביאור הלכה סימן תק"י סעיף ד').

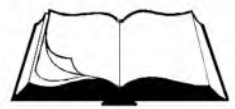
הוצאת שקית תה מהכוס

מותר להוציא ביו"ט שקית תה מהכוס אע"פ שזה בורר בכלי, ובשבת חייב חטאת. מ"מ ביו"ט מותר כיון שזו הדרך לעשותו רק לפי שעה (הגר"ש אלישיב זצ"ל, עיין ביאור הלכה סימן תק"י סעיף ד'), אבל יש להיזהר לא לסחוט את השקית, מכיון שמלאכת סחיטה לא הותרה ביו"ט כמבואר בשו"ע (סימן תצ"ה סעיף ב').

חג שמחה!

מִי יֵרֵם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 394

סיון תש"פ

שאלות המצוות בימי מגילת הקורונה (ד),

ודיני עירוב תבשילין

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

לע"נ

מרן רבינו שמריהו יוסף נסים קרליץ זצוקללה

נלבי"ע כ"ג בתשרי תש"פ

*****

לע"נ

נשמה טהורה הנערה רחל ע"ה

בת יבדלחט"א הרב יהודה אריה הלוי דינר

נלבי"ע כ"ה מרחשון תש"פ

*****

יושב בבית ושומע דברי קדושה

◀ **שאלה:** היושב בביתו ושומע מחצרות הסמוכות אמירת 'קדיש' או 'קדושה' או 'ברכו', האם חייב לענות?

תשובה: הכלל הוא, אם זה בתוך אותה חצר שהוא מצטרף עמהם אז חייבים לענות על כל דברי הקדושה, אבל אם שומע מרשות אחרת לא חייב לענות, ובכל זאת מותר לענות ויש לו מצוה (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

לעבור בחצר שמתפללים בה

◀ **שאלה:** האם מותר לעבור בשביל הנמצא בחצר שבה מתפללים, או מכיון שזה מקום תפילה אסור לעשות שם קפנדריא?

תשובה: איתא בשו"ע (סי' קנ"א ה') שלא יכנס לבית הכנסת בפתח זה לעשותו דרך לצאת בפתח השני, ואם היתה דרך עוברת קודם שנכנסה בית הכנסת, מותר.

ולפי' בנד"ד שהדרך היתה שם קודם מותר לעבור שם, אולם ע"י "אליה רבה" (סי' ח') שכתב למעשה דלא ראוי לעשות קפנדריא גם באופן זה (וכ"כ כס"מ הלכות תפילה פרק י"א ה"ח, וכן נשמע קצת מגמרא מגילה כ"ז: "א"ר אלעזר בן שמוע מימי לא עשיתי קפנדריא לבית הכנסת, משמע אפילו באופן שמוותר). עכ"פ אם שוהה שם מעט או קורא פסוק - מותר ("ביאור הלכה" ד"ה לעשות). ולמעשה, כיון שאין זה מקום תפילה קבוע כלל, ואנחנו מחכים כל רגע לחזור ולהתפלל בבית הכנסת, אין צריך להחמיר ובפרט שהיתה שם דרך עוד קודם.

קריאת התורה לאחר התפילה

◀ **שאלה:** לפעמים מקבלים את ספר התורה רק לאחר גמר התפילה, האם לומר קדיש ואיזה קדיש יש לומר?

תשובה: כתב המשנ"ב (סי' תרס"ט ס"ק ט"ו) בליל שמחת תורה המנהג לקרוא לג' גברי בפרשת וזאת הברכה וצריך לומר קדיש אחר הקריאה, עכ"ד.

י"א שיש לומר חצי קדיש (קישו"ע סי' קל"ח סעיף ז', ובסידור "בית יעקב" עמ' שס"ו ס"ק כ"ב) ויש סוברים שיש לומר קדיש שלם בלי "תתקבל" משום שהוא סוף התפילה וסיום הענין (ספר "שלמי תודה" סוכה עמ' תתק"פ בשם הגר"נ קרליץ זצ"ל), ולמעשה המנהג לומר חצי קדיש.

(ויל"ע שלאחר המגילות אומרים קדיש שלם בלי "תתקבל", וכן בליל הושענא רבה לאחר קריאת התורה, נוהגים לומר קדיש שלם בלי "תתקבל").

לא קראו פרשת בהר בחקותי

◀ **שאלה:** לא שמעו את קריאת התורה של פ' בהר בחקותי, האם בשבת הבאה (פ' במדבר) אפשר לקרוא את שתי הפרשיות ביחד, גם פ' בהר בחקותי וגם פ' במדבר?

תשובה: כתב הרמ"א (או"ח סי' קל"ה ב') אם ביטלו שבת אחת קריאת הפרשה בציבור, בשבת הבאה קוראים אותה הפרשה עם הפרשה השייכת לאותה שבת. ועי' משנ"ב (סו"ס"ק ז') דמירי שרוב הציבור לא שמעו, אז קוראים ב' הפרשיות.

אולם בנד"ד שפ' בהר בחקותי ופ' במדבר שמות הם משני ספרים, והרי צריך לחברן ביחד ע"י עלייה אחת, יש סוברים שאין לעשות כן (משנ"ב בשם מהר"ם מינץ), ויש סוברים שגם בזה משלימים, והנהוג כן אין מוחין בידו (משנ"ב שם), ולמעשה אפשר לנהוג כן לקרוא את שתי הפרשיות (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

הרבה נוהגים שהכהן קורא פ' בהר בחקותי עד שני של פ' במדבר (ועי')

ביה"ל, סי' קל"ה סעיף ב' ד"ה קריאת, דמבואר מדבריו דהרביעי יחבר בין הפרשיות).

ולענין אמירת "חזק חזק ונתחזק" כשבעל קורא מגיע לסוף פרשת ויחי יחכה שם קצת, והציבור יאמרו "חזק...", באמצע העלייה, ואין בזה הפסק (הגרמ"א שטינמן זצ"ל והגר"ח קניבסקי שליט"א).

ברכת "הגומל" לאחר מחלת הקורונה

◀ **שאלה:** האם צריך לברך ברכת "הגומל" לאחר שנרפא ממחלת הקורונה?

תשובה:

א. מי שהרגיש טוב כל הזמן, ורק הבדיקות הראו שיש לו את המחלה, לא מברך ברכת "הגומל".

ב. מי שהיה לו חוס אין זה נחשב לסכנה ולא מברך ברכת "הגומל".

ג. מי שנזקק למכונת הנשמה ובלי זה לא יכול היה מתקשה לנשום או מי שהיה מונשם ומורדם צריך לברך ברכת "הגומל" לאחר שנרפא (עי' רמ"א סי' רי"ט סעיף ח').

אמירת "נשמת"

◀ בכל אופן כל מי שהיה לו את המחלה בכל צורה שהיא ויצא ממנה יאמר "נשמת כל חי..." יחד עם משפחתו.

אמירת "ויכולו" ביחידות

◀ **שאלה:** מי שמתפלל ביחידות בגלל המצב האם יכול לומר "ויכולו" בליל שבת לאחר השמו"ע היות שאין אפשרות לומר זאת שניים ביחד?

תשובה: גם מי שמתפלל ביחידות, טוב לומר "ויכולו" אבל לא יכוון לשם עדות אלא כקורא בתורה (משנ"ב סי' רס"ל ס"ק י"ט).

תפילת יום כיפור קטן ביחידות

◀ **שאלה:** היות שאנו מתפללים ביחידות מפני המצב, האם אפשר להתפלל תפילת יום כיפור קטן ביחידות?

תשובה: אפשר להתפלל הכל ביחידות, ואפילו את השמות בסוף "ד' הוא האלוקים" וכו', ורק אמירת י"ג מידות לא יאמר ביחידות שזה נאמר רק בציבור (עי' משנ"ב סי' תקפ"א ס"ק ד').

קריאת מגילת רות לאחר קריאת התורה

◀ **שאלה:** בגלל המצב יקבלו מגילת רות על קלף רק לאחר קריאת התורה, האם לקרוא אותה לפני תפילת מוסף או לאחריה?

תשובה: הא דמציוו שמגילת אסתר קוראים לאחר קריאת התורה, ושאר מגילות (שיר השירים, רות וקהלת) קוראים לפני קריאת התורה, הטעם כיון שברגל קוראים להפסדה קרבנות מוסף, ורצו להסמך קריאת הקרבנות לתפילת המוספין שלאחריה, ולכן הקדימו קריאת המגילה לפני קריאת התורה, משא"כ בפורים שאין בו מוספים מקדימים לקריאת התורה וקריאת כתובים (ספר "שלמי תודה").

ועוד מתי כיון שיש שברגלים קריאת הפסדה אם יקראו מיד את המגילה לאחריה יאמרו שיש כאן שתי הפטרות (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

ולכן כאשר יקבלו את מגילת רות על קלף רק לאחר קריאת התורה לפי שני הטעמים הנ"ל עדיף לקרוא לאחר תפילת מוסף.

חופה בתוך הבית

◀ **שאלה:** בכמה מדינות גזרו שלא לעשות חופה כלל אפילו בחצרות, האם מותר לעשות חופה בתוך הבית בצנעה?

תשובה: מה שנוהגים בני אשכנז לעשות חופה תחת כיפת השמים הוא משום סימן טוב שיהא זרעם ככוכבי השמים (רמ"א אה"ע סי' ס"א א'), ויש מוסיפים להמשיך ברכת אברהם שכתוב (פ' לך לך ט"ו, ה'): "ויצא אותו החופה... כה יהיה זרעך" (עי' שו"ת "חתם סופר" אה"ע סי' צ"ח), ועי' "פתחי תשובה" (סי' ס"ב ס"ק א') שמבאר הטעם לחלק בין בתולה לאלמנה.

והנה כל זה לכתחילה שיהא סימן טוב, אבל בנד"ד כשאין אפשרות אחרת, בודאי אין לדחות את החופה בגלל סימן ברכה, ועי' שו"ת "כתב סופר" (אה"ע סי' מ"ז) שאף לכתחילה אין לעשות בבית הכנסת משום

בית הוראה ע"י ביהכ"נ "דברי שיר", רח' זכריה 4, בני ברק. פתוח בימות השבוע (א' - ה'):

אחה"צ, בין השעות 13:45 - 14:15. טל': 03-6194741

חוקות העמים, בכל זאת הכל תלוי לפי עיני הדיינים ולא כל המקומות שווים בזה, ע"י שם. ולכן בודאי יעשו בתוך הבית ובצנעה, ובס"ד יחולו עליהם כל הברכות, ושיהיה בנין עדי עד ויראו דורות ישרים ומבורכים.

ברכות החופה בלי להחזיק את הכוס

◀ **שאלה:** בגלל המצב שנוהרים לא להעביר חפצים מיד ליד, ולא להתקרב אחד לשני, האם אפשר שאת הכוס של שבע ברכות מתחת לחופה יחזיק אדם אחד כל הזמן, ואנשים אחרים יברכו את הברכות, וכן האם יכול לברך כאשר הוא נמצא מחוץ לחופה במרחק?

תשובה: מה שמקפידים להחזיק את הכוס של ברכה בידו, זה רק לכתחילה (ע"י משנ"ב סי' קפ"ג ס"ק ט"ז, שבגמרא מסמך אקרא "כוס ישועות אשא"), אבל בדיעבד אפילו אם הכוס עומדת על השולחן אפשר לקדש עליו ולברך עליו את ברכת המצוות. ולכן במצב הזה יכולים לברך את שבע הברכות בשעת החופה גם כשלא מחזיק את הכוס וגם אם לא עומד מתחת לחופה.

הפחדת אנשים באוטובוס

◀ **שאלה:** אחד עלה על אוטובוס שהיה מלא עד אפס מקום, הוציא את הטלפון הסלולרי ואמר בקול רם לאשתו שעכשיו חוזר מהרופא שאמר שאולי הוא נשאי של "נגיף קורונה". בתחנה הקרובה נתרקן האוטובוס מרוב נוסעיו, והיה לו מקום לשבת בשפע. האם נחשב למזיק?

יסוד השאלה הוא, מכיון שהוא התכוון להפחיד את האנשים שירדו מהאוטובוס, ועי"ז הפסידו את הכרטיס, והוצרכו לקנות כרטיס אחר, האם זה נחשב למזיק וחייב לשלם להם.

תשובה: אין זה אלא גרמא בעלמא, מכיון שלא חייבים לרדת והאנשים ירדו רק מחמת פחדם, ומי"מ חייב בידי שמים, מכיון שהתכוון להפחידם, ואם רוצה להיפטר בידי שמים, יעשה צרכי רבים שאולי עי"ז יחזיר להם את הכסף, ועכ"פ אלה שהוא מכיר בודאי ראוי לפצותם ולבקש מהם מחילה (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

תרומת כליה

◀ **שאלה:** איתא בגמרא (ברכות ס"א) ת"ר שתי כליות יש לו לאדם אחת יועצת לטובה ואחת יועצת לרעה, ומסתברא דטובה לימינו ורעה לשמאלו, דכתיב: "לב חכם לימינו...", מי שתורם את הכליה הימנית, האם הכליה שנשארת מיעצתו לרעה, וכן המקבל כליה שמאלית האם מעכשיו יהיה לו רק עצות לרע?

תשובה: כל זה רק ענין סגולי, בודאי כשאל לפיקוח נפש לא עושים חישובנות בזה, ועכ"פ זה פשוט ששכעושים השתלת כליה שזו מצוה גדולה מאוד, בודאי ישומר מצוה לא ידע דבר רע", ולא יצא מזה שום נזק, והכל יהיה רק על הצד הטוב ביותר בין לנותן ובין למקבל.

דיני עירוב תבשילין

מצוה להניח עירוב תבשילין

◀ השנה (תש"פ) חל חג השבועות ביום שישי (פעם שעברה היה בשנת תשס"ט), ועל כן מצוה להניח בערב החג עירוב תבשילין, משום שאסור לבשל בסיר מיוחד או לאפות ביום טוב לצורך השבת, אלא אם הניח פת ותבשיל מערב יום טוב לצורך השבת (שו"ע סי' תקכ"ז).

טעם התקנה

◀ הטעם שתקנו חז"ל עירוב תבשילין הוא, כדי שלא ייראה שמתחילים בבישול או באפיה לצורך שבת ביום טוב, אלא רק מסיימים מה שהתחילו כבר לפני יום טוב (רמ"א שם).

חביבות המצוה

◀ כתב בשל"ה הק' (סוכות): "ותחיבה מצוה בשעתה, ואל תהיה מצוה זו קלה בעיניך, ולא בחינם אמרו חז"ל שקיים אברהם אבינו מצות עירוב תבשילין, ובספר יוחסין כתוב סוד דבר זה", וכו'.

שיעור עירוב

◀ שיעור התבשיל לצורך עירוב תבשילין הוא כזית, ועדיף לקחת חתיכת בשר או דגים חשובה, משום הידור מצוה, ואם רוצה לאפות ביו"ט, לכתחילה יש לו להניח גם דבר הנאפה, וכן רצוי שיהיה בעירוב גם לחם או מצה שלמה, משום הטעם הנ"ל, ולכתחילה צריך שתהיה הפת בשיעור כביצה (שו"ע שם ס"ב ומשנ"ב).

הברכה

◀ בשעה שמניח אדם את העירוב תבשילין, לפני שמקבל על עצמו קדושת יום טוב, מברך ואומר: "ברוך וכו' אשר קדשנו וכו' על מצות עירוב", ואומר אח"כ: "בהדין עירובא" וכו' כמו שמודפס בסידורים (ביאור המילים של נוסח "בהדין עירובא" הוא: בעירוב זה יהא מותר לנו לאפות ולבשל ולהדליק נר ולעשות כל צרכנו מיום טוב לשבת" (שם סי"ב), ויכול לאמרו בכל לשון שמבין (רמ"א שם).

להניחו לפני יום טוב

◀ יזהר לעשות את העירוב לפני שמקבל יום טוב, ואם כבר הדליקה האשה נרות וקבלה עליה יו"ט, יש להסתפק אם עדיין יכולה להניח העירוב ("ביאור הלכה" ד"ה ספק). ובדיעבד אם כבר קיבל יו"ט,

אפשר לומר לאחר שעדיין לא קיבל על עצמו קדושת יו"ט, שיעשה עבורה העירוב ("כף החיים" סק"א), שהרי אפילו מלאכות ממש יכול לבקש לחברו לעשות עבורו כמבואר בשו"ע (סי' רס"ג סעיף י"ז) וכן במקום שיש כמה בתי כנסת בעיר, אפילו בא' אמרו "ברכו" יכול ללכת לביהכ"ס אחר שעדיין לא אמרו "ברכו" ולצוות לאחר להניח עירוב עבורו.

בני ביתו הנמצאים במקום אחר

◀ עירוב תבשילין מהני רק למי שנמצא במקום שיכול להגיע לשם, ולכן אם מניח עירוב תבשילין, בני ביתו הנמצאים בעיר אחרת, לא יכולים לאפות, לבשל ולהדליק נר על סמך העירוב שיניח בעה"ב בעיר אחרת (ע"י משנ"ב סי"ק כ"ט).

נוסע מביתו לפני יו"ט

◀ מי שהניח עירוב תבשילין לצורך בני ביתו והוא נוסע לעיר אחרת (כגון להיות בשיבה ביו"ט או אצל רבו) ויצטרך לבשל שם ביו"ט לצורך שבת או להדליק נר לכבוד שבת, לכתחילה יעשה שוב עירוב תבשילין בעיר שנמצא שם ביו"ט, ובלי ברכה, ובדיעבד יכול לסמוך על העירוב שהניח בביתו (שו"ת "שבת הלוי" ח"ח סי' קכ"ג והגר"י ש אלישיב זצ"ל).

אולם ע"י שו"ת "ארץ צבי" סי' קכ"ב שלא מהני אם הלך למקום אחר, ועי"ע "שפת אמת" ביצה ט"ז: שמסברא מהני בכה"ג ובסוף נשאר בספק) ואם יקח עמו מביתו שיעור כזית מהתבשיל והפת שהניח לעירוב (וישמור גם בביתו שיעור עירוב), אין צורך לחזור ולערב במקום שנמצא שם (קובץ "מבית לוי" ח"ג עמ' נ"ג).

האוכלים אצל אחרים

◀ אורחים או בנים נשואים האוכלים אצל הוריהם כל סעודות השבת אבל ישנים בביתם הפרטי ומדליקים שם נרות, חייבים להניח עירוב תבשילין, אבל בלא ברכה (שו"ת "מנחת יצחק" ח"ט תשובה נ"ד סק"ג, ו"כף החיים" סי"ק קי"ג). ויש הנוהרים לעשות איזו הכנה לשבת, כגון לבשל איזה אוכל או לחמם מים לשתייה לכבוד שבת, כדי שיוכלו להניח עירוב תבשילין עם ברכה.

להשאיר את העירוב

◀ העירוב חייב להיות קיים עד שיגמרו לבשל או לאפות לצורך השבת, ואם נאכל העירוב או נאבד באמצע יו"ט (ואפילו אם רק חלק ממנו אבד, ועתה לא נותר בו שיעור כזית), אסור להמשיך בהכנות לצורך שבת (שם סי"ג).

דבר המתקיים

◀ ויש להזהר בפרט בימי הקיץ החמים, להניח את העירוב תבשילין בתוך המקרר, כדי שלא יתקלקל העירוב באמצע יו"ט, ואז יהיה אסור לבשל לצורך שבת, ודוקא אותו תבשיל שהתחיל להכין מותר לגמור להכינו, וכל זה שאין רב עיר שעשה עירוב עבור כולם.

נאכל העירוב לפני יו"ט

◀ אם הניח עירוב ונאכל בטעות מערב יו"ט, צריך להניח עירוב תבשילין פעם שנית ולברך עליו (אע"פ שכבר בירך כשהניח בפעם הראשונה, מ"מ כיון שזה נתבטל, צריך להניח עירוב חדש וכן הורה הגר"י אלישיב זצ"ל).

שכח להניח

◀ אם שכחו ולא הניחו עירוב תבשילין, אפשר לסמוך בדיעבד על עירובו של רב העיר, ואם כבר שכח פעם אחת להניח ועכשיו שכח פעם שניה, נחשב כפושע, ואינו יכול לסמוך יותר על עירוב של הרב, ולכן אסור לו לבשל לצורך השבת, ויש לעשות שאלת רב כיצד להתנהג (משנ"ב סי"ק כ"ב).

אם שכח פעם אחת להניח עירוב ופעם שניה הניח עירוב אבל קרה שוגג אחר, כגון שנאכל בטעות או נפסד באמצע יו"ט, לא נחשב כפושע, ויכול לסמוך גם בפעם השנית על עירובו של רב העיר (בעל "שבת הלוי" זצ"ל).

עירוב תבשילין פעם שניה

◀ **שאלה:** ראובן נזכר סמוך לשקיעה שעדיין לא עשה עירוב תבשילין, האם יכול לבקש מחברו או מרב העיר להקנות לו שותפות בעירוב תבשילין ויאמר מיד נוסח עירוב תבשילין בביהכ"נ (שלתחילה עדיף שלא יסמוך על עירוב של רב העיר אם אפשר)?

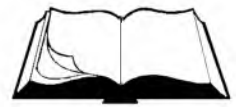
תשובה: היות שכבר חל על אותם תבשילים עירוב תבשילין, שמא לא שייך לחזור ולעשות לעירוב תבשילין אחר או שמא כמו שמתחילה אפשר לעשות כזית תבשיל עבור אלפי איש (כדאיתא בשו"ע סעיף ג') אפשר גם אח"כ להוסיף עליו.

והנה ב"ביאור הלכה" (סעיף ז') הסתפק בזה בשם ספר "תוספות ירושלים". ויתכן שיש לחלק שאם רוצה לבקש מחברו, תלוי בספק הנ"ל, ושמא כיון שהוא ספק דרבנן אפשר להקל. אבל אם יבקש מרב העיר שהוא הרי עשה לכל הקהילה, נמצא שבעצם הוא כבר זכה בו לשם עירוב תבשילין מיד, וא"כ אם יאמר גם את נוסח העירוב לבד, נחשב שהוא עשה את העירוב לבד, ולא סמך על עירוב רב העיר.

מִי יֵרֵא

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

סיון תש"פ

מדיני שבועות שחל בערב שבת

גליון 395

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

(י"סוד ושורש העבודה" שער הצאן פ"י). וגם בשעת הסעודה תהיה דעתו בדברי תורה (חיד"א בספר "עבודת הקודש" סימן כ"ז אות ז').
ויראה ללמוד גם ביום כי חביבה מצוה בשעתה ביום נתינתה (י"חיד"א ספר "שמחת הרגל" לימוד א' ו"פלא יועץ").

ברכות התורה

ברכות התורה בבוקר למי שהיה ער כל הלילה: להלכה נפסק שאינו צריך לברך, ספק ברכות להקל. אולם לכתחילה ישמע את הברכות מאחר.

אם ישן בערב החג שינת קבע במיטתו, וכל ליל החג היה ער, פסק הגר"ע זצוק"ל שבאופן כזה לכו"ע יכול לברך ברכת התורה בעצמו (משנ"ב סי' מ"ז סק"ז). מרן החזו"א זצ"ל פקפק על הוראה זו, וסבר שגם מי שישן ביום ואח"כ היה ניעור כל הלילה לא יברך בעצמו ברכות התורה אלא ישמע מאחר משום שכל שינה ביום נחשבת ארעי (ספר "אשי ישראל" בסופו, בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א).

ישן בתחילת הלילה

שאלה: מי שלא ישן ביום כלל, ובתחילת הלילה ישן על מיטתו עם בגדיו למשך חצי שעה, האם חייב לברך ברכת התורה?
תשובה: כיון שישן על מיטתו אפילו בתחילת הלילה, נחשב שינת קבע, וצריך לברך ברכת התורה (משנ"ב סי' מ"ז, כ"ח). אולם אם ישן על מיטתו רק ביום, אין זה נחשב לקבע, ונוהגים שלא לברך (שו"ע שם סעיף י"ג) ובכל זאת הסומך על הפוסקים שצריך לברך לא הפסיד (משנ"ב שם).

כיוון לצאת בברכת התורה במערב

שאלה: מי שישן ביום וכדי לצאת מספק, כיוון לצאת ידי חובה בברכת התורה במערב בברכת "אהבת עולם" ולמד אח"כ, ושוב ישן בלילה, האם יש לו לברך ברכת התורה לאחר השינה או לא?
תשובה: מי שמכוון לצאת בברכת התורה במערב, סתם דעתו הוא רק לצאת הלימוד עד שהולך לישון, ולכן אם הלך לישון יש לו לברך אחר השינה ברכת התורה ("שבות יצחק" ח"ח, בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל).

ברכת "על נט"י" ו"אשר יצר"

מי שהיה נעור כל הלילה, צריך ליטול ידיו ג' פעמים כשעלה עמוד השחר, דש אומרים שהרוח רעה שורה בעלות השחר, ולא יברך על נטילה זו, מכיון שיש מחלוקת הפוסקים אם יש חיוב ליטול. ונכון שיבא עצמו לידי חיוב ברכה, כגון שקודם התפילה יעשה צרכיו או יטיל מים ויגע במקום מטונף, ולכו"ע יתחייב לברך, ויברך ענט"י ו"אשר יצר" (שו"ע סי' ד' סעיף י"ג ומשנ"ב שם).

ברכת "אלוקי נשמה" ו"המעביר שינה"

נחלקו האחרונים אם יכולים לברך שני ברכות אלו כשהיה נעור כל הלילה, ולכן יבקש מחברו שיוציאו, ויכוון לצאת ידי חובה אם חייב בברכה זו (משנ"ב סי' מ"ז סק"ד). ואם יש שם בן ספרד, שנוהג לברך ברכות אלו, אפילו שהיה ער כל הלילה, יכול להוציא בזה בן אשכנז דלפי הצד שאנו חייבים גם הם חייבים (בשם הגר"י זצוק"ל).

ברכה על טלית קטן

מי שלובש טלית קטן כל הלילה נחלקו הפוסקים אם יכול לברך עליו בבוקר. על כן כשמברך על טלית גדול, יכוון לפטור את הטלית הקטן, ואם אין לו טלית גדול יבקש לשמוע הברכה מאדם אחר שיש לו טלית גדול (ע"י משנ"ב סי' ח' מ"ב, וסי' תצ"ד סק"א).

ברכות השחר

אפילו מי שנעור כל הלילה, יכול לברך כל ברכות השחר (חוץ מברכת "אלוקי נשמה" ו"המעביר שינה" וכנ"ל) מחצות הלילה ואילך, לבד מברכת "הנותן לשכוי ביה"ח", שלכתחילה אין לברכו לפני אור היום אם לא ששמע כבר קול תרנגול, ובדיעבד אם ברך מחצות ואילך – יצא (ע"י משנ"ב סי' מ"ז סק"ל ולי"א).

הלך לישון קודם התפילה

אלו שלומדים כל הלילה עד עלות השחר, והולכים לישון ואח"כ מתפללים, מכיון שהגיע זמן תפילה, צריכים למנות "שומר" שיעירם

לע"נ
מרן רבינו שמריהו יוסף נסים קרליץ זצוקל"ה
נלב"ע כ"ג בתשרי תש"פ
לע"נ

נשמה טהורה הנערה רחל ע"ה
בת יבדלחט"א הרב יהודה אריה הלוי דינר
נלב"ע כ"ה מרחשון תש"פ

לע"נ אחי, נפש נקיה וטהורה
שמעון בן הגה"צ רבי יוסף צבי הלוי ז"ל
נלב"ע א' בסיון תשע"ז

הדלקת נרות

ברכת "שהחיינו"

הרבה נשים נוהגות לברך גם ברכת "שהחיינו" בשעת הדלקת נרות (משנ"ב סי' ת"ר סק"ד, "אגרות משה" או"ח ח"ד סי' קי"א סק"א, שכן נהגו כמה מאות שנים, וב"ארחות רבינו" ח"ב עמ' ק' שכן הורה בעל ה"קהילות יעקב" לנשים במשפחתו לברך).
וכל זה כשהאשה מדליקה, אבל כשאיש מדליק עדיף לברך על הכוס בשעת הקידוש ("מטה אפרים" סי' תקצ"ט סק"ט, "ארחות רבינו" שם). ויש נוהגים שאין הנשים מברכות ברכת "שהחיינו" בשעת הדלקת נרות (כן הורה הגר"י מבריסק זצ"ל, מובא בהגדת "מבית לוי" ח"א עמ' פ"ט, וע"י "שערי תשובה" סי' רס"ג בשם יעב"ץ שאין מקור כלל שנשים יברכו כן. וע"י משנ"ב שם סי' כ"ג, וע"י שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"ד סי' כ"א אות ט' דעם כל זה כתב העיב"ץ בסידורו ה' ראש השנה שנשים מברכות ברכת "שהחיינו" בשעת הדלקת הנרות וכן מבואר במשנ"ב סי' ת"ר כנ"ל).

הדלקה בכל החדרים

אין חיוב להדליק נר בכל החדרים שמשתמשים בהם, כיון שיכול להעביר את הנר מחדר לחדר, שהנר מותר בטלטול (הגר"ש אויערבאך זצ"ל).

"נר דלוק"

רבים נוהגים להשאיר נר שדולק יממה שלימה ("נר נשמה"), כדי שיוכלו למחרת להעביר ממנו, ויזהרו להניחו במקום מוגן שלא יכבה ("כף החיים" סי' תק"ב סק"י).

לחמם או לתחוב נרות

אסור לחמם נר שעוה ולהדביקו, שמא יבוא לשפשו ולהחליקו, והרי זה תולדת ממחך (משנ"ב סי' תקי"ד סק"י בשם מג"א). [אבל מותר לתחובו לתוך הפמט (הגר"י קרליץ זצ"ל)] ולכן כשחל שבועות ביום שישי, יש לו להכין הנרות לפני יו"ט מה שצריך לצורך שבת.

הכנת פתילה

אסור לשזור צמר גפן לעשות ממנו פתילה (ע"י שו"ע סי' תקי"ד סק"ט). אבל מותר להכניס פתילה בפתיל צף. ובאלו שעדיין צריכים לחתוך בהם מקום החור אסור (בעל "שבט הלוי" זצ"ל והגר"י קרליץ זצ"ל).

דינים הנוהגים בליל שבועות

לימוד ליל שבועות

איתא ב"זהרר", חסידים ראשונים היו נעורים כל הלילה, ועוסקים בתורה, וכבר נהגו רוב הולמים לעשות כן, והטעם כתב ה"מגן אברהם" ע"פ פשוטו, שישאל היו ישנים כל הלילה, והוצרך הקב"ה להעיר אותם לקבל התורה, ולכן אנו צריכים לתקן דבר זה (משנ"ב סי' תצ"ד סק"א). וכל הבטחת האר"י הוא דווקא כשלא דיבר שיחה בלילה ("בן איש חי" פר' במדבר).
וע"י שלי"ה הקדוש שכתב שיזהר לא לדבר שום דברי חול רק לשון הקודש, ויזהר למעט באכילתו בסעודת הלילה כדי שיוכל ללמוד

לתפילת שחרית, שמא ימשכו בשינה, ויעבור זמן תפילה.

שעון מעורר להיות שומר

◀ דעת הגרש"ז **אויפערבד** צי"ל שאין לסמוך על שעון להיות שומר שיעירו לתפלת שחרית, שמא ימשיך לישון ויעבור זמן התפילה (ספר **"שבות יצחק"** חלק שהיה והטמנה, עמ' רפ"ז).

ברכת המפיל להולך לישון אחר עלות השחר

◀ ההולך לישון לאחר עלות השחר, לא יברך ברכת המפיל (**משנ"ב** ס' רל"ט ס"ק ח') ואם הולך לישון לפני עלות השחר, ומסופק אם ישן עד שיעלה השחר, יש להסתפק אם לברך (**"ביאור הלכה"** שם ד"ה סמוך למיטתו).

ברכות השחר להולך לישון אחר עלה"ש

◀ ההולך לישון לאחר עלות השחר אינו יכול אח"כ לברך "המעביר שינה" ו"אלקי נשמה" אף שישן כמה שעות.

תפילת שחרית ומוסף

◀ תפילת שחרית ומוסף יתפלל בהתלהבות וזריזות, כדי שלא תחטפנו שינה באמצע ויבוא לידי טעות. וידוע, כי גמר הפרי של תיקון ספירת העומר ולימוד ליל שבועות יהיה בתפילת מוסף, לכן צריך להזדרז בה הרבה, שהכל הולך אחר החיתום (**"בן איש חי"** פ"ו במדבר ש"א ס"ה ה').

הלל

◀ יזהר שלא ידלג תיבה אחת מרוב עייפות, וכן שלא יקרא תיבה בשינוי באופן שמשנתנה הענין מחמת כן דבימים שגומרים בהם ההלל דינו כמו לענין מגילה (**ע"י משנ"ב** ס' תפ"ח סק"א ו**שעה"צ** סק"ב, **"שלמי תודה"**).

טעם קריאת מגילת רות בשבועות

◀ קוראין מגילת רות בשבועות, י"מ משום דאיתא ב"ילקוט רות" מה ענין רות אצל עצרת, שנקראת בזמן מתן תורה, ללמדך שלא נתנה תורה אלא ע"י יסורין ועוני (**משנ"ב** ס' ת"צ ס"ק י"ז). וי"מ משום שדוד המלך מת בעצרת, והקב"ה ממלא שנותיהן של צדיקים וע"כ נולד בשבועות, ומגילת רות נכתבה ליחס דוד (**"שערי תשובה"** סו"ס תצ"ד בשם ספר **"בכור שור"**).

קריאת עשרת הדברות

◀ יש סגולה נפלאה בשעת קריאת "עשרת הדברות" בחג השבועות, לכוון לרפואה שלמה על חולה, וזוהי סגולה שיתרפא בע"ה (**הגרי"ש אלישיב** צ"ל, וכעין שעת מתן תורה על הר סיני שכל החולים נתרפאו).

אמירת "ותערב לפניך עתירתנו"

◀ **שאלה:** במוסף של יו"ט בחזרת הש"ץ מוסיפים בברכת "רצה" אמירת **"ותערב לפניך עתירתנו"**, מה הדין במנין שאין שם כהן (כפי שמצוי עכשיו במנינים הקטנים), האם יש לומר את הפיוט? **תשובה:** המנהג לומר "ותערב" הוא דוקא במקום שעושים ברכת כהנים (**משנ"ב** ס' קכ"ח ס"ק קע"ג בשם **תשובת המהר"ם מלובלין**).

לחמניות מחלב

◀ **שאלה:** אופה לחמניות לכבוד שבועות, ומכניס לתוכן גבינה צהובה, האם מותר לאוכלן?

תשובה: איתא ב**שו"ע** (יו"ד ס' צ"ז א') אסור לאפות לחם שהוא חלב, משום גזירה שמא יבוא לאכלו עם בשר, כיון שרגילים לאכול לחם עם בשר, ומותר לעשות כן רק אם עושים צורה שונה שניכר שהוא אינו לחם רגיל.

יש מקילים אם כתוב עליו 'חלבי', או עושים איזה סימן מבחוץ שהוא חלבי. ואם אין בו סימן מותר רק אם עשה מעט כדי שיאכל ביום אחד, ואפילו אופים הרבה שיספיק לכל בני הבית נחשב כדבר מועט, כיון ש"ע"י כולם הוא יאכל ביום אחד, ולכן נוהגים ללוש כן בחג השבועות (**רמ"א** שם, **"חכמת אדם"** כלל נ' סעיף ג' וע"ע **"בדי השולחן"** שם סק"ז וס"ק כ"ב).

עוגת גבינה

ברכה אחרונה על עוגת גבינה

◀ עוגת גבינה מאחר ובדרך כלל אין בה שיעור כזית של מזונות, והגבינה אינה מצטרפת לשיעור מזונות אי אפשר לברך עליה ברכה מעין שלש (אא"כ יש כזית מהעוגה לבד).

ויש לדון אם אפשר לברך ברכת בורא נפשות על עוגת גבינה, מאחר ויש בה כזית של גבינה, ואע"פ שהגבינה היא הטפל בעוגה. דהנה **השעה"צ** (ס' ר"ח סק"ט) כתב שאם אכל ספק שיעור של עיקר, אינו יכול לברך ברכה אחרונה על הטפל, היות ויש כאן ספק פטור.

אולם ב"אגרות משה" (או"ח ח"א תשובה ע"ד) חולק על כך וכתב דכיון שלמעשה אינו מברך על העיקר, צריך לברך על הטפל. ועכ"פ במקום שהאוכל העיקר הוא בודאי פחות משיעור, לכאורה אפילו **המשנ"ב** מודה שעליו לברך על הטפל, ודו"ק.

וכמו כן, אפילו אם שיעור הגבינה בעוגה הוא פחות מכזית, מ"מ העוגה מצטרפת לגבינה לברך על שניהם יחד "בורא נפשות" (**ע"י מנחת שלמה** ח"א ס' צ"א ס"ק ד').

לחנות עוגה

◀ מצוי שעושים לשבועות עוגות שיש עליהם צורת ספר תורה או שאר צורות הקשורות לזה, ויש להזהר שכן אסור לחותכה משום איסור מוחק, וכמו שמצינו לגבי שבת (**ע"י רמ"א** ס' ש"מ ג', ו**משנ"ב** שם).

מדיני מלאכת יו"ט

הדלקת אש באמצעות קיסם

◀ מי שרוצה להדליק את הגז ביו"ט מנר דולק, לכתחילה יש להדליקו ישר מהנר בלי אמצעי של קיסם, כיון שיש בזה חשש נר של בטלה בהדלקת קיסם חנים. אבל אם יש בו צורך כגון שלוקח אש משכינו שיש בו טרחא גדולה (או לפעמים לא שייך כגון מנורנים וכדומה) יכול להדליק ע"י קיסם כמבואר ב**פמ"ג** (ס' תקי"ד **מש"ז** ס"ק ח'), שכשיש טורח בדבר מותר להדליק נר כדי שידלק ממנו אש, ע"י שם.

לתחוב נר בפמוט

◀ מותר לתחוב נר עבה לתוך פמוט אפילו שע"ז נשחק ונחתך חלק מהשעוה (**הגרש"ז אויערבך** צ"ל, ו**חוט שני** יו"ט פרק א' ס"ק ב'), וכן אין בו משום עשיית כלי, שצורת הנר נעשה כלאחר יד.

נכבה האור ביו"ט - אמירה לנכרי

◀ נכבה האור ביו"ט, אף דבשבת אסור לומר לעכו"ם להדליקו משום אמירה לעכו"ם שבות. ביו"ט כיון שדעת רוב הפוסקים שהמצאת אש חדשה ביו"ט הוא רק איסור דרבנן (**ע"י משנ"ב** ס' תק"ג, ו**"ביאור הלכה"** שם, ו**"שו"ע הרב"**). יש מקום להקל באמירה לעכו"ם דהוי כשבות דשבות שמותר במקום צורך גדול (**"שבת הלוי"** ח"ח ס' קכ"א). ואף **להחזיר"א** דחשמהל הוא בונה באמירה לעכו"ם יש להקל טפי.

קילוף פירות

◀ מותר לקלף פירות וירקות ביו"ט עם קלפן, כיון שהדרך לעשות בכלי זה רק לצורך אותו יום (**הגרש"ז אויערבך** צ"ל עפ"י דברי **"ביאור הלכה"** ס' תק"י סעיף ד').

הוצאת שקית תה מהכוס

◀ מותר להוציא ביו"ט שקית תה מהכוס אע"פ שזה בורר בכלי, ובשבת חייב חטאת. מ"מ ביו"ט מותר כיון שזו הדרך לעשותו רק לפי שעה (**הגרי"ש אלישיב** צ"ל, ע"י **"ביאור הלכה"** ס' תק"י סעיף ד'). אבל יש להזהר לא לסחוט את השקית, מכיון שמלאכת סחיטה לא הותרה ביו"ט כמבואר ב**שו"ע** (ס' תצ"ה ב').

ערבוב ביצים עם שמן

◀ מותר לערבב סלט ביצים עם שמן או מיוז וכדומה כיוון שמלאכת לישה מותרת ביו"ט.

יו"ט שחל בערב שבת

לא לבשל סמוך לשבת

◀ כשמבשל ביו"ט לצורך שבת, יזהר לבשל מוקדם מבעוד יום, כשעדיין ראוי לאוכלו גם ביו"ט, דאי לאו הכי, לכמה פוסקים בכהאי גוונא לא מהני העירוב תבשילין, ונמצא מחלל יו"ט (**משנ"ב** ס"ק ג').

תוספת שבת על יו"ט

◀ ביו"ט שחל בערב שבת יש להקדים כמו בכל שבת ולעשות תוספת שבת על קדושת יו"ט, ונשאר בזה ב' קדושות, גם של יו"ט וגם שבת (**"חזון איש"** צ"ל ודלא כ**ט"ז** ס' תרס"ח שסבר שע"י קבלת שבת נפקעת קדושת יו"ט. ע"י **"ארחות רבנו"** ח"ב עמ' ק"י).

בגדי יו"ט בשבת

◀ הרבה נוהגים ללבוש בגדי יו"ט עד לאחר שבת, כדי שלא יהא זלזול בכבוד שבת.

קידוש ליל שבת

◀ בן חו"ל שעושה קידוש ביו"ט שני שחל בשבת יוכל להוציא בן א"י בקידוש, וכיוון לצאת רק בחלק של שבת (**"ברכי יוסף"**). (וכע"ז מי שמברך "על המחיה" ו"על הגפן" יכול להוציא מי שמחויב רק ב"על המחיה").

מתי לאכול את העירוב תבשילין

◀ הלחם שהשתמשו בו לעירוב תבשילין, כיוון דאיתעביד ביה מצוה חדא, יש לעשות בו עוד מצוה, ולהשתמש בו בשבת ללחם משנה בערבית ושחרית, ובמנחה יבצע עליו (**משנ"ב** ס"ק מ"ח). ואלו שנוהגים לבצוע בכל סעודה את שתי הכיכרות, מוטב שיקדימו לכבוד בציעת הלחם בליל שבת (**הגרש"ז אויערבך** צ"ל, מובא ב**מש"כ** פ"ב ס"ק ל"ה) וכן את התבשיל שהניח לעירוב תבשילין יש לאכול בסעודת ליל שבת (שם).

הבדלה במוצאי שבת (מוצאי יו"ט שני)

◀ במוצש"ק (ליל ח' בסיון) יכול בן חו"ל לצאת יד"ח הבדלה על ידי בן א"י, ואפילו אם לא כיוון הבן א"י להוציא יצ"ח הבדלה המוטלת עליו מחמת יו"ט שני (**הגרש"ז אויערבך** צ"ל, ובעל **"קהילות יעקב"** צ"ל).

אזמרה לשמך

פסקי הלכות ותשובות מפי מוריננו הגאון רבי עמרם פריד שליט"א

פסקי הלכות לחג השבועות

תספורת בערב חג השבועות

א. לנוהגים ע"פ שיטת האר"י אין להסתפר עד ערב שבועות, ובמקום הצורך אפשר להקדים להסתפר מיום מח' לעומר. מי שאינו נוהג כשיטת האר"י - יש בזה מנהגים שונים, יש הנוהגים להסתפר מלג' בעומר ואילך, ובני ספרד מלד' בעומר ואילך, ויש הנוהגים להסתפר מא' סיון ויש נוהגים מב' בסיון ויש נוהגים מג' בו.

פסקי הלכות חג השבועות

שואלין ודורשין

ב. הדין של 'שואלים ודורשים' בהלכות חג בחג' לענין חג השבועות, מבואר בגר"א שהוא מר"ח סיון (מ"ב ס"י תכט' סק"א).

אמירת תחנון

ג. אין אומרים תחנון מר"ח סיון עד לאחר אסרו חג, ויש נוהגים עד יב' סיון ועד בכלל (סי' קלא' סע' ז', ובסי' תצד' סע' ג').

הדלקת נר נשמה לזכור

ד. לכתחילה יש להדליק נר נשמה בערב יו"ט, ואם לא הספיק להדליק בעריו"ט ידליק במקום הסעודה כדי שיהנה מאורו, ויותר טוב אם אפשר להדליק בבית הכנסת, בשעת הדחק אפשר שיש להתיר בכל גוונא שהוא כעין נר מצוה שהוא לכבוד אבותיו (בה"ל סי' תקיד' סע' ה').

דין 'תמימות'

ה. לגבי יו"ט יש מצוות תוספת וגם בשבועות יש מצוות תוספת וזה לא מפריע לדין תמימות (ראה להלן סע' ח') כיון שהתוספת אינה עוקרת את היום שעבר (ועיין העמק דבר ומשך חכמה ויקרא כ"ג).

דיני הדלקת נרות

ו. כבכל יו"ט יש נוהגים כשיטת הסוברים שיש להדליק מערב יום טוב, ויש הנוהגים כשיטת הסוברים שיש להדליק בלילה לפני הסעודה. מי שאין מנהג בידו ידליק נרות בערב יו"ט.

מי שמדליק בערב יו"ט לא פוגם בזה בשלימות ה'תמימות' כיון שהתוספת אינה עוקרת את היום שעבר.

ברכת 'שהחיינו' בהדלקת נרות

ז. ישנן נשים הנוהגות לברך 'שהחיינו' בזמן הדלקת הנרות, ויש הנוהגות ששומעות או אומרות 'שהחיינו' בעת הקידוש. ומי שאין מנהג בידה תשמע או תברך 'שהחיינו' בשעת הקידוש.

הנוהגות לברך 'שהחיינו' בזמן הדלקת הנרות, אם הן מקדשות בעצמן, אינן אומרות 'שהחיינו' בקידוש, אולם אם הן שומעות קידוש מהבעל או מאחרים, אם אינן שותות מהכוס יענו אמן על ברכת 'שהחיינו', ואם שותות - יש להסתפק אם יכולות לענות אמן אחר ברכת 'שהחיינו' ולשתות מהכוס, ויסוד הספק האם כיון שכבר יצאו ידי חובת 'שהחיינו' נמצא שעניית אמן נחשב הפסק בקידוש, ואז תצטרך לברך על שתיית הכוס כדין המפסיק בין ברכת המקדש לשתייה, או דלמא שאין עניית אמן נחשבת הפסק. ולמעשה נראה שיאמרו.

זמן תפילת ליל יו"ט

ח. מאחרים להתפלל תפילת ערבית בליל שבועות עד אחר צאת הכוכבים, כדי שיהיו ימי הספירה מט' יום תמימות (משנ"ב תצד' ס"ק א').

שמחת יו"ט

א. יש חיוב שמחה ביו"ט ואמרו חז"ל בפסחים קט' שבזמן הזה אין שמחה אלא בין וכן נפסק בסימן תקכט' שחובה לשתות יין ביו"ט (תקכט' סע' א' ובה"ל סעיף ב' ד"ה כיצד) חובה זו היא ביום החג. ולגבי שיעורי שתיית היין יש חובה לשתות כמות שתגרום שמחה (אך לא דוקא רביעית), ולגבי שתיית יין בליל שבועות כפי האמור להלן באות יד' יש חיוב שתית יין אף בסעודת הלילה, ועיין בחזו"א (אור"ח קכד' דף ע"א).

ב. את הקטנים יש לשמח ע"י ממתקים שהם שמחים בהם, ולנשים יקנה בגדים ותכשיטים כפי ממונו.

ג. אין חובה לאכול בשר ביו"ט אך יש מצוה, ועיקר המצוה לאכול בשר בהמה, ואם אין לו בשר בהמה אפשר לקיים המצוה גם בבשר עוף (סי' תקכט' ובה"ל שם, חגיגה ח', ביצה י').

ד. מבואר בפסחים קה' ואו"ח רעא' סע' ג' לענין שבת שכבוד יום קודם לכבוד לילה, דהיינו שמאכלי סעודת היום צריכים להיות יותר מכובדים מסעודת הלילה. ויש להסתפק אם דין זה נאמר אף ביו"ט, ובספר ערכי תנאים

לימוד לאחר שעלה עמוד השחר קודם ברכת התורה

ז. יש לדון האם מיד בעלות השחר צריך לצאת בברכות התורה ובלי זה אסור ללמוד. ונראה שמותר להמשיך ללמוד עד שיהיה מי שיוציאנו או עד שיתפלל ויצא ידי חובה באהבה רבה, מכיון שאין איסור ללמוד לפני ברכת התורה אלא יש חובה לברך קודם הלימוד, וכיון שכעת אינו יכול לברך, יכול ללמוד.

נטילת ידים בעלות השחר

ח. זמן נטילת ידים הוא מיד בעלות השחר. וצריך לקום ממקומו מיד כשמגיע זמן זה אך רבים מקלים בכך (עי' שו"ע סי' ד' סע' ד'). וזמן עלות השחר לענין זה, הוא 72 דקות קודם הנץ ולא תשעים דקות.

ברכת השחר לאחר שינת היום כשלא בירך בבוקר

ט. מי שהיה ער בלילה ולא הוציאוהו ידי חובה בברכות השחר, ולאחר מכן ישן במשך היום, יש לדון שבאופן זה יוכל לברך ברכות השחר אפילו לשיטות שצריך דוקא שינה של לילה, היות וכעת שלא ישן בלילה נמצא שהשינה העיקרית שלו היא שינת היום, ויש לומר שבכה"ג יש לה חשיבות של שינת קבע, ויוכל לברך על כך ברכת 'אלוקי נשמה' ו'המעביר שנה', וצ"ע למעשה.

אכילת כזית מזונות לאחר הקידוש בבוקר

י. הניעורים בליל שבועות ועושים קידוש לאחר התפילה, כדי לקיים דין קידוש במקום סעודה יש להקפיד לאכול כזית מהמזונות עצמם ולא רק מהמילוי שבהם או תוספות אחרות, ולכן בחג השבועות שהרגילות לאכול עוגות גבינה, יש להקפיד על כך שיהיה הכזית מהבצק ולא מהתוספת (עי' סי' רעג סע' ה').

ברכה על שאר משקין אחר ברכת הגפן בקידוש

יא. בדין ברכה על שאר משקין למי ששמע ברכת הגפן בקידוש או שקידש בעצמו, הדין חלוק בין קידוש על יין לבין קידוש על מיץ ענבים, וכמו שיתבאר. כשהקידוש על יין: ישנם ג' חילוקי דינים.

[א]. **דין המקדש ששתה רביעית:** אינו צריך לברך על שאר המשקין ששותה לאחר מכן שברכת הגפן על היין בקידוש פוטרת את שאר המשקין כיון שגם שתי רביעית (שו"ע סי' קעז).

[ב]. **דין השומעים שיצאו ידי חובה בקידוש ושתו מעט אך לא שתו רביעית:** בביאור הלכה (שם) הסתפק בכך ושורש הספק הוא האם שתיית יין פחות מרביעית פוטרת שאר משקין. ומשום כן לכתחילה ראוי לפטור את המשקה בברכת שהכל על מין מאכל שברכתו שהכל, או שיצא ידי חובה מאדם אחר שלא טעם מהיין כלל. ואם אין מי

ואמוראים לאחד מרבתינו הראשונים, בערך 'רב יהושע בריה דרב אידי', מבואר להדיא דכבוד יום עדיף מכבוד לילה אף ביו"ט (ראיית מו"ח הגרא"י צוקר, ועי' שו"ת שביבי אש"ח סי' ז')

הלכות לסדר הלימוד בליל החג, קידוש ותפילת שחרית

ברכה על שתיה כששותה על פני משך זמן רב

ה. לגבי דין ברכה ראשונה ואחרונה, למי שדרכו לשתות מעט מעט בפרקי זמן ממושכים, יש להבחין בין שני האופנים:

[א]. אם שותה בכל פעם רביעית שלימה בבת אחת: יברך לפני כל שתיה ולאחריה ברכה אחרונה, אולם אם יודע שישתה שוב בתוך שיעור עיכול לא יברך ברכה אחרונה אחר השתיה הראשונה וישתה פעם שניה בלא ברכה לפנייה.

[ב]. אם שותה מעט מעט פחות מרביעית (שאין צריך לברך אחריה 'בורא נפשות') וכן אם שותה שתיה חמה (שהמנהג שלא לברך אחריה בורא נפשות): נחלקו בכך המגן אברהם ושאר אחרונים אם שיעור עיכול נחשב להפסק גם לגבי ברכה ראשונה, והמנהג הנפוץ (עי' מ"ב קפד ס"ק יז) שאין לברך לפני כל שתיה ושתיה, אלא מברך בתחילת הערב ומועיל לו כל זמן שנמצא באותו מקום ודעתו לשתות עוד (שבאופן זה צריך לברך מדין שינוי מקום ומדין היסח הדעת). ואם שותה בתוך שיעור עיכול לשתייתו האחרונה לכל השיטות אינו צריך לברך לפני כל שתיה.

ברכות השחר בניעור בלילה

י. מי שלא ישן כל הלילה אינו מברך ברכת 'אלוקי נשמה', וברכת 'המעביר שינה', (מ"ב סי' מו ס"ק כד בשם הא"ר) וברכות התורה (סי' מז ס"ק כח), וכל זה למנהג האשכנזים, אבל מנהג הספרדים שמברכים את כל הברכות [חוץ מברכת על נטילת ידים (שו"ע סי' ס"ד סי"ג) כפי שנבאר מיד בסמוך].

לגבי ברכת על נטילת ידים, אם הולך לשרותים קודם התפילה למנהג האשכנזים מברכים על נטילת ידים ואשר יצר (מ"ב שם ס"ק ל'). והספרדים אינם מברכים כלל (פשוט השו"ע שם).

ולפי זה ישנה אפשרות לצאת את כל הברכות גם כשלא נמצא מי שישן בלילה, על ידי שאדם מבני ספרד הנוהג לברך יוציא את בני אשכנז בכל הברכות הנ"ל (במ"ב שם סי' מו' ס"ק כד' בשם השע"ת כתב שיד"ח מאחר). ואחר כך אדם מבני אשכנז יוציא את בני ספרד בברכת על נטילת ידים.

מאכלי חלב בחג השבועות

יד. במנהג לאכול מאכלי חלב בחג השבועות, ישנן מנהגים שונים, והמנהג הנפוץ לאכול מיד אחר התפילה בבוקר סעודה עם מאכלי חלב ולעשות הפסקה, ואחר כך לקבוע סעודה בשרית. ויש שנוהגים לאכול בלילה סעודה חלבית בלא אכילת בשר כלל, וכל אחד ינהג כמנהג אבותיו.

אולם נראה שמי שאין לו מנהג קבוע בדבר, שעדיף שיאכל בסעודת הלילה גם בשר ומשום שיש מצוה של שמחת יו"ט אף בלילה וכמו שיתבאר [ואת מאכלי החלב יאכל בבוקר כפי הנכתב לעיל או שיאכלם בתחילת הלילה ויעשה הפסקה כדין עם קינוח והדחה].

ואין להקשות מהמבואר בגמ' פסחים (עא ע"א) שהלילה הראשון התמעט משמחה, ונמצא שאין חיוב אכילת בשר בסעודת הלילה. דנראה מוכרח שאף שאין "חיוב" של הבאת קרבן שמחה בלילה, מכל מקום יש חיוב של שמחה מן התורה אף בלילה וכל המיעוט משמחה הוא רק לגבי "קרבן" (ואכילת בשר בכלל), ולא לגבי עיקר החיוב של שמחה ביום טוב, וכמו דמוכח במ"א (סי' תקמו ס"ק ד), ואם כן יש על כל פנים "קיום מצוה" באכילת בשר בסעודת הלילה (וכמו שיבואר).

וכן נראה שיש קיום של מצוה באכילת בשר בלילה לפמש"כ השאגת אריה (סי' סח') שכל המיעוט של חיוב שמחה בלילה של יו"ט הוא רק מן התורה, אבל מדרבנן יש חיוב של שמחה אף בלילה, ולדבריו נמצא נמי שיש מצוה באכילת בשר בלילה מחמת החיוב שמחה מדרבנן.

ויסוד הדברים להכריח את שיטת המג"א הנ"ל שיש חיוב שמחה מן התורה אף בלילה, הוא ממה שיש להקשות על עיקר סוגית הגמ' בפסחים דף עא' ע"א שמבואר שם שהלילה של יו"ט התמעט משמחה, ממה שמבואר בגמ' (שם קח ע"ב) גבי השוטה ד' כוסות בבת אחת - "אמר רב ידיין יצא ידי חירות לא יצא", וברשב"ם ובתוס' שם ביארו שידיין יצא הכוונה לשמחת יו"ט, ומבואר מזה שיש חיוב שמחה בליל יו"ט. ולכאורה ב' הסוגיות סותרות. ועל כרחק מבואר מזה שכל עיקר המיעוט משמחה המבואר בגמרא בדף עא' הוא רק כלפי החיוב של הבאת שלמי שמחה אבל בכל שאר ענייני שמחה של יין וכדומה, יש חיוב אף בלילה. ומאחר ונמצא שיש חיוב שמחה מן התורה ומשום כן יש חיוב של שתיית יין אף בסעודת הלילה, אם כן על כרחק שיש עכ"פ מצוה של אכילת בשר וכפי שמבואר בביאור הלכה (סי' תקנט) שבכל מקום שיש חובה לשתות יין יש מצוה לאכול בשר.

שיוציאנו וגם אין לו מאכל שברכתו שהכל לפטור את שאר המשקין יכול לשתות בלא ברכה.

[ג]. **דין השומעים שלא שתו כלל:** חייבים לברך על המשקין ששותים אחר כך שמאחר ולא שתו מהיין כלל אין ברכת הגפן ששמעו בקידוש פוטרת את שאר המשקין.

ולפי זה יש לעיין כשיודע שאין מי שיוציאנו וגם אין לו במה לפטור את המשקין שרוצה לשתות אחר כך, האם כיון שמצוה מן המובחר לטעום מהכוס (פסחים קו בתוס' ובאו"ח סי' רעא ס' יד) יטעם למרות שנכנס לספק ברכות להקל, או שעדיף שלא יטעם כלל כדי שלא יכנס לספק ברכות להקל.

כשהקידוש על מיץ ענבים:

הדין שזה בין מי ששתה רביעית לבין מי ששתה רק מעט, שאף המקדש ששתה רביעית ראוי לו לכתחילה שיפטור את המשקין על ידי מאכל או שימצא אחר שיוציאנו, כיון שישנו ספק בהלכה אם מיץ ענבים חשוב כמו יין לגבי הדין של יין פוטר את המשקין.

ואם אין לו מי שיוציאנו וגם אין לו מאכל לפטור, יכולים לשתות שאר המשקין בלא ברכה בין מי ששתה רביעית ובין ששתה רק מעט מאחר וספק ברכות להקל.

ואולם מי שלא שתה כלל מהמיץ ענבים פשוט שצריך לברך על משקין אחרים וכמו שהתבאר לעיל.

'לחם משנה' בקידוש מזונות

יב. בקיצור שו"ע (כלל עז') כתב שכשעושים קידוש על מזונות יש ליקח לחם משנה, דהיינו שיקח שתי עוגות שלמות ולברך עליהם מזונות אחר הקידוש כמו שעושה בפת. ואולם אין הלכה כן.

שכח יעלה ויבוא בסעודת החג

יג. מי ששכח יעלה ויבוא בסעודת חג השבועות, יש להבחין בכך בין שני אופנים:

[א]. אם בבוקר אחר התפילה עשה קידוש ואכל מזונות יש לדון אם חוזר לברך. וטעם הדבר משום שיסוד הדין שצריך לחזור על ברכת המזון כששכח יעלה ויבוא בסעודה, הוא משום שיש חובת סעודה של היום טוב וחובת הסעודה מחייבת אותו בהזכרה, ולכן חוזר ומברך כששכח את ההזכרה של יעלה ויבוא, ומשום כן במקום שכבר אכל מזונות הרי שכבר יצא ידי חובת סעודת היום בסעודת המזונות ונמצא שסעודת המוציא אינה חובה, ואינו מחויב לחזור אם שכח להזכיר בה יעלה ויבוא, למעשה ראה בהערה.

[ב]. אם לא עשה קידוש בבוקר: צריך לחזור ולברך.

ברכת עוגת גבינה

טו. בדין ברכה על עוגת גבינה יש להבחין בין כמה אופנים שונים של אפיית העוגה.

[א]. כשהעיסה נאפת יחד עם הגבינה: אם יש טעם טוב בעיסה, בין אם העיסה עבה ובין אם היא דקה, מברך רק 'מזונות' משום שהגבינה טפלה לעיסה שיש בה טעם טוב מצד עצמה.

[ב]. כשהגבינה לא נאפתה יחד עם הבצק: אם זה מעט גבינה על הבצק היא בטלה לבצק ומברכים מזונות, אם זה הרבה גבינה, צריך לברך גם 'מזונות' וגם 'שהכל' (סי' קסח במ"ב ס"ק מה' וסי' ריב' במ"ב ס"ק יג).

[ג]. כשהעיסה דקה מלמטה ואין בה טעם טוב ועשויה רק כדי להחזיק את הגבינה: מברך שהכל.

[ד]. עוגה שמכילים אותה יחד עם מיני מזונות בלא אפיה, וכגון מה שמצוי שמכילים עוגות ללא אפיה בשכבת בסקווית בתחתית העוגה ומעליה גבינה ושוב שכבת בסקווית ומכניסים למקרר או למקפיא לכמה שעות, הרי זה נחשב לעוגה אחת [וכאילו נעשתה ע"י אפיה] ומברך רק מזונות.

[ה]. לגבי ברכה אחרונה – צריך להקפיד לאכול כזית מהדגן תוך כדי אכילת פרס, ואם אין בו כזית דגן בכדי אכילת פרס מצטרף הדגן המועט לגבינה המרובה לכזית בכדי אכילת פרס לברך ברכת בורא נפשות.

חימום דברי חלב על הפלטה

טז. אם רוצים לחמם מאכלי חלב על גבי הפלטה ראוי להקפיד לכסות את הפלטה בנייר כסף.

הקבלת פני רבו בזמן הזה

יז. שנינו בגמ' במסכת ר"ה (טז ע"ב): "חייב אדם להקביל פני רבו ברגל", וכתב בשו"ת נודע ביהודה (תנינא או"ח סי' צד') שדין זה אינו נוהג בזמן הזה. אולם יש להקשות על כך מהמבואר במסכת סוכה (י' ע"ב) שנוהג גם בזמן הזה, וצ"ע. ואמנם ביערות דבש (דרוש יב') כתב שאדרבה עיקר החיוב של הקבלת פני רבו הוא בזמן הזה שחרב הבית.

ודין הקבלת פני רבו הוא רק ברבו מובהק שרוב חכמתו ממנו ודבר זה אינו מצוי כ"כ בזמנינו כיון שרוב הלימוד הוא מהגמרא והפוסקים.

הלכות יו"ט שחל בערב שבת ודיני עירוב תבשילין

לבישת בגדי שבת ביו"ט

יח. אין להחליף את בגדי היו"ט לבגדי שבת בכניסת

שבת כיון שהוא זלזול בשבת (שהרי בגדי יו"ט חשובים יותר מבגדי שבת כנפסק בהלכות יום טוב (סימן תקכט' סע' א') – 'ובגדי יום טוב יהיו יותר טובים משל שבת'). ומ"מ בשבת שחרית - הרוצה יכול ללבוש את בגדי השבת.

הדלקת נרות שבת ביו"ט

יט. לגבי הוצאת הפתילה שנשארה מהנרות של יו"ט לצורך הכנת נרות לשבת: אף שבשאר יו"ט מעיקר הדין מותר להוציא את הפתילה אפילו בידו לצורך הדלקת נרות, וטעם הדבר שאין בכך משום איסור מוקצה הוא מכיון שהדלקת הנר נחשבת לאוכל נפש, וטלטול מוקצה מותר לצורך אוכל נפש, אך בזמנינו שיש אור חשמל אינו מבורר כל כך להחשיבו כצורך אוכל נפש, אבל כאן שהוצאת הפתילה היא לצורך שבת לא מצינו שהותר טלטול לצורך זה (עי' בביצה ד'), ולכן יש להוציאה ע"י כפית או מזלג וכדומה. אך יותר טוב להוסיף שמן ופתילה חדשה לכוסיות מבלי להוציא את הפתילה הישנה [לחוש לדעת השו"ע הרב סי' שח' וחזו"א סי' מז' שהוצאה באמצעות כפית או מזלג אינה נחשבת טלטול מן הצד].

דיני עירוב תבשילין (סי' תקכז')

א. יש להקפיד לבשל ביום שישי – בעוד היום גדול בזמן שיוכל להנות ממנו ביו"ט, ונראה שגם שאר ההכנות שהותר לעשות מיו"ט לשבת וכדלהלן, יש לעשותם גם כן בעוד היום גדול (בה"ל ד"ה 'ע"י עירוב').

ב. בשעת הדחק אפשר לבשל סמוך לשקיעה.

ג. יש להניח את העירוב ביום חמישי, ונראה שיש להקל גם ביום רביעי בלילה.

ד. את העירוב תבשילין יש לכתחילה לעשות על ביצה [ויש עושים על חתיכת בשר או דג חשובה].

ה. מי שלא אופה מיו"ט לשבת, מספיק שיעשה עירוב על תבשיל דהיינו ביצה וכנ"ל, ויאמר את נוסח העירוב.

ו. מי שאופה, צריך לעשות את העירוב גם על כזית פת, ולכתחילה שיהיה בפת כביצה, והידור מצוה שיהיה פת שלמה.

ז. לכתחילה יש לבשל את הביצה לשם העירוב.

ח. מי שאינו מבשל ולא עושה שום מלאכה מיו"ט לשבת יניח עירוב תבשילין כדי שיוכל להדליק נרות שבת, אך לא יברך.

ט. כדי שיהיה אפשר לברך על עירוב תבשילין צריך שיעשה ביו"ט מלאכה ודאית, ואפילו היא אסורה מדרבנן - די בכך.

ובאופנים אלו יש להניח עירוב תבשילין בברכה –

א. אם מניח סיר ובו אוכל לא מבושל ומבשלו מיו"ט לשבת על אש מגולה או מכוסה או על פלטה חשמלית.

ב. המניח סיר ובו מים לא מבושלים על אש מגולה או מכוסה או על פלטה חשמלית.

ג. המחמם מאכלים מבושלים על אש גלויה או על פח ("בלעך") [לא בפלטה חשמלית].

ד. הכנת תה בכלי ראשון.

ובאופנים אלו יש להניח עירוב תבשילין בלי ברכה –

א. להדלקת נרות.

ב. המחמם מאכלים מבושלים על פלטה – בין יבש בין לח – ואף שנצטנן.

י. מי שמתארח בשבת יש לפניו כמה אפשרויות: או שיניח בעצמו עירוב תבשילין מעריו"ט אך לא יברך, או שהמארח יזכה לו את העירוב תבשילין ע"י שכן, או שיגביה את העירוב של מארחו בעצמו אם מגיע לביתו לפני כניסת החג (ובתנאי שהמארח עדיין לא הניח את העירוב) ויעשה שותף בו ואז המארח יאמר על המאכל את נוסח העירוב.

יא. בסתמא אין צריך לזכות את העירוב לאחרים ורק יאמר את הברכה ואת נוסח העירוב – 'בהדין עירובא וכו', ורק גדול העיר המניח עירוב לבני העיר צריך לזכותו להם על ידי אחר, או מארח המזכה למארחו וכנ"ל.

יב. לכתחילה יש להקפיד שהעירוב תבשילין יהיה בתוך התחום שבו האדם יהיה בחג, ולכן אם אדם נוסע חוץ לעירו יש לעשות את העירוב תבשילין במקום שבו יהיה בחג, או שיקח את העירוב תבשילין איתו.

יג. העירוב צריך להיות קיים עד אחרי שגומר לעשות את המלאכות לשבת והדליק נרות שבת.

יד. לכתחילה יש לאכול את העירוב בשבת (אך לא לפני). מי שבדרך כלל מברך בסעודות שבת על שתי כיכרות ובוצע את שתיהן – יאכל את העירוב בליל שבת, אך מי שבוצע רק ככר אחת – ישתמש בעירוב כלחם משנה בסעודת הלילה והיום, ויאכלנו בסעודה שלישית.

גלילת ספר תורה וקיפול טלית מיום טוב לשבת

טו. שלוש דעות בדבר: יש אומרים שמותר לעשותם מיום טוב לשבת אף ללא עירוב תבשילין. ויש אומרים שמותר רק עם עשו עירוב תבשילין. ויש אומרים שאף הם עשו עירוב תבשילין אסור להכינו מיום טוב לשבת כי עירוב תבשילין מתיר רק צורכי סעודה (סי' שב' מ"ב ס"ק יז', סי' תרסז' מ"ב ס"ק ה', סי' תקכח' מ"ב ס"ק ג').

למעשה אף שמן הדין יש להקל בזה על כל פנים כשהניח עירוב תבשילין, נכון להחמיר שאף אם הניח עירוב תבשילין לא יגלול ס"ת מיום טוב לשבת, וכן לא יעשה

שאר הכנות שאינם קשורות לאכילה מיו"ט לשבת אלא אם כן ישתמש בהם ביו"ט עצמו. וכן גבי גלילת ס"ת, אם קורא במקום שגולל בו ביו"ט עצמו – מותר.

סידור הבית מיום טוב לשבת

טז. אם הניח עירוב תבשילין מן הדין מותר לסדר את הבית בזמן שיש עדיין שהות ביום להנות ממנו (כנ"ל הל' עירוב סע' א'). ויותר טוב לסדר את הבית בעוד היום גדול שלא ניכר שעושה כן לכבוד שבת (ע"פ הנ"ל אות טו', וע"ע סי' תקג' מ"ב ס"ק א' ובשעה"צ אות ב').

רחיצת כלים מיום טוב לשבת

יז. נחלקו הפוסקים האם רחיצת כלים מיום טוב לשבת מותרת רק למי שהניח עירוב תבשילין, או אף למי שלא הניח. ונכון (כנ"ל הל' עירוב סע' א') להדיח את הכלים כל עוד יש שהות ביום לאכול בהם (שו"ע הרב סי' תקג' סע' ג' נקט שהדחת כלים נחשבת צרכי סעודה ובשו"ת אבני מילואים סי' י' נקט שלא הוי צרכי סעודה, ולדעה שסוברת שעירוב תבשילין מתיר רק צרכי סעודה וכנ"ל אות טו', א"כ אסור לרחוץ כלים כלל מיו"ט לשבת. אך כתב שהעולם נהגו בזה היתר).

הוצאת מאכלים מהמקפיא לשבת

יח. מותר להוציא אוכל מבושל מההקפאה לצורך שבת, ונחלקו הפוסקים האם זה דוקא למי שהניח עירוב תבשילין וכנ"ל, ונכון להוציא את המאכלים בזמן שיוכל להנות מהם ביו"ט (וכנ"ל הלכות עירוב סע' א').

רחיצה ביום טוב הלכה למעשה

מעיקר הדין מותר לרחוץ במים קרים, אך בני אשכנז נהגו שלא לרחוץ בהם מכמה חששות. אולם במקום צער מותר לרחוץ במים קרים. גם במים חמים ישנם אופנים המותרים כפי שיתבאר להלן – וגם כאן ההיתר הוא במקום צער בלבד.

א. דיני רחיצה במים חמים ביו"ט

א. רחיצת כל הגוף במים חמים אסורה.

ב. רחיצת כל הגוף אבר – אבר בחמים שהוחמו ביו"ט אסורה. אך אם המים הוחמו מערב יו"ט – מותר לרחוץ אבר אבר (רחיצת אבר – אבר הכוונה עם ניגוב בין כל אבר ואבר שרוחצים). ולבני ספרד מותרת רחיצת כל הגוף במים חמים שהוחמו מערב יו"ט.

ג. רחיצת פנים ידים ורגלים מותרת גם בחמים שהוחמו ביו"ט.

ד. רחיצת מיעוט הגוף מותרת, ואף בחמים שהוחמו ביו"ט [עכ"פ שהוחמו בחמה].

ב. דיני חימום מים ביו"ט לרחיצת הגוף

ה. סיכום הלכה למעשה

אופנים של רחיצה המותרת –

- הנחת סיר מים על האש לצורך רחיצת פנים ידיים ורגליים – מותרת ביו"ט.
  - חימום מים לרחיצת מיעוט הגוף – ראה לעיל סעיף ב' אות ג'.
  - רחיצת כל הגוף אבר אבר מותרת אם הסיר היה מונח על האש לפני כניסת החג (סע' א' אות ב').
- באופן זה אפשר גם להוסיף מים קרים למים שחוממו מערב יו"ט, וירחץ בהם כל גופו אבר אבר.

כאמור לעיל סעיף ב' אות ד', אין להשתמש במים מדוד שמש אף לרחיצת פנים או שטיפת כלים כיון שנכנסים מים קרים לדוד והם מתבשלים ללא צורך, ואף לסוברים שבמעשה אחד של הוצאת מים מותר השימוש בדוד שמש אף שנכנסים מים קרים – מותר רק לצורך רחיצת פנים ידיים ורגליים [ולצורך מיעוט הגוף, עי' לעיל סעיף ב' אות ג' וכן לצורך שטיפת כלים, אבל לצורך רחיצת כל הגוף אבר אבר וכן לצורך רחיצת כל גוף התינוק – אסור].

כאמור לעיל סעיף ד' אות א', תינוק שרגילים לרחצו כל יום, מותר לרחצו ביו"ט, ואף במים שהוחמו ביו"ט, אך אסור לחמם מים לצורך כך. אך מותר לחמם מים באופן שחלק מהמים משמשים לצורך שטיפת כלים, כאמור שם. ולמקלים להשתמש בדוד שמש ביו"ט, אפשר לפתוח את ברז המים החמים באמבטיה, לצורך שטיפת כלים, ואז להשתמש במים גם לצורך רחיצת התינוק. [אך לצורך רחיצת גדול, אי אפשר להקל בכך, כיון שרחיצת כל הגוף אבר אבר בחמין שהוחמו ביו"ט – אסורה].

ש"ת לשבועות

אדם שיכול ללמוד חצי מליל שבועות, האם עדיף ללמוד בחצי הראשון או השני

ת. עדיף ללמוד בחצי השני באשמורת הבוקר, וישן בחצי הראשון (כנה"ג סי' תצד').

מה עדיף ללמוד בליל שבועות – תיקון ליל שבועות או גמרא

ת. נחלקו הפוסקים בזה, ודעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד (ע"פ חוק יעקב תצד' ס"ק א').

אדם שאם ישאר ער בליל שבועות יתנמנם באמצע התפילה או שלא יתפלל כראוי, האם ישאר ער

ת. ישן קצת בלילה כדי שיוכל להתפלל כראוי (פלא יועץ מאמר עצרת וסידור יעב"ץ בסדר ליל חג השבועות).

א. אסור לחמם מים ביו"ט עבור רחיצת כל הגוף, ואף אם כונתו לרחוץ אבר אבר.

ב. מותר לחמם מים ביו"ט לצורך רחיצת פנים ידיים ורגליים.

ג. נחלקו הראשונים האם מותר לחמם מים ביו"ט כדי לרחוץ מיעוט הגוף, ולמעשה בחימום מים על האש וכן במים חמים שהוחמו על ידי בוילר חשמלי – המיקל יש לו על מי לסמוך. ובחימום מים על ידי דוד שמש ניתן להקל לכתחילה (ובתנאי שלא נכנסים מים קרים לדוד, אם נכנסים מים קרים – ראה בסע' הבא).

ד. הפותח ברז מים חמים שהוחמו על ידי דוד שמש וכפועל יוצא מים קרים נכנסים לדוד השמש, לכאורה יש איסור בדבר כיון שהמים הקרים מתבשלים כעת בתוך הדוד שלא לצורך (שהרי בדרך כלל לא משתמשים בכל המים שבדוד). אמנם מי שמקל לפתוח לצורך רחיצה באופן המותר [לצורך פנים ידיים ורגליים או מיעוט הגוף או שפותח לצורך שטיפת כלים], אין למחות בידו, אך אין להקל בכך לכתחילה.

ג. גדרי 'הוחמו בערב יו"ט' – וביו"ט'

א. סיר שהוסר מעל האש לפני כניסת החג המים שבו נחשבים 'הוחמו מערב יו"ט'.

ב. אם הניחו את הסיר על האש ביו"ט עצמו נחשב 'הוחמו ביו"ט'.

ג. הניחו סיר על האש בערב החג ונשאר שם בחג, נחלקו בדבר האם חשיב הוחמו בערב יו"ט או ביו"ט (רעק"א או"ח שכ"ו תוס' ישנים שבת ל"ט), ולהלכה נחשב כ'הוחמו מערב יו"ט'.

ד. המערב מים קרים במים חמים שחוממו מערב החג – נחלקו הפוסקים בדבר, יש אומרים שדינם כמים שהוחמו בערב יו"ט, ויש הסוברים לתלות זאת במטרה שלשמה עירב את המים – אם כוונתו לקרר את המים החמים – חשיב 'הוחמו בערב יו"ט', ואם המטרה להרבות במים חמים הוי 'הוחמו ביו"ט'. להלכה אין לחלק ובכל אופן הוי כמים שהוחמו מערב יו"ט.

ד. רחיצת תינוק

א. תינוק שרגילים לרחצו בכל יום, מותר לרחוץ כל גופו ביו"ט, ואף בחמין שהוחמו ביו"ט. וההיתר לחמם מים ביו"ט לרחיצת כל גופו של תינוק, הוא רק אם חלק מהמים שבסיר שהונח על האש ישמשו לשתייה או לצורך שטיפת כלים – אז אפשר יהיה להשתמש בשארית המים לרחיצת כל גופו של התינוק.

ב. תינוק שאין רגילים לרחצו בכל יום, דיני רחיצתו – כגדול.

גיליון 121, חג השבועות תש"פ

שואלין ודורשי

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

הדרך לזכות בכתרה של תורה

יבוא ויקח". אכן רק בעל הרצון וזכה לכתר התורה. מפורשים הדברים באבות דרבי נתן (מא, א) "רבי שמעון אומר ג' כתרים הם כתר תורה כתר כהונה וכתר מלכות. כתר כהונה אפילו נותן כל כסף וזהב שבעולם אין נותנים לו, שנאמר והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם. כתר מלכות אפילו נותן כל כסף וזהב שבעולם אין נותנים לו, שנאמר ודוד עבדי נשיא להם לעולם. אבל כתר תורה אינו כן עמלה של תורה, כל הרוצה ליטול יבא ויטול שנאמר (ישעיה נה, א) הוי כל צמא לכו למים ואין מים אלא תורה, הוי עמל בדבר תורה ואל תתעסק בדברי בטלה". הרי שעמל התורה תנאי הכרחי הוא לכתרה של תורה, ואמנם כיון שהרצון הוא ענין פנימי, נראה שהמודד החיצוני לביטוי הרצון האמתי הוא מי שעמל בתורה במלא הכוח ללא לאות.

וכיון שחלק מהערבות באה מכוח הצימאון, וככל שאדם משתוקק יותר כך הדבר ערב לו יותר, וכן להיפך ככל שהוא ערב לו כך משתוקק לו יותר ויותר, לכן בברכת התורה אין אנו מבקשים על הבנת התורה ואף לא על זיכרון הלימוד, אלא "והערב נא" וכפירוש רש"י (ברכות יא, ב) "הערב נא - שיערבו עלינו לעסוק בהם מאהבה", משום שהערבות הנובעת מהצימאון וזהו היסוד המרכזי לחיבור ולדבקות בלימוד.

משעה שתיים וחצי לפנות בוקר, ועוד מעשים עצומים ונשגבים מעין אלו, והלומד שואל: כלום גם אני יכול לזכות ל'כתר תורה'?

מפריך הרמב"ם מחשבה זו: "כל הרוצה, יבוא ויטול". גם אתה, הלומד ה'פשוט' ביותר, יכול לזכות בכתרה של תורה, אם רק תשקיע ותנצל ברצינות את הכוחות בהם חנך הקב"ה, לפי הסדרים המתאימים לך, ואף אם תלמוד אך מעט ובמרוצה משום שליבך נוטה ללימוד מסוג זה אף אתה תזכה להתעטר בכתר הנכסף - 'כתרה של תורה'. משום שהתנאי לכתרה של תורה אינו תלוי במספר השעות שאתה לומד, אלא אך ורק בצימאון שיש לך ללימוד התורה.

תנאי ראשון: כוח הרצון

ובימותא (עב, ב) "שלושה זרים היו בבית המקדש - במזבח, בארון ובשולחן, של מזבח זכה אהרן ונטלו, של שולחן זכה דוד ונטלו, של ארון עדיין מונח הוא, כל הרוצה ליקח יבא ויקח". בהסתכלות שטחית נראה כי בעוד שלכתרים הראשונים יש תנאים, למזבח - זרע אהרן ולשולחן - זרע דוד, אך לתורה אין תנאים והוא ניתן לכל מי שרק רוצה בו.

אמנם באמת כתוב כאן תנאי לזכות לכתר השלישי, והוא הרצון! לאו כל אדם זוכה בו, רק "כל הרוצה,

דברים נפלאים במעלה הנשגבה אליה יכול להעפיל כל אשר חשקה נפשו בתורה, כתב הרמב"ם (תלמוד תורה ג, א) ומקורו במשנה (אבות ד, יג) "בשלשה כתרים נכתרו ישראל: בכתר תורה, כתר כהונה וכתר מלכות. בכתר כהונה זכה אהרן שנאמר והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם. בכתר מלכות זכה דוד שנאמר זרעו לעולם יהיה. כתר תורה מונח ועומד ומוכן לכל ישראל, כל מי שירצה יבא ויטול".

לכאורה מה חידוש בכך שהתורה מונחת בקרן זוית וכל הרוצה יבא ויטול, וכי קיימת הווה אמינא שהתורה שייכת לפלוגי או לאלמוני, האם רק לשבט או עדה מסוימת ניתנה תורה, והלא כל ישראל עמדו בהר סיני וקיבלוה מפי הגבורה, ופשוט הדבר שכל הרוצה יבוא ויטול כתרה של תורה, בשונה מכתרי כהונה ומלכות שאכן ניתנו רק למשפחות מיוחדות שבארץ.

ואומנם פשוט הדבר שכל ישראל קיבלו את התורה והיא שייכת לכל יהודי, אך הרמב"ם חידש חידוש עצום על מנת להוציא מדעת רוב העולם הטועים לחשוב לאחר ששומעים מעשי גדלות של גדולי ישראל בכל הדורות על התמדה והתמסרות מוחלטת ולב יודע מרת נפשו והלומד הפשוט עלול ליפול ברוח וולומר: אין ביכולתי ללמוד שעות ארוכות ללא הפסקה כאותם הגדולים, וגם ב'סדר' הקצר הקבוע לי, יכולת הריכוז שלי מוגבלת, וממילא אמנם ייתכן שאוכל לזכות בתורה, אך 'כתר תורה' לא ניתן לחלשים ופשוטים כמוני, שייך הוא אך ורק לגדולי ישראל המשקיעים את כל אשר להם למען לימוד התורה הקדושה בהתמדה ללא גבול ומידה.

כגון ששומעים עדותם של בני הגאון מווילנא (הקדמה לביאור בשו"ע) שקיבל אביהם על עצמו כל ימיו לא לישון יותר משעתיים ביממה, "ואף אותם לא ישן יותר מחצי שעה רצופה שלא יהא כשנת הסוס, ובאותה החצי שעה היו שפחותיו מרחשין הלכות ואגדות, וככלות החצי שעה התגבר כארי נטל ידיו והתחיל ללמוד בקול רם ויישן עוד חצי שעה"; או את שמספרים על מרן החזון איש שפעם כששמעו בני הבית שנפל על הרצפה סמוך למיטתו נבהלו ונחפזו להזמין אנשי רפואה, אך הרגיעם באומרו כי מנהגו תמיד ללמוד כמעט עד כלות הכוחות מחשב בדעתו שיישאר לו עוד מעט כוח רק כדי שיוכל לצעוד משולחן הלימוד למיטה עליה שוכב למנוחה באפיסת כוחות, ואילו היום לא חישב נכון ולכן נפל על הרצפה כמה צעדים לפני המיטה; וכן כששומעים שמרן הגרי"ש אלישיב קם מדי יום באישון ליל והחל את חוק לימודו היומי כבר

הלכה למעשה משולחן ראש בית ההוראה במשנת מרן רבינו הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

עירוב תבשילין - זמנו ואופן עשייתו

שאלה מתי זמנו של עירוב תבשילין ועל מה ראוי לעשותו.

תשובה יש לערב רק בערב יום טוב ולא קודם לכן (שם יד), אמנם כבר מליל ערב יום טוב יכול לערב, ובדיעבד (שם א) יכול לערב בספק חשיכה - עד עשרים דקות אחר השקיעה בכניסת החג. ומערב לכתחילה על פת ותבשיל (אורח חיים תקכו ב-ד). מרן הגרי"ש אלישיב עירב על חלה ודג. הגרי"ש פישר עירב על מצה וביצה. ואמנם כתב הביאור הלכה (שם יד ד"ה לכתחילה) "טוב לכתחילה לעשות התבשיל בערב יום טוב גופא ולא

מקודם" ולדבריו יש להכין התבשיל דווקא בערב יום טוב או כאמור בליל ערב יו"ט, אך בפת אין צריך להדר בזה כיון שדרך העולם שלא אופים כלל בחג, וכל העירוב בו רק ממנהגא כדי להתיר האפיה ולכן יכול אף לכתחילה לערב על פת שנאפתה קודם. עוד כתב הביאור הלכה (קכו, ו ד"ה עדשים) "לכתחילה מצוה מן המצוות לעשות התבשיל בכוונה לשם עירוב, ואולי מועיל אם בישל לצורך שבת" הרי שיש הידור מיוחד לא לערב בתבשיל של יום טוב אלא דווקא ממה שהכין לכבוד שבת, אכן אם הכין סיר גדול ובו תבשיל אחד ליום טוב ושבת, יכול לערב ממנו לכתחילה.

מִן הַגֵּרָא "ל שְׁטִינְמָן תִּמְנָה (וּמֵלָא פִי תַּהֲלִיךְ תַּפְלָה - בְּרִכּוֹת הַתּוֹרָה) מְדוּעַ מִבְּקָשִׁים עַל עֲרֻבּוֹת בְּתוֹרָה, וְהֵלָא לְכַאוּרָה הִיא צָרִיךְ לִבְקֹשׁ לִזְכוּת לְלִמּוּד אִף אִם לֹא יֵהָא עֵרֶב, וְלִקְיִים מִצּוֹת לִימּוּד הַתּוֹרָה רַק כִּי כִּי צִוּוּהָ הִקְבִּי"ה לְלִמּוּד, וּמִיִּישֵׁב שְׁמִבְקָשִׁים כִּן כִּי כִּי הִיא מִצִּיאָאוֹת שְׁבִלִי הֵנָּה קֶשֶׁה לְלִמּוּד, וְאִין בּוֹה בְּקֶשֶׁה קֶשֶׁה לְהִשְׁגָּה שִׁיזְכוּ לְלִמּוּד אִף בְּלֹא עֲרֻבוֹת, לְמִוֹרֹת שְׁמַחֲוִיבִים בִּהּ אִלָּא מִבְּקָשִׁים עַל דְּבַר הַתּוֹלִי בְּבַחֲרִית הָאָדָם, וְכֵל שִׁישׁ לְאָדָם תִּשְׁוֹקָה עֲבוּרֹו, הִרִי עֵרֶב הוּא עֲלִיו.

מִפְנֵי מָה יַעֲקֹב וּדוֹד לֹא מָתוּ

עֲבוּר כָּל מִי שִׁזְכָּה לְהִסְתַּפֵּף בַּחֲצֻרוֹת בֵּית ה', בְּרוּר הַהִבְדֵּל הָעֵצוּם וְהַמְהוּתִי בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעִכּוֹ, וְאִף אִם יִשְׁאֵל עַל כֵּךְ, יִתֵּן הַסְּבָרִים רַבִּים. אִךְ זֹוִית רֵאִיָּה שׁוֹנָה נִרְאִית בַּהֲגֵדֶת הַגְּמָרָא בְּסִנְהֶדְרִין (עו). בְּעֵינֵין אִיסוּר הַשְּׁבֵת אֲבִידָה לְעִכּוֹ"ם "הַמַּחְזִיר אֲבִידָה לְכוּתִי - כִּיִּן שְׁמִשׁוּוֹהָ בֵּין הַיִּשְׂרָאֵל לְכוּתִי, וּמִרְאָה שְׁלֹא מְשִׁיב מַחֲמַת הַמִּצְוָה אִלָּא מִכַּח מִצְפּוֹנוֹ - עֲלִיו הַכְּתוּב אֹמֵר לְמַעַן סְפוֹת הַרוּוָה אֶת הַצִּמְאָה". וְבִיָּאֵר רִשִׁי" שֶׁהַגְּמָרָא מְגִדִּירָה יִשְׂרָאֵל כְּצִמְאָה וְכוּתִי כְרוּה, "שְׁעוּבְדִי כּוֹכְבִים שְׁבַעִים וְאִינִם צִמְאִים לְיוֹצֵרָם. וְצִמְאָה זֹו כִּנְסֵת יִשְׂרָאֵל שְׁצִמְאָה וְתִאֲבָה לִירֵאֵת יוֹצֵרָה וְלִקְיִים מִצּוֹתֵיו". הָעִכּוֹ"ם לֹא מִשְׁתַּקֵּק לְקֶרְבָּה וְלַעֲדוּד הַשְּׁגָה בְּעִבּוּדֵת ה', וְאִילוּ מַעֲלַת הַיִּשְׂרָאֵל הִיא צִמְאָוֹנוֹ הַגָּדוֹל לְקֶרְבָּתָהּ.

עַל יַעֲקֹב אֲבִינוֹ וּדוֹד הַמֶּלֶךְ נֹאמֵר שִׁשְׁנִיָּהם לֹא מָתוּ, כִּפִּי שֶׁהוּבָא בְּתַעֲנִית (ה, א) "עַקֵּב לֹא מָת", וְעַל דּוֹד נֹאמֵר "דּוֹד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חֵי וְקִים" (רֵאשׁ הַשְּׁנִיָּה כה, א) וְבִיָּאֵר הַרְשֵׁב"א בְּחִידוּשֵׁי אֲגָדוֹת (תַּעֲנִית שס) שְׁמִי שְׁדִבּוֹק בְּתוֹרָה שֶׁהִיא שׁוֹרֵשׁ הַחַיִּים נִקְרָא 'ח'. וּמִחֲמַת כֵּן "יַעֲקֹב שֶׁהוּא אִישׁ אִמֵּת שֶׁנֹּאמֵר (מִיכָה ז, ב) תִּתֵּן אִמֵּת לְיַעֲקֹב, הִיָּה רֵאוּי לְהִדְבֵּק בַּחַיִּים וּבְאִמֵּת שֶׁהִיא הַתּוֹרָה הָאִמֵּת וְהַחַיִּים, וְכֵל הַדְּבַק בְּתוֹרָה דְּבַק בַּחַיִּים שֶׁנֹּאמֵר וּבַחֲרַת בַּחַיִּים, וְאֹמֵר וְאַתֶּם דְּבָקִים בִּה' אֲלֹוִקִים חַיִּים כּוֹלֵכִם הַיּוֹם. אֲבָל הַשָּׂאֵר שְׁלֹא הִיוּ רֵאוּיִים לִקְבֹּל אֶת הַתּוֹרָה כְּאִלּוּ נִפְרְדוּ מִן הַחַיִּים כְּלִשּׁוֹן הַפֶּסֶק (דְּמִיָּהוּב, יג) אוֹתִי עֲזָבוּ מִקּוֹר מִים חַיִּים אֶת ה', וְכֵל הַנִּפְרָד מִמִּקּוֹר הַחַיִּים הִרִי הוּא מֵת בְּאִמֵּת".

בְּעוֹד דְּבַר הוֹשׁוּ וְעַקֵּב וּדוֹד, נֹאמֵר בְּתַהֲלִים (ס, ב) "צִמְאָה לֶךְ נִפְשִׁי כְּמָה לֶךְ בִּשְׂרִי", וּמוּבָא בְּמִדְרַשׁ (בְּרֵאשִׁית סט) שְׁדוֹד אִמְרוּ מִפִּי יַעֲקֹב. הִרִי שְׁדוּקָא יַעֲקֹב וּדוֹד שֶׁהִכְרִיזוּ שְׁנֵיהֶם וְאִמְרוּ צִמְאָה לֶךְ נִפְשִׁי וְהַשְׁתַּקֵּק לְקֶרְבָּתָהּ ה', הֵם שְׁדִבְקוּ בְּתוֹרָה וְלִכֵּן שְׁנֵיהֶם לֹא מָתוּ.

הִרִי שְׁכִינֵן שְׁדִבְקוּ בִּה' כְּאִדָּם הַמְהַלֵּךְ בְּמִדְבָּר צַחִית וּמִשְׁתַּקֵּק רַבּוּב צִמְאָוֹנוֹ לְקוֹרְטוּב מִים מִרְעֻנִּים לְנִפְשׁוֹ הָעֵיִיפָה וְאִמְרוּ "צִמְאָה לֶךְ נִפְשִׁי... בְּאֶרֶץ צִיָּה וְעֵיִיף בְּלִי מִים" (תַּהֲלִים שס), מִמִּילָא דְּבָקוּ בְּתוֹרָה שֶׁהִיא הַחַיִּים הָאִמֵּתִים מְשׁוּם שְׁדִבְקוֹת בִּה' הִיא דְּבָקוֹת בְּתוֹרָה כְּמוֹכַח בְּרִשִׁי" (דְּבָרִים כ"ט, ג) "אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁנִּתֵּן מֹשֶׁה סֵפֶר הַתּוֹרָה לְבְנֵי לֹו, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב 'וַיִּתֵּן אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֹו' בְּאוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי מֹשֶׁה וְאִמְרוּ לוֹ, מֹשֶׁה רִבִּינוֹ, אִף אֲנוּ עֲמַדְנוּ בְּסִינִי וְקִבְּלָנוּ אֶת הַתּוֹרָה וְנִתְּנָה לָנוּ, וְכֵּהָ אֶתָּה מְשַׁלֵּט אֶת בְּנֵי שְׁבִטְךָ עֲלֵיהֶם, וַיֹּאמְרוּ לָנוּ יוֹם מִחָר לֹא לָכֶם נִתְּנָה, לָנוּ נִתְּנָה. וְשִׁמַּח מֹשֶׁה עַל הַדְּבַר, וְעַל זֹאת

אִמְרוּ לָהֶם הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיִית לָעַם, הַיּוֹם הַזֶּה הַבְּנִיתִי שְׁאֲתֶם דְּבָקִים וְחַפְצִים בְּמִקּוֹם". הִרִי שְׁרִצוֹנִם הָעֵז לְאַחֲזוֹ בְּתוֹרָה בִּישָׂא אֶת הַדְּבָקוֹת בְּמִקּוֹם. כְּמוֹ כֵּן הַשְׁתַּקֵּקוֹת יַעֲקֹב וּדוֹד לְקֶרְבָּתָהּ ה' גְּרָמָה לְעִשְׁוֹתָם קְשׁוּרִים בְּתוֹרָה, עַד כְּדִי שְׁמַחֲמַת שְׁדִבְקוּ בְּתוֹרַת הַחַיִּים, הַמְשִׁיכּוֹ לַחַיּוֹת וְלֹא מָתוּ לְעוֹלָם.

רֵאשׁ הַיִּשִּׁיבָה פָּנָה לְטַבַּח בְּאִמְצַע הַשִּׁיעוֹר

הַלּוּמֵד מִתּוֹךְ עֲרֻבוֹת זֹכָה לְחוֹשׁ בְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה כִּי הֵם "מִתּוֹקִים מְדַבֵּשׁ וְנוֹפֶת צוֹפִים". וְאִכֵּן שְׁמַחָה וְעֲרֻבוֹת מִיּוֹחֶדֶת הוֹרְגָשָׁה בְּשִׁיעוּרִים שְׁמִסֵּר מוֹיֵד רֵאשׁ יִשִּׁיבָת בְּאֵר יַעֲקֹב הַגְּרָמָ"שׁ שְׁפִירָא. עַד כְּדִי כִּי שְׁבִאֲחֵד הַשִּׁיעוּרִים אַחֵר שְׁעֵמֵל זְמַן רַב בְּעוֹמֵק דְּבָרֵי הַרְשֵׁב"ם בְּבָבָא בְּתָרָא וְהַצְלִיחַ לְבָאֵרוֹ בְּדִיּוֹק נִפְלָא, צַהֲלָתוֹ הַגְּדוּלָּה נִרְאִיתָה עַל פָּנָיו וְאִמְרוּ "הַפֶּשֶׁט הַזֶּה מְמַשׁ מִתּוֹקִים מְדַבֵּשׁ וְנוֹפֶת צוֹפִים". לְפִתְעָה הַבְּחִין מִבְּעַד לְחֻלּוֹן בְּטַבַּח הַיִּשִּׁיבָה וְקִרָא לְעַבְרֵי בְּהַתְּלַהֲבוֹת: 'ר' זְלִמָן, טַעֲמָנוּ שֶׁל דְּבַשׁ אֲנִי יוֹדֵעַ, אֲבָל מָה זֶה נּוֹפֶת צוֹפִים. הָאֵם תּוֹכֵל אוֹלִי לְהַכִּין לָנוּ 'נוֹפֶת צוֹפִים' כְּדִי שְׁנַעֵד לְהַרְגִּישׁ כִּי מָה שְׁחִידְשָׁנוּ כַּעַת עֵרֶב הִרְבָּה יוֹתֵר מִמֶּנּוּ?.

מִוְחָה שֶׁל תּוֹרָה גְּדוֹל מְדַבֵּשׁ - לְהַפּוֹךְ מִצִּיאָאוֹת

רַבִּינוֹ זצ"ל (שִׁיעוּרֵי מִן הַגְּרָמָ"שׁ אֲלִישִׁיב - בְּרִכּוֹת, ע"א תַּעֲנִי) חִידֵשׁ חִידוּשׁ נִפְלָא מִ"מִתּוֹקִים מְדַבֵּשׁ" עַל כּוֹחָה שֶׁל תּוֹרָה. מִלְכָּד מִתִּיקוֹת הַגְּדוּלָּה, לְדַבֵּשׁ שְׁתֵּי סְגוּלוֹת יִיחּוּדִיּוֹת: כָּל חֻלְקֵי דְבַר שְׁנִכְנָסִים אֲלִיו, כְּגוֹן חֲתִיכַת בֶּשֶׂר, הוֹפְכִים לְדַבֵּשׁ, עַד כְּדִי כִּי שְׁלַדְעַת רַבּוֹ הַפּוֹסְקִים (שִׁ"ד יוֹרְדֵה פֶּה, לו), אִף אִם נִפְל לְתוֹךְ הַדְּבַשׁ חֲתִיכַת דְּבַר אִסוּר, כִּיִּן שֶׁשֶּׁהָהָ זְמַן רַב בְּתוֹךְ הַדְּבַשׁ, נִידוֹן כְּדִבֵּשׁ וּמוֹתֵר לְאַכִּילָה. מֵאִידִךְ יֵשׁ בּוֹ כּוֹחַ לְשַׁמֵּר דְּבָרִים שְׁלָמִים בְּשִׁלְמוּתָם לְזְמַן רַב. הוֹרְדוֹס (בְּבָבָא בְּתָרָא ג, ב) הִסְמִיךְ גּוֹפֶת נַעֲרָה מִבֵּית חֲשִׁמוֹנָאִי בְּתוֹךְ דְּבַשׁ, וּבְמִשְׁךְ שְׁבַע שָׁנִים נִשְׁאָרָה בְּשִׁלְמוּתָהּ.

וּכְדִבְרֵי רַבִּינוֹ יוֹנָה (הוּבָא בְּרֵאשִׁית בְּרִכּוֹת ו, לה) "דֶּרֶךְ הַדְּבַשׁ לְהַפּוֹךְ אֶת הַנִּיתֵן בְּתוֹכּוֹ לְדַבֵּשׁ, וְלִכֵּן דִּינִינֵן אֶת הָאִיסוּר שְׁבִתוֹכּוֹ כְּדִבֵּשׁ וּמוֹתֵר", וְכֵן כְּתִבַּת בְּשׁוֹ"ת הַרְשֵׁב"א (א, ב), אוֹלָם חִילֵק וְאִמְרוּ שֶׁרַק דְּבָרִים הַנִּחְתָּכִים כְּגוֹן רֹגְלֵי נְמִלִּים שֶׁנִּפְלוּ לְדַבֵּשׁ מוֹתֵר לְאוֹכֵלָם, אִךְ נְמִלִּים שְׁלָמוֹת שֶׁנִּפְלוּ לְדַבֵּשׁ אִסוּר לְאוֹכֵלָם מִפְּנֵי "שֶׁהַדְּבַשׁ נִרְאָה שִׁישׁ לוֹ שְׁתֵּי סְגוּלוֹת: הָאֶחָת - לְמַהֵר לְמַחֲוֹת וּלְכַלּוֹת דְּבָרִים הַנִּחְתָּכִים הַנּוֹפְלִים לְתוֹכּוֹ, הַשְּׁנִיָּה - לְהַעֲמִיד וְלִקְיִים הַדְּבָרִים הַשְּׁלָמִים הַנִּטְמָנִים בְּתוֹכּוֹ. וְכְּמוֹ שְׁאִמְרוּ בְּהוֹרְדוֹס". הִרִי שֶׁהַדְּבַשׁ מְצַלִּיחַ לְהַפּוֹךְ חֻלְקֵי דְּבָרִים לְדַבֵּשׁ. כִּי גַם דְּבָרֵי הַתּוֹרָה, "מִתּוֹקִים מְדַבֵּשׁ", סְגוּלָתָם עֲצוּמָה.

גַּם אָדָם שֶׁאִין כָּל לִיכּוֹ וּמַחֲשׁבוֹתָיו נִתּוֹנִים לְתוֹרָה, לִימּוּד הַתּוֹרָה שְׁלֹו, אִף אִם מוֹעֵט הוּא בְּכַמּוֹת וּבְאִיכּוֹת, כְּכּוֹחוֹ לְהַפּוֹךְ אֶת כָּל מַהוּתּוֹ וּמִצִּיאָאוֹתוֹ לְחֻלְקֵי בִל יִתְקַן מִהַתּוֹרָה. לֹא זֹו אִף זֹו: מִלִּשּׁוֹן הַפֶּסֶק "מִתּוֹקִים מְדַבֵּשׁ" מְשַׁמַּע שְׁדִבְרֵי תּוֹרָה מִתּוֹקִים אִף יוֹתֵר מְדַבֵּשׁ, וְזֹאת מְשׁוּם שְׁבִנְיָנוּד לְדַבֵּשׁ, כְּכּוֹחַ הַתּוֹרָה לְהַפּוֹךְ וּלְשׁוֹנוֹת לֹא רַק חֻלְקֵי דְּבָרִים אִלָּא אִף דְּבָרִים שְׁלָמִים, וְאִף אָדָם שְׁלָם יִכּוֹל לְהַתְּעַלּוֹת עַל יְדֵה עוֹד וְעוֹד בְּמַעֲלּוֹת נִשְׁגָּבוֹת שֶׁאִין כָּל מִלְּאָךְ וּבְרִיָּה יִכּוֹלִים לְשַׁעֵר.

וּמַעֲיָן זֶה כְּתִבַּת הַחֲפֵץ חַיִּים בְּלִיקוּטֵי הַלְכוֹת (הַקְדָּמָה

רֵאשׁוֹנָה) "אִם הָאָדָם שׁוֹקֵד עַל הַתּוֹרָה וְנִדְבֵק בָּהּ כְּרָאוּי, אִפִּילוּ אִם טַבַּע נִפְשׁוֹ הִיָּה מִתְּחִילָה רַע מְאֹד, כּוֹחַ הַתּוֹרָה מְטַהֲרָתוֹ וּמְקַדְּשָׁתוֹ וְנִהְפֵּךְ לְהִיָּת אוֹיֵשׁ אַחֵר מְמוּשׁ, וְכִדְאִיתָא בַּאֲבוֹת (א, י) וּמְכַשְׂרָתוֹ לְהִיָּת צְדִיק וַיִּשְׂר".

נִפְרוּשׁ כְּפִינוּ בְּתַפִּילָּה שֶׁהַצִּמְאָוִן וְהַשְׁתַּקֵּקוֹת הַקִּיּוּמִים כִּיִּם בְּקֶרֶב שׁוֹחֲרֵי הַתּוֹרָה וְאִף בְּכָל שְׁכִיבוֹת הַצִּיּוּר לְשׁוּב לְבִתִּי הַמְּדַרְשׁוֹת לְעִמּוּל בְּתוֹרָה מִתּוֹךְ חֲדוּתָא דְּשְׁמַעְתָּתָא בְּדִיּוֹק חֲבָרִים לְאַחֵר חוֹדְשִׁים אֲרוּכִים, לֹא יִפּוּגוּ מִעֲמָנָם וְדִבְרֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה יַעֲרֹבוּ עֲלֵינוּ תָמִיד וַיְהַפְּכוּ אֶת כָּל מִצִּיאָאוֹתֵינוּ לְטוֹבָה.

שׁוֹ"ת הַלְכָּה לְמַעֲשָׂה

שְׁטִיפַת כָּלִים לְכַבּוֹד שְׁבֵת

שְׁאֵלָה הָאֵם יִכּוֹל לְשַׁטּוֹף כָּלִים לְכַבּוֹד שְׁבֵת כְּכֵר בְּיוֹם טוֹב.

תַּעֲנִית אֲמוּנָם עִידוּב תְּבִשְׁלִין מִתִּיד עֲשִׂית כָּל צְרִכֵי שְׁבֵת בְּיוֹם טוֹב, אִךְ יֵשׁ לְהַדָּר וְלֹא לְעִשְׁוֹת מִלְּאָכוֹת הַמְּוֹתֵרוֹת בְּשְׁבֵת, כִּי אַחֵר שִׁיכּוֹל לְעִשְׁוֹתָם בְּשְׁבֵת לֹא הוֹתֵרוּ לְעִשְׁוֹתָן בְּיוֹ"ט (מִן הַגְּרָמָ"שׁ אֲלִישִׁיב). אֲמוּנָם, לְסִדֵּר הַבֵּית מוֹתֵר. כְּמוֹ"כ אִם הַלְכִּלֹךְ פּוֹגַע אֲצִלּוֹ בְּכַבּוֹד יוֹם טוֹב וְכֵן בְּכַמּוֹת מְרֻבָּה שֶׁל כָּלִים כְּגוֹן בַּחֲדָר אוֹכֵל מוֹסְדִי שִׁיִּצְטָרְכוּ לְהַמְתִּין זְמַן רַב עַד שִׁישְׁטוּם בְּלִיל שְׁבֵת, אִין צָרִיךְ לְהַחֲמִיר.

קִידוּשׁ בֵּן א"י לְשׁוֹמֵר יו"ט שְׁנִי

שְׁאֵלָה הָאֵם בְּשְׁבֵת בְּבוֹקֵר שֶׁהוּא יוֹם טוֹב שְׁנִי שֶׁל גְּלוּיוֹת, יִכּוֹל בֵּן חו"ל לְצַאֵת בְּקִידוּשׁ מִבֵּן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

תַּעֲנִית יִכּוֹל לְצַאֵת בּוֹה יְדֵי חוֹבָה כִּיִּן שְׁנוֹסַח הַקִּידוּשׁ בְּבוֹקֵר אַחַד הוּא (מִן הַגְּרָמָ"שׁ אֲלִישִׁיב), וְלֹא כְּהַשְׁמָעָה הַמּוּבָאֵת בְּשֵׁם הַחֲזוֹן אִישׁ שִׁישׁ הַמִּפְסָקִים בִּה (תְּשׁוּבוֹת וְהַגְּהוֹת ב ש, לו) שֶׁאִינוּ יִכּוֹל לְהוֹצִיא יְדֵי חוֹבָה שְׁכֵן מַחְוִיב בְּקִידוּשׁ מְשִׁנִּי טַעֲמִים שְׁבֵת וַיִּו"ט וְלֹא יִכּוֹל לְצַאֵת יְדֵי חוֹבָה מִבֵּן א"י הַמַּחְוִיב רַק בְּקִידוּשׁ שֶׁל שְׁבֵת.

לִימּוּד לְפָנֹת בּוֹקֵר חַג שְׁבוּעוֹת

שְׁאֵלָה בְּלוֹת הַשְּׁחָר לְאַחֵר שְׁנִיעוֹר כָּל הַלִּילָה, הָאֵם אִסוּר לְלִמּוּד קוֹדֵם שִׁשְׁמוֹעַ בְּרִכַּת הַתּוֹרָה.

תַּעֲנִית יִמְשִׁיךְ לְלִמּוּד כְּבִרְאשׁוֹנָה לְלֹא הַפֶּסֶק (מִנְחָת שְׁלָמָה צ"א, א), מְשׁוּם שֶׁאִין אִיסוּר בְּעֵצֶם הַלִּימּוּד בְּלֹא בְּרַכָּה, אִלָּא שִׁישׁ מִצְוָה לְבָרֵךְ, אִךְ אִם אִינוּ יִכּוֹל לְבָרֵךְ אִין אִיסוּר בּוֹה.

מוֹקֵד הַהֲלָכָה שְׁע"י בֵּית הַהוֹרָאָה
0722-133-466

נִיתֵן לְשִׁלּוֹת שְׁאֵלוֹת וְכֵן לְקַבֵּל תַּעֲנִיִּים מִדִּי שְׁבוּעַת בְּדוּא"ל:
Beithorah@gmail.com

יֵאִיר בְּזָרֵי

מאת מורנו הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א מראשי ישיבות אור ישראל וראשון לציון

ג'ליון 6 – שבועות – נשא תש"פ

שירתה של תורה – שיחה בהיכל ישיבת אור ישראל – ליל שבועות תשנ"ה

לדעת ערכה של תורה

הח"ח בספרו מביא שכל פעם שמדברים על תורה צריך ראשית כל להזכיר חשיבותה ורום ערכה. חז"ל (פאה פ"א ה"א) דרשו כל חפצך לא ישוו בה חפצך אפי' חפצי שמים, כל המצות כולם אינם שוות כדבור אחד של תורה.

ולענין השכר, האוה"ח בבראשית כותב על כך שהקב"ה שם את אדם הראשון לעבדה ולשמרה. שצריך לעבוד ולשמור את הגן עדן. ושואל מי שומר היום לאחר שאדם הראשון גורש מג"ע. ומתוך כל אדם עובד ומשקה עצי הגן ע"י התורה שהיא עץ החיים, ע"י תורה שנמשלה למים.

האוה"ח בפרשת בחוקותי מביא מדברי הזוהר שכל אדם יש חשק שיקבל ג"ע במצותיו, אבל צריך להגיע לג"ע ע"י הדרך של תלכו, אפשר רק ע"י אור תורה, אחרת יחפש ויחפש ולא יגיע תורה אור.

וכוח התורה בעוה"ז נותנת לו גדולה ומגדלתו ומרוממתו ונותנת לו שמחה, ומורידים ממנו עול מלכות עול ד"א וכו' וכו'. זהו שכרה של תורה, זהו מעלתה של תורה זעיר מזעיר, ת"ח עין לא ראתה אלוקים זולתך, רק אפשר לראות קצת אצל המסייעים לתורה.

יום חג השבועות זהו זמן של קבלה להיות ת"ח, יום מסוגל, ויום מחייב את כל הרוצה לבוא בסוד ה' ולעובדו.

בירושלמי ברי"ה (פ"ד ה"ח) איתא בכל המועדות כתיב שעיר עזים אחד לחטאת. ובעצרת שעיר לכפר, אבל לא נזכר חטאת לומר לך כיון שקיבלתם עול תורה כאלו לא חטאתם. מבואר איזו יום גדול, חיוב וזכות כאלו לא חטא. – וכן בסוף מנחות (ק', א) אמרין כל העוסק בתורה לא צריך לא עולה ולא מנחה ולא חטאת, כאלו לא חטא.

קבלת עול תורה ביום זה

בפרשת ראה נמנו שלש רגלים, פסח ובו חיוב מצות מצה ואיסור חמץ. ולבסוף חג הסוכות במצות סוכה ושמחה. והנה כשמוזכר בחג השבועות תספור לך מסיים הפרשה ושמרת את החגים האלה. והנה הפסוק הזה ושמרת את החוקים שהוזכר כאן בשבועות הרי לא נזכר בשום חג, ולכא' הרי זה יש בכולם.

ומבואר שמצות היום של שבועות הוא קבלת עול תורה ושמירת את החוקים האלו. והנה אם נדקדק עוד מובא כאן חוקים ולא משפטים והוא עה"פ "אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו". פרש"י חוקותי היינו שתהיו עמלים בתורה, וזהו החפצא של יום חג השבועות קבלת עול תורה. חובות היום קבלת "בחוקותי תלכו", מהי ההליכה נתבונן.

בחורבן בית ראשון שהרמב"ן כתב שבכרות וקללות דבחוקותי הם על בית ראשון, שם מצאנו שהיה שם שלא הלכו בתורה. ובגמ' בנדרים (פא, א) איתא "מי האיש החכם ויבן את זאת וגו' על מה תודה הארץ וגו' ויאמר ה' על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה".

ומבאר הגמ' היינו שלא ברכו בתורה תחילה. ומביא הר"ן בשם מגילת סתרים של ר"י שאם לא עסקו בתורה, איך לא ידעו החכמים, אלא על כרחך שהכונה שלא ברכו עליה, כלומר שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כ"כ שיהא ראוי לברך עליה, שלא היו עוסקים בה

לשמה ומתוך כן היו מזלזלין בברכתה, והיינו לא הלכו בה בכונתה ולשמה.

והנה הדבר צריך ביאור אמאי לא ברכו אע"פ שלא היתה חשובה כ"כ, אבל לא גרע משאר מצות שמברכין.

ובהפלאה בכתובות כתב שהנה אנו מברכין כל יום רק הברכה אחת, אע"פ שמפסיקין פעמים רבות בהפסקים גדולים. וכתב הרא"ש הטעם וכ"כ התוס' שכיון שדעתו לחזור כל רגע ללמודו לא חשיב הסח הדעת, אבל בזמן ההוא לא היה דעתם לחזור וללמוד, וא"כ הוי הפסק ושוב הוי התורה בלא ברכה ודפח"ח.

אבל בראשונים משמע שלא ברכו כלל וצ"ע. ונראה דעיי' בט"ז שכתב לבאר ובתוספת הסבר דהיינו שלא ברכו לעסוק בדברי תורה שלא היה להם עסק בתורה. ויש להוסיף מה שכתב הנהיגות בהקדמה לשו"ת ששתי הברכות של ברכת התורה, אחת היא לעצם לימוד התורה ואחת לעסק התורה שבע"פ וידעתה, וא"כ ברכו בתורה אבל עיקר עסק התורה שהוא קובע ברכה לעצמו זה לא ברכו.

ולשון הט"ז "שאין התורה נקראת הולך בה אלא במי שממית עצמו עליה דהיינו שעוסק בפלפול ובמשא ומתן של תורה כמו שאמר הכתוב אם בחוקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה".

וכן ביאר החת"ס בנדרים שם שהביאור בר"י שלמדו שלא לשמה היינו כמש"כ הנפש החיים שלשמה היינו לשם התורה לשם ידיעת התורה והבנת התורה, לשמה דהתורה, ולא תורה רק כדי לדעת מה לקיים למעשה אלא לדורשה, "ולהעמיק בכל תוצאותיה" זהו לשמה וזהו התורה שמגינה ומצלא וזה תורה לשמה, והיינו בחוקותי תלכו.

היינו היום שהוא יום קבלת "בחוקותי תלכו", קבלת עול תורה לשמה לפלפל ולשאת בתורה היא התורה שחיובה היום, וזהו בחוקותי תלכו, שיש תקנת עזרא לקרות פרשה זו קודם שבועות.

והוי לא רק יותר עמל התורה אלא חפצא אחרת, בנ"א (משלי יג, טו) מובא שהתורה היא סם חיים, כל מצוה כנגד אבר אחד, אבל התורה היא כנגד החיים עצמם. וצ"ע הרי גם תורה היא מצוה, וכנראה היא כנגד אבר חשוב, אבל למה מנה הגר"א אותה בפנ"ע. וכנראה דיש תורה של ממימנים בה שהיא סם חיים שעוסקים בה בכל כוחם, ואצלם זה תורה אחרת, תורה של עמל, ולא כלולה בכל המצוות, אלא עומדת כפרשה לעצמה. וכנגד הלימוד התורה הרגיל יש אבר אחד אחר.

תורה כשירה

והנה בנביא מביא עשרות פעמים שהחטא בימי בית ראשון היה ע"ז ג"ע ושפ"ד, וכאן מוזכר על עול תורה בלבד. וחז"ל עומדים על זה ומתרגלים שעל כל העבירות המאור שבה היה מחזירים למוטב. אכן האוה"ח (בפר' בחוקותי) כתב שיש ע"ז משל הכינור ולא פירש כונתו. והנה לא ידוע המדרש היכן הוא אבל מופיע באלשיך באיכה, משל למלך שהיה לו עבד אחד שהיה מנגן נפלא בכינור והיה המלך נהנה מאד מאד לשמוע את קול הנגינה, לימים חטא למלך ונתחייב ע"י השופטים לידון, אך ביקש המלך אל תענישו אותו שקולו נגינתו כל כך ערב לי. אך לימים רב עם אחרים ושבר ידו ולא יכל יותר לנגן, הנגינה פסקה אז אמר המלך עכשיו תענישו אותו על כל חטאיו.

כך מביא האלשיך, וברמז האה"ח, קול הכינור של התורה כל כך חביב להקב"ה עד שמכסה על כל פשעיו, אבל שקול זה נדס חוזר חלילה כל החטאים, כי אין כבר את קול הכינור. וא"כ היינו בבית ראשון החטא ודאי ע"ז וג"ע ושפ"ד אבל כל זמן שהיה הכינור מנגן הקב"ה היה מותר. אבל כשהיה על עובם את תורתו, פסק הניגון ואבדה הארץ. נבין את הניגון הזה שהוא בחוקותי תלכו, התורה לשמה שזה הניגון הערב, השמיעני את קולך כי קולך ערב.

ומה מתאים הברכה לעסוק בדברי תורה "והערב נא ה' אלוקינו ונהיה אנחנו ולומדי תורתך לשמה". ובתו"כ ריש בחוקותי איתא "אם בחוקותי תלכו מכאן שהמקום מתאוה שיהיו עמלים בתורה שירה נפלאה".

בגמ' בברכות (ג, ב) "כנור היה תלוי למעלה ממיטתו של דוד וכיון שהגיע חצות לילה בא רוח צפונית ונושבת בו ומנגן מאליו מיד היה עומד ועוסק בתורה עד שעלה עמוד השחר". ולפני כן אומרת הגמ' "רב אשי אמר עד חצות לילה היה עוסק בדברי תורה מכאן ואילך בשירות ותשבחות". ובירושלמי (ברכות פ"א ה"א) שהיה קם דוד בחצות ומנגן בכינור עד אור הבוקר והיו אומרים בני אדם אם דוד שהוא מלך קם ועוסק בתורה אנו כ"ש, והיו קמים כולם ועוסקים בתורה.

והשל"ה שער האותיות כ' שכל השלשה הם דבר אחד, שהיה לומד בעיון גדול והוא שירת הכינור, והוא שירות ותשבחות השירה של התורה לימוד בעיון. ובחורבן השיר נדס באמצעו, החורבן היה בזמן השירה בביהמ"ק.

ובגמ' בסנהדרין (צט, ב) איתא "אמר רבי עקיבא זמר בכל יום זמר בכל יום". ופרש"י כשירה הזו שהוא סדור בפיך כזמר הזה. התורה כשירה סדור ומסודר וברור אז התורה כשירה. ממשיכה הגמ' "ואמר רב יצחק בר אבדומי מאי קרא שנאמר נפש עמלה עמלה לו כי אכף עליו פיהו". מהו השירה עמל התורה זהו שירת התורה שירת הכנור.

ובגמ' במגילה (ג, א) ובסנהדרין (מ"ד) איתא ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עינו וירא ויאמר לו מלאך ה' עתה באתי – אמש בטלתם תמיד של בין הערבים, ועכשיו בטלתם תורה. א"ל על מה באת אמר ליה עתה באתי מיד וילך יהושע בלילה שלן בעומקה של הלכה.

אומר התוס' עתה הכונה לתורה כדכתיב ועתה כתבו לכם את השירה הזאת תורה של שירה.

אומר התורת חיים בסנהדרין (שם) ח"ו שיהושע לא למד, שהיה ד"א בלא תורה אבל היה חסר תורה בעיון תורה בעמקות. מיד וילן שם יהושע בעומקה של הלכה זוהי תורה של שירה זהו התורה שמגינה ומצלה, תורה של בחוקתי הלכו, ונתתי שלום בארץ, שירת התורה עומקה של הלכה.

מהו שירת התורה

נרד קצת לעומקה של שירה זו, נלמד את הניגון, לפרוט על הכינור.

בגמ' בב"ב (קמז, א) "ת"ר שלשה דברים צוה אחיתופל את בניו – אל תהיו במחלוקת, ואל תמרדו במלכות בית דוד ויום עצרת ברור זרעו חיטים".

ובמהרש"א ביאר היינו שקאי על עסק התורה אם בשבועות ברור יום יפה כדאיתא בגמ' שמעתתא בעי צילותא כיומא דאיתתא. צריך יום יפה לעומק התורה ששום דבר לא יפריע. ובתוספתא בערבין איתא יום שנתנה תורה יום ברור היה. ובסוף העמוד איתא שם בגמ' "אבא שאול אומר יום עצרת ברור סימן יפה לכל השנה" – להצלחה בתורה.

ג' דברים צוה אחיתופל לבניו, דברים שהוא נכשל בהם צוה לבניו, מחלוקת היינו אבשלום ודוד ואח"כ יואב ודוד. ומהו יום עצרת ברור הנה בגמ' בסנהדרין (סט, ב) איתא שאחיתופל מת בן שלושים ושלוש ולמדו מהפסוק אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם. והוא תחילת המאמר אנו עמלים והם עמלים, אנו עמלים ומקבלים שכר, הם עמלים ואין מקבלים שכר, אנשי דמים ומרמה וכו'. מבהיל עמל ולא מקבל שכר, על מי מדובר על אחיתופל, שחיבר ג' מאות ביאורים במגדל הפורח משנה באהלות, אבל חסרונם היה כמבואר בגמ' שתורתו תורה של דופי, לא תורתו, אלא רק מן שפה ולחוץ, תורה שהיא לא תורה פנימית לא תורת אמת.

מהו האמת, כאשר אדם עמל להגיע עד הסוף מגיע עד האמת שלו לדעת סודה לשמה לרדת לעומק בסוגיא. בלא זה אין את התורה שלו זהו תורה מן השפה ולחוץ. וממילא על כזה תורה שעמל שלה אינו מעצם מהות התורה, אינה כחפצא של תורה רק דבר חיצוני, אבל כשהוא עמל הוא בעצם החפצא של התורה עמל של לדעת סודה.

אז כאן נוסף מהו השירה, היכן היא השירה שנחשב שהמלך אוהב את המנגינה שלך, אם בלא דעתו ושירתו מן השפה ולחוץ זה "טייפ" זהו לא שירה שלך, הניגון נכנס כאשר הוא לא מן השפה ולחוץ, אז מתחילה שירת התורה הכינור לנגן, התורה שלך ואז היא תורת אמת ולא של דופי, מה שאתה שבעומק רואה שזהו האמת.

זוהי שירתה של תורה, זוהי תורה שקובעת ברכה לעצמה, זוהי תורה של בחוקותי תלכו. עמלות של דופי אינה עמלות שהיא בחפצא תורה, התיקון מוסר אחיתופל לבניו, שבועות שיהיה ברור, לימוד ברור כסימן לכל השנה. לימוד שיהיה את השירה של תורה, וקבלה ללמוד וללבוש כל דבר עד הסוף.

מה לקבל ביום זה

קורין מגילת רות בחג השבועות, ואומרים הטעם שהנה רות וערפה הם שתי בנות מלכים מתאמצים ללכת עם נעמי. איזה מסירות של ערפה לעזוב את בית המלכות והולכת אחריה ומפצירה, אבל משכנעת נעמי את ערפה שתחזור, אבל רות מתאמצת עוד וזוכה. שניהם עמלים אבל יש נקודת האמת רות זוכה למלכות דוד לכל הדורות, ערפה, עשרה בני ערפה מחרפים ומגדפים את ה' גלית ואחיו, שם זה כבר לא עמל של אמת. עוד קצת רצון, היה כבר מתגלה האמת בכל הדור. זה היסוד לשירת הכינור של דוד, ובלא זה הוי עמל ולא מקבלים שכר, לא שירה אלא קול ענות חלושה.

ואם לא תשמעו לי – להיות עמלים בתורה – באוה"ח מפרש מהו השינויות תשמעו לי לענין עמלות בתורה. אלא כשאדם לומד ולברר הדברים עד דק היטב ומחדש, אזי נוטל הקב"ה את הדברים ושמה בהם ומשתעשע וחוזר עליהם, וא"כ מבאר האוה"ח התורה הזאת נהיית דבור של הקב"ה. ואם לא תשמעו לי, את התורה שלך הרבש"ע מדבר, ואת זה שאתה מונע לא שומע. וכ"כ בשם הזוהר (ויחי רמג, א) "כל מאן דאשתדל באורייתא כדקא יאות וידע למחדי מלין ולחדתותי מלין כדקא יאות אינון מלין סלקין עד כרסייא דמלכא וכןסת ישראל פתח לון תרעין וגניין לון, ובשעתא דעאל קודשא בריך הוא לאשתעשעא עם צדיקייא בגנותא דעדן אפיקת לון קמיה וקודשא בריך הוא מסתכל בהו וחדי כדין קודשא בריך הוא מתעטר בעטרין עלאין וחדי במטרונייתא הדא הוא דכתיב חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך". היינו לסדר היטב את הדברים, והקב"ה שמח בהם.

א"כ אולי גילנו את הסוד הגדול שמלאכי השרת משתמשים בו, הקדימו נעשה לנשמע, בנעשה ג"כ יש את התורה שהיא בכלל עשיה, אבל יש תורה של נשמע אם לא תשמעו לי, תורה של שמיעה חדשה, של יצירת שמיעה אחרת, אפי' אחר הנעשה יש עוד שמיעה והיא בתורה של עמל שהיא תורת חידוש שירת האדם, נעשה ונשמע.

אם אתם עושים כסדר הזה היינו פרשה באם שמוע תשמע, שמעת הישן תאמר בחדש. זהו הסדר של כל שנה מחדש ליצור שמיעה חדשה.

ואם חובתינו לקבל היום כחובת היום את השירה הזאת, תורה לשמה של תורה, תורה של עמל והיינו השירה לחפש את אמיתות הסוגיה זהו חידושי תורה, לזמר זהו העמל האמיתי שהקב"ה מתאוה למנגינה הזו. דרך אגב שירה זהו דבר שאפשר לחזור כמה פעמים אף שלא להוסיף בשירה יש את הטעם והרגש, אבל שתהיה שירה מן הלב מכל הלב אזי היא שירה – זמרו בנבל וכינור.

האוה"ח אומר בתחילת בחוקותי דמהו תלכו היינו שע"י הבחוקותי אדם הולך ומתעלה. ומבאר שם מהו בחוקותי היינו חידושי תורה כלשון הגמ' הלכו בפרדס. חידושי תורה באמת נחשב הליכה זהו הדרך העיקרית להליכה לצעוד קדימה.

אפשר ללמוד שנים, אבל מתקדמים בצעדי צב. אבל סדר אחד בעומק העיון כל הראש תפוס להבנת הסוגיה בצמאון בחשק זהו התורה שמולידה אותנו קדימה, בלב פתוח להבין ולהשכיל בשכל שאמרו חז"ל (תנא דבי אליהו זוטא פט"ז) אם בתורה אתה עמל נוטלים ממך הרחורי שטות והרהורי עבירה, נהיה לאדם שכל של תורה, השקפה של בן תורה אמיתית זהו הדרך היחידה שמובילה בית קל להיות ת"ח.

נקבל את דברי השירה הזאת לרצון כל אחד, להיות ת"ח גדולים, זו הדרך שעלינו לקבל שתפקידנו ביום זה לשמור את החוקים לשמוע אז ודאי שיהיה לנו סייעתא דשמיא בברור לזכות לגדול בתורה באמת.

והערב נא ה' אלוקינו את דברי תורתך בפינו, ונהיה אנחנו וצאצאינו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה.

פניני המועד

אמאי נקרא בן עמרם

איתא בגמ' שבת פ"ט ע"א "ואמר ריב"ל בשעה שירד משה מלפני הקב"ה בא שטן ואמר לפניו רבש"ע תורה היכן היא אמר לו נתתיה לארץ וכו' חזר ואמר לפני הקב"ה רבש"ע חיפשתי בכל הארץ ולא מצאתיה אמר לו לך אצל בן עמרם הלך אצל משה".

וצריך ביאור מדוע אמר הקב"ה לשטן שילך למשה בלשון בן עמרם שהוא כעין לשון זלזול כמו שמצינו במרגלים. אכן נראה דהנה קודם אמרו המלאכים שיתן התורה בשמים וע"ז אמרו וכי אב ואם יש לכם שכתוב כבוד את אביך ואת אמך וא"כ בזה שמשה הוא בן עמרם, בזה הוא הראוי להיות המקבל תורה.

מלאך המות יודע שהם ימותו

הנה בתוס' שבת (פט, א ד"ה תורה היכן היא) כ' "וא"ת וכי שטן לא היה יודע מתן תורה וי"ל ואמרין במדרש שטרדו הקב"ה למלאך המות בשעת מתן תורה שלא יקטרג לומר אומה שעתידה לחטוא לסוף מ' יום בעל אתה נותן תורה". והנה מבואר בתוס' שמלאך המוות יודע העתידות וצ"ב שהרי מצינו שאין מלאך יודע העתיד.

אכן נראה, דהנה על לוחות ראשונות איתא בגמ' עירובין (סב, א) שנאמר בהם חירות מלשון חירות ממלאך המות שאם היה נשאר לוחות ראשונות לא היה מיתנה בעולם וא"כ אין מקום למלאך המות שכבר היה מת וכלה מן העולם והנה מלאך המות רואה שהיה מ"ת ונשאר חי וקיים בהכרח שבנ"י יחטאו ותינטל מהם הלוחות הראשונות, ומזה ראייה שיחטאו בתוך ארבעים יום בלוחות הראשונות ודו"ק.

השמחה היא על תורה בעל פה

כתב החת"ס (שו"ת סי' קמ"א) לבאר מה שהצדוקים עושים כל טעדיקי לדחות את חג השבועות ממקומו ודורשים ממחרת השבת לא כדברי חז"ל אלא ממחרת שבת בראשית. ולחמו ע"ז בחרוף נפש. דהטעם שלא רצו שיחול חג השבועות ביום מתן תורה, דאם הוא ממחרת שבת בראשית, חג השבועות הוא חג הביכורים ולא חג מתן תורה, שאינו יוצא ביום מ"ת. וטעמם של הצדוקים פירש דמודים הם בתורה שבכתב ולא בתורה שבע"פ, וכתב שיו"ט הם עושים רק על קבלת התורה שהיה ברצון אבל קבלת התורה מאונס אין שמחה וא"כ כיון שכפה עליהם הר כנגיגית והיה קבלת התורה באונס לא יום שמחה הוא, אבל כל זה לדידם שמאמינים רק בתורה שבכתב וא"כ אין מקום לשמחת קבלת התורה, אבל לדינן שכל מה שהיה באונס הוא תורה שבע"פ שפיר שמחים בחג השבועות, וא"כ מחלוקת זו בין הצדוקים לעם ישראל הוא שייך לעיקר המחלוקת ויסודו באמונה בתורה שבע"פ.

הנה חג השבועות כחג מתן תורה לא מוזכר בתורה שהוא חג מתן תורה כנוסח חז"ל בתפילה, והכל בנסתר, והטעם נראה שלשמוח בשמחת התורה באמת צריך לבא עם נדבת לב שהאדם יעשה את היום לחג מתן תורה, כך היא התורה ליום מתן תורה לחכות ולספור עד שנעשה את יום החמישים ליום מתן תורה בשמחה ותודה לה'.

טעם לשם שלמים בשלמי ציבור

הנה עה"פ "ואם זבח שלמים קרבנו" (ויקרא ג, א) פרש"י ששלמים נקרא ע"ש שעושה שלום בין הקב"ה לבנ"י. ועוד פירש שלמים שכל אחד מקבל חלקו, לגבוה, כהנים, ובנ"י הבעלים.

והנה צ"ב ששלמי צבור כבשי עצרת נקראים בשם שלמים והרי הם לא נאכלים לבעלים וא"כ במה נקראים כשלמים. ואפשר שבקרבן יחיד אכילת הבעלים היינו הישראל, אבל בקרבן צבור וביותר בשלמי צבור אכילת הכהנים הוי כאכילת הבעלים בתורת שליחות של ישראל וא"כ גם בזה יש שלימות של אכילה לכל.

וביותר נראה דהנה כבר האריך האור החיים שכבשי עצרת עם הלחם הם כהמשך מקרבן העומר שבא משעורים, והיינו לעלות מקרבן בהמה לקרבן אדם לקדש האדם את עצמו קודש לה' בקבלת התורה והספירה וא"כ שפיר נקראו כבשי עצרת כשלמים.

פניני הפרשה – פרשת נשא

פרשת הנשיאים

בנשיאים חוזר י"ב פעמים את כל הפרשה כדי לחלוק כבוד, הנה שבת מלאכותיה ברמז בתורה, אבל הנהגה של כבוד נתנה תורה בהרחבה רבה, כי זה כל האדם.

והנה אחד מהתרומות הוא כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת. והנה הקטורת בכל מקום הוא סימן של כהונה וסמל הכהונה כמשנ"ב בכמה דוכתיה בנז"ח"ת, בקה"ק בהיכל, ובה התנסו הזקנים בעצת קורח, וכן קרא דשימו קטורה באפך.

אכן נראה שהכא הוי קטרת מדין אחר, שהרי היה ליחיד ועל מזבח החיצון. דהיינו שהכא כתב רש"י "מלאה קטרת - גימטריה של קטרת תרי"ג מצות, ובלבד שתחליף קו"ף בדל"ת על ידי א"ת ב"ש ג"ר ד"ק". עכ"ד.

דהיינו שהכא הוי לא כנגד עמוד העבודה, אלא כנגד עמוד התורה וזה הוי ביחיד ובחוף, ובגימטריה של תורה.

אבל תורה זו היא קטורת מדין בשמים, שהתורה ריחה נודף דהנה במתן תורה בכל דיברה היה מתמלא העולם בבושם טוב ואח"כ ניטל והיה דיברה חדשה. והנה ראיתי שנתבשם העולם אינו איזה שכן, אלא כך היא טבעה של תורה שהיא בושם לעולם א"כ שפיר נתמלא העולם בבושם וא"כ היינו תרומת הנשיאים שפותח בתורה.

על הסייג יש בל יחל

"מ"ין ושכר יזיר... וענבים לחים ויבשים לא יאכל" (נשא ו', ג')

ברמב"ם (בפ"ה מנזיר ה"ח) כ' "נזיר שאכל כזית ענבים וכזית חרצן וכזית זג וכו' הרי זה לוקה חמשה מלקיות שכל אחד מהם בלאו אחד ולוקה מלקות ששית משום בל יחל דברו שהוא שוה בכל הנדרים, וכן אם אכל כזית זג או כזית ענבים לוקה שתים אחת משום זג או משום ענבים ואחת משום לא יחל דברו".

וצ"ב מהו שהוסיף הרמב"ם וכן אם אכל ענבים יתחייב שתים משום ענבים ובל יחל במה יהיה ס"ד שלא יתחייב כמו שכתב באכל חרצנים ויין וכו' שחייב ששה.

ונראה דהנה כתב הרמב"ן וכן במסילת ישרים פ"א שעיקר הניירות הוא מ"ין ושאר דברים אינם אלא סייג בעלמא (כן הוא בחז"ל) אשר לפ"ז נראה חדית לן הרמב"ם שס"ד שבל יחל יהיה רק בשתה יין עם כל החמישה דברים שעיקר הפסוק בל יחל על עיקר נדרו אבל על הסייג אין בל יחל קמ"ל שגם על אכילת ענבים וזגים יש בל יחל.

שבת שאחר שביעיות

בשו"ת רדב"ז (ח"ו ב"א קע"ח) "שאלת ממני ידיד נפשי עלה דהא דאמרין בפ' חומר בקדש מלמד שמגביהין את השלחן ומראין בו לעולי רגלים ואומר להם ראו חבתכם לפני המקום סילוקו כסידורו דאמר רבי יהושע בן לוי נס גדול נעשה בלחם הפנים כסילוקו סידורו שנאמר לשום לחם חום ביום הלקחו וכתבה הרמב"ם פ"א מהל' מטמאי משכב ומושב. וקשיא לך הרי ישראל לא היו נכנסין אפי' בין האולם ולמזבח ואיך יראו אם הוא חם או צונן ואפי' לפי מה שפירשו התוס' שהיה רך ולא דוקא חם מ"מ איך יכירו אם רך או יבש והם עומדים מרחוק. תשובה אמרו משמו של הריטב"א ז"ל שהיה עולה הבל מהלחם ובוזה היו מכירים שהוא חם ועדיין לא ידענו אם זה הנס היה תדירי או דילמא בזמן עולי רגלים ובשלמא שיהיה חם היה קצת צורך כדי שיתנהו האוכלים בלחם חם אבל שיעלה הבל למה ועוד שלא ראיתי מימי עולה הבל מהלחם אפי' כשהוא חם אלא בזמן שחותכים אותו וצריך הוא ז"ל לומר שהכל היה בכלל הנס. אבל לדעתי אין צורך אלא כך היא הצעתן של דברים כי בשבת שבתוך המועד סמוך לסדור לחם הפנים היו מגביהין את השלחן ומושכין אותו מעט לצד פתח ההיכל כדי שיראו אותו מרחוק שהרי היה נתון לצד צפון ועדיין הוא לפנייהם אבל לא היו מניחין אותו לחוף ומיד היו הכהנים מסדרין הלחם החדש ומוציאין הישן ומראין אותו לעולי רגלים ראו חבתכם לפני המקום שעברו עליו ח' ימים ועדיין הוא חם והוא עושה נס זה שאתם חביבין לפניו ואפילו בעצרת אם לא חל בשבת אפשר היו מתעכבים לראות הנס".

ונראה דע"כ בשבת זו הוי שבת שראו חיבה של ה' לישראל, דהרי בשבת לא הקריבו קרבנות השלמה שאחר העצרת, ואמאי הוי יו"ט ולא אומרים תחנון, וע"כ דזה מחמת החיבוב שראו ביום זה.

עובדות במעלת התורה ולומדיה

אהבת תורה ולומדיה

שמעתי בעת ניהום אבלי אצל משפחה חשובה בבני ברק מעשה נפלא על אהבת תורה. כאשר הגאון רבי ישראל זאב גוסטמן זצ"ל ראש ישיבת נצח ישראל ומח"ס קונטרסי השיעורים הגיע לארץ הקודש פנה לבקר יהודי פשוט בירושלים מיוצאי העיר גרודנא, בהגיעו אליו שאל אותו הרב האם יש לו קשר משפחתי כל שהוא עם ר' משה בולבין מגרודנא. אמר לו היהודי שהוא היה דודו, משמע כך, סיפר לו הרב גוסטמן סיפור מבהיל על אותו דוד.

הלה היה יהודי בעל בית פשוט שהיה מתפרנס ממשרפת שכר שבמרתף ביתו, פעם עלה לביתו ונזכר שהשאיר את האש שתחת אחת החביות גדולה מדי שלח את אחד מילדיו שירד למטה להנמיך האש, והילד התמהמה. שלח האב ילד שני שילך לבדוק מה קורה, וגם השני לא חזר. שלח האב ילד שלישי שגם לא חזר. משראה כך ירד האב בעצמו וגילה שכל החבית התלקחה ושלושת ילדיו נשרפו חיים רח"ל, באותם רגעים כשילדיו השרופים מוטלים לפניו הגיע מן הגאון רבי שמעון שקאפ זצ"ל הרב של גרודנא להיות עם היהודי ברגעים אלו, שאל אותו האב יאמר לי הרב מה אוכל לעשות לעילוי נשמות ילדי, אמר לו הרב כעת נתפנו לך שלש מטות בבית, הכנס שלשה בחורי ישיבה לישון בביתך, וזה יהיה הזכות הגדולה ביותר לנשמות ילדיך.

וכך עשה היהודי אחרי השבעה הכניס שלשה בחורי ישיבה, ואחד מהם היה הרב גוסטמן, בכל לילה היה היהודי בעל הבית עומד ומחכה להם עם כוס תה חם שאז היה יקר המציאות, עבור כל אחד מהבחורים ואומר על כל כוס לעילוי נשמות ילדי.

יום אחד העירו לו הבחורים בעדינות שהיות והם יודעים שהוא ממתין להם בלילה הם ממהרים לסיים לימודם למרות שהיו רוצים להמשיך ללמוד, שמע היהודי ואמר אם כן אין צורך, אני לא ממתין יותר ואתם תוכלו לחזור מתי שתרצו. ומספר הרב גוסטמן שיום אחד הוא היה חולה ונשאר במיטה כל היום, ובשעת לילה כשבעל הבית התכוון לעלות על יצועו הוא נעמד ואמר "אני לא מכין כעת שלשה כוסות תה, שזה יהיה לעילוי נשמות ילדי". נורא נוראות.

לא למסור שיעור בשביל להתרפאות

שמעתי מאבי הג"ר דוב אריה גולדברג זצ"ל שבעת שלמד בישיבת ברנוביץ סיפרו על בעל המקדש דוד שכידוע היה חולה והיה קשה לו לדבר רגיל והיה אומר שיעור בכבדות, וסיפרו שהרופאים הציעו לו לעבור ניתוח ולרפאותו אבל יצטרך כמה חדשים לשתוק ולא לדבר כלל, ולא הסכים כי לא רצה לבטל את שיעורו לזמן ממושך וכך נשאר בחליו. וסיפרתי ד"ז למרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל והתפלל ואמר שהוא יודע מה הייתה מחלתו של המקדש דוד, ומחלה כזו אפילו היום א"א לרפאות וא"כ כיצד יתכן שאז הרופאים אמרו לו דבר כזה. ולימים כשנסתלק אבי והגיע הגר"ח גריינימן לנחם סיפרתי לו את המעשה עם ההערה של הגרא"ל שטיינמן ואמר הגר"ח שאה"נ מסתבר שלא יכלו לרפאות את מחלתו של המקדש דוד רק אז היו הרופאים שקרנים ואמרו לו כאילו הם יכולים לרפאותו.

להאביב את התורה

שמעתי פעם מהרב וולף זצ"ל מנהל הסמינר בבני ברק, שבאסיפה אחת ישבו ראשי ישיבות ות"ח, וכן אמר הרב וולף לת"ח את המתקנות של אהבת התורה לכם כל כך קל, יושבים ליד הגמרא עם הרעק"א, הקצוה"ח, עם הרמב"ם והטור הרי כולו בג"ע, כך הרגיש בפשטות שזה ג"ע עלי אדמות. אבל תפקידי להנחיל לבנות ישראל את העריבות והמתקנות של תורת ישראל בלי ללמוד גמ' זהו פרשה לעצמה. כך ראה את היעוד העיקרי שלו בחיים, כך חשב וכך חי להנחיל אושר בחיי תורה ומצוות.

שלום רב לאוהבי תורתך אלו הנשים, כ"כ בלב אליהן, ומסביר לא כתיב לומדי תורתך, אלא אוהבי והם זוכים לשלום רב שלימות רבה, עריבות.

הנעימות של התורה מסופר על הגר"א קוטלר בדינר לישיבה שהשפיע כמה חשוב נתינת כסף להחזקת תורה והביא מחז"ל ומדרשים איזה שכר עצום, אחרי הדינר ניגש להגר"א קוטלר יהודי אחד ואמר לו אחרי ששמעתי את דברי הרב, יש לי שאלה גדולה אני בעל מפעל גדול כל שעה שפתוח המפעל יש יצור יותר, יש עסקים רבים, אבל אני מגיע למפעל שעתיים יותר מאוחר שזה גורם הפסדים כיון שאני משתתף בשיעור הדף היומי, האם לבטל כדי להחזיק עוד תורה. ענה לו רבי אהרן אתה צודק אבל מה עם עוה"ז שלך, בלי לימוד לא יהיה לך עוה"ז.

שמעתי ממרן הרב שך זצ"ל בשיחה כשחנכו את ישיבת אור ישראל סיפר ובה על אמו שלו שהייתה שרה "תישן ילדי שיהיה לך כח ללמוד תורה, תדע ש"ס תדע רמב"ם, תתפלל ותגדל, כמה טוב יהיה לך".

שכרן של תלמידי חכמים

אברך בן עליה ת"ח מופלג סיפר לי, שבימים אלו הגיע בנו לזמן שצריך להניח תפילין, ו"העושה בתים" התקשר אליו שמוכן לו התפילין, וזה עולה 1200 דולר. והנה בכל יום קשה לו לשלם כזה סכום, ובפרט בימים אלו של ימי הקראונה, שהרבה יצאו לחל"ת וכדו'. אך הא שם ה' מבטחו. ואז נזכר שהוא אזרח אמריקאי, ואולי הפקידו לו בחשבון מענק קראונה של ארצות הבית, "ובדק ומצא שבדיוק הגיע הסכום שהיה צריך לתפילין".

להערות והארות תרומות והנצחות ניתן לפנות: 0527680034@okmail.co.il

ניתן להשיג במייל הנ"ל את הקונטרס "נזרה של תורה" - ל"ב שיחות בעניני שבועות ממר"ר הגר"נ גולדברג שליט"א

ברכת יוסף

קהילת "ברכת יוסף" – גבעת שאול ירושלים

גליון 7 – שבועות – נסא תש"פ

מתורתו של מורנו הגאון רבי יהודה הכהן רפפורט שליט"א

לשמוח בהשפעת התורה בכללותה על העולם, ולמה מתמקד רב יוסף על שמחתו בתועלת האישית שלו, וכעין מה ששאלה הגמ' על רב ששת. ולמשנ"ת צ"ל דמה שהגמ' מישבת, בביאור דברי רב ששת, זה היישוב זה גם היישוב למה שרב יוסף עוסק בתועלת עצמו, ולא רחוק אצלי ששאלת הגמ' מעיקרא היא גם על רב יוסף, ואולי לכן הביאו שתי המעשים יחדיו.

ונראה דלהאמור רק כך היא השפעת התורה על הכל, דרך מה שהלומד תורה עצמו מתרומם ומתעלה, וא"כ הן רב ששת והן רב יוסף מתפארים ומוזים בדרגת הנפש שלהם להיכן הגיע ע"י הלימוד תורה, אבל כל זה מועיל תועלות בלי סוף, עד כדי קיום העולם, שכשיש כאלו נפשות מרוממות בעולם, זו סיבת קיום העולם ושאר ריבוי ההשפעות, שהכל בא דרך התעלות הנפשות הלומדות תורה.

מעתה נבאר שדבר זה שייך בעיקר לא לתורה, אלא להאי יומא יום נתינת התורה, יום מעמד הר סיני, וכדלהלן.

כבר הארכנו במאמר (בגליון הקודם), שבמעמד הר סיני היו שני דברים, עצם המעמד, והתורה שניתנה בו, וכמו שאמרו בהגדש"פ אילו קרבנו לפני הרי סיני ולא נתן לנו את התורה, היינו שמשבחים ומוזים על עצם המצב בו היו באותו מעמד, ועי' לעיל מה שהעתיקנו מהרמב"ם באיגרת תימן, ובעיקר מה שהבאנו מהרמח"ל בהקדמה לספר הויכוח, גדולות נפלאות הדרגא הגבוהה שהיו ישראל באותו מעמד.

ודרגא גבוהה זו אינה רק ההיכר תמצית לקבל תורה, אלא היא עצם המטרה והתכלית, ונתינת התורה באותו מעמד באה בשביל קיום המעמד לנצח, שבו בזמן ניתנה תורה שהיא תישאר עמנו לדורות, ועל ידה יוכל האדם להתרומם ולזכות להיות בדרגא השייכת לאותה דרגא שהיתה אז, שבעסק התורה כראוי, יחיה בעצמו ויזכה לשוב לדרגת ישראל באותו מעמד, וכמו שמצינו שכשלומד תורה כראוי מלהטות הטאש סביבו וכתבו הראשונים דדמי למה שהיה בעת מעמד הר סיני, ולכן צורת הלימוד נלמדה מצורת עמידתם בהר, באימה וביראה.

וכמו שפרט הרמח"ל שם שכל השגתו בהשי"ת ובריחתו מן הרע ומחטא, לבל יתפתה בפיתויי היצר, כל זה במצב שהוא נתגלה לו, וגם כח ניתן להשגה ע"י עסק לימוד התורה, כמו שאמרו חז"ל שבה משבר היצה"ר כמבאר בגמ' קדושין אם אבן הוא וכו'.

ונראה שזה הודאתו של רב יוסף על האי יומא דעצרתא, שהיום הזה היינו הדרגא של ישראל ביום זה, והוא הגיע למה שהוא הגיע מהשגת יום זה, ע"י לימוד התורה.

ויש לבאר דבר נחמד למה דווקא האמורא רב יוסף אמר האי מילתא, דהנה רב יוסף חלה ושכח תלמודו, וא"כ התורה עצמה היתה בכמות פחותה אצלו, אבל הא שהשפיעה לימודו עליו ורוממה אותו זה הרי נשאר בו ועל כך השמחה, ואילו היתה השמחה על התורה עצמה, א"כ רב יוסף היה צריך להיות זה שפחות שמח ומודה מכל האמוראים.

ואולי גם מה שרב ששת שמח ואמר, שהרי רב ששת סומא היה ופססור מן מצוות, ומצד זכויות ושכר העוה"ב יש לו פחות משאר הלומדים, דגדול המצווה ועושה יותר משאינו מצווה ועושה, אבל שמחתו על נפשו השלימה והמרוממת.

השפעת התורה על האדם להביאו לדרגת מעמד הר סיני

איתא בגמ' בפסחים (ס"ח ב), רב ששת כל תלתין יומין מהדר ליה תלמודיה, ותלי לה בעיבא דדשא, ואמר חדאי נפשאי חדאי נפשאי, לך קראי, לך תנאי, איני והא"ר אליעזר, אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר, אם לא בריתי יומם ולילה, חוקות שמים וארץ לא שמתי, מעיקרא כי עבד איניש אדעתא דנפשאי קא עבדי.

יש להבין מה הכוונה לך קראי לך תנאי, הרי כל עבודת האדם לעצמו הוא, עבור שכרו לעוה"ב, ומה המיוחד כאן בלימוד התורה, ובכלל כיוון שדבריו לגבי הנפש ופונה בדבריו אליה, א"כ לא איירי לגבי השכר ולגבי זכות העוה"ב והשגתה.

ונראה דהכוונה לגבי השפעת התורה על האדם לגדלו ולהעלותו, וכמו שאמר שם רב יוסף בסמוך ופירש שהתורה רוממה אותו, וזהו ששמח וקרא לנפש לשמוח שהיא זו שנתעלתה ע"י התורה, היינו שביחס להשפעת המצוות על האדם, מה שמכונה בלשון מטבע הברכה, אשר קדשנו במצוותיו, בזה השפעת התורה על האדם, היא ההשפעה הכי גדולה, נועי דרך ה' פר' שני שכל דבריו שם שהשפעת התורה על האדם ועל העולם היא צינור ההשפעה היותר גדול מהכל, וזהו שאמר רב ששת עבור הנפש לגדלה ולרוממה, לך קראי ולך תנאי.

ושאלו ע"ז הרי מכח התורה כל העולם מושפע, ולא סתם השפעה בעלמא, אלא קיום העולם על ידה, עד כדי לולי התורה, כאילו לא נברא העולם, ולמה מתייחס רב ששת לתועלת הנפש ולא לתועלת העולם, ולא ראיתי במפרשי הפסח ביאור הפשוט בגמ'.

ופשטות הלשון "מעיקרא", משמע שתחילת הלימוד עבור השפעתה על האדם, ועל דרך שאמרו חז"ל, לעולם ילמד אדם שלא לשמה וכו', אלא שצ"ב וכי רב ששת אמר דבריו בהיותו בתחילת לימודו.

ועי"ש בפי' הר"ח על הגליון, עיקר מיהת כי עבד איניש אדעתיה דנפשיה עבד, היינו שלא מפרש [או לא גורס מעיקרא] מלכתחילה אלא עיקר, וגם כ' שם שהעולם אינו מתקיים אלא בזכות תופסי התורה, היינו ש"אם לא בריתי", מתפרש לא על עצמות התורה, אלא על הלומדי תורה.

ונראה בעי"ה לפרש, דאכן לולי התורה לא היה העולם קיים, אבל אי"ז השפעה ישירה מהתורה על העולם, אלא דרך ההשפעה שהאיש הלומד תורה מתעלה ומתרומם, ועי"ז העולם קיים, היינו לא ע"י התורה אלא ע"י לומדי התורה, [והוסיף בני הרב ר' משה שיחי שזה כמו שמדויק בדברי המס"י פ"א, הוא עולה והעולם מתעלה עימו, דרך עליותו שלו מתעלה העולם].

והנה בגמ' שם לפני כן, רב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עיגלא תלתא אמר אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא, וברשיי אי לאו האי יומא שלמדתי תורה ונתרוממתי הרי אנשים הרבה בשוק ששמך יוסף, ומה ביני לבינים עכ"ל.

והנה שמחת רב יוסף על מה שהתורה רוממה אותו, וכמשי"כ רש"י, ויש להעיר א"כ בזכות התורה זכה ולמה מייחס להאי יומא דעצרתא, ובפשטות הכוונה לנתינת התורה שהיתה ביום זה וקצ"ב, וגם וכי אין

עובדות בעניני חג השבועות [נלקט ע"י י"ג]

שמחת הגר"א בחג השבועות

בס' תוספת מעשה רב (או' נז) מביאים על רבינו הגר"א, "ומאד שמח רבינו ז"ל, ותגדל לו השמחה יותר מכל רגל, ועל לבו בשמחת מתן תורה, והאריך בשולחנו במאכל ובמשתה ושבתים".

ובמעשה רב החדש (מהדורת ר"י זלושנסקי עמ' רכ"ג) איתא "ומאד שמח רבינו ז"ל, ותגדל לו השמחה יותר מכל רגל, ועל לבו בשמחת מתן תורה והאריך בשולחנו במאכל ובמשתה ושבתים כמו בכל חג, וכמה פעמים האריך בשולחנו ביו"ט של ערב שבת ופירס מפה וקידש".

[ובס' מלכות אליהו (פירושי הגר"א על רות מהדורת פפר עמ' קכא) הביאו לבאר את גודל השמחה ע"פ כתי"י הגר"א (משלי א, כג) דכ' "וְזִישׁ (שבת קה) דקעבד נחת רוח ליוצרו, ואמרה תורה למדו תורתו ואז אביעה לכם רוחי ותהיה לכם קורת רוח ביותר וכמו שאמרו אין שמחה כשמחת התורה, והטעם שרוח של תורה גדול מאוד ושמחתה גדולה מאוד וכו'. ובמק"א כ' עוד הגר"א "הנה אביעה לכם רוחי ואז תהיה לכם ע"י רוח"ק הנה גדולה כמעין הנובע ובודאי תהיה הנאת רוח התורה גדולה מכולם כי ת"ת כנגד כולם, ותהיה הנאתו ג"כ כנגד כולם".]

ועוד מספר הרה"ג ר' יצחק איזיק בן טובים (קובץ שערי ציון חו' ח - ט): בכל חג השבועות היה הגר"א מסיים מדרשות ומחלק בשמחה מגדנות, וכשתנן למר זקני, ענהו באנחה "הרבי יוכל לשמוח מפני שכל תורתו לשמה, אבל אנחנו אולי לא למדנו לשמה". אז עבר בו הגר"א השמעו אזניך מה שאתה מוצא מפיך לא למדת לשמה האפשר לאיש ישראל כמוך ללמוד לא לשמה.

השמחה של החפץ חיים

מסופר בספר חפץ חיים (חיי ופועלו להרמ"מ ישר ח"א עמוד רפ"ח) שהביאו אצל החפץ חיים הורגשה חגיגותיו של חג השבועות יותר מכל חג אחר, והרי קבלת התורה הביאה לעולם את תיקונו והושלמה הבריאה וכו'.

בוכה באהבה רבה

סיפר הג"ר יהודה טרגר זצ"ל שסיפר "עמדנו מאחורי כסאו של החזו"א בתפילת שחרית של יו"ט דשבועות וראינו שכאשר הגיע לברכת אהבה רבה כל גופו הזדעזע והתמוגג מבכי כמו ילד קטן".

שוכב על הריצפה

מספר הרה"ג ר' חיים שולבץ שליט"א: בהיותי בשיבה גדולה, נהגתי להקביל פני מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל בימים טובים, ופעם באתי בצהרי חג השבועות ולא פתח את הדלת, כדרך הנערים הלכנו סביב הבית, וראינו שהוא שוכב רדום על הרצפה, ולידו הספר שלמד בו, והיה פשוט לנו שנרדם בדרך לימודו, לפני מנחה שבת שוב לביתו, ואז אמר לי לבאר את המשנה 'הלומד ילד למה הוא דומה, לכותב על נייר חלק', אמרתי את ההבנה הפשוטה, שהכוונה למי שמתחיל ללמוד בעודו ילד, שהוא קולט את התורה בבהירות, אך המאחר ומתחיל ללמוד בזקנותו, אחר שמילא מוחו בדברים חיצוניים, כבר אינו קולט כראוי. אך הוא טען כמה טענות על ביאורי, ואמר שהכוונה להדגיש שמי שהוא 'לומד' כשהוא עדיין 'ילד', אזי מוחו פנוי וקליטתו בהירה, וביאר שעיקר לימודו של אדם תלוי במה שהוא 'לומד' ומבין היטב בנערותו, כי זה הזמן שהאדם יכול לפנות לבו מכל טרדה, וגם המוח חזק ובריא, והדברים נקלטים לכל ימיו, ואמר שבדק הרבה ומצא שבגיל ארבעים זוכרים את מה שלמדו בגיל עשרים, יותר טוב ממה שלמדו בגיל שלושים.

עוד הוסיף, בשם ר' שמחה זליג, ששמע איש מפי איש מאדוננו הגר"א, 'מה עשו בני ישראל ביום מתן תורה, אחרי קבלת התורה בהר סיני? – שרו ורקדו כל היום', והיה מרחיב לבאר לנו, שאם על ההרים הדוממים נאמר שיצאו בריקוד כאלים, פשוט וברור שבני ישראל שקבלו את התורה, לא יכלו שלא לרקוד, הרי השמחה העצומה בקבלת תורה מרקידה את האדם מאליו. (ס' התודה)

זה היכי תמצא של עמל התורה

שח מורנו הרב שליט"א: שמעתי מעשה מהגאון רבי יוסף שטייגל זצ"ל שבהיותו אברך לאחר נישואיו, ניתזה טיפת חלב על מחבת בשעה שטייגנו בו קציצות בשר בשמן מועט, ובא קמיה דהחזו"א לשואלו מה דין המחבת, האם והיאך צריך להכשירו, והיה תלוי הנידון אי טיגון כבישול, וסגי בהגעלה, או טיגון כאפיה וצלי ובעי ליבון, [ע"י יו"ד סי' פ"ז בפר"ח ובפר"ת ואין כאן מקומו], והחזו"א נכנס בבירור הסוגיא, ועיין בדבר ביגיעה עצומה כדרכו.

כשראה ר' יוסף התאמצותו של החזו"א, פלט ואמר שאינו רוצה להטריח כ"כ, אין המחבת כ"כ יקר ויכול לזרוקו, והרי החזו"א ענינו הקדושות, והביט באותו אברך בתמיהה, וכך אמר לו, וכי יגע אני על כמה פרוטות להצילן, וכי זה הנידון וזה העסק, הלא לברר דבר ה' אנו עוסקים, ואמר ר' יוסף שהרגשתו באותה שעה היתה, שדבריו היו בעיני החזו"א, כאילו חילל שבת לפניו ל"ע.

בעת צרה

בגטו קובנה בימי המלחמה המצב הלך והחמיר ורבי אברהם גרודזנסקי הי"ד ראה צורך לחזק ולעודד את בני הישיבות בשעה שכל אחד היה אחוז דאגה על העתיד הלז בערפל קודר העלה רבי אברהם רעיון, חג השבועות קרב במצב קשה זה אין לנו שיוור רק התורה הזאת יתקבצו כל בני הישיבות בליל החג ויעסקו בתורה כבשנים כתיקונן.

אם מתחילה נראתה הצעה זו כמוזרה ומופקעת מן המציאות עד מהרה עשתה לה השמועה כנפיים של עידוד בקרב בני הישיבות ובליל שבועות המה בית המדרש המאוכלס בעשרות בני ישיבה שעסקו בתורה בעמל ויגיעה כל הלילה לימוד ליל שבועות זה השפיע על הגטו כולו גם על אלו שלא השתתפו בלימוד וגם אלו הרחוקים מעולמה של תורה הכל שחו בהתפעלות על כוחה של תורה שהיא מאירה את עיני ישראל בחשכת גלותם.

ואלו דברי רבי אברהם שנאמרו באותו חג השבועות: חג מתן תורה המתקרב קיימת רק גדולה אחת בעולם והיא גדולתה של התורה שנתן הקדוש ברוך הוא לעם ישראל על ידי משה רבנו על הר סיני היהודים קיבלו את התורה, ועוד לפני שידעו מה נאמר בה הזדרזו ואמרו נעשה ונשמע! זוהי תופעה היוצאת מגדר הרגיל היהודים האמינו בריבוננו של עולם ולכן היו בטוחים כי תורתו טובה לכלל ישראל אף איש אינו יכול לראות את האל בגדולתו רק משה רבנו זכה לראותו פנים אל פנים כפי שנאמר פה אל פה אדבר בו אומות העולם רואות גדולה ותפארת בספרות ובאמנות הערכה זאת שלהן מקורה בעובדה שאין הן מכירות בחשיבותה של התורה גם רבים מבני ישראל נכשלו בהעדר בלתי נכונה, וזאת כיון שלא הבינו כי הגדולה האמיתית גלומה בתורה התורה אינה תובעת מן היהודי דברים שהם למעלה מיכולתו היא תובעת ממנו להיות מה שהוא באמת להתנהג לפי המידות שהוא ניתן בהן לא לברוח מעצמו לא להתכחש לאופיו עליו להיות כמות שהוא כפי שברא אותו אלקים האדם הוא טוב מטבעו והוא חייב להקפיד שלא יורידו אותו מן הדרך הישרה אין להכנע ליצר הרע ישראל נבחר על ידי בורא העולם להיות עמו לכן חייבים אנו לסבול יותר מעמים אחרים הקדוש ברוך הוא נתן לנו את התורה כדי שנדע כיצד להתנהג. (יחיד ודורו)

דברי כיבושין מרבינו הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א

מרא דאתרא רמת אהרן

על חובת השעה להתעורר בשמירת קדושת בתי מקדש מעט

אין זה מספיק לו, אלא שאם אין תורה אין בתי כנסיות ובתי מדרשות ואם אין בתי כנסיות ובתי מדרשות אין הקב"ה משרה שכינתו בעולם!!!

קדושת בית המקדש - מקום להשראת השכינה, ואף אחר החורבן נשאר לנו ביהכנ"ס 'מקדש מעט'

ננסה קצת לעמוד על ענין זה של מהותם של בתי מדרשות ובתי כנסיות. ידוע בתורה שכאשר כלל ישראל יצאו ממצרים המקום להשראת השכינה היה במשכן. כביכול הקב"ה רוצה דירה בתחתונים, שאע"פ ש"אדיר במרום ה'" אבל רצונו הוא שיהיה לו גם דירה בתחתונים. ולכן הקב"ה צווה למשה רבינו לקחת יריעות ולעשות משכן, כביכול מקום מיוחד כדי שיהיה השראת השכינה בתחתונים. ואחרי המשכן היה משכן שילה והלאה עד שהגיעו ל'בית עולמים' - בית המקדש המקום שהקב"ה קבע להשראת השכינה. המציאות של השראת השכינה כאן בתחתונים זה בבית המקדש. וזה כשהיה הבית על תילו, "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה'".

ובעוונותינו הפסדנוהו "ומפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו ואין אנחנו יכולים לעלות ולראות ולעשות חובותינו בבית מקדשך מפני היד שנשתלחה במקדשך", אבל נשאר לנו מקדש מעט! מורא מקדש נוהג במקדש מעט, עדיין יש גם בגלות 'מקדש מעט' - בתי כנסיות ובתי מדרשות' כביכול שעדיין בבחינה מסוימת השכינה שרויה שם, וכביכול שאם אין את זה אין מקום לשכינה בתחתונים.

אבל צריכים להבין מה המציאות ששייך מקדש מעט שיהיה שכינה בעולם. בבית המקדש היה קדש הקדשים והקדש, ויש דינים למי מותר להכנס, למי אסור להכנס, ואיך להכנס. המשנה אומרת: לא יכנס אדם להר הבית בנעלו בפונדתו וכו', כביכול שאדם נכנס לבית המקדש הוא צריך לחיות באוירה אחרת, שאע"פ שמלא כל הארץ כבודו, אבל בבית המיוחד לשמו יתברך כל אדם שמגיע צריך לדעת: לכאן לא תכנס ותתנהג כמו שאתה חי בבית שלך - מורא מקדש!! וחז"ל קבעו גם בבתי כנסיות מעין זה.

בכל מושבות ישראל מוכרח שיהיה מקום עם מורא מקדש, שרק כך יכולה לשרות שם השכינה, ולכן אין מועיל תנאי

והנה ידוע שנפסק בשו"ע שבבית הכנסת לא מועיל תנאי, כלומר שאי אפשר לעשות תנאי בשעת בנית בית הכנסת שלא יתקדש, כדי שיהיה מותר לנהוג בו אכילה ושתייה. והאחרונים מקשים מדוע לא מועיל תנאי, הלא על כל קדושה מועיל תנאי, על נוי סוכה מועיל תנאי, על תיק של תפילין מועיל תנאי, וא"כ מדוע על בית הכנסת אין מועיל תנאי? ומישב בביאור הלכה (ס' קנא) זה לשונו: "אפשר שיש לתרץ, דבית הכנסת שאני, כיון דמצוה שישאל יהיה להם מקדש מעט בכל מקום שהם כדאיתא בסימן ק"נ דכופין זה את זה לבנות ביהכ"נ לכן גזרו חז"ל דביהכ"נ הקבוע לא יועיל תנאי בישובן שישתמשו בה תשמישי חול דא"כ אין שם ביהכ"נ עליו כלל אלא כבית בעלמא" כביכול חז"ל הבינו: אי אפשר לתפוס את החבל בשני ראשים!!! המציאות שצריכה להיות כאן השראת השכינה מחייבת בהתאם שכשנכנסים לכאן מתנהגים במורא! אין מציאות שאדם יהיה קרוב לשכינה ומתנהג כמו שמתנהג בבית, זה תרתי דסתרי. וכלל ישראל בכל מקומות מושבותיהם חייבים ליחד מקום שיהיה להם כמו בית

הקב"ה עורך ע"י יסורים לקרב את הגאולה - חלילה שיהיו לריק והתקופה תעבור בלי תיקון הדברים הצריכים תיקון

נמצאים אנחנו בתקופה של קרוב לחודשיים, אשר בהם כל העולם מסופו ועד סופו עבר זעזוע - שודאי יש לו מטרה מסוימת. ולכן מוטלת עלינו החובה להתבונן קצת: "מה זאת עשה אלוקים לנו?". כולנו מצפים לגאולה השלימה, אבל לצערינו זה מצב שנמשך כבר מחורבן בית שני, קרוב אלפיים שנה. ונשאלת השאלה: "הקצור קצרה ידי מלהושיע", הלא אין הוה אמינא שקצרה ידו של הקב"ה מלהושיע. אבל סיבה אחת יש - אנחנו עדיין לא תקנו את מעשינו, ואיננו ראויים לכך! ועד מתי ימשך המצב בצורה כזאת?! וכעת כביכול הקב"ה העיר אותנו להתעורר קצת להתקרב אליו, לנסות להביא את הגאולה.

צריכים מאד לשים לב בתקופה זאת - מעט לפני שרואים שהמצב בשלבי סיום, שהאנשים הפשוטים חיים את המצב מתוך הרגשת 'מתי נחזור לשגרה הרגילה ונחיה הלאה כרגיל', ורחמנא ליצלן מהאי דעתא! חלילה וחלילה לחזור לשגרה הרגילה! לא לזה אנחנו צריכים לצפות. אלא חז"ל קובעים לנו חביבים יסורים. ודאי שלבקש יסורים זה לא דרגא פשוטה, אבל אחרי שקבלו יסורים צריכים להשתמש בהם לצורך הענין שהם באו בשבילו.

חז"ל ממשילים יסורים למלח שממתיק את הבשר, שכן יסורים מרככים את האנשים. לצערנו הרבה הרבה עברו בשבועות האלו, צער הנפש וצער הגוף, חבל לתת ליסורים האלו לחמוק ולעבור כאילו הם לא היו ולהמשיך בשגרה, צריך להשתמש ביסורים האלו לפתוח את הלב! לרכך את הלב! לנסות לתקן ולהתקרב להקב"ה - שיהיה תועלת מהיסורים האלו. ואם לא למדנו את הלקח א"כ מה הועלנו? על כן ודאי שמוטל להתבונן ולתקן.

עלינו להתבונן על סגירת ביהכנ"ס וביהמ"ד שעל זה נאמר שבהעדרם אין הקב"ה משרה שכינתו בעולם

נושא אחד שדברנו עליו כבר כמה פעמים, אבל מהראוי לדבר עליו עוד. כיון שאנחנו רואים שהקב"ה סיבב את היסורים האלו באופן שלא נמצא מצב זה כמעט אף פעם, שכביכול לכלל ישראל לא ניתן רשות להכנס לבתי כנסיות ובתי מדרשות.

כתוב במדרש רבה בפרשת שמיני ז"ל, ויהי בימי אחז בן יותם, מה צרה היתה, ארם מקדם ופולשתים מאחור וגו'. "משל למלך שמסר את בנו לפדגוג והיה הפדגוג שונא אותו אמר אני הורג אותו עכשיו נמצאתי מחייב ראשי למלך, אלא הריני מושך את יונקתו ממנו והוא מת מאליי. כך אמר אחז: אם אין גדיים אין תיישים, אם אין תיישים אין צאן, אם אין צאן אין רועה, אם אין רועה אין עולם. כך אמר אחז: אם אין קטנים אין תלמידים, אם אין תלמידים אין חכמים, אם אין חכמים אין תורה [-והמדרש לא נעצר בזה אלא ממשיך] אם אין תורה אין בתי כנסיות ובתי מדרשות, [-לא הספיק לו לאחז לגרום שאין תורה, אלא מטרתו היתה בכך ש'אם אין תורה אין בתי כנסיות ובתי מדרשות' ומה התכלית שרצה שלא יהיו בתי כנסיות ובתי מדרשות?! ממשיך המדרש:] אם אין בתי כנסיות ובתי מדרשות אין הקדוש ברוך הוא משרה שכינתו בעולם, מה עשה? עמד ונעל בתי כנסיות ובתי מדרשות הדא דכתיב (ישעיה ח) צור תעודה חתום תורה בלמוד".

כביכול כתוב במדרש שרח"ל אחז עשה את החשבון איך עשה שלא יהיה תורה. ומה יהיה הרווח שלו בזה שלא יהיה תורה?

המקדש, חייבים שיהיה מקום עם כל חומר מורא מקדש, ולכן גם במקדש מעט חייבים שתהיה צורה של בית מיוחד לשם ה', שכאן ההתנהגות שונה מהרחוב. אדם צריך לדעת שהוא עכשיו נכנס לביתו של מלך מלכי המלכים! הוא חייב להתנהג אחרת. ואע"פ שגם בבית שלו צריך לדעת ש'מלא כל הארץ כבודו' אבל יש הנהגה בבית שלך ויש הנהגה בבית של הקב"ה.

וכשבונים בית כנסת יש אחרים שאומרים לעשות תנאי שלא יתקדש כדי שאנשים לא יכשלו באיסור של אכילה ושתייה ודיבורים בטלים, אבל מצד אחד אם יעשו תנאי כזה לא יהיה לזה קדושת ביהכנ"ס, ודנים בזה לכאן ולכאן. אבל צריך לשים לב! אי אפשר לתפוס את החבל בשני ראשים!!! חייבים בית מיוחד עם מורא מקדש, אם אין מורא מקדש אין שכינה, השכינה לא תשרה כאן. לכן חייבים בית בצורה כזאת, ואם עשו תנאי נניח שהרוויחו את הדין של דיבור בביהכנ"ס, אבל נשארנו בחסרון שאין לנו מקום שיהיה לנו כמקדש מעט.

הדבר חייב להיות ברור שכשרוצים משכן לשכינה בעולם לפחות יש לשמור על קדושת 'מקדש מעט'. ודאי שכולנו רוצים שיתקיים במהרה 'והשב את העבודה לדביר ביתך' אבל נתאר לעצמינו אם יבנה היום בית המקדש, איך נכנס לשם?! איזה הרגשה תהיה לנו אם נכנס לשם עם כל העסקים והדיבורים והקלות ראש שחופפת עלינו במשך היום, היתכן שנכנס כך לתוך בית המקדש? - לא יתכן.

לכן הדבר הראשון שאנחנו צריכים לקיים במקדש מעט זה להראות שאנחנו מקבלים עלינו מורא שמים, להתנהג כאן במורא ויראה. הראשונים מעירים מוסר שמחייב אותנו מאד, קשה להעלות את זה על השפתיים אבל להבדיל אצל אומות העולם... ההתנהגות הזאת מובנת לכל יצור, שנכנסים למקום כזה צריכים להתנהג אחרת וחייבים לייחד בית עם התנהגות כזאת, אחרת נשאר בחוץ.

מעשה נורא מובא בהקדמת ספר דברי משפט (להגאון רבי חיים אויערבאך זצ"ל): בעיר פוזנא פרצה פעם מגיפה רח"ל. המרא דאתרא, רבי נפתלי כ"ץ, ובית דינו, גזרו יום תענית ותפילה, והכריזו שכל מי שידוע אודות איזה דבר חשוד בעיר, מחויב לבוא ולהודיע לבית דין, כדי לידע על מה יצא חרון אף ה', מה עלינו לעשות כדי לעצור את המגיפה.

והנה, הגיעו שניים מתושבי העיר, וסיפרו למרא דאתרא על דבר מוזר שהבחינו אצל אחד מחכמי העיר - רבי שלמה זלמן (סבו של רבי חיים אויערבאך). הם סיפרו שבכל לילה, בהגיע שעת חצות יוצא רבי שלמה זלמן מביתו, עם מנורה קטנה, ופונה אל היער שמחוץ לעיר. הם החליטו לעקוב אחריו באופן שלא ירגיש בהם, אך לאחר שנכנס ליער, הוא נעלם מעיניהם, וחזרו האנשים העירה.

אמר להם רבי נפתלי: "אני אצטרף עמכם הלילה כדי לבדוק זאת". וכך עשה. בלילה, הרב הלך ביחד עם האנשים, ועקבו אחרי רבי שלמה זלמן ביער, עד שראו שעמד במקום מסוים. הוא כיבה את המנורה, ישב לו לארץ, והתחיל לומר תיקון חצות בקול בכי ובדמעות שליש, עד שנמס לבבם מגודל הבכי והנעימות... אולם, היה דבר שעורר את תימהונם. הרב ומלווי שמעו קול נוסף, בלתי ידוע, שאומר יחד עם רבי שלמה זלמן את התיקון, אך לא ראו שום אחד שעמד ביחד עמו.

כשגמר לומר תיקון חצות, פנה אליו רבי נפתלי ואמר לו: "עתה ראינו בעינינו כי איש קדוש אתה. אני מבקש לדעת, של מי הקול השני שאמר עמך ביחד את התיקון חצות?". בתחילה ניסה רבי שלמה זלמן

הדבר צריך חיזוק למעשה מומש, והוא תלוי בציבור ובכל יחיד ויחיד

הדבר הזה טעון חיזוק מאד מאד, וכמו שנראה שמהשמים רוצים שכולנו נתעורר לזה כדי שיתקיים והשב את העבודה לדביר ביתך. הדבר הזה תלוי גם ביחידים וגם בציבור, כל אחד על עצמו ישתדל לקבל על עצמו לא לדבר דברים בטלים בבית הכנסת, וכל שכן בחזרת הש"ץ וקדיש, לשים לב - עכשיו מקדשים שמו של מלך! הקב"ה כביכול יושב ורואה והוא הולך ומדבר ועושה עסקים עם אנשים אחרים?! בקדיש אדם צריך לעמוד באימה וביראה, לשמוע ולכוין, כמו שכתוב בפוסקים, כל ציבור ויחיד צריכים להשתדל לעמוד על כך, אחד הדינים היחידים שכתוב על כך בשו"ע 'וגוערין' זה על מי שמדבר בחזרת הש"ץ. כי פירוש הדבר הוא: לא רק שהוא מדבר אלא שהוא מחלל את קדושת המקום, כשהוא מדבר הוא מבטל את המורא מקדש שבמקום.

בבית המדרש של כולל חזו"א בימים נוראים לא היה מקום מרווח לציבור והיתה צפיפות גדולה כך שלילדים לא נשאר בכלל מקום. והילדים מצאו לעצמם מקום ברחבה שלפני ארון הקדש, ליד הש"ץ. וכדרכם של ילדים קטנים שאין להם שכל הם באו ושחקו. והדבר מאד חרה וכאב למו"ח הרב זצ"ל והוא כתב מכתב שודאי המקום הזה לא מיועד למשחק ילדים, וזה מוריד את כל הרגש של האימה שיש. עומדים בימים נוראים מול ארון הקדש באימה לשכך כעס וחימה, ורואים ילדים שמשתוללים זה מבטל את הכל. אבל חמור מכך כשאנשים מבוגרים מסתובבים בביהכנ"ס ומדברים בקלות ראש, בצורה כזאת זה מוריד את כל הג'שים מול ארון הקדש באימה'.

את החלק הזה חייבים לתקן. ודאי שכל יחיד צריך לקבל את זה על עצמו, וגם מי שיש בידו להביא לזה את הגבאים את ראשי הקהל או את הרבנים, לעשות חיזוק כללי בנושא שלא יכניסו לביהכנ"ס פלאפונים אלא א"כ כבויים לגמרי, ושיעמדו על המשמר בזה, ובסייעתא דשמיא נזכה בקרוב ל'והשב את העבודה לדביר ביתך'.

מעשה נורא בענין כבוד בית הכנסת

להתחמק מלענות על השאלה. אמר לו הרב: "אני המרא דאתרא, וגוזרני עליך שתגיד לי את האמת!" כשמעו את גזירת הרב ענה: "מנהגי כבר מאז, להתאבל על חורבן בית המקדש. והנה נתנו לי מתנה מן השמים, שבכל לילה ירמיהו הנביא בא אלי ליער, לומר עמי יחד תיקון חצות."

שאלו הרב: "מכיון שיש לך זכיה גדולה כזו, לערוך תיקון חצות יחד עם ירמיהו הנביא, אם כן למה אינך שואלו על מה ולמה באה גזירת המגיפה הנוראה בעירנו?". השיב רבי שלמה זלמן: "למחר אני אשאל את ירמיהו הנביא".

למחרת בא ואמר לרב. שירמיהו הנביא אמר לו, שארבעים שנה קודם שנחרב בית המקדש, הוא כבר היה צריך להיחרב, אבל כיון שלא היו מדברים אז דברים בטלים בבית הכנסת - בית המקדש נשאר על תילו עוד ארבעים שנה ולא נחרב, אף על פי שהיו רשעים באותו דור. אבל כשהתחילו לדבר בבית הכנסת, נחרב בית המקדש, וכל הצרות שאירעו ליהודים, הם משום שמדברים דברים בטלים בבית הכנסת.

רב העיר הכריז שכל בני העיר יתאספו בבית הכנסת הגדול, והרב עלה ודרש על עניין מורא וכבוד בית הכנסת, וסיפר להם את כל המעשה הנ"ל, ומה שאמר לו רבי שלמה זלמן, שזוהי סיבת המגיפה רח"ל. געו כל העם בבכייה, והיתה התעוררות גדולה, ובאותו מעמד קיבלו על עצמם ועשו תקנה, שאף אחד לא ידבר בבית הכנסת שום דיבור חול.

תיכף אחר קבלה זו, נעצרה המגיפה, וליהודים היתה רווחה...

לעילוי נשמת הר"ר יעקב משה ב"ר שמואל הלוי לוינגר ז"ל
שפעל רבות לשמירת כבוד בתי הכנסת בת"א נלב"ע כז' אייר תש"פ

לרפואת ר' חיים עוזר בן רוחמה רבקה בתושח"י

ההכנה לחג השבועות

-א-

כתוב בתורה (ויקרא כ"ג, ט"ו) "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה"

וכתב האור החיים הקדוש וז"ל - אומרו 'לכם' לצד שיצו ה' לספור שבע שבתות, ואמרו וז"ל כי לצד שהיו בטומאת מצרים ורצה ה' להזדווג לאומה זו דן בה כמשפט נדה שדינה לספור שבעה נקיים, וציוה שיספרו שבעה שבועות ואז היו מוכשרים להכניסתם כלה לחופה, והגם כי שם שבעה ימים וכאן שבעה שבועות, לצד הפלגת הטומאה... והוא מאמר הכתוב כאן "וספרתם לכם" פירוש- סיבת הספירה זו היא לסיבתכם לטהרתכם, שזולת זה תיכף היה ה' נותן להם התורה. ולדרך זה ידויק על הנכון טעם ממחרת השבת ולא מיום השבת עצמו, כי כן המשפט הספירה שיהיו כל הימים שלמים ולצד שיום חמישה עשר בניסן שהוא יום השבת האמור כאן מקצת היום היו עדיין בארץ מצרים לזה יצוה ה' לספור ממחרת, והגם כי זה היה בפסח מצרים, כמשפט הזה יעשה באותו פרק עצמו מידי שנה בשנה וכו' עכ"ל

לפי דברי האור החיים הקדוש שאמרו וז"ל בזהר הקדוש שהקב"ה רצה לתת התורה לכלל ישראל וציוה שיספרו שבע שבועות כנגד נדה שצריכה לספור שבעה נקיים ולצד הפלגת הטומאה לכן ציוה שיספרו שבעה שבועות, והגם שזה היה בפסח במצרים כל שנה ושנה באותו פרק בחג השבועות הקב"ה נותן מחדש את התורה לכלל ישראל, וצריכים להיטהר מכל הטומאות ולספור שבעה שבועות כדי להטהר ולזכות לקבלת התורה.

-ב-

החינוך בפרשת אמור מצוה ש"ו כתב וז"ל משרשי המצווה על פי הפשט לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה, ומפני התורה נבראו השמים וארץ וכו' והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה בסיני ויקימוה ומפני כן נצטוו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הניכבד הנכסף לליבנו כעבד ישאף צל וימנה תמיד מתי יבאו העת הניכסף אליו לצאת לחירות כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא וכו' עיי"ש

וכעין זה כתב **רבינו נסים** בסוף הפרק ערבי פסחים וז"ל- ובהגדה גם כן אמרו. בשעה שאמר להם משה "תעבדון את האלוקים על ההר הזה" אמרו לו ישראל, משה רבינו אימתי עבודה זו? אמר להם לסוף חמשים יום והיו מונין כל אחד ואחד לעצמו, מכאן קבעו חכמים לספירת העומר וכו' עיי"ש.

הטעם **שכתבו החינוך והר"ן** ענין ספירת העומר כדי להראות שכל חפצנו להגיע אל הזמן קבלת התורה, זה טעם אחר ממה שכתב האור החיים הקדוש בשם הזהר הקדוש שענין ספירת העומר כדי להטהר מטומאת מצרים כדרך האשה שסופרת שבעה נקיים

-ג-

ונראה **דטעם החינוך** משלים את הטעם שכתב האור החיים הקדוש שהאיך אדם יכול לטהר את עצמו- על ידי התורה והשתוקקות להשיג את התורה וכמו **שמבאר החפץ חיים** בשער התורה פרק א' וז"ל- ואיתא בספרי פרשת עקב יפוצו מעינתך חוצה נמשלו דברי תורה למים, מה המים חיים לעולם אף דברי

התורה חיים לעולם מה המים מעלים את הטמא מטומאתו כך דברי התורה מעלים את האדם מטומאה לטהרה שנאמר "יראת ה' טהורה" וממילא כשם שמים מטהרים את האדם אף שהטומאה מתפשטת בכל אבריו כן התורה מטהרת את האדם מטומאת עונותיו אפילו אם נתפשטה עליו מכף רגלו ועד ראשו, וכשם שאין אדם נטהר עד שיעלו המים על כל אבריו ולא תהיה שום חציצה בין האברים למים, כן צריך שישעבד כל גופו ואבריו באמת לתורה ולא תהיה שום חציצה וכו' עכ"ל

וכן על ידי ספירת העומר שזה מראה על הרצון החזק שרוצה להגיע לקבלת התורה, כמו שכתב החינוך, זה מטהר מכל הטומאות והאדם זוכה לקבל את התורה בחג השבועות כמו שכתב האור החיים הקדוש כמשפט הזה יעשה באותו פרק עצמו מידי שנה בשנה.

-ד-

הכלי יקר בפסוק ט"ז כתב וז"ל "והקרבתם מנחה חדשה לה'" סימן ליום מתן תורה, כי התורה צרכה להיות חדשה אצל האדם בכל יום כאלו היום קבלה מהר סיני (ספרי). ומה שלא נזכר בתורה בפירוש כי יום זה מתן תורה וכו' שעל מתן תורה לא רצה ה' להגביל יום ידוע לפי שצריך האדם שיהיה דומה לו בכל יום ויום מכל ימות השנה כאלו באותו היום קיבלה מהר סיני, כי באמת אמרו רבותינו וז"ל (עירובין נד ע"ב) שהתורה נמשלה לדד זה שכל זמן שהתינוק ממשמש בה הוא מוצא בה טעם חדש, על כן דין הוא שיהיה דומה אליו בכל יום כאילו היום קיבלה מהר סיני, ואם כן כל יום הוא מתן תורה אצל ההוגים בה. על כן אין ראוי להגביל יום ידוע לנתינתה וכו' ועל כן אין יום נתינתה מבואר בתורה יותר ממה שנרמז בהבאת מנחה חדשה, להורות שהתורה מנחה חדשה בכל יום ויום עכ"ל

ב'אור החיים הקדוש' שהבאנו לעיל מבואר שכל שנה בהגיע חג השבועות אנחנו זוכים לקבלת התורה, ובכלי יקר מבואר שכל יום ויום הוא מתן תורה אצל ההוגים בה

ונראה דהאדם זוכה כל שנה בחג השבועות לקבל את התורה וכמו שכתב האור החיים הקדוש, ומכח מה שמקבל בחג השבועות מזה נמשך שזוכה בכל יום ויום כשלומד את התורה לקבל את התורה מחדש כמו שכתב הכלי יקר

וכעין זה כתב **בספר אוצר נחמד**- להגאון הצדיק רבי שריה דבליצקי זצ"ל בשם זכרון שלמה וז"ל: ביום שבועות מקבל האדם בכוח את התורה והמצוות וכל ההרגשות הקדושות על כל השנה, ובמשך השנה אם האדם משתדל ברגש חיות הוא מוציא לפועל את הכח שקיבל עכ"ל

וזה מחייב אותנו להתכוון לחג השבועות, שעל ידי שנקבל את התורה בחג השבועות, נזכה בכל השנה בכל יום ויום שנלמד את התורה כאילו קבלנו את התורה מחדש מהר סיני.

זכות קיומנו בא"י ובבתי הכנסיות

בספר החינוך בפרשת משפטים מצוה פ"ד 'מצות שמיטת קרקעות' כתב וז"ל: משרשי המצוה לקבוע בליבנו ולציר ציור חזק במחשבותינו ענין חידוש העולם כי (שמות כ"י"א) ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וכו' והוא

כענין שאנו מונין ימי השבוע בששת ימי עבודה ויום מנוחה, ולכן צוה ברוך הוא להפקיר כל מה שתוציא הארץ בשנה זו, מלבד השביטה בה כדי שיוזכר האדם כי הארץ שמוציאה אליו הפירות בכל שנה ושנה לא בכוחה וסגולתה תוציא אותם כי יש אדון עליה וכו' ועוד יש תועלת וכו' לקנות בזה מידת הותרנות כי אין נדיב כנותן מבלי תקוה אל הגמול, ועוד יש תועלת אחר נמצא בזה שיוסיף האדם בטחון בשם יתברך וכו' עכ"ל.

והנה בעון שמיטה נגזר גלות כמו שמפרש ברש"י (ויקרא כ"ה י"ח) וישבתם על הארץ לבטח- שבעון שמיטה ישראל גולים שנאמר אז תרצה הארץ את שבתתיה והרצת את שבתתיה (ויקרא כ"ו ל"ד) ושבעים שנה של גלות בבל כנגד שבעים שמיטות שבטלו היו עכ"ל וכן פרש"י לקמן (ויקרא כ"ו לה) **וצ"ב למה העון הזה גרם לגלות?**

ונראה דהזכות לגור בארץ ישראל זה על ידי אמונה בהקב"ה כמו שכתב רש"י (ויקרא כ"ה ל"ט) לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלקים, שכל הדר בארץ ישראל אני לו לאלקים, וכל היוצא ממנה כעובד עבודה זרה (כתובות קי: תו"כ) עכ"ל

וכן כתב רש"י בפרשת בראשית וז"ל- אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחדש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל, ומה טעם פתח בבראשית משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים (תהלים קי"א), שאם יאמרו האומות העולם לישראל לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעת גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו עכ"ל **וצ"ב** הרי אומות העולם לא יקבלו את התשובה ומה הצורך להגיד להם, וכן צ"ב היה לכאורה צריך לומר, 'כח מעשיו הגיד לעמו' כדי להשיב לאומות העולם ולמה כתוב 'לתת להם נחלת גוים' **ונראה** שבשביל לזכות לארץ ישראל צריך אמונה שהקב"ה ברא את העולם, ואומות העולם יגידו לישראל שבכח גבורתם כבשו את הארץ ואם חלילה בני"י יחשבו כך אזי לא יוכלו לזכות לארץ ישראל וזהו הפשט 'כח מעשיו הגיד לעמו' שע"י שיכירו כח מעשיו שידעו שהארץ מאת ה' יוכלו לזכות לארץ ישראל

ובינן שלזכות לארץ לארץ ישראל זה על ידי אמונה, ושורש מצות שמיטה זהו אמונה ובטחון בקב"ה, לכן בעון שמיטה נגזר גלות, כיון שחסר באמונה ובטחון שזה היסוד לזכות לארץ ישראל.

והנה מצאנו בחז"ל שבתי כנסיות ובתי מדרשות יש בהם את הסגולה של ארץ ישראל, בגמרא בברכות (ח' ע"א) אמרו ליה לרבי יוחנן איכא סביי בבל, תמה ואמר למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה כתיב, אבל בחוצה לארץ לא, כיון דאמרי ליה מקדמי ומחשכי לבי כנישתא אמר היינו דאהני להו כדאמר רבי יהושע בן לוי לבניה קדימו וחשיכו ועיילו לבי כנישתא, כי היכי דתורכו חי'י. ופרש"י מקדמי- שחרית, מחשכי- ערבית, כלומר מאריכין בבית הכנסת. עכ"ל.

ומבואר בגמרא שכמו ששיבת ארץ ישראל גורמת לאריכות ימים כמו שכתוב 'למען ירבו ימיכם' כן כשמאריכין בבתי כנסת גורם לאריכות ימים, כי כמו שבארץ ישראל זוכים לאמונה בהש"ת, כמו שמבואר בתו"כ ובגמרא בכתובות שכל הדר בארץ ישראל אני לו לאלקים, כן מי שמקדמי ומחשכי לבתי כנסיות מראה שהש"ת לו לאלוקים וזוכה לאריכות ימים, וכמו שעל ידי עון שמיטה שזה פגם באמונה גלו מארץ ישראל כן אם פוגמים בקדושת בתי כנסיות על ידי שיחת חולין, וכמו שמביא בספר חפץ חיים בעשין ז' בהג"ה לשון הזוהר הקדוש פרשת תרומה וז"ל: מאן דאישתעי בבי בנישתא מילין דחול, וי ליה דאחזי פרודא וכו' דאחזי דהא לית אלהא ולא אשתכח תמן ולית ליה חולקא ביה ולא דחיל מיניה וכו' והתרגום: מי שמספר בבית הכנסת דברי חול אוי לו שהראה פרוד וכו' שהראה שאין אלקים ואינו נמצא שם ואין לו חלק בו ואינו ירא ממנו וכו'. וכיון שאנו רואים שנגזר עלינו גלות מבתי כנסיות, כנראה שפגמנו בקדושת בתי כנסיות לדבר דברי חול, וזה פגם

באמונה כמו שמבואר בזוהר הקדוש, ולכן נגזר עלינו גלות מבתי כנסיות, וכמו שנגזר על כלל ישראל גלות מארץ ישראל בעון שמיטה שזה פגם באמונה כן נגזר גלות מבתי כנסת על ידי דברי חול שזה פגם באמונה.

והנה בגמרא במסכת תענית (ח' ע"ב) אמר להו רבי זירא נקבליה עילון וכי בטיל גזירה ליתביה נופרשי"י וז"ל- ניקבל עילון ימי תעניתא דמשום קבלה מהני לן כתעניתא וכי בטיל גזירה עבדינן להו עכ"ל אמרי ליה מנא לך הא. כלומר דמהני אי עבדינן הכי. אמר להו דכתיב ויאמר אלי אל תירא דניאל כי מן היום הראשון אשר נתת את לבבך להבין ולהתענות לפני אלקיך נשמעו דבריך ופרש"י אלמא משקיבל עליו נשמעו דבריו עכ"ל ויש ללמוד מכאן שכל קבלה שמקבל עליו נחשב כאילו קיים בפועל, וכן כשנקבל עלינו להזהר בקדושת בית הכנסת ולא לדבר דברי חול, ונקדים ונחשיך ונאריך בישיבת בתי כנסת, נזכה לחזור לבתי הכנסת ונזכה לאריכות ימים ושנים.

בענין להיות עמלים בתורה

"אם בחוקותי תלכו". ופרש"י וז"ל- יכול זה קיום המצות, כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם, הרי קיום המצות אמור, הא מה אני מקיים אם בחוקותי תלכו שתהיו עמלים התורה (תו"כ) עכ"ל

וצ"ב למה התורה כתבה שתהיו עמלים בתורה בלשון אם בחוקותי תלכו? ונראה שעל ידי לימוד התורה בעמל ויגיעה זוכים ללכת מדרגה לדרגה, בין בעולם הזה ובין בעולם הבא, לזכות להתענג על השם ולהינות מזיו שכינתו.

"ואת מצותי תשמרו" נראה לבאר מלשון ואביו שמר את הדבר (בראשית לו י"א) ופרש"י היה ממתין ומצפה מתי יבוא, היינו שעל ידי עמל התורה זוכים לצפות מתי נזכה לקיים המצות.

ויש עמל הגוף. שלומד הרבה ומנצל כל רגע, ויש עמל הנפש שמשעבד כל מחשבתו לתורה, וכמו שכתוב בגמרא בשבת (פ"ה ע"א) ההוא צדוקי דחזייה לרבא דקא מעיין בשמעתא, ויתבה אצבעתא ידידיה תותי כרעא, וקא מייץ בהו וקא מבוע אצבעתיה דמא וכו' ופרש"י וז"ל- היה ממעכן ברגליו ואינו מבין מתוך טירדא עכ"ל, שהיה שקוע בשמעתא שלא הרגיש כלום וזוהי עמל התורה שכל נשמתו שקוע בתורה, ואמרו חז"ל קוב"ה אורייתא וישראל חד הוא וכשיהודי שקוע בתורה. הרי הוא דבוק בקב"ה.

ואמרו חז"ל במסכת בבא בתרא (דף פ"ח ע"ב) אמר רבי לוי בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, הקב"ה ברך את ישראל בעשרים ושתים וקללן בשמונה, ברכן בעשרים ושתים מאם בחוקותי עד קוממיות, ופירש הרשב"ם מאל"ף שבאם עד תי"ו שבקוממיות. והינו בעשרים ושתים אותיות שבאל"ף ביי"ת, ומבאר המהרש"א בחידושי אגדות וז"ל- ולכך בברכות מאל"ף ועד תי"ו שהן כ"ב אותיות, לרמוז שברכן בכל מה שהפה יוכל לדבר בכ"ב אותיות והברכות הנזכרים מאל"ף דאם בחוקותי עד תי"ו דקוממיות אינן אלא ברכות כלליות, אבל הפרטים לא נזכרו כי אי אפשר להזכיר בפרט מה שהפה יכול לדבר בברכות מכ"ב אותיות וכו' עכ"ל.

וכשאדם משעבד את כל מחשבתו להיות שקוע בתורה, אזי הוא דבוק בקב"ה וזוכה לכל הברכות מה שהפה יכול לדבר, שכמו שהקב"ה ברא כל בריאה בכ"ב אותיות, כן הוא זוכה לכל הברכות שנכללים בכ"ב אותיות.

ועכשיו שהלימוד הוא חוץ לבתי המדרש צריך יותר מאמץ להיות שקוע בלימוד, אולם בזה מקיימים יותר שתהיו עמלים בתורה. וכמו שאמרו חז"ל לפוס צערא אגרא, וזוכים לכל הברכות שכלולים בכ"ב אותיות.

"בין עולם התורה לעולם הזה" - עולם של "ישות" מול עולם של "חסר"

הרב שמעון סנדומירסקי - מנהל רוחני ישיבת "ברכת יצחק" אור יהודה

הגמרא במסכת נדרים נ. מספרת על רבי עקיבא, בעודו עם הארץ ואשתו רחל "דהו גני בי תיבנא" - שישנו על גבי תבן, מפני שלא היו להם כרים וכסתות. ו"הוה קא מנקט ליה תבנא מן מזה" ובבוקר ליקטו את התבן משערותיהם. אמר לאשתו: אילו תנתן לי האפשרות אעניק לך "ירושלים של זהב" - תכשיט זהב בו תחריט ירושלים שעונדים לראש כמו כתר. הגיע אליה הנביא בדמות אדם, נקש על דלתם, וביקש מעט קש עבור אשתו ותינוק שזה עתה ילדה, כדי לכסותם. אמר עקיבא לרחל: ראי כמה עניים אלו, שאפילו מעט קש ותבן אין להם.. אמרה לו רחל "זיל הוי בי רב" לך ולמד תורה! מספרת הגמרא שהלך עקיבא, ולמד שתיים עשרה שנה ברציפות, אצל רבי אליעזר ורבי יהושע עד שנעשה גדול הדור.

נציג כמה שאלות לביאור העניין :

א-מדוע זכה עקיבא ל"גילוי אליהו" רק כדי לעשות לו נחת רוח שיש אנשים עניים ממנו?

ב-לא ברור ההקשר בין אותה ידיעה והתפעלות של עקיבא על שיש אנשים עניים יותר מהם לתגובתה של רחל "לך ולמד תורה"

ונראה שיש ללמוד מכאן מוסר השכל גדול, בתחילה היו לרבי עקיבא שאיפות גשמיות ומבטו על העולם היה כזה - הוא הצטער ביותר על רחל אשתו שהיתה בתו של האדם העשיר ביותר בדור ההוא, כזה שהיה לו במחסניו מזון שיספיק לכל עניי ירושלים שהיו המונים (אולי מליוני בני אדם) למשך עשרים ושתיים שנים, והיא, בת התפנוקים שעזבה את כל אשר היה לה והלכה איתו בניגוד לרצון אביה, ירדה כלכלית עד למקום הקשה הזה, שכל מה שהיה לה הוא מעט קש. ומבחינתם הגיעו עד שפל המדרגה. קיווה עקיבא מתוך אמביציה שישפר גורלם, ויוכל עוד להעניק לה תכשיט יקר ומיוחד כ"כ שרק בנות מלכים זוכות לו "ירושלים של זהב"- כתר ממשי! בדמיונו בונה לעצמו עקיבא "סולם-ערכים" ומשרטט לו "מפת דרכים" היכן אני נמצא? כאן, בקש בשיעור, להיכן אני רוצה להגיע? ל"ירושלים של זהב - באותו שיעור" אעבוד, אתייעץ, אתאמץ ואלך, שלב אחר שלב, בסולם, עד שאהפוך למליארדר ואעניק לרחל "ירושלים של זהב".

כך בעצם חושבים "אנשי עולם הזה" היום אני פקיד זוטא אתקדם למנהל מחלקה ואז לסמנכ"ל ומשם למנכ"ל עד שאהפוך למנהל רשתות ומשם ישר לפסגה...

בא אליהו ופקח את עיניו יש אנשים במצב גרוע יותר, יש אנשים עניים יותר מאיתנו. באה רחל בפיקחותה ראתה את התפעלותו מכך שסולם הערכים שלו נשטט כשגילה שהוא אינו בשפל המדרגה וממילא הכל היה מגדל קלפים "אילוזה" "בלוף" דמיון שוא והבל, ומדבריה הבין: כשם שבתחתית הסולם היתה טעות כך גם בפסגתו יש טעות, המדרגה העליונה דמיונית היא. כי גם מי שנמצא בקצה הסולם עליו חלמת, מרגיש שהוא בעצם בשלב התחתון של הסולם אותו מציב הוא לעצמו - עכשיו.. כי "מי שיש לו מנה רוצה מאתיים" אין בעצם פסגה, ולעולם אין מי שמת וחצי תאוותו בידו. ברגע זה יצא עקיבא מאפילה לאור גדול, והפסיק למדוד עצמו ביחס לאחרים כי מי שחי בעולם החומר והוא בעל מידות מודד, משווה ומקנא, ולעולם מרגיש עצמו חסר. אמרה לו רחל: לך ללמוד תורה כי עולם התורה עולם אחר הוא "להנחיל אוהבי יש" עולם של "ישות" לעומת העולם של "חסר" ושל מציאות אמיתית, לעומת אילויות דמיוניות. כל מדרגה שמשיגים בעולם זה - חדות נצח היא. נעשה "רבי עקיבא" זקן ויושב בישיבה "זקן-זה קנה חכמה" דווקא הוא זה שקנה קניין אמיתי.

ויש לתמוה: מה ראתה רחל בעקיבא רועה הצאן הפשוט "עם הארץ" גמור שאינו יודע צורת אות, כשהיא במעמדה הגבוה, ביחוסה ובחכמתה אותה רואים גם במעשה זה, וראויה הייתה לכאורה לטוב ביותר? ובעלי המוסר אומרים שרחל ראתה את טוב ליבו ונועם מידותיו, וידעה שברגע שישקיע את כל כולו בתורה, יהיה הוא אכן הטוב ביותר, והגדול ביותר.

והנה ברגע שבו ראתה את עקיבא מצליח לשמוח בחלקו, ולראות שיש אנשים שנמצאים בדרגה נמוכה ממנו, או-אז אמרה לו הנה, כאן יש את הממריץ לעבודת ה' וללימוד התורה לו היית זקוק, לך בכוחך זה ללמוד תורה, ויכול תוכל לה, אם בדבר קטן כבר יש לך את כח הסיפוק והשמחה, כך עם כל מילה, פסוק ומשנה שתלמד - תהא שש ושמח כמוצא שלל רב ועתיד אתה להיות גדול הדור!

קנייני תורה היאך? בשיטת שמאי והלל

הרב שמעון סנדומירסקי - מנהל רוחני ישיבת "ברכת יצחק" אור יהודה

איתא בגמ' בשבת(לא).מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו: "גייירני על מנת שתלמדני את כל התורה כולה על רגל אחת" -דחפו באמת הבניין שבידו בא לפני הלל (באותה דרישה) גייריה-גייירו. ושם: שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי ואמר לו גייירני ע"מ שתעשני כהן-גדול, דחפו באמת הבניין שבידו, בא לפני הלל: גייריה -גייירו ויש לשאול:

א-מדוע דחפם שמאי בתקיפות כזו באמת הבניין שבידו?

ב-מניין לו לשמאי אמת בנין (כף בנאים) בידו ?

ג-האם דרך נשיא הגדול שבישראל (אב בית הדין) לנהוג כך? והרי שמאי בעצמו אומר (אבות א-ט"ו): "והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות"?

הבה נסביר כך: מובא בגמ' יומא (פג): שרבי מאיר היה מדייק בשמות אנשים כי בשמותיהם מרומזת אישיותם ונלך בדרך זו. "שמאי" על שם שומא-ערך. הוא היה עורך שומא לפי הערך האמיתי ולכן אחז באמת הבניין -אמת-מלשון אמת, והבניין אלו תלמידי חכמים שעוסקים בבניינו של עולם כל ימיהם (שבת קיד), על פי האמת הצרופה והאבסולוטית של דעת תורה ידע שאי אפשר לגר להיות כהן גדול, ובוודאי שאי אפשר ללמוד את כל התורה בעמידה "על רגל אחת" - שהרי תורה נקנית בעמל וביגיעה "תורה שלמדתי באף היא עמדה לי", אחרת, זה נוגד את מהותה של תורה. אין אבסורד גדול מאדם ששקוע עמוק בתוך כורסא מרוחת ולומד בה תורה "על רגל אחת". ושמאי שאמת-המידה שלו, אמת היא שהיא מידתו של הקב"ה ועל פיה נתן לנו את תורתו-תורת אמת. סולד ומזדעזע מבקשה זו.

ומנגד "הלל" דרך אחרת יש לו כשמו כן הוא, מהלל ומשבח - וכמו שמצינו בגמ' בכתובות (טז): "כיצד מרקדין לפני הכלה? בית שמאי אומרים - כלה כמות שהיא, ובית הלל אומרים כלה נאה וחסודה. אמרו להם ב"ש לב"ה ואם תהיה כלה זו חירת או עיוורת האם גם אז יש לומר "כלה נאה וחסודה"? והרי התורה אמרה מדבר שקר תרחק, ענו ואמרו להם בית הלל: מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו או יגנה אותו בעיניו? הוי אומר "ישבחנו בעיניו" זו שיטתם ותפיסת עולמם של הלל ותלמידיו: אין כאן שקר! אלא מוצאים נקודת חן אחת, מכוונים אליה את הזרקור, ומשבחים אותה.

כך התחיל הלל ללמד את הגר וכך היא דרכה של תורה: "דעלך סאני, לחברך לא תעביד" אל תעשה לחברך את ששנוא עליך (ובטח ובטח לא את שהוא בעצמו שונא עליו). מצא בכל אדבר את נקודת האור הנקודה החיובית תהלל ותשבח אותה וממנה תצמיח את כל שסביבה וכך גם בלימוד התורה הקדושה תהלל ותשבח אותה, כך תאהב אותה תתחבר ותשמח בכל מילה, כי היא "איילת אהבים ואהבת חן" ובדרך זו תוכל לקנות את התורה ביתר קלות באהבה ובשמחה. עלה והצלח!

חג השבועות: מדוע צריך "לכם"? ולמה צריך לסחוב את השטן לבית המדרש?

הרב ישראל דוד כהן - משגיח בישיבת רוזין ומגיד מישירים

מובא בגמ בפסחים ס"ח ע"ב, רב יוסף עביד עגלא תליתא ביומא דעצרת אמר אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא עכ"ל ובגמ' שם: הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מ"ט יום שניתנה בו תורה הוא פעם בשמחת בר מצווה בתוך דברי הברכה אותם נשאתי שאלתי את חתן בר המצווה: "לשמחה מה זו עושה?"

ביום זה נתחייבת בשעה טובה בלימוד התורה ובקיום המצוות נתאספנו כאן ב"ה קהל גדול באולם מפואר מסבים לצד שולחנות ערוכים ומאכלים משובחים, לחגוג ולשמוח אתך את יום כניסתך לנועם עול תורה ומצוות אולי במקום שנבוא לכאן, היינו צריכים כולנו להתאסף בבית המדרש שם תישא אתה, חתן בר המצווה שיעור תורה - "חבורה" או שלחילופין שב ותלמד את עיקרי תרי"ג המצוות שביום מיוחד זה אתה כבר מצווה בהן, כך שתדע מה חובה עליך מיום זה והלאה.

ומדוע בעצם הוזמנו כולנו דווקא לכאן לציין בדרך הזו את היום הנהדר הזה?

ובעצם את אותה שאלה ניתן לשאול על חג השבועות נוכל להבין שבחג הפסח יצאנו ממצרים ושחררנו מעבדות גם פיזית ולכן יושבים לסעוד "זכר ליציאת מצרים" בחג הסוכות בו אנו זוכרים את הימים בהם סוכם הקב"ה עלינו בענני כבוד, נשא אותנו על כנפי נשרים והוליך אותנו אל הארץ המובטחת יושבים בסוכה וסועדים סעודות הודיה.

אבל בחג השבועות היום בו זכינו וקיבלנו את התורה הקדושה - לכאורה היינו צריכים לשבת בבית המדרש גם ביום כולו, לא רק כל הלילה "והגית בו יומם ולילה" בלי לצאת וללא הפסק של רגע ובמקום זה חלק נכבד מיום מתן התורה אנו יושבים לסעודה חלבית ואז שוב לסעודה בשרית "עגלא תלתא". כפי שמודים כולם בגמ' שם שבחג השבועות בעיני נמי "לכם" זקוקים גם לסעודות ?

ולשאלה זו יש תשובה פשוטת: ע"פ הגמ' בשבת פח: ואריב"ל כשהגיע משה רבינו ע"ה לשמיים כדי לקבל את התורה באו מלאכי השרת לקב"ה ואמרו מה לילוד אשה בינינו... תנה הודך על השמיים - תן לנו, מלאכי השרת את התורה! הורה הקב"ה למהש"ר לענות להם, נענה ואמר "לא תרצח" כלום יצר הרע יש ביניכם... וגו'. א"כ מובן שבעצם המצאותו של היצר הרע שמושך לגשמיית, זו הסיבה שבגינה זכינו דווקא אנו ילודי האשה, בני האדם לתורה הקדושה. ולכן אנו שמחים עם הגשמיית שבלעדיה לא היינו זוכים לתורה כולה כלל.

תירוץ חסידי עמוק יותר ונפלא מהמגיד הגדול ממזריטש זיע"א על הפסוק "אני ה'א אשר הוצאתי אתכם מארץ מצריים להיות לכם לאלוקים - פי' מטרת היציאה ממצריים היא קבלת התורה, אבל יש גם "לכם" דהיינו שגם בגשמיית נוכל לעבוד את ה' יתברך ולקרבה ולהקריב אותה לאלוקים

וזה סוד הקרבנות: אדם כי יקריב מכם קרבן - כאשר אנו מברכים לפני ואחרי האכילה, כאשר אנו אוכלים כזית מצה, כזית מרור וכן כשאנו אוכלים בסוכה, ובסעודות השבת וסעודות מצווה אנו לוקחים את הדבר הלכאורה גשמי כ"כ והופכים אותו לחלק בלתי נפרד מעבודת ה' וכפי שאומר המגיד "לעלות את החומר לצורה" אם כך נבין מדוע בגמ' שם אומרים כולם שבחג השבועות צריך גם "לכם" כי ביום גדול ונשגב זה לוקחים את כל כולו של האדם הגשמי והופכים אותו לרוחני.

ובזה שמעתי דבר נפלא על המובא בגמ' במסכת סוכה "...אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש" ואיך נכניס את המנוול לתוך בית המדרש?! אדרבה צא ותוציא אותו -

ובאמת קודם מתן תורה כך היה כפי שנעשה עם יוסף הצדיק שכשנתנסה בנסיון עם אשת פוטיפר "וינס ויצא החוצה" אמר רבי יוסף אלמלא לא היה את "אותו היום" יום קבלת התורה, כמה יוסף איכא בשוקא - כמה "רב יוסף" היו נאלצים לצאת החוצה מחמת היצר הרע אך עכשיו שזכינו וקיבלנו את המתנה הטובה את התורה הקדושה אדרבה - משכחו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח ואם ברזל הוא, מתפוצץ.

יעזור השי"ת שניטהר ע"י התורה הקדושה בקדושה של מעלה אכ"ר.

שבירת הלוחות ושכחת התורה

הרב יוסף פרץ - מנהל ת"ת תורה והוראה תל אביב

א. עירובין נ"ד. וא"ר אלעזר מאי דכתיב חרות על הלוחות (שמות ל"ב-ט"ז) אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשכחה תורה מישראל. ובפשוטו הכוונה בזה דאילו היו הלוחות הראשונות נשארות בידינו, הרי התורה הנלמדת הייתה מציאות קיימת שלא שייך בה ענין שכחה כלל כמו כל דבר מציאותי, ורק ע"י מעשה שבירת הלוחות נהפכה התורה מדבר מציאותי לדבר ששייך בו שכחה, ולכן היא נשכחה.

אסופת מאמרים לקראת יום מתן תורה

אך נראה עוד בזה דהנה בילקוט ישעיה רמז תע"ט איתא אמר הקב"ה בעולם הזה ישראל למדים תורה מבשר ודם לפיכך משכחין אותה שנתנה ע"י משה שהיה בשר ודם, וכשם שבשר ודם עובר כך למודו עובר שנאמר (משלי כ"ג-ה') התעיף עיניך בו ואיננו, אבל לעתיד לבא אין ישראל למדים אלא מפי הקב"ה שנאמר (ישעיה נ"ד-י"ג) וכל בניך למודי השם וכו', וכשם שהאלקים חי וקיים לעולם כך למודו מה שלומדים ממנו אינם שוכחים לעולם וכו', ע"ש.

ולפי"ז י"ל דאילו לא היה שבירת הלוחות הראשונות והם היו הלוחות שהיו נשארות בכלל ישראל, לא הי' שכחת התורה בישראל, הואיל והלוחות הראשונות היו מעשי ידי הקב"ה בכבודו בעצמו, ונחשב בכך כי הוא המלמד תורה לעמו ישראל, והיה מתקיים באלו הלוחות עצמם "וכל בניך למודי השם", ולכן לא הי' שייך שכחת התורה, שהרי התורה הנלמדת מהקב"ה אינה משתכחת.

ורק אחר שנשתברו הלוחות הראשונות, וקבלנו לוחות שניות מעשה ידי משה רבינו, נחשב דתו אין למדין תורה מהקב"ה בעצמו אלא ממשה רבינו, ולפי שייך שיהיה שכחת התורה, וזה שאמרו דאם לא היו שבירת הלוחות לא הי' שכחת התורה.

ב.ויש להעיר מקהלת רבה ב-לד שאדם לומד תורה לטובתו אדם לומד תורה ושוכח, שאילו היה אדם לומד תורה ולא שכח, היה מתעסק בתורה ב' וג' שנים וחוזר ומתעסק במלאכתו ולא היה משגיח בה לעולם. אלא מתוך שאדם לומד תורה ושוכח אינו מזיז ואינו מזיז את עצמו מדברי תורה, ע"ש.

נמצא מהאי מדרש דעדיף שיש שכחת התורה, דע"ז אינו מזיז ואינו מזיז את עצמו מדברי תורה, משא"כ אילו לא היה שכחת התורה הרי לאחר כמה שנים שלמד ולא הי' שוכח, הי' חוזר ומתעסק במלאכתו. ואילו בגמ' בעירובין הנז' מבואר דע"י שבירת הלוחות הפסדנו את זכירת התורה דנגרמה ע"ז שכחת התורה?

וכמו כן צריך להבין את ד' הילקוט הנז' לעתיד לבא אין ישראל למדים אלא מפי הקב"ה שנאמר וכל בניך למודי השם וכו', וכשם שהאלקים חי וקיים לעולם כך למדו מה שלומדים ממנו אינם שוכחים לעולם וכו', ע"ש. ומה הגדולה בזה דהתורה לא תהא נשכחת, והרי לד' המדרש בקהלת מבואר דעדיף דהתורה תשכח דרך אז אינו מזיז ואינו מזיז את עצמו מן התורה?

והפשוט בזה דכל אשר אמרו במדרש קהלת דאם לא הי' שכחת התורה, היה לומד בה כמה שנים וחוזר למלאכתו, הוא רק בעולם הזה, אבל לעולם הבא אין חשש זה ואף שלא תהיה שכחת התורה-לא יזוז ולא יזיע עצמו מדברי תורה, וא"כ עדיף שלא תהא שכחת התורה.

ועד"ז י"ל ג"כ דאילו כלל ישראל לא היו חוטאים בעגל והיו הלוחות הראשונות מעשי ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו-נשארים בשלמותם, ולא הי' שייך שכחה מדברי תורה הואיל והיא תורה אשר הקב"ה בכבודו ובעצמו מלמדה כמו שני, לא היה כל חשש דהואיל ואין שכחה א"כ ילמדו איזה שנים וילכו למלאכתם, דקודם חטא העגל שהיו בדרגתם העליונה-לא היה חשש זה כמו שאין חשש הזה בעולם הבא, וא"כ עדיף היה שלא הי' שכחת התורה ואעפ"כ היו ממשיכים ללמוד.

ורק אחר שחטאו בעגל אף שחזרו בתשובה אבל לא חזרו למעלתם הראשונה אשר היו בה לפני חטא העגל, ולא היה בהן חשש דאם לא תהא שכחת התורה ילמדו איזה שנים ויחזרו למלאכתם, ולכן במצבם דאז הי' עדיף שתהיה שכחת התורה.

ג. ובשבת פ"ז. דתניא ג' דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו וכו' ושבר את הלוחות וכו', אמר ומה פסח שהוא אחד מתרי"ג מצות אמרה תורה (שמות י"ב-מ"ג) כל בן נכר לא יאכל בו, התורה כולה כאן וישראל מומרים על אחת כמה וכמה וכו'. וכ' התוס' ומה פסח וכו', אין זה ק"ו גמור דאם מומר אסור בפסח שהוא קרבן, מ"מ לא היה לו למנוע מליתן להם התורה ולהחזירם בתשובה, ע"כ. וצ"ב א"כ למה באמת שבר את הלוחות, דהול"ל לתת להם את הלוחות ולהחזירם בתשובה, ולמה שבר את הלוחות, ועוד הסכים הקב"ה עמו? וכבר עמד בזה בהקדמת הס' שערי ישר וע"ש מש"כ בזה.

ולפי מש"כ י"ל דאה"נ הק"ו דנשא משה רבינו מק"פ היה רק בדמצב זה לא מגיע להם הלוחות. והא דלא נתן להם לוחות אלו והחזירם בתשובה, הוא כמו שני' דאילו היה נשאר בידם לוחות אלו מעשי ידי הקב"ה ונחשב ע"ז דישראל למדים תורה מהקב"ה בעצמו, א"כ לא היתה התורה נשכחת מהן, והיה חשש שילמדו ב' או ג' שנים ויחזרו למלאכתן. ולכן שבר את הלוחות שהיו מעשי ידי הקב"ה, כדי שלא ילמדו תו מהקב"ה, וע"ז יהיה שכחת התורה, וע"ז לא ינועו ולא יזוזו מן התורה כד' המדרש.

ובגמ' שם ומגלן דהסכים הקב"ה על ידו, שנאמר (שמות ל"ד-א') אשר שברת, ואמר ר"ל יישר כחך ששיברת. והנה האי קרא "אשר שברת" דילפינן מיניה דהקב"ה הסכים עמו על שבירת הלוחות, נאמר בהציווי לעשיית לוחות שניות, ולא מיד לאחר ששבר משה רבינו את הלוחות הראשונות, ולכאורה למה לא נתפרשה ההסכמה על שבירת הלוחות מיד עם שבירתם?

ויתבאר לפי מש"כ דגם אחר הק"ו לא נשלל מכלל ישראל לקבל לוחות ויחזרו בתשובה, אלא משה סבר דעדיף שלא יקבלו את הלוחות הראשונות שהיו מעשי ידי הקב"ה ולכן שברם, דע"ז לא ילמדו תורה מהקב"ה, אבל לוחות מגיע להם. וזהו שרק כאשר נצטוו משה רבינו על עשיית הלוחות השניות-נתפרשה הסכמת הקב"ה עם שבירת הלוחות הראשונות.

ד.ובמנחת צ"ט א' אמר ר"ל פעמים שביטולה של תורה זהו יסודה דכתיב אשר שברת א"ל הקב"ה למשה יישר כחך ששברת, ופרש"י שביטולה של תורה, כגון שמבטל תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה זהו יסודה כלומר מקבל שכר כאילו יושב ומייסדה ועוסק בה וכו'. ולא פרש"י מה הי' יסודה של התורה בשבירת הלוחות, דבשלמא לוית המת היא מצוה שמבטלין ת"ת לצורכה, אך שבירת הלוחות היה הואיל ואין ראוי לה, ומה היה יסודה של תורה בשבירת הלוחות? ולפי מש"כ מבואר דע"י שבירת הלוחות ונתינת לוחות אחרים מעשה ידי אדם ילמדו יותר כדי שלא ישכחו, ואילו היה ניתן בידם לוחות הראשונים לא היו לומדים יותר מב' וג' שנים.

ועי' בבית הלוי סו"ב סוף דרוש י"ח שכ' דבלוחות שניות מלבד מה שנתחדש שכחת התורה, הרי ניתוסף להם צער ויגיעה ע"י היצר הרע המבלבל אותם גם בעת לימודם, ובראשונים לא הי' יצר הרע שולט בהם. וז"ל הילקוט"ש סוף יהושע משנשתברו הלוחות נגזר עליהם שילמדו תורה מתוך הדחק ומתוך טירוף הדעת, ומתוך כך שכרו כפול ומכופל לעולם הבא שנאמר (ישעיה מ"י) הנה שכרו אתו ופועלתו לפניו ע"ש.

ולפי"ז יש לבאר את הגמ' במנחות הנז' דביטולה זו היא יסודה, דקאי אשבירת הלוחות, דמלבד שכחת התורה הרי ע"ז נתחדש עמל ויגיעה משום בלבול היצר הרע וכדו', וגם השכר על יגיעת התורה זו היה כפול, וכ"ז בכלל ביטולה זו היא קיומה. {ובראב"ע להלן א'-כ' בשם גאון ז"ל דלוחות שניות מכובדות מן הראשונות. וכ' ע"ז ואלה כדברי חלום לא מעלין ולא מורידין. ובבי' דברי הגאון כ' בהעמק דבר שם דבלוחות הראשונות לא ניתן כח החידוש אלא מה שקיבל משה דיוקי המקראות והלכות היוצא מזה, אבל לא לחדש דבר הלכה ע"י י"ג מידות. ולא הי' התורה שבע"פ אלא דברים מקובלים מפי משה, ומה שלא הי' מקובל היו מדמים מילתא למילתא. אבל בלוחות השניות ניתן כח לכל תלמיד ותיק לחדש ע"פ המדות והתלמוד, אלא שמתחלה לא עסקו בזה אלא משה וזרעו כו' ובהוספות שם כ' דבזה יתבאר הגמ' במנחות הנז' ביטולה זו היא קיומה, דמשו"ה ניתנו לוחות שניים ביד אדם שהוא יסוד התורה לחדש בעמל, ע"ש}.

ובשלהי דברים כתיב (ל"ד-י"ב) ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, ופרש"י ולכל היד החזקה, שקבל את התורה בלוחות בידיו. לעיני כל ישראל, שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם שנאמר (שם ט'-י"ז) ואשברם לעיניכם, והסכימה דעת הקב"ה לדעתו שנאמר אשר

שברת וכו', ע"כ. וצ"ב מה המיוחד ששבחה התורה את משה רבינו כאן על שבירת הלוחות, ובשלמה הא דקבל הלוחות נחא, אך מה המיוחד בשבירת הלוחות. ועוד נראה מסדר הדברים דהשבח על שבירת הלוחות הוא יותר מהשבח על קבלתם?

ולפי מש"כ י"ל דהא הלוחות הראשונות היו תורה מהקב"ה דאינה נשכחת, הרי בשלמה לפני חטא העגל לא היה חשש שאם לא ישכחו את הלימוד ילמדו בה רק ב' וג' שנים, כמו שלא קיים חשש זה לעוה"ב, אבל אחר חטא העגל אם אמנם היו מקבלין את הלוחות הראשונות ולא הי' בהם שכחה, הי' לומדים רק ב' וג' שנים ולא יותר.

ונמצא דשבירת הלוחות הראשונות הי' חיזוק לתורה, דמעתה יהיה שכחת התורה וע"כ יהיו צריכין ללמוד כל הזמן כדי שלא תשתכח התורה מהם. וזה אשר התורה משבחתו דמשה רבינו קבל התורה בידיו, ושבר הלוחות כדי לחזק את לימוד התורה הק', וביטולה זו היא קיומה. (ושמעתי בשם האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל להעיר דנמצא לפרש"י כי התורה מסתיימת בשבירת הלוחות שהוא דבר רע. אך הואיל וביטולה זו היא קיומה, א"כ נמצא דסיום התורה הוא בדבר טוב).

ויעוין עוד בס' שערי יושר מה שכ' בהקדמה לענין פסל לך, ולפי הנתבאר לעיל הכל בהיר. ועוד מובן מה שכ' בנביא מלאכי "זכרו תורת משה עבדי" שלכאורה אינו מובן מהו לשון זכרו הול"ל שמרו או לשון אחר? אבל לפי הנתבאר לעיל מובן היטב. וגם פס' זה נאמר בסוף הנביא מלאכי שזה בסיומם של הנביאים אז גם הנביא הסתיים בטוב.

בענין חג מתן תורה ומהותו

הרב אליעזר בלוי - מחבר הספר "אמרי עזר"

יש מחלוקת ראשונים האם ספירת העומר בזמן הזה דליכא עומר מדרבנן או מדאורייתא. והקשה הגר"מ הייזלר שליט"א לפי רוב הראשונים שהספירה מדרבנן, איך יתכן חג השבועות מדאורייתא ביום החמישים לספירה דרבנן. עוד קשה מדוע הספירה מהבאת העומר לקרבן הביכורים היא חיוב על כל אחד בכל מקום ולא רק על הבי"ד או הכהנים. גם מדוע היא מדאורייתא להרמב"ם וכמה ראשונים בזמן הזה דליכא קרבנות.

שורש הספירה ע"ד הפשט היא השתוקקות מיצי"מ למי'ת כמו שביאר החינוך (מצוה שו) באריכות ואף דס"ל שהספירה בזה"ז דליכא עומר מדרבנן כש"כ שם בסוף המצוה. ובזה מיושב מדוע חיוב הספירה על כל אחד ובכל מקום.

שני דרכים בספירה דקרא, או מהבאת העומר להקרב שתי הלחם הסמוכים ממש לספירה, ולפ"ז בזה"ז דליכא עומר הספירה רק מדרבנן. או דהספירה עולה על כל הנאמר, (ויקרא כג טו-כא) וספרתם לכם ממחרת השבת [דצי"מ] מיום הביאכם את עומר וגו' עד להקרב הביכורים וגו' וקראתם בעצם היום הזה [דמ"ת] מקרא קודש כל מלאכת עבודה לא תעשו חוקת עולם לדורותיכם, ובזה מיושב דעת הרמב"ם וסיעתו דהספירה מדאורייתא גם בזה"ז.

ויש להביא ראיה לדברינו משיטת רבינו ירוחם (נ"ה ח"ד) דפירש דשתי ספירות הן, ספירת השבועות מהעומר לשתי הלחם והיא אינה נוהגת בזה"ז אלא מדרבנן זכר למקדש, וספירת הימים שהיא אינה מהעומר לשתי הלחם ונוהגת בזה"ז מדאורייתא. ומה היא ספירת הימים של התורה לרבינו ירוחם ע"ד הפשט, בהכרח מפסח לשבועות.

וגם לדעת רוב הראשונים דהספירה היא רק מהעומר לביכורים ובה"ז היא מדרבנן, אמנם חג השבועות ביום החמישים מלמחרת הפסח הוא מדאורייתא גם בזה"ז מדכתוב בקרא לדורותיכם בכל מושבותיכם, וכ"כ רמב"ן (ויקרא כג טז), ואף דאין דין ספירה בזה"ז אבל יש חג שבועות מה"ת ביום החמישים דלמחרת הפסח.

ויש להבין מדוע שורש הספירה שהיא מיצי"מ למי'ת נסתרת לגמרי בתורה. כמ"כ מדוע חג השבועות שהוא חג מתן תורתנו כדאיתא בחז"ל נסתר הוא לגמרי בתורה. עו"ק מדוע הרבתה התורה במצוות ובזכר ליצי"מ ולא הרבתה בזכר למעמד הר סיני ומי'ת שהם גם יסוד האמונה ויותר מיצי"מ. ויותר קשה לדעת הרמב"ם (יסודי התורה ח א) דעיקר האמונה במעמד הר סיני ולא באותות שעשה משה. ולא רק שלא הרבתה התורה בזכר למי'ת, אלא אפי' את חג מי'ת נתנה כחג הביכורים ללא רמז למי'ת, גם לא נתנה בו שום מצות זכר למי'ת כפסח שנתנה כמה מצות זכר ליצי"מ.

יש להתבונן במעמד הר סיני דמצד אחד כפה עליהם הר כגיגית ומכאן מודעא רבה לאורייתא ופטורין הם מן הדין, ומאיךך בשעה שאמרו נעשה ונשמע הגיעו למדרגת אדם הראשון קודם החטא דפסק מהם יצה"ר וקללתו. ואם קיבלו רק מאונס עד שפטורין מן הדין איך הגיעו עי"ז למדרגה העליונה. גם למה נעשו במדבר ולאחר מכן אם הכל היה בכפיה וע"פ הדיבור כבעל כרחם מתוך יראה שפטורין הם מן הדין. ולמ"ד דאמרו נ"נ והסכימו לקבלה בחמישי בסיון וכפה עליהם הר כגיגית בשישי כדי שלא יחזרו בהם מפחד האש הגדולה (תוס') או בגלל שלא רצו לקבל תושבע"פ (תנחומא), קשה דאם פסק כל יצה"ר שבהם למה יחזרו בהם ולא יקבלו עבודת ד' בשמחה. גם איך נפלו דור דעה מרום מדרגתם בעודם בסיני בחטא העגל ואח"כ במרגלים עד שנתחייבו כליה ומתו כולם במדבר.

ואמנם בנ"י היוצאים ממצרים האמינו בד' וראתה שפחה על הים וכו', גם השתוקקו לקבלת התורה עד שמרוב חיבתן היו מונים הימים למי'ת כחתן המונה יום הכנסת כלתו לחופה (מדרש אגדה ורבינו ירוחם), וכשפנה אליהם הקב"ה בשני בסיון שיקבלו את התורה לאחר שאומות העולם לא רצו לקבלה הסכימו לקבלה לאלתר כדכתי' ויענו כל העם יחדו ויאמרו כל אשר דיבר ד' נעשה וישב משה את דברי העם אל ד'. אעפ"כ ברגע האמת היה צריך לכפות עליהם הר כגיגית שלא יחזרו בהם למרות רצונם העז ולמרות מדרגתם הגבוהה, וכמו דחזין שנפלו בעודם בסיני בחטא העגל ואיבדו גדלותן, וכמו שאדה"ר נפל בחטאו בשלוש שעות, דגם קודם החטא היה לו בחירה ויצר מעודן ולא עמד בניסיון, וכ"א בשמור"ר בשיטתו של אדה"ר הלכתם וכו'. (שלוש דעות מתי אמרו בנ"י נ"נ: בחמישי, רש"י תוס' ע"פ מכילתא. בשישי [קודם מ"ת], מכילתא דרשב"י וריב"י במכילתא דר"י. למחרת מי'ת בשביעי, רמב"ן כד א.)

ועדיין צריך להבין איך נפלו לאלתר דור דעה מרום מדרגתם לשפל המדרגה, הלא אפילו אנשים במדרגות רגילות לא נופלים לע"ז ומרידה בד'. ונראה עפ"י מש"כ רמח"ל בדרך עץ חיים דאם היתה הידיעה רחבה על לב בנ"א לא היו חוטאים לעולם, אך שם בהם היצר שסוגר הידיעה כגחלת שיכולה להתפשט לשלהבת אם יתגבר וכו', ובימי מעמד הר סיני ראו את אור האמת באור ברור כשלהבת ואמרו נ"נ וחזרו בתשובה שלימה והגיעו למדרגה העליונה. אמנם אח"כ כשלא עמדו בניסיון שהיה הי' להם עדיין בחירה ויצר מעודן נפלו בחזרה ליצה"ר דע"ז היו שקועים בו במצרים. וכבר בשעת גדלותן (שהש"ר פ"א) גלוי לפניו שממהרין להמיר כבודו בקלון ולא נתן להם התורה אלא ע"פ ערבים טובים, בניהם.

עיקר האמונה מעמד הר סיני ומי'ת כש"כ הרמב"ם, גם יצי"מ היא יסוד האמונה כש"כ הטור. וצויתה התורה הרבה זכר ליצי"מ שנזכר שהוציאנו ע"י נסים ונפלאות. אבל מעמד הר סיני ומי'ת שהיה צריך לכפות עליהם הר כגיגית שלא יחזרו בהם, מה גם שהכל ע"פ הדיבור כבע"כ מתוך יראה (שבת פח א תו"ה מודעא), ואף שגם יצי"מ הי' ע"פ הדיבור אבל זה הי' לטובתם הגשמית. והרי רצונו ית' שיקבלו מרצון (ע"ז ב ב) שפנה לכל אומה שיקבלו

ולא קיבלו עד שבא לישראל וקיבלוהו מרצון בשני בסיון כדכתיב ויענו כל העם יחדו ויאמרו כל אשר דיבר ד' נעשה, אלא שברגע האמת היה צריך לכפות עליהם הר כגיגית שלא יחזרו בהם, ומכאן מודעה רבה לאוריינתא, דאם נתנה כגזרת מלך מאי מודעה איכא גם למה הצריכם לקבלה וברית כשי"כ הרמב"ן. אלא שבנ"י לא היו יכולים להגיע בב"א למדרגה לקבל גם את התורה שבע"פ ברצון מקושי השגתה ורוב הלכותיה (תנחומא נח ג, או שמא יחזרו מפחד האש הגדולה, תוס'), דאין זה בכח האנושי גם לא של אדה"ר קודם החטא. והרי אמר חזקיה (שם) מ"ד משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה, בתחילה יראה [שמא לא יקבלו ישראל את התורה, רש"י] ולבסוף שקטה [כשאמרו נעשה ונשמע, רש"י], וכדאמר ר"ל מ"ד ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית אם מקבלים בנ"י את התורה ביום הששי בסיון מוטב ואם לאו מחזיר אני אתכם לתוהו ובוהו, כדכתיב אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, דכל תכלית הבריאה שיעבדו בנ"י את ד' ע"י התורה. לכן לאחר שהסכימו לקבלה מרצון ואמרו נו"נ, כפה עליהם הר כגיגית ונתן להם התורה מתוך יראה שיקבלוהו על עונשיה אף שפטורין מן הדין, בידעו שאין זה בכוחם לקבלה מרצון בב"א, אבל זהו טובתם וטובת הבריאה וכל תכליתה שיקבלו ישראל את התורה, וגלוי לפניו שיגיעו לבסוף למדרגה שיקבלוהו מרצון גמור בימי אחשוורוש, כמו שגם עכשיו רצו מתחילה לקבלה וכמו שיקבלוהו לבסוף בימי אחשוורוש מאהבת הנס שיצאו לאלתר ממוות לחיים ולאחר שכבר הורגלו בה.

ועדיין קשה דקבלה מיראה קבלה כדאמרו כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, וכמו שביאר הרמב"ם דאף דאין גט באונס הוי גט כיון שהוא רוצה להיות מישראל ולעשות המצוות ולהתרחק מהעבירות אלא שיצרו תקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גירש לרצונו. וה"נ בנ"י חזרו בתשובה שלימה מתוך יראה ורצו להיות ישראל וקיבלוהו בלב שלם. וכע"ז הוקשה לריטב"א ועוד הקשה דהתורה מעידה מי יתן וה"ל לבבם זה ליראה אותי כל הימים וגו', ומכח קושיות אלו והקושיה דלעיל למה נעשו אם פטורין מן הדין, למד הריטב"א דאין זה מודעה אלא טענת המינים בטעות. אבל דעת כל הראשונים דהוא מודעה וכפשוטו הלשון מכאן מודעה רבה. וי"ל דאף דקבלוהו לבסוף בלב שלם אבל זה בא ע"י כפי בע"כ מתוך יראה, והרי רצונו ית' שיקבלו את התורה וירצו להיות ישראל מבחירה ורצון ולא מתוך כפייה ואונס, וכמו שיקבלוהו לבסוף בימי אחשוורוש.

לכן לא רק שלא הרבתה התורה בזכירת המעמד ההוא דמ"ת, אלא אפי' את חג מתן תורה שנתנה לנו כדאיתא בחז"ל, לא אמרה התורה אפי' ברמז שהוא חג מ"ת, אלא נתנה לנו חג ביום הזה כדי שנוכל לחוג בו את קבלת התורה כל אחד לפי מדרגתו, דלא "כפה" עלינו להדיא לחוג ולשמוח את קבלת התורה, כיון שקבלת התורה צריכה להיות מבחירה ורצון עצמי. ולכן גם ספה"ע שעיקרה ספירה של צפיה והשתוקקות מצי"מ למ"ת כשי"כ החינוך, נתנה התורה רק כספירה מהעומר לביכורים, כדי שנוכל לספור מצי"מ למ"ת מתוך רצון עצמי והשתוקקות כ"א כפי דרגתו. בזמן ביהמ"ק מדאורייתא ובזה"ל מדרבנן לרוב הפוסקים.

והרמז בזה דהספירה מהעומר שבא משעורים שהם מאכל בהמה [ומהם קרבן הסוטה והם מורין דין, ר"י] לשתי הלחם שהם מאכל אדם, רמז לספירה מצי"מ שהיו במ"ט שיערי טומאה והתעלו מ"ט ימים עד שהגיעו למדרגת אדם שיהיו ראויים לקבל את התורה כדאיתא בזוהר ובשם האר"י, (הגר"ב רוזנברג זצ"ל).

וראיה לדברינו מהא דפירש"י על הא דא"ר אלעזר (פסחים סח ב) הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא, ופירש"י "שישמח בו במאכל ומשתה להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שנתנה תורה בו". וקשה למה לא פירש רש"י כפשוטו שהוא ע"מ שישמח ביום קבלת התורה שהוא היום הגדול והנכבד והחשוב ביותר לכלל ישראל ולבריהא כולה. אלא כיון שלא צייתה התורה להדיא את חג השבועות כחג מתן תורה אלא כחג הביכורים וכשאר יו"ט דציחה להודות בהם גם על פירות השדה [דשלוש רגלים תלוים כולם בפירות הארץ כדכתי' חג האביב חג הקציר חג האסיף, (רשב"ם ורמב"ן שמות כג). וזו הסיבה שהספירה מהעומר לביכורים, (בני ר"מ שליט"א)] איך יאמרו חז"ל מסברא (תוד"ה הכל) דיש בו חיוב "לכם" יותר משאר יו"ט ע"מ שישמח את קבלת התורה, והרי אין זה ציווי ורצונו ית', דצויהו רק כיום הביכורים בדווקא כדי שנוכל לחוג ולשמוח את קבלת התורה כ"א לפי מדרגתו מתוך בחירה ורצון עצמי ולא מתוך צווי וחיוב להדיא לשמוח את קבלת התורה. לכן פירש"י דבעינן לכם שישמח במאכל ומשתה רק כדי להראות שנוח ומקובל לישראל יום זה שניתנה בו תורה אף שניתנה מתוך כפייה ונוח לו לאדם שלא נברא.

וכל אחד ישמח את קבלת התורה כפי דרגתו, וכמו שהגמ' (שם) מספרת "דרב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תילתא, אמר אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא", אמר עבדי לי לשמחתו האישית, [גם לא כמו שעשה רב יוסף יומא טבא לרבנן כשהגיע לגיל ששים ויצא מכרת, (מו"ק כח א)].

ואכן בשבועות לא נוהגים שמחה יתירה מכל יו"ט, ואף דבעינן בו לכם לכו"ע, ולדברינו מיושב דבעינן רק שישמח בו במאכל ומשתה גם למ"ד דלא בעינן בשאר יו"ט חציו לכם ודי שישמח בהם בכולו לד', בשבועות בעינן שישמח גם בחציו דלכם ע"מ להראות שנוח ומקובל יום זה שניתנה בו תורה גם על צד הצידה, דאם היה שמח רק בכולו לד' אין ראיה שנוח ומקובל עליו יום זה דאפשר דעושה כן מצד החיוב, לכן אמרו חז"ל מסברא שישמחו בו גם שמחה גשמית במאכל ומשתה לכו"ע, כדי לכל הפחות להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל. ואנו הנוהגים כמ"ד חציו לכם גם בשאר יו"ט, א"כ אין כאן שמחה יתירה על כל יו"ט. וכ"א ישמח בקבלת התורה כפי דרגתו כש"נ.

ובשמחת תורה אנו כן שמחים יותר מכל יו"ט על שסיימנו ללמוד את התורה. וכן בהכנסת ספר תורה דילפינן מדוד דכתי' (ש"ב ו יב-טו) "ויעל את ארון האלוקים מבית עבד אדם עיר דוד בשמחה, וגו' ויזבח שור ומריא, ודוד מכרכר בכל עוז לפני ד' וגו', ודוד וכל בית ישראל מעלים את ארון ד' בתרועה ובקול שופר".

חג השבועות - משמעות החג

הרב אביחי מרחבי - רב קהילת עץ חיים פרדס כץ

במאמר זה נסקור את מקורות חג השבועות ומשמעותיו השונות במהלך הדורות מציווי התורה עד דברי רבותינו האחרונים

חג השבועות חג ללא טעם

חג השבועות מצויין בתורה פעמיים, בפרשת אמור (ויקרא כג, טז) ובפרשת פנחס (במדבר כח, כו). בשני המקומות מצוין החג, כחג שבו מקריבים מנחה חדשה (מחטים חדשים - שתי הלחם) (ספר המצוות עשה מז), כמו כן ככל חג מקריבים בו קורבנות מוסף המיוחדים לחג. (ספר המצוות עשה מה) החג נחשב כאחד משלושת הרגלים - וכלולים בו כל מצוות הרגלים בין היתר עליה לרגל, מצוות שמחה ועוד (ראה משנה תורה ספר קרבנות הלכות חגיגה). בנוסף לחג השבועות יש דין של יום טוב (ספר המצוות עשה קסב, לא תעשה שכה), ובזמננו שאין בית המקדש ואיננו יכולים להקריב את שתי הלחם, ולעלות לבית המקדש, מה שנשאר מחג זה הוא מצוות שמחת חג, ודיני יום טוב. ברם אין אנו יודעים על מה אנו חוגגים יום טוב- ולשמחה זו מה עושה. בחג הסוכות אנו עוברים לדור בסוכה, ובחג המצות אנו לא אוכלים חמץ, ובשניהם יש טעם וסיבה יציאת מצרים וכו', אבל בחג השבועות, שמחה בעלמא.

חג השבועות ללא תאריך מדויק

בשני המקומות שמוזכר חג זה בתורה, לא מוזכר תאריך מדויק כדרך שהתורה כתבה לגבי שאר חגים. בפרשת פנחס בכלל לא מצויין תאריך ובפרשת אמור זמנו נקשר עם מצוות הנפת העומר (ספר המצוות עשה מד) שנעשה 'ממחרת השבת' וממנו יש למנות שבעה שבועות, ואז לחוג את חג זה. לפי מסורת חז"ל (במחלוקת עם הביתוסים) זמן 'ממחרת השבת' מכוון למוצאי חג הפסח, כך שבזמן שמקדשים את החודש על פי הראיה, זמנו של חג זה הוא עשוי להיות בשלושה תאריכים ה' ו' או ז' בסיוון. כך נאמר בגמ' (ראש השנה וז) "כדתני רב שמעיה: עצרת, פעמים חמשה, פעמים ששה, פעמים שבעה". בזמנו של חג השבועות חל ב' בסיוון.

ובכן מהו אופיו של חג זה?

שמחת הביכורים – יום הדין לפירות האילן

בזמן שבית המקדש היה קיים סיבת השמחה בחג היתה הבאת ביכורי התבואה שבשדות (חדש) שבארץ ישראל. עם ישראל צווה כי אין להשתמש בתבואה החדשה עד חג זה בו מביאים מנחה מהחדש ובכך הותר השימוש בתבואה זו. התורה אף מציינת את שמו כ"חג הביכורים" כלומר ביכורי התבואה הראשונה.

בחז"ל אף נאמר כי (משנה מסכת ביכורים) בחג זה מתחילים להביא ביכורים, שהם אחד ממתנות כהונה, שנצטוו לתת לכהן את ביכורי האילן משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל. במדרש איכה (פ"א) נאמר כי השתדלו ביותר להביא את ביכורי האילן דווקא בחג זה, ובצורות שמחה מיוחדות. גם בתוספתא מובא בשם ר' עקיבא (תוספתא ראש השנה) "הבא חטים וביכורים בעצרת וכו' כדי שתתברך וכו'" כך שהשתדלו להביא דווקא ביום זה.

בנוסף חז"ל כתבו כי חג השבועות הוא יום הדין לתבואת האילן, על המשמעות לכך בימינו ראה להלן בדברי האחרונים. מעיון בדברי חז"ל ורבותינו הראשונים והאחרונים, חג זה אינו בהכרח רק על חגיגת התבואה החדשה במקדש אלא יש בו ענינים נוספים:

חג מתן תורה

בחז"ל אנו רואים דווקא שמרכזיותו של חג זה סובבת על מתן תורה, שהיה בזמן זה, ביטוי לכך הוא בקריאת התורה של חג זה, שבו אנו קוראים את פרשת מתן תורה (מגילה לא, א). כמו כן במסכת פסחים (סחב) נאמר במפורש: "אמר ר' אלעזר, הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, מאי טעמא יום שניתנה בו תורה", כך גם בנוסח התפילה שתקנו נביאים אחרונים, אנו מזכירים בנוסח התפילה "זמן מתן תורתנו".

וכבר התקשו המפרשים ראשונים ואחרונים אם כן, מדוע לא כתבה התורה במפורש עניין זה שהוא חג מתן תורה (ראו בין היתר אברבנל ויקרא כגא; רש"י הירש אמור, רמח"ל, ועוד). קושיא מפורסמת נוספת היא כי ידוע שנחלקו בגמ' באיזה תאריך היה מעמד הר סיני, ולפי דעת חכמים היה יום אחרי חג השבועות שלנו (ז' בסיוון). ודלא כדעת ר' יוסי שכתב שהיה בו' בסיוון והיאך חז"ל קבעו לומר "זמן מתן תורתנו" (וראו דעת זקנים מבעלי התוספות שכשאומרים 'זמן' זה לא בהכרח שהיה באותו יום). בנוסף, הרי במעמד הר סיני קיבלנו רק את לוחות 'עשרת הדברים', ואילו שאר התורה ניתנה במקומות אחרים כמו במרה ובערבות מואב, והיאך אפשר לומר שזמן מתן תורה היה דווקא בתאריך זה (דוגמה לכך ניתן לראות בתשובה הרמב"ם (בלאו, רסג) שמחה על המנהג שעומדים בקריאת התורה דווקא בעשרת הדיברות, ולא בשאר הקריאה, לדבריו מנהג מינות הוא כי אין לתת מקום מיוחד לעשרת הדיברות דווקא)

על שאלות אלו נכתבו תירוצים שונים במפרשים, ואכמ"ל, אולם נראה ששיוך חג השבועות למתן תורה הוא מדברנן, ואינו כלול בכלל המשמעות המקורית של החג. אף על פי כן רואים אנו ששיוך חג השבועות כחג מתן תורה, נחשב כמרכזי ומוחלט והובא גם בספרי הראשונים שכתבו טעם למצוות, למשל הרמב"ם במורה נבוכים בחלק ג' האריך לכתוב טעמי מצוות, על חג השבועות הוא כותב כי ספירת העומר היא ספירה על הציפייה לחג השבועות בו קיבלנו את התורה, כך גם כתב בספר החינוך (מצווה שו). לעומתם הר"ן (על הרי"ף סוף מסכת פסחים) גם הביא מדרש שאומר כך, ומסיים "וזה וודאי דרך מדרש הוא, דעיקרא דמילתא הוא זכר למקדש".

יום כפרת עוונות

משמעות נוספת לחג אפשר למצוא בתלמוד ירושלמי, שמובא בדברי הרוקח (סימן רצה) שכתב לתת טעם לאיסור תענית ביום זה כי יום זה הוא יום שמחה משום שנמחלים בו עוונות. הוא מציין לירושלמי בו נאמר כי הטעם שלא נאמר בתורה בעניין קרבנות החג 'שעיר לחטאת', רק נאמר 'שעיר לכפר עליכם', "מכיון שקיבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם לעולם" לפי פירושו המדובר הוא על כל חג שבועות מחדש בכל שנה. כך גם פירש בפירוש קרבן העדה על הירושלמי, (ר' דוד פרנקל) כי מדובר "על כל שנה בעצרת" שהוא כיום אשר עמדנו לפני הר סיני ומקבלים את התורה, "ואין החטא נזכר לפני, לפי שהתורה מכפרת עליכם". (וראו עוד גלינוי השם, פסחים סח ב).

לימוד תורה – יום הדין

אחד המנהגים שפשטו בעם ישראל בדורות האחרונים הוא להקדיש חלק ניכר מחג השבועות ללימוד התורה – לכך ניעורים כל הלילה ולומדים תורה, מנהג זה מקורו בזוה"ק כמנהג בודדים, חסידים הראשונים, ומוזכר בספר מגן אברהם (סימן תצד, הקדמה), שעושים כן על פי הפשט כתיקון על התרשלות בני ישראל לפני מתן תורה. בנוסף, בעולם הישיבות מקובלת האימרה כי חג השבועות הוא יום הדין לתורה, יום שבו תיקבע רמתו הרוחנית והתורנית של האדם למשך השנה, מקור לדברים אלו נמצא בדברי האחרונים, כך כתב בספר חמדת ימים כי מה שנאמר במשנה שבחג השבועות נידונים "על פירות האילן" הכוונה לפירות התורה, כל כתב: "והעולם נידון ביום זה על התורה שניתנה בו שביטלו עצמם ממנה, ולא השלימו בתורה ובמצוות כראוי. וכן על אשר הגו בה שלא לשמה שלא בקדושה ובטהרה וכו'... והוא אומרים בעצרת על פירות האילן". גם בספר השל"ה (מסכת שבועות) כותב כי "העולם נידון ביום זה על התורה שניתנה בו, שביטלו עצמם ממנה".

בשפת אמת (במדבר, שבועות שנה תרס"א) כתוב בצורה יותר ברורה כי "בכל חג שבועות זמן מתן תורתנו, מקבלים בני ישראל חלק התורה המתחדשת על כל ימי השנה, ואחר כך (כלומר במשך ימות השנה) מוציאים מכאן אל הפועל כל אחד במקומו ושעתו... שיכין כל אחד את עצמו לקבל חלק מהתורה המתחדשת בכל עת. וכו'". דברים דומים הובאו בחיד"א (לב דוד) שיש לאדם להשתדל ביום זה לחדש חידוש, כדי שיהא כסימנא להמשך ימות השנה.

סיכום:

במאמר זה סקרנו את משמעויות חג השבועות במקורות השונים, מזמן בית המקדש בו הביאו את הביכורים, עד דברי חז"ל והאחרונים על הקשר שבין חג זה לבין קבלת התורה, ואף כיום דין שבו האדם נידון על רמתו התורנית למשך השנה הבאה.

הפרשה המחנכת

נשא 22

חינוך והגות על פי משנתו של הרש"ד הירש

עורך הרב שלמה רזנשטיין

מסירת התורה ושושלתה

במקביל לפרשת נשא, אנו לומדים השבוע שוב את פרק א' בפרקי אבות, על פי סדר הלימוד לשבתות הקיץ.

פירושים רבים נאמרו על המשנה הראשונה של מסכת אבות, המשמעות הרבות, המסרים וההוראות שהיא מקפלת לתוכה, שהרי לא בכדי נבחרה היא להיות המשנה הראשונה למסכת אבות. גם כותרתה של משנה זו 'משה קיבל תורה מסיני', מורה כי הדברים שנאמרים בה הם יסודות מסירת התורה לדורות הבאים.

סיני מציין את המאורע העובדתי של מתן תורה כפי שנגלה לעינינו ונשמע לאוזנינו של כל העם היהודי, במאורע זה הפכה הוודאות בדבר האלוהיות של תורת משה – לעובדה המתבססת על הניסיון המוחשי והנעלה מכל ספק.

בכך, יצא מעמד מתן התורה מכלל נושא לאמונה, לענין של ידיעה. כה אמר ד' למשה, הנה אנוכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם, ועוד נאמר שם, אתם ראיתם כי מן השמים דיברתי עמכם, את הדברים האלה דיבר ד' אל כל קהלכם בהר מתוך הענן והערפל, ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם, ותאמרו, הם הראנו ד' אלוקינו את כבודו ואת גודלו, ואת קולו שמענו מתוך האש. היום הזה ראינו כי ידבר אלוקים את האדם וחי, ועתה למה נמות כי תאכלנו האש הגדולה הזאת, קרב אתה ושמע את כל אשר יאמר ד' אלוקינו, ואת תדבר אלינו את כל אשר ידבר ד' אלוקינו אלינו ושמענו ועשינו.

המונח סיני, מגלם אפוא את התגלות ד' הישירה במתן תורה וכך מיוצגים לעינינו כאן, מקורה האלוהי של התורה והמשכיותה על ידי רציפות מסורת הדורות ומנהיגי הדורות.

אנשי כנסת הגדולה – וראייתם למרחקים

משה קיבל את התורה בפומבי ולעיני ישראל מידי הקב"ה, והוא לימדה את העם במשך ארבעים שנות המסע במדבר, אך לפני מותו מסרה ליהושע לשם

נבחרים העם – שבט לוי – וחכמת מוסרי התורה

פרשת נשא מביאה את דבר ההנהגה והנבחרים, שבט לוי הנבחרים לעבודת המשכן, הנזיר שמבקש להיות מורם לעם ולבדל את עצמו בקדושה נעלה יותר, וקרבתו נשיאי העדה בסיומה של הפרשה – לחנוכת המשכן ד'.

מנין בני לוי פותח את פרשתינו, משרתי מקדש ד' אשר הוחרגו מהספירה הכוללת של מנין בני ישראל שהחלה בפרשת במדבר. שבט לוי המובדל, מצטווה בהמשך בברכת הכהנים לבני ישראל, לא מתוך רצון להאציל את הברכה כי אם כחלק מעבודת הכהונה 'כה תברכו את בני ישראל', הכהנים נצטוו לעמוד לפני ד' לשרתו, לברך בשמו, כי בם בחר ד' אלוקיך לשרתו ולברך בשם ד'.

לא הכהנים מברכים את העם, אלא הקב"ה מברך את העם, ושמו את שמי על בני ישראל – ואני אברכם, וידיהם פשוטות למעלה להשפיע את ברכת ד' דרך המקדש, והם הכלי שבאמצעותו משרה הקב"ה את שכינתו וברכתו על ישראל, זאת למען יחוש כל יחיד והכלל כולו, כי ברכת ד' היא זו המלווה אותו תמיד בכל דרכיו.

במקדש ובגבולין נצטוו על ברכת הכהנים, להדגשת היות ברכת ד' מלווה את האדם גם בהיותו במקום המקדש וגם בצאתו למהלך חייו.

וכך היא מהות הברכות הניתנות לאדם ומלוות אותו בכל מעשיו. יברכך – שיתרבו נכסיד, וישמרך – שלא יבואו עליך שודדים, יאר ד' פניו אליך – יראה לך פנים שוחקות, ויחונך – יתן לך חן, ישא ד' פניו אליך – יכבוש כעסו, וישם לך שלום – בהשגת השלום בין אדם לחבירו והשלימות האנושים של האדם העובד את ד' וצועד בדרכיו.

ובסיומה של הפרשה אנו שוב פוגשים את ראשי שבטי ישראל, קרבנות הנשיאים, ראשי בית אבותם, המייצגים את כלל עדת ישראל, ומביאים לחנוכת המשכן את עגלות הבקר, לחנוך את משכן ד' ולהביא עמם את רוחו של כל שבט אל מעמד נשגב זה.

המשך הקניית ידיעתה של התורה וטיפול קיומה המעשי.

וכך מסרה יהושע לזקנים שהאריכו ימים אחריו ומילאו את מקומו, מידה של אלה, נמסרה התורה לנביאים, ולבסוף, עם תחילת שיבת ציון של גולי בבל ובניית הבית השני, נמסרה התורה לאנשי כנסת הגדולה, שמאה ועשרים חכמים נמנו עליה, ובתוכם אחרוני הנביאים חגי זכריה ומלאכי.

כנסת גדולה זו, הוכיחה גדולתה בעיקר בכך שהשכיחה לחזות את גילוי שגב הנהגתו של ד' בעצם קיומו המופלא של העם היהודי חרף כל תלותו בדעת אחרים, אזלת ידו, ופזרתו בקרב אוכלוסיה עוינת.

כמו כן הכירו חכמי כנסת הגדולה, כי מאות שנות הגלות, שימיהם - ימי בית שני - רק שימשו להם מבוא והכנה - אינם נופלות בשום דבר משאר דברי ימי ישראל, ומחייבות הכנה והיערכות ראויה על מנת שהעם ישרוד את התקופה הארוכה שבה הוא אמור להיות בגלות.

ואמנם את ההכרה הזאת המחישו החכמים לא רק בחיבורן ועריכתם של תפילות וסדרי עבודה, המשמשים לנו עד ימינו לתיקונם של חיי רוחינו ולבבנו, העשרתם וחיסונם באמצעות כל מכמני האמונה הישראלית, כי בנוסף לאלה הם אימצו לעצמם גם את הדאגה להעברת המסורת המוטלת עליהם, הקניית ידיעת התורה וטיפול על ידי תקנות וגזירות שהם מקדמות ומקיימות את ידיעת התורה וקיומה המעשי עם עצם היום הזה.

והנה, העיקרים שהנחו את אנשי כנסת הגדולה במפעליהם הנזכרים ואשר עליהם גם המליצו באוזני ממלאי מקומם, הוגדרו ב3 הנקודות המרכזיות שאותם ראו לנכון להטמיע במשנה ראשונה וחשובה זו, כאבני דרך ויסוד להעברת מסירת התורה.

הוא מתונים בדין

דין זה המדובר עליו בהוראת 'הוא מתונים בדין' אינו מתייחס רק לפסקי דינים במובן המשפטי המצומצם - דיני נפשות ודיני ממונות - אלא הוא מקיף גם את כל ההכרעות ההלכתיות, וההכרעות הציבוריות - לאורך שנות קיומו של עם ישראל.

הוא מתונים בדין בא לתבוע ממורה ההוראה והדין שישקלו כל דין הבא לפניו בשוב דעת מחודש ובסקירת כל צדדיו, עליהם להשמר מחריצת דינים על דרך השיגרה והרגילות המלומדה. וכך גם בכל הכרעה ציבורית או ערכית אשר תגיע לפתחם לשיקול דעת והכרעה. כך הוא למורי ההוראה, כך הוא למחנך ולמורה ולכל אשר נמצא באחת מצמתי העברת שושלת התורה, דרכה, רוחה, והנהגתה.

אמירה זו חיונית כהוראה ומסר לדורות הבאים, שכן המתניות בדין, מהותה היא שקילת כל הצדדים בכל

דור ודור, ההיצמדות לדין התורה ללא שינוי, יחד עם ההבנה והמתניות בהוראה מבלי להפוך את הדין לשיגרה, הלא לכך מושבו של מורה ההוראה מול הטוענים בפניו, שומע ורואה, שוקל ומוודד על פי הבא בפניו באותה עת, ופעמים רבות עליו להפעיל את הגיון "החלק החמישי שבשו"ע" טרם יחרוך את הדין ויקבעו במסמרות. וכפי שהורה הקב"ה למשה רבינו לסמוך את יהושע שכן הוא 'איש אשר רוח בו'.

תלמידים רבים - והלוואי יהיו יותר גדולים

מרבם

ההוראה השניה, העמידו תלמידים הרבה. הלא התורה היא מורשה קהילת יעקב, מורשתו של כל עם ישראל. ידיעת התורה הנפוצה ברבים ככל שיותר - זוהי המשימה הנעלה והמשאלה המקודשת ביותר. קריאתו של משה 'מי יתן כל עם ד' נביאים, לא שימשה ח"ו מליצה בעלמא בפי אדון הנביאים, אלא זו הייתה משימת החיים הרוממה ביותר שלו ושל יורשיו הנאמנים.

המכוון הוא אפוא - שכל יהודי יוכשר לשאוב ממבועי ידיעת תורתו את ההוראה המעשית למעשהו, אם לעשותו ואם לחדול ממנו, כל אחד ישקיע עצמו בלימוד העיוני ובלימוד המעשי, הלכה ודין, והוראת ההוראה.

נמצא ממילא, שגם הוראת מורי ההוראה והדיינים חשובה כביכול לביקורת ציבורית רחבה - הציבוריות התורנית כמובן. חכמי התורה היהודיים, היו, והינם בכל הזמנים, מורי הדת היחידים מכל הדתות אשר רואים את רום מעלתם ופסגת פעילותם בכך שיהיו בסופו של דבר כל בני העם יודעים את ד' ואת תורתו כפי שהם יודעים ואפילו יותר מהם.

זו מהות העם יהודי ומורי ההוראה ומוסרי התורה לאורך כל הדורות - כפי שקבעו אנשי כנסת הגדולה.

ההוראה השלישית - ועשו סייג לתורה

הוראה משמעותית זו לדורות אומרת - תקנו תקנות, שעל ידם תישמר התורה מביטולה ויוענק מעוף לקיום מצוותיה, זוהי משימה שהוטלה כבר עם נתינת התורה ועל ידה לחכמי התורה - ושמרתם את משמרת - עשו משמרת למשמרתי. ואכן, כבר משה רבינו ושלמה המלך היו מתקני תקנות וגזירות. בד בבד עם מצווה זו שהוטלה על חכמי התורה, הופנתה גם אלינו הקריאה 'לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל' ומכאן החיוב שלא להתמרד נגד תקנות חכמי התורה וגזירותיהם.

אכן, חכמתם של אנשי כנסת הגדולה כבר צפתה מראש את בוא הימים שבהם יפוך העם במרחבי הפזורה, ויגדלו המרחקים של חוליות העם הבודדות ממרכזי ההנהגה וההוראה, ויגברו מאד הניסיונות לנטוש את התורה ואת מצוותיה.

במצוות זכירת מתן תורה ומעמד הר סיני

כ' הרמב"ן (דברים ד, ט), וז"ל והנה קודם הדברות שנאמרו שם הזהיר במצות לא תעשה שלא נשכח דבר מן המעמד ההוא ולא נסירהו מלבינו לעולם. וצוה במצות עשה שנודיע בו לכל זרענו מדור לדור כל מה שהיה שם בראיה ובשמיעה. עכ"ל.

והמג"א (בסי' ס' ס"ק ב') כ' וצריך טעם למה תקנו לקרות פ' עמלק מה שלא תקנו בזכירות אחרים וי"ל דמתן תורה יש לנו חג העצרת וכו'. עכ"ל

לאור הנ"ל מן הראוי להביא דברי מרן בעל הקהילות יעקב (בחי' עולם פרק י"ז) ששם מבאר בטוב טעם מצוות אלו.

מעמד הר סיני וקבלת התורה

צונו השם יתברך לזכור מעמד הר סיני, זמן מתן תורתנו. דכתיב בפרשת ואתחנן [דברים ד' ט'], ורק השמר לך ושמור נפשך מאוד, פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך, ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך, והודעתם לבניך ולבני בניך, יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב וכו'. ואמנם לא נתבאר בתורה הקדושה אלא הדברים שהשגנו בחושים, אבל תוקף אור הקדושה ורוח הקודש שהשגנו באותו מעמד הקדוש והנורא, לא נמסר אלא בתורה שבעל פה. [ומבואר בדברי חז"ל נוראות מענין מתן תורתנו הקדושה, (מהם, שעל כל דיבור יצתה נשמתן, והחיון הקדוש ברוך הוא בטח שעתיד להחיות בו את המתים, ושכל דיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא נתפמלא כל העולם כולו בשמים, (הכוונה לעונג הנפשית מעין עולם הבא וגן עדן), וכהאי גוונא טובא, עיין פרק ר' עקיבא [שבת פ"ח ע"ה]. ובמקומות מפורזים במדרשים]. אכן מבואר בתורתנו הקדושה, שהיו אז בגדר כלות הנפש, שהרי אמרו אחר כך אם יוספים אנחנו לשמוע את קול ה' אלקינו ומתנו, (בפרשת ואתחנן [דברים ה' כ"א] וכן בפרשת יתרו [שמות כ' ט"ו]).

והנה נתחייבנו לזכור תמיד מעמד הר סיני, וללמדה לבנינו, לזאת אכתוב כאן על כל פנים מה שמפורש בהדיא בתורתנו הקדושה.

לא היתה קבלת התורה בפתע פתאום, בלא התבוננות חלילה, אלא שלשה ימים מקודם הודיעם משה רבינו עליו השלום כי ביום השלישי ירד השם יתברך על הר סיני [שמות י"ט א']. והזהרנו לפרוש מן האשה [שם ט"ו], כדי לקבל התורה בקדושה ובטהרה, ובדעת מיושבת ובהכנה גדולה, כמו שאמרו חז"ל בברכות (דף כ"ב ע"א) כדי לקבל התורה באימה וביראה וברתת ובזיע, עיין שם.

ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר, ויהי קולות וברקים וקול שופר חזק מאוד [שם ט"ז], (וכתיב עוד שם [שם י"ט]) ויהי קול השופר הולך וחזק מאוד, פירוש, שבכל שעה התגבר והתחזק יותר, וכל זה היה כעין הודעה והכרזה על הופעת כבודו יתברך שמו. וכן מצינו באליהו הנביא (מלכים א' י"ט [י"א-י"ב]) והנה ה' עובר, ורוח גדולה וחזק, מפרק הרים ומשבר סלעים לפני ה', לא ברוח ה', ואחר הרוח רעש, לא ברעש ה', ואחר הרעש אש, לא באש ה', ואחר האש קול דממה דקה וכו'.

והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש וכו' ויחרד כל ההר מאוד [שמות י"ט ח'], היינו, שגוף ההר לא עמד על עמדו, אלא חרד וזעזע. וכן מפורש בתהלים (קל"ד [ד']) ההרים רקדו כאילים גבעות כבני צאן. וכתב הרמב"ן ז"ל בפירוש התורה בפרשת יתרו (שמות כ' ט"ו ד"ה וכל העם) דאי אפשר לומר שפסוק זה דההרים רקדו כו', הוא רק בדרך משל ומליצה להפלגת הדבר, שהרי כתיב באותו פסוק הים ראה וינוס הירדן יסוב לאחור, שכל

זה היה בפועל ממש בקריעת ים סוף ובמעברות הירדן, ומבואר שפסוק זה מדבר מדברים שבמצאות.

וענין הר סיני היה כעין בית המקדש זמני להשראת כבודו יתברך. והיו סביבותיו חושך ענן וערפל כעין מחיצות, ועל ראש ההר האש הגדולה כמקום להשראת השכינה, כעין בית קדשי הקדשים בית המקדש. כדכתיב (דברים ד' [י"א]) ותקרבון ותעמדון תחת ההר, וההר בוער באש עד לב השמים, חושך ענן וערפל, ופירוש, שסביבותיו היו חושך ענן וערפל, ובאמצעו ההר בוער באש. כמו שכתב שם [דברים ה' י"ט] הרמב"ן ז"ל. וכן אמרו חז"ל במכילתא, הובא בילקוט יתרו (רמז ש"ב). וכהאי גוונא מבואר בחגיגה (י"ב סוף ע"ב).

והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש (שמות י"ט [י"ח]), וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים (שם כ' [י"ד]), וההר בוער באש עד לב השמים (דברים ד' [י"א]). וענין האש, כי בעולם הזה הגשמי, הנה המקום היותר מופרש מתחום האדם, הוא האש, שאי אפשר לבריה לבא ולכנוס בתחומו, ובכדי להבליט לחושים הגשמיים רוממות קדושתו יתברך, שהוא קדוש ונורא, ולית מחשבא תפיסא ביה כלל, התראה כבודו יתברך שמו בתחומו של האש, כי יותר מזה אי אפשר לחושים הגשמיים להרגיש. וכן בסנה נראה כבודו יתברך באש [שמות ג' ב'], וכן המלאכים נראו בתחום אש, כדכתיב במנוח ויעל מלאך ה' בלהב המזבח (שופטים י"ג [כ']) ובעלות אליהו בסערה השמימה נראו רכב וסוסי אש (מלכים ב' ב' [י"א]), וכל זה מטעם הנאמר לעיל.

והנה משה רבינו עליו השלום נכנס בתחום האש, על ראש ההר, כמו שנאמר בפרשה [שמות י"ט כ'] וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר, ויקרא ה' למשה אל ראש ההר ויעל משה. והיינו שנכנס משה רבינו למקום להבת שלהבת י-ה. וכן מפורש בסוף משפטים [שמות כ"ד י"ב-י"ח] ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה והיה שם כו', ויעל משה אל ההר ויכס הענן את ההר, וישכון כבוד ה' על הר סיני, ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר לעיני בני ישראל, ויבוא משה בתוך הענן. (כמו שאמרו חז"ל הובא בפירוש רש"י ז"ל [פסוק י"ח] כעין שביל נעשה לו). ויעל אל ההר ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה.

ומפורש בתורתנו הקדושה כי דברות קדשו שמענו, כל קהל עדת ישראל מן השמים. דכתיב (שמות כ' [י"ט]) אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם, ופירש רש"י ז"ל, וכתוב אחד אומר וירד ה' על הר סיני (דמשמע שהיה כביכול השראת שכינתו על הארץ), בא הכתוב השלישי והכריע דכתיב (דברים ד' [י"ז]) מן השמים השמיעך את קולו ליסודך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה, כבודו בשמים ואשו וגבורתו על הארץ. והוא דעת ר' ישמעאל במכילתא כאן. דבר אחר, שהרכין הקדוש ברוך הוא השמים ושמי השמים על ההר, וכן הוא אומר (תהילים י"ח [י']) ויט שמים וירד, וזהו דעת ר' עקיבא במכילתא שם. ואיך שיהיה, מפורש בתורה כי כולנו ראינו כי מן השמים דבר עמנו השם יתברך, דכתיב [שמות ב' י"ט] אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם.

ומפורש בתורה שרבות מלאכי השרת היו במתן תורה, דכתיב בפרשת וזאת הברכה [דברים ל"ג ב'] ואתה מרבבות קודש, ותרגומו, ועמיה רבבות קדישין. וכן הוא אומר (תהילים ס"ח [י"ח]) רכב אלקים רבותים אלפי שנאן ה' בם סיני בקודש. וכדאיתא בילקוט [יתרו רמז רפ"ו].

וברדת משה מן ההר בלוחות האחרונות, זכה לקרני הוד, שהאיר והבריק אור פני משה, עד שהתנוצצו מזיו אורו, קרני אור כזיו היוצא מן השמש, (פני משה כפני חמה [בבא בתרא ע"ה א']), כמבואר בסוף פרשת כי תשא [שמות ל"ד ל'].

(חיי עולם)

גליון רמ"ד, פ' נשא -

שבועות

ו'-ז' סיון ה'תש"פ, רמה"ש

הגליון מוקדש להצלת

יריב חיים בן נסים ובני

ביתו, לכל הישועות.

רבי יעקב אדלשטיין זוקללה"ה

מסיחותיו של מו"ר הגאון הגדול

מיושבי ביהמ"ד

אמר הרבי מקלויזנבורג, וחשבתי להוסיף על דבריו, מיהו שאומר את ה'מודים' אנחנו לפניך? אדם שמסיים מסכת. ומי מסיים מסכת? יש יהודי שעובד קשה לפרנסתו, הרמב"ם אומר שלוש שעות, ויש שהדור לא ראוי לכך שיהיה רק שלוש שעות טרוד בפרנסה אז חמש שעות, ולעתים שתיים עשרה שעות. אבל אם הוא לומד וקובע עתים לתורה, לומד כל יום גמרא ומסיים מסכתא, אחד כזה אומר 'מודים' אנחנו לפניך ששמת חלקינו מיושבי ביהמ"ד, הוא שייך כבר ליושבי בית המדרש. הוא איננו מיושבי קרנות.

וכן המשך נוסח ה'מודים', 'אנו רצים והם רצים', אני רץ לעבודה שלי, לבית החרושת שאני מנהל, אני סוחר הרץ לחנות, גם לי וגם לחברי יש חנות, אני רץ והם רצים, אבל הריצה הזו איננה אותה הריצה. נראה לכאורה למראית העין, ששניהם שווים, אנו רצים והם רצים. אנו רצים לחיי העוה"ב, כמו שאמרנו קודם לכן, מאהבת הממון שלנו אנחנו רצים לחיי העוה"ב במה שאנו רצים זה חלק מהריצה לחיי העוה"ב, ואם אנחנו קובעים עתים לתורה כמו הציבור היקר שכאן, שממש עמלים בתורה חוץ ממה שהם עוסקים בהחזקת תורה, בדברים נפלאים, לכן 'אנו רצים' זה עבודה, עבודה חומרית שלנו. אבל 'והם רצים' אלה שבזמן הפנוי שלהם כשמסיימים את העבודה, קוראים עיתון, מסתכל בתקשורת הולך לכריכות, יושבי קרנות... יושב קרנות דהיינו שמתבטל בזמן שאיננו עוסק בעבודתו. זה ההבדל בין ה'אנו רצים' להם רצים'. אנו רצים לחיי העולם הבא כל יום ויום, וכל שעות היום. גם מי שעוסק במשא ומתן, הפקיד במשרד והתעשיין בבית החרושת, כל אחד במפעל שלו. אז אנו רצים והריצה היא לחיי העולם הבא.

השכנות המשפיעה בין לטוב בין למוטב

רש"י בפרשת במדבר אומר על סדר הדגלים, 'אוי לרשע ואוי לשכנו' הוא אומר את זה על קורח, וכן 'טוב לצדיק טוב לשכנו' - משה אהרן ובניו שהיו בצד מזרח של המשכן, ומי היו השכטים בצד מזרח של המשכן, שכנים של משה אהרן ובניו? שלושת השכטים; יהודה, יששכר וזבולון.

ד' שיחות לשבועות:

- ❖ ששמת חלקנו
- ❖ עלבונה של תורה ח"ב
- ❖ חינוך לתורה בזמני נסיון
- ❖ הרופא
- ❖ להוולד מחדש

ששמת חלקנו

מתוך דברים שנשא מו"ר זצ"ל
בדינר למוסדותיו ברמה"ש

קהל קדוש, אני מתרגש מאוד, לא היה כנס כזה מאז שאני גר ברמת השרון. כשהגעתי לכאן כילד בשנת 1934, כשאבא התקבל כאן לרב העיר בשנת תקצ"ד, אני זוכר את כל ההתכנסויות, השמחות והאסיפות, אבל באיכות כזו כמו היום לא זכור לי. יש כאן ממש את השמנא וסלתא של אוהבי ולומדי תורה יחד. אינני רוצה להאריך בדברים, אך עלה בדעתי כעת דבר ששמעתי בשם הרבי מקלויזנבורג, הרב של קרית צאנז (נתיחה).

הם רצים ואנו רצים

בנוסח ההדוך שאומרים בסיום מסכת כתוב "מודים אנחנו לפניך ששמת חלקינו מיושבי ביהמ"ד ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות אנו משכימים והם משכימים אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אנו רצים והם רצים..." שאל הרבי מקלויזנבורג, מי הם ה-"אנו רצים", ומי הם ה-"הם רצים"? מי הם ה-"אנו" הראשי ישיבות? אברכי הכוללים? ואם כן, מה ההבנה במושג 'רצים'? ומעבר לכך, האם ה'יושבי קרנות' איננו קיצוני ביחס ליושבי ביהמ"ד? וכי הדברים מקבילים? יושבי קרנות הם האנשים שיושבים בפנית הרחוב ומשוחרחים פוליטיקה ודברים בטלים, אלה שאין להם מה לעשות.

העמל לפרנסתו גם הוא

על זה אומר רש"י שהם זכו להיות גדולי תורה, "לפי שהיו שכניו של משה שהיה עוסק בתורה נעשו גדולים בתורה, שנאמר 'יהודה מחוקקי', 'ומבני יששכר יודעי בינה' וגו' מאתים ראשי סנהדראות, ומזבולן מושכים בשבט סופר". רש"י כולל את זבולון עם יששכר כעוסק בתורה, אעפ"י שהוא עוסק בפרקמטיא, ואף על פי כן, זבולון היה תלמיד חכם גדול. ואיך זכו לכך, משום שהיו במחיצתו של משה רבינו.

אשריכם שאתם זוכים להיות במחיצתו של גדולי הדור, מכירים אותם ועוסקים בקשר חזק עם מוסדות תורה, צדקה וחסד. זה בדיוק כמו השכטים ביציאת מצרים, על יד משה ואהרן ובניו, שומרי משמרת הקודש, אתם שומרי משמרת הקודש.

מד' ילדים בחינוך תורני
למאות כ"י

יהי רצון שתשרה השכינה בכל מעשה ידיכם ותהיו אלה שזוכים להמשך קיומו של עם ישראל. וברמת השרון, כפי שכבר הזכירו, אנו שואפים שלא להסתפק במועט, "המרכז התורני רמת השרון" על כל סניפיו. יש לנו כולל מרכזי ועוד סניף ועוד, השאיפה שלנו היא שבכל מקום ובכל בית כנסת ובכל קהילה יהיו שיעורי תורה קבועים עם מוסדות תורה. כשאני הייתי ילד ברמת השרון היו רק ארבעה ילדים שלא למדו בביה"ס אוסישקין (הממלכתי) לא היה כאן ב"ס דתי כלל. היינו בסה"כ ארבעה ילדים, אני ור' גרשון ועוד משפחה עם שני ילדים. ב"ה אנו כעת בבית יעקב עם מאות בנים ובנות המצליחים בתורה. אשריכם חביבים, אתם ממש חביבים וקרובים לקב"ה וזו זכותכם שתהיה קיימת לכל עם ישראל אמן ואמן.

עלבונה של
תורה - ח"ב

המשך השיחה לחג השבועות

תשמ"ו

(מתוך שירת יעקב ח"ב שנדפס בקובץ תבונות ג2)

אוי להם לבריות מעלכונה של תורה, שהם לא עוסקים בזה ולא לומדים, ולא מכירים בסולם הערכים שלכל אדם יש לו במוח, איזה גובה ואיזה שליבה גבוהה צריכה להיות התורה, באיזה מקום גבוה ביותר. כל אדם יש לו במוח מצוין משהו, איזה ערך הוא נעלה יותר ואיזה נעלה עוד יותר.

סולם הערכים של המתקראים 'דתיים'

סיפור פעם ששאלו סטודנטים שנקראים כאילו דתיים כבר אילן, מילאו שאלון, רשמו נדמה לי עשרה אישים, עשרה אנשים מפורסמים. מי אצלך ראשון בסולם, תרשום את כולם לפי סדר המספרים, מי הראשון בסולם, מי השני. ורשמו את שמו של הרב הרצוג, רשמו אנשים שחיו באותו דור, (הרב הרצוג היה חי אז). רשמו את הרב הרצוג, הרב גורן, משה דיין, אבא אבן, בן גוריון. רשמו שמות, שמות, שמות. אצל רובם הראשונים היו או אבא אבן או משה דיין. אצל אף אחד הרב הרצוג לא היה בחצי הראשון, הוא היה בחצי האחרון. שאלו שאלה הזאת כך וכך מספר סטודנטים, ואמרו את האמת כי אף אחד לא הזדהה, ביקשו תרשום מה שבליבך. זה הסולם, ככה קיים סולם ערכים, באיזה גובה בסולם נמצא זה ונמצא זה. בדיקו ככה, אוי להם לבריות מעלכונה של תורה. עלבונה של אישי התורה, אצלם זה עלבון לרב הרצוג, שהוא נקרא רב שבכל זאת הוא מודרני יודע שמונה שפות, אבל הוא גם שומר שבת וגם מתעמק בהלכה, וגם חיבר ספרים בהלכה. אז אם כן, העלבון כל כך גדול מכיוון שהוא גם זה, ולמרות שהוא הרב הראשי של האנשים שמתיימרים להיות נציגי הדת הלאומית הזאת, אפי' אצלם הוא כבר לא היה בראשונים. זה עלבונה של איש תורה. ואצל כל אדם ואדם, אם בסולם ערכים שלו, אדם אומר הכסף הוא דבר חשוב, אנשים רוצים כבוד, ואם בוחנים טוב מאוד, מתעמקים, אז יש הרבה ביקורת לחשוב מה הערך הראשון. ואפילו אם התורה היא הערך הראשון, אבל עד כמה מגעת החשיבות של שעה לימוד תורה או חמש דקות לימוד תורה, תמורת מה מוכנים למכור את זה? תמורת מה מוכנים להפסיד את זה? כמה מאמצים מוכנים כדי לקנות את זה? כמה מאמצים? זהו העניין של קודם כל לקבוע את הערך של תורה.

תורה צריך 'לקנות' בקניין אמיתי

ולכן הדברים שהתורה נקנית, קניין התורה, הארבעים ושמונה דברים, כל אלה הם מחירים. קניין, קונים תמורת כסף, סתם כסף קונה, סתם קניין בכסף; כך אומרים הראשונים,

כתוב דיבור אליו, כתוב בו, 'פה אל פה אדבר בו'. מה זה אדבר בו? הדיבור נכנס בו. כשהנביא שומע את דברי ה', הוא לא שומע באזניים, אבל זה הרבה יותר ברור משמיעת האוזניים, כי הדיבור נכנס ישיר ללב, ישיר לכל האישיות. האדם ששומע את כה אמר ה', יחזקאל הנביא ששמע, וכל נביא ששומע דבר ה', אז כמו שכתוב, סדר הנבואה כתוב (ראה במדבר יב ד-ח), ויקרא ה' אל אהרן ומרים, ויצאו שלשתם, ויאמר ה' אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע, בחלום אדבר בו. אני מדבר בו בחלום. אל משה גם כן פה אל פה אדבר בו. מה זה אדבר בו? בקרבו דופק הדיבור הזה. קול דודי דופק בתוך ליב. אם כן הפתיחה של כלי השמיעה נמצאת, לא על ידי שטיפת אוזניים, לא! הבת קול יוצאת מהר חורב, ומכרות ואומרת, ואנחנו לא שומעים. מספר לנו רבי יהושע בן לוי, שאנחנו נדע שיש בת קול יוצאת, למרות שאנחנו לא שומעים, אבל רבי יהושע בן לוי מודיע שיש, הוא העביר לנו את זה לתוך החושים שלנו, הוא כתב את זה במשנה, הוא אמר את זה לתלמידיו, לכלים-למכונות הפשוטות, העין רואה, האוזן שומעת, והוא מעביר לנו את זה.

מה הבת קול מכרות? אוי להם לבריות מעלכונה של תורה. מה זה עלבונה של תורה? מי מעליב את התורה בכלל, מי מעליב אותה? מה עשינו? לא זורקים אותה לרצפה, לא יורקים עליה. עלבונה זה גם לשון חוצפה – כתוב (שבת פח ע"ב) עלובה כלה נדהיניו חצופה כלה[ן] שמזנה בתוך חופתה. אלא, אם אדם למשל פגש את המלך, והוא לא ידע שזה מלך, ואמר לו בוקר טוב אדוני, אז אחרים שכן יודעים שזה מלך, ורואים איזה בוקר טוב אומר לו, כמו שחבר אומר לחבר, הם אומרים לו איך העלבת את המלך, איזה ביזיון עשית, ככה מדברים אל המלך? אצל הגויים היו פושטים את הכובע, צריך לקוד קידה, להשתחוות, וצריך לומר אדוני ירום הודו, וצריך לומר את זה בסבר פנים. ככה אומרים למלך? למלך לא כך אומרים, צריך להראות הכנעה ולהראות כבוד. ככה אומרים בוקר טוב למלך. ואם אומרים בוקר טוב רגיל, אז זה כבר העלבת את המלך. אבל הוא לא התכוון להעליב. אבל מה, הוא לא ידע את הערך של המלך, לכן הוא התנהג איתו כמו שמתנהגים אל אדם פשוט.

כיצד היא עלבונה של תורה

מה זה עלבונה של תורה? שלא מייחסים לתורה את הערך מה שהתורה באמת. ואם לא יודעים את הערך של התורה, ממילא יוצא עלבונות. לא מתייחסים, אז ממילא אהבת התורה, והחשק ללמוד תורה, זה בצורה מעליבה ביותר, כי לא יודעים מה זה תורה.

"אמר רבי יהושע בן לוי, בקל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות ואומרת, אוי להם לבריות מעלכונה של תורה. שפך מי שאינו עוסק בתורה נקרא גווי, שנאמר (משלי יא) גזם וקב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם. ואומר (שמות לב) והלחת מעשה איל'הים הקמה והמקתב מקטב איל'הים הוא חרות על הלחת, אל תקרא חרות אלא חרות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה. וכל מי שעוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה, שנאמר (במדבר כא) וממתנה פתליאל ומפתליאל במות (פ"ו, מ"ב)

מי שומע את הבת-קול

אי"כ בכל יום ויום יוצאת בת קול ומכרות ואומרת; שאל אדם גדול, לא זוכר מי הוא, אולי הרבי מגור הקודם - שלפני הקודם, ואמר שהוא שאל אנשים שעברו שם אם שומעים משהו, הם אמרו שהם לא שומעים. הם לא שמעו. שאלו את הברואים אם שמעו כרוז. לא שמעו כלום. רבי יהושע בן לוי אומר - משנה מפורשת. אמר רבי יהושע בן לוי, כל יום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות ואומרת, הבת קול יוצאת, יש כרוז. מהר חורב, זה ממתן תורה מסיני. הבת קול יוצאת, אבל אין לנו אוזניות. הרבה פעמים אני ראיתי באוטובוס אחד עומד עם אוזניות, ושומע שיעור, יש לו צמוד לאוזניים משהו, ואומרים שככה הוא קולט בקול שקט שקט. אבל הוא הצמיד לאזניו מכשיר שישמע; אנחנו סתומים הכל סתום, לא שומעים. הבת קול יוצאת אבל סתומים. נשאלת השאלה, אנחנו לא סתומים, יש לנו אוזניים. אלא בת קול לא שומעים באוזניים. מה זה אוזניים? אוזניים זה מין מכשיר שמיעה כזה, מכונה קטנה שנמצאת בתוך הגולגולת, וזה מעביר קולות. כשהשכינה מדברת, היא מדברת ישיר אל האדם. לא צריך מכשיר. זה עובר בלי מכשיר. אדם שומע מרחוק, לוקח מכשיר טלפון, כדי שהקול יעבור דרך חוטים, דרך הפעלת זרמים של חשמל, דרך גלי אוויר, כל אלה הם אמצעים להעביר קולות שלא הולכים ישיר. אבל קול ה', הקולות של מתן תורה, קול ה' בכח, קול ה' בהדר, קול ה' יחולל איילות, זה עושה רעידות אדמה, הקול הזה הוא מדבר ישיר, ישיר, לא צריך לעבור דרך חוט. כמו שאחד מבין שאם אדם נמצא קרוב, והוא מדבר אל חברו, לא צריכים את המכשיר של מגביר קול או של חוטי טלפון. והאוזן זה גם כן כבר מכשיר אמצעי.

קול דודי דופק בתוך ליבו

שמעתי מפי הרב דסלר זצ"ל שאומר נדמה לי בשם מהר"ל גם כן, אצל הנביאים לא

לאחר דברי המבוא, הבה נתבונן, מה הן תכונות הנפש, הדרושות לטיפוס של בעל מקצוע הרפואה. ולכשתבונן גיווכה כי הרשימה ארוכה, כגון: זריזות, דייקנות, כושר עמידה בסבל, סלחנות, אך בעיקר יש לשים דגש לשתי תכונות יסוד נוספות, והן שאיפת הנתינה לזולת, והכרת הערך העליון של חיי אדם.

1. **שאיפת הנתינה** - הרופא דומה במדה מסוימת לחנוני הנותן סחורה ומקבל כסף, כך הרופא נותן ריפוי ומקבל תשלום. והסביר הרב דסלר זצ"ל (בקונטרס החסד) יש שני סוגי סוחרים: א', אשר כח הנטילה שולט בהם, הם כל שאיפתם אל הרווח, וגם אם יתנו את הסחורה לקונה, אין להם שום רגש של אהבת הנתינה לזולת, רק כל מחשבתם בנטילה ידבקו, וגם כשיתן סחורה טובה, אין זה מחמת כוונה של דאגה שיהיה טוב לקונה, אלא בכדי להרויח יותר, ולמשוך קונים.

אך יש סוג אחר, צדיקים אשר נתינתם עיקר ונטילתם טפל, וכשעוסק במסחר, נתונה מחשבתו כולה שיהי' טוב לקונה ושיהנה מסחורה טובה, ואם גם הוא מקבל תשלום תמורת הסחורה, אין זה אלא כי הוא זקוק לאיזה פרנסה לצורך קיומו, ולכן אינו מפרז בסחיטת מחירים מפולפלים. וכן מסופר על החפץ חיים, בעת שהיה חנוני, נתן סחורה מעולה, ומשקל מכריע לטובת הלוקח, וכשראה שכל הקונים נוהרים לחנותו ומקופחת הפרנסה של חנונים אחרים, סגר לגמרי את חנותו.

כך הדבר אצל הרופא, הטיפול בחולה היא המטרה כשלעצמה, והתשלום בא ממילא, ולא להיפך.

2. **הכרת הערך של חיי אנוש**. כל אדם יש במוחו המחשבתי מעין סולם, שאנו קוראים לו סולם הערכים, ובסולם שליוכות רבות זו למעלה מזו, וכל ערך וערך ממוקם על גבי שלובה מסוימת, אך כל אדם שונה מחבירו בסידור מיקום הערכים לשליבויותיהם.

יש כאלה, שערך אהבת הכבוד הוא בראש הסולם, ואהבת הבריות למטה למטה, ואהבת הזלילה באחת השליכות האמצעיות, ויש אשר הקנאה תצמד בראש, ואחר ישים בראש סולם הערכים את תאות הנצחון. אולם אצל הרופא הרצוי והאידיאלי, תתמקם בראש הסולם הכרת הערך של חיי בן אדם, וחי בהם ולא שימות בהם, והערך הזה, גובר על אהבת כבוד, על אהבת הבצע, ועל אהבת העצלות, וכדומה.

]] בירידת קרנ"ם של מדע הרפואה והמדע בכלל, בעקבות ירידת קרנ"ם של כלל האלילים, ראוי להביא כאן מאמר נפלא מכתבי מו"ר זצ"ל בעניין תפקיד הרופא, המצוי והרצוי.]]

הרופא

הרופא ומשימתו האנושית

נכתב עבור תלמידות בית יעקב ונדפס בספר חיי יעקב חלק בעקבי הצאן

אייר תשמ"ז

מבוא

כשם שלכל מקצוע ומקצוע דרושים כלים מיוחדים לשימוש מלאכתו, כגון הקולמוס ללברות, המשורר לנגרות, והכירים לבישול וכו', כן לעוסקים במקצוע דרושים כישורים מיוחדים איש איש למלאכתו, אשר בהעדרם לא יתכן להיות בעל מקצוע לנושא זה. כגון הלקוי בחוש הראיה, לא יוכל לעסוק בהגהת ספרים, והגידם לא יהיה בנאי, והצרוד בקולו לא יהיה זמר וכו'.

וכשם שהדברים אמורים לגבי התנאים הדרושים מבחינת כושרו הגופני של כל בעל מקצוע ומקצוע, כן הדברים גם ביחס לתכונות הנפש הדרושות להיות מותאמות לעוסק בכל מקצוע מסוים פלוני ופלוני. ועל דרך כלל זה אמרו במשנת אבות (ב ה) לא הביישן למד ולא הקפדן מלמד, וכן נאמר בתורה (דברים כ ח) שהירא ורך הלבב לא יעסוק במלחמה ולא ימס את לבב אחיו כלבבו.

הרופא

בין כל המקצועות החשובים לתועלת הבריות, תופס מקום בראש מקצוע הרפואה. הנחה זו היא מוסכמת ומקובלת הן מבחינת ההגיון השכלי, והן מבחינת ההלכה. כי מבחינת השכל, הרי כל בן אדם בעל תרבות מבין את הערך העליון של חיי אדם והצלת בן אדם ממות לחיים, או אפילו ממצב של חיי חולה, לאיכות של חיים בריאים, הרי זו משימה אנושית חשובה ביותר, וכך קיימת הנחה בסיסית זו אצל כל עמי התבל. ומבחינת ההלכה - הרי הדבר ידוע שענין פיקוח נפש דוחה את כל מצוות התורה כולה (פרט לשלש העבירות, כידוע), ואם כן העיסוק בענין זה, הרי זו מצווה גדולה ביותר.

הרצוי

אמר רבי יוחנן דבר תורה מעות קונות (ב"מ מז ע"ב), שואל הרשב"א איפה זה כתוב. [רש"י (שם מו ע"ב ד"ה ס"ל כר"י) מביא פסוק ונתן הכסף וקם לו]. והרשב"א אומר (שם מ"ז וע"ש ברמב"ן), לא צריכים פסוק שכסף קונה, כי כתוב או קנה מיד עמיתך, סתם קנין זה כסף. ומהו קנין כסף, שהוא נותן תמורה משהו. כסף נכספתי, דבר שהוא כוסף אותו, דבר שהוא חומד אותו וזה יקר אצלו, הוא מוכן לתת תמורת זה כדי לקנות את החפץ שהוא צריך. התורה נקנית תמורת ארבעים ושמנה דברים שהם קנין התורה. כל אלה הם קניינים; קבלת היסורים, מיעוט שינה, מיעוט שיחה וכו', רוב הדברים הם דברים שאדם שובר מידות, עושה מאמצים, אלה הם קניינים, קניינים שהתורה נקנית בהם. וכל אלה הם מביאים לידי כך שהתורה תעלה בסולם ערכים שלו.

קניין התורה ע"י ההקרבה למענה

ואומר הלוטטו במסילת ישרים (ראה שם בפרק ז), יש דברים שהם נקנים, אפילו אם גם על ידי עיון לבד, מעיינים ומבינים שזה ככה, אבל זה עיון רגעי וזה נשכח תיכף. אבל אם זה בהלכה למעשה, זה בא לידי הגשמה, על ידי זה שבאמת עושים פעולות, שהפעולות האלה הם המוכיחות שזה ככה אצלי, אז התנועות החיצוניות מעוררות את הרגש הפנימי. וכך אם אדם מרבה בהקרבות למען התורה, ממילא התורה נהיית יותר יקרה, כי ככה השכל מבין שזה יקר ויקר. כשקוראים את שער ד' בנפש החיים איך אפשר לחשוב אחרת? קוראים בנפש החיים, [כמה זה חשוב לכל בן תורה לדעת אותו, לשנן אותו], ועוד ספרים שכותבים דברים נלהבים, מה הערך של איש שלומד תורה, מה הערך של כל מילה מן התורה, ושל הפעולה של לימוד תורה, מכל הצדדים. אז קוראים ויודעים, אבל אינו דומה אם את הידע הזה, מה שידוע לנו, אם עושים איזה פעולות, פעולות קטנות, זעירות, על ידי סגירת הפה בשביל להרהר דברי תורה עוד רגע, או על ידי דברים קטנים שניכרים פחות או יותר, אבל הדברים האלה הם קניינים והם המביאים את הערך הזה שיהיה קבוע בליבו של אדם, כדי להינצל מה'אוי להם', לא להיות מאלו שאומרים עליהם אוי ואבוי לאדם הזה, אלא להיות שייכים לסיוע של המשנה כל העוסק בתורה הרי זה מתעלה שנאמר ממתנה נחליאל ומנחליאל במות. אלו הם דברים לקראת מתן תורה, ויתן הקב"ה סיעתא דשמיא לכולכם.

אך לא כל הרצוי הוא המצוי.

אמנם לא אלמן ישראל, וישנם בעמנו, ובארץ ישראל, רופאים בעלי לב רגיש, כאלו שמגלמים באישיותם את התכונות שיש לצפות ולמצאם בטיפוס הרופא הרצוי.

(1) אך מאידך, נתקלים לעתים תכופות בבני אדם, שלמרות עיסוקם במקצוע הרפואה, אין להם מודעות לערך הערך העליון של החיים, ומתקבל הרושם שערך זה ממוקם בסולם שבמחוס באחת השליכות התחתיות.

(2) ושאיפת הנתינה לזולת, למרות שיום הוא עוסק בפעולות של ריפוי חולים, שהיא צורת נתינה נהדרת ביותר, ולמרות הכלל הפסיכולוגי ומוסרי, האומר שהתמדה וחזרת פעמים רבות על פעולה מסוימת, מפתחת בנפשו של אדם את השאיפה הפנימית למידה זו, הרי הפעולות החוזרות ונשנות של נתינת ריפוי, אין גורמות להתפתחות של אהבת הזולת, והסיבה היא, שגם בעת הנתינה, כל השאיפה נתונה לרעיון כמה ריוח כספי יצא לי מזה, וכמה קריירה וקידום חברתי יצמחו מעבודתי הרפואית.

ולכן המציאות היא קצת עגומה, ואין כאן מקום להביא דוגמאות, הן ידועות, גם בכתבי עת וגם בסיפורים מאשה לרעותה.

המשימה - התפקיד ויישומה

בחי יום יום של הרופא.

תחום העיסוק של הרופא, מחייב דריכות ומצב פעילות, מעבר לנומרות המקובלות במקצועות אחרים מבחינת הגבלות של זמן ומקום.

הרצוי: הרופא האידיאלי נמצא במצב הכן 24 שעות ביממה, איננו מנתק אף פעם את הטלפון, איננו משתיק את הפעמון בדלת הכניסה, וכשהוא מוזמן לביקור חולה אין הוא שם לב כלל למזג האוויר בחוץ, לא יעצרו הגשם ולא יפחידנו הרעם, לא ירתיעהו השרב, ולא יבעיתוהו הרוח, לא יפלה בין עני לעשיר, לכולם יושיט עזרתו לכל אדם שנכבד בצלם, הן אם הוא מכיר טובה הן אם הוא כפוי טובה, כי חיי האדם קודש הם ואינם כלי שרת להשגת כבוד, יוקרה, או ממון. את מאור פניו לא ימנע, מלים טובות ירעיף, להתיין לב נדכאים.

אולם המצוי יש ויש – יש ישרים, ויש אכזרים, יש רחמנים, ויש רשלנים.

ומה הפתרון?

אם, למרבה הצער, אין אירת חינוך כזו בכתבי הספר לרפואה, של עשיית חסד לשמו ממש, הרי לכל הפחות, עדיין ניתן ליצור אורה כזו של שלא לשמה, שהרופא יהי מעוניין לרפא את החולה, ולו לשם קידום הקריירה. שלא תהי מטרת יוקרת המחקר צועדת בראש, אלא

המטרה הפשוטה של ההצלחה בהבראת החולה, וכל כשלון ע"י פטירת החולה או שישאר בעל מום, יעטה בושה וחרפה לרופא המטפל הזה. וכך שמענו מפי הגאון הסטייפלר זצ"ל, מה הסיבה שרופאי חו"ל מצליחים יותר בהרבה מקרים, הסיבה היא ששם קיים הגורם הזה של שלא לשמה, מה שאין כן בארץ, הרופא המפורסם שהתרשל ונכשל, נשאר גם אח"כ באותה הילת יוקרה.

חינוך לתורה בזמני נסיון

על הסבא ר' מרדכי שלמה מובשוביץ*

השבו חל היאצרייט של הסבא רבי מרדכי שלמה מובשוביץ² הוא היה ברוסיה כבר בימי הקומוניסטים, וגידל משפחה עם אחד עשר ילדים, כולם שומרי תורה ומצוות. הבנים, כולם (חוץ מאחד שניה סוחר והיה חזן) וכל החתנים היו ת"ת. והקומוניסטים התפלאו כיצד בזמן הזה שהיה זרם חזק וכל הצעירים הלכו אחרי הקומוניסטים, כיצד הצליח להשאיר בחינוך את כל הילדים, כרצונו וכרצון השם.

היה גם את ר' אהרן חזן (מרדכי דונולו) שהגיע מרוסיה עם עשרה ילדים, כולם שומרי תורה ומצוות. הוא עבד בעצמו כפועל לפרנסתו והראה לילדים את הדוגמא למסירות נפש, הוא היה משכיב את הילדים מוקדם, וכשהיה חוזר מהעבודה היה מעיר ילד אחד ולומד איתו א'–ב' משך חצי שעה, עם השני חומש, ועם השלישי חזרה... וכך כמה שעות בלילה. וסיפר לי שהיו יהודים ששמרו על יהדותם, שמרו על זקן ופיאות אך הבנות התקלקלו. ושאלו אותם למה, ואמרו- אין ברירה, מי שלא שולח לשקולע (-בית הספר הרוסי) נענש. והולכים לשם, ושם ישנן חברות, שאצלם יש חילול שבת בבית ולכן הן התקלקלו. ואמר לי ר' אהרן חזן – זה לא נכון! זהו רק תירוץ למה שהוא התעצל מלמסור נפש.

* משיעור משניות - אייר ע"ד נכתב ע"י הרב רפאל אליהו אליעזר גרינבוים שליט"א

² ט"ו אייר

אבל הסבא, ר' מרדכי שלמה, היה מלא שמחה ולימד את בנותיו רוסית ולטינית, שלא יחשבו שהן מפסידות מזה שהן לא הולכות לשקולע. וסיפרה הדודה שלי, שילדה אחת טלטלה מוקצה, ילדה שהייתה אז בת שמונה, ואמר לה כדי שתבין כך: 'על טלטול מוקצה יש בשמיים גיהנם!', ואת לא יודעת מה זה, אבל אם את רוצה שלא יצטרכו להעניש אותך כך, תעשי בעוה"ז מה שאת יכולה. תדליקי נר ותכניסי את היד לאש, כמה שתוכל... כך כמה פעמים...

הוא ראה שמן השמים נתנו תמיד סיעתא דשמיא, איך לחנך את הילדים אף שהיה כ"כ קשה. אצל המלמד שלי למשל, ר' זלמן, כשהוא לימד את ילדיו וילדים אחרים, הוא עשה עצמו כמבולבל, וכשבאו לחוקרו אמר שאיננו יודע לספור, אמרו - תעזבו אותו הוא לא נורמאלי, וכך התפטר מהם ויכול היה ללמד ולחנך.

ואיך יודעים את היארצייט של הסבא, כך היה המעשה, הוא שכב במיטה, חלש והיה זה בליל שבת קודש, וספר ספירת שלשים יום, מכאן זוכרים במשפחה את היארצייט, הוא היה מאוד חלש אבל את הספירה שלו שמעו בכל חדרי הבית, ואלה היו המילים האחרונות ששמעו ממנו. תהא נשמתו צרורה בצרור החיים.

להוולד מחדש

מתוך הספר 'עקבי דעת'

מבואר בספרים דבכל שנה ביום חג השבועות מתחדש קבלת התורה, וברש"י בפרשת במדבר עה"פ (ג, א): "ואלה תולדות אהרן ומשה", כתב: "ואינו מזכיר אלא בני אהרן. ונקראו תולדות משה, לפי שלמדן תורה. מלמד שכל המלמד את בן חברו תורה, מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו", ובפשוטו אמר הרב דסלר זצ"ל דהוי ממש כאילו ילדו, דבלא תורה הוי כמי שאינו, וע"י שלימדו תורה הרי"ז כאילו הוא ילדו. וא"כ עכשיו בזמן קבלת התורה הרי אנחנו כאילו נולדים עכשיו ממש מחדש.

והגר"ה מוואלוויץ כשהיה עובר על הגשר במקום שנפלה אמו של הגר"א היה מברך: "ברוך שעשה לי נס במקום הזה", דלולא הגר"א היה חשוב כמת, ואף שודאי היה לומד תורה, כיון שהיה חסר לו תורת הגר"א בזה היה לבד היה נחשב כמת, וממילא כשמתוסף לנו תורה הרי"ז כאילו נולדים עתה.

נשיח בחוקיר

סיפורי הוד

אחר מטתו של מרן פוסק הדור
רבי נסים קרליץ זללה"ה

גליון מס' 224 – שבועות

"אי לאו האי יומא דקא גרים" – זמן מתן תורתנו במשנת חייו של רבנו זצוק"ל

שקידת התורה של רבינו

סח תלמידו ומקורבו הרב"ג חגי אלישיב נאה שליט"א: הנה זיכוני משמים לצורך הציבור ללמוד עם רבינו קרוב לחמש עשרה שנה, וכפי זכרוננו מעולם לא ביטל את הקביעות, בין אם הרגיש טוב ובין כשלא הרגיש טוב, בין כשהיה טרוד בכמה חבילי טרדות, בזמני עומס כמו מכירת חמץ ובסמוך לדרשת שבת הגדול וכיוצ"ב, ואפילו כאשר היה מאושפז בטיפול נמרץ המשיך ללמוד עמי, מלבד אותם פעמים שהיה מורדם ומונשם שלא היה שייך כלל ללמוד.

ולמוד זה היה עד סוף כוחותיו, ובסוף ימיו [והכוונה היא לסוף התקופה בה התגורר ברמת אהרן לפני שחלה את חוליו האחרון והתגורר אצל בנו ברחוב רשב"ם] היה מצוי שלאחר לימוד של שעה או יותר, למד עמי עד שהרגיש שתמו כוחותיו, ואז אפילו לחזור לחדרו לא נשארו לו כוחות, והייתי צריך לתומכו מצד אחד, ועוד היה נתמך מצד אחר, וכך לאיטו עד שהגיע לחדרו, ואפילו את רגליו למטה לא יכל להעלות, והייתי צריך לסייע לו בכך, וידוע לכל הסובבים שכל היכי שרק היה באפשרותו שלא להסתיע באחרים – לא הסכים לעזרה בשום דבר, אכן כאן למד עד שכלו כוחותיו ממש, ולא היה זה ביכולתו כלל.

והשקיעות בלימוד היתה מושלמת, כל פעם שלמדנו לא היה ניכר עליו שום דבר מטרדותיו. גם כאשר היו סערות ציבוריות, וכאשר היו דיני תורה סבוכים על שולחנו, בזמנים שהכולל היה במצוקה או בזמני קושי אישיים, איני זוכר אפילו פעם אחת שלא היה מרוכז בזמן הלימוד, או שירד משהו מאיכות שקיעותו בלימוד עד כמה שעניי בשר כשלי יכולות לראות. וממש היה ניתן לראות בחוש כעין שהגדיר בהקדמת יפה עיניים לפירושו על מסכת שבת, ואחר שתיאר שם את גודל הטרדות שהיו על צוארו אשר ממש לא יאומן כי יסופר, הוסיף ואמר "וכל באי שערי עירי הרואים אותי כותב חדושים ומסביב יאפפוני המון טרדות מענינים שונים, המה ראו כן תמהו על הדבר שאני מקשיב הענינים להשיבם דבר לאשורו ואני כותב על הספר בדיו הדברי תורה, ותודה לקל מקום יש בראש להניח בו שני ענינים ממינים שונים. וכאילו נעשה עלית קיר קמנה במוח למשכן מחשבת דברי תורה אשר שם לא תבוא רגל הטרדה. גם בעיני יפלא" כו', יעווי"ש. ובדומה לזה הוא אשר ראינו אצל רבינו.

*

זכורני פעם אחת לפני קרוב לעשרים שנה, והיה זה בכולל חזו"א, ובסביבות השעה 10 בבוקר היתה רעידת אדמה שהורגשה היטב, הספסלים כולם רעדו, הסטנדרים התנענעו, וכל הכולל עמדו על רגליהם חרדים מן הבאות, באותה העת חשבתי שצריך לברך "עושה מעשה בראשית" אך לא היו הדינים בהירים לי, וחשבתי אולי ישנם אי-אלו תנאים לדין זה שאינם מתקיימים, וניסיתי לשאול את רבינו זצ"ל שישב על אותו הספסל שישבתי בצדו השני, אך למרות שהרמתי מעט את קולי וגחנתי לצד שמאלו – לא הבחין בי, גחנתי לצדו השני לימינו והרמתי את קולי מעט יותר, אך עדיין לא הבחין בי, לבסוף לא היתה לי ברירה, ומאחר והיה הדבר נוגע למעשה העזתי פני והכנסתי ראשי בין ראשו לבין הגמרא, ורק אז הבחין בי ושאל מה רצוני, ואמרתי לו "יש רעידת אדמה, האם לברך עושה מעשה בראשית?", השיב לי בשאלה כמתפלא "עכשיו רעידת אדמה?", חזרתי ואמרתי "כן, כעת יש רעידת אדמה, כל הכולל רועד", השיבני "אם אתה מרגיש תברך", ומיד הרכין שוב את ראשו לתוך הגמרא, ולא הביט ימינה ושמאלה.

*

בפעם אחרת זכורני, בעת שניגש אליו אחד מגדולי הדור זצ"ל ובידו הזמנה לחתונת נכדו, ועמד ליד הסטנדר שעמו למד, ורבינו זצ"ל לא ראהו, ומאחר והיה מדובר בגברא רבא מאוד – כל היושבים בחלק זה של הכולל הרגישו מתח ואי-נעימות, אך רבינו לא ראה ולא הרגיש, לא נע ולא זע, עד שקם אחד מחתניו של רבינו וביקש לומר לו שאותו גדול רוצה להזמין לשמחה, אך אותו אדם גדול עצר בעדו וסימן לו שלא יפריעו מלימודו, וכך עמד והמתין כמה דקות ארוכות, ולא הבחין בו רבינו בכל אותו הזמן, עד שכמו התייאש וחזר למקומו בכולל. כאשר סיים רבינו את לימודו בשעה הקבועה לו, סיפרו לו את שאירע, ומיד החוויר רבינו ורץ למקומו של אותו אדם גדול והתנצל שלא הבחין בו כלל.

*

כיוצא בזה אירע פעם אחת שהגיע לבית רבינו אחד מגדולי האדמו"רים המפורסמים, ורבינו היה אז שקוע בלימודו, ונכנס האדמו"ר ומלוויו לחדרו, אך רבינו זצ"ל לא הבחין והמשיך ללמוד בשקיעות, ורצו המקורבים לומר לרבינו כי האדמו"ר הגיע אליו, אך האדמו"ר עצר בעדם, ואמר שהוא רוצה לראות אותו לומד, וכך המתין כעשרים דקות! מבלי שרבינו הרגיש בו כלל וכלל.

*

גם יבחלט"א הגרמ"ש קליין שליט"א סיפר שלא אחת אירע שהיה מגיע אליו בזמן שהיה קבוע להם לדון בהלכה, ואם רבינו זצ"ל היה שקוע בלימוד, אירע לא אחת שעברו דקות ארוכות עד שהבחין בו.

*

לנצל כל רגע לתורה

שח החברותא הגרמ"א הוכמן שליט"א: פעם אמר רבינו זצ"ל פשט בפסוק במשלי על פי הגר"א, ואז הוסיף סיפור שהיה איתו עם מרן החזו"א. וכך אמר: "כתוב במשלי 'נוצר תאנה יאכל פריה'. וחז"ל במסכת עירובין אמרו 'למה נמשלו דברי תורה כתאנה, מה תאנה זו כל זמן שאדם ממשמש בה מוצא בה תאנים, אף דברי תורה כל זמן שהאדם הוגה בהן מוצא בהן טעם'. והנה רש"י פירש: 'תאנים, שאינן מתבשלין בבת אחת אלא היום מעט ולמחר מעט וכל שעה ראוי לאכול מהן'. והגר"א מציין בתוך אריכות דבריו שם שטבע בישול התאנים הוא, שאינם מתבשלים בבת אחת, אלא היום מעט ולמחר מעט, ומוטל על מגדל התאנים לשמור את זמן בישול התאנה כדי לאכול את פריה, שאם יקדים לתלוש אותה הרי איננה בשלה כל כך, ואם יאחר לתולשה היא כבר מרקבת, והוא צריך לשמור מתי זמן הבישול של כל תאנה כדי למצוא בהן טעם, ואם משמרה ונוצרה אז 'יאכל פריה'".

וכך הוא לענין תכלית האדם בעולמו – שהיא תורה ומעשים טובים, שהרי האדם מוקף בהרבה מטרדות והרבה צרכים, פעם נצרך לזה ופעם נצרך לדבר אחר, ומהו הדרך ילך בה? על כך אמר "נוצר תאנה" שכשם שתאנה צריך לנוצרה ולשמרה ולתפוס את הזמן שבו התבשלה התאנה ואם לא ישמרה יאבד את התאנה, כמו כן בתורה, שאדם צריך לנצור ולשמור כל הזדמנות שיש לו ללמוד תורה כדי לזכות לתורה, שאם לא ינצור וישמור את רגעי ההזדמנויות שיש לו, יאבד את ההזדמנות ואיך יאכל את פריה.

ומזה למד ולימד, כי אם יש לאדם מטרדה ואין לו פנאי ללמוד הרבה, אלא רק כמה רגעים, שלא יחשוב הרי אני מטרוד, ולא ינצל את הרגעים הללו, אלא עליו לשמור ולנצור כל זמן שאפשר לו ללמוד גם אם הוא זמן מועט, שאם לא ינצל אותם רגעים הרי יאבדם ולא יזכה לאכול מפריה של תורה. וכן אם יש לו האפשרות לשימוע מרבו איזה דבר תורה או דבר חכמה, הוא צריך לנצור ולשמור את ההזדמנות הזו, שאם לא ינצל הרי הוא יאבד את זה. וזה נוגע להרבה ענינים בחיי האדם. ואז לפתע אמר מרן, את ההנהגה הזו רואים אצל גדולי ישראל שזכו "לאכול מפריה" על ידי שנצרו את תאנתה של תורה. והוסיף: ראיתי זאת אצל מרן החזו"א איש, שפעם לווייתו אותו כשהלך מביתו לביתו – כדי לבקר את האמא שלו. והוא היה חלש, והלכנו לאט לאט עד שהגענו, ואז אמר לי כך "תראה, אם לא היינו מתחילים ללכת לא היינו מגיעים, אבל כשהולכים אז אפילו שהולכים לאט לאט בסוף מגיעים...". וחשבי שהוא התכוון להעיר לי על הענין, אבל אחר כך ראיתי שכך היתה הנהגתו בחייו. היה זה לאחר שעבר התקפת לב, והיה צריך להיות במנוחה מוחלטת, ואז היה מקובל אצל הרופאים לאסור אפילו לדבר, מפני שבמצב זה הדיבור מכביד על הלב. ואז הוא שתק, ואח"כ שהרגיש יותר טוב התחיל לומר כמה מילים בודדות, והיה לי קביעות כמה שעות ביום להיות שם, וביקש ממני להוציא את המחברת, ומפני חולשתו הוא לא היה יכול אף לכתוב, ואמר לי לכתוב, ואמר לי באותו יום שלש תיבות ממה שנתחדש לו בהלכות לישנה בשבת. ולמחרת הוסיף באותה סוגיא עוד שלש תיבות, עד שנתחזק יותר והוסיף למחרת עוד תיבה ושני תיבות, כך שבמשך שבועיים כתבתי כל יום תיבות

בודדות ולבסוף הושלם קטע שלם מפיו ממה שנתחדש לו, ואח"כ הדפיסם בספר חזון איש – הלכות שבת (סי' נ"ח ס"ק ט', ד"ה סימן שכ"א)

מה אנו רואים ולומדים? שעל אף חולשתו המופלגת הוא למד ואף חידש. ועוד רואים אנו, שלא אמר הרי אני כעת חלש והרי איני יכול לדבר רק איזה תיבות בודדות, נדחה את כל החידושים לאחר זמן שאתחזק יותר ואכתוב את הכל בפעם אחת, כי אם כעת יש את האפשרות וההזמנות ללמוד ולחדש ולכתוב גם משהו מועט, יש לדעת ולנצל כי זו ההזדמנות שנותנים לו עכשיו מן השמים ויש לו "לנצור תאנה" כדי לזכות לכתרה של תורה ו"לאכול מפריה".

*

'הרי זו תורת אמת'

היה מרגלא בפומיה: כי הבהירות והאמת בסוגיא נרכשת, אך ורק כאשר יש קודם ללימוד יראת שמים, ורצון לדעת את האמת. וכשזכה וגילה נפלאות, כמה שיש ושמח על כל מציאה בתורה, כשהיא נקודה אמיתית. והיה קורא בחדוה גלויה: 'הרי זו תורת אמת'!

*

השמחה כאבן יסוד להצלחה בתורה

מוסיף הגר"ח א' הוכמן: החיים שלו התנהלו בשלוה, ביישוב הדעת, ובשמחה. באופן כללי הוא ראה תמיד את השמחה כאבן יסוד להצלחה בתורה, ובכלל להצלחה בחיים, כמובן, כאשר השמחה נובעת מתוך אמונה בה' ובטחון, שאם לא כן האדם הרי לא יכול להיות בשמחה.

הוא אמר לנו פעם שלכן התורה החמירה בקללות נוראות בגלל "תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה". למרות שקיום המצות בשמחה ודאי לא מעכב בקיום המצוה, בכל זאת מצוה שלא בשמחה זה ההיפך הגמור של "תנה בני לבך לי", וזה קיום של 'מצוות אנשים מלומדה', וליבו רחוק ממני, ועל כך באים עונשים הגדולים של הקללות מה שאין בכל העבירות שבתורה!

כמה פעמים קרא לפני התלמידים בכלל חזון איש את דברי ה'שערי תשובה' (שער ג', קנ"ו) שכתב "... ועל כן נתחייבנו ללמוד בני יהודה התועלות הנמצאות בעסק התורה... למען יכספו הלבבות לתורה, ואשר אין כח בהם ללמוד, ידעו הדר כבוד התורה, ויזכרו בידעתו, ולא תאבד נפשם מן העולם הבא", עכ"ל.

ובעת שמרן למד קטע זה ברבים, ובפרט כאשר הגיע לתיבות "למען יכספו לתורה וכו' וידעו כבוד התורה" כל גופו היה רוטט וכמה פעמים ראיתי דמעות על לחייו מהתרגשות, היה זה מעמד נורא ונרגש, כדי שנוכח מעט להבין את חשיבות יקר לימוד התורה כאשר התורה נלמדת מתוך השתוקקות וצימאון – שיכספו הלבבות לתורה!

*

כיצד לגרש את המפריעים מהלימוד

שח הגר"ח א' הוכמן שליט"א: פעם ייעץ לפלוגי, ואמר לו כך: פעמים רבות כאשר אדם ניגש ללמוד באים כנגדו כל מיני הפרעות שונות, שחלקם אפילו בלבוש מצות גדולות, שמנסים להפריע לו מלגדול בתורה, בטענה שהם מצות שדוחות תלמוד תורה. אבל כאשר מחזק האדם בליבו את ההרגשה של חביבות התורה, והוא רוצה באמת ללמוד, זה כבר יביא לו את החכמה לזכות להכריע נכון ובשכל ישר שלא להתפתות אחרי כל מיני הפרעות שמפריעות לו לגדול בתורה.

ואמר פעם, כי בכך היה נראה לו לבאר גמרא במסכת פסחים (דף ס"ח:): 'רב שישת כל תלתין יומין מהדר ליה תלמודיה ותלי וקאי בעיברא דדשא, ואמר חדאי נפשאי חדאי נפשאי, לך קראי לך תנאי, (שמחי נפשי, בשבילך ולצורךך שניתי וקריתי, רש"י). איני, והא אמר ר' אלעזר אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי" (וכי אין הנאה בתלמוד תורה אלא ללומדיה לבדם, רש"י). מעיקרא כי עבד איניש אדעתא דנפשיה קא עבד.

פלא והפלא. הרי יש להבין, כיון שבאמת היא שלימוד תורה מועיל לכל העולם, אם כן מדוע צריך היה רב שישת לחשוב בתחילה שלומד לצורך עצמו, ומה הענין בזה?

רק שמבואר כאן – אמר מרן – שרב שישת חיזק את עצמו בהרגשה של חביבות המצות, שאפילו שהגיע לדרגה כזאת שסיים את כל הש"ס בחודש אחד, בכל זאת, היה צריך לחזק את עצמו כל פעם מחדש בהרגשה שהתורה היא התועלת האישית שלו "לך קראי לך תנאי". ומכאן שהדרך להצליח לגדול בתורה היא להתחזק בהרגשה של חביבות התורה והמצוות ולהרגיש שזאת התועלת האישית שלי!

בלי להכין לא אומרים שיעור

שח הגאון רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א: לרבינו היה שיעור קבוע על פרקי אבות עם פירוש רבינו יונה. הייתה פעם אחת שכבר היינו בדרך לביתו, ואמרו כי הוא לא יאמר היום את השיעור. שאלו אותו מדוע, הוא לא הסביר, אך סירב בהחלטיות. אחר כך אמר: 'לא אמרתי, כי לא הכנתי את השיעור'. ובהזדמנות אחרת, סיפר הנכד הג"ר רבי מנחם קרליץ כי שאל אותו: 'מה יש להכין את השיעור הזה, הרי סבא קורא את מה שידע שנים רבות, ובסך הכל לומד עם המשתתפים בצוותא?!' השיב לו רבי נסים: 'אם אני לא מכין אינני אוהז בזה, ואין לי לומר את השיעור'.

אגב, הוא אמר לי פעם וסיפר, כי 'בעת שלימדתי שיעורי תורה בישיבת ויזניץ, לפני אמירת שיעור הייתי מכין 7 שעות, ואינני מאמין שלך מספיקה הכנה פחותה מכך' – אמר בפשיטות.

*

החתונה בויזניץ וה'יוחזור לתלמוד'

הגר"צ נייהו זצ"ל, חתנו של הישיש הקרלינאי רבי זלמן בריזל זצ"ל היה שקדן עצום ובשנים עברו לבד בחברותא עם מרן פוסק הדור זצוק"ל. והיה היום היתה חתונתו של כ"ק האדמו"ר מסקווירא שליט"א עם בתו של כ"ק האדמו"ר מויזניץ רבי משה יהושע זצ"ל החתונה נערכה ברוב פאר והדר בשיכון ויזניץ בבני ברק ומרן הגר"נ זצוק"ל שניהן בימים עברו כראש ישיבה בישיבת ויזניץ הרגיש מחובתו ללכת ולהשתתף בחתונה.

הוא יצא מהבית כאן ברמת אהרן יחד עם רבי צבי נייהו וצעד רגלי לשיכון ויזניץ כשכל הדרך הם משוחחים בעל פה בסגויא בה הם עסקו. בהגיעם לשיכון לקראת מעמד החופה, הם נעמדו בצד ולא נדחפו בין הקהל והמשיכו ללמוד. מסביב יהם הסער, המולה גדולה המוני חסידי ויזניץ וסקווירא בהתרגשות, דחיפות מכל עבר והשניים ממשיכים בלימודם.

החלה החופה, ברמקולים שומעים את הברכות את הכתובה, את השירה, ומרן פוסק הדור עם החברותא ממשיכים בסדר הלימוד, כאילו הם כעת בני עמודי דמבצר התורה 'כולל חזון איש'. נסתיימה החופה: החסידים שואגים: מזל טוב ומתחילים לשיר ומרן הגאון רבי נסים אומר לחברותא: ר' הערש, צריכים ללכת... והם שבים לרמת אהרן, שכל העסק בהלוך ובחזור ובשעת השמחה הינו בדברי תורה כאילו הם בהיכל הכולל. (לוקט מתוך יתד נאמן)

*

האם לקבוע שעות לגמ"ח

שח הגאון הצדיק ר"ש גלאי שליט"א: "פעם שאלו אותו האם לקבוע שעות לגמ"ח? השיב 'אינני יודע מה לומר, אבל אני, הפקדתי את עצמי לציבור...' זו הייתה אמירה נדירה שיצאה מפיו. וזה הפשט בדברי הגמרא 'ממדבר מתנה', שכל מי שמפקיר עצמו כמדבר התורה ניתנת לו במתנה. מורנו ורבנו עשה עצמו כהפקר לכל, וה'פתח לבי בתורתך' ניתן לו בצורה מושלמת".

*

גם אם תיהרס החליפה בגשם זה עדיין לא מצדיק ביטול תורה דרבים

סח הרה"ג יעקב שכטר שליט"א ממקורבי רבינו: היה תורי ללכת לישיבה לסעודה שלישית. והיה גשם שוטף מאד. שאלתי האם אני חייב ללכת במצב כזה. שאל אותי למה ללכת. אמרתי שיש שתי סיבות. הא' שהנערים ללא שומר, והשניה שמי שמגיע אומר דבר תורה, ואם לא אגיע, יתבטל הד"ת.

אמר לי הסיבה הראשונה איננה מספיקה, שכן אף שנכון שלא להשאירם לכתחילה לבד, אבל כשזה מזדמן זה טוב. הם לומדים להתבגר באמת, לא בגלל המשטר. אבל הסיבה השניה צריכה בירור האם ניתן להשלים את הדבר תורה ביום ראשון. אמרתי שלא. אמר אם כן אתה מחוייב ללכת. ואם תאמר שהרי החליפה תיהרס בגשם ותצטרך לקנות חדשה, זה עדיין לא מצדיק ביטול תורה דרבים.

ואז הוסיף ואמר לפני שתתחיל את הדרשה תספר להם את זה גופא, שהיה גשם והורו לך ללכת בגלל החשיבות. אמירה כזו יכולה לעורר אותם להבין את חשיבות הדברים. (קובץ גליונות)

שיחת חיזוק שנמסרה ממרן הגאון רבי ישכר מאיר זצוקללה"ה

ראש ישיבת 'הנגב'

בעיצומה של מלחמת יוה"כ¹

והדברים נוגעים למצבנו כיום בזמן המגפה

מכל מיני ארצות תבל, "ואל עם מאסף מגוים", ועוד משמע שמלחמת גוג ומגוג תבוא פתאום ללא שום הכנה.

וכל אחד עומד ומתפלל מה קרה? קרה כאן מקרה שלא היו מוכנים אליו, והוא בא בפתע פתאום, היו כאן דינים קשים. וכאשר מתבוננים רואים, שהגזירה היתה שלא ישאר שארית ופליטה משונאי ישראל, ה' ירחם.

והנה עכשיו אנחנו יודעים שהיו להם לשונאי ישראל 5,000 טנקים ב'רמת הגולן', ולא היה מי שיעצור בעדם, היה שם שמירה שיגרתית בלבד, והיו יכולים להרוג את כל הישובים שבעמק הירדן, ולכבוש את כל העמק רח"ל. ורק בניסי ניסים נצחו אותם, כי היו צריכים זמן רב כדי להעריך להלחם כנגדם. וזה אירע לאחר שכבשו את 'רמת הגולן', ירדו כבר מהערבה למטה ופתאום נעצרו להפסקה, ובהפסקה הזאת אירע כל הצלחת המלחמה.

בשנת תשכ"ז במלחמת ששת הימים, כאן בדרום ארץ ישראל היה עוד יותר קשה, כי בסואץ באו 250,000 איש להלחם עם ישראל ממש, כמו שנאמר (לח טז): "ועלית על עמי ישראל כענן לכסות הארץ באחרית הימים תהיה, והבאותיך על ארצי, למען דעת הגוים אתי בהקדשי בך לעיניהם גוג". כמו 'ענן לכסות ארץ' באו הגוים להלחם עם ישראל. והם באו פתאום.²

צריכים אנו להתבונן, בניסים הגדולים שעשה הקב"ה עמנו, שהרי היו יכולים להכנס ללא מפרע, והגזירה היתה ממש לפנינו, שלא היה נשאר ח"ו שארית ופליטה מישראל ר"ל.

ואמנם חלק מגזירת גוג ומגוג התבטלה ברחמים! ולמה התבטלה חלק מהגזירה? מחמת דבר אחד, כי "את שם קדשי אודיע בתוך עמי ישראל ולא אחל את שם קדשי עוד", החובה שלנו היא להכיר את שם קדשו, ואז "וידעו הגוים כי אני ה' קדוש בישראל". ואף שחלק מהגזירה התבטלה, אבל עדיין מדת הדין מתוחה, יש הרגעים ויש פצועים, הבתי חולים מלאים בפצועי המלחמה, לזה חסר יד ולזה חסר רגל, יש שנעשו אילמים ואינם מדברים עוד, זה אינו שומע וזה אינו רואה. הלא דברים נוראים הם, ומי יכול

בנבואת יחזקאל נאמר (יחזקאל לט ז): "ואת שם קדשי אודיע בתוך עמי ישראל ולא אחל את שם קדשי עוד וידעו הגוים כי אני ה' קדוש בישראל".

מה יהיה באחרית הימים? מדוע ה' יושיע אז את כלל ישראל מיד כל הקמים עליהם, ומיד גוג ומגוג? טעם אחד יש על זה, והוא כדי להודיע לכל העולם, את שם קדשו בתוך עמו ישראל.

והנה מה שאמר "ולא אחל את שם קדשי", פירש רש"י, ששפלותם של ישראל היא חילול שמו, כי איך ה' אלוהיהם לא יכול להצילם. ולכן אם באה ח"ו שואה על עם ישראל, ורבים מבני ישראל נהרגים וכו', יש בזה חילול ה', כמו שכתוב – (דברים לב כז) "פן יאמרו ידיו רמה ולא ה' פעל כל זאת".

אבל באחרית הימים, אודיע את שם קדשי בתוך עמי ישראל, ולא אחל את שם קדשי עוד וגו'. שעל ידי שהקב"ה מתקדש בתוך בני ישראל, אז וידעו הגוים כי אני ה' קדוש בישראל, וזה גופה היא הישועה, הישועה תבא אם אנחנו מוכנים להכיר את קדושת שמו יתב' על ידי הדינים הקשים, וע"י הישועה הנוראה אז וידעו הגוים כי אני ה' קדוש בישראל.

אבל אם אין אנחנו מסוגלים להכיר את הדינים הקשים שיהיו בימות המשיח, הדינים הקשים שאומות העולם עומדים עלינו לכולותינו, והוא יהיה כך גם לאחר שהתכנסנו בתוך ארץ ישראל, כי כן כתוב, שגם לאחר שנבא לארץ ישראל, יבואו הגוים עלינו להלחם עמנו, כמו שנאמר לעיל (לח יא-יב) "ואמרת אעלה על ארץ פרזות אבוא השקטים ישיבי לבטח, כלם ישיבים באין חומה ובריה ודלתים אין להם. לשלל שלל ולבז בז, להשיב ידך על חרבות נושבת ואל עם מאסף מגוים עשה מקנה וקנין ישיבי על טבור הארץ". כלומר אתה חושב בלבך אעלה על ארץ פרזות, היושבים לבטח, ולא עולה בדעתם מחשבת מלחמה, ויושבים הם ללא שום מגן, ללא חומה בריח ודלתיים, ואין דאגתם לשלל ולבז שיבא עליהם פתאום.

מזה אנו למידים שמלחמת גוג ומגוג בא תבוא לאחר שיבאו בני ישראל לארץ ישראל, ויבנו את החרבות, ולאחר שיתכנסו אליה

¹ שיחה זו נאמרה בעיצומה של מלחמת יוה"כ (תשל"ד), בחוה"מ סוכות ערב הושענא רבה. ובשביל השלמת הענין נצטט כאן דברים שנשא רבינו ז"ל עוד קודם לזה, מיד למחרת יוה"כ, ממחרת לפרוץ המלחמה, והובאו בספר 'שכר שכיר' (דברים שיחה לו): "והנה 'בחסד ואמת יכופר עון' (משלי טז), עלינו לדעת שכל מה שמתרחש עכשיו תלוי בעבודת ה' שלנו, הבה נפתח בתוכנו פתח של דביקות בתורה לשמה, כל מקום תורה הוא בבחינת מפקדה על המתרחש בשדה הקרב והעומות, כפי תפילתנו ותורתנו נקבע כל המצב של הדברים, לכן אנו מבטלים עכשיו בין הזמנים של סוכות לקבוצת מתנדבים, נעשה מעכשיו זמן לימוד לשעת חירום, מעכשיו מקום זה הוא החזית של הקדושה", אם יש קבוצות שיכולים ללמוד מאוחר יותר בלילות, יעשו כן, ונעשה חג הסוכות בסוכות ללא קישוטים, שאין לנו זמן עבור זה. ואנו בטוחים שהקב"ה לא ישיב ריקם תפילה של ציבור בני תורה בכל המקומות שהם, וצדקה עשה עמנו הקב"ה שמאפשר לנו ולכל בני התורה לעסוק בזמנים קשים אלו בעבודת ה' נתפלל עבור כל אלו שעומדים במלחמה, ובסייעתא דשמיא יהפוך לנו ה' את מדת הדין למדת הרחמים, ע"כ.

² נצטט כאן עוד מדברים שנשא רבינו ז"ל למחרת יוה"כ, מהספר הנ"ל: "לפני כשנתיים הפסיקו המצריים ללחום בסואץ, והיה קץ לנפילת הקרבנות באש הארטילריה שלהם, אח"כ קרה הנס שהירדנים נלחמו במחבלים אשר שוב לא הרגו וחמסו אותנו, והקב"ה היטיב עמנו עוד עד שהתחילה תקופה של שפע בארצנו, וימים של שלווה באו עלינו, אלא שמתוך החסדים הגדולים האלו, התחילה, לא עלינו, ירידה רוחנית נוראה בארצנו".

כללים, ויש יותר מידי סכנה, האויב הוא גדול מאד, אפשר להכניע אליו, אבל כאן אין כללים, כאן יש דבר אחד, להציל את עם ישראל, זהו דבר גדול מאד. מי יכול לדעת מזה, ואנחנו מה נעשה במקום זה מה נעשה ביו"ט, נאכל כל המאכלים, בשר לשמחת יו"ט, שינה בשבת תענוג וכו'. אמרנו אבינו מלכינו, יותר לא נעשה?! בסדר גמור אומרים תהלים, זה הכל?! יותר מזה לא נעשה? הלא הקב"ה נותן לנו את האפשרויות.

הייתי שמח אם אחרים היו מדברים על זה, אני אינני אוהב לדבר על זה. אבל צריך להגיד את זה. **אנחנו יושבים כאן ברגע הסטורי של חבלי ימות המשיח של דמדומי חמה, המשיח כבר נמצא, רק לא נותנים לו להכנס, אנחנו לא רוצים להכיר אותו.**

כשנתבונן נראה שאין בית אשר אין שם מת רח"ל, עכשיו שמענו על בחור יקר יר"ש שנפטר, ואחיו הוא אחד מבני הישיבה כאן, ולפחות תדאג כל החבורה.

אתם יודעים איזה עניות יש בארץ ישראל, לא מרווחים כלום, ועכשיו נוסף גם הדאגה של כל אחד ואחד על בניו, ואנחנו יושבים בשלום ובשלום כאילו לא קורה כלום, היתכן הדבר הזה?!

אנחנו חייבים להתחזק בלימוד התורה, ולכן בחרו בנו, דרך אבותינו בלימוד התורה כמעט ונשכח. צריך ללמוד תורה לשמה, ללמוד בעמקות. מי שילך למערכה ויתפוס נשק בידו, הוא בורח מהמערכה שלו, המערכה שלנו הוא החיזוק בלימוד התורה וכו"ל, וצריכים גם להתחזק בתפילה, התפילה צריכה להראות כתפילת ראש השנה ונעילה, עם כובד ראש, וצריך לעבוד על מידות בין אדם לחבירו. ואם נדע ונרגיש שזה תלוי בנו, עבודה שלנו תעשה את הכל.

אנחנו צריכים לעוד ניסים, ואנו בטוחים שהקב"ה יעשה לנו עוד ניסים, בלא ניסי הקב"ה אין לעם ישראל תקומה, בדרך הטבע אי אפשר להכניע עם רב כזה, מאות אלפי איש, וכולם יחד הם מליונים מליונים אנשים, אנשים שאין להם שום ערך לחיים, לא איכפת להם כמה ימותו מהם, רק דבר אחד הם רוצים – להשמיד את עם ישראל. הם יותר גרועים מהיטלר ימ"ש, להיטלר היה לפחות איזה כוונה, כוונה של שטות, להם אין שום כוונה רק דבר אחד – השמדת עם ישראל. ולכן רק נס יעזור לנו, וזה תלוי בנו, זה לא זמן לדברים אחרים, זה דוחה שבת ויו"ט, הרמב"ם כותב, שאם גויים באים וצרים על ישראל מותר לצום בשבת. אבל לא מלאכה ח"ו, הכל צריך שיהיה בכבוד ראש.

בעצם היה צריך לעשות משמרות, שילמדו גם בלילה, אבל אם אדם לא ישמור על בריאותו, זה עלול להחלישו ויצא שכרו בהפסדו, כל שעה לומר תהלים, בבוקר לא רואים התעוררות, בערב קצת מתעוררים. מי ששומע קול פנימי מדבר אליו, קום למד תורה וכו', קדוש יאמר לו, מחר בערב הושענא רבה, קצת התעוררות. המשיח בא, האדם צריך להתכונן איפה שהוא נמצא.

אדם יכול להתעורר בברוך אתה ה' וכו' ומביא גואל לבני בניהם, או במחיה מתים ברחמים רבים, אנחנו חשובים כמתים, הגזירה היא נוראה מאד.

עכשיו רואים מה כוחה של תפילה, אם היינו יודעים מה כוחה של תפילה אחת, של יעלה ויבא אחד, כדי שהתפילה תפעול, היא צריכה לעבור ז' רקיעים ז' שערים ז' מעלות וכו', עד שתגיע אל הקודש פנימה לכסא הכבוד, מה עושה אבינו מלכינו, מה עושה תהלים, להתחזק בתפילה איטית ולבא מוקדם לתפילה.

להבין את עומק הגזירה רח"ל, יש כאן גזירה נוראה, גזירה של מלחמת גוג ומגוג, גזירת אחרית הימים.

ואם רוצים אנו לדעת למה קרה גזירה זו, ואיך בידינו לבטלה, צריך לדעת תחילה כי כמעט הכל תלוי בנו, בידינו הדבר! ואם הוא קדוש בישראל, אז נודעתי לעיני הגויים. וראשית כל צריכים להכיר ולהתבונן בעצם הגזירה, שהיתה להשמיד ולהרוג את כל היהודים ושלא יזכר שם ישראל עוד רח"ל, והקב"ה ברוב חסדיו עשה לנו נס גדול, שלא נתן להם להפיק זממם, אבל אם באה הגזירה עלינו סימן הוא שיש דינים עלינו, יש רחמים ודינים, הדינים קיימים, ועלינו להתבונן בהם ולעשות ככל יכלתנו לביטול הגזירה.

מי שנמצא כאן, צריך לראות את עצמו כשליח של עם ישראל, עכשיו הזמן הוא להתייחד לעבוד עבודה גדולה על עצמינו, צריך ללמוד מוסר, התפילה צריכה להיות בדרגה אחרת ממה שהיתה עד כה, כל תפילה כתפילת ראש השנה. צריך לומר תהלים כמה פעמים ביום, אנחנו כמעט יכולים לראות בחוש, שאם עושים תשובה מיד יש תשועה.

והנה כולם כאן בארץ ישראל הוכו בתדהמה על שלא ידעו את מזימתם כלל, ועל עצמותם הכבירה, על הנשק הרב שהיה ברשותם, שלאחר שפגעו ב-200 טנקים שלהם, הביאו 200 טנקים אחרים וכו', וכמה חיילים לרוב יש להם, מעגל כוחות שאין לו סוף! כל העולם מסייע בעדם, כמו שנאמר (לה, טו) "ובאת ממקומך מירכתי צפון אתה ועמים רבים אתך רכבי סוסים כלם קהל גדול וחיל רב". ובכל זאת לאחר שהקו הראשון נפל, ויכלו להתקדם ולהכנס פנימה, לא עשו כן, אלא נסוגו אחור.

אתמול בבוקר היה נורא ביותר, היה נראה שהכל אבד, הודיעו שנפגעו 20 טנקים, והיה רע מאד, חשבו שהם ינצחו והם עברו את הקו. ופתאום בערב והנה ישועה באה. רואים מזה בחוש, שכאשר מתפללים ולומדים לשמה כל הזמן, יש ישועות.

עוד דבר שיש להתבונן בו, והוא דהנה תראו שבכל ארץ ישראל פחד ואימה, ולא נותנים אפילו ללמוד, קולות מלחמה, קולות אזעקות, אווירונים בשמים, והפצצות הטנקים וכו', כל אלו מטילים פחד על כל יושבי ארץ ישראל, ואולם כאן במקום שאנו נמצאים השקט ובטח. בכל מקום שרואים 'בחור ישיבה' יש שנאה, ואילו כאן כבוד מלכים לכל בחור ישיבה, למה זה כך? למה רק במקום הזה הקב"ה עושה עמנו חסד גדול כזה שאנו יכולים לישב ולהגות בתורת ה'?

חסד זה שהקב"ה אותנו עמנו, מחייב אותנו יותר, אנחנו צריכים לנצל את הכלים הנוראים שהקב"ה נותן לנו, וכי ננצל את השקט כדי לדבר דברים בטלים? אנחנו נחשוב בכל רגע ורגע על 'אימות מות ופליצות' הבאים לכל אלו שעומדים בחזית המלחמה, ומלבד זאת על צער הגוף שלהם, שכבר כ-10 ימים עומדים הם בחולות ובעמקים ללא שהחליפו בגדיהם וכו' וכו'.

אני רוצה לומר לכם, שכל אחד ואחד מאתנו ידע שבידו להציל את עם ישראל. בני התורה הם אלו שעומדים בחזית המלחמה, ואם ירך לבבו לברוח מן המערכה, עלולים הגויים להכנס ולהשמיד את כולם. זהו ענין של קידוש ה' שאין דוגמתו, אדם שיודע שעליו עומד כלל ישראל, והוא הולך למסור את נפשו בשביל להצילם.

כל אחד כאן רוצה לגדול בתורה וביראת שמים, לא מדברים על אנשים שממלאים את חובתם לפי כללים מסויימים, אם יש

לע"נ מרת מלכה בת עלקא ווישקא ע"ה

מצוה לצלם ולפרסם

וידבר משה

דרשות הגאון ר' משה נתן יונגרייז צוק"ל

קבלת התורה - נשיאות פנים מה' יתברך

דרוש לחג השבועות ושבט פ' נשא

נאמר בעז"ה יתברך בהיכל ישיבת 'אור ישראל' לצעירים תשס"ג

מאמתי זכו ישראל לנשיאות פנים

א הפרשת דרכים (בדרוש השני) הביא מדרש רבה (בראשית מג, ח) 'מהיכן זכו ישראל לברכת כהנים, רבי יהודה ור' נחמיה ורבנן, ר"י אמר מאברהם 'כה יהיה זרעך', כה תברכו את בני ישראל, ר' נחמיה אמר מיצחק שנאמר 'ואני והנער נלכה עד כה', לפיכך אמר המקום כה תברכו את בני ישראל, ורבנן אמרי מיעקב שנאמר 'כה תאמר לבית יעקב' וכנגדו כה תברכו את בני ישראל'. והקשה הפר"ד מה ביאור הענין ובמה פליגי, ועוד הקשה הלא בתורה כתוב הרבה פעמים 'כה', וכמו שנאמר 'כה אמר ה' כחצות הלילה' וכאלה רבות.

וכתב לבאר על פי מה שנחלקו הראשונים ממתי כלל ישראל קבלו דין 'ישראל', האם מברית בין הבתרים כבר יצאו מכלל שם בני נח וזכו למעלתם של כלל ישראל, או שרק ממתן תורה זכו למעלה זו. וברמב"ן (שמות כד, י) מבואר שנקט שכבר מזמן ברית בין הבתרים יצאו מכלל דין בן נח, אך דעת בעלי התוס' שעד מתן תורה עדיין היו בכלל בני נח ולא זכו למעלת 'כלל ישראל', והפרשת דרכים לעיל (דרוש א) האריך בפלוגתא בזה.

והנה בברכת כהנים מרומזת נשיאת פנים לישראל 'ישא ה' פניו אליך', וכדאייתא בברכות (כ, ב) שעל ברכה זו שבברכת כהנים, מתאוננים מלאכי השרת והאומות, איך אתה נושא פנים לישראל, והרי כתוב בתורה אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד. ולמדנו מכאן שבברכת כהנים הראנו ה' את אהבתו אותנו, בכך שהבדלנו מן העמים שהרי לבני נח אינו נושא פנים, ואילו לישראל הוא נושא פנים.

ומעתה נראה שבזה נחלקו במדרש מהיכן זכו ישראל לברכת כהנים, כלומר מאיזה זמן זכו לגדולה זו להיות העם 'המובחר והמבורר', שהרי נשיאות פנים זו שייכת לבחירת כלל ישראל על פני האומות. ובה נחלקו במדרש, למ"ד אחד בחירת כלל ישראל התחילה מברית בין הבתרים, שבה יצאו מלהיות בני נח, ולכן אמר שזכו לברכת כהנים מאברהם, ולמ"ד אחד זכו לזה רק במתן תורה, שאז הובדלו מן העמים לגמרי, ולכן אמר שזכו מיעקב וכמו שנאמר בה 'כה תאמר לבית יעקב' עכ"ד. [ואע"פ שיעקב היה קודם מתן תורה, צ"ל שהפרשת דרכים נקט, שמכיון שהפסוק הזה נאמר במתן תורה, א"כ כוונת המ"ד שאמר מיעקב דהיינו ממתן תורה].

השפעת ברכת כהנים - בזכות שלושת האבות

ב ובאמת המעיין במדרש (שם) מתקשה בדבריו שהרי שם מבואר שלוש שיטות מהיכן זכו לברכת כהנים, והנה אע"פ שהסביר הפרשת דרכים שתי שיטות היינו שיטה א' שזכו מאברהם, ושיטה ג' שזכו מיעקב, אך עדיין לא ביאר לנו את שיטת ר' נחמיה שאמר מיצחק שנאמר 'ואני והנער נלכה עד כה', ומה עניין זה לבחירת כלל ישראל והפקעתם מלהיות בני נח.

ונראה לבאר את הדברים, ונקדים לבאר את שייכות ברכת כהנים לזכות

האבות, דהנה החיד"א בספר חומת אנך (שם, אות ה) הביא בשם הרוקח שבזכות ט"ו שנים שהיו האבות ביחד נתקיימו העולמות, וביאר החיד"א, שג' פסוקים שבברכת כהנים הם כנגד ג' אבות אברהם יצחק ויעקב, וסך הכל בברכת כהנים יש ט"ו תיבות, שהם ט"ו שנים שהאבות עבדו את ה' ביחד ובמעמד שלשתן, וע"י זה אלים זכותיהם לברך את ישראל יעו"ש.

ונראה להוסיף עוד, שברש"י (ר"פ לך לך) כתב על הפסוק 'ואברך ואגדלה שמך והיה ברכה', שזה מרמז על הברכה שניתנה לאברהם יצחק ויעקב, 'ואעשך לגוי גדול' - זהו שאומרים אלהי אברהם, ואברך - זהו שאומרים אלהי יצחק, ואגדלה שמך - זהו שאומרים אלהי יעקב. וכתב בעל הטורים שג' ברכות אלו מרמזות על ג' ברכות של ברכת כהנים, [ועוד ביאר שם דיש ג' תנין על כ', ומרמז על ששים אותיות שבברכת כהנים ולהלן יבואר עניין השישים בברכת כהנים]. ולהמבואר כאן מבואר היטב שג' אבות מרמזים על ברכת כהנים, שהרי דווקא זכות שלושת האבות הוא הכח המשפיע ברכה לישראל, ודו"ק.

וראה בכלי יקר (פ' נשא) על הפסוק (ו, כג) 'כה תברכו' שהביא דברי חז"ל במדרש שזהו מה שאמר בלעם (במדבר כג, טו) 'התניב כה על עולתך ואנכי אקרה כה', שכוונתו הייתה לבטל ולעקור את ברכת 'כה תברכו' שבברכת כהנים 'וכה יהיה זרעך' שנאמר לאברהם. ולפי המבואר כאן הוא מבואר היטב. שהרי ב'כה תברכו' נתבררו ישראל מהאומות וכנ"ל (אות א), וזהו מה שרצה בלעם לעקור, ודו"ק. [ועי' זוה"ק (ח"ג ר"י): שהאריך בענין כה תדבר שנאמר גבי בלעם].

קבלת התורה - קרן אילו של יצחק

ג ומעתה נראה לבאר את שייכות ברכת כהנים בפרט ליצחק אבינו [וראה באור דוד (פ' נשא) שכבר העמיד את יסוד הענין], דהנה ידוע שהקב"ה לא כרת ברית עם ישראל אלא על תורה שבע"פ, וכמו שאמרו בגיטין (ס, ב) 'א"ר יוחנן לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה שנאמר (שמות לד, כז) 'כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל'.

והנה כתב החת"ס בהקדמה לזו"ר דהראשון שהנחיל המסורת והאמונה בתורה שבע"פ היה יצחק, שהרי אברהם שמע מהקב"ה את הציווי על העקידה, אבל יצחק שמע רק מפיו של אברהם שאמר לו שכך אמר הקב"ה ויצחק שמע והאמין, וזה העיקר הגדול של תורה שבע"פ, וזהו מה שהנחיל לנו יצחק אבינו.

ולפ"ז נראה לבאר שזהו מה אמרו חז"ל במדרש שלדעת ר' נחמיה השפעת הזכות לברכת כהנים היא מיצחק, והכוונה בזה שזכותו של יצחק גוברת, היינו משום שעיקר ההנחלה והנשיאות פנים שזכו ישראל על פני האומות זה בזכות יצחק, שהרי הוא המנחיל הראשון של תורה שבע"פ ועל זה כרת הקב"ה ברית אתנו. וזהו שאמרו 'מיצחק, שנאמר ואני והנער נלכה עד כה', היינו החלק הזה של יצחק שקיבל את הוראת אביו כתורה שבע"פ, ודו"ק.

כח קביעות החכמים ועיקר התורה שבע"פ, ודו"ק.

נשיאות פנים אחר גזר דין - בכוח הציבור

ה' והנה בנדה (סט, ב) איתא, ששאלו אנשי אלכסנדריא את רבי יהושע בן חנינא כמה שאלות, ולהלן (ע, ב) שאלו 'כתוב אחד אומר כי לא ישא פנים ולא יקח שוחד, וכתוב אחד אומר 'ישא ה' פניו אליך', והגמרא משני 'כאן קודם גזר דין כאן לאחר גזר דין'.

והקשו תוס' (ד"ה כאן) מדוע בסוגיא בברכות (כ, ב) שטענו אומות העולם והמלאכים על מה שהקב"ה נושא פניו לישראל, השיב להם הקב"ה 'וכי לא ישא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך, והם מדקדקים [על] עצמם עד כזית ועד כביצה', ואילו הכא משני כאן קודם גזר דין וכאן לאחר גזר דין, ואמאי לא משני 'התם כי הכא או הכא כהתם'.

ותירצו תוס' 'ויש לומר דלעולם שינויא דהכא עיקר, וקרא דאמר לא ישא פנים, מיירי בין בישראל בין בעובדי כוכבים, בעובדי כוכבים אפילו קודם גזר דין, שזהו קו המשפט, ולישראל לאחר גזר דין, אבל הוא נכנס להם לישראל לפני משורת הדין ונושא להם פנים קודם גזר דין, כדמשמע הכא מקרא ד'ישא ה' פניו אליך', ומלאכי השרת אמרו לפני הקב"ה למה נכנסת לישראל לפני משורת הדין יותר מלעובדי כוכבים לישא להם פנים קודם גזר דין, והשיב לא ישא להם פנים וכו'. ומבואר מזה שאע"פ שיש נשיאות פנים מיוחדת לכלל ישראל, מ"מ גם לישראל אינו נושא פנים לאחר גזר דין, וכפי תירוץ הגמ' בנדה.

ואולם בר"ה (יז, ב) איתא, אמר רבי יוחנן גדולה תשובה שמקרת גזר דין של אדם שנאמר וכו', מיתבי השב ביתנים מוחלין לו, לא שב ביתנים אפילו הביא כל אילי נביות שבעולם אין מוחלין לו, לא קשיא הא ביחיד הא בצבור ע"ש בסוגיא, ומבואר שלציבור הקב"ה נושא פנים גם אחר גזר דין. ולהלן שם 'תא שמע שאלה בלוריא הגיורת את רבן גמליאל כתיב בתורתכם אשר לא ישא פנים וכתוב ישא ה' פניו אליך, נטפל לה רבי יוסי הכהן וכו' עד שבא ר"ע ולימד כאן קודם גז"ד כאן לאחר גז"ד, ומשני הגמ' 'ה"נ ביחיד'. ולפ"ז מפורש בגמרא שלציבור שפיר הקב"ה נושא פנים גם לאחר גזר דין, וזו המעלה הגדולה שיש לצבור.

תורה שבעל פה - הפקעת אומות העולם מנשיאות פנים

ו[הנה בגמרא במגילה (כה, ב) איתא ש'ברכת כהנים נקריין ולא מתרגמין, מאי טעמא, משום דכתיב 'ישא' ופירש רש"י 'משום ישא - שלא יאמרו הקב"ה נושא להם פנים, ואינן יודעין שכדאי הן לישראל לשאת להן פנים, כדאמרין בברכות לא כדאי הם לישראל לשאת להן פנים, אני אמרתי ואכלת ושבעת וברכת והן מחמירין על עצמן עד כזית עד כביצה'. ולכאורה צ"ע, דכיון שיש סיבה למה הקב"ה נושא פנים לישראל, א"כ מה החשש לתרגם את ברכת כהנים, ואם יתלוננו אומות העולם יש להשיב להם שיש טעם מיוחד שהקב"ה נושא פנים לישראל.

ולהנ"ל נראה ליישב שהרי עומק נשיאות הפנים הוא בזכות התורה שבע"פ, וגם זה נכלל במה שהשיב הקב"ה שהם מדקדקים עד כזית וכביצה שהוא תקנת חכמים ושייך לכוח המיוחד שניתן לישראל בתורה שבע"פ, והנה במקו"א נתבאר בהרחבה שמה שאמרו חז"ל שהקב"ה הציץ את התורה לאומות העולם, היינו רק התורה שבכתב, אך התורה שבע"פ היא שייכת בעצם רק לכלל ישראל.

ומעתה מבואר שפיר שאומות מתקנאים בישראל, שהרי זה גופא שזכו ישראל ל'ישא' הוא בזכות התורה שבע"פ, שהיא החלק בתורה שלא הוצע כלל לאומות העולם, ותורה שבע"פ כלל לא רצו לתת לאומות,

ובזה יבוארו היטב דברי הטור (או"ח סי' תי"ז) שכתב הג' רגלים הם כנגד שלושת האבות, ו'שבועות כנגד יצחק שתקיעת שופר של מתן תורה היה בשופר מאילו של יצחק', ולכאורה צ"ע מדוע מחמת שתקעו בקרן אילו של יצחק במתן תורה, לכן כל מתן תורה הוא כנגד יצחק.

ולפי המבואר נראה לבאר את הדברים שבאמת כלול בזה עומק נפלא, שמה שתקעו בהר סיני בקרן אילו של יצחק, היינו משום שיצחק הוא יסוד תורה שבע"פ ששורשה במה שקיבל יצחק את דברי אביו בעקידת יצחק וכדברי החת"ס הנ"ל, ומעתה נראה שזוהי כוונת הטור שהבירור של כלל ישראל בחג השבועות הוא בזכות התורה שבע"פ, שהרי על זה כרת הקב"ה עמנו ברית, ולכן המהות של חג השבועות - יום מתן תורתנו הוא כנגד יצחק, וא"ש היטב.

ברכת כהנים - כנגד שישים מסכתות

ד[ובאמת כל עיקרה של ברכת כהנים רומז על תורה שבע"פ, דיעוי במהרש"א בסנהדרין (י, ב) שהביא מחז"ל במדרש רבה (שה"ש ג, ו) על הפסוק (שם ג, ז) 'הנה מטתו שלשלמה שישים גבורים סביב לה' שאלו ס' תיבות שבברכת כהנים ע"ש. ועי' בקינות לט"ב (קינה י"ג, מהקליר) שכתב 'אי כה שיח שישים אותיות הקדומות, כה תברכו, לשישים גבורים דומות', ונראה שכוונתו לדברי חז"ל שברכת כהנים היא כשישים גבורים.

והנה בחז"ל (בזוה"ק ח"א רנ"ג ע"א) איתא, שישים גבורים הם כנגד ס' מסכתות. וא"כ נמצא שכל אות שבברכת כהנים מרמזת על מסכת אחת מתורה שבע"פ, ולהנ"ל הדברים מבוארים מאוד, שהרי כל נשיאות הפנים והבירור שיש לישראל על האומות שהתחדשו בברכת כהנים הם בזכות תורה שבע"פ, דהא לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא על תורה שבע"פ, ולפיכך כל אות בברכת כהנים רומזת למסכת אחרת, ואפשר שגם זה נכלל בקינת הקליר.

ובזה נראה לבאר מה שאמרו חז"ל בסנהדרין (י, ב) לגבי עיבור השנה 'כיצד, אמר רשב"ג בשלשה מתחילין, ובחמשה נושאין ונותנין, וגומרין בשבעה וכו'. ואמרין, הני שלשה חמשה ושבעה כנגד מי וכו' חד אמר כנגד ברכת כהנים. ופירש רש"י 'בפסוק ראשון שלש תיבות, והשני חמש, ושלישי שבע תיבות'. וצ"ע מה השייכות בין עיבור השנה לברכת כהנים, עד שדיני עיבור השנה נרמזים בפסוקי ברכת כהנים [ועי' במהרש"א (שם) מש"כ בזה].

ונראה דהנה בעיבור השנה חזינן את גודל כוחם של חז"ל, וכמו שביארנו (במקו"א) שבמתן תורה ניתן כח לתורה שבע"פ לקבוע כוונת התורה עד שעל כך נאמר 'לא בשמים היא', ויש כח לחכמים לשנות סדרי הבריאה מכח התורה שבע"פ, וזוהי המתנה בתורה שבע"פ, וזה חזי' במיוחד בעיבור השנה.

וכמו שאמרו חז"ל בירושלמי בכתובות (פ"א ה"ב) אמר רבי אבין 'אקרא לאלוקים עליון לקל גומר עלי' (תהילים נז, ג) בת שלש שנים ויום אחד ונמלכין בית דין לעוברו הבתולין חוזרין ואם לאו אין הבתולין חוזרין, ע"כ. ומבואר שבכוח שניתן לחכמים לעבר את השנה, נמסר להם כוח לפעול ולשנות את סדרי בראשית, וע"י קביעתם לעבר את השנה בתולי הקטנה שוב חוזרים כקטנה פחות מבית שלוש, וזהו מכוח סגולת כוח התורה שבע"פ וקביעת החכמים לשנות את הטבע.

ומעתה מבואר היטב שענין זה שייך לנשיאות חן המיוחדת שניתנה לישראל בברכת כהנים, שברכת כהנים עצמה רומזת למעלת ישראל ושייכותם לתורה שבע"פ, ומבואר היטב שדיני עיבור השנה נרמזים בפסוקים של ברכת כהנים, שהרי דיני עיבור השנה הם הביטוי החזק של

כל שהעולם נברא בשביל כלל ישראל שנמשלו לחיטה. וכפי המבואר לעיל (אות ג) עיקר כריתת הברית עם ישראל הייתה בזכותו של יצחק ע"י התורה שבע"פ, ובדבר זה מיוחדים ונבדלים כלל ישראל מאומות העולם.

ובאמת שגם לעתיד לבוא הגאולה העתידה תהיה בזכותו של יצחק, וכדאיאתא במסכת כלה (ספ"ז) 'תנו רבנן, לעתיד לבוא, בן דוד באמצע, אדם שת ומתושלח מימינו, אברהם יעקב ומשה משמאלו. ומקשינן, מאי טעמא דשבקיה ליצחק, אמר רבא יצחק עדיפא מינייהו קא אתי, דאמרי ליה כל ישראל, כי אתה אבינו', ומבואר שיש מעלה מיוחדת בזכותו של יצחק לזכות לגאולה.

ולפי המבואר עיקר העניין משום שיצחק הוא יסוד תורה שבע"פ, וכבר הבאנו (במקו"א) מדברי חז"ל במד"ר (ויקרא ז, ג) ש'אין כל הגלויות הללו מתכנסות אלא בזכות משניות, מה טעמא, גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם', ובדומה לזה איתא בב"ב (ח, א).

ונראה שהכוונה בזה כמו שאמרו בשבת (פט, ב) 'לעתיד לבא יאמר לו הקב"ה לאברהם, בניך חטאו לי, אמר לפניו רבונו של עולם ימחו על קדושת שמך, אמר אימר ליה ליעקב וכו' אמר לפניו רבש"ע ימחו על קדושת שמך, אמר לא בסבי טעמא, ולא בדרדקי עצה, אמר לו ליצחק בניך חטאו לי, אמר לפניו רבש"ע בני ולא בניך, בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע קראת להם בני בכורי, עכשיו בני ולא בניך וכו' עי"ש בכל המאמר, ועכ"פ מבואר בגמרא דלעת"ל הברור יהיה ג"כ בזכות יצחק, והיינו בזכות תורה שבע"פ וכו"ל.

ונמצא א"כ שבזכות מתן תורה וקבלת התורה שבע"פ, זכו ישראל לברור שנקראים 'כלל ישראל' וממילא שייכים הם ב'ישא ה' פניו אליך', וגם לעתיד לבוא עיקר הברור יהיה ע"י יצחק יסוד תורה שבע"פ, וע"י כך המון יתגדף - היינו אומות העולם, ותשאר רק החיטה הרומזת לכלל ישראל.

ונתבאר עוד (אות ה) שבצבור יש לנשיאות פנים מעלה מיוחדת שמועילה אפילו לאחר גזר דין. ולכן כשזוכים ללמוד היטב בצבור, ולקבל את התורה בצבור, בזה זוכים ל'אתה בחרתנו', ולי'ישא ה' פניו אליך' וזוכים לכל השפע הראוי, ויהי רצון שנזכה לכל זה.

פרשת נשא

למה נסמכה חנוכת המזבח לברכת כהנים ליל שב"ק פ' נשא תשע"ז ביהכנ"ס צא"י רמו"פ

לה' עוז לעמו יתן, היינו השפעת התורה בשלימות, כך הוא סמוך לחנוכת המשכן, וכן נמי כיון שמזמור שיר חנוכת הבית נאמר עם כינון בית המקדש, סמך הכתוב מזמור זה, לה' יברך את עמו בשלום.

ה' עוז לעמו יתן - ה' יברך את עמו בשלום

[ב] והנה בגמרא בזבחים (קטז, א) מבואר שבזמן מתן תורה, נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו מה קול ההמון אשר שמענו, שמא מבול בא לעולם וכו' אמר להם חמדה טובה יש לו בבית גנוזי שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם וביקש ליתנה לבניו שנאמר ה' 'עוז לעמו יתן, מיד פתחו כולם ואמרו ה' יברך את עמו בשלום עי"ש. ויש להתבונן בדבר מה הטעם שבירכו את ישראל ואמרו ה' יברך את עמו בשלום.

וביאר בספר 'דברי מהרי"א' שבאמת גם האומות ידעו שהקב"ה נותן את

ה'ישא' שבזכות תורה שבע"פ אינו מתרגם, שהרי אומות העולם מתקנאים בישראל בזה שהם לא היו שייכים לתורה שבע"פ ולנשיאות פנים, ודו"ק.

הברור והגאולה לעתיד לבוא - כוחו של יצחק

[ז] **ומכל** הדברים האלו נתבאר לנו עוצם מעלת 'חג השבועות' שהוא זמן מתן תורתנו, שהרי כלל ישראל התבררו וקיבלו את הגדרת 'כלל ישראל' במתן תורה, ונתבאר עוד שהברור היה בזכות יצחק, וזה היה התפקיד המיוחד של השופר שהיה מקרן אילו של יצחק, שהרי בזכותו של יצחק זכו לתורה שבע"פ וכמו שנתבאר.

ונראה שבאמת יש עוד ברור מ'ישראל על פני האומות, וברור זה יהיה לעתיד לבוא. דהנה בשל"ה הקדוש (שבועות, תו"א, הגה ז) הביא שחטה עולה בגימטרי' כ"ב כנגד אותיות התורה, וזהו שמקריבים בשבועות מנחה חדשה מחיטים.

אכן נראה שנרמז בזה עוד, שחג השבועות זמן מתן תורה, הוא החג שבו התבררו ישראל ונבחרו על פני האומות להיות עם ה', ונרמז עניין זה בהבאת מנחת חיטים, שהיא נבררת מתוך הפסולת והסיגים הנמצאים מסביב לעיקר החיטה, וכבר הבאנו במקו"א מהשל"ה (שם) שהביא מהזה"ק ש'ישראל שהם בפנימיות נקראים חטה, והאומות הם כ'מוץ ותבן'.

והנה במדרש רבה (סו"פ וישלח פג, ה) איתא התבן והקש והמוץ מריכים זה עם זה, זה אומר בשבילי נזרעה השדה, וזה אומר בשבילי נזרעה השדה, אמרו החטים המתנינו עד שתבואו הגורן ואנו יודעים בשביל מה נזרעה השדה, באו לגורן ויצא בעל הבית לזרותה הלך לו המוץ ברוח, נטל את התבן והשליכו על הארץ ונטל את הקש ושרפו, נטל את החטים ועשה אותן כרי וכל מי שרואה אותן מנשקן וכו', כך אומות העולם הללו אומרים אנו עיקר ובשבילנו נקרא העולם, והללו אומרים בשבילנו נברא העולם, אמרו להם ישראל המתנינו עד שיגיע היום ואנו יודעים בשביל מי נברא העולם וכו', ועליהם הוא אומר (ישעיה מא) תזרם רוח תשאם וסערה תפיץ אותם, אבל ישראל ואתה תגיל בה' קדוש ישראל תתהלל עכ"ד.

ומבואר שעיקר הברור הוא לעתיד לבוא הוא ש'תזרם רוח תשאם', והוא ממש כברירת חיטים מהמוץ שלהם ע"י הרוח, ולכן בחג השבועות מקריבים קרבן חיטה, כדי לרמז על הברור שיהיה לעתיד לבוא שלבסוף יתגלה לעין

השפעת התורה - ע"י השכנת שלום

[א] **בעל הטורים** (ז, א) ביאר מה שנסמכה חנוכת מזבח לברכת כהנים, 'כדי שלא תשלוט עין רעה במלאכתם לכך ברכם תחילה (תנחומא נשא יז). וסמך למשכן שבזכות המשכן יהיה שלום (מד"ר יב, א). וכן דוד סמך ה' יברך את עמו בשלום (תהלים כט, יא) למזמור שיר חנוכת הבית (שם ל א)'.
וביאר הדברים, דהנה תחילת הפסוק 'ה' עוז לעמו יתן', ואיתא בחז"ל בכמ"ד (ועי' מד"ר שה"ש ב, ג) שאין עוז אלא תורה שנאמר ה' עוז לעמו יתן. ולזה 'עוז' שהוא התורה אינו יכול להיות בשלימות בלא 'שלום' וזהו שנאמר 'ה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום', שרק באופן של שלום ה' עוז לעמו יתן.

וביאר הדברים, דהנה תחילת הפסוק 'ה' עוז לעמו יתן', ואיתא בחז"ל בכמ"ד (ועי' מד"ר שה"ש ב, ג) שאין עוז אלא תורה שנאמר ה' עוז לעמו יתן. ולזה 'עוז' שהוא התורה אינו יכול להיות בשלימות בלא 'שלום' וזהו שנאמר 'ה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום', שרק באופן של שלום ה' עוז לעמו יתן.

ומעתה המשכן והמקדש שהם מקור השפעת התורה בישראל, וכמו שנאמר 'כי מציון תצא תורה', נזקקים בהעמדתם לברכת שלום, ובכך זוכים

ב. יותר מכך שכלל ישראל הם כגוף אחד ממש וכל אחד ואחד הוא כאיבר מהגוף השלם של 'כלל ישראל'. ועי' בדבריו שם שביאר שבחינה א' היא הבחינה של השלום שהיה אהרן שהיה אוהב שלום ורודף שלום, אך הבחינה הב' היא ע"י משה רבינו שהיה מאחדם כגוף אחד ממש ע"י שלמדם תורה ומצוות. עי"ש.

נותן עוז ותעצומות - לקיום התורה

ד] והנה בפשטות עוז זה התורה בעצמה, וכמו שנאמר ה' עוז לעמו יתן היינו שה' נתן לנו את העוז שהוא התורה וכפי המבואר בסוגיא בזבחים, אך יש בזה פירוש נוסף שה' יתברך נתן לנו 'עוז' עבור קיום המצוות, וכמו שביאר בספר מנחת עני (פרשת במדבר) שהקב"ה 'נותן עוז ותעצומות לעם'.

וביאר הדברים שבמעמד הר סיני היו קולות וברקים, וע"י כך ניתנו לעם ישראל עוז ותעצומות לקיום התורה והמצוות, ולעמוד בכל הדורות בעוז ותעצומות כנגד כל הניסיונות הקשים, ולכן נתנה התורה בקולות וברקים, והאומות לא הבינו דבר זה למה ניתנה תורה בקולות וברקים וחשבו שזה סימן למבול, עד שאמר להם בלעם כי ה' 'עוז' לעמו יתן, שה' יתברך נותן את התורה בצורה הזו לעם ישראל בכדי שיקבלו את העוז והכוח לעמוד בכל הניסיונות.

ובאר החיים הקדוש (ז, ח) כתב על הפסוק 'ביום השני הקריב נתנאל בן צוער נשיא יששכר' שהקדים הזכרת שמו קודם לזיכרון הנשיאות, כדי לעשות לו גדר המעלה גם בלא חשיבות הנשיאות, מה שאין כן כל שאר הנשיאים שהקדים זיכרון הנשיאות לשמם.

והוסיף עוד 'ובשמו הזכיר זיכרון התורה ואמצעות קנינה, זיכרון התורה, נתנאל נתן - אל, על דרך אומרו (משלי ד) לקח טוב נתתי לכם. אמצעות קניינה, בן צוער שאין התורה נקנית אלא על ידי יסורין, כך היא דרכה של תורה (גיטין נז, א) אדם כי ימות באהל, ואולי כי לצד זה גם כן הקדים זיכרון שמו, לומר כי לצד המפעל הרשום בשמו שהיה בו, זכה להיות נשיא לבני יששכר יודעי בינה לעתים'.

ולמדנו א"כ שמעלתו המיוחדת של נתנאל בן צוער נשיא יששכר שהיה הסמל לתורה מתוך ייסורים, וזהו שהביא לזכות להיות כמעלה עצמית הרבה יותר מהנשיאות, ומתוך כך זכה גם להיות 'נשיא יששכר' שהם סמל השפעת התורה בישראל, וכמו שנאמר 'יודעי בינה לעתים', וכבר נתבאר בכמה מקומות גודל מעלת שבט יששכר וכוח השפעת תורה שבע"פ בכלל ישראל ע"י, וכל זה בא ע"י לימוד התורה מתוך ייסורים וזהו 'עוז לעמו יתן', לזכות לעמוד בתורה גם מתוך ייסורים.

למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך

ורבינו בעל הברכת פרץ כתב ד'הנה לא נתבאר בגמ' כמה פחו עליו יצרו כשראה את עצמו יפה תואר, ובמה ביקש לטורדו מן העולם, לאיזה חטא נמשך כשהסתכל בבבואה שלו, אבל מתוך התשובה שהשיב לעצמו "רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה", מוכח שפחית יצרו לטורדו מן העולם היתה מה שנכנס בו איזה מחשבה של גאווה, וכדקאמר למה אתה מתגאה וכו'. ועי' היתה כל החרדה הזאת, וזה מה שבקש היצר לטורדו מן העולם, ובודאי שאין לך הטרדה ועקירה מן העולם גדול מזה, מאחר דכתיב תועבת ה' כל גבה לב, ואמרו חז"ל בפ"ק דסוטה שאמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם, והיינו שהגאווה מסלקת את השכינה ממנו, ונשאר כמופקר ונתון ביד כל מוצאו, ויצרו מתגבר עליו רח"ל.

התורה לעם ישראל כי הלא גם להם הציע לקבל התורה ולא רצו לקבלה, אלא שסברו שמתן תורה צריך להיות בו' סיון, וכשראו שעבר ו' בסיון ולא ניתנה תורה, ועם זאת יש רעש גדול ביום ז' בסיון חשבו שגם ישראל לא רצו לקבל, והקב"ה מחזיר את העולם לתוהו ואמרו ה' למבול ישב, אמר להם בלעם ה' עוז לעמו יתן היינו שקבלת התורה ביום זה.

והנה בטעם הדבר שהוסיף משה יום אחד מדעתו, יש לבאר שבכל יום מר"ח סיון התברכו ישראל בברכה אחת מהברכות שמוזכרות בשם שלום, והרי יש ז' ברכות, תורת חיים, אהבת חסד, צדקה וברכה, רחמים, חיים ושלום, ובלא הוספת יום אחד לא היה את היום בכדי להתברך ברכת השלום ובלא ברכת השלום אי אפשר לזכות לתורה, ולפיכך הוסיף משה יום אחד מדעתו שיזכו גם כן לברכת השלום, ולפיכך ענו האומות ואמרו ה' יברך את עמו בשלום היינו הברכה שנוספה להם ביום ז' בסיון.

ברכת 'שלום' כוללת כמה פרטים

ג] ובאמת שברכת ה'שלום' היא ברכה שכוללת הרבה פרטים, א. שיהיה שלום בעולם ב. שיהיה שלום ביניכם לבין עצמכם, וכמו שאמר הפסוק (ויקרא כו, ו) ונתתי שלום בארץ, וכתב הרמב"ן דהלא כבר כתיב וישבתם לבטח בארצכם אלא הכוונה שבפסוק זה נוספה ברכה שיהיה 'שלום ביניכם'.

ונראה שנכלל עוד בברכת השלום ענין שלישי, ע"פ דברי העונג יו"ט (סוף דרוש ב' לחג השבועות) שביאר הא דמבואר בפסחים (דף סח:) הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, מאי טעמא יום שניתנה בו תורה לישראל, וביאר את הענין, שהרי כל העוסק בתורה עושה שלום בין פמליא של מעלה לפמליא של מטה, וביאר הר"מ אלמושינו שבאמת לנפש האיש הישראלי אין קיום להיות מחוברת עם הגוף העכור, כי הם שני הפכים בדבר אחד, שהרי זה מושך למעלה וזה למטה, והתורה משימה שלום ביניהם.

ולפיכך אמרו הכל מודים בעצרת דבעינן לכם, היינו להראות שעל ידי עסק התורה זוכים לעשות שלום בין צרכי הגוף לצרכי הנפש ועי"ש בעונג יו"ט, וזה שלום שהאדם עושה בתוך עצמו ע"י התורה, שרק ע"י התורה נעשה שלום בפנימיות האדם בחלקים שסותרים זה לזה, וגם זה בכלל ברכת השלום שהוצרכו ישראל לזכות לכך ע"י קבלת התורה.

וכבר הבאנו במקו"א מדברי הנחלת דוד (דרוש יא) שיש שתי בחינות של שלום בכלל ישראל, א. שנמשלו לבית שכמו בבניית בית שנבנה כשמניחים לבניה על גבי לבניה ומחברים אותם בסיד זה לזה, כך כלל ישראל נבנים ומתאחדים זה עם זה, וזהו שנאמר 'בית יעקב' 'בית ישראל',

ניירות פרישה מתאוותיו - עד שירגיש את פעולותיו כיחס אל אדם אחר [א בגמרא בנדרים (ט, ב), אמר רבי שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד, פעם אחת, בא אדם אחד נזיר מן הדרום וראיתיו שהוא יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, אמרתי לו בני מה ראית להשחית את שערך זה הנאה, אמר לי רועה הייתי לאבא בעירי, הלכתי למלאות מים מן המעיין, ונסתכלתי בבבואה שלי, ופחו עלי יצרי ובקש לטורדני מן העולם, אמרתי לו רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך, במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה, העבודה שאגלחך לשמים. מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו, אמרתי לו בני כמוך ירבו נוזרי ניירות בישראל, עליך הכתוב אומר איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה'.

שמת, וכמו ההיא דאכלי ארי בריחוק תלתא פרסי מיניה דריב"ל, ולא אישתעי אליהו בהדי' ולכן מביא קרבן, עכ"ד. ולמדנו מדבריו גודל עוצם מעלת וקדושת הנזיר, שלגודל מעלתו לא היה ראוי שימות עליו מת בפתע פתאום, שבזכות קדושתו העצומה היה צריך לבקש רחמים ולעצור את הגזירה.

מידת הגאווה - תועבת ה'

ג] והנה כפי שנתבאר לעיל, עיקר מעלת הנזיר הוא במה ששובר הגאווה שבו, והמידה הזו מגונה ביותר, ובגמרא בסוטה (ד, ב) אמרו מאי דכתיב תועבת ה' כל גבה יד ליד לא ינקה, אמר רב כל מי שיש בו גסות רוח (כך תיקן רש"י) אפילו הקנהו להקב"ה שמים וארץ כאברהם אבינו דכתיב ביה הרימותי ידי אל ה' קל עליון קונה שמים וארץ לא ינקה מדינה של גהנום וכו' ע"ש.

והקשה בפרשת דרכים (דרוש ט"ז) מה היה ס"ד שינצל מן העונש בזה שהקנה להקב"ה שמים וארץ, וכי המצוות שעשו מכפרים לו על גאוותו, ועוד הקשה למה תלה העניין באברהם ולא אמר אפילו יש בידו תורה ומעשים טובים, ועוד הקשה למה אמר אפילו הקנה שמים וארץ כאברהם, ולא אמר שעמד בעשרה ניסיונות כאברהם או ששמר את כל התורה כאברהם.

וכתב לבאר ע"פ מה שאמרו במדרש רבה (בראשית יב, ח) 'אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, אר"י בן קרח בהבראם - באברהם, בזכותו של אברהם נברא העולם'. ובטור חו"מ (ס"א) איתא בשם ה"ר יונה ז"ל, דהא דתנן רשב"ג אומר על ג' דברים העולם קיים, על הדין ועל האמת ועל השלום, שאין פירושו שבשביל ג' דברים אלו נברא העולם, שהרי בתחילת הפרק תנן על ג' דברים העולם עומד, ואינם אלו שזכר כאן, אלא מתחלה אמר שבשביל ג' דברים נברא העולם, והם התורה והעבודה וגמילות חסדים, ואח"כ אמר העולם קיים פירוש אחר שנברא העולם מתקיים ע"י אלו שהם על הדין ועל האמת ועל השלום ע"כ.

והקשה הב"י 'וא"ת והלא בג' שנברא העולם יספיק לקיומו שמי שהוא סיבה להיות הדבר כ"ש שיקיימו'. ומתבאר בדבריו שהוא סיבה שבשבילו נברא העולם כ"ש שבשבילו יתקיים העולם. א"כ אפוא כיון שלמדנו שבשביל אברהם נברא העולם, כ"ש שמתקיים בשבילו.

והנה בחולין (פט, א) איתא, אמר רבי אילעא אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה, שנאמר תולה ארץ על בלימה. רבי אבהו אמר מי שמשים עצמו כמי שאינו, שנאמר ומתחת זרועות עולם. ונמצא א"כ שהענוה היא סיבה לקיום העולם.

ומעתה כתב הפרשת דרכים, שלזה בא לומר, אל יעלה בדעתך שכל מה שהרחיק ה' מדת הגאווה וחיבב מדת הענוה, משום שמדת הענוה היא סיבה לקיום העולם, והקב"ה חפץ בקיום העולם ולפיכך הרחיק מדת הגאווה, וא"כ אם ימצא באיזה אדם מעלה שבשבילה העולם מתקיים, לאיש כזה הותרה מדת הגאווה, לזה אמר כל מי שיש בו גסות הרוח אפי' הקנהו להקב"ה שמים וארץ כאברהם, שהוא סיבה לבריאת שמים וארץ וכ"ש שמתקיים העולם בשבילו, אפ"ה לא ינקה מדינה של גיהנם, לפי שמדת הגאווה פחותה ונמאסת מצד עצמה לא ינקה כל הנוגע בה וסופו יורש גיהנם, עכת"ד.

לע"נ

הר"ר שמואל בנימין ב"ר אברהם חנוך ז"ל
נלב"ע ז' בסיון

הרה"צ ר' יוסף אלימלך ב"ר יצחק אייזיק כהנא הי"ד
נלב"ע י' בסיון

ת.נ.צ.ב.ה.

וכפי שענינו רואות, באופן הרגיל הוא איפכא ממש, כי כרגיל אם מגידים לאדם איזו שבח או שנדמה לו שיש בו איזה הצטיינות, מה מאוד ישמח לבו וחושב את עצמו לעילא ולעילא, ובדמיונו הוא משוטט שהוא כמעט חד בדרא, וכי ראוי הוא מאוד לכבוד ולתפארת, ואינו עולה על דעתו כלל לחשוב שהלא נפל לפח הגאווה הארורה, שנעשה ע"ז תועבת ה' רח"ל. ואילו הרועה הזה שעליו הכתוב אומר איש כי יפליא וכו' להזיר לה', כשראה שיש בו איזה יתרון של יופי, נבהל ונחרד מאוד על דבר הרהור של גאות, ומיד הזכיר לעצמו שהוא בעולם שאינו שלו כלל, ועמד והקדיש את יפיו לשמים, וזהו נזיר להזיר לה'.

ובמשך חכמה כתב לבאר בפסוק (ו, יג) 'ביום מלאות ימי נזרו יביא אותי', ואיתא בסיפרי וכי אחרים מביאים אותו, והלא הוא מביא את עצמו, ד'הנה זמן הנזירות לא נזכר בתורה בהדיא, והוא משום שעיקר הנזירות הוא כמו שאמר "נזיר להזיר לה'". וביאר שמעון הצדיק, שהוא כהנזיר מדרום שפחו עליו יצרו וכו'. וזה לגדור עצמו מהתאוות והגאווה והמותרות. ועל זה אין זמן, רק כל אחד ישער בנפשו אם זמן זה יספיק לגדור כחות יצרו, אם די בשלושים או במאה, הכל לפי מה שהוא אדם.

והבחינה לדעת אימתי נגמר שלמותו ומעלתו, שכוחות יצרו לא יוליכוהו שולל, והחמדה לא יתעה להשכל, כשהוא מסתכל על עניני עצמו כמביט על מפעלות אחרים, ולבבו אינו חשוד באהבת עצמו, אז בטוח כי יקח מהנאות העולם כמוג הראוי ולא יבא למותרות. ואדרבא יינה מהעולם ויהיה דעתו מעורבת בין הבריות, כי אינו מכוונת הבורא שלא יינה מהעולם. רק זה בגדר רפואה, וכמו שאמרו נזיר חוטא. ולכן דבר בלשון שהוא מביא עצמו כמביא איש אחר, ובהשקפה שהוא רואה מעלת זולתו ושוקל במאזני צדק, כן ישקיף על עניני עצמו.

מעלת הנזיר - קדושת עולם

ב] והנה יש להתבונן במה שלמרות מעלת הנזיר, מביא הוא קרבן חטאת, וכתב הרמב"ן לבאר את העניין, וז"ל: ועל דרך הפשט, כי האיש הזה חוטא בנפשו במלאות הנזירות, כי הוא עתה נזיר מקדושתו ועבודת השם, וראוי היה לו שזיר לעולם, ויעמוד כל ימיו נזיר וקדוש לאלוקיו, כענין שאמר "ואקים מבניכם לנביאים ומבחוריהם לנזירים", השוה אותו הכתוב לנביא וכדכתיב "כל ימי נזרו קדוש הוא לה'", והנה הוא צריך כפרה בשובו להיטמא בתאוות העולם עכ"ל. ולמדנו מדבריו שהטעם שמביא חטאת אינו מחמת מה שהיה נזיר, אלא מחמת התביעה עליו שאינו עומד במעלתו ואינו ממשיך להתעלות אלא נופל מדרגתו וחוזר להיטמא בתאוות העולם.

ויש להוסיף עוד בגודל קדושת הנזיר, דבמשך חכמה כתב עה"פ (ו, ד) כל ימי נזרו קדוש הוא לה', 'פירוש אל תדמה שרק בפעולותיו יתקדש, אבל בעצמותו אינו קדוש, לכן אמר כל ימי נזרו קדוש הוא לה', כי הוא נעשה קדוש בעצמותו ונשגב במעלתו, כיון שהוא נפרד מהתאוות ונבדל מן המותרות ונוהר מכל אלה, הוא נעשה זך בחומריותו ונעלה בעצמותו, לכן אמר וכי ימות מת עליו בפתע, שלא היה צריך להיזהר מזה, כי הוא אנוס, והביא וכו', פירוש כיון שהוא איש קדוש ורום המעלה צריך להביא כפרה על שמת איש באהלו, וכמו דאמרו במכות בהא שיושב הרוצח עד מות כה"ג דהוי להו למבעי רחמין על בני דורו ולא בקשו, והנזיר מעלתו כמעלת כה"ג, שלשניהן נזר אלוקי על ראשו, וזהו אשר חטא על הנפש

הספר שיחבר אותך לתוכנו של חומש במדבר!

מאוצרו המופלא של מגיד המישרים
הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

להורים ולמחנכים | מורים ומורות | צעירים ומבוגרים

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ניתן להשיג את הספרים בבית משפחת טורק
רח' ר' עקיבא 6 | ברכפלד | 08-9742475

טלפון להזמנות:
050-4172546

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 249
אייר תש"פ

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

במקומות שאין עירובין טובים, או שאינם מהודרים, וכל תזוזה קלה של הכסא, או הבאת סידור אל הגדר, יכולה להיות טלטול ד' אמות בכרמלית, או הוצאה מרשות לרשות. מאות אלפי אנשים, התחילו לדון בהלכות עירובין, מה נקרא טלטול, ומה לא. מה נקרא רשות היחיד, מתי רק מדאורייתא ומתי מדרבנן, ומה הנפק"מ כשעומדים בכרמלית, מה הם דיני המחיצות, מהו הגובה ומה שיעור לבד, ואם זה מבד או מגדר חיה, מהו שיעור הלחי והחוזק שלו, כיצד להעמיד אותו ומאיה חומר שעוד לא חשבו עליו אפשר לעשות אותו, מה התנאים לפי תקרה, ומה פוסל את העומד מרובה. (כיצד מזכים את הפת, ומהו הנוסח הראוי לומר עליו. מה עושים כשיש עובדים זרים ביחידת דיור, ומה הפתרון כשאי אפשר לשכור מהם). ומדיבורים אל המעשה, אספו קרשים, קשרו חוטים, חיברו את החצרות, השלימו את הגדרות, קראו לת"ח הבקאים בעירובין, והוסיפו לתקן לפי ההלכות והכללים.

לא באנו להתריע על החיזוק של כל אחד מאיתנו בשמירת ההלכות עירובין, כי החיזוק הזה כבר נעשה. גם מי שחשב שעירובין לא נוגע אליו למעשה, כי הוא לא מטלטל שום דבר, כבר למד זאת על בשרו. וגם מי שתמיד מטלטל, נוכח לראות את העירוב שהשכנים עשו לו בחצר, ולא היה יכול להישאר 'עם הארץ' נוכח הויכוחים הסוערים שהתעוררו בסיום התפילה, על כשרותו של לחי או חוט דק מן הדק, גם הוא נעצר להאזין להלכות הלא מצויות, ולהעשיר את ידיעותיו בתורה ובהלכה.

המטען שלנו לכל החיים

לא נשאר לנו אלא לזכור את ההלכות שלמדנו, ואת שימת הלב שיצרנו, על כל תזוזה של חפץ קטן, גם כשהוא בתוך חצר הבנין, ולהשתמש בזאת כשבני המשפחה יסעו בעז"ה למקום מנוחה, ושם יש הרבה ישובים שאין עירוב כהלכה לצערנו, נדע ונזכיר לבני המשפחה, ולכל הקבוצה, שגם בתוך החצר ואפילו במרפסת שבקומת הקרקע, יתכן שאסור לטלטל ולהזיז כסא או ספר קריאה, להסיע את הבימבה, או לנדנד את העגלה. נצטייד מראש בחוטים ושאר אביזרים, שיעזרו לנו להקים עירוב בחצר כהלכה, ועל כל שאלה שמתעוררת, נשאל ונברר, ונקיים את כל פרטי ההלכה.

בגליונות האחרונים הבאנו הרבה דוגמאות משאלות שהתעוררו בעשיית העירובים בחצרות, ובשאלות המיוחדות שהגיעו בעקבות הקורונה. כמו כן בשיעורים הנמסרים בטלפון, במערכת קול הלשון, עמדנו על נושאים רבים, ובכל נושא השתדלנו להביא את מגוון האפשרויות והלכותיהן המשתנות. ניתן לשמוע בקו הטלפון 073-295-1621, שלוחה 4, בשיעורים האחרונים.

בגליון זה נביא עוד שאלה מקורית שאינה מצויה ביום רגיל, ובכל אופן יש אנשים שזה נוגע להם גם מחוץ לתקופת הקורונה, כאשר זקוקים לצאת ידי חובת שבת נופש בישוב, ויחד עם זה לטבול טבילת שחרית, ובאין מקוה פתוח בישוב, מחפשים לטבול בים או בנהר [באופן שנמצא בתוך התחום, ובאופן שנזהרים מסחיטת השיער], יש לשים לב גם לדיני טלטול המבוארים בשר"ע.

טלטול המים כשיצא מטבילה בנהר, ובנהר עצמו

בין השאלות המיוחדות שהתפתחו בעקבות הקורונה, היתה שאלה מכמה מקומות בענין הטבילה בנהר או מעין, לאחר שנסגרו המקוואות, וגם אחרי שנפתחו בהגבלות מיוחדות, אנשים חיפשו פתרונות לקיים את הענין לטבול לפני התפילה. השאלה לא היתה בענין כשרות הנהר והמעין, ויש בזה תנאים שאינם שייכים לעניינינו, ובדאי שאם יש דבר המחויב טבילה מהתורה, או אפילו מדרבנן, כגון בטבילת כלים, אין

עבור מה הגיעה הקורונה?

בימים אלו אנו זוכים ברחמי ה' וחסדיו לחזור אל בית ה', בפתיחת בתי הכנסת והכוללים, בואו שערי בתודה חצרותי בתהילה. הודו לו ברכו שמו, כי טוב ה' לעולם חסדו, וברחמי המרובים המעיט את הידיבות הנגיף מעלינו, בזמן שברוב העולם ממשיך להכות אלפים ורבבות, וכאשר בא באופן יוצא מדרך הטבע, יסור מעלינו כעת למעלה מן הטבע, להראות יד ה' וגבורתו, בארץ אשר תמיד עיני ה' אלוך ביה. כזכרם של יהודים, מבין כל אחד שרצון ה' הוא ללמדנו בתיקון איזה דבר, ואין איתנו יודע במה. יש זועקים על לשון הרע, ומראים עד כמה כל ענין הבידוד דומה להלכות צרעת, ואחרים מוצאים גימטריא ששמו דומה לקרינת המכשירים הטמאים, ואחרים אומרים על כתר הצניעות של הנשים, ואולי גם כדי שנפחית את הוצאות עולם הזה בחתונות הפאר, וכן הלאה בכמה אותות ומופתים, אשר רואים בנגיף יד מכוונת לכל דבר. ובאמת ודאי שאינו בשביל דבר אחד בלבד, והקב"ה האומן הגדול יוצר הבריאה, טמן בזה הרבה תועלת בשבילנו שנתחזק בהרבה דברים, ואין לתפוס ולומר היתכן שכל אחד מוצא דמיון אחר, מהו האמת ומי מביניהם צודק.

משל למה הדבר דומה, לאדם מבוגר, שהרבה ממערכות גופו כבר אינן תקינות, הלב עובד חלש, הסוכר גבוה מידי, הכליות אינן מבררות היטב את הדם וכו', והוא יוצא ובא ברופאים, רופא הלב נותן רשימת מאכלים, ורופא הכליות עם רשימה אחרת, ובעקבות הסוכר יש להוסיף עוד הגבלות כהנה וכהנה, ואותו אדם בקושי יודע מה נשאר לו לאכול. עד אשר הגיע אל הרופא המומחה, שנתן לו טיפול שמועיל כל הדברים יחד, ובהתבוננות בטיפול וברשימה של אותו רופא, רואים כמה חכמה טמונה בה, וכל מאכל שהומלץ מכון גם כנגד חולשת הלב וגם כנגד אי ספיקת הכליות, וגם להפחתת הסוכר, הרי זה מדהים.

הקב"ה רופא כל בשר, ורופא תחלואי נפשינו, ראה את חולשת הלב בעבודת ה', ואת חוסר הביטחון שלנו בין הדברים הטובים לפסולת, וכמה צריך להפחית מתענוגות העולם ומרדיפת הפאר, ונתן לנו טיפול אחד ושמו קורונה, שבו הראה לנו להתחזק בכמה דברים, וכל אחד מוצא בו את חלקו, הן בדברים הצריכים חיזוק בעבודת הלב, והן בדברים שצריך לברוח מן הרע, והן בקדושת בתי כנסיות, והכל אמת בחכמתו יתברך, וא"כ איך נבוא ונשאל מי מהם נכון, הרי לב יודע מרת נפשו, לא רק דבר אחד אנו צריכים לרפא, וכי החולה הנ"ל יאמר אני יטפל רק בדבר אחד ודי, אם יטפל בתיקון הלב ולא יטפל בסוכר, לא ירפא לו ח"ו.

הימים האלו הם בשביל שנממש את הריפוי, נתחיל את החיים הרגילים עם שינוי גדול, אם לקח חשוב, לא שגרתי, "חיים שלאחר הקורונה", חיים של אהבת תורה ויראת שמים ויראת חטא.

החיזוק בעירובין כבר נעשה בהצר של הבית

לאחר כל זאת, גם אנו נאמר את חלקינו. זה לא על חשבון דברים אחרים, לא צריך לומר שכל הקורונה באה בשביל שנתקן עירובין. יש מקום לכל הדברים, ואין תפקיד נוגע בחבירו כמלוא נימה, ויחד עם רמזי הקורונה, בא גם העירובין, בלי רמזים, ובלי התראות להתחזק בעתיד, זה קרה כבר בפועל. בתוך ימי התקופה, היינו מוכרחים לעמוד על משמר ההלכה, זה דרש מאיתנו להתחזק, והביא אותנו ליראת שמים וזהירות מטלטול האסור.

לא באנו לחזק, אלא מצאנו אנשים מחוזקים, אנשים שנזהרו תמיד לא לטלטל מחוץ לבית, הגיעו בתקופת הקורונה לזמנים של נסיון, כאשר התפילות מתקיימות מחוץ לבתי הכנסת, בשטחים פתוחים,

להקל לטבול בהם, כי יש בזה הרבה דינים בכשרות, שאדם מן השורה לא מעלה על דעתו אפילו דברים פשוטים, ויכול לטבול כולו ולהישאר בטומאתו, וכבר הזהירו על כך גדולי הפוסקים. אבל לגבי טבילה שאדם טובל רק לתוספת קדושה ולטומאת קרי, שאינה מן הדין, וגם יש בה כמה קולות שכתב המשנ"ב (סי' פ"ח סק"ד) שכשרה גם במים שאובין, שאינם כשרים למקוה, [אך צריך שלא יהיו זוחליו]. על כן אין למנוע מלטבול גם בנהר ומעיין שלא בדקנו את כשרותם. השאלה שנוגעת לעניינינו היא, בענין טלטול המים לאחר הטבילה, האם יש בהם טלטול, ומה השיעור שאפשר לזוז איתם, והאם יש פתרון לכך.

הנה יסוד הדין מבואר בשו"ע בהלכות שבת (סי' שכ"ו ס"ז) שהרוחץ בנהר, צריך שינגב גופו יפה כשעולה מהנהר, כדי שלא יישארו המים עליו ויטלטלו ארבע אמות בכרמלית. ובמשנ"ב (ס"ק כ"ב) הוסיף שהוא הדין בתוך הנהר עצמו כשעולה ממקום עמוק, וחצי גופו חוץ למים, צריך להיזהר שלא ילך כך ארבע אמות, כי הנהר הוא כרמלית, ונמצא שנושא ארבע אמות בכרמלית. ולפי זה כשיורד לטבול בנהר שבתחילתו המים נמוכים [רדודים], צריך להיזהר שלא ילך ארבע אמות רחוק משפתו, כי אם יכנס יותר, הרי בחזרתו ישא המים עליו ארבע אמות. עכ"ד המשנ"ב. לפ"ז הטובל בנהר צריך זהירות גדולה מאוד, כי בדרך כלל הנהרות בארץ ישראל אינם עמוקים, וברובם אין אפילו עומק י' טפחים [מלבד בימים הסמוכים לירידת הגשמים], ואדם שטובל נכנס הרבה כדי למצוא מקום עמוק בכדי לטבול, וממילא יש לו בעיה בחזרתו שהולך כשחצי גופו מעל המים, ומטלטל את המים שעליו.

יש אפשרות שאחרי שטבל במקום העמוק, יזחל בשכיבה כשראשו ורובו בתוך המים, ויתרומם רק בשפת הנחל, ואז יכול לצאת עוד מרחק של מטר מחוץ למים, בתוך ד' אמות מהמקום שהתרומם. אבל יש להדגיש שבפועל לא פשוט לעשות כך, וראוי להימנע מטבילה במצב כזה, שלא להיכשל באיסור טלטול.

ההבדל בין בור במעיין לשפת הנהר

יש מצב אחר שנשאלנו עליו בימים אלו, בכמה מקומות שאנשים הלכו לטבול במעיין, כגון ב'ליפתא' שנמצא סמוך לשכונת רוממה בירושלים, ובמעין 'עין לימור' הסמוך לכפר הערבי ליד טלסטון, ושם יש בור גדול ומים עמוקים, שאפשר לעמוד בתוכו ולטבול סמוך לשפתו, אם כן לכאורה זה מצוין, שהטובל יוכל לצאת ולהתלבש בתוך ד' אמות לטבילתו, ולהמתין עד שירדו המים מעליו, ללא חשש טלטול ד' אמות.

אלא שדוקא בגלל הבור יש איסור ללכת עם המים אפילו בתוך ד' אמות, כאשר עולה מן המים אל שפת הבור. משום שהבור של המים הוא רשות היחיד, ושונה מן הנהר שנחשב כרמלית. וההבדל בינו לבין נהר מצוי, מבואר במשנ"ב שגם נהר ששפתו עמוקה י' טפחים [בצורה זקופה או כשיעור תל המתלקט], עדיין יש שני צדדים פתוחים, הצד שדרכו מגיעים המים, והצד שדרכו יוצאים המים, נחשב כרמלית. אבל המעיין שיש הנ"ל שנביעתם קטנה אלא שיש בור עמוק שבו מתאספים המים, הרי הבור מוקף מכל צדדיו, ומה שבתוכו נחשב רשות היחיד.

לפ"ז יוצא חומרא גדולה לענין היציאה מהמים, כי כשעולה מהמים לשפת הבור, יוצא ומוציא את המים שעליו מרשות היחיד לכרמלית [השטח הפתוח שלפני הבור], וזה אסור אפילו בתוך ד' אמות. [כי מה שמותר להעביר בתוך ד' אמות הוא רק כאשר החפץ נשאר באותה רשות, משא"כ באופן שעובר לרשות אחרת אסור אפילו מעט]. וא"כ הטובל יצטרך להישאר באויר שעל המים ברשות היחיד, עד שירדו המים מעליו, וזה כמעט בלתי אפשרי.

האם אפשר לשבת על קירות בור הטבילה

השואל במקרה זה לא היה יכול לוותר על הטבילה בשבת במעיין, וחפש וביקש פתרונות להתיר לו לטבול ולצאת מהמים. המשיב במוקד חיפש ומצא רעיון שאינו מתאים לכל מקום, אבל במקרה זה הוא יכול להיות טוב, יש דין בשו"ע (סי' שמ"ה ס"ג) שהכתלים המקיפים את רשות היחיד, דינם כרשות היחיד, משום שאומרים מיגו דלאחרים עושה מחיצה, הוא עצמו לא כן שכן. ולכן מותר לקחת מרה"י ולהניח על הכתלים, ולהיפך אסור להרים מכרמלית ולהניח על הכתלים של רה"י. לפ"ז מכיון שהבור שבו מתאספים מים המעיין הזה היה בנוי עם קירות מעל פני הקרקע, א"כ הקירות עצמם נחשבות ג"כ לרה"י, ומותר לטלטל את המים שבבור אל שפת הקיר. ולפ"ז הפתרון הוא שלפני הטבילה יוריד בגדיו רק כשהוא מעל הקיר, ויניחם שם, ואחרי הטבילה לא יצא לקרקע שבחוץ, אלא רק לשפת הקיר, ויתלבש שם, וימתין שם עד שירדו המים שעליו.

אבל כל זה שייך רק במקום שהקירות גבוהים מהקרקע שבחוץ, כפי שהיה באותו מקום. אבל במקומות רבים שפת הבור שווה לקרקע, או קרובה לקרקע, כמו לדוגמא במעיין הליפתא, ובהם אין את ההיתר הזה, ולא שייך לומר מיגו שהקרקע מסביב תהיה רשות היחיד, דא"כ כל העולם יהיה רה"י, אלא כאשר שפת המחיצה שווה לקרקע, היא נעשית המשך של הכרמלית, והמחיצה במצב כזה היא רק הצד הפנימי שבחלל הבור. כמבואר מדברי שער הציון (סי' שנ"ד סק"א). [אמנם עדיין יש לדון כמה צריך שיהא גבוה מבחוץ, לדעת תוס' (שבת דף צט:), צריך שיהיה גובה י' טפחים, ולדעת הרשב"א (עירובין דף עח). מספיק שגובה יותר מג' טפחים. וצ"ע למעשה. ומ"מ אם קיר אחד גבוה י', יש אופנים שנאמר שהקיר הזה הוא רה"י, למרות ששאר הקירות נמוכים מהצד החיצוני. אך צריך לפתור את הפירצה שמעל רוחב הקיר אל שאר הקירות. ואכמ"ל].

אבל עדיין הדבר לא היה פשוט כל כך. אמרנו לשואל שילך לבדוק מה גובה הקיר מבחוץ, ומצא שחלק גדול מכוסה בחול ואבנים. וא"כ שפת הקיר קרובה לקרקע. ושוב הוא שאל מה לעשות. והשבנו שאם הוא חייב לקיים את הטבילה, עד כדי מאמץ גדול, שילך לפני שבת ויפנה את החול. וכך הוא עשה, [אלא שמפני חוק השימור למקומות עתיקים, היה צריך לעשות זאת לפנות בוקר, כדי שלא יגלו את מעשיו].

לאחר שפתר את נושא טלטול המים, שעוד ידרוש ממנו זהירות רבה כשטובל בשבת, להיזהר שלא לעשות תנועה שאינה נכונה, עברנו להלכות הנוספות, מה דין טלטול המגבת, כאשר לוקח אותה כעין צעיף על צוארו, ומה דין חבישת המסכה כאשר כל דרכו היא ביער במקום שאין אנשים אחרים. ואולי אדרבה, ישתמש במגבת לצעיף וגם למסכה, ואז יהיה לו למלבוש שהוא מעונין בו. ולמעשה הטבילה בשבת בשטח פתוח, היא בעייתית מאוד, ורק אם יודעים ויכולים להזהר בכל מלאכות שבת, יכולים להוסיף בקיום מעלות קדושים וטהורים.

למרות שמפקחים על החוטים, אין עירוב

במסגרת פעילות לבדיקת ישובים, נתבקשנו לבצע תיקון בישוב מסוים באזור העיר אשדוד. בעקבות זאת נסענו אל הישוב לראות את המצב הקיים, ולבדוק מה צריך לתקן בו. עברנו בסקירה מהירה סביב לישוב, וראינו את החוטים קיימים בראשי העמודים, במבט כללי נראה שהעירוב מתפקד, מיהו מתחזק אותו בצורה מסודרת. כמו כן ראינו בתוך הישוב, שיש באמצע שטחים גדולים של שדות זרועים שכידוע יש בהם דין קרפף הפוסל את העירוב, כמ"ש בשו"ע (סי' שנ"ח ס"ט) ע"ש בביתאור הלכה. וגם את הדבר הזה סידרו בישוב ההוא, והקיפו את כל השדות בעמודי עירוב וצורות הפתח, כדי שהשדות לא יאסרו את כל הישוב. לכאורה היה נראה שהעירוב בסדר. אבל כידוע לכל קוראי גליונות העירובין, עירוב לא מספיק שיש חוטים על העמודים, אלא צריך לראות גם איך הם

קשורים, וכיצד העמודים עומדים, ועוד הרבה פרטים שכל אחד מהם יכול לפסול את העירוב. ניגשנו קרוב לקטע מסוים, והתחלנו לבדוק מקרוב. ולאחר כמה עמודים גילינו שני עמודים שעשויים בצורה פסולה ממש. ברוב העמודים היה בראש העמוד צורת וי טוב, אבל בשנים האלו היה כצורת ח רחבה, שהברזלים שבראשם היו יותר מרוחב העמוד, והחוט היה קשור אל הברזל, באופן שאינו מעל העמוד כלל. דבר כזה מעכב את כל כשרות העירוב. הדבר היה לפלא, עירוב שניכר שמתחזקים אותו, וכל מי שמסתכל מרחוק רואה כביכול שהוא עירוב טוב, ועם כל זאת כאשר מדברים האם הוא כשר, אי אפשר להכשירו כלל ובגלל מה, בגלל חוט אחד.

מדבר זה אנו רואים כמה חשוב שיהיה בודק עם כשרות מוסמכת, שרבני הכשרות יודעים מתוך הנסיון להשגיח שהבודק ידע את ההלכות, יכיר את הפרקטיקה, יבחן עליה, וידע כיצד לבדוק. רק בצורה כזו יש סיכוי שתהיה כשרות, ועדיין לא מדובר על הידורים, אלא על כשרות בסיסית בצירוף קולות שהוכרעו ע"פ פוסקים בזמנינו. אם הגענו לישוב שיש בודק, ואפילו רואים את העירוב, רואים חוטים קשורים יפה, עדיין זה לא מספיק, ולא ניתן לסמוך ע"ז כלל. קשה לכתוב כך, על מקומות שיש בהם אנשים שמשקיעים כדי לעשות את העירוב, אבל אין לנו ברירה. אם רוצים לא להיכשל ח"ו, חייבים להקפיד על כשרות טובה.

פנינים מאירים

הארות ופנינים ממשנת רבותינו - על חדף היומי

גליון 20

גליון חג השבועות

שבת

מתי ה' בחר בנו?

ישראל - ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש!
אך צריך לשים לב שהבחירה כוללת את הציווי ושמירתם את בריתנו - 'שאלוהים עמכם על שמירת התורה' (יש"י) - כך היא המהות וגם ותכלית של הבחירה הזו!
ה' לא בחר בנו כאומה, ובנוסף נתן את התורה, כך שאפשר להיות איכרים ועובדי אדמה - רק לשמור את המצוות, אלא המטרה של הבחירה היא כדי שנהיה 'ממלכת כהנים'! 'עם סגולה' - אוצר חביב! - ולכן 'כל ישראל בני מלכים הם'.
וזה גם התנאי - רק בצורה הזו יש הצדקה לבחירה הזו, ואחרת 'שם תהא קבורתכם'.

בתרי בשבא אמר להו 'ואתם תהיו לי ממלכת כהנים'.
[פ"ו:]

וברש"י - 'ומשה עלה ויקרא אליו כל הענין עד אלה הדברים אשר תדבר וגו'.

נראה בגמרא שיש חשיבות גדולה לדיבור הזה, עד דנים מתי בדיוק הוא היה - וצריך להבין מהי החשיבות המיוחדת של דיבור זה?

מסביר **הגאון רבי חיים פיינשטיין** שליט"א שהרי אנו נקראים היום הנבחר - אשר בחר בנו מכל עם!
מתי היתה הבחירה הזו? בנבואה הזו - שה' מודיע ואומר לכלל

מלכות מתפסאת גם בקבלת הפנייה מרצון

ושמעתי הסבר מפיו של הגאון **רבי יצחק הוטנר** זצוק"ל שיש מושג של 'כפיה מרצון'.

דוגמא לזה מצינו בב"ב [ח.]. שרבא כפה את נתן בר אמי לתת ארבע מאות זוז לצדקה, והתוסי' שאל שהלא אין כופים על מצוה שמתן שכרה [כתובה] בצדה? ואחד התירוצים הוא שנתן בר אמי קיבל על עצמו, והסכים שהגבאי צדקה יכוף אותו.

נמצאנו למדים שיש כפיה שיונקת את כחה מהרצון של זה שכופים אותו, כלומר שכאשר עם מקבלים על עצמם מלך - טמון בזה הסכמה שהמלך יוכל לכפות עליהם את דעתו, ולהנהיג את הממלכה כפי ראות עיניו.

כך גם במעמד הר סיני - כשאמר 'נעשה' קיבלו עליהם גם את

ההסכמה שה' יוכל לכפות עליהם את ההר כגיגית.

והנקודה הזו מדויקת בפסוק שכתוב **'ויתצבו'** - שמרצונם הם התייצבו בתחתית ההר, כמו שפירש רש"י והם תכו לרגלך - תכו עצמן לתוך תחתית ההר.

ויתצבו בתחתית ההר - א"ר אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם.
[פ"ח.].

הנה בפרשת וזאת הברכה כתוב 'ויהי בישרון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל' - והסבירו הראשונים שמדובר על מתן תורה [הרמב"ן והספורנו].

אומר הגאון **רבי שמואל יעקב בורשטיין** זצוק"ל שלכאורה ההגדרה של 'מלך' שייכת רק על החלק שבו עם ישראל הקדים נעשה לנשמע מרצון - כמו שסיד **הגר"א** [משלי כ"ז] שימלוכה' היא מרצון, 'וממשלה' היא גם בכפייה, אבל כפיית ההר בעל כורחם לא שייכת למלכות.

אולם במהר"ל כתוב [באר הגולה ב"ג] שמלכותו יתברך שייכת גם בכפייה, כמו שכתוב [ביחזקאל פ"כ] "חי אני נאם אדני ה' אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה **אמלוך** עליכם".

מהעללים רק עם מאמץ

ומנלן דהסכים הקב"ה על ידו? שנאמר 'אשר שברת' ואמר ר"ל יישר כחך ששיברת. [פ"ז].

הגאון רבי דוד פוברסקי זצוק"ל דיבר בבר מצוה לנינו ואמר לו אמנם הגעת לגיל מצות, אבל כדי לזכות 'להיות בר-מצוה' - צריך לעמול, ולא לחשוב שהמצוות באות מעצמם עם הגיל...

שהרי לוחות ראשונות שהגיעו ללא מאמץ נשתברו - וה' אמר למשה יישר כחך ששיברת.

רק הלוחות השניות שבאו עם מאמץ של 'פסל לך' הם אלו שנשארו!

הסוד שסמון בהקדמת נעשה לנשמע

כי יבא חם והיה עלהו רענן ובשנת בצרת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי.

ומבואר שאמנם חכמתו של אדם היא התכלית והענפים אשר פורחים בו, אבל המעשים הם השורש של הכל!

כשמתעמקים במשנה מגילס נקודה מעניינת - שהפסוק שהתנא בחר להביא עוסק בנושא של ביטחון בבורא - כשהפסוק שלפניו הוא: "כה אמר ה' ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר זרעו ומן ה' יסור לבו. והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבוא טוב ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא תשב: ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו: והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא ירא כי יבא חם והיה עלהו רענן ובשנת בצרת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי".

ההבנה בזה היא שגם הביטחון בה' אמור להיות מושתת על יסודות איתנים של 'מעשים טובים'! שבלעדיהם הוא אדם שאנן שסומך על עצמו חכמתו והצלחתו, ולא על הבורא יתברך.

אמר רבי אלעזר בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשים בו. [פח]

מהו הסוד הכמוס בהקדמת נעשה לנשמע?

מסביר הגאון **רבי שלמה ולבה** זצוק"ל עפ"י מה שאנו אומרים בשיר הכבוד - 'ביד נביאך בסוד **עבדיך** דימית הדר כבוד הודך' - הסוד שבו זוכים להכיר את 'הדר כבוד הודך' הוא רק ב'עבדות' לקב"ה!

מעשים טובים וקיום מצוות הבורא - הם הדרך היחידה להשראת השכינה!

כך גם שנינו באבות - כל שמעשיו מרובין מחכמתו, למה הוא דומה? לאילן שענפיו מועטין ושרשיו מרובים, שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו, אין מזיזים אותו ממקומו, שנאמר: והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא ירא

קבלת התורה אינה אסמכתא

והרי ומבואר בשו"ע [חו"מ סי"ס ס"ב] שאפילו אם קנו מידו לא משתעבדים, כדין אסמכתא - שאין דרך בני אדם לשעבד את עצמם לדבר שאינו יודע את קצבתו?

תירץ **מרן הגר"ח קנייבסקי** שליט"א שהרי רבא ענה לצדוקי שאנו היינו בטוחים שה' לא ייתן לנו דבר שלא נוכל לעמוד בו, ולכן אינו נחשב לאסמכתא.

א"ר חמא ברבי חנינא מהו דאמרת 'כתפוח בעצי היער וגו' למה נמשלו ישראל לתפוח? לומר לך מה תפוח זה פרי קודם לעלו, אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע. [פ"ח.]

הנה לכאורה כאשר הקדימו ישראל נעשה לנשמע הם עדיין לא ידעו כמה ואיזה מצוות הם אמורים לקבל - ולכאורה זה נחשב כמחייב עצמו בדבר שאינו קצוב?

איך זוכים למתיקות התורה?

אברהם יצחק קוק שליט"א, והוא אמר לי בשם הגאון **רבי מרדכי גניזי** זצוק"ל, שמיד לאחר הפעם הראשונה שלומדים סוגיא, ואפי' אם הלימוד של אותה הסוגיא ארך הרבה זמן ובעמל רב, אבל אם מיד לאחר הלימוד חוזרים עליה ומסכמים אותה, זה לוקח קצת זמן, אבל בזכות כמה דקות אלו קונים את הסוגיא בקנין יותר מעולה, המביא למתיקות התורה. ובעומק הפשט בזה הוא, כפי מה שכתוב בספרים שמתיקות התורה זה לא סתם ממנה, אלא שיקוב"ה ואורייתא וישראל חד, והקב"ה הוא מקור האור והמתיקות - עוז וחדוה במקומו, וכשולומדים את דברי התורה מתקרבים להקב"ה, וע"י החיבור מקבלים מתיקות.

אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחת, בגלל שע"י תוספת הלימוד האדם מתקרב יותר להקב"ה, וככל שהאדם מוסיף אהבה וחיבה להקב"ה כך הוא מרגיש יותר את האהבה של הקב"ה לכלל ישראל.

לגבי ישי הנאה מיוחדת מרציחה

מדבר סיני שירדה שנה לעכו"ם עליו. [פ"ט]

מרן הגר"ג אדלשטיין שליט"א דיבר על תאוות רציחה שיש לגויים, וסיפר מעשה נורא ששמע מאביו זצוק"ל.

המעשה אירע ברוסיה לפני שנים רבות, כשעדיין לא הייתה תחבורה מסודרת, ממקום למקום היו נוסעים בעגלות, והיה בעגלה גם מקום מסודר לשינה.

היה יהודי שנסע עם עגלון גוי שהיה מיווד איתו, במהלך הנסיעה היהודי נרדם על מקומו, ולפתע התעורר, וראה כי הגוי עומד לצידו ומתחיל לנשק אותו, ושאל אותו לפרש הדבר, הסביר לו הגוי, אירע לך עכשיו נס גדול, כי בשעה שישנת פתאום התעורר בי חשק גדול להרוג אותך, וכמעט שעשיתי זאת, ורק ברגע שהתעוררת נזכרתי בידידותנו וניצלו חי"ך.

הענין הוא שיש להם הנאה מיוחדת משפיחות דמים - כמו שכתוב על חרבך תחיה, כל חיותו של עשו היא מהרציחה.

הגוי נהנה מזה, עד כדי כך שמשוגל להרוג אפילו את מי שהוא ידיד שלו! ואף על פי שהוא אוהב אותו, אבל את עצמו הרי הוא אוהב יותר, ואהבת הרציחה גדולה אצלו יותר ממה שאוהב את חברו.

כמו שאמרו חז"ל (ספרי ברכה שמג) כי בקבלת התורה שאל הקב"ה את בני עשו אם הם רוצים לקבל את התורה, והם שאלו מה כתוב בה, ואמר להם לא תרצח, ואמרו "ריבוננו של עולם, כל עצמו של אביהם רוצח הוא שנאמר והידיים ידי עשו, ועל כך הבטיחו אביו שנאמר על חרבך תחיה", הרציחה מחיה את עשו, ויש לו הנאה מרציחה!

אמנם יש גם גויים חסידי אומות העולם שעושים מעשים טובים ויש להם מידות טובות, אבל בדרך כלל גויים יש להם אכזריות והנאה מרציחה, מה שאין כן ביהודים.

וכך כתב האור החיים (דברים יג, יח) "שסיפרו לנו הישמעאלים כת הרוצחים במאמר המלך כי יש להם חשק גדול בשעה שהורגים אדם, ונכרתה מהם שורש הרחמים והיו לאכזר".

ההוא צדוקי דחזייה לרבא דקא מעיין בשמעתא, ויתבה אצבעתא ידיה תותי כרעא, וקא מייץ בהו, וקא מבוען אצבעתיה דמא. [פ"ח.]

הגאון **רבי חזקיהו מישקובסקי** שליט"א אומר שההסבר האמיתי בזה הוא שכאשר רבא לומד הוא כלל לא חושב על שום דבר אחר, כך שהוא לא מרגיש את הכאב באצבע.

זהו מתיקות של תורה! - מי שטועם מבין, והוא לא יכול להתנתק ממנה.

השאלה שכולם שואלים - מהי הדרך להרגיש את המתיקות הקיימת בתורה?

מרן ראש הישיבה הגר"ל שטינמן זיע"א אמר שמעולם אדם לא שאל אותו איך עושים שסוכר יהיה מתוק... התורה מתוקה בעצם, היא מתוקה יותר מדבש, וא"כ צורת השאלה היא לא 'איך יוצרים מתיקות?', אלא אם התורה כ"כ מתוקה 'מדוע אנחנו לא מרגישים את זה?', וכיצד אנו גם נרגיש?

אמר לי הגאון **רבי יצחק לוינשטיין** זצוק"ל, שפעם אמר לו מרה"י זיע"א, שאחד הבעיות היום שמאבדים את מתיקות התורה זה בגלל שלומדים ולא חוזרים.

הלימוד הראשוני הוא קשה, יש שאלות, ויש הרבה סברות לכאן ולכאן, וחבל שאח"כ מתעצלים לחזור, וממילא נשארים רק עם הטעם של הקושי בסוגיה ולא מרגישים את ערבותה.

אמר מרה"י להרה"ג ר' יצחק, תלמד את התלמידים שלך שילמדו כל סוגיה ויחזרו עליה שוב ושוב עד שהיא תהיה בהירה וברורה, כדי שהם ישמחו בה, וישיארו עם טעמה המתוק גם לאחר זמן, וכך יהיה להם מתיקות וחשק ללמוד.

בתקופה שלמדתי בישיבת פוניבז' למד שם גם הגאון **רבי**

חולזול של הצדוקי נפע ממידותיו

המושחתות

ההוא צדוקי דחזייה לרבא דקא מעיין בשמעתא, ויתבה אצבעתא ידיה תותי כרעא, וקא מייץ בהו, וקא מבוען אצבעתיה דמא, א"ל עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו, אכתי בפחזותייכו קיימיתו, ברישא איבעיא לנו למשמע אי מציתו קבליתו ואי לא קבליתו.

א"ל אנן דסגינן בשלימותא - כתיב בן 'תומת ישרים תנחם', הנך אינשי דסגן בעלילותא כתיב בהו 'וסלף בוגדים יחדם'.

הדושיח הזה אומר דרשני:

מחד איך הצדוקי מסוגל להתייחס בזלזול כ"כ גדול לדבקות המופלאה של רבא, ועמילותו העצומה נחשבת בעיניו כפזיזות? ומאידך תגובתו של רבא נשמעת כפגיעה אישית, ולא כתשובה עניינית, [במקום לענות ולהסביר, תוקף - אתם רשעים!].

מרן הגר"ל שטינמן זצוק"ל אומר שהנה הגמרא אמרה - אמר רבי אלעזר בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו דכתיב 'ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו - לשמוע בקול דברו' ברישא עושי והדר לשמוע.

משה רבנו קדוש מרחם

ואריב"ל בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מה לילוד אשה בינינו. [פ"ח:]

מובא באחד הספרים, שהיה מלך ששלח צייר שיצייר את קלסתר פניו של משה רבנו, כשחזר הצייר מהמדבר עם הציור, אסף המלך את כל חכמיו שיאבחנו לפי חכמת הפרצוף את תכונותיו, החכמים טענו שכפי המצטייר - מדובר האדם רע בעל מידות מושחתות, עם כל חיסרון אפשרי!

המלך תמה מאוד, ויצא אל המדבר, ושאל את משה רבינו עצמו לפרש הענין, השיב לו משה רע"ה שאכן טבעו היה גרוע אך הוא עבד והשלים את עצמו, עד שזכה למה שזכה.

והמסר של הסיפור הוא - שאם הוא לא היה עובד על עצמו, לא היתה כ"כ מעלה במה שהגיע לדרגתו הרוממה.

הגאון **רבי יהושע ליב דיסקין** זצוק"ל אמר שמעשה זה הוא שקר וכזב!

והוסיף הגאון **רבי שמשון דוד פינקוס** זצוק"ל לבאר בהרחבה ולהוכיח שהסיפור הזה מופרך מעיקרו:

ראשית לא יתכן שגוי הצליח להיכנס למחנה ישראל - לא הצייר ולא המלך - שהרי אפילו יתרו לא היה יכול להיכנס לתוך המחנה!

שנית בתורה עצמה כתוב על הלידה שלו - "ותרא אותו כי טוב הוא", ודרשו חז"ל שנתמלא כל הבית אורה! כלומר שכבר בלידתו הוא היה בדרגה גבוהה יותר, וכן מוכח בכמה מדרשים, אשר על כן לומר שמשה רבנו נולד עם מידות מושחתות - זה דבר בלתי אפשרי!

מלבד זאת יש כאן שטות בעצם ההבנה - נמשיל זאת במשל, אחד ינסה להסביר איך משגרים חללית לירח? ויסביר שמחפשים הר גבוה ועליו מציבים את המשגר של הטיל... ובזכות הגובה של ההר עם הגובה של המשגר עצמו בצירוף התנופה של השיגור - הוא חוצה את האטמוספירה, והגיע לירח.

אנו נסביר לו שביחס למרחקים שהחללית גומאת - אין משמעות לגובה של ההר והמשגר...

רק גוי שלא מבין את הגבהים העצומים שמשה רבנו התרומם אליהם, עד שהגיע לדרגה כ"כ מופלא בנביאות, חושב שיש תוספת שבח - להמציא שמשה רבנו הגיע ממקום נמוך יותר של מידות רעות.

אבל אנו יודעים שמשה רבנו היה קדוש מרחם, ונולד בצדקות וגדלות של ששים ריבוא - ואח"כ עוד המשיך לעלות בעבודה שאין כדוגמתה - עד שהגיע לפסגות נוראיות שאין לנו מושג בהם!

המתוקים לגמרי כגון הדבש, רק מן הדברים המזוגגים, כאשר אמרו בבריאת העולם 'שיתף מדת רחמים במדת הדין ובראו'. והנה בחג השבועות שהוא יום מתן תורה, יביא הקרבן בדין תודה, כי הוא יום העצרת, והמשכיל יבין, וזה סוד מה שאמרו רבותינו (ויק"ר ט ג) כל הקרבנות בטלין וקרבן תודה אינו בטל לעולם וכו' כי בו מצה וחמץ, כענין בעולם הבא.

וצריך להבין מה החכמה שהמלאכים אינם מתנגדים לעשות רצון ה', הרי הם אינם בני אדם?

והאמת היא שהמלאכים אינם דוממים, מה שמונע מהם להמרות את רצון קונם, הוא עוצמת הבהירות שבה הם מכירים שהם נבראים של הבורא ית"ש, ולא יעלה על הדעת לסרב לדבריו, כמו שבן תורה לא מסוגל להכניס לפיו בשר פיגולים.

כאשר עם ישראל התכוונו לקבלת התורה הם כ"כ התעלו והתרוממו, עד שהגיעו לדרגה כזו שכמעט לא היה להם בחירה וניסיון אם לקבל דברי התורה ללא עוררין, או לא.

אבל הצדוקי ההוא - ראה את הדברים עם המבט שלו, כאדם מושחת היכול לשאוב הנאה מלגרום סבל לשני, עד כדי כך שיכול אפילו לחשוף את הקב"ה ח"ו בדברים כאלו.

וזה מה שרבה הסביר שהכל נובע מהמידות המושחתות שלו! בעוד לכל יהודי עד היום, פשוט שאין שום סיבה שהאב הרחמן ייתן לנו ציוויים שאיננו יכולים לעמוד בהם.

וחז"ל באו במעשה זה ללמדנו, שהיסוד של קבלת התורה, הוא מידות טובות!

אדם שחושב רק על עצמו, ולא מתקן את מידותיו, חסר לו בהכנה לקבלת התורה, והרוצה להיות מוכן היטב לקבלת התורה, עליו לתקן את מידותיו כראוי.

מה הענין בשמים למעמד הר סיני?

וא"ר יהושע בן לוי מאי דכתיב: 'לחיינו כערוגת הבושם'? כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא כל העולם כולו בשמים.

מה הענין בשמים למעמד הר סיני?

הגאון **רבי ישראל אליהו וינטרוב** זצוק"ל מסביר שלדבר רע יש ריח לא טוב!

כמו שמוספר שכאשר אליה הנביא עבר ליד נבלה - התעלם מהריח הרע, ואמר כמה לבנות שיניה... אבל כשעבר ליד חוטא לא יכל לסבול את ריחו.

כי בעל חי שהתקלקל באופן טבעי, ניתן עדיין למצוא בו צד חיובי, בלובן של השיניים, אבל בחטא לא ניתן למצוא צד זכות! הנה במקום שיש ריח לא טוב - מביאים בשמים, כדי שהריח הטוב יבטל את הריח הרע, והוא לא יורגש.

כך כאן במעמד הר סיני, מרוב ההתרוממות וההתעלות של קדושה וטהרה שהושפעו - כבר לא היה מורגש הריח של היצר הרע וההשפעה שלו התבטלה.

והוסיף שיתרה על זאת - לא רק שנתבטל הרע בגלל מיעוטו - אלא שהיה גם מהלך שהרע עצמו נהפך לסייע לטוב.

כמו שאמרו חז"ל שילב חכם לימינו מתבטא בכך שמשתמש גם בילב כסיל לשמאלו.

[וראה את דברי הרמב"ן ויקרא כ"ג י"ז - שמסביר מדוע דווקא בחג השבועות מביאים קרבן חמץ - שני הלחם.

כי החמץ אסור מפני שירמוז אל מדת דין, כי נקרא "חמץ" כאשר יקרא היין אשר יקהה חומץ יין וכו', כי נגזל מהם טעמים ולא יאכלו וכן כי יתחמץ לבבי (שם עג כא) יכעוס ויאבד טעמו ממנו.

ובעבור שהקרבנות לרצון לשם הנכבד, לא יובאו מן הדברים אשר להם היד החזקה לשנות הטבעים, וכן לא יבאו מן הדברים

משה זפה לקבל את התורה בזפות מידת החסד

ואכלתם בתוך ביתו?

ולכאורה תמוה וכי הקב"ה מרמה אותם בצורה לא אמתית - כאילו זה אברהם?

ביאר **מרן הגרא"ל שטינמן** זצוק"ל שהנה עד מתן תורה העולם היה קיים רק בזכות חסד, (סדרם שלא עשו חסד הקב"ה החריבים), והדרך להשיג תורה הוא ע"י חסד, [כדאיתא בסוטה דף י"ד - תורה תחילתה גמ"ח וסופה גמ"ח]

אמר לו הקב"ה למשה החזיר להן תשובה אמר לפניו רבש"ע מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם. [פ"ח:]

במדרש רבה פר' יתרו [פרשה כ"ח] איתא דבשעה שמשה רבינו עלה למרום ונטל את התורה בקשו מלאכי השרת לפגוע בו, עשה לו הקב"ה קלסטירין של פניו של משה דומה לאברהם, אמר להם הקב"ה אי אתם מתביישים הימנו? לא זהו שירדתם אצלו

אם כך צריך לומר שה' הראה למלאכים שגם משה רבינו זכה למדרגה גדולה בעשיית חסד וכדאיתא במדרש [שמות רבה פר' ב'] המעשה עם הגדי שברח לבריכת מים, ומשה הרכיבו על כתפיו כשהחזירו, עד שאמר לו הקב"ה ייש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם - כך חייך אתה תרעה צאני ישראל".

וה' טען למלאכים שגם משה גדול במידת החסד כאברהם אבינו, ואתם הרי ראיתם את גודל מדת החסד שדווקא אדם מקיים,

אפילו כשיש לו קשיים - כמו אע"ה בהיותו חולה, אבל המלאכים אין להם כ"כ ניסיונות כמו האדם, לכן התורה צריכה להינתן לישראל.

ומה שהראה להם 'פנים של אברהם' ודאי שבעולמות העליונים לא מדובר על מראה בשר, והעיקר הוא הצלם אלוקים שבו דהיינו כל מידותיו והנהגותיו, וזה שהראה להם שהוא דומה לאברהם אע"ה במידת החסד.

התורה שהמלאכים רצו - זה לא מה שה' הציע לפגיו

אמר לפניו רבונו של עולם תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה? 'אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים' אמר להן: למצרים ירדתם? לפרעה השתעבדתם? תורה למה תהא לכם? [פ"ח:]

הגאון **רבי משה נתן יונגרייז** זצוק"ל הקשה מה היה ההוא אמינא של המלאכים שהתורה תינתן להם, והלא הם ידעו שלא היו במצרים ולא שייד כלפיהם מה שנאמר בתורה 'אנכי ה' אלוך אשר הוצאתיך מארץ מצרים'.

והביא שכבר הקשה **התפארת יעקב** על מה שמבואר בחז"ל שהקב"ה חזר על כל האומות ורצה לתת להם התורה, משמע שאם רק היו רוצים לקבל את התורה היה הקב"ה נותן להם את התורה, ולכאורה קשה הלא גם האומות לא היו במצרים, ומדוע כלפי המלאכים זו טענה ואילו כלפי האומות אינה טענה?

וביאר התפא"י שיש שני חלקים בנתינת התורה לישראל, החלק הראשון - הוא ה'תרי"ג' מצוות שבכללם קיום ושמירת כל התורה כולה, והחלק השני - נתינת התורה 'עצמה' לישראל, כלומר לימוד התורה והעמל בתורה, ובכלל זה שומסר לחכמים של כל דור ודור לחדש ולהוסיף בתורה, וזה המכוון ב'תורה שבע"פ'.

[כמו שמצאנו בגמרא [ב"מ פ"ו]. מעשה ברבה בר נחמני שישב

על ענף דקל ולמד, ושמע מחלוקת בין הקב"ה למתיבתא דרקינא מה הדין שיש ספק אם בהרת קדמה לשער לבן, ואמרו שרבה בר נחמני יוכיח!

ותמה הר"ן היאך שייד שיהיה ויכוח עם השם יתברך שהיה מטהר? וביאר הר"ן שמכיון שנמסרה תורה לישראל א"כ אע"פ שידעו המלאכים שעל דרך האמת ספק טהור, אמרו שההכרעה תהיה ע"י רבה בר נחמני שהוא עדיין בחיותו ויוכל להכריע כפי ששכל האדם מחייב, בדרך התורה והמידות שהתורה נדרשת בהן, ועי"ש בכל דבריו.]

הנה מתנה זו ישראל זכו לה ע"י הייסורים שהיו להם במצרים! ומעתה נראה שכאשר רצו המלאכים לקבל את התורה, לא הייתה כוונתם לקבל את החלק המעשי של קיום התורה והמצוות, שהרי בשמים אי אפשר לקיים את המצוות, אלא שהם רצו שיתנו להם את התורה שבע"פ דהיינו שהתורה עצמה תימסר להם - ואמר להם משה אינכם ראוים לקבל את המתנה שבתורה, כי לא היו להם את הייסורים של מצרים.

ומאידך לאומות העולם הקב"ה לא רצה לתת את ה'מתנה' שבתורה, שזה לא שייד להם כי הם לא היו במצרים, והקב"ה הציע להם רק לקבל את קיום המצוות שבתורה, וכמו שיש להם שבע מצוות של בני נח כך הקב"ה הציע להם לקבל את כל ה'תרי"ג' מצוות.

התגברות אמיתית - היא נגד האופי והטבע

כנגד טבעו ומזגו.

כמו שציווה את אברהם אבינו ע"ה נגד מידת החסד שהייתה מגולמת באישיותו - לנטוש את אביו, לגרש את ישמעאל, ולעקוד את יצחק, דברים שנראים כאכזריות.

כך גם יעקב אע"ה שעצם טבעו ומהותו היתה הסלידה משקר ותרמית - 'יתן אמת ליעקב' - ונתנסה בציווי אמו 'לגנוב' את הברכות מעשיו.

ולכאורה היכן מצאנו שיצחק אע"ה נתנסה בדבר שמתנגד לטבעו ומידותיו, הרי אפילו העקידה היתה תואמת למידתו, מידת הדין וקיום רצון ה' ללא פניות?

ותירץ שאכן גדלותו של יצחק אע"ה תתגלה לעתיד לבא, כאשר יאמר לו הקב"ה ליצחק בניך חטאו לי, והוא יפעל לטובתם שיעבירו להם על חטאם - נגד טבעו של מידת הדין, בזה תתבטא גדלותו והתגברותו האמתית.

א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן וכו' לעתיד לבא יאמר לו הקב"ה לאברהם בניך חטאו לי וכו' אמר לו ליצחק בניך חטאו לי, אמר לפניו רבש"ע בני ולא בניך? בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע קראת להם 'בני בכורי' עכשיו בני ולא בניך?

ועוד כמה חטאו? כמה שנותיו של אדם שבעים שנה, דל עשרין דלא ענשת עליהו, פשו להו חמשין, דל כ"ה דלילותא, פשו להו כ"ה, דל תרתי סרי ופלגא דצלווי ומיכל ודבית הכסא, פשו להו תרתי סרי ופלגא, אם אתה סובל את כולם מוטב, ואם לאו פלגא עלי ופלגא עליך, ואת"ל כולם עלי הא קריבית נפשי קמך, פתחו ואמרו (כי) אתה אבינו. [פ"ט:]

הגאון **רבי יעקב קמינצקי** זצוק"ל מעיר שהלא בדרך כלל הניסיונות שה' מביא לאדם הם לראות אם יעשה רצונו ית' גם

לדעת שהפל' לטובתינו

אנחנו צריכים ללמוד מזה להביט כך על כל מה שקורה סביבנו, ולדעת שהכל לטובה!

כמו הגזירה הנוראה של השלכת הילדים ליאור, שגרמה לכך שמשה רבינו גדל בביתו של פרעה עצמו!

כך גם דברים שנראים לנו כקשים ורעים עד מאוד, [אפילו השואה האיומה] ניתן להסיק שהם נועדו לטובתנו בלבד!

א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל, אלא שזכותו גרמה לו. [פ"ט:]

לכאורה צריך להבין איך יעקב אע"ה נטש את ארץ ישראל רק בשביל לפגוש ב' בנו את יוסף, ולא ביקש שבנו יבוא אליו?

הגאון **רבי דוד פוברסקי** זצוק"ל אומר שיעקב ראה שיש כאן השתלשלות עניינים מיוחדת - והבין שודאי ה' מגלגל כאן דבר מסוים.

שלא סתם נמכר יוסף למצרים, וכנראה כך מתחילה להגיע גזירת 'גר יהיה זרעך', ואדרבא זה נעשה וטובתו, שירד בכבוד ולא בשלשלאות של ברזל.

לתגובות הערות והארות וכן לקבלת הגיליון במייל
ניתן לפנות: peninim88@gmail.com
הפניינים מלוקטים ונערכים בשינויי עריכה וקיצור נדרשים

דברי חיים

מראות מרן רשכבה"ג רבנו אהרן יהודה ליב שטינמן זצוק"ל | גליון מס. 43

איצד זכרונות מאחד מתלמידי דבינו

ביום היארצ"ט של אביו לא דיבר יותר מאשר עשרים דקות.

❧

בהלויה של רבי גדליה רבינוביץ אמר לי שר' גדליה עשה פלא, הוא הצליח ללמד את מסכת עירובין הקשה, לאנשים שלא למדו גמרא, ועוד לעשות מהם למדנים.

❧

אמר לי אז שלדעתו לא נכון הסיפור שמהר"ל דיסקין אכל סוכריות וכדו' לאורך כל היום בערב יום הכיפורים, כדי לקיים מצות אכילה כל הזמן. כי המצוה היא לא לאכול כל הזמן אלא לאכול סעודה כביום טוב או לאכול כדי שיוכלו לצום, אבל במציצת מתיקה לאורך היום אין שום מעלה.

❧

אמר לי שלדעתו הסיפור שמודפס בהקדמת ספר קובץ שיעורים על אודות הדברים האחרונים שדיבר ר' אלחנן הי"ד לפני העקידה, אינו נכון, כי לא נשאר משם מי שראה ויספר את זה. גם הסיפור על התשעים ושלוש בנות שנטלו נפשן בכפן אינו בטוח נכון, מאותו הטעם.

וכמו כן אמר אודות הסיפורים שמובאים בשמו בספר פאר הדור, על חלקם כתוב שהוא סיפר אותם לר' משה שנפלד בזמן

דיבר עמי על מחלוקת לשם שמים ואמר: הסבא מקלם אמר שכשפורצת מחלוקת, בחצי שעה הראשונה הוא עדיין מסוגל לכיין לשם שמים, אחר כך כבר לא...

❧

אמר לי: אך בצלם יתהלך אישי - האנשים של היום אינם אלא צילום ותמונה ובבואה לעומת אנשים של פעם...

❧

אמר לי שאינו משתמש לעולם בחמץ על יד הספרים, ובכל זאת לקראת פסח הוא סוגר ומסמן את ארון הספרים ע"י חוט, משום כבוד מרא דאתרא החזון איש.

❧

בדברו עמי אודות בדיקת אתרוג מנקודות שחורות וכדו', אחז אתרוג בידו במרחק מהעינים, ואמר: החזון איש היה מסתכל ככה על האתרוג ואם במרחק כזה לא נראית הנקודה הרי שאינה נחשבת.

❧

פעם אמר לי: אין שום כלל, הכל בגזירת עליון, הנה הרב מבריסק היה מתייעץ עם רופאים והיה נוטל תרופות, והוא נפטר בגיל שבעים, והסטייפלר לא היה שומע לרופאים ולא היה נוטל תרופות והוא חי עד גיל שמונים וארבע.

❧

כשביקשו שיעביר את השיחות שאמר בין השמשות של צאת השבת, לאחר מעריב, ואז יוכלו להפעיל רמקול ולשמוע יותר טוב, סירב, ואמר לי כ' כשאומר לפני מעריב יש תועלת שלפחות תפילת מעריב תהיה ביתר חיזוק והתעוררות. אבל אם יגיד את השיחה אחרי מעריב לא תהיה השפעה מעשית לשיחה וכשילכו לישון "יכניסו את הראש לכרית" ושם תשאר השיחה ששמעו...

❧

אמר לי שלחזון איש היתה 'אימתא דציבורא' ולכן הוא לא דיבר ברבים, וגם כאשר דיבר

לקראת חג השבועות נביא מאוצרות זכרונות של אחד מיוחד מתלמידי רבנו, ואלו דבריו:

בס"ד. אוסף לא מסודר של זכרונות שנכתבו ברגעים של "נפשי תערוג". ואולי עוד חזון למועד כהנה וכהנה.

❧

סיפר לי רבנו, שרבי חיים שאול קרליץ סיפר לו שהחזון איש למד בחברותא אתו ועם אחיו רבי שלמה שמשון קרליץ את הספר חדושי רבנו חיים הלוי היה החזון איש מחזיק אצבעו על השורה בספר של ר' חיים והיה נעצר אחרי כל כמה מילים ומדקדק בהם ושואל, אז מה התכוין ר' חיים, אם כונתו כך וכך הרי היה עליו לכתוב בלשון זו וזו ולא בלשון שכתב, אלא על כרחך כונתו כך ולא כך, ועל דרך זו היה מדקדק בכל מלה בדברי חיים כמו ברשב"א. כך סיפר, והגרא"ל סיים, ומתוך הערכה כזו הוא כתב את גליונות ההשגות על ר' חיים...

❧

כשהתלויתי אליו בחזרה מניחום אבלים מסוים, נענה ואמר לי: עולם הבא איני יודע מה יש לי עד שאגיע לשם, אך עולם הזה יש לי, יש לי ב"ה בית ושלחן ללמוד עליו ומטה לישן עליה ומה צריך עוד.

❧

שלפי זכרוננו לא הוא סיפרם לרמ"ש אלא רמ"ש סיפרם לו, וא"כ אף סיפורים אלו אינם נכונים כי אם הוא סבור ששמעם מרמ"ש, ורמ"ש סבור ששמעם ממנו א"כ אין לסיפורים שום מקור. והוסיף וסיפר לי בבת שחוק שכשרבי מאיר שפירא הגיע לוורשא לצורך מגבית לשיבת יח"ל נכתב למחרת בעיתון 'דער טאג בלאט' שאלפים קידמו את פניו בתחנת הרכבת. וכשפגש מהר"ם שפירא ברחוב את העורך שאל אותו: איך כתבת שאלפים קיבלו את פניו בזמן שהיו שם בסך הכל מנין יהודים. השיבו העורך: ועשרה כן היו? אילו ידעתי הייתי כותב שרבות קיבלו את פניו...

✎

סיפר לי שנכנס עם רבי משה סולובייצק אל הרב שך לבקש ממנו שימתן את המלחמה באנשים מסוימים בגלל הנזק שנגרם לקהילות בח"ל מפירוד הדעות. והשיבם הרב שך שגם אם יירו בו כדור בלבו - והחווה על לבו - לא ירתע. וכשראו עד היכן הדברים מגיעים לא ביקשו עוד.

✎

כשכתב הרב שך את מכתבו הנודע אודות ש"ס מהדורת שטיינזלץ, והיה זה בחודש אלול, אמר לי הרב שטיינמן: אני כבר דיברתי עם הרב שך על זה לפני זמן, כאשר בא אלי אברך דובר רוסית וסיפר לי על מה שכתוב במהדורה המתורגמת של הש"ס, הלכתי אתו יחד להרב שך לעורר אותו לפעול בעניין ומשום מה הוא לא שעה לדברינו, וכמדומה שרובנו אמר לי שהיה ניכר על הרב שך שאין לו כח להתחיל עוד ענין. אבל עבר זמן ולפתע התעורר הרב שך לנושא. [וכמדומה שאמר שלכן כתב במכתבו: ותדעו, כי עד מלפני

כמה שבועות לא ידעתי מכל זה, ובמכתבו השני בחודש אלול כתב: בעמדינו על סף שנה החדשה הבעל"ט, חשבתי דרכי שלא יצאתי ידי חובה מלהזהיר את כל החרדים [לדבר זה]...

✎

בשנת תשמ"ח שאירע מאורע מסויים שהיה בו חילול ה' קבל עם ועדה (בעת שריססו בכתובות גנאי את המכונית ששימשה את הרב שך) דיבר עמדי בארוכה ואמר: כואב לי למה אני לא בוכה, מתרגזים, אבל זה כבר מדות, מתרגזים וסוערים אך זה אינו משום כבוד שמים אלא כי הדברים לא מתנהלים כמו שאנו רוצים.

היה פעם מי שאמר שכשקורה משהו לא טוב בעיירה צריך לצעוק על הרב, ואחרי שצועקים אפשר כבר ללכת לאכול קוגל. צריך לבכות! אני אומר לעצמי למה אתה לא בוכה, למה אתה לא בוכה. רבי יהושע לייב התעלף כששמע שנשרפו ספרי תורה, אם לא להתעלף אך לכל הפחות איך אפשר שלא לבכות על חילול השם. גם על החורבן לא בוכים אפילו העושים תיקון חצות... החפץ חיים היה בוכה על כבוד שמים, הגאון האדר"ת לא הסתה דעתו מחורבן ירושלים. הוא עצמו כותב בפנקסו כי בכל פעם שהוא מעלה את זכר חורבן ירושלים על לבו, זולגות עיניו דמעות. ואני ראיתי את כתבי ידו של האדר"ת אותם נתן לי הרב מפונבז' כשביקש לערוך מהם ספר, ובמקום שבו כתובים מלים אלו בעצמן במחברת - יש שם כתם של דמעות...

מאוחר יותר אמר לי אז שלא טוב עשו שהשאירו את המכונית גלויה ברחובה של עיר כדי שכולם יבואו ויראו את העוול וימתו עליו, אלא היו צריכים לחוס על כבוד שמים ומיד להצניע את המכונית.

ואמר לי עוד שהוא אשר יזם אז קיום תפילה המונית ברחובה של עיר. והוסיף שלא רצה שישאו בה דרשות, כי כשמדברים, לפעמים אומרים מה שלא צריך לומר. אלא צריך לזעוק בתפילה על חילול השם.

✎

מדי דברו עמי בגנות מדת הכבוד שהגר"א אומר שרק על הנאת הכבוד שהיא רוחנית מנכים לאדם משכרו בעולם הבא.

סיפר שרבי שמעלקא מניקלשבורג זצ"ל שב פעם לביתו ממקום שבו כיבדוהו, ובני ביתו הבחינו בהנהגה משונה מצדו, שעל כל דבר שעשה פנה אל עצמו בלשון נסתר כמדבר אל גוף שלישי ואומר, האם כבודו רוצה לאכול, האם כבודו רוצה לשבת, יתכבד כבודו וישתה, וכדו'.

וכששאלוהו מה פשר הדברים, אמר, מאחר שחלקו לו כבוד הוא משגל לעצמו שהכבוד הלזה אינו אלא שקר ושוא כמו שברור לו שכשהוא מכבד כביכול את עצמו ופונה אל עצמו בלשון כבודו הכל שקר...

✎

כשיצא לאור ספר אילת השחר על בבא בתרא ובישיבת פונבז' שלמדו אז ב"ב קנו יותר ממאה ספרים, אמר לי שאינו יודע לומר במה זכה שלומדים בספרים שחיבר, אבל זאת יכול הוא לומר: כתבתי והדפסתי את הספרים לא לשום מטרה רק בשביל שילמדו ותהיה מהם תועלת וחיוזק ללימוד התורה.

כשיצא לאור אחד מספרי אילת השחר אמר לי: שלחתי עם בני הרב שרגא ספר אל הסטייפלר וספר אל הרב שך. לסטייפלר שלחתי ואני יודע שהוא מעיין בו. להרב שך שלחתי אף על פ' שאני יודע שהוא לא מעיין בו, משום שזו מדת דרך ארץ, כשמוציאים ספר הנהגת דרך ארץ היא לשלוח לזקני הדור!

✎

סיפר לי בהרחבה מה ששמע מהרב מפונבז' שהיה פעם יום שלם במחיצת החפץ חיים ובכל אותו היום כשהחפץ חיים דיבר על גלות התורה וגלות ישראל הוא בכה בדמעות שלישי, וכשעבר לדבר על הגאולה הקרובה פניו הפיקו אורה ושמחה. ואמר לי שהרב מפונבז' אמר לו: החפץ ח"ם ביקש ממני להשאיר במחיצתו עוד, און איך נא... לא הבנתי.

✎

בערוב ימיו כשנחלשו כוחותיו וכמה פעמים כששאלני לשלומי אמרתי לפניו כי שמעתיה כל יומא בפומיה כי על סדר הדף

היומי יוצא כל הזמן להזכיר דברים מספרי אילת השחר, וכן בסדר פרשיות השבוע. בכה באזני בדמעות שלישי ובקול נשבר: מה אשיב לה, איך אשלם לרבש"ע על חסדו שאיני ראוי לו, שזיכה אותי לכתוב ספרים שלומדים בהם ונגרם על ידי זכות תורה דברים.

❧

פעם אמרתי לפניו ששמעתי בדרשות שבע ברכות מת"ח חסידי שבשל"ה כתוב עה"פ ימה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים, כמה יפה וכמה נעימה אהבת ה' שמגיעה דוקא ע"י תענוגים ולא ע"י סיגופים. הגיב בקפידה ואמר שזה לא יכול להיות, והוסיף בזה"ל, למה אם כן היה צריך הרבי ר' אלימלך מליזענסק להשכיב את עצמו בין הנמלים שידקרו את בשרו... [אח"כ בדקתי וראיתי שהשל"ה לא אומר שאהבה זו עדיפה מאהבה שע"י סיגופים, אלא אלו דבריו בשער האותיות (אות ק' רלח): נעימות ויפהפיות גדול הוא, במה שאנחנו נאהבין להשם יתברך, בקיימנו מצוותיו שהם תענוגים. דבשלמא אהבה מצד מצוות שהם טורח לקיימם, כגון להתענות ביום כיפור, וליתן צדקה, וכיוצא באלו רוב מצות, הוא נחא, לפום צערא אגרא. אבל לקבל שכר על המצוות שהם תענוגים, כגון להתענג בשבת, זהו חביבות יתירה, הרי לא זו שאנחנו עבדי ה' מקיום היראה, אלא אנחנו נעשים עבדי ה' אפילו מקיום מצוות שהם בשמחה]

❧

נכנסתי פעם לביתו כאשר יצא משם רבי חיים ארלנר משוויץ, והראני הגרא"ל שהר"ח נתן לו את ספרו שחיבר פירוש על פירושו של רבי אבדימי דמן עכו על פירושי הרמב"ן עה"ת על דרך הקבלה. ואמר לי: עיינתי וחשבתי שאבין... אבל אני רואה שאני לא מבין.

❧

אמר לי אינני מקבל את הגישה שקיימת שבשיעור צריכים להגיד חדושים "יפים", צריכים להגיד את הדברים הנכונים שיש לומר גם אם אין בהם יופי.

❧

הראני קטע מספר באר אברהם לרבי אברהם בן הגר"א, שמפרש את הפסוקים בתהלים פרק כ': יישלח עזרך מקודש ומציון יסעדך: הכוונה ... כי מציון תצא תורה, כ' התורה מקרבת את האדם אל בוראו ותומכתו שיוכל לבא לפני המלך, כ' הוא עוסק בגני המלך והוא מרואי פני המלך ראשונה, לפני המלאכים. ייתן לך כלבבך - כי כיון שכל מחשבותיך ישרים על פי התורה והמצוות לא יאציל ממך כל אשר שאלו עיניך. וכל עצתך

ימלא' - כל עצתך לאחרים ימלא ותקום. והראני את המילים האחרונות בהתפעלות רבה...

❧

אחרי שכתב לי בהסכמתו לספר ... "לכב' ידיד" ... שאלתיו למה כתב כן, וכי ידיו אנכי? השיב: אכן אתה צודק, אך למרות שהחתם סופר כותב לתלמידיו 'תלמיד', אצלו נהגו כרבי עקיבא איגר שמעולם לא כותב לתלמידיו 'תלמיד' אלא 'ידיד'...

❧

בתקופה שאמר שיעורים כלליים בגאון יעקב, אמר לי אז, הרב שך מסוגל להגיד בכל מחזור את אותם שיעורים כלליים שכבר אמר וכבר כתב בספרו, כאילו לא נאמרו מעולם, אני אינני מסוגל לזה ואני צריך להכין בכל מחזור שיעורים חדשים.

בתקופתנו שעדיין לא התפלל כותיקין אלא התפלל שחרית כל יום בשיבה קטנה פונבז' אמר לי, שבימים נוראים הוא מתפלל כותיקין כדי שתעמוד זכות זו ביום הדין.

❧

דיבר עמי על משהו שמתנהג בצורה קשה ואמרתי שהתנהגותו היא תוצאה של בעיות נפשיות, אמר לי: אין דבר כזה בעיות נפש, הכל גאוה!

❧

כשיצא לאור ע"י מכון ירושלים ספר משנת רבי אהרן מוסר חלק ראשון, ביקש ממני את הספר בהשאלה, ואחרי תקופה כשהחזירו אמר בהתפעלות רבה, רואים את ההבדל בין שאר מוסר למוסר היוצא מאיש גאון בתורה כר' אהרן...

בפעם אחרת ביקשני בהשאלה את ביאור

הגר"א לספר יונה, וכשהחזירו אמר שכל הספר עוסק בעניני גלגול הנשמות.

❧

פעם נכנסתי לחדרו וכשראני אמר: יש לי בימים האלו ביטול תורה, והראני שעומד על השולחן שלו ספר שיצא אז לאור: הראשון לשולשלת בריסק - על הבית הלוי. אחר כך הוסיף, כמה כואב לקרוא ולראות כמה הבית הלוי סבל...

❧

אמר לי: אנשים היום מזלזלים ברכוש ואינו שווה בעיניהם אפילו מאמץ קל כדי לשמור עליו. וסיפר כי במשך השנים היה נוסע לפנות בוקר יחד עם רבי מיכל יהודא לים, וכשבאו ראו חוף ריק לחלוטין ופזורים בו בגדים ומגבות למכביר, כי אנשים מזלזלים בממנם ומשאירים דברים טובים מבלי לטרוח לקחתם.

❧

אחרי שהספיד את הגר"ד סולובייצק בכולל חזון איש הראתיו את דבריו כפי שכתבתם, ואמר לי שיש טעות משמעותית בהבנת דבריו במלה אחת, כתוב שאמר שלמדו מהגר"ד דרך האמת בלימוד, אך צריך לחקן שלמדו ממנו באמת דרך הלימוד. והוסיף, אני אינני מוסמך לקבוע מהי דרך האמת, רק אמרתי שבאמת למדו ממנו דרך בלימוד.

❧

דיבר בשיחה אודות המדרש "אין גנאי למלך לדבר עם נקדודו" (רועה הצאן שלו) ותוכן השיחה היה שמי שעושה את המשימה שהוטלה עליו מן השמים, גם אם זו משימה מעין רועה צאן, אם עושה זאת באמונה, יכול להגיע עד למעלת נבואה. אח"כ אמר לי ששיחה כזו לא כדאי להדפיס ברבים, שמא יתפרשו הדברים בצורה שאינה ראויה כאילו אין צורך להשתדל בדוקא ללמוד וכאילו אין הבדל בין הלומד לבין העוסק במלאכתו באמונה.

❧

אמר לי שבישיבה קטנה לא טוב שתהיה פנימיה, ואמר שהרבה השתדל בזאת בישיבה קטנה פונבז' [בשנים ההן] ולא עלתה בידו.

❧

כששאלתי אם להשקיע זמן להשתתף בשמחות רבות של הציבור כן ירבו, ביקש שאביא מהאורן גמרא (כתובות עב, א ומועד קטן כת, ב) ודפדף וקרא דיספד יספדוניה דיקבר ק'ברוניה דיטען טענוניה דידל דלוניה.

❧

הרי אהרן טאובר סיפר שנכח כששאלו על בחור מעוכב שידוך על מה עליו לוותר,

והשיב: אל תוותר על שום דבר שחשבת שהוא חשוב, רק על "מה יאמר" תוותר... והוסיף לו: בחדר הזה יש עכשיו ארבעים אנשים, כולם מחכים כאן בגלל בעיות שהן תוצאה של "מה יאמר"...

❧

הרב אברהם רום סיפר שהיה נוכח כששאלו על הצעת שידוך לנערה בוגרת האם להרתע מכך שהורי האב אחרי השואה לא שמרו כדת וכדין, וגער בהם נמרצות: בגלל השאלות הללו יושבות בנות בהמוניהן מעוכבות שידוך...

❧

שאלתי בקשר להצהרת הכנסות בנוגע לזכויות להנחה בחיוב ארנונה, והשיב שהכלל הוא כך: לדיווח דיווח לא נכון או דיווח חלקי כדי לקבל כספים שלא מגיעים, זה אסור. ואילו לגבי להיפטר מתביעה, כגון מתביעת ארנונה וכדו', זה שונה. (נמנע מלהגיד 'מוותר' אבל סימן כך בתנועת ידו).

❧

כשהתלויתי אליו פעם בצאתו מכולל פונבז' שאל אותי מה דעתך האם צריכים שיהיו נעלים מיוחדות לשבת? והשיב, יש לי ראייה שלא. כי בגמרא כתוב שעם הארץ מחזיק תחת המטה שלו אוצר בלום של מטלטלין משא"כ תלמיד חכם אין תחת מטתו אלא מנעלים של קיץ בימות החורף, ומנעלים של חורף בימות הקיץ. ולמה לא כתוב שיש תחת מטתו מנעלי חול בשבת ומנעלי שבת בחול, כנראה שאפי' תלמיד חכם לא צריך להחליף אלא נועל את של חול בשבת. והיתה בדיחה דעתיה טובא מראיה זו.

❧

בפעם אחרת שאלני מה פירוש כפל הלשון בתפילת שבת: 'ולא נתתו ה' אלוקים לגויי הארצות, ולא הנחלתו מלכנו לעובדי פסילים'. ופירש שמתחילה מודים על כך שהקב"ה לא נתן את יום השבת במתנה אלא לישראל ולא לגויים. ואחר כך מודים על כך שכאשר הגויים בחרו לעצמם מרצונם יום מנוחה, הם לא בחרו את השבת אלא את יום ראשון, וזה משמים, שלא הנחלתו מלכנו לעובדי פסילים.

❧

באחת שנים הראשונות לשיבת ... הגיע ומסר שיחה בשבחה של תורה, ואמר שמי שמקיים מנהג אין בידו אלא מנהג. אבל מי שלומד את הרמ"א שאומר 'ונתנה' הוא מקיים מצוה דאורייתא של תלמוד תורה בכל מלה. [והמשיך והסביר שעל זה נאמר בתפלת מוסף 'אז מסיני נצטוו עליה' והרי כבר במרה נצטוו על השבת, אלא שבלי הר סיני הדאורייתא היה דאורייתא אבל הדרבנן והחומרות לא היו יותר מאשר דרבנן וחומרות, אבל מסיני נעשית השבת על כל פרטותיה ודקדוקיה תורה ומי שלומד כל פרט אפילו בחומרות השבת מקיים מצוה מן התורה], אחרי שסיים הביע בפני התפעלות ושמחה מרובה מהחידוש הזה ורצה לשמוע שמבינים ויורדים למשמעות הדברים.

בהזדמנות ההיא שאלתי אם להצטרף לצוות הישיבה או להסתפק באמירת דף היומי וכדו', והשיבני: "דף היומי וחשוב וכן שאר הלימודים בציבור חשובים, אבל "ישיבה" זה חיים! כדאי לשמור על חיוניות ולא להתיישן, ואת זה עושה רק ישיבה".

❧

שאלתי שיש אחד המתפללים שמעוניין לתרום לעילוי נשמת אמו, ומציע אחת משתי אפשרויות: או לתרום לביהכ"ס אחד מספרי הנביאים (על קלף) לקריאת ההפטרות, או לייחד סכום לכולל ערב עבור קבוצת אברכים. השיב לי: אם לא יהיה ספר נביאים מקלף יקראו את ההפטרות מחומש וגם בזה יוצאים ידי הפטרה, אבל אם יקים כולל ערב הרי שלעוד כמה אברכים יהיה בבית מה לאכול...

❧

סיפר לי שפעם הגישו לחפץ חיים ארוחת צהרים ביום חול רגיל, מרק עם אטריות בתוכו. שאל החפץ חיים בפליאה וכי שבת או יום טוב היום? אח"כ כשגודע לו שבאותו יום הגיע אליו רבי שמחה זליג הדיין דבריסק, אמר החפץ חיים אם כן צריך לכבד את האורח, יהיו אם כן האטריות תוספת מיוחדת לכבוד האורח...

❧

סיפר לי שיהודי נכנס לחפץ חיים וקונן בפניו שהוא הגיע לעת זקנה וכבר אינו עובד ואין לו מה לעשות במשך היום. כמדו' שאמר שהחפץ חיים צחק בקול ואמר: יש בבלי ירושלמי תוספתא ספרא ספרי רמב"ם טור שלחן ערוך ואתה אומר שאין מה לעשות...

❧

סיפרתי לפניו מה ששמעתי מתלמיד חכם שהיה בניחום אבלי אצל בנו של רבי גדליה רבינוביץ והוא סיפר לו, שפעם ר' גדליה עסק בסוגיא מסויימת יחד עם הסטייפלר בעת שהיה גר בגבעת רוקח בצמוד לדירת החזון איש. הם התעצמו ביניהם בדבר הלכה והחליטו לשאול את דעת החזון איש (הסטייפלר אמר לו: גדליה קום לאמיר אר"ן גיין פרעגן דעם שוואגר). כשניגשו ופתחו את דלת חדרו נבהלו לראות את החזון"א יושב ולומד והוא מוקף הילה של אור או איש, עד שהסטייפלר גרעץ לאחוריו ואמר לו: גדליה הבה נסוב על עקבנו ונצא. אותו תלמיד חכם שסיפר לי זאת ציטט שהסטייפלר אמר: נצא, החזון"א לומד קבלה! וכשסיפרתי זאת להרב שטיינמן אמר לי שהוא שמע את הסיפור מרי גדליה בעצמו, ולא זכור לו שהוסיף שהחזון"א למד "קבלה" אלא אמר שהחזון"א לומד שאלתי אם אמר שהסטייפלר ראה את עמוד האור או שגם הוא, ר' גדליה ראה, וכמדומה שהשיב שהבין מרבי גדליה ששניהם ראו...

❧

סיפר לי שרבי שאול ברזם סיפר לו שפעם אחת שכח לעשר בערב שבת את היין שהיה בהשגחת כשרות מהודרת, והחזון איש הורה לו שהוא יכול לעשר אותו בשבת, כי כל טעם האיסור לעשר בשבת הוא משום שזה דומה לתיקון כלי, שמתקן את המאכל ומוציאו מידי טבל. אבל בקבוק זה שיש עליו הכשר מהודר, המעשר שמעשרים אותו שוב לא נחשב תיקון מנא אלא תיקון המצפון...

❧

חתם לי פעם על מכתב שכתב ג"א זצ"ל לעזרה לאברך דל אמצעים שאנו בני החבורה התארגנו לעזור לו. נכנסתי עם המכתב להחתים את הסטייפלר, הוא קרא את המכתב ואמר: לי יש גדר שלא לחתום אלא אם כן חתמו לפני שני רבנים. והנה חתימת אותו ג"א אינה נחשבת כי הוא בעל לב טוב וחותרם לכולם. שתק קמעא ואמר, אבל חתימת הרב שטיינמן נחשבת כשני רבנים (איני זוכר אם הוסיף: משום שהוא הרי לא חותם בדרך כלל), וחתם.

פרדס יצחק

להערות והארות ניתן לפנות למערכת קובץ גליונות.

שבועות

פרדס יצחק על שבועות ח"א נדפס בשבועות תשע"ח, וכאן הבאנו ח"ב דברים חדשים.

שבועות החג החשוב והקדוש ביותר מכל המועדים

כלל ישראל עומד על השלוש רגלים, כי היכתיני שלוש רגלים, פרש"י רמז לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלוש רגלים בשנה¹.

ומשלושת הרגלים "חג השבועות הוא ראש לכל מועדי השמחות"², והוא ראש לכל זמן שמחה כל' הק' של בעל

1 ובמפרשים שם האריכו למה נקט דוקא ג' רגלים, ובמהר"ל בגור אריה שם ביאר דשלוש רגלים מסמלים את השלימות והנצחיות של כלל ישראל עיי"ש.

וברוקח ביאר ג' רגלים הכוונה על האבות. ויש להוסיף לזה דברי הטור (בס' תי"ח) בשם אחיו, דג' אבות הם כנגד שלוש רגלים, ובשפ"א (בלק תרמ"ח) כתב כע"ז, וכן בשם משמואל בלק (תרע-ד-ז) כתב בכמה דרכים לבאר ענין זה ואכמ"ל.

ובדרך צחות בשם האדמו"ר מפילוב זללה"ה שאמר בלעם הרי באו לרגל עם רב כחול הים ולא התלוננו ולא אמר אדם צר לי המקום, ואתה בלעם הרשע הרגל לוחצת לך, וכבר אתה צועק ורוצה להרגני.

2 ואף חנוכה כלול בשבועות.

וראה במאמר חנוכה שהבאנו דברי הגר"א בביאורו על מה שכתוב בשו"ע (סי' תכ"ח ס"א) **שלעולם חג השבועות הוא באותו יום של חנוכה**. וכתב בביאור הגר"א סק"ב וז"ל "ועוד נתנו סימן יום א' של שבועות הוא יום א' של חנוכה ו"סימנך נר מצוה ותורה אור". אם לא בשלמה שאז הוא ביום ב' של שבועות ויום א' של חנוכה הוא יום פורים] וכבר האריכו מה הביאור ששבועות וחנוכה הם באותו יום, ותמה ע"ז בכנה"ג שזה אי אפשר, ותמה על השו"ע שהעתיק ובשכנה"ג כתב שלכן השמיטו בלבוש, והביא בשם הרב ישי אלמוני שהעצרת המדובר כאן הוא עצרת שלעבר, וראה במגן אברהם ובט"ז ס"ק א. [ועוד כתבו בספה"ק שכתבו שחנוכה הוא בחודש השלישי כמו ששבועות בחודש השלישי].

ובדרך הרעיון י"ל שהשיטות שס"ל שיש שמחה וסעודה

הגינת אגוז (להגה"ק ר' יוסף אבן ג'יקטילה) "שכל המועדות והשמחות נמשכות אחרי התורה" עיי"ש, וכן כתב בשעה"כ דרוש שבועות א', דחג השבועות יש בו עלייה יותר משאר יו"ט, וכ"כ במהרח"ו בהג' על הזוה"ק (בח"ג דף צ"ו) "שבועות, והוא היו"ט היותר משובח", וכן כתב בסדר היום **"הכול מודים בקדושתו הגדול מקדושת שאר ימים טובים"**³.

וכתב השלה"ק במס' שבועות וז"ל **חייב אדם לשמוח בזה החג ביותר**, כי הוא יום שזכינו בו לכתר תורה⁴, ובפסחים למדנו הכול מודים דבעצרת בעינן לכס⁵, מ"מ גילו ברעדה כתיב. והגרי"ע בסידור כתב וז"ל "מצוות שמחת יו"ט של שבועות גדולה מאוד, **ורבה היא על כל שמחת הימים קדושים**"⁶.

וכן ביסוד ושורש העבודה "מאוד ראוי לאדם בחג הקדוש הזה, זמן תורתנו וכו' לשמוח בלבבו יותר! מכל החגים

בחנוכה, כי הרי התורה היתה משתכחת מעם ישראל כלשון הרמב"ן בפרשת ויחי וכו', וא"כ יש פה הכול מודים דבעינן לכם שיש בקבלת התורה.

ושו"ר בשו"ת לבושי מרדכי ליקוטי תשובות סימן קי"ט מה שכתב כע"ז.

3 וראה בזוהר הק' סוף פרשת יתרו שלא היה כיום הזה מאז בריאת העולם ונהיו כמלאכים וכו' עיי"ש.

4 והארכנו במק"א בענין הלימוד בליל זה, והבאנו דברי הרמב"ם פ"ג מהלכות תלמוד תורה הי"ג וכן בטושו"ע סימן רמ"ו סעיף כ"ד **שהלומד בלילה זוכה לכתרה של תורה**, וכן בזוה"ק (ויקרא דף כ"ג) צחותא דאורייתא יתיר בלילה מביממא, ובמעלות התורה (לאחי הגר"א) כתב דהתורה בלילה משברת את הקליפות, והדברים ידועין ועתיקין, ונשמע מינה גודל מעלת לימוד בליל קדוש זה. [ואולי זה נרמז בלשון השלה"ק זוכה לכתרה של תורה]

5 וראה בעדת יעקב להאדמו"ר מנובומינסק זצ"ל (עמוד כ"ב) שלפי הרמב"ן בפרשת משפטים יש לזה מקור בתורה עיי"ש על הכתוב ויחזו את הא' ויאכלו וישתו "כי כן חובה לשמוח בקבלת התורה וכו' ואף כאן ביום חתונת התורה כן עשו". ועיי"ש בעמוד כ"ה מה שכתב בזה.

6 וראה בספר חפץ חיים (חיי ופועלו להרמ"מ ישר ח"א עמוד רפ"ח) **אצל החפץ חיים הורגשה חגיגותו של חג השבועות יותר מכל חג אחר**, והרי קבלת התורה הביאה לעולם את תיקונו והושלמה הבריאה וכו'.

עיי"ש, והמבי"ט בשער היסודות (פל"ג) כתב "שבועות כולל כל התורה, ולכן אין בו מצוות פרטיות".

ונאמרו בזה עוד הרבה ביאורים. והאבני נזר ביאר [ראה נאות דשא ח"ג עמ' י"ב] דהרי לא טעם טעם שמחה מי שלא טעם שמחת הספיקות והתרתם (כמאמר החכם מובא בשו"ת רמ"א סי' ה, ופרמ"ג סימן תר"ע ועוד, ובבני יששכר מאמר ה' לחודש סיון אות י"ג בשם הרמב"ם, ועוד) ובהכנה שנעשה בימי הספירה נעשה בירור בין טוב ורע במידות כמ"ש (מהרח"ו בפע"ח שער ספירת העומר פ"א) ובשבועות הוא גמר הבירור, ואז הוא עיקר השמחה, וכל זמן שלא נתברר חלק הטוב מחלק הרע אין מקום לשמחה עכ"ד⁷.

ובשפ"א [תרמ"ז-ח-ט] "היו"ט שבועות הוא החביב מכל הימים הטובים דאיתא מגילה (כא א) אמצעי משובח, ועל דרך הרמז כמו שאיתא במדרש, יקרה מפנינים וכו' עם כל זה נגילה ונשמחה בך, בכ"ב אותיות שבתורה שהוא יקר מהכול, וכולל הכול כדאיתא בפסחים הכול מודין בעצרת דבעינן נמי לכם, יום שניתנה תורה לישראל" ושם [בתרנ"ב] **"וחג השבועות כולל כל המועדות"**.

וראה קדושת לוי שביאר איך כל הימים טובים יש להן רמז בחג השבועות שהוא זמן תורה, ובתורה כלול כל הימים טובים עיי"ש, והוא הברית התיכון, מברית מקצה אל קצה וכו', ולכן יש בו תנופה לכל הרוחות, ראה מנחות ס"א א', שהוא כולל הכול⁸.

והחידושי הרי"ם אמר [ראה ליקוטי הרי"ם עמוד ש"כ] **"שבועות הוא היום החשוב והיקר ביותר מכל השנה"** ביום זה נגבהין כל נפשות בני ישראל, וזה הכח מדוד המלך ע"ה מאשפות ירים אביון עכ"ד.

והאבני נזר אמר **שאת החשק לתורה מקבלים בשבועות לכל השנה, וזה ע"י הקשר עם הקב"ה⁹, התורה היא אור ה' עכ"ד**.

ובוודאי שצריך הכנה רבתי ליום גדול וקדוש זה בשלושת ימי הגבלה וערב שבועות, וראה בהעמק דבר לנצי"ב [על הפסוק ויסעו מרפידים] דברים נפלאים בענין ההכנה "בכל תערובת טו"ר וכו' עיי"ש באריכות. א

7 ובאוצרותיהם של צדיקים עמוד תשע"ב, כתב בשם ספר מלחמות יהודה ששמע מהאבני נזר, שמה שאוכלין מאכלי חלב ומאכלי בשר בשבועות, משום שכל אחד בפני עצמו מותר, ורק ע"י התערובת נעשה איסור, ולכן אוכלין ביום קבה"ת בשר וגם חלב, להראות כי התורה יש בה כח בירור של תערובת טו"ר וכו' עיי"ש באריכות. א

מנם יש לזכור מה שהיה מרגלא בפומיה דהגאון רבי אהרן קוטלר זללה"ה, **שהשמחה של התרת הספיקות זה רק למי שנצטער בספיקות ודו"ק**.

8 וראה לקמן מרב האי גאון שמתחברים לאבינו שבשמיים ביומא דשבועות.

דבר שבקדושה מה שהאדם מכין עצמו יותר לזה, חל עליו הקדושה ביותר ומביא ראיה מהגמרא בב"מ דף פ"ה ע"ב וכו'.

מנהג ישראל באמירת תיקון בליל שבועות-ובדעת החק יעקב ועוד.

הנה מנהג ישראל תורה היא. יש לומדים בשבועות גפ"ת כרגיל, ויש אומרים תיקון, ונהרא נהרא ופשיטה.

ובשנה זו שבעה"ר אולי לא נוכל כולנו להיות בבתי כנסת וישיבות כמימים ימימה וללמוד בחבורתא גפ"ת אף לאלה שנהגו כן, אמרנו לכתוב בענין אמירת התיקון, אשר זה יותר בנקל יכול אף היחיד לאומרו ואף בביתו, ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד וכו'.

יש להתבונן היטב הדק במנהג שנהגו רבים לומר וללמוד תיקון בליל זה [ובמיוחד אמירת התיקון של כ"ד ספרים]

והמעייין בפוסקים וכספרי מנהגים יראה שהמנהג הנפוץ היה בכלל ישראל כשלומדין בלילה, וכמ"ש בזה"ק פרשת אמור "חסידי קמאי לא הוו ניימי בהאי ליליא והוו לעאן באורייתא וכו' והמנהג זה מאות בשנים היה לומר תיקון בליל שבועות⁹.

וראה בשרשי מנהגי אשכנז (ח"ג עמוד 269¹⁰) שהביא מרבי דוד ב"ר יהודה בן הרמב"ן "נהגו הקדמונים משרתי עליון שלא לישון בליל שבועות וקורין בתורה בנביאים, ובכתובים, ומדלגים בתלמוד ובאגדות וכו' עד אור הבוקר, וקבלת אבותיהם בידיהם, והענין הזה הוא טוב ונכון, ואשריהם ואשרי עם שלו ככה וכו' הוא הלילה להתחבר תורה שבכתב עם תורה שבעל פה וכו' והיו מרננין ומברכין ממקרא לכתובים ומכתובים למשנה וכו'".

וכן בשלה"ק באגרת הידועה והמפורסמת של רבי שלמה אלקבץ שמתאר החבורה קדישא עם הבית יוסף שלמדו 'תיקון' בליל שבועות ויצתה בת קול מן השמיים וכו'¹¹, ובשעה"כ כידוע הפליג בלימוד בלילה, וכן ברמח"ל [בספר קיצור הכוונות] "ואח"כ בלילה ילמוד כ"ד ספרים".

וכן הוא ברמ"ק באור יקר (דף ע"ו) וברמ"ע מפאנו במאמר

9 והארכנו במק"א בסתירת דברי הזה"ק איזה לימודים יש ללמוד באותו הלילה.

10 ועיי"ש שהביא מראה מקומות בעיי"ז.

11 בדרך כלל היה רגיל רבנו הגראי"ל כמה ימים לפני שבועות לקרוא את המובא על הב"י שזכה לגלוי שכינה בליל חג השבועות כדי לעורר עצמו לרוממות היום.

ואמר הגראי"ל שהעירו שרבנו הגר"א כידוע לא רצה לקבל מגידים, ופה רואים שלבית יוסף היה מגיד? ואין לומר שהבדל בינו לבית היוסף היה שהוא היה בארץ ישראל והגר"א היה בחו"ל, דהמעשה שהיה בליל שבועות היה בחו"ל דהוזכר שם יו"ט שני וכיצד קיבלו דברי המגיד.

מעין גנים (חלק ג) כתב לומר התיקון.

וכן בספר טור ברקת (תלמיד מהרח"ו) בסימן תצ"ד הפליג באמירת התיקון¹², ובקב הישר (פרק צ"ב) "כל איש הירא והחרד לדבר ה' שילמד כל הלילה של החג כפי תיקון שחיברו האריז"ל", וכן בסדר היום [הבאנו דבריו לעיל] כתב לומר תיקון ולא יקל בזה, וכן בספר קיצור השל"ה "ערים בלילה ואומרים התיקון".

וכן היה המנהג באשכנז כפי שרואים ביוסף אומץ (סי' תתנ"ב)¹³, ובנוהג כצאן יוסף (עמ' רל"ו) "ליל שבועות אומרים כפי הסדר הנדפס בתקונים", וכח יהודה למהר"י בינגא, ובספר סמיכת חכמים לרבי נפתלי כ"ץ בהקדמה ד"ה ועל, וקיצור של"ה.

וכן במקור חיים לבעל החוות יאיר (בסי' תצ"ד) ציין לסדר הלימוד לעיין בשלה"ק ולטוב הארץ, ולספר סדר היום 'סדר חג השבועות' הנהגת הלימוד בליל זה.

וראה במטה משה (אות תרצ"ה) "**קורין בתורה ונביאים וכתובים ומדלגין בתלמוד ואגדות, וקבלת אבותיהן בידיהן והענין הזה הוא טוב ונכון הוא, ואשריהם ואשרי העם שלו ככה והטעם ידוע לחכמי האמת**" [והוא כל' נכד הרמב"ן ז"ל דלעיל] וכן בשכנה"ג מנהגנו לקרות ליל ראשון של חג כל הלילה מטה משה סי' תרצה, וקיבלתי שהעיקר להיות ער באשמורת הבוקר".

ובסמיכת חכמים "בס' ברכת ה' (דף ג) ביאר דהענין שלומדים ג' פסוקים מתחילת הפרשה וסוף הפרשה, וכן בתורה שבע"פ דמעלה עליהם כאילו השלימו כל התורה שבכתב ושל על פה בלילה חדא".

וכן בפרמ"ג (סי' תצד) "**להיות נעורים בלילה ונדפס סדר הלימוד בזה הלילה**".

וכן הנתיבות בספרו הידוע דרך החיים "**ונוהגין הרבה להיות ניעורין כל הלילה ולעסוק בתיקון כמו שנסדר בהתיקון לליל שבועות**".

וכן ביסוד שורש בעבודה שער התשיעי (פרק עשירי) "גודל מעלת התיקון מבואר בזוהר הק', וכבר נדפסו המאמרים בתיקון ליל שבועות, ולכן יזהר האדם מאוד מאוד בתיקון

12 עיי"ש שהאריך בחשיבות הלימוד בליל שבועות, שאם אינו יושן אינו שולט עליו רוח טומאה השורה בכל לילה על האדם ומטמא את ידיו, ואחרי שהאריך באמירת התיקון, כתב שהשכר שלו גדול שנקרא מבני חופתא דמלכא, ועוד שזוכה לתורה ולדורותיו וכו' עיי"ש.

13 וראה שם באות תת"נ שהביא את השל"ה שאין לקדש בליל שבועות עד הלילה, וכתב ע"ז היוסף אומץ דהרבה לא נוהגין כי א"כ לא יספיקו לומר התיקון, ולכן אפשר לקדש בבין השמשות.

לילה זו בלימוד כסדר שנדפס בתקון ליל השבועות ויזהר מאוד בדקדוק בתיבות ממש כמו קריאת שמע כי טוב מעט בכוונה".

וכן בשולחן שלמה לאב"ד מיר (סי' תצ"ד סעיף ב) "יזהר מאוד להיות נעור כל הלילה בשבועות עד הבוקר בלימוד, **וכפי שנדפס**"¹⁴.

וכן החתם סופר אמר תיקון ליל שבועות **עם תלמידיו** כמו שהביא תלמידו בעל הליקוטי חבר חיים (עמ' שס"ז) וכן במהרם א"ש כמובא בזכרון יהודה (עמ' ל"ה)¹⁵, וכן יש בפרי צדיק בשבועות כמה טעמים על ענין התיקון.

וכן באשכנז סידר הרו"ה את התיקון בשנת תק"צ, ואחריו בעל העבודת ישראל [ושם בהקדמה האריך מעלת לימוד בלילה בכלל].

וכן נהגו בכל קהילות עדות המזרח כמבואר בפר"ח "המנהג לקרות ליל ראשון של חג השבועות כל הלילה והוא מיוסד עפ"י הזוה"ק", ובכנה"ג, ובמאמר מרדכי, ובבן איש חי והחיד"א שהבאנו לעיל, ובכף החיים (תצ"ד סק"ח) הביא בשם בעלי הסוד כי גמר תיקון של ימי הספירה היא בלימוד התיקון הנ"ל, והמנהג היה לומר את התיקון בחבורה, כמבואר בס' הנ"ל [והיו הרבה שדיקדקו לומר את הפסוקים בניגון ובטעמים כמבואר בשל"ה, וכן אמירת יג' הקדישים וכו']¹⁶.

14 ובסידור רי"ע כתב "כבר נתפשט המנהג עפ"י הזוהר והאר"י להיות נעורים בלילה לעסוק בתורה", וכן הביא המעשה המובא בשל"ה מרבי שלמה אלקבץ, והרוח הקודש שהופיעה באמירת התיקון.

15 וכן הקיצור שולחן ערוך בספרו "אפריון" עה"ת, כתב בפרשת יתרו בתו"ד "וכן מבואר בזוהר שאומרים בליל שבועות וכו'".

וכן בתורת חיים בשם אביו הגאון הבעל מחנה חיים, ולשון המהר"מ שיק 'ומנהג כל העולם וכו' עיי"ש.

16 והנה נודע בשערים סיפור על הגר"א עם המגיד מדובנע שכאילו המגיד היה אצל הגר"א בחג השבועות, וראה הגר"א שהמגיד לא אמר תיקון, רק למד בספר אחד, ושאל אותו הגר"א [ולכאורה לא היה זה באמצע הלימוד, זולת אם נימא שהגר"א רצה להוכיחו שיעשה כנהוג אף באמצע לימודו] למה לא אומר תיקון כנהוג?

והשיבו במשל שאברך חיפש פרנסה ואמר לו חותנו שילך להשוק להביט מה שאחרים עושים, וראה שתולין לפני החנויות חפצים שונים, וזה הוא מסחרם. והלך ושכר חנות ותלה לחוץ לפני החנות איזה חפצים, ובתוך החנות לא היה מאומה, ולא היה מה למכור לקונים, ובא לפני חותנו, וצעק עליו שוטה אתה, הלא שאר החנונים תולים לסימן מה שיש בחנות, ולא שדי להם בזה, וממילא כן הוא התיקון רק למי שיודע כל התורה, אבל אני איני יכול לצאת לבד בהסימנים ע"כ סיפור המעשה שמועתק בכמה ספרי סיפורים.

שיטת החק יעקב

והן אמנם נודע בשערים שבחק יעקב כתב (ס' תצ"ד) "עוד כתבו האחרונים שלא לישן בלילה רק לעסוק בתורה והשכר הוא גדול וכו' ובבית מוח"ז לא נהגו כך **ללמוד בעשרה**, רק כל אחד לומד ביחידות, כי עיקר התיקון לא תיקנו רק **בפני עם הארץ שאינו יודעין ללמוד** עכ"ל.

ויש שהבינו כאילו דעתו של החק יעקב שאין לומר תיקון, נגד מה שכ' כל האחרונים¹⁷.

והנה מלבד שאמר הגאון רבי שמשון פנקס זללה"ה שיש לזה פירכא מיניה וביה, כי כשבאים לקנות ולא יודעים מה לקנות, מראים לקונה כל מיני דוגמאות ואנחנו בשבועות רוצים לקנות את התורה.

הרי הסיפור הזה אינו מוסמך ולא נמצא כתוב בשם תלמידי או תלמידי תלמידי הגר"א, והמקור להסיפור הזה הוא מס' שיח שרפי קודש [ספר ליקוטי סיפורי צדיקים וחסידים מפולין שליטת ר' יועץ קים קדיש מפרשיטיק]

וכבר היו שהעירו שהסיפור הזה סיפר המגיד הגאליצאי ר' חיים קנהולר בדרך צחות על ת"ח שרצה שאיזה ע"ה יתן לו את התיקון, ולא רצה ליתנו לו, ואז אמר לו את המשל הנ"ל (וראה דבר ביומו להמגיד הנ"ל עמוד ס"ז) וח"ו לומר על המגיד הגאון מדובנע שהיה מפורסם מאוד בגאונותו כאילו לא ידע ללמוד, ובוודאי שכל הפוסקים, וספרי המנהגים בכל אתר ואתר שהבאנו לעיל שהורו לומר תיקון בליל שבועות, לא נתכוונו שרק גאוני גאוני עולם כמו הגר"א יאמרו את התיקון, ויש לפרסם שהסיפור הזה על הגר"א והמגיד הק' מדובנע בדומה היא לא היה ולא נברא, ואף משל לא היה [ועכ"פ גם לפי ההמצאה הנ"ל רואים הגר"א אמר תיקון כנהוג, ואף שאל את הדובנער למה אינו אומר תיקון כנהוג, ומי יימר שקיבל תשובתו, ואין צריך להאריך בזה, כי הדברים פשוטים וברורים].

17 וידוע שמהר"ש מבעלזא אמר (כן הובא בספר מגד ארץ על הפרמ"ג ששמע מפ"ק) שמה שאירע להחק יעקב שכתב (בסימן תפ"ט אות יא) "כתב מהרי"ל כשיגיע למ"ט יום יאמר שהן שבעה שבועות, ולמחרתו הוא ערב שבועות עכ"ל, ובפרמ"ג כתב ע"ז בא"א ס"ק ה', "ולא ראיתי נוהגין כן ולסיים ולמחרתו".

ולכאורה הרי כוונת המהרי"ל היא לספור מט' יום, ולמחרתו זה פיסקא חדשה, שלמחרת זה ערב שבועות, ואמר המהר"ש זללה"ה, שזה קרה לו בגלל מה שכתב נגד התיקון. (ויש נוסחאות במהרי"ל שאין כתוב כל הפיסקא ולמחרתו וכו') ולפימ"ש גם החק יעקב אולי לא נתכוון לומר נגד התיקון בכללו, רק נגד צורת אמירת התיקון. וראה בשע"ת שכתב שלא נוהגין לומר ולמחרתו כו'.

אולם ראה בשו"ת שבות יעקב (ח"ג סימן נ"ב) נשאל מתלמידו, שאולי אכן כוונת המהרי"ל הוא פסיקא חדשה, וכתב שם

אמנם כבר כתב הגאון רבי שריה דבליצקי זצ"ל להצדיק את הצדיק דחם ושלום לומר שהחק יעקב נתכוון שהתיקון שנתקן ע"י האריז"ל [עפ"י הזוהר] וכל רבותינו הק', והפוסקים, וספרי המנהגים בכל אתר ואתר אך ורק לעמי הארץ, רק כוונתו שהאופן שאומרים כולם ביחד הציבור [עם הי"ג קדישים, ואחד אומר וכולם שומעים, ואין את היכולת להתעכב ולהבין, ובמיוחד במקומות שהלילה קצר מאוד [ומה"ט אף יש שהקילו להתפלל בביה"ש כי לא הספיקו לומר תיקון ראה יוסף אומץ] זה מתוקן לע"ה, אבל החכמים כל אחד יכול ללמוד בעצמו התיקון וכמו שעושים היום, אבל לא כתב שיכול ללמוד כרצונו עכ"ד.

והא"ר ג"כ כתב ענין התיקון, וציין להשל"ה, וגם הוא היה נכדו של זקינו של החק יעקב, (דהא"ר והחק יעקב היו גיסים).

וגם אם נימא שזה לא הפירוש בחק יעקב [ולשונו אכן צריך בירור רב] **הרי הוא יחיד נגד רבים**, והאמת יורה דרכו.

וראה בחיד"א בלב דוד (פרק לא) שכ' שא"א לחלק בין סיבת הלימוד לתוכנו **"דתימה על האנשים המשנים מנהג כל ישראל, דמי דאמר לקרות הלילה הזה בחבורה שהם רשב"י וחבריו קדישין והאר"י, הן הן אמרו שילמדו תנ"ך, ואשרי הנזהר בהם, ועם שונים אל תתערב"**¹⁸.

(השבות יעקב לפרש דבריו מה שכתב בספרו חק יעקב) ששיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד, ואם כוונת המהרי"ל היה לכתוב פיסקא חדשה היה ליה לכתוב "למחרתו ולא לכתוב "ולמחרתו" וכן הוי ליה לכתוב בראש השנה, ולמחרתו צום גדליה עיי"ש ומפרש שם, מה הענין לומר למחרתו, והוא עפ"י דברי הפוסקים שאין לקדש עד שיחשך, ואם כן רוצים להזכיר שכל היום הוא שייך לימי הספירה, ומה שיהיה אין טענה כי העתקתי את דברי המהרי"ל כלשונו, אבל האמת כמו שכתבתי בחק יעקב עכ"ד השבות יעקב לפרש מה שכתב בחק יעקב. (ובוא ראה כמה דייקו בכל אות ואות של רבותינו הקדמונים).

ויש להוסיף בדרך הדרוש על מה שצריך לזכור את כל היום של הספירה עד הקידוש, את דבריו הידועים של עבודת ישראל שהבאנו לעיל ממחרת השבת תספרו חמישים, שעד הרגע האחרון אפשר לתקן את עבודת הספירה [יש לציין שיש עוד דבר פלא, בחק יעקב בסימן הנ"ל כתב שמהר"א זכות אמר נחם בכל ימי הספירה, ואמר גם בל"ג בעומר, והמעין בשעה"כ, ובמגן אברהם, יראה בהדיא שאמר נחם בכל ימי השנה, ולא רק בימי הספירה].

18 וראה בארחות רבנו מנהג בעל הקהלות יעקב לומר תיקון, וכן אמר החזו"א להגר"ח שליט"א [כמו שסיפר הגר"ח לז"ד שליט"א], וכן הגרשז"א אמר חלק מהתיקון כמבואר בהליכות שלמה, וכן רבנו הגרא"ל היה אומר את התיקון בליל שבועות, ובדרך כלל הספיק רק לימוד המקרא. וראה בדברי שיח שבועות (תשע"ד) במי ששאל להגר"ח האם ללכת בבוקר למקווה או ללמוד, וכתב הגר"ח שילך למקווה ויטבול

ורבים נוהגים לטבול אחרי התיקון לפנות בוקר כמבואר בשעה"כ, ובשל"ה, ובחק יעקב.

ובערוך השולחן נראה שכן היה המנהג בליטא, וכן באשכנז כמבואר ביוסף אומץ.

וראה להלן מנהג הישיבות הקדושות בלימוד בליל שבועות.

אמירת תיקון בעמידה

נראה שאמירת התיקון באשכנז היה בעמידה.

ונראה בדרך רעיון, דאין הטעם רק משום שחששו לשינה, עמוד על הריצפה (ולעיל הבאנו דברי האבן עזרא שכלל ישראל היו ערים בליל מתן תורה כמו כה"ג ביום הכיפורים, והרי הכה"ג עמד על רגליו כשנתעייף) רק תורה כנתינתה, והבאנו לעיל ענין העמידה לזכר מתן תורה.

ואולי י"ל שזה גם לתקן ענין של כבוד התורה שנידון בשבועות כדברי השל"ה ודעימיה, והרי כבוד התורה היא ללמוד בעמידה כמבואר במשנה בסוף סוטה בדף מ"ט.

ושו"ר מה שכתב הבן איש חי [תורה לשמה סימן ש"ל] בענין לימוד תורה בעמידה בתיקון שליל שבועות, שזה כבוד התורה, ואף אם אינו עומד כל הזמן כי קשה לו, ויושב קצת מחמת החולשה, לית לן בה עיי"ש שכתב שיזהר ללמוד כל סדר הלימוד של זאת הלילה בחשק גדול וכו' בשמחה רבה ובהתלהבות הלב כי הלימוד המתוקן לזאת הלילה, עושה פרי גדול למעלה וממשיך לנפש האדם קדושה וטהרה וכו'.

טעמים לאמירת התיקון

ולכאורה יש להתבונן היטיב הדק, הרי עיקר התורה הוא לימוד התורה בעיון ובהבנה כראוי, שתהיו עמלים בתורה, אדם לעמל יולד, וסגולות התורה בעמל התורה וכו' וכו' וכידוע, ולמה בליל זה של יום מתן תורתנו, אומרים תיקון [בפחות הבנה, ולא בעיון התורה כ"כ] ורבים נבוכים בזה, להבין הענין לפי פשוטו [ועפ"י הסוד נאמרו בזה הרבה דברים].

א. ובפשטות י"ל, שזה מראה על אהבת התורה בעודו בכפה יבלענה [ישעיה כח,ד] ואנחנו מרוב אהבה רוצים לחטוף, ועד"מ מי שמקבל חפץ חדש, אינו מחכה לקרוא את כל הדפים וההוראות בדיוק איך להתנהג, רק מיד מתחיל למשמש, ולראות מה זה.

וכעין שכתב האור החיים הק' בפרשת יתרו עה"פ ביום הזה באו מדבר סיני, שלכאורה קודם היה צריך להיות כתוב ויסעו מרפידים וז"ל "ואולי שהוא ע"ד אומרו אהבה מקלקלת את השורה להקדים המאוחר, שלהיות כי הוא יום זה המקווה לבורא לתורה לעולם, לעליונים ותחתונים, ומיום הבריאה

בזריזות.

הם יושבים ומצפים, מתי יבואו בני ישראל מדבר סיני¹⁹, לזה כשהגיעו שמה לא עצרו כח לספר הדבר, ותיכף קדמה ההודעה, ביום הזה באו וגו' הגיע חשוק ונחשק לחושק וחשק ושמחו השמיים והארץ כי זה הוא התכלית עכ"ל.

ודילוגו עלי באהבה, גדולה אהבה שמקלקלת את השורה, וכמו עד"מ בחור בר מצווה שמקבל מתנות פותח את כולם לרוב שמחתו כי רוצה לראות מקופיא מה קיבל, וזה ענין אמירת התיקון²⁰.

ב. ועוד י"ל דהרי בימי הספירה שהם כנגד המ"ח קנינים שהתורה נקנית בהם כדברי המהר"ל ודעימיה [והארכנו במאמר לג' בעומר] ובשבועות אז החלות הקנין, וכתב בפרי צדיק פסח אות מ' (בשם המי השילוח בשם הרה"ק מפרשיסחא) שפסח הוא כמו ראיית חתן וכלה, ושבועות הוא כמו הקנין עכ"ד.

וממילא כדי לקנות צריך לדעת מה קונים, ומה יש בחפץ.

והיה מרגלל בפומיה דאאמו"ר זללה"ה, דבריו הידועים של הגהות אשרי בב"מ (פ"ב סי' ט') שהובאו ברמ"א (סימן רל"ב סעיף ד) "מעשה באחד שקנה בדיל מהגר עכום בחזקת בדיל כדי לכסות גגו ושוב נמלך ומכרו לישראל אחר בחזקת בדיל, ואח"כ נמצא שהוא כולו כסף מבפנים, אך בחוץ היה מחופה בברזל ופטרור הר"מ, כי אמר שלא זכו בו ישראל שקנה מן העכום כיון שלא ידע ולא נתכוון לקנות הכסף עכ"ל.

והמי השילוח (ראה פרשת וארא) כתב שפה כתוב יסוד גדול ונורא בעבודת ה' שצריך לדעת מה הערך והשוויות של החפץ, כדי לקנות, וא"כ לכן אנחנו אומרים תיקון, אמירת כל התורה, כדי לדעת [באופן מסויים, מה שיש באפשרותינו] מה אנחנו קונים²¹, כי הרי התורה היא גם זהב וגם כסף וכו'.

19 **והחידושי הרי"ם** אמר שבשעה שכתב האור החיים הק' דברים אלו היו ניצוצי אש מסביבותיו.

ואם ניתנה רשות להיאמר י"ל דמה שהוסיף משה יום אחד מדעתו, כי מתן תורה זה ברית בין כביכול כלל ישראל להקב"ה, וכשם שלכלל ישראל היה כימהון וחשק נפלא ליום ההוא, כעבד ישאף צל וכדו', ממילא הוסיף משה רבנו יום כדי שגם לעליונים כביכול יהיה חשק לברית.

20 ושמענו בדרך צחות, דלא שאלו מה כתיב ביה, רק פותחין וקורין הכל בכול מכל כל, ואח"כ אחרי היו"ט של הקבלה, הולכים לראות וללמוד כסדר.

21 ויש לרמז בזה שאומרים את התיקון בלילה [מלבד מה שכתב הטוש"ע בסימן רל"ח "יזהר בלימוד התורה בלילה, יותר מבשל יום"] עפ"י דברי הגמרא שבת דף פ"ג, וכו' ברמב"ם פ"ג מהל' ת"ת הלכה יב', ובשו"ע יור"ד סימן רמ"ו סעיף כ"א "אין דברי תורה מתקיימים, במי שמתרפה עצמו עליהם וכו' אלא במי שממית וכו' ולא יתן שינה לעיניו ותנומה לעפעפיו" [וראה בגר"א שם בס"ק נ"א שהביא כמה מקורות לעי"ז] וממילא בליל זה שרוצים "לקנות", לא נותנים שינה

וכדברי המדרש²². בריש פרשת תרומה²³ ואף שאומרים רק תחילת וסוף הנביאים, וכתובים, ומשניות וכו', הבאנו לעיל מ"ש הבעל סמיכת חכמים, דתחילת וסוף ענין הרי הוא כל הענין.

וידוע מה שכתב הבני יששכר [ראה דרך פיקודיך בהקדמה ג' אות ד']²⁴ **דמקובל הדבר ביד חכמי ישראל בשיש לאדם**

לעניינים.

ואומרים את התיקון ועפ"י רוב בבית הכנסת או בבית המדרש אשר כדברי הירושלמי, ונפסק בשו"ע בסימן רמ"ו סעיף כב' "ברית כרותה שכל הלומד בבית הכנסת לא במהרה הוא משכח". וישראל קדושים אומרים תיקון בקול רם (וכמו שמשמע באיגרת השל"ה "בניגון ובטעם" וכן נראה משעה"כ שכתב **שאיכה יקראנה בלחש מפני שהוא יו"ט**, משמע ששאר התיקון קוראים בקול) וראה שם בשולחן ערוך, **"וכל המשמיע קולו בשעת לימודו, תלמודו מתקיים בידו"**.

22 וראה במדרש תנחומא בפרשת תרומה שמבואר שם שבתורה יש את כל הסחורה עיי"ש (וכ"ה כע"ז במדרש רבה בפרשת תרומה).

23 ועפ"י דברי הגהות אשר"י, ביאר אאמו"ר זללה"ה דברי הגמרא בשבת (פ"ח ע"ב) בשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת, חמדה גנוזה, אתה מבקשה ליתנה לבשר ודם, אמר לו הקב"ה למשה, החזר להן תשובה וכו'.

ויל"ע למה לא השיבם הקב"ה בעצמו?

והביאור הוא כנ"ל שאם מאדם אינו מכיר בחסרונו הגדול כשהוא בלא תורה הקדושה, כיצד ובמה התורה משלימתו, אינו יכול לקנותה וכד' הג"א הנ"ל, ולכן היה משה רבנו מוכרח להשיבם בעצמו. **כדי לזכות לקנין תורה, צריכים אנו לדעת כמה חסרים אנו אילולא תורתנו הק', דא קניית מה חסרת. ובוודאי דלפי"ז צריך לומר בהבנה (עד כמה שידו משגת) כדי לדעת מה הוא קונה.**

ואיתא במדרש (שמות) משל לסוחר היה בא בדרך וחשש מן הלסטים וקנה בכספו אבנים טובות שאין ניכר חשיבותן. פגעו בו לסטים ושאלוהו לשווי האבנים. אמר להם שנים בזוז. סברו בלבם וכי בשביל סכום פועט נרצח איש, והניחוהו לדרכו. כשהגיע לעיר בשלום מכר אבניו בשוק. נזדמנו לו אותם לסטים ושאלוהו לשוויים א"ל פחות שבהן מנה. אמרו לו, לא אתה הוא זה שאמרת לנו בדרך ששוויים שנים בזוז ועכשיו אתה מוכר הפחות שבהם במנה? אמר להם אצלכם כשהייתם במקום סכנה אמנם לא היו שוות יותר. לא כן עתה בעיר.

כמו כן בעולם הזה כשאדם מסובב במזיקין ויצרו תקף עליו, אינו מכיר בערכה ויקרותה של התורה, ואכן היא שווה לו פחות, וככל שהוא מכיר איך בלעדי התורה כמה חסר הוא וזקוק השלמה [וסימנך, כל מידות הארון חצאים גינהו], כפי מידה זו הוא זוכה לקנין תורה ולהתעלות על ידה עכ"ד.

24 ויצוין שהמשנה ברורה בס' רי"ד מביא בעי"א את ד' הדרך פקודיך.

איזה מניעה בלימוד איזה ספר לגמרי ע"כ מצד ההכרח הוא רק מתחיל ומסיים וייחשב לפני הבורא כאילו למד הכול."

וכן בכפה"ח (סי' תצד) ביאר עפ"י קבלה איך מועיל ג' פסוקים. ומהאי טעמא כתב שגם מי שאין ביכולתו לומר את כל התיקון לכה"פ יאמר את הג' פסוקים מהתנ"ך בלי ההוספות לקיים דברי הזוה"ק והאר"י ודעימיה, ע"כ המנהג הנהוג בכל תפוצות ישראל כליל מתן תורתנו להתחיל ולסיים מכל ספרי התנ"ך ומשייתא סדרי משנה בכדי שייחשב לפני הקב"ה כאילו למד כל התורה כולה בכתב ובע"פ עיי"ש.

ובשו"ת התעוררות תשובה (ח"ג סי' נא') כתב ענין הרישא והגמירא הוא, כעין מה שכתב הב"י (בסי' תכ"ג בשם השבלי הלקט) מה שאומרים במוסף שמע ישראל, ולהיות לכם אני ה', הוא משום שמלך פרס גזר שלא לומר שמע ישראל, ותיקנו חכמים להבליע קריאת שמע ראשית ואחרית, ובשבלי הלקט כתב שלא ישכחו קריאת שמע, אמנם באבודרהם הלשון "מפני שיש בה התחלת וסופו, והיה גזירה, ותיקנו שיהיו אומר הש"ץ **כדי לצאת חובת ק"ש**"²⁵.

ג. עוד י"ל בנו"א עפ"י מה דאיתא במדרש בנצבים (פרשה ח' אות ה') "דבר אחר, כי המצווה מהו המצווה, רבנן אמרי מדבר? קשה למה"ד למלך שהיה לו אבן טובה והפקידה אצל אוהבו א"ל בבקשה ממך תן דעתך עליה ושמור אותה כראוי, שאם תאבד לא יש לך מהיכן לפרוע לי, ואף אני לא יש לי אחרת כיוצא בה ונמצאת חוטא עלי ועליך, אלא עשה מצווה על שנינו, ושמור אותה כראוי, כך אמר משה לישראל, אם שמרתם את התורה, לא על עצמכם אתם עושין צדקה בלבד, אלא עלי ועל עצמכם, מנין שנאמר וצדקה תהיה לנו, לי ולכם אימתי כי נשמור לעשות את המצווה הזאת ודומה לזה בתחילת רות" עיי"ש.

ויש להוסיף בדרך רעיון שלכאורה קבלת השמירה הוא כליל שבועות עד קבלת התורה בקריאת פרשה של מתן תורה וכמ"ש²⁶, וא"כ הרי שומר צריך לדעת על מה שומר, וכמו שמבואר בסוגיית הגמ' בב"ק דף ס"ב ועוד, ונפסק בשו"ע הלכות שומרים סימן רצ"א סעיף ד' והאריכו בזה הפוסקים

25 ויש להאריך בדבריו איך אפשר לצאת בזה ידי חובת קריאת שמע ואכמ"ל.

וראה בש"ך הלכות תלמוד תורה (סימן רמ"ו ס"ק כ"ז) שכתב "שהיה מנהג שהיה מזמינים את הבעלי בתים לתחילת הזמן, תחילת המסכתא, וגם בסיום המסכתא ואז יהיו שמה תחילה וסוף".

ומוכח ג"כ שיש ענין תחילה וסוף. [אמנם שם מיירי מכבוד התורה ולא מלימוד התורה].

26 ואולי בדרך רמז י"ל, שזה ענין שנשארים ערים כליל שבועות כי הרי השומר לא יושן, הנה לא ינום ולא ישן, ותוקף חסידות בתחילתו, בקבלת השמירה.

שם.

וממילא אנחנו רוצים לקבל שמירה כראוי לפי ערכנו, ולכן משתדלים להקיף באופן מסויים ובבחינה מסויימת, את כל התורה עם אמירת התרי"ג מצוות²⁷.

ד. ויש לומר עוד בדרך הרגש, עפ"י דברי הגר"א שכתב [באמרי נועם ברכות כ"ב] לפרש דברי הגמ' בברכות שם, שאת התורה צריך לקבל באימה ביראה ברית, ד"רתת" הכוונה "בושה" עיי"ש²⁸.

וכשלומדים את כל התיקון בכ"ד ספרים ותורה שבע"פ וכו', ורואים עד כמה התורה ארוכה מני ארץ ורחבה מני ארץ, מרגישים אנחנו באפסיות ערכנו ומתמלאים בושה עד בלי די, ועי"ז זוכים לתורה²⁹.

ה. ועוד יש לומר בדרך רעיון, דבחידושי הרי"ם כתב ששתי הלחם מרמזין על תורה ותפלה [ומובא בשפ"א תרמ"ז, ותרג"ה ועוד].

ואמר האדמו"ר בעל העדית יעקב מנובומינסק זצ"ל שבדוד המלך רואים שני הבחינות תורה ותפלה. והכתוב מייחסו פעמיים, ותקראנה אותו עובד הוא אבי ישי ואבי דוד וזה היחוס מצד רות המואביה, ואח"כ ייחסו הכתוב ע"ש יהודה ואלה תולדות פרץ וגו'.

ואפ"ל, דמצד רות זה תפלה דעובד הוא ל' עבודה אנה ה' כי אני עבדך עבדך בן אמתך, ואח"כ הייחוס מצד יהודה שזה בחי' תורה, דכתיב ביהודה ומחוקק בין רגליו, דיהודה היא בחינת מלכות, וכמ"ש בזה"ק מלכות פה תורה שבע"פ קרינן ליה, ודוד המלך אמר ואני תפלה, ומצינו בגמ' שאמר הקב"ה טוב לי יום אחד בחצירך שאתה עוסק בתורה, וזה מבואר בברכות (דף ג' עמוד א) שעד חצות עסק בתורה ומחצות עסק בתפלה³⁰, וכן מצינו שביקש שספר תהילים יחשב

27 ובדרך התעוררות יש לומר, דהרי הקצה"ח שם (סק"ד) צידד לומר שבשומר אבידה אף אם לא ידע על כסף שהוא של זהב, מ"מ הוא שומר על זהב כי **רחמנא עשאו שומר**, וא"כ אם ידע האדם שנותן התורה עשאו שומר, ממילא נהיה שומר על הכול.

28 וראה נדרים (דף כ ע"א) "ומי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני".

29 ומאידך גיסא זה נותן לנו את השאיפות למה אפשר להגיע, וכמו שאומרים העולם שמי שרוצה להיות נפוליון יהיה לפחות גנרל, אבל מי ששואף להיות גנרל יהיה רק חייל פשוט.

30 וזה גם סמך להיות נעורים ביומא דדוד, וכבר העירו בזה. וראה באור יצחק פרשת לך לך שהביא מבעל העבודת ישראל שאמר: דוד המלך נעשה הוא בעצמו תפלה מגודל התפילות שהתפלל בכל עת וכמ"ש ואני תפלה וד"ל. [ויל"ע בדברי הגרי"ז עה"ת בסוף פרשת חיי שרה שדוד המלך היה גם מאלה שהתנהגו במידת הרשב"י וחבריו עיי"ש, וא"כ הרי לא התפלל

כנגעים ואהלות³¹ וכן התורה עצמה נקראת שירה, וכמו שהעוסק בתורה בלילה עליו נאמר ובלילה שירה, וזה מ"ש בשם ה' אקרא אנה ה' מלטה נפשי דקריאת השם הוא מל' תורה ותפלה ויקרא אברם בשם ה' פ' התרגום וצלי ומצינו שקריאת השם מרמז על תורה כי שם ה' אקרא הבו גודל לאל' ועי"י לימוד התורה ניצל נפשו.

וי"ל שזה ענין התיקון [שאומרים, וקורין תיקון כלשון הפרי חדש, והגרזא"מ מרגליות ועוד] שמחבר בין תורה ותפלה³².

[וי"ל]

ובבית אפרים או"ח (סימן ס"ח) כתב "שנראה דאפילו בלימוד נביאים וכתובים בדרשות המקראות הוי ביטול לגבי לימוד משנה וגמרא ומכ"ש בקריאה בעלמא וכו' עיי"ש.

והגרשז"א זללה"ה העיר ע"ז מדברי הגמרא הנ"ל שחצי לילה היה יושב ועוסק בתורה ואח"כ שירות ותשבחות ולפי הב"א צ"ע, וי"ל.

31 והרי מבואר בסידור רבי יהודה ב"ר יקר, ובשלה"ק מסכת יומא, ובראשית חכמה שער אהבה דהוי ממש כתורה. וכן פסק בשבות יעקב ח"ב סימן מ"ד דלא הוי ביטול תורה אם אומר תהילים דהוי כעוסק בתורה, וכן כתב באשל אברהם סימן רל"ח דמותר לומר תהילים בלילה אף דהוי מקרא דהוי כלומד תורה, וכן כתב בסימן ש"ו לגבי שחר שבת. וכן כתב באור השנים לבעל הפרדס ל"ת י"ח [שזכה להסכמה מהגר"א] דלפני שאומר תהילים יאמר הנני מוכן ומזומן לעסוק בתורה, וכן כתב תלמיד הגר"א המגיד רבי אליהו מפלאצק בספרו מדרש חכמים **דנתקבלה תפילתו**. וכ"ה ביסוד ושורש העבודה שער ח כשאומרם בכוונה, וכ"כ הנתיבות בצוואתו, והחיד"א במדבר קדמות, וראה הקדמת המהר"ל לתפארת ישראל והדברים עתיקין. [ותמהו לפי"ז עמ"ש בנפש החיים] וראה במבוא לתהילים המפורש מה שכתב בזה.

וראה חגיגה (יא) נגעים מקרא מרובה והלכות מועטין, ואהלות מקרא מועט והלכות מרובות תורה שבכתב ותורה שבע"פ.

32 **צלותהון בכך מקבל וילעון בלעותא**.

ובדרך רעיון י"ל עוד, דהנה השם משמאל (תר"ע) כתב שיש טהרה במקווה, ויש טהרה ממים חיים, והלימוד בליל זה הוא בבחינה של מים חיים עיי"ש. וממילא הרי מעיין מטהר בכל שהוא, כי הוא מחובר למקור, ובשבועות אנחנו מתחברים לאבינו שבשמיים.

ועוד י"ל בדרך רעיון, דהרי בנדרים ל"ח ע"א מבואר שכל מ' יום היה משה רבנו לומד תורה ומשכחה [והאריכו בספה"ק לבאר תועלת הלימוד אע"פ שמשכח בהאי עלמא].

ושמעתי מאדמו"ר זללה"ה שהיה רופא שהיה רגיל להתפלל אצל רבנו הגרי"ז, ופעם דיבר הגרי"ז בלימוד עם החרקורב רב והרופא היה שם ושאל האם אני מקיים בזה מצוות תלמוד תורה כשאני שומע אותכם מדברים ואינני מבין מילה, והגרי"ז דפק על השולחן ואמר בוודאי שלא, הרי צריך להבין.

והעיר אדמו"ר זללה"ה שהן אמנם שבשו"ע הרב הלכות

העשויות על מנין המצוות.

והיסוד ושורש העבודה כתב "והלימוד ביום חג השבועות יהיה בתרי"ג מצוות"³⁵ וראה לשונו של הערוך השולחן (סימן תצ"ד) "רק התרי"ג מצוות"³⁶ כל ישראל אומרים בשבועות, זה בנוסח זה, וזה בנוסח אחר וכו'³⁷.

ובסידור הגרי"ע כתב "ומאחר שכל עיקר שמחתנו בתורה האל, לכן משלימין בו קריאת כל מצוות עשה ולא תעשה שבתורה, והוא מנהג כשר וישר. **וצריכה להיות קריאה בכוונה המביאה לידי עשייה, כשיזדמנו לידינו, שנזכור לעשותן בכל אשר תמצא ידינו וכו' שרצוננו לקיימן כולן בפועל ממש אם היה אפשר, ומה שנפקד מהם במעשה מחמת האונס, תעלה הקריאה במקומו**"³⁸, והחושב לעשות

היוצא מכל הדברים, שבועדאי נהרא נהרא ופשטיה ורבותינו ראשי ישיבות הק' ראו לנחוץ שתלמידיהם בישיבות³³ יעסקו בתורה גפ"ת ולא בתיקון, ונראה שזה היה צורך השעה לשנות ממנהג ישראל.

ומ"מ לכאורה יש בנותן טעם שאע"פ אם אינו רוצה לומר כל התיקון, שיאמר לכל הפחות ג' פסוקים בתנ"ך, בכ"ד כתבי הקודש, לקשט הכלה כד' הזה"ק והאריז"ל וכל הפוסקים, שהביאו דבריהם, וזה אינו דורש זמן רב [ובלי פרשת בשלח עד אני ה', פרק י"ט, ס"ח, וקי"ט בתהילים, וכדו' ותרי"ג מצוות³⁴] ובוודאי שהעיקר שילמדו תורה הק' בלילה קדוש זה, וכמ"ש הא"ר שהדברים האלו הם ממידת הפרישות, ודעביד כמר עביד, ודעביד כמר עביד.

אמירת ולימוד תרי"ג מצוות

כתב הטור, **מנהג כל המקומות לומר במוסף האזהרות**

תלמוד תורה (פ"ב הי"ג) כתב "שמי שלומד תורה שבע"פ ואינו מבין הפירוש אינו נחשב לימוד כלל" [וגם בזה האריכו שיש בזה מחלוקת ויש פוסקים שס"ל דהוה לימוד] אמנם מוסיף שם הגר"ז "ואעפ"כ יש לאדם לעסוק בכל התורה גם בדברים שלא יוכל להבין, ולעתיד לבוא יזכה להבין ולהשיג כל התורה שעסק בה בעולם הזה ולא השיגה מקוצר דעתו".

ממילא בהאי יומא, יש מעלה בלימוד התורה אף באופן של אמירת התיקון [והרי בתורה שבכתב מקיים המצווה לכו"ע אף אם אינו מבין את פירוש המילות וכמו שכתב הגר"ז שם בה"ב וכמ"ש] וע"י מתחברין לאבינו שבשמיים וכמו שהבאנו (לעיל) מרב האי גאון [ובדרך רמז גם בתורה אנחנו מקבלים נעשה קודם לנשמע, וזה אמירת התיקון]

ובכל תיבה תיבה מקיים מצוה כמ"ש הגר"א בשנות אליהו בפאה פ"א מ"א שכל תיבה מצוה, וכן כתב הרע"א בשו"ע בסימן רמ"ו בשם קול בן לוי על הרמב"ם בהלכות יסודי התורה פ"ג. [והגרא"ל הסתפק בלשון עם זר אם מקיים בכל תיבה ותיבה מצוה, ראה קו' כאיל תערוג שבועות].

³³ אע"פ שגם בליטא נראה שהמנהג הנפוץ היה לומר התיקון, ראה למשל בס' רבי שמעון ותורתו, שבבריינסק בבית הכנסת אמרו תיקון, וכן בסלוצק כמסופר במאמר מרדכי, וכן האדר"ת אמר תיקון, וכתב שנהג כן כמו שנהג אביו הגאון הצדיק רבי בנימין זצ"ל כמבואר בנפש דוד עמוד מ', וכן בשו"ת רבי עקיבה יוסף או"ח סימן ק"ה [וראה בספר מנהגי מהרי"צ הלוי שאסף הרבה מראה מקומות בענין חשיבות אמירת התיקון].

³⁴ וראה במבוא למחזור המפורש [וינגרטן] שהעתיק לשונם של שעה"כ, והשלה"ק שהוסיף מדילי' ההוספות הנ"ל ועוד עיי"ש, ולכן מי שאין עתותיו בידו פשוט שלכה"פ יאמר הסדר שבשעה"כ, וק"ל. [והנה במנהגי החת"ם סופר מבואר, שלא אמר תרי"ג מצוות בתיקון, כי ממילא אומרים אותם במוסף עיי"ש, ואולי לדעתו גם בארץ ישראל שקוראין רות ביום א', גם בשעת הצורך יכול שלא לומר רות בתיקון].

³⁵ והנה במעשה רב [מהדורה חדשה עמ' רכ"ג] "הגר"א אמר הפיוט של עשרת הדיברות במתון ובנעימה, והש"ץ מפסיק בנעימה כל ענין וענין". והנה לכאורה אע"פ שדעת הגר"א (כמובא בספר מעלות התורה של אחי הגר"א) שתרי"ג מצוות הן שורשים, אבל הם מתפרשים לענפים הרבה עיי"ש, ומה"ט כתב הגרשז"א (ראה הליכות שלמה עמוד שע"ד) שאע"פ שרבנו הגר"א לא הניח מקצוע ופינה בכל התורה כולה שלא איזנם וחקרם כידו הגדולה, ומ"מ לא מצינו שעסק בענין זה של מנין המצוות, והוא מטעם הנ"ל שנעלם מאיתנו איזה ענפים ואיזה שורשים וכו' עיי"ש. מ"מ אין ראייה שלא אמר התרי"ג ביוצרות של מוסף וכדו' ולא מוזכר במעשה רב שלא אמר אותם, ויל"ע.

³⁶ מלבד מה שמרומז בעשרת הדיברות כל התרי"ג מצוות כמו שכתב הרס"ג והובא ברש"י, והארכנו בזה במאמר חנוכה דבפרשה של עשרת הדיברות, יש תר"כ אותיות ובבעה"ט דרש תרי"ג מצוות וז' מבני נח, אמנם בשל"ה, וברמ"א בתורת העולה, וברמ"ע, וכן בחת"ס כתב שזה מרמז על שבע מצוות דרבנן עיי"ש [וברמז, שמראה על חביבות שסופרין כל האותיות וכל אות מרמז על מצוה, ואכ"מ].

³⁷ וסיפר אאמו"ר זללה"ה שבא לחמיו הגרשז"א זללה"ה ביום השבועות, וראה שאומר ומתעסק בלימוד בתרי"ג מצוות בתיקון שנדפס שם סדר המצוות ע"פ סדר הרמב"ם עפ"י השל"ה, ואמר לו שזה עסקו בשבועות.

וראה בהליכות שלמה (עמוד שע"ד) שהגרשז"א העיר על איסור קצירת ספיחין בשביעית, מנוסח המנין של תיקון ליל שבועות. והכול כדי לדעת, מה קניית דא קניית.

³⁸ בענין לימוד תרי"ג מצוות מענין ונשלמה פרים שפתינו, הארכנו במאמר פורים והבאנו מה שכתב הדברי דוד (להט"ז) פרשת וישלח שבכל המצוות יש ונשלמה פרים ולא רק בקרבנות, וראה בקרית ספר בהקדמה, וכן הוא בחת"ס בדרשות (פורים) שויעבור מרדכי שביטלו מצות מצה וכנגד זה למדו והשלימו את מצות המצה ע"י התורה, וכן מבואר באור החיים הק' (פרשת בחוקותי באופן הי"ד) שבכל המצוות אמרינן הלומד תורת וכו' כאילו קיים המצווה, וכן נראה מדברי

מצוה ונאנס ולא עשאה, מעלין עליו הכתוב כאילו עשאה, אבל הקוראן בלב רחוק, רק מצות אנשים מלומדה אינו כלום עכ"ל.

ולפי הנ"ל, י"ל שאומרים תרי"ג מצוות כדי לדעת מה אנחנו קונים ומתחייבים, ועל מה אנחנו נהיים שומרים³⁹.

וזה מלבד שבכל השנה יש ענין מיוחד ללמוד ולשנן את התרי"ג מצוות, ורבותינו גדולי עולם אף תיקנו ספרים מיוחדים ובו נכתב בקיצור כל התרי"ג שיוכל האדם לשנן מדי יום ביומו כל התרי"ג, וכמו ספרו הידוע של הש"ך⁴⁰ פועלי צדק שחיבר תרי"ג מצוות בלשון קצר [ונדפסה בעשרות מהדורות] וכתב בהקדמתו "שראיתי בני עמנו אין משים על לב להיות התרי"ג מצוות שגורים בפיו ולדעתי שלזה כיוונו חז"ל עתידה תורה שתשתכח מישראל, על כן סידרתי לי ולבני גילי ולדורותי למען יהיה בנקל לכל איש מישראל לקרוא אותו פעם אחת ביום, ובזה יקיים לא ימוש ספר תורה זה מפניך והגית בו יומם ולילה, ואולי נזכה שבזה תמלא הארץ דעה ורוח טהורה ונזכה ליום שכולו אורה וכו' ולכה"פ פעם אחת בשבוע עיי"ש.

ואף חיבר הש"ך תפילה לומר לפני הלימוד כנדפס בסוף ההקדמה.

וכן כתב השל"ה (מסכת שבועות נר מצוה אות ק"ג) "ראיתי לאחד מהמדקדקים שהיה לו רשום תרי"ג מצוות בקונטרס קטן והיה נוהג לומר אותם בכל יום עד שכולם שגורין בפיו וכל מי שנדבו לבו לאהבת תורה יעשה כן".

השל"ה הק' בכ"מ במסכת תענית והארכנו במאמר פורים [אמנם מרש"ב"מ דף קי"ד לא משמע כן].

והרי התורה ניתנה ע"מ לעשות וכל מי שאומר אין לו אלא תורה אפילו תורה אין לו כדברי הגמרא ביבמות דף ק"י.

והגאון רבי ישראל גולדברג שליט"א בעל הכאיל תערוג ובאור פניך ועוד, העיר למה בערב פסח לא תיקנו הראשונים לומר קרבן פסח ורק הסדר היום הוא הספר הראשון שהזכיר מנהג זה, ולמה גרע מקרבן תמיד?

ואולי כי גם בזה⁴¹ יש דעות שאפשר להקריב ולדבריהם א"ש. 39 ובבנין שלמה או"ח (ח"ב סי' ל"ו) כשדן האם לומר ושני שעירים לכפר או לא, ומפרש דבכל חג שבועות צריך לקבל התורה מחדש וזה דתיקנו לומר אזהרות בחג השבועות כדי לקבל תרי"ג מצות מחדש, והלכך כל איש מישראל נחשב כגר שנתגייר, ואסור להזכיר לו מעשיו הראשונים וזה הפי' בירושלמי ובזהר שלא כתיב חטאת בעצרת, כי אין להזכיר עוונות, ולכן אומרים אזהרות במוסף ולא בשחרית עיי"ש [ובמק"א הארכנו שהרי צריך לקבל את התורה מחדש כל שנה וכמו שהאריכו בזה, ועיי' התרי"ג מצוות מקבלים ואכ"מ].

40 וראה בהסכמת הגר"ח לספר זה (מהדורת ווארשא) "הלא כל דברי הש"ך מכריעין בכל הלכות התורה".

וכן הביא בשם הגדולים (שם הגדולים ח"ב מערכת מ') שהרדב"ז סידר סדר מצוות קצר, ותמיד היה ספר זה באפונדתו לא יסור ממנה".

והלוואי שנזכה לפחות אחת בשנה ביומא קדישא דעצרתא, לקרוא את התרי"ג מצוות כהלכתה וכתיקונה⁴¹.

ובשו"ע הרב כתב שעיקר העסק בלילה זה יהיה בתורה שבע"פ⁴², וכן כתב ביצועות יעקב עיי"ש שכתב טעם לזה, וזה מה שסידר לנו השל"ה המשניות ושאר לימודים ללילה זה עם התרי"ג, בנוסף לכ"ד קישוטים שהביא הזהר הק', וכל אחד ישאל ויעשה כמנהג אבותיו ורבותיו⁴³.

קיבוץ גלויות בשבועות

וראה באבן שלמה [לרבנו הגר"א] "בעצרת יהיה קבוץ גלויות עיי" משה רבנו ע"ה"⁴⁴. ובוודאי כוונתו עפ"י סוד.

ואולי י"ל עוד בדרך רעיון, שזה ענין שאומרים תיקון, כל התורה, כל נשמות ישראל, אחת לאחת, וזה מביא את הגאולה, ישראל ואורייתא חד הוא, שאילו היה ישראל חסרים אחד משישים ריבוא לא היו מקבלים את התורה [מדרש רבה בראשית פרשה ע' סי' ח'] משום שמספר זה מכוון כנגד שישים ריבוא אותיות שבתורה [זהר חדש שיר השירים ע"ד ד'] וספר תורה שחסר בו אות אחת פסולה, כך צריכים שיהיו כל ישראל מאוחדים כמו ספר תורה שהוא חטיבה אחת.

ובספ"ק כתבו [ראה זוה"ח שם, ושני לוחות הברית במסכת שבועות, ומגלה עמוקות (אופן קפ"ו) ופנ"י קידושין (דף ל) וחת"ס סוף חולין ועוד] שישראל ר"ת י"ש ש"ישים ר"יבוא א"ותיות ל"תורה.

וזה ענין התיקון, האיחוד, ונזכה לקבל שפע תורה לשנה טובה⁴⁵.

41 והחיד"א בספרו מורה באצבע אף כתב שעדיף ללמוד בליל בליל שבועות תרי"ג מצוות מספר פועלי צדק הנ"ל, במקום סדר המצוות הנהוג והנדפס.

42 וראה בפרי צדיק (מאמר א' וב') שהאריך בענין לימוד התורה שבכתב ושבעל פה בלילה זה.

43 והרי אין אדם לומד אלא מה שלבו חפץ, ואחרי ההכנה וההשתוקקות של שלושת ימי ההגבלה יש לזה טעימה מיוחדת, ללמוד מה שלבו חפץ.

44 וי"ל בדרך צחות בענין אכילת חלב, לרמז על קיבוץ גלויות בארצנו הק' ארץ זבת חלב ודבש.

45 ואמרו"ר זללה"ה הראני ג' מקומות בשלה"ק שעצרת היא ראש השנה, ובסוכות כתב בשער השלום, דמאן דדמיך בריש שתא קאי על כל הראשי שנים שהן יומא דדינא עיי"ש, וביותר י"ל כן על עצרת שרואים בגמ' במגילה שכ' "שעצרת נמי ראש השנה היא".

ושמענו מהגרמ"צ שליט"א שחמיו בעל האבי עזרי היה מאחל

והקב"ה יזכנו לקבל את התורה מתוך הרחבת הדעת ושני שולחנות ונזכה שיתרפאו כל המומין "בימים ההם בזמן הזה".

וראה בנזירות שמשון [ציינו בהגהות מהר"מ בענט בהגהות על השו"ע] טעם על אכילת חלב "ועוד אפ"ל כדאיתא בשופר של איל שיזכור וכו', ואיתא בגמ' בב"מ דף פ"ו ע"ב, בזכות חמאה וחלב זכו למן, ולא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן, על כן אנו מבקשין מהקב"ה שיתן לנו פרנסתנו גם כן כאוכלי המן, כדי שנוכל לעסוק בתורתו עכ"ד.

ויש להוסיף דהרי מצינו שדוד מלך ישראל לימד תורה לעם ישראל (מו"ק ט"ז) והשפיע פרנסה (ברכות דף ג') ושבעות יומא דדוד, והכול מודים דבעינן לכס.

וביותר בשנה זו שצרת המזונות רבה היא.

ויהא רעוא שיקבל תפילותינו [ראה מגילה דף י"ח כיון שבא דוד באתה תפילה, ובברכות דף ז' שריוהו דוד להקב"ה בשירות ותשבחות]⁴⁶ וכתב השפ"א (תרס"א ד"ה ברזל) שאפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל **לאביהן** שבשמיים, וזה כפי עסק התורה שע"י התורה נקראין בנים⁴⁷, השיבנו "אבינו" לתורתך וכמו שכתב באבודרהם והגר"א ועוד [והארכנו בזה במאמר חנוכה, ושביעי של פסח] אני היום ילדיך י"ל רמז לבריאת העולם וכדברי השל"ה שהבאנו לעיל שעצרת הוא ר"ה, כי אילמלא קיבלו התורה היו חוזרין לתוהו ובוהו, וממילא שאל ממני ואתנה לך, אמן כן יהי רצון.

ויהא רעוא שיקבל תפילותינו [ראה מגילה דף י"ח כיון שבא דוד באתה תפילה, ובברכות דף ז' שריוהו דוד להקב"ה בשירות ותשבחות]⁴⁸ וכתב השפ"א (תרס"א ד"ה ברזל)

בביתו בחג השבועות לשנה טובה, והבית אהרן מקארלין אמר שמפחד משבועות יותר מראש השנה [וי"ל לפי"ז ענין הנעורים בלילה זה עד אחרי התפילה, החיתום, וראה בשכנה"ג שכתב (בסק"ה) "קיבלתי דהעיקר להיות ניעור באשמורת הבוקר"].

46 ובמדרש (ויק"ר לג), "בדורות הללו שאין לנו מלך ולא נביא וכהן, אין להם אלא תפלה, אמר דוד לפני הקב"ה אל תבזה את תפילתם", וכן בשו"ט (תהלים קמ"ב) כשהיה שאול במערה ידע וראה שאין אדם לא בממונו לא בחכמתו ולא בגבורתו ומהו עומד לו תפילתו, השכיל דוד וידע ואמר שאין טוב לו אלא תפלה", ועוד כהנה במדרשים.

47 וראה מה שכתב השל"ה, לפני התפלה על הבנים [מה שנקרא ונתפרסם כתפילת השל"ה], אף שבאמת השל"ה לא תיקנו, רק רבי שבתי סופר תיקנו, ראה בסידור רבי שבתי ח"ב עמוד רנ"ג] "שלבי אומר לי שהזמן המובחר לומר תפילות על בנים וכו' הוא בערב ראש חודש סיון, כי בחודש סיון קיבלנו התורה, ונקראנו בני **אתם לה' אל' וכו'**". [ובהסכמה של השל"ה ק"ל לסידור רבי שבתי כתב "גם הנני מודיע לרבים המתפלל מתוך סידור זה בכוונה, אז ודאי האותיות היוצאות מפיו פורחות למעלה, ותפילתו נשמעת"].

48 ובמדרש (ויק"ר לג), "בדורות הללו שאין לנו מלך ולא נביא

שאפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהן שבשמיים, וזה כפי עסק התורה שע"י התורה נקראין בנים⁴⁹, השיבנו "אבינו" לתורתך וכמו שכתב באבודרהם והגר"א ועוד⁵⁰ אני היום ילדיך י"ל רמז לבריאת העולם וכדברי השל"ה שהבאנו לעיל שעצרת הוא ר"ה, כי אילמלא קיבלו התורה היו חוזרין לתוהו ובוהו, וממילא שאל ממני ואתנה לך, אמן כן יהי רצון.

וכהן, אין להם אלא תפלה, אמר דוד לפני הקב"ה אל תבזה את תפילתם", וכן בשו"ט (תהלים קמ"ב) כשהיה שאול במערה ידע וראה שאין אדם לא בממונו לא בחכמתו ולא בגבורתו ומהו עומד לו תפילתו, השכיל דוד וידע ואמר שאין טוב לו אלא תפלה", ועוד כהנה במדרשים.

49 וראה מה שכתב השל"ה, לפני התפלה [מה שנקרא ונתפרסם כתפילת השל"ה], אף שבאמת השל"ה לא תיקנו, רק רבי שבתי סופר תיקנו, ראה בסידור רבי שבתי ח"ב עמוד רנ"ג] רק השל"ה הוסיף "שלבי אומר לי שהזמן המובחר לומר תפילות על בנים וכו' הוא בערב ראש חודש סיון, כי בחודש סיון קיבלנו התורה, ונקראנו בני **אתם לה' אל' וכו'**". [ובהסכמה של השל"ה ק"ל לסידור רבי שבתי כתב "גם הנני מודיע לרבים המתפלל מתוך סידור זה בכוונה, אז ודאי האותיות היוצאות מפיו פורחות למעלה, ותפילתו נשמעת"]. וראב"ם שליט"א העריג לדברי השם הגדולים "בערך של"ה" שהביא מסדר הדורות שנשמעת השל"ה ק"ה מרות, והביא עוד שם מנשמת השל"ה השייך לשבועות, עיי"ש. והלא דבר הוא שהתיקון של ליל שבועות, הנאמרת בפי רבים מדורי דורות, הוא מיוסד הרבה על מה שהוסיף השל"ה במשניות ותרי"ג וכו', וכן מה שרבותינו האריכו ששבועות הוא יום הדין על ביטול תורה, הרי מקורו מהשל"ה ונתפרסם על ידו (בשם התולעת יעקב) וכן התפילה בערב ראש חודש נתפרסם ע"י השל"ה [והרי הספר נקרא שני לוחות הברית] וכ"ק אדמו"ר מבואר שליט"א אמר בדרך רעיון, באמירת תפלת השל"ה בערב ראש חודש סיון (וכלשון השל"ה **לבי אומר לי שהזמן מסוגל אז לזה**) דהרי בשו"ע סימן תק"פ מבואר ששמואל הנביא נפטר בכ"ט אייר [כח-כט] ומסתמא נולד בו ביום, שצדיקים הקב"ה ממלא שנותיהן מיום ליום (ובפנים יפות פרשת שמות מבואר שנולד ביום שנפטר, רק שם כתב תאריך אחר עיי"ש) והרי בשמואל נאמר אל הנער הזה התפללתי, ולכן יום זה מסוגל להתפלל לבנים, ולבני בנים עד סוף כל הדורות, ושלא ימצא שום פסול בזרעו ובזרע זרעו עד סוף העולם, כמו שמבואר בתפילה הנ"ל, ומקובל שהשל"ה היה מזרעו של שמואל הנביא.

50 והארכנו בזה במאמר חנוכה, ושביעי של פסח.

וארטים לפרשת נשא

פרשת נשא: כידוע הפרשה הכי ארוכה בתורה היא פרשת נשא, ויש בה קע"ו פסוקים. וכן הפרק הכי גדול בתנ"ך הוא פרק קי"ט בתהלים ויש בו קע"ו פסוקים. וכן המסכת הכי ארוכה בש"ס במספר הדפים היא בבא בתרא ויש בה קע"ו דפים (למעשה יש בה רק קע"ה כי המסכת מתחילה בדף ב', אבל למעשה יש בה עד דף קע"ו).
אומר החידושי הר"ם שהטעם לכך הוא מכיוון שבדרך כלל שבת נשא קרובה לשבועות לכן בשבת זו גילו התפסוטים מופלגת בתורה, עד כאן ידוע. אבל יש דברים נוספים שאינם ידועים. (א) המדרש רבה בפרשיות הכי ארוך הוא ג"כ בפרשת נשא ויש בו קע"ז פיסקאות. (ב) ההלכות הכי ארוכות בשו"ע הם הל' שבת הכוללים גם הל' עירובין ותחומין, ויש בהם קע"ה סימנים. (ג) החלק בשו"ע הכי קצר הוא חלק אבן גבירון ויש בו קע"ח סימנים. וצ"ע אם כל זה מרמז למשהו.

ז מב מג. ופקודי משפחת בני מררי וגו'. שלשת אלפים ומאתים.
הנה יש כאן דבר שהוא קצת תמוה, דהנה לעיל ג' לד במניין של שבט לוי מבין חודש היו בני מררי מועטים מכולם 6200 לעומת 7500 לגרשון ו-8600 לקהת, והיאך יתכן שבגילאים שלושים עד חמישים לא לפתע יותר מכולם שלמורי 3200 ואילו לקהת 2750 וגרשון 2630 האם היתה מגיפה חלילה! ויש ליישב הדבר עפ"מ דאיתא במדרש רבה במדבר דהלוויים שהיו סמוכים לקודש יותר מכולם היתה מידת הדין מכלה בהם, והנה בני קהת היו הכי סמוכים לקודש לפי שעבודת קודש הקדשים עליהם (רש"י ח יא), וכן בני גרשון ועבדו ביריעות ובקרשים שהיו נראים בבית קדשי הקדשים, ובני מררי עבדו בחוף ולכן נתכלו בהם פחות. חיי דוד.

ה א-ב. וידבר ה' אל משה לאמר צו את בני ישראל וישלחו מהמחנה וגו' וכל טמא לנפש.
בתרגום מבואר שכל טמא לנפש הכוונה לעצמות אדם, ויש להקשות מדוע הוכרח לפרש כן הרי יש הרבה סוגי טומאות לנפש למשל אבר המהמא או זכית בשר מהמת, ולמה הוכרח התרגום לפרש שזה הולך על טומאת עצמות? וי"ל, אומר רמ"ד סאלאוויצקי שליט"א ע"פ סוכה כה. שרבי יוסי הגלילי אומר שהטומאה היחידה שהיתה אז זה טומאת עצמות יוסף, כי באותו הזמן אף אדם מישראל עדיין לא מת. רואים איך התרגום לא כתב שום דבר שם.

ה ו-ז. והתודו את חטאתם אשר עשו והשיב את אשמו בראשו וחמישיתו יסף עליו.
כתוב בנשבע לשקר **והתודו** לשון רבים, **והשיב את אשמו** לשון יחיד. וקשה למה הוודויו בלשון רבים ואשמו הוא לשון יחיד? וי"ל דמרוז דנא דגמ' שבעות לט: דהמלווה את חברו בלא עדים עובר על לפני עורר, כי יכול לגרום לו להשיבע לשקר, ועוד שלא דדק להביא לאדם ישר, לכן שניהם צריכים להתוודות אבל את האשם מביא רק הגנב. לכן פתח בלשון רבים שמתוודים, וסיים ביחיד המביא אשם. **עוד יו"ל** שהפסוק התחיל איש או אשה כי יעשו וגו', והנה שנינו בב"ק פז. העבד והאשה פגיעתן רעה הן שחבלו באחרים פטורין, והנה רש"י פירש את אשמו הוא הקרן שנשבע עליו ע"כ. ולכן בעניין הוידוי פתח בלשון רבים דהן האיש והן האשה חייבים, אך המשך ודיבר על תשלומין בלשון יחיד משום שבה האשה פטורה. חיי דוד.

ה. ח. ואם אין לאיש גואל להשיב האשם אליו האשם המושב לה' לכהן וגו'.
יש לעיין מדוע לעיל כשמישב אל הגנול אם כתוב שהוא מושב לה', ואילו כאן כשאין לאיש גואל הפסוק הושיב את זה כאשם המושב לה'? וי"ל שכמישב הגזילה לגנול אפשר לומר שמישב מחמת היראה וכדו' ולא בגלל שהקב"ה אמר, משא"כ כשאין לאיש גואל ואין לו לירא מנקמתו בוודאי השבתו לשם שמים, ולכן נאמר אצלו האשם המושב לה'.

ה יב. איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל.
חז"ל בכמה מקומות דרשו שכל מקום שנאמר לאמר הרי הוא לדורות, ויש להקשות וכי פרשת סוטה נאמרה רק לדורות? וי"ל שבאמת פרשת סוטה לא נאמרה לדור המדבר דהרי איתא ביומא עה. שאישה שסטתה המן שלה היה יורד בבית אביה, וא"כ במדבר לא היו משקים את הסוטה כי היה ניתן לבדוק זאת ע"י המן. ר"י איבשיץ.

ה יב. איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל.
וברש"י מה כתוב למעלה מן הענין ואיש את קדשיו לו יהיו, אם אתה מעכב את מתנות הכהונה, חייך שתצטרך לבא אצלו להביא לו את הסוטה. וצ"ב מה המידה כנגד מידה כאן? י"ל, כיוון שעייכוב מתנות הכהונה מלמד שטענתו היא דמי יאמר שהכהן הוא באמת כהן אולי אמו זינתה?

וכל מה שהולכים אחרי הרוב זה באיסורים אבל בממון לא אזלינן בתר רוב. אז מידה כנגד מידה דואגים לו שיבוא לכהן על עסקי גנות. עוד תירצו ע"פ ב"מ נט. שכתוב שם שמי שמכבד את אשתו זה סגולה לעשירות, והנה כל מעשר זה סגולה לעשירות כי דורשים עשר בשביל שתתעשר, והאישה משכנעת את הבעל להפסיק לעשר, וכשנאמר אותה מה עם עשירות, היא עונה לו תתן לי בגדים נאים במקום לתת לכהן וע"י שתחסוך את הנתניה לכהן תתעשר, וע"ז נאמר כאן סופר שבא אל הכהן על עסקי סוטה, כי מי שכל כספו הולך לבגדים נאים סופו להביא את אשתו לכהן.

ה כח. ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא ונקתה ונזרעה זרע.
הגמ' בסוטה דף כו אומרת אם היתה עקרה נפקדת דברי רבי עקיבא, והקשה עליו רבי ישמעאל א"כ ייסתרו כל העקריות ויפקדו, אלא מתוך רבי ישמעאל אם היתה יולדת בצער תלד בנקל, והקשה תוס' דגם ע"ז קשה דא"כ ייסתרו כל היולדות בצער עי"ש מה שתיצר. ועוד י"ל, אומר החת"ס, דאיתא בסוטה הכא אשה שהיא מוליכה בניה ללמוד תורה היא תנצל מהאם המרים. ולפי'ז מובן רבי ישמעאל היטב, דהנה על רבי עקיבא קשה שייסתרו כל העקריות כי לא יחששו שיאמרו הבריות שמה שהן ינצלו זה בגלל שהן מוליכות בניהם לת"ת, כי אין להן בנים, אלא יאמרו שהן כשרות ולכן לא יחששו להיסתר, אלא לר"י שאומר ששילדו שלא בצער, אין חשש שהאישה תסתר, כי אישה לא תרצה להיסתר, כי היא תחשוש שמא יאמרו שמה שצאה נקיה זה בגלל שהולוכה בניה לת"ת והיא תשאר עם שם רע ולכן לא חשש רבי ישמעאל. **עני"ל** שנהלקו ר"ע ור"י בדף ג. האם יש חובה לבעל לקנאות לאשתו, דלר"ע הוא חובה ולר"י הוא רשות. וא"כ רבי עקיבא לשיטתו שזה חובה א"כ שפיר מקשה שייסתרו כולם, אבל לר"י שזה רשות, הרי רוב הבעלים ימנעו מלהשקות שותיהם כדי לא להתבזות וכמבואר בכתובות דף עד, וא"כ אישה לא תבוא להיסתר מספק שמא בעלה יקנא לה, אבל לר"ע דס"ל שהקיניו הוא חובה א"כ מקשה שפיר דייסתרו כל העקריות. **עני"ל** דהנה נחלקו ר"י ור"ע אי גרם מחיקת ה' שרי או אסור. לר"ע מותר לר"י אסור (ע"פ חת"ס יו"ד סימן רס"ז בבאור פלוגתת ר"י ור"ע על הפסוק לא תעשון כן לה' דלר"ע לא יעשו בידים, ולר"י לא לעשות מעשים שיגרמו לכך) ולפי'ז לר"ע דשרי תבוא כל אישה ותיסתר ולא תחשוש למחיקת ה' כי ס"ה היא רק גורמת וגרמא במחיקה שרי, אבל לר"י אין לחשוש שתיסתר כי גרמא במחיקה אסור, ול"ח שתעבור על איסור מחיקת ה'. מרבי נתן גשטטנר.

ה כח. ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא ונקתה ונזרעה זרע.
איתה בסוטה כו. שאם היתה עקרה היא נפקדת, וצ"ב מה המידה כנגד מידה בזה. ויש ליישב דהנה אישה זו היתה חשודה ב' דברים א. שנטמאה בעריות. ב. בשבועות שקר - כאן אמר. ובשבועות שקר כתוב כי לא יקנה ה' אשר ישא שמו לשווא, ולכן אם טהורה אז ונקתה והיינו שהיא כן תנקה. והנה עלעריות כתוב בויקרא כ ערירים ימותו, וערירי הכוונה מי שאין לו בנים (יבמות נה). וכנגד זה נאמר ונזרעה זרע. כנגד ב' הדברים שחשדוה ונזרעה זרע.

ה כח. ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא ונקתה ונזרעה זרע.
סוטה שהתברר שלא עברה עבירה כתוב עליה ונקתה ונזרעה זרע. ובגמ' שאם היתה עקרה נפקדת אמר ליה רבי ישמעאל א"כ ייסתרו כל העקריות? אלא אומר ר"י אם היתה יולדת בצער תלד בלא צער. ובתוס' שם הקשה שגם כאן נשאל א"כ ייסתרו כל היולדות בצער? ויתרץ ע"ז רבי פנחס מקורץ דהנה יש להקשות אך היה צד לגמ' שהעקריות ייסתרו, אטו ברשעי עסקינן כי הרי היא גורמת למחות את שם ה-ו-ה-ה? ע"כ י"ל שהנה איתא בגמ' על דוד המלך בשעה שעלו מי התהום ועמדו להציק את העולם הוא זרק את שם ה-ו-ה-ה למים והם פסקו לעלות, ולמד זאת ק"ו מסוטה ומה לעשות שלום בין איש לאשתו מוחקים את שם ה', כאן שכל העולם נתון בסכנה לא כ"ש. וא"כ אישה עקרה שאין לה 10 שנים לידים יש חשש שמא בעלה יגרשנה כדאיתא בגמ', וא"כ האישה תיסתר - כי הקב"ה משכים למחות שמו על שלום בית. משא"כ ביולדת בצער לא התרנו למחות השם ולכן ע"ז אין את החשש שמא תיסתר כי אטו ברשעי עסקינן.

ו ד. כל ימי נזרו מכל אשר יעשה מגפן היין לא יאכל.
ובגמ' בשבת איתא שניזר אסור אף להתקרב לכרמים: תנן לך, אמרי נזירא, שחור שחור, לכרמא לא תקרב. הל' צ"ל למד דין זה מפסוק ג שיש שם כפילות, גם מיוין ושכר **ניזר וגם לא ישתה** וזה בא לאסור אפילו להתקרב לכרם. ולפי הגמ' הזו, אומר הגאון, הנה בשופטים יד מסופר על עמשון שהלך עם אביו ואמו ויבואו עד כרמי

פרשת נשא וחג השבועות תש"פ

בתמנתה והנה כפיר אריות שואג לקראתו. ותצלח עליו רוח ה' וישסעהו כסעע הגדי מאומאה אין בידו ולא הגיד לאביו ואמו את אשר עשה. וקשה מה שייד לא להגיד לאביו ואמו הרי הם היו אתו. ולפי הנ"ל י"ל שכיוון שהגיעו לכרם תמנתה אזי שמשון שהיה נזיר היה צריך להיפרד מהם ולסובב את הכרם, משא"כ ההורים שלו המשיכו בכרם שהוא היה דרך המלך לכן הם לא ראו.

ו יא. וכפר עליו מאשר חטא על הנפש.
הפסוק מדבר במי שהיה נזיר ובאמצע נזירותו הוא נטמא ונפסלו ימי נזירותו אז הוא צריך להביא קרבן. וברש"י רבי אלעזר הקפר אומר שהקרבן הוא כפרה על שציער עצמו מן היין. ותימא למה נזיר שלא נפסלו ימי נזירותו לא מביא קרבן על שציער עצמו מן היין? וי"ל, אומר החת"ס, הנה ידוע מהגר"א שעל עבירה הקב"ה עושה עמנו דין וחשבון, דין זה על העבירה, חשבון - זה על המצווה שלא עשינו באותו הזמן. ולכן נזיר רגיל לא מביא קרבן על מה שלא שתה יין בזמן נזירותו כיוון שהוא גם קיים מצווה ואין לו חשבון, ויש לו רק דין, ועל דין לבד לא מביא קרבן. אבל נזיר שנסתרו ימי נזירותו מתברר למפרע שלא קיים מצווה אז יש לו דין וחשבון וע"ז צריך להביא קרבן.

ז ז-ח. את שתי העגלות נתן לבני גרשון. ואת ארבע העגלות נתן לבני מררי.
הטעם שצאל בני גרשון כתוב עגלות מלא ואילו אצל מררי כתוב עגלת חסר ו שזה נראה כעגלה אחת, י"ל, אומר רבי חיים קניבסקי שליט"א, משום דבני מררי נשאו את הקרשים שהיו גדולים מאוד ובתוס' בשבת צט. כתב שבכדי שלא יפלו הקרשים חבירו את העגלות ביחד ולכך מפקדי עגלת כי זה נהיה כעגלה אחת. משא"כ בני גרשון נשאו את היריעות ולא הוצרכו לחבר את העגלות ולכך היו שם באמת כמה עגלות ולכך כתב עגלות מלא.

ז יח - יט. ביום השני הקריב נתנאל בן צוער וגו'. הקריב את קרבנו.
צריך ביאור כפל הלשון הקריב הקריב. וי"ל, אומר רבי חיים קניבסקי, ע"פ המדרש, שנתנאל היה זה שהשיא עצה זו של הקרבת קרבנות לחנוכת המזבח. והנה כל המזכה את הרבים זכות הרבים תלויה בו ויש לו חלק במצווה שעושים על ידו. וא"כ היה לו חלק בכל הקרבנות שהקריבו וה'הקריב'הראשון זה עדיין לא אומר שהוא באמת הקריב אולי רק יש לו את הזכות של מזכה הרבים ולכך נכתב עוד פסע הקריב, והיינו שגם הוא עצמו הקריב.

ז פד-ו. זאת חנוכת המזבח וגו' קערות כסף שתיים עשרה וגו' כפות זהב מלאות קטורת.
הנה כל אחד מהנשיאים, הביא קערת כסף וכן מזרק כסף שניהם מלאים סולת, וכן כף אחת מלאה קטורת. ולפי'ז יש להבין מה הטעם כאשר התורה מסכמת את קרבנות הנשיאים בקערות ובמזרקים, היא מזכירה רק את מספרם שהיו שתיים עשרה, והיא לא מציינת שהיו מלאים סולת כמו בכפות שמוזכר שחיו מלאים קטורת! וי"ל, אומר רבי אלעזר משה הורבץ, דהנה בפתיחה למניין הכללי של קרבנות הנשיאים (ז פד) התורה אומרת לנו זאת חנוכת המזבח ביום המשח אותו מאת נשיאי ישראל, היינו שכל הנשיאים הביאו ביום חנוכת המזבח את כל קרבנותיהם ונדבותיהם וכלהלן הפרוט, אלא שאח"כ כל נשיא הקריב ביומו. וא"כ אם היו מביאים ביום הראשון גם סולת בתוך הקערות והמזרקים שהקדישו, הרי שהם היו נפסלים בלינה עד ליום הקרבנות, כדן כל מנחה שהתקדשה בכלי שרת שנפסלת בלינה, ולכן לא לא הביאו באותו היום את הסולת למנחה, שהרי הם לא ידעו מי יקריב ראשון, והסולת כל אחד מהנשיאים הביא ביומו, כדי שלא יפסל בלינה. משא"כ בקטורת שאינה נפסלת בלינה (שבועות יא) את זה יכלו להביא עימם כבר ביום הראשון ביום חנוכת המזבח שע"ז הולך הפסוקים.

ז פז פח. כל הבקר לעולה שנים עשר וגו', ושני שעירים לחטאת וגו'. וכל בקר זבח השלמים עשרים וארבע פרים.
יש לעיין מדוע בחטאת ועולה כתב הבקר לעולה שעירים לחטאת, ואילו בשלמים הוריד את ה'ל' וכתב בקר זבח השלמים וזה משמעות שונה, כי בחטאת ועולה הכוונה היא שהוא מביא בקר שמויעד לקרבן, ואילו בשלמים הוא מביא שלמים והיינו שהוא כבר שפסל: וי"ל אומר המשך חכמה ע"פ נדרים ט: שחטאת ועולה עדיף להביא לביהמ"ק ורק אז להקדיש כדי שלא יבוא למעול בזה חלילה, וכן עשה הלל. משא"כ בשלמים דהם קדשים קלים ואין בהם מעילה הקדישו מיד.

וארטים מגילת רות

מגילת רות. הגמ' בב"ב יד' אומרת למה נקרא שמה רות משום שממנה יצא דוד המלך, שריוהו לקב"ה בשירות ותשבחות. שואל הגאון איפה רואים את הטעם הזה בשם רות? ומתרץ שמכיוון שלפני שהתגיירה היתה חייבת בז' מצוות בני נח, ולכשהתגיירה נוספו לה עוד תר"ו מצוות להשלמה לתר"ג, ממילא היתה ראויה לשם תרו, אך מכיוון שיצא ממנה דוד שריוהו לקב"ה בשירות ותשבחות שינו סדר האותיות מתרו לרות.

א ו ותקם היא וכלותיה וכו' כי שמעה בשדה מואב כי פקד ה' את עמו. איך היא שמעה שפקד ה' את עמו ופקדה הבצורת הרי היא לא הייתה בשדה מואב? י"ל דאיתא במדרש שהיא שמעה זאת מהרוכלים המחזרים בעיירות למכור תכשיטי נשים. והנה הגמ' בב"ק אומרת עשר תקנות תיקן עזרא, ואחת מהן שיהיו הרוכלים מחזרים בעיירות למכור תכשיטי נשים כדי שלא תתגננה על בעליהן, וכתוב בהלכה שבשנת רעבון הרוכלים לא מסתובבים בעיירות כדי שלא יתייפו לפני בעליהן... וממילא, נעמי הבינה שאם היא רואה רוכלים, סימן שנגמרה הבצורת, וזה הכוונה ששמעה המהרוכלים.

א יח. ותרא כי מתאמצת ותחדל לדבר אליה. מה היא ראתה בהתאמצות יותר מכל הלחצים שהיא לחצה עליה ללכת עימה קודם לכן. וי"ל ע"פ ב"מ שר"ל היה גיבור וברגע שקיבל ע"ע עול תורה הוא נחלש כי תורה מתשת. וזה מה שהיא ראתה כאן שהיא נחלשה סימן שקיבלה ע"ע עול תורה . אומר רבי משה הלברשטם שזה מה שכתוב בפזמון של שבת: ובאו כולם בברית יחד וכו' ברוך הנותן ליעף כוח. מה זה קשור? וי"ל שאחרי שקיבלו תורה תש כוחם ואנחנו מודים לה' ברוך הנותן ליעף כוח.

ב יג תהי משכורתך שלימה. מקשה החת"ס האם יש כמה סוגי משכורות? וי"ל ע"פ דברי הגר"ח שמואלבץ זצ"ל שאת השכר בשמים כ"א יקבל לפי אך שהוא מחשיב את המצוות שהוא עושה. היינו, אם כל דבר מוציא אותו מהלימוד אז בשמים הוא יקבל שכר כמו ההנאה שהוציאה אותו מהלימוד, וכן אם יום אחד קם בבוקר מאוחר בגלל שרצה לישון עוד קצת אזי השכר שהוא יקבל על כל הימים שהוא כן קם בזמן, לפי הנאה של שעת שינה. האדם מחליט לעצמו כמה שכר יקבל בכל מצווה. וא"כ כאן, אמר בועז, את שעזבת מלוכה והכל במסירות נפש, משכורתך תהיה שלמה לגמרי. עוד י"ל בשם הגאון, הנה הגמ' בסוטה מספרת שמשה רבינו השתוקק לעלות לאר"י, שואלת הגמ' וכי לאכול מפריה ולשבות מטובה הוא צריך? מתרצת הגמ' שמשה רצה לעלות לארץ לקיים מצוות התלויות בארץ כדי שיהיה לו על זה שכר. ומקשים שם (מהרש"א ועוד) הרי כתוב אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס? ומתרצים שמשה רבינו אין לו את הדין הזה, כי כל הדין הזה מיוסד על מי שיצא ממצרים והיה שם עבד, אז כשיצא ממצרים נהיה עבד ה' והוא חייב לעובדו גם בלי תמורה, אבל משה לא היה עבד במצרים אז הוא לא נהיה מחויב במצוות מדין עבדות ולכן יכולעל מנת לקבל שכר. וא"כ י"ל שה"ה רות, אפי' אם תעשה ע"מ לקבל פרס תהיה משכורתה שלימה כיון שהיא גיורת ולא הייתה משועבדת במצרים.

בפרק ג' מסופר שרות אמרה לבעוז אני רוצה להינשא לך, וביעז ענה לה: יש קרוב משפחה שיכול לגאול אותך עוד לפני כי הוא יותר קרוב ממני. ובפסוק יג: ליני הלילה והיה בבוקר, אם יגאלך טוב יגאל, ואם לא יחפוץ אני אגאלך. והנה בהמשך מגיע בועז ל'טוב' ושואל אותו (בתחילת פרק ד') חלקת השדה וכו'. ויש להקשות במקום לומר לו לגאול את רות הלא מדבר אותו על שדה? וי"ל הנה ידוע שיש סתירה. לעיל פעם אחת כתוב שרות הייתה אשת מחלון ופעם אחת כתוב אשת כליון? ואומר החיד"א שהיא הייתה נשואה לשניהם, בתחילה למחלון וכשמחלון מת, כליון ייבמה. וכיוון שכך היא נקראת קטלנית לפי שיטה אחת, וכתוב כי אף שאסור לשאת אשה קטלנית, מותר לייבם אותה ולא חוששים שימותו, כי זכות המצווה מגנה על המייבם. וא"כ י"ל שבעוז הציע

לטוב לגאול את השדה כדי שיקיים מצווה וע"י זה יוכל להתחתן עם קטלנית.

רות ג ט. ופרשת כנפך על אמתך: אומר רש"י דהוא לשון נישואין. יש לעיין מה טעם נקטה בלשון כזה ופרשת כנפך? וי"ל דהנה דואג וסיעתו ס"ל שמואבית הוא מחייבי לאווין. וא"כ קשה איך בועז נשא חייבי לאווין. התשובה ע"כ אומר המהרש"א ביבמות עז. משום שבעוז היה הגואל, ועשה דיבמה דוחה ל"ת דמואבית. וזה מה שרמזה לו רות לבעוז כי הדין שלעשה דוחה ל"ת ילפינן מציצת וזה מה שרמזה במילה **כנפך**. מלא עומר.

רות ג טו. וימד שש שעורים וישת עליה ויבא העיר. יש לעיין מה המיוחד בנתינה של שש שעורים שהיה הכתוב צריך לציין זאת, וזה כמו אחד שיתן לכלה שש סוכריות הרי ודאי שזה ישמע מגוחד באם נציין זאת. וי"ל ע"פ כתובות ח. אמר ר"פ מכי רמי שערי באסינתה וברש"י מנהג היה בבתי ישראל שלפני החתונה היו שורים שעורים לעשות מהם משקה ומעשה זה שימש כהתחלה של ההכנות לחתונה, וכעת י"ל שאין כאן חשיבות במספר שש, אלא מספר השעורים המועט בא כדי לציין שהם רמז לכך שהוא מוכן לשאת אותה.

ד א. פלוני אלמוני. פרש"י הטעם שנקרא כך משום שהיה אלמן מדברי תורה כי לא ידע הדין מואבי ולא מואבית. ויש להקשות מה טעם נקרא גם פלוני, כי רש"י רק פירש הפרוש שאינו שהוא אלמן מדי"ת? וי"ל, אומר רבי חיים פינשטיין, דהנה הגר"י מבאר בדין עמוני ולא עמונית יש תרתי א. שזה דרשה ב. זה הלכה למשה מסיני. ונמצא שהגואל טעה בתרתי גם בדרשה וגם בהלכה. וא"כ זה שלא **ידע** ההלכה קראו פלוני שזה לשון מכוסה ונעלם כדפרש"י שנעלמה ממנו הלכה. וזה שלא **דרש** הדרשה כינהו אלמוני כי זה היה יכול לדרוש מעצמו ומשום שלא דרש כן הרי הוא אלמון מדברי תורה שאינו יודע לדרוש.

ד ט-י. עדים אתם היום כי כי קניתי את כל אשר לאבימלך.. וגם את רות המואביה אשת מחלון קניתי לי לאישה. כאשר נשא את רות ביקש בועז מהעדים שעידו שהוא קנה את כל נכסיו של אלימלך וגם נשא את רות אשת המת. ויש להקשות מדוע כשדיבר על הנכסים אמר קניתי, ואילו כשדיבר על רות אמר קניתי לי שהמילה לי היא לשון לעולם. תירץ ע"כ רבי חיים קניבסקי שההבדל הוא פשוט, כי כל הנכסים קנה בועז עד היובל ולכן לא אמר לי, משא"כ את רות הוא קנה לנצח.

ד יא. ויאמרו כל העם אשר בשער והזקנים עדים יתן ה' את האשה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה. יש לעיין למה לא הזכירו כשרה ורבקה כמו תמיד שמוזכרים את כל האמהות? וי"ל כדי שבעוז לא יתבייש במעשה רות שירדה אליו הגורן בחצי הלילה. לכן הזכירו שגם אצל רחל ולאה היה מקרה דומה, אצל רחל שאמרה הבא לי בנים, ואצל לאה שאמרה אלי תבוא כי שכור שכרתת. ואמרו זאת משום שכוונתם הייתה להעמיד תולדות של שבטים, ואכן זכו לכך. אותו הדבר, זאת היתה כוונתם של בועז ורות. ולפ"י מובן ביתר שאת מה הוסיפו אח"כ בפסוק יב. ויהיה ביתך כבית פרץ אשר ילדה תמר ליהודה. כי שם רואים שאפי' שהיתה זרה ליהודה ועדיין לא נשאה הוא עשתה כנ"ל כדי להעמיד את הצדיקים.

ד כב. וישי הוליד את דוד. מסופר בחז"ל. כשדוד המלך התמנה למלוכה דואג ואחיתופל רדפו אותו וטענו, קודם שיהיה ראוי לבוא בקהל, כי הוא נכד של רות המואבית וכתוב בתורה לא יבוא מואבי בקהל ה', אח"כ נדבר על מלוכה. דוד מאוד הצטער מזה, עד שנדרש באופן מוחלט ע"י תורה שבע"פ מואבי ולא מואבית. ע"כ הכל ידוע. ואמר הגאון שד"י רמזו במזמוריו של דוד המלך מאוד יפה. כידוע התורה שבכתב ניתנה בדרך של **וידבר ה'** ואילו תורה שבע"פ הוא בדרך של **אמר** רבי... ז"א שהתורה היא בדרך של דברים. ואילו תורה שבע"פ היא בדרך של אמירה. וז"ל שאומר דוד שרים רדפוני חינום דהיינו דואג ואחיתופל ו**ומדברך** פחד ליבי דהיינו מתורתך שהוא בלשון וידבר, שכתוב לא יבוא מואבי בקהל ה'. שש אנכיעל **אמתך** דהיינו תורה שבע"פ דהוא מלשון אמר, ושם ביארנו מואבי ולא מואבית... כמוצא שלל רב.

וארטים לחג מתן תורה

חג השבועות: הנה איתא דהכל מודים דבעצרת בעינן לכס. ונ"ל שהטעם הוא משום דאמרינן בפסחים סו: דהטעם דבשבת בעינן לכס משום דשבת הוא יום חנוכת הבית כי ביום זה נגמר בניינו של עולם. ובאותו היום יש דרך לעשות יום טוב. ולפ"י מובן ג"כ שיום מתן תורה זה היום שנחנך העולם, כי הגמ' בשבת פח אומרת שהקב"ה התנה עם מעשה בראשית שאם יקבלו ישראל את התורה מוטב ואם לאו יחזור העולם לתווה ובהו, וא"כ עיקר חוקי התורה הבית נעשה ביום קבלת התורה כי עד אז זה היה תלוי ועומד.

פסחים סח:.. אמר ר' יוסף אי לאו ההוא יומא כמה יוסף אינא בשוקא. לכאורה זה תמוה האם רבי יוסף היה גאוותן חלילה! כה"ק בבאר היטב. וי"ל שיש לשאול למה חוגגים את קבלת התורה בשבועות, הרי הלוחות שניתנו בשבועות נשברו, ורק הלוחות השניות שנתנו ביו"כ שאח"כ נשתמרו, וא"כ מן הראוי ששבועיה יהיה ביו"כ? וי"ל שגם שברי לוחות הם כלוחות, והרי ידוע שרבי יוסף שכח תלמודו (נדרים מא.), וזה מה שהוא בא לומר ששבועות מגלה לנו שגם השוכח תלמודו הוא שווה ... וראיה בשבועות שחוגגים את נתינת הלוחות שנשתברו. וכמונן, אומר רבי יוסף, שגם אנשים במצב שלי שווים לפניו.

פסחים סח:.. אמר ר' יוסף אי לאו ההוא יומא כמה יוסף אינא בשוקא. ולכאן מסתמא גם אם לא היה לומד תורה, היה איזה 'משהו' ולא רק אדם פשוט מהשוק, אלא י"ל שגילה לנו ר' יוסף, שאף אם היה 'משהו' (איזה שר או נגיד וכדו') ששבילו זה שווה לסתם אדם מן השוק, ואין בהו שום מעלה, וכל מה שנתגדלתי ונתרוממתי זה רק בזכות ההוא יומא, שלמד תורה.

פסחים סח:.. אמר ר' יוסף אי לאו ההוא יומא כמה יוסף אינא בשוקא. יש לפרש עניין זה ע"פ עירובין נד אמר ר"א אלמלא לא נשתברו לוחות ראשונות לא נשתכחה תורה מ ישראל, והיינו כיוון שלוחות הראשונות נתנו בקול רעש גדול הם השתברו, וגלוא הכי כולם היו זוכרים היטב את התורה. והנה הגמ' בסוף ברכות אומרת שמעלתו של ר' יוסף היתה שהיה סיני ולא שכח מילה אחת מהתורה. וזהו מה שאמר רבי יוסף אילו לא היה ניתן תורה באותו היום בקולות וברקים אלא בבין השמשות בשקט ובלעצנה (כדאיתא בשבת פו למא לא ניתנה התורה בלילה), כמה יוסף אינא בשוקא והיינו שהיו הרבה יוסף בשוק, כי כולם לא היו שוכחים תלמודם. ימין יוסף.

התורה ניתנה בשבועות אבל מצוות השבת ניתנה במרה. חוקותיה במרה. (שמות טו כה וברש"י שם), והטעם ששבת ניתנה במרה קודם מתן תורה? י"ל שהקב"ה הציע את התורה לכל האומות, ויכול היה להיות שאחת האומות תסכים לקבל את התורה. אבל את השבת הקב"ה רצה לתת רק לפני ישראל כי אות היא ביני וביניכם. לכן נתן את השבת עוד קודם נתינת התורה. ולכן אנחנו מזכירים בשחרית של שבת, ולא נתתו ה' אלקינו לגויי הארצות. ולכאורה הרי גם את כל התורה הוא לא נתן להם? אלא י"ל שבשונה מהתורה שהוא כן הציע לגויים את השבת הוא לא הציע אלא נתן לבניי קודם לכן.

ויתיצבו בתחתית ההר. איתא בגמ' שבת פח. מלמד שכפה עליהם הר כגיגית, וקשה הרי הם אמרו נעשה ונשמע וא"כ מדוע הוצרך לכפות עליהם הר כגיגית, הרי כבר אמרו נעשה ונשמע. אז יש ע"ז את התשובה הידועה שמובאת במדרש תנחומא שיש תורה שבכתב ויש תורה שבע"פ. ע"כ דברי הגמ' וצ"ב דברי הגמ'. ונראה שלא יורה לשלח אותנו כל ימיו הוצרך לכפות הר, כדיני אונס אשה שכתב ע"ז לא יוכל לשלחה כל ימיו.

דוד המלך נפטר בשבועות. והנה הגמ' בשבת ל: מספרת כשמת דוד שלח שלמה לשאול את החכמים: אבא מת ומוטל בחמה וכלבים רעבים מה אעשה, שלחו לו חתוך נבילה והנח לפני הכלבים, ואביך הנח עליו כיכר או תינוק וטטללו. ע"כ דברי הגמ' וצ"ב דברי הגמ'. ונראה ע"פ ע"ז כ: שכתוב שם שהמת כשמת ע"י מלאך המוות הוא מסריח, וכשמת ע"י מיתת נשיקה הוא לא מסריח. ועד מביאר בב"ק ס. מלאך המוות בעיר כלבים צועקים. וא"כ יש לבאר ששלמה היה מסופק האם דוד מת ע"י מלאך המוות או בנשיקה, והוא שלח לבית המדרש לשאול למה כלבים צועקים, האם בגלל שמלאך המוות בעיר ואין חשש שיאכלו את דוד, או בגלל שהם רעבים ויש חשש שיאכלו את דוד. וע"ז שלחו לו הנח לפני הכלבים נבילה ותראה אם הם ישתקו סימן שהציקה היא בעקבות רעבונם, ואם לא סימן שהציקה היא בעקבות שמלאך המוות בעיר ואין חשש שיאכלו את גופו אז לא הנח אביך עד מוצ"ש. ערות דבש

מאמרי מוסר וסיפורים בענייני הפרשה וענייני חג מתן תורה

צניעות: **פרשת שבוע:** "איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל" רש"י – ופשוטו של מקרא "כי תשטה" תטה מדרכי צניעות. הצניעות היא המפתח לשמירה, המפתח לתורה ויראת שמים. כמו"כ היא הסוללה הגדולה לילדים כשרים שמרוויים את הוריהם נחת. שאלו פעם את רבי חיים קניבסקי במה זכתה אמו של החזון איש לשבט שלם של צאצאים גדולי הדור (משפחות קרליץ גרינמן וקניבסקי על כל שבטיהם)? השיב ר' חיים שאינו יודע מה עשתה ולמה זכתה אך יודע הוא כי היא היתה צנועה ביותר. ואמרו חז"ל שהצניעות היא השומרת עלינו מכל רע. כאשר היא נשמרת כראוי חופפת עלינו חומת אש. היא השכינה הקדושה בכבודה ובעצמה, והיכן ש'ד נמצא, כל הטובות והברכות שבעולם נמצאות. (גמרא סוכה נ"ג). סיפור נפלא בנושא הצניעות סיפר רבי אלימלך בידרמן: בירושלים גדל ילד קטן שובב מאד מאד. כשהיה שקט סביבו מיד היה צריך לבדוק אחריו... יום אחד אמו לא שמעה אותו כמה דקות, מיד עזבה את בישולה במטבח ורצה ולבדוק מה קורה עם בנה. היא גילתה אותו תלוי בנדנדה כשהחבל כרוך סביב צווארו, ופניו כבר היו כחולים... צעקות הצילו! הצילו! מיד הזעיקו את השכן שבא לעשות החייה לילד, ותוך דקות העבירו אותו לבית חולים. לאחר בדיקות מקיפות אמרו הרופאים להורים המבוהלים והדואגים שככל הנראה הילד יחיה אך המוח פגוע הוא יהיה צמח... חלפו על ההורים ימים של אגדות ותפילות. יום אחד בבוקר מתקשר רבי דוד פרנקל נאמן ביפו של החזון איש וקורב משפחה שלהם, הוא מספר שחלם חלום והוא בטוח שהחלום קשור לילד החולה. 'בחלומי הוא מסתכל בעבודתם של בית דין של מעלה. על השולחן שלפניהם מונחות שלוש תיבות: הימנית – תיבת החיים, השמאלית – מוות, והאמצעית מלאה בפתקים ובהם שמות. הוא ראה בחלומי כיצד מוציאים שמות וכל שם גוזרים לחיים או למוות. פתאום הקריאו את שם הבן

שלהם החולה, התחילו לדון בו ולפתע הוא מוצא את עצמו בחלום בשוק מחנה יהודה בירושלים בתוך חנות בדים, על הדלפק היו מונחות מספריים בצבע כחול, לפתע הוא רואה שהמספריים גוזרות את הפתק של הבן. הוא התעורר, לא הבין את החלום אבל אמר שיספר להורים בטח הם כבר יבינו. לפתע הטלפון מצלצל, זו שיחה מבית החולים ומבקשים מההורים להגיע בדחיפות. ההורים ממהרים לבית החולים אך לא רואים את בנם במיטתו, הרופא ההמום מעדכן אותם שהילד קם בבוקר כרגיל כאילו אתמול הלך לישון כמו ילד בריא. הם עורכים לו סדרת בדיקות, אך לא מבניים בשום אופן מה קרה. האב הנרגש סיפר לאשתו את החלום שקרוב משפחתם חלם, האישה ההמומה מחווריה, ומתחילה לספר את אשר היה. האמא היא תופרת, היא היתה יוצאת מידי פעם לשוק מחנה יהודה לקנות בדים. ביום האחרון היא קבלה על עצמה שלא להעביר את המספריים לידיהם של המוכרים אלא להניח אותם על הדלפק, וזאת לרפואת בנה החולה. "המספריים הכחולים הם שלי" – היא אמרה בהתרגשות. הוסיף רבי אלימלך ואמר בשם רבי אליהו דסלר "יש סדק קטן בחומת הטעב שאינו נראה לעין, ודרכו הנס נכנס. הסדק הזה הוא הנכונות למסירת נפש". "המספריים הכחולים הללו" סיים רבי אלימלך "מונחות היום בוויטרינה בביתו של הילד הבריא בעל הנס. כיום הוא כבר לא ילד, אלא אברך". מתוך הספר החשוב 'אמונה שלימה'

הרבנית קניבסקי היתה מיוחדת בצניעות, למרות שהיתה בעלת טעם מיוחד, התגברה על טבעה ומיעטה להשקיע בענייני לבוש. היא היתה מרבה לבקש מנשים גם כשבלבשם צנוע בחחלט "הוספנה על צניעותכן, והקב"ה ימלא את משאלותיכן! הגאון מוויילנא היה אומר, כי כשם שהתורה תבלין נגד היצר הרע לגברים,

לכבוד חג השבועות אנו מביאים לציבור את הסיפור הידוע על בעל ההקדמות לתועלת הילדים שלא היו השנה במוסדות הלימוד.

השבועות. בערב שבת נפרד החייט מכולם, ומרבינו מאיר ואז מסר לו רבינו מאיר את האקדמות שחיבר, ובקשו

שיפצו בכל תפוצות ישראל. בשבת החייט עבר את הנהר, היהודים שהיו כ"ח ירוצים ומודאגים חיכו לו מעבר לנהר. כשראו אותו הודו לו' ובקשו שיצליח דרכו במשימה החשובה. הודיעו למלך שנמצא האיש שיעמוד מול הכומר. מיד ציווה המלך להכין במה ענקית בתוך כיכר העיר, אשר מסביבה עצים גבוהים, שם יבואו כל היהודים ויסתכלו מקרוב על הויכוח. ביום המיועד הגיעו כולם. הכומר והחייט עלו על הבמה. הכומר הסתכל על החייט בלעג אך לא יכל להרע לו. הכומר ראה שהוא לא יכול להרע לו והתחיל לפחד. ואז אמר שלפני שיתחילו בוויכוח הוא רוצה לשמח את המלך, לכן יעשה פלא שכל הרואים ישתוממו מזה. ליד הבמה עמדו שני אבני רחיים , גדולות וכבדות, לקח הכומר את האבנים הרים אותם על כתפיו אל הבמה, ובכח חזק זרק אותם לאוויר, ועל ידי כישוף שעשה נשארו האבנים באוויר, והתחילו להסתובב מעצמם כמו שטוחנים בהם חטים. על העם עמדו המומים מהמראה. ואז פנה הכומר לחייט ואמר תעשה גם אתה פלאות לכבוד המלך. החייט התחיל ואמר יש סביבנו אילנות רחבים וגבוהים עכשיו תבחר לך: או שאני אכופף בכוחי עץ גבוה עד שיגיע ראשו לארץ, ואתה תחזיק בראש העץ שלא יקפוץ למעלה. או שאתה תכופף את העץ לארץ ואני אחזיק שלא יקפוץ חזרה. הכומר היה בטוח שלא יצליח האיש לכופף עץ שיגיע עד הארץ לכן חשב שלא יצטרך להחזיק ואז אמר הכומר שהוא בחר באפשרות הראשונה, שהחייט יכופף.... ירד החייט מהבמה, התפלל בדרכו לז' שיצליח ויקדש שם שמים, ניגש לעץ שהכומר הראה כופף אותו בבת אחת לארץ, וקרא לכומר שיבוא להחזיק, בוא תראה את כוחך... הכומר בא הפחד לעץ החזיק בו, ואז עזב החייט את העץ, ובתנופה חזקה הורגמה העץ לגובה והעץ איננו את הכומר לתוך שני אבני הרחיים שעדיין הסתובבו באויר ומיד נטחו הכומר בין האבנים לעיני כולם. היהודים ראו זאת והודו לז'. המלך ציוה לבטל את הגזרה. והכריז שמהיום אף אחד לא יעז לפגוע ביהודים. חזרו היהודים מאושרים לביתם. למחרת התקיימה סעודת הודיה, הרב בקש מכולם להתחזק בתורה ויראת שמים. החייט גם דבר והודה לז' ובסיום דבריו היראה את הציט 'אקדמות' שמסר לו רבינו מאיר וכה היו דבריו: "פיזט זה לכבוד ד', תורתו ועמו, מסר לי רבינו מאיר וביקש לפרסמו בכל תפוצות ישראל למען ישאר זכרו בתוכם."

ויאנן זכה רבינו מאיר שרבים נוהגים לקרוא את האקדמות ביום חג השבועות. בערב שבת נפרד החייט מכולם, ומרבינו מאיר ובקשו שיפצו בכל תפוצות ישראל. בשבת החייט עבר את הנהר, היהודים שהיו כ"ח ירוצים ומודאגים חיכו לו מעבר לנהר. כשראו אותו הודו לו' ובקשו שיצליח דרכו במשימה החשובה. הודיעו למלך שנמצא האיש שיעמוד מול הכומר. מיד ציווה המלך להכין במה ענקית בתוך כיכר העיר, אשר מסביבה עצים גבוהים, שם יבואו כל היהודים ויסתכלו מקרוב על הויכוח. ביום המיועד הגיעו כולם. הכומר והחייט עלו על הבמה. הכומר הסתכל על החייט בלעג אך לא יכל להרע לו. הכומר ראה שהוא לא יכול להרע לו והתחיל לפחד. ואז אמר שלפני שיתחילו בוויכוח הוא רוצה לשמח את המלך, לכן יעשה פלא שכל הרואים ישתוממו מזה. ליד הבמה עמדו שני אבני רחיים , גדולות וכבדות, לקח הכומר את האבנים הרים אותם על כתפיו אל הבמה, ובכח חזק זרק אותם לאוויר, ועל ידי כישוף שעשה נשארו האבנים באוויר, והתחילו להסתובב מעצמם כמו שטוחנים בהם חטים. על העם עמדו המומים מהמראה. ואז פנה הכומר לחייט ואמר תעשה גם אתה פלאות לכבוד המלך. החייט התחיל ואמר יש סביבנו אילנות רחבים וגבוהים עכשיו תבחר לך: או שאני אכופף בכוחי עץ גבוה עד שיגיע ראשו לארץ, ואתה תחזיק בראש העץ שלא יקפוץ למעלה. או שאתה תכופף את העץ לארץ ואני אחזיק שלא יקפוץ חזרה. הכומר היה בטוח שלא יצליח האיש לכופף עץ שיגיע עד הארץ לכן חשב שלא יצטרך להחזיק ואז אמר הכומר שהוא בחר באפשרות הראשונה, שהחייט יכופף.... ירד החייט מהבמה, התפלל בדרכו לז' שיצליח ויקדש שם שמים, ניגש לעץ שהכומר הראה כופף אותו בבת אחת לארץ, וקרא לכומר שיבוא להחזיק, בוא תראה את כוחך... הכומר בא הפחד לעץ החזיק בו, ואז עזב החייט את העץ, ובתנופה חזקה הורגמה העץ לגובה והעץ איננו את הכומר לתוך שני אבני הרחיים שעדיין הסתובבו באויר ומיד נטחו הכומר בין האבנים לעיני כולם. היהודים ראו זאת והודו לז'. המלך ציוה לבטל את הגזרה. והכריז שמהיום אף אחד לא יעז לפגוע ביהודים. חזרו היהודים מאושרים לביתם. למחרת התקיימה סעודת הודיה, הרב בקש מכולם להתחזק בתורה ויראת שמים. החייט גם דבר והודה לז' ובסיום דבריו היראה את הציט 'אקדמות' שמסר לו רבינו מאיר וכה היו דבריו: "פיזט זה לכבוד ד', תורתו ועמו, מסר לי רבינו מאיר וביקש לפרסמו בכל תפוצות ישראל למען ישאר זכרו בתוכם."

ויאנן זכה רבינו מאיר שרבים נוהגים לקרוא את האקדמות ביום חג השבועות. בערב שבת נפרד החייט מכולם, ומרבינו מאיר ובקשו שיפצו בכל תפוצות ישראל. בשבת החייט עבר את הנהר, היהודים שהיו כ"ח ירוצים ומודאגים חיכו לו מעבר לנהר. כשראו אותו הודו לו' ובקשו שיצליח דרכו במשימה החשובה. הודיעו למלך שנמצא האיש שיעמוד מול הכומר. מיד ציווה המלך להכין במה ענקית בתוך כיכר העיר, אשר מסביבה עצים גבוהים, שם יבואו כל היהודים ויסתכלו מקרוב על הויכוח. ביום המיועד הגיעו כולם. הכומר והחייט עלו על הבמה. הכומר הסתכל על החייט בלעג אך לא יכל להרע לו. הכומר ראה שהוא לא יכול להרע לו והתחיל לפחד. ואז אמר שלפני שיתחילו בוויכוח הוא רוצה לשמח את המלך, לכן יעשה פלא שכל הרואים ישתוממו מזה. ליד הבמה עמדו שני אבני רחיים , גדולות וכבדות, לקח הכומר את האבנים הרים אותם על כתפיו אל הבמה, ובכח חזק זרק אותם לאוויר, ועל ידי כישוף שעשה נשארו האבנים באוויר, והתחילו להסתובב מעצמם כמו שטוחנים בהם חטים. על העם עמדו המומים מהמראה. ואז פנה הכומר לחייט ואמר תעשה גם אתה פלאות לכבוד המלך. החייט התחיל ואמר יש סביבנו אילנות רחבים וגבוהים עכשיו תבחר לך: או שאני אכופף בכוחי עץ גבוה עד שיגיע ראשו לארץ, ואתה תחזיק בראש העץ שלא יקפוץ למעלה. או שאתה תכופף את העץ לארץ ואני אחזיק שלא יקפוץ חזרה. הכומר היה בטוח שלא יצליח האיש לכופף עץ שיגיע עד הארץ לכן חשב שלא יצטרך להחזיק ואז אמר הכומר שהוא בחר באפשרות הראשונה, שהחייט יכופף.... ירד החייט מהבמה, התפלל בדרכו לז' שיצליח ויקדש שם שמים, ניגש לעץ שהכומר הראה כופף אותו בבת אחת לארץ, וקרא לכומר שיבוא להחזיק, בוא תראה את כוחך... הכומר בא הפחד לעץ החזיק בו, ואז עזב החייט את העץ, ובתנופה חזקה הורגמה העץ לגובה והעץ איננו את הכומר לתוך שני אבני הרחיים שעדיין הסתובבו באויר ומיד נטחו הכומר בין האבנים לעיני כולם. היהודים ראו זאת והודו לז'. המלך ציוה לבטל את הגזרה. והכריז שמהיום אף אחד לא יעז לפגוע ביהודים. חזרו היהודים מאושרים לביתם. למחרת התקיימה סעודת הודיה, הרב בקש מכולם להתחזק בתורה ויראת שמים. החייט גם דבר והודה לז' ובסיום דבריו היראה את הציט 'אקדמות' שמסר לו רבינו מאיר וכה היו דבריו: "פיזט זה לכבוד ד', תורתו ועמו, מסר לי רבינו מאיר וביקש לפרסמו בכל תפוצות ישראל למען ישאר זכרו בתוכם."

סיפור החסד במסירות נפש של בעל פיזט האקדמות' רבינו מאיר ברבי יצחק שיץ. לאחר חורבן בית שני היהודים גבלות ידעו צרות רבות ורדיפות שונות, ובפרט בזמן הנצרות סבלו היהודים נורא, דם יהודי נשפך כמים. היו מקומות שהקב"ה הכניס בלב המלך חסד ליהודים שגרר במדינתם. בין המדינות אלו היתה מדינה מאחורה מדבר 'אסיא' הסמוך לנהר ה'סמבטיון'. במדינה זאת היה מלך אוהב חסד, היהודים במדינתו ישבו בשקט ובבטחה, הנוצרים לא הפחידו אותם בגזרותיהם, ולא הרעו להם, המלך תמיד הרע עליהם. אך פתאום הכומר שהיה מכשף גדול התחיל להגן ולהזיק ליהודים. בכוח הטומאה שבו הוא היה הורג יהודים במבט עין בראותם הולכים ברחוב, כך שמרוב פחד נסגרו היהודים בבתיהם, שהכומר לא יהרגם. היהודים לא ידעו מה לעשות, כיצד אפשר להפטר מהכומר הרע הזה. בגלג שהמלך תמיד היה לצידם ובה לעזרתם החליטו ראשי הקהל לגלות את כל מעשי הכומר למלך ולבקש מלפניו שיעביר את הכומר למקום אחר. מיד נבחרו אנשים נכבדים שילכו למלך להפיל את תחינתם. כששמע זאת המלך, מה הכומר עשה ליהודים כעס הוא מאד, ומיד אמר למשרתיו להביא את הכומר לפניו. כעבור כמה דקות הביאו את הכומר, המלך כעס עליו מאד והוכיח אותו על מעשיו, והזהירו שלא להרע יות לאף יהודי. כשראה הכומר את כעסו של המלך אמר לו: "אדוני המלך, ודאי יודע המלך שהיהודים הם עם חוטאים וטמאים, אין הם מקבלים עליהם את תורת הנצרות, לכן אין כל עוול בהריגת אנשים אלו, להפך, למצווה רבה ייחשב דבר זה לפי תורתנו תורת הנצרות" וכדי להוכיח את צדקתו, הציע הכומר למלך לעמוד בויכוח פומבי עם היהודים. יבחרו נציג מהיהודים ונצח שיעמוד ויתווכח על עיני האמונה, ואז יראו מי ניצח בוויכוח. והכומר אמר שמוכן הוא שאם הוא יפסיד תינתן רשות מהמלך ליהודים לעשות בו כרצונם. ואם הכומר ניצח, תצא מהמלך גזרת שמד על כל היהודים, ויהודי שלא ירצה להמיר את דתו - מיד ימות.

הכומר היה בטוח בליבו ששום יהודי לא יעז לעמוד מולו לויכוח מפתח שיהרגו אותו בעיניו לפני שיתחיל לדבר, לכן הסכים להציע זאת הצעה. המלך הסכים לדבר הכומר וחשב שאם יפסידו היהודים בוויכוח הוא כבר לא חייב להגן עליהם. מיד שלח המלך להודיע ליהודים על ההחלטה לערוך וויכוח בין הכומר לנציג יהודי על ענייני אמונה, המלך הודיע תאריך ואמר שעז אז עליהם לבחור יהודי חכם ממדינה זו או אחרת שיתאים לעמוד בוויכוח מול הכומר. כששמעו זאת ראשי הקהל היו בהלם, הם פתאום רואים שהמלך שינה את היחס הטוב כלפיהם, ובעיקר הדאגה על הוויכוח שאמור להתקיים מול הכומר, היכן ימצאו יהודי שיהיה מוכן לעמוד מול הכומר הצורך שבמבט עין הורג את מי שרוצה.

רבה של העיר גזר עצרת תפילה כללית, אנשים נשים וטף התאספו והפצירו בתענית ובתפילה בבכיות ובתחנונים

הדרך להצלחה בתורה: מצאנו בחז"ל שגם בלימוד התורה מוטל על האדם לעשות ככל שביכולתו ואפי' שמצליח מעט, כי על האדם להיות שמח בחלקו ולעולם לא יתבעו מהאדם לעשות יותר מהיכולת שלו. ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון ליבו לשמים. הסיטפולער היה רגיל למרש שאצל הקב"ה חביב מי שלומד כשקשה לו כמה שיכול ואפילו שמספיק מעט. כמו אותו אחד שעובד קשה לפרנסתו ובסוף היום הוא הולך לשעור דף היומי ושם הוא נרדם על הסטנדר, אומר הסיטפולער, אצל הקב"ה הוא נחשב מאוד בגלל שהוא השתדל לעשות מה שהוא יכול ואין הקב"ה דורש מהאדם לעשות יותר ממה שיכול ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון ליבו לשמים. ומצאנו ברבי עקיבא שבתחילת שנותיו כשחי עם רחל בעניות מרובה, יום אחד אחר אמר לה שיבוא יום ואני אהיה עשיר אני אקנה לך ירושלים של זהב שהיה התכשיט הכי עשיר וחשוב שהיה אז, כי היו לו שאיפות גדולות, ורחל שמעה זאת ולא שלחה אותו ללמוד כי היא ידעה שעם שאיפות גבוהות אפשר ליפול, כי כשאדם רוצה להיות משהו גדול הוא יכול להישבר מהר בפרט אם זה בגיל צעיר מבוגר. אבל כשיום אחד הגיע אליהו הנביא בדמות עני ובקש תבן, ואז רבי עקיבא אמר לרחל תראי איזה עשירים אנחנו, לנו יש תבן ויש אנשים שאפי' תבן אין להם, כשמעמה זאת רחל מדי שלחה אותו ללמוד כי הבינה שהוא שמח בחלקו. ומאידך, הוא לא מסתפק במועט אלא רוצה ירושלים של זהב וזה ביחד מתכון להצלחה. והיינו שכל מה שהוא מצליח זה הישג בשבילו כי הנה בעלה התלהב מתבן אז הוא יוכל להתלהב מא-ב וכך לגדול ולצמוח וכמשל הידוע על המים ששחקו אבנים, רואים מכאן ששמח בחלקו זה מתכון לגדול בתורה, כי כשאדם לא שמח בחלקו הוא מתייאש מהר ועלול חלילה ליפול ולהישבר, אבל אם הוא שמח מדף גמי, אז הוא לא יישבר וכך הוא יתקדם עד שהוא יגיע למרחוק.

נביא כאן סיפור שהתרחש אצל רבי משה פינשטיין: **לבוש** בגדים מוריים נכנס הצעיר הביתה, בכורסאות מפוארות ישבו הוריו והסתכלו בו בהלם. בנם יקירם מופיע בלבשו חליפה ועל ראשו מנבעת שחורה, מהסוג שרגילים לראות בכותל המערבי בטיולם השנתי. ראו הם שנעלמו העגילים והשער נגזר בצורה מוזרה. כן בנם חזר בתשובה. עד לרגע זה החיים שלהם היו רגילים. האב היה עובד לפרנסתו וגם האם עבדה, הם הצליחו מאוד. בנם שניחן בכישרונות הלך לבית ספר פרטי, שם מוריו ניבאו לו עתיד מזהיר. הוא לא ידע כלום בנוגע ליהדותו, רק משפט אחד שמע: "דע לך כי בן להורים יהודים נדך". לא חלפו הרבה שנים ומה שניבאו לו מוריו התגשם. הבן פנה לאחת האוניברסיטאות היוקרתיות שם עשה חיל בלימודיו. יום אחד לאחר סדרת מבחנים קשה, הסתובב הוא בין החדרים, ואז גילה משהו שמשך את תשומת ליבו. הוא ראה את חברו מגלגל חבלים שחורים סביב זרועו השמאלית. הוא שפשף את עינו בתימהון נכנס לחדר ודרש מהחבר לדעת מה הוא עושה. מרגע זה ועד שראה כיהודי שומר תורה ומצוות לא חלף הרבה זמן. הבן ניסה להרגיע את הוריו ואמר שהוא בסד חלה עושה מה שאבא של סבא שלהם עשה בפולין. מהר מאוד התברר לחוריו שלקראת שנה הבאה הוא עושה את דרכו לישיבה בניו יורק, שם הוא מתכוון להקדיש את חייו ללימוד התורה. לא הועילו כל שכנועי האב והאם שרצו שייצא לפחות עם מקצוע. אבל הוא בשלו "אני הולך ללמוד תורה". בכל פעם כשהגיע הבן הביתה היו צריכים הוריו להוציא את הכלים המיוחדים שלו ולהשתמש רק באוכל כשר ולשים מזווה בפתח הבית ומתוך רצון שלא לזכר את המשקופים הם השאירו את המזווה תמיד. השנים עברו והבן התחנך עם כל השומרת תורה ומצוות, הזוג היה מאושר וכבר זכה ל-2 ילדים רכים. גם על אביו עברה טלטלה עזה, הוא פרש מעבודתו, הבית הפך לשקט והאב הסתובב חסר מעש. יום אחד החליט ביחד עם אשתו שהם נוסעים לבנם לראות מה כי"כ מושך אותו באורח החיים שבהר. הבן קיבל אותם בהתרגשות רבה. האב התלווה אליו ואל ילדיו לאן שהלכו. ואז יום אחד זה קרה, האב ביקש מבנו שילמד אתו גמרא. הבן גילה המום, הוא ניסה להסביר לאב שזה קשה בכזה גיל להתחיל עם השפות של הגמרא, אך האב מתעקש. הבן פנה לא ראש הישיבה והתייעץ עמו כיצד לעשות דבר זה. ובהדרגה לאט לאט התחילו ללמוד ביחד האב והבן. כשהבן מנסה להסביר בכל יכולתו ובסבלנות רבה כל מילה ומילה לאדם שלא למד בחייו, ואין לו שום מושגים בתורה ובקדושה. הם למדו בקביעות, האב לא התייאש, וכך בשעה טובה ומצולחת סיימו הם את הדף הראשון לאחר שנה שלמה!!! דמעות רבות זלגו מעיני האב, סיום גדול ומפואר הוא רוצה לעשות. היתה סעודה כיד המלך, החתן שזה עתה זכה לסיים בפעם הראשונה בחייו דף גמרא קרן מאושר. הגאון רבי משה פינשטיין בא גם הוא

לאותו סיום נדיר ומיוחד. בשעת לילה מאוחרת לאחר ערב מיוחד כי"כ, הלך האב לישון כשחיוך רחב נסוך על פניו. אך בבוקר הוא לא קם... למחרת אמרו הרופאים למשפחה ההמומה שמעולם לא ראו נפטר עם פנים מאירות כי"כ. ההלוויה היתה רבת משתתפים. כולם שמעו מפיו של רבי משה פינשטיין שקרא ליד מיטת הנפטר: "יש קונה עולמו בשעה אחת ויש קונה עולמו בדף אחד"... זה היה המירב שהוא יכל לעשות. כל אחד צריך לפי התנאים שלו לעשות את המירב שביכולתו.

עמל התורה

ידוע מחז"ל שהסגולה הכי גדולה היא התורה, ואין סגולה כתורה וכל הלומד תורה יש לו השגחה פרטית מיוחדת בכל נושא והקב"ה עוזר לו בדרכים מפתיעות ולא רגילות, וכל מיני פעולות מסוכנות שנעשו להצלת כלל ישראל בזמן שיש ריבוי תורה בישראל הצליחו מעל ומעבר. כמו למשל השמדת הכור הגרעיני בעירק לפני כ-35 שנים שרה"מ דאז מ. בגין שיזם את הפעולה, שלח לקבל ברכה מהרב שך שאמר לו תדחה את ההתקיפה לשעה 4 אחר"כ שדן כבר מתחיל סדר ב-בהיכלי הישיבות ויהיה יותר ס"ד בגלל עמל התורה של תלמידי הישיבות ואכן כך היה. כמו"כ בבין הזמנים קורים הרבה אסונות בגלל שאין מספיק עמל תורה בעולם. החזו"א כותב במכתב: כל סגולות לימוד התורה נאמרו על עמלה. ומי שגמל בתורה סופו יפיתח ראשו ומוחו כאולם ויזכה להבנת התורה בבהירות מופלגת, כמו שידוע על בעל הנהתיבות שהיה גאון עולם וזכה להישגים מופלגים בזכות העמל הגדול שלו, יגיעת ומצאת תאמין. וידוע הסיפור שהיה עם אחד מגדולי הדורות. וכך מתואר הסיפור: בבית קטן בקצה העיירה, לילה חשוך, רוחות משתוללות בחוץ, התריסים מוגפים, כולם ישנים, אך משה הקטן עדיין לא יישן. הוא יושב במיטתו, מכורבל בשמיכה, ומתנדנד בדביקות. על שרפרף קטן ליד מיטתו מונח ספר גדול, וידו הקטנה מונחת על הספר בערגה. קולו החרשי התנגן בחלל החדר, הוא חזר שוב ושוב על לימודו, כשגופו הקטן והחלשו נלחם בקושי רב בעייפות שלו. פתאום השתתק ברגע, דלת חדרו נפתחה, ואמו נכנסה, פתסלה במבט עצוב על בנה הקטן. משה הסתכל על אמו ושתק גם הוא. ואז האם אמרה בקול רך "משה עליך לישון, השעה מאוחרת מאוד". "כן אמא, מדי אני אשכב לישון, רק... הילד לא ידע אם להמשיך ולבסוף החליט לישון. אנה האמא לא ויתרה "מה רצית למר בן היקר" ומשה אנה בשקט "רציתי רק לגמור לחזור על מה שלמדנו היום בחיידר..." האמא אמרה "אני יודעת אבל חזרת כבר על לימודך מאז שחזרת מהחיידר, כל הזמן אתה משנן" ומשה אמר "כן, אמא... אבל עדיין אני לא מבין את הגמרא..." האמא נאנחה חשבה לרגע כמה קשה לו לבנה הקטן, הוא לא בעל כשרונות מבריקים, ואין לו זכרון טוב, לכן, למרות אהבת התורה שיש לו, ויש לו הרבה, לא הצליח הילד בלימודיו....ואז אמרה "בני, אתה חייב לישון, הרי אתה לא בריא וחזק כי"כ ואני תישן מספיק, אתה עלול לחלות חלילה... לכן לך עכשיו לישון, ובעזרת ד' תזכה להבין את השיעור..." משה היה ילד טוב. לא רצה לצער את אמו, לכן ברך אותה ב"לילה טוב" ונשכב לישון. הוא לא הצליח להירדם מיד, גמרא, החסבר, הקושייה- מול עינו. הוא כי"כ רוצה להבין את הכל, כמו כולם. רק לאחר הרבה זמן נרדם. למחרת בבוקר ראה יוסף אביו של משה את אשתו, היא היתה נראית לו עצובה. יוסף שאל את אשתו מה קרה? ואז האמא סיפרה בדמעות "לביך נקרת לגזרים..." אני לא יכולה לראות בצערו של מושיש שלנו הוא כי"כ רוצה ומתאמץ ולא מצליח. תראה את חבריו, משחקים משתוללים וגם מצליחים בלימודים, ומושיש יושב כל היום חוזר ומשנן, לומד ולומד... ואינו מצליח... האב שמע, חזר וענה לבסוף "עוד תראי בעזרת ד'..." אם הוא ימשיך כך, בהתמדה כזאת, וגם עם התפילות והדמעות שלך, אין ספק שהוא יזכה להיות בין גדולי הדור". וכך היה משה הקטן המשיך בשלל הכוח. כל יום היה חוזר מהחיידר ומתיישב לחזור וללמוד, לא לשון, לא למד הפסקה, רצה לדעת ולהבין הכל. חלפו ימים ולאט לאט במשך השנים ראשו התחיל להפתח וכשרונותיו התחילו לפרוח, הוא עלה והתעלה במעלות התורה והיראה, עד שזכה להיות בין תלמידי של החתם סופר ולהיות בין גדולי הדור ממש, הלא הוא המהר"ם שיק הקדוש, שהיה מגדולי דורו וגם כידוע בעל רוח הקודש. לימים סיפר על עצמו ואמר: "בילדותי היה לי יתרון קאפי" (ראש לדעת) וד' עזר לי שהפכתי אותו לראש אנושי - והכל בזכות היגיעה....". מכאן אנו רואים שכל אחד יכול להשיג ולהגיע להיות מגדולי הדור, ואין הדבר תלוי אלא בעמלו ויגיעתו בלבד!!!

וכעת נבאר מה זה עמל התורה. ודאי שכל מאמץ לשבת וללמוד זה נקרא עמל התורה, והתגברות על כל קושי

שמנסה להפריע מללמוד אין ערך שיוכל להעריך את לימוד התורה הזה. אבל יש עמל התורה מסוג מיוחד וכמו שיבואר.

בגמ' במנחות דף ז ע"א מסופר שאבימי שכח את מסכת מנחות, אז הוא הלך לתלמידו רב חסדא שזיכיר לו מה הוא לימד אותם. שואלת הגמ' מדוע אבימי לא יכל לקרוא לרב חסדא אליו הביתה, ומתרתת הגמ': סבר בהכי מסתייעא מילתא טפא. ופי' רש"י משום יגיעתי ומצאתי. יש כאן חידוש גדול מאד ברש"י, שכאשר אבימי הולך לתלמידו רב חסדא שזיכיר לו את תלמודו זה נקרא יגיעת התורה. והטעם, כי היסוד של יגיעת התורה הוא להראות עד כמה אנוחנו מעריכים את התורה, וככל שאדם מעריך יותר את התורה כך הוא יותר מתייגע עליה, וככל שהוא יותר מתייגע עליה כך הקב"ה עוזר לו יותר להבין אותה כראוי. וכן מבואר ג"כ בריבוי בחי' בפרשת בשלח שעם ישראל היה הולך יומם ולילה לקבלת התורה מרוב התשוקה שלו לקבל כבר את התורה.

נביא כאן סיפור על עמל התורה מהמהרש"א: מסופר על המהרש"א שהיה לומד עד מאוחר בלילה מאד, ובכדי שלא יירדם באמצע הלימוד הוא גידל את השערות שלו ובלילה הוא היה קושר אותם לתקרה וכן לא היה נופל ראשו. ליצני עירו שלא ידעו את הסיבה שמגדל שערו היו מתלוצצים על מראהו, אבל המהרש"א לא התייחס לזה כי נפשו חשקה בתורה. הגבאי של ביהכ"נ היה רגיל כל לילה לנעול את ביהכ"נ ולהישאר ללמוד שלו ביחידות. יום אחד הגבאי נדחם כשהוא רואה לומד אדם גבוה נשוא פנים והוא שואל אותו היכן גר המהרש"א, הגבאי השיב לו ואותו אדם יצא, אולם הגבאי לא הבין מהיכן נכנס לכאן אותו אדם. למחרת באמצע שהגבאי לומד בביהכ"נ נכנס שוב יהודי גבוה ונשוא פנים וגם הוא שואל את הגבאי היכן גר המהרש"א, הגבאי השיב לו, אך פליאתו גברה. למחרת הגבאי בדק היטב כי הדלת נעולה והחלונות סגורים והתיישב ללמוד, אך שוב הגיע אדם נשוא פנים ושואל היכן גר המהרש"א, הגבאי לא עצר את רוחו ושאל אותו תגיד לי איך נכנסת לכאן? השיב לו היהודי, דע לך כי מי שהגיע לכאן אתמול היה דוד המלך, ומי שהגיע לכאן קודם היה זה שאול המלך, ואני אליהו הנביא, ובאנו לכאן כדי שתודיע לכולם שבשמים מאד מאד מעריכים את תורתו של המהרש"א כיון שהיא נלמדת בעמל גדול!!! תדע לך כי ביום שתספר את זה אתה תגיע לדרגה גבוהה מאד ותצטרך להסתלק מן העולם. הגבאי החליט שהוא מספר את הסיפור כדי שידעו כולם מי גר ביניהם ולא יזלזלו בו עוד. אסף הגבאי את כל אנשי עירו, עלה לבימה וסיפר להם את כל הסיפור, וסיים: אני יודע שהיום אני אצטרך להסתלק מן העולם ואעפ"כ סיפרתי לכם את כל זה כדי שתדעו להעריך כראוי את המהרש"א. וכך היה.

ועל הדגות הגדולות שהגיע אליהם המהרש"א נוכל ללמוד מן הסיפור הבא. יום אחד התקיימה לווייה בעירו של המהרש"א ואף אחד מן המלוים לא חזר הביתה, וכך קרה ג"כ בלווייה השניה. לאחר בירור התברר שכאשר הלווייה עברה ליד הכנסיה עשה הכומר כישוף וכל המלוים נכנסו לכנסיה והתנצרו. היהודים נבהלו ולא ידעו מה לעשות. הציע להם המהרש"א שיעשו עיקוף ולא יעברו בלוויות דרך הכנסיה. הכומר שראה שאין לוויית עשה בירור והתברר לו כי היהודים עושים את הלוויות בדרך אחרת. מדי שלח המהרש"א מרגלים שיבדקו מתי יש לווייה ויבואו להודיע לו. ואז בלווייה הראשונה בשעה של הלווייה עשה שוב פעם הכומר כישוף וכל המלוים רצו במהירות לכנסיה נכנסו פנימה והתנצרו, ותהי העיר לחרדת אלוקים. באותה תקופה חלה המהרש"א והרגיש כי קיצו קרב. קרא המהרש"א לחברא קדישא ואמר להם אני מבקש ממכם שהלווייה שלי תעבור דרך הכנסיה, וכאשר תגיעו לכנסיה תעצרו ותניחו את כל הספרים שחיברת על המיטה שלי. החברא קדישא לא הבינו לפשר בקשה זו, אבל החליטו שיעשו כאשר ציוה המהרש"א. ואכן בשעת הלווייה כאשר הגיעו לכנסיה, הכומר שמח שיש כאן הרבה יהודים והוציא את ראשו לעשות את הכישוף. אולם לפתע המהרש"א מתיישב על המיטה ומתחיל לדפדף בספריו, ופתאום כולם שמים לב שכל פעם המהרש"א מדפדף עוד דף הבנין שוקע עוד ועוד, עד שהבנין נכנס מתחת האדמה!!! עד כדי כך כח התורה ועמלה.

ובדורנו אנו, זכינו שיש עמנו את מו"ז רבי חיים קניבסקי שמגילת 16 (ז"א לפני 75 שנה) הוא כל יום קם בחצות ומתחיל את היום (לילה) בתיקון חצות. דף בזהור ופרי עץ חיים לר"ח ויטאל, וספרי הלשם. תהלים. פרק בניך. שלושה דפים במשנ"ב. שלושה פרקים ברמב"ם. חמישה דפים בשו"ע. שמונה דפים בתלמוד בבלי כולל מסכתות קטנות ועד לא מזמן עד תוס' והרבה נוי"כ. בסיום כל

פרק בגמ' לומד התוספתא של אותו הפרק. תלמוד ירושלמי במקביל לבבלי שלמד באותו היום ולפעמים זה 50 דף ליום. ולא ויותר מאודו על סדר זה, כולל בימים שעבר אירועים רבואיים קשים. ובנשי ושב"ק מוסיף עוד לימודים קבועים, וכל זאת מלבד עשרות מכתבי תורה שעונה כל יום והוצאת ספריו הרבים ולימודים נוספים שאינם קבועים. ועוד מסכתות שלומד תוך כדי שנשכב לישון. וכולו תורה, כל דבר רואה באור התורה וחי את התורה. רק בשבוע האחרון היה איתו סיפור אֵד הוא חי בכל דבר את התורה. אחד מנכדיו היה על ידו עם מסיכה, ולשאלת רבי חיים מה זאת, השיב שאלו הראות של הממשלה. אמר לו רבי חיים למה תאמר שזו הוראה של הממשלה והלא כבר הורה זקן המשנה ברורה! :סתם ולא פירש. הוא ובנו של רבי חיים שליט"א ניסו להוגיע את מוחם ולהיזכר היכן המשנה ברורה מדבר על זאת, ולא נזכרו. נכנס בן רבי חיים לאביו וביקשו לבאר ולפרש דבריו, ומרן שליט"א היה כמתמיה היאך נעלמו ממנו דברים מפורשים, ומיד פתח בה'! תשעה באב ס' תקנד והראה את ה'ביאור הלכה' הזה שאומר שבזמן המחלה מי שיוצא מביתו "יכריחוהו לכסות את אפו ופיו".

הנהגה מיוחדת יש לקב"ה עם עמלי התורה.

כל הבריאה כולה משועבדת לתורה וללומדיה. החזו"א כשהוא נפטר היה אבל גדול בעולם היהודי כולו, כשיצאה המיטה מהבית עבר בין כולם גל של בכי נורא. היה שם בחור אחד שפלט: למה בוכים כ"כ, החזו"א מת, נו אז מה קרה? עוד המילים על שפתיו הוא חש כבאב נורא ואיום ורגלו - הוא תפס את רגלו והחל לצעוק לנגונת מכאבים. בתחילת חבריו חשבו שהוא מהתל בהם, אך לאחר מספר רגעים הוא הרים את שולי מכנסיו והנה עקרב אוחז ברגלו... אז נזכחו כולם לדעת שעקיצתן עקיצת עקרב. כמובן בהלווית הגר"מ פינשטיין שהתקיימה ביום הפורים בירושלים, לאחר הלוויה הרגיש אחד המשתתפים מיחושים עזים בראשו, הוא הלך לטובי הרופאים אך איש לא הצליח לעזור לו, הוא בא לאחד ממדולי הדור שעשה לו גורל הגר"א ויצא לו ימדוע לא יראתם לדבר בעבדי משה' - מיד אותו גדול א"ל האם זיכרת על רבי משה פינשטיין ח"ו, הוא ענה. תחשוב שוב, א"ל אותו גדול, ואז הוא נזכר שבהלוויה הוא פלט על ריבוי המספידים. הרב שך, רבי דוד, רבי מיכל ועוד ועוד. וכה היה לשונו: בסדר... ר' משה ר' משה, אבל פורים היום והיה מסריחים את הציבור! - מיד עלה לקברו לבקשת מחילה ומיד הכל חלף. כל הבריאה משועבדת ללומדי תורה וכמו שכותב היאור החיים בשמות יד כז. שבשעה שהקב"ה ברא את העולם הוא התנה עם כל מעשה בראשית שיהיו נכנעים בפני עמלי תורה. רבי חיים קניבסקי הוציא קונטרס על סימני טהרה של חגבים. היה חשוב לו מאוד לראות חגב במציאות. ולאחר שניסה להשיג כל מיני ספרים בעניין זה הוא לא היה מרוצה, והנה יום אחד היה קם בבוקר לבדוק בעניין החגבים ולסכם את כל הקונטרס, והנה נכנס דרך החלון חגב ונוחת על שולחנו... רבי חיים הביט בו ארוכות וליבן על ידו את כל ספקותיו ולאחר מכן פרח החגב כלעומת שבא. לאחר תקופה היה לו וויכוח על פרט מסוים בעניין החגב והוא שוב נצרך לראות חגב, והנה על הקיר שמעליו נוחת שוב חגב והוא לזנב את הדברים עי"ז. לפני כמה שנים נערכו שינויים בביתו של הגר"ח והיה רצון לשבור איזה קיר, הגר"ח אמר את הקיר הזה לא שוברים כיוון שכאן נעשה נס שהחגב הגיע...

ויש עדויות רבות על גדולי ישראל שא"א להכחישן אך שכל הבריאה כפופה אליהם. הגר"ח עצמו מספר באורחות יושר על אדם (העידו שזה היה עם הגר"ח עצמו) שהיתה לו קביעות לקום בשעה 3 בצהרים יהיה מה שיהיה. וכל יום בשעה 3, הגיע זבוב וזמזם לו באוזן להקיצו. יום אחד הוא הרגיש מאוד רע ולא קם מזמזום הזבוב, מאז הזבוב הפסיק להגיע. כ"כ כולם רואים אך עמלי תורה מצליחים לחתן את ילדיהם ולתת להם דירות ונשאים ללא חובות. מי שעמל הקב"ה מזמן לו הכל כפי רצונו. מי שמקבל עליו עול תורה מעבירים ממנו עול דרך ארץ. זה ברור שאברכים עמלי תורה גומרים את החודש לא פחות טוב מרבותות של אנשים שעמלים קשות לפנותם. אברך אחד נקלע לבור כלכלי מסובך מאוד עד שנאלץ למכור את דירתו. בצר לו לפני מכירת הדירה הוא עלה איתי לרבי חיים קניבסקי, הגר"ח שמע את דבריו בסבלנות ולאחמ"כ הוא א"ל בזה"ל: אם תקבל ע"יך להתחזק בעול תורה כל הבעיות ייפתרו. מאז במשך תקופה ההוא לא עשה כלום בעניין הדירה אלא רק קיבל ע"י לעלמוד את הסדרים הרגילים בלי טלפון נייד וברציפות. מיותר לציין שהכל הסתדר על הצד היותר טוב. ואני עד.

וידוע ומפורסם המעשה עם החפץ חיים שערך פעם אסיפה של כל עשירי ונכבדי העיר למען הקמת בית

חולים, כאשר כל גביר תרם מספר מיטות. היה שם עשיר מופלג שהגדיל לתרום עשרים מיטות, ההתרגשות אחזה בקהל והח"ח בירכו בחמימות רבה. לפתע נכנס למקום אברך צעיר ופילס דרך לח"ח, והנה כל הנוכחים הבחינו שהח"ח מקבלו בחמימות יתירה ומרעף עליו אהבה ללא גבול, העשירים נעלבו מאוד מהיחס שקיבל אותו אברך, אחד מהם העיז פנים ושאל לח"ח כמה מיטות תרם אותו אברך? מאה... ענה הח"ח על אתר! אותו עשיר תמה מניין לאותו אברך סכום כזה גדול, האם זה בפיס? ענה לו הח"ח כל אחד מכס תרם סכום של מיטות לבי"ח, אבל אותו אברך בזכות הלימוד שלו לא יצטרכו מאה מיטות בבית חולים... אברך, אמר הח"ח, הוא לא נטל. הוא מחזיק את הציבור. וכמו הסיפור על השווער של רבי אליעזר מטעלו שכל זמן שהחזיק את חתנו הוא חי, ביום שהפסיק הוא נפטר, ואז אשתו סיפרה בהלוויה שמוזמן רצה להפסיק, אך אמר מי אמר שאני מחזיק אותו אולי הוא מחזיק אותי, עד שנשבר וזה קרה אתמול ובאותו לילה הוא מת.

התורה מעין עוה"ב

בישיבות נהוג לשיר בהתלהבות עצומה שעולם הבא הוא דבר טוב מאוד, אך התורה היא עוד יותר טובה. נתחיל במשמעות של עולם הבא, הנה מובא רבות בחז"ל שכל תכלית חי האדם כאן הוא בשביל עוה"ב וכאן זה רק פרוזדור. ואמר חז"ל יפה שענה אחת של קורת רוח בעוה"ב יותר מכל הנאות העוה"ז. ואומר הרב דסלר שאם ניקח את כל ההנאות של המיליארים של אנשים שחיו בעולם מאדם הראשון ועד היום ויהיה להם 80 שנה מאושרים בלי גבול, גם נחת, גם כסף, גם סוס, גם בריאות, חיים מלאים בכל התענוגות והפניקים - כל זה לא מגיע לרגע של קורת רוח בעולם הבא. וכבר כתב הרמב"ם בהלכות תשובה ח ז שטובת העולם הבא אין כח באדם להשיגה על בוריה וכו' בהרחבה שם. ועומק הדין של העולם הבא הוא נכון ועצום וכמו הסיפור הידוע על אשת הגר"א שחברתה סימנה לנדיבה שעברה ממולם לעצור, זה לבד, אמרה חברתה בחלום לאשת הגר"א, זה לבד גרם לי הנאה שכל הנאות העוה"ז לא ישוו לה. וידוע מה שאמר הח"ח לאותו בחור שניסה להתרים אותו על שעות מהחיים עבור רבי שמעון שקופ כשהיה במצב קשה, על דף אמר הח"ח שכל המצוות שבעולם אינן שוות אפי"ר רגע אחד של לימוד תורה לכן אין ביכולתי לתת יותר מדהק. ואמר הח"ח שהיה שווה לאדם לבוא לעולם לחיות בסיורים נוראיים שבעים שנה, ובלבד שיאמר פעם אחת ברוך הוא וברוך שמו, ואלף פעמים בהוב"ש לא מגיע למעלת אמן אחד, ואלף אמנים לא מגיע למעלת איש"ר אחד, ואלף פעמים איש"ר לא מגיע למעלת מילה אחת של לימוד התורה.

ונביא משל ידוע, פעם ישבו חברותא ולמדו תורה והנה אחד הבחורים לא כ"כ חש בטוב הוא החליט לצאת להתאווור קצת בגינה בחוף, הוא יצא והחברותא נשאר ללמוד, בחוף עמדה אישה שהיא אמא לבן שחיכתה שמונה עשרה שנה להולדתו, והנה לאחר שבנה נולד בשעט"ומ היא גידלה אותו ולא חסכה ממנו שום דבר. ואז, באותו היום כשהחברותא יצא להתאווור בגינה, התינוק הזה נהיה בן שנתיים ואמו יצאה יחד עמו לגינה, והנה היא מדברת עם שכנתה ולפתע הבחור בהלם: הוא רואה את אותו התינוק רץ לכביש וממול מגיעה משאית ועוד רגע היא דורסת את התינוק. הבחור שעמד בסמוך קפץ מסיירות נפש והציל את התינוק ברגע האחרון, הוא הגיש אותו לאמו שלבנתיים הצליחה לראות את המחזה הזה ולאחר צווחה איומה היא נפלה מעולפת. (אני כותב את הדברים לאחר שחוויתי מקרה דומה ואני מעיד שהדבר לא מש מזכרוני למרות השנים שחלפו מאז). חולפות השנים ושניהם מגיעים לשמים. הוא מספר את סיפורו אֵד הציל עולם מלא וכו' ומקבל ע"ז שחר, ולא השכר של חברו שישב באותו הזמן בביהמ"ד והגה בתורה הוא גדול עשרות מונים. ועי"ז אמר פפוס אשרך שנתפסת על דברי תורה אוי לי שנתפסתי בדברים בטלים. ואדם שלומד תורה, לבד מזה שהוא זוכה לעוה"ב, הוא גם מחזיק את העולם. ומובא בספרים שאדם שעוסק לפרנסתו ג"כ מוטל עליו החיוב לקבוע עיתים לתורה ככל שניתן, ומי שעושה את זה אז לעתיד לבוא כשיקומו לתחיית המתים המצבה שלו תקום יחד עם כל מי שזכה ללמוד בחייו ויזכה להיות במעמד הזה של יאז ימלא שחוק פינני והיינו לחזור שוב לחיק משפחתו האהובה, ומי שחיללה אז זכה לאור תורה (ועץ חיים היא המחזיקים בה) אז הוא לא קם בתחיית המתים, כי רק אור תורה מחייהו. פעם הגיע לרבי חיים קניבסקי יהודי שותו"מ אחד מבחירי המשק ואמר לר"ח אני מעוניין לעשות עם הרב שותפות בעסקים והיינו שאני ארושן את כל העסקים וע"ש הרב וחצי מהרווחים ילכו לרב והרב לא צריך לעשות כלום רק לקבל. א"ל רבי חיים אתה קובע עיתים לתורה? ענה לו

אותו אחד לא! אמר לו רבי חיים א"כ אין מה לדבר, אני לא שותף למי שלא קובע עיתים לתורה.

הסיפור שלפנינו היה לפני כחמישים שנה. אחד מראשי הישיבות החשובות בירושלים נאלץ לצאת למסע התרמה עבור הישיבה שלו, הוא נסע לארצות הברית ושם נקבעה לו פגישה עם איהז גביר, והנה הוא מגיע לחדר המתנה ושם כולם מדברים ומספרים גם כמה נתן להם אותו הגביר והנה הוא שומע שלזה בעל ארגון עצום דולר וכן ע"ז דדרך, הוא כמעט התייאש ורצה ללכת אלא שנגעו תורו להיכנס והוא אמר אין לי מה להפסיד הוא נכנס לחדרו של הגביר וסיפר שיש לו ישיבה של 200 בחורים בירושלים... רק הגביר שמע את זה ומיד אורו עיניו ובמקום הוציא צ'ק וכתב 5000 דולר, סכום ששווה כיום לכמאה אלף דולר. ראש הישיבה לא ידע את נפשו ואז הוא שואל את הגביר מה הטעם להתפעלות שלו עד שנתן לו כזה סכום. ואז סיפר הגביר את סיפורו המסעיר. היה זה עשרים שנה קודם לכן, יום אחד הוא זוכר את עצמו בגיל 12 אמא שלו מלווה אותו לרכבת ולפתע הוא פורץ בבכי כשהרכבת הבתולה לנסוע הוא הבין שהוא בדרך לשיבה נפרד ממיתו החם וממשפחתו, הרכבת לא שומעת את בכיו הרם עד שהוא מצא את עצמו ילד בודד בגיל 12 ביוילנג. הגעתי לשיבה שאליה בחרו הורי לשלוח אותי והנה אני נכנס לשיבה ולאט לאט אני מגלה שחוף מכסה וסטנדר אין כאן כלום. לא אוכל, לא מיטה להניח את הראש, ובוודאי לא שמיכה להתכסות, ואני רעב כולי. לא אכלתי מאתמול בלילה וכעת שעת צהרים. הפנו אותי לבחור המשבץ, אני מגיע אליו והוא אומר כבר לא נשאר לי מקום, ואני שואל האם נגזר עלי למות מרעב, הפנו אותי להניח את הראש מכל טלטלות הדרך? ואז הוא אומר יש לי עוד מקום אחד אחרון אצל אישה אלמנה עם הרבה ילדים שהעניות שם תועקת לשמים. ואני, כאילו יש לי ברירה, הלכתי לשם. הגעתי למקום והנה הדלת נפתחה וכאן חיוכתה לי הפתעה. האמא מיד אומרת לילדים התלמיד חכם הגיע ואני רואה שבעה ילדים צנומים יושבים סביב לשולחן, לכ"א יש בצלחתו בקושי פרוסת מלפפון ועגבניה. שלש ביצה וחצי פרוסת לחם כך שבעה ילדים, מיד האמא מוציאה מהארון צלחת מניחה על ידי ומיד אומרת מי נותן קצת לת"ח? מיד כל המשפחה שפכה לתוך הצלחת שלי את כל מה שיש להם, והכל בשמחה לכבוד התני". מיד האמא ראתה שהצלחת שלי מלאה הרבה היא אמרה שכ"א יקח טיפה אלוו כי גם אתם צריכים לגדול, וכך כל אחד לקח ממש מעט. ואני, למרות האוכל שלא היה מספיק אסתטי, התחלתי לאכול והנה ילד אחד צועק לא אכלת מהמלפפון שלי וזה צועק מהביצה וכולם מקרקרים סביבי ומודים לה' על התני"ח שהגע הביתה. כשיצאתי אמרתי להם מה אני יכול להחזיר לכם והם אמרו לי מיידית תברך אותנו שנוכל ללמוד בישיבה כשנגדל. כמובן שבירכתי אותם. מיד אח"כ פרצה מלחמת העולם והתנגולתי מכאן לשם וכל משפחתי נכחדה בשואה האיומה ואני נשארת"עם הארץ אבל את הקבלת פנים הזאת אני לא שוכח לעולם וכשאני שומע ישיבה אני מיד נדלק.

תפילה על רוחניות

ותפילה על רוחניות מובטח שתתקבל, ואזרבה להצלח ברוחניות זה רק ע"י תפילה ללא הפסק, ורבים רבים מהגדולים אשר בארץ המה היו חלשים מאוד בצעירותם, והם פרחו בזכות התפילות. רבי חיים קמיל זקוק"ל אשר היה ידוע בבקיאותו הגדולה בתורה, לא היה כזה בתור ילד, הוא היה חוזר על כל דף ארבעים פעמים כדי להבינו כראוי. פעם ראו אותו כשהיה בחור כשהוא עומד ליד ארון הקודש ובוכה, הוא בכה שזיכה להבין פשט בתוס'. ואכן הוא זכה, הוא זכה מכח ההתמדה והתפילה שלו שזיכה להבין את התורה. וכיצד הוא זכה לכזאת ידעית התורה, שמלבד מה שהוא ידע ש"ס ופוסקים בע"פ, הוא גם ידע את כל המפרשים על התורה (רש"י רמב"ן אורח"ח וכו') ואת כל המדרשים. ומי שהכיר אותו ידע שהוא היה לומד בשבוע רק גמ' ופוסקים ורק בשבת הוא היה לומד פרשת השבוע עם מפרשים, וא"כ מנין הוא זכה לדעת את הכל כ"כ טוב? אין זאת אלא שכל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה. וחלק מהדברים הרבה זה שיש דעים שהוא זוכה לדעת אותם בלי מאמץ מיוחד. **ונביא עוד** שהוא **סיפורים** על הכח הגדול שיש לתפילה על רוחניות: בהקדמה לספר שיעורי רבי פסח מקוברין מספר רבי פסח שבצעירותו היה לו ראש חלש, ואז יום אחד הוא היה בחברת בחורים מבוגרים ששוחחו בלימוד בעניין מסויים והוא אמר את הערתו, והתערה לא כ"כ היתה במקומה אז הבחורים גיחכו. תקרית זו שברה את רוחו של רבי פסח הצעיר והוא התייפח בבכי לה' שיפתח את מוחו בהבנת התורה, והנה הוא נרדם וחלם שמבטיחים לו ס"ד בלימוד בעיון, ויהי בהקצות זכר את דבר החלום והוא פתח גמ' ב"ק והתחיל ללמוד בעיון רב ונעשה

כמעין הנובע, עד שנתעלה לאחד מגדולי ראשי הישיבות והיה לרבם של רבים מגדולי התורה ובין תלמידיו נמנה רבי משה פינשטיץ. **וכן** רבי נחמן במרסלב העיד על עצמו (שבחי הר"ר עמוד ה) שבתחילה כל לימודו בא לו ביגיעה גדולה ולא היה מבין לימודו, ולבסוף זכה למה שזכה עי"י ריבוי תפילות, תחינות, בקשות וריצויים. **סיפור** דומה סיפר רבי יעקב ניימן ר"י אור ישראל על עצמו, שכשהגיע לישיבת לומז'ה הוא היה יתום משא ואמא, והיה בודד בעולם ללא משען ותמיכה, תחושת הבדידות שלו העמיקה כל פעם כשראה את הבחורים נוסעים לשבות בביתם, ולפעמים היו מקבלים חבילות מההורים, דבר לא היה פוצע את ליבו שאין לו משפחה וכלום. יום אחד הוא התיישב בחדר צדדי ובכה לבק"ה אבי יותמים שיושיע אותו. הוא לא מבקש לא חבילות ולא בית חם, הוא רוצה רק ס"ד בהצלחת וידעת התורה וכך הוא בכה במשך שעות אחדות, ומאותו היום נפתח ליבו בהבנת עומקם של תורה עד שגדל מראשי הישיבות המפורסמים בדור שלפנינו. **סיפור נוסף** בעניין זה סיפר על עצמו רבי ירוחם ליבוביץ (תלמידו המובהק של הסבא מקלם) המשגיח של ישיבת מיר, וכך הוא סיפר: כשהגעתי לקלעם לא התקבלתי לישיבה. אך לא אמרתי נושא, עמדתי מאחורי דלתו של הסבא והתפללתי ובכיתי כפי שלא בכיתי לה' מעולם, והוסיף רבי ירוחם אם יש בי משהו זה בזכות אותן השעות ...

סיפור נוסף על תפילה בלי יאוש שהצמיחה בסוף תועלת מרובה. הסיפור התחיל לפני כ-30 שנה. למשפחה חשבה שכל בניה תיח' נולד בן לעז קצונות. לצערם הרב, אותו בן היה מאוד קשה הבנה. מאז היכנסו לת"ת נודע שראשו סתום לקלוט אותיות, ולאחמ"כ הקריאה הייתה קשה לו וכן הלאה. ההורים השקיעו בו את כל יכולתם תפילות, סגולות, קברים, צומות, קצות, ברכות מרבנים וקיבלו על עצמם כל מיני קבלות טובות. בנוסף, כמובן, הם עשו השתדלות והביאו לו מלמדים מיוחדים, ואכן הוא התקדם אט אט, ואף אמנם היה רחוק מאוד מחבריו בני גילו אך הוא היה נחוש וההורים היו מורידים עבורו דמעות כמים, וזה עוד במקצת. בכיתת ח' בת"ת הוא כבר ידע להבין קצת גמי לבד, דעין אל היה צד שידע רש"י ותוספות אך גמי הוא כבר ידע. הוא עלה לישיבה קטנה במסגרת את פלוס אחד, וכן שם הוא ישב עם מלמדים פרטיים ואיכשהו הוא קצת היה בעניינים. הנפילה הגדולה קרתה בישיבה גדולה, שם הוא כלל לא הצליח להשתלב והוא היה יושב שעות ובקושי גומע להבנת שורה אחת בגמ' למרות כל הסיוע שהיה לו לאחר תקופה, רה"י אף שזה לא עסק כך ולאחר התייעצות עם גדו"י הוא פנה להורים ויעץ להם שבנם ילמד קצת חומש בבוקר ולאחמ"כ הוא יהיה הוכרז של הישיבה, ובסוף היום הוא יסדר את הספרים, וישטוף קצת כוסות במטבח, היינו הוא ישאר במסגרת. על כל פנים, המצב הנוכחי בשבילו הוא מאוד קשה והוא עלול לבוא לידי משבר ויחייבים למצוא לו תעסוקה הולמת, ויפה שעה אחת קודם כדי שיהיה לו קצת סיפוק של ישיבה לבגמרי. הוא כבר מזמן התייאש והוא סבר וקיבל, אך האמא פרצה בבכי ואמרה כ"כ הרבה השקעתי בתפילות, איך אפשר: אך רה"י היה נחוש לא נתן לרגש לדבר אל ליבו והוא אמר לאמא, הוא גם יוכל להיות בעתידי 'פולקו' ולהחיות תורה ולגדל, דור של תי"ח. כל אחד והתפקיד שלו וכו'. העניין נחתך. קראו לבחור ונתנו לו הוראות לתפקיד החדש. **האמא**

לא התייאשה והמשיכה להתפלל, וגם הבחור היה לו קשה מאוד עם העניין וכל בוקר הוא היה קם מוקדם וגומר את ספר התהלים ולאחמ"כ ב'אהבה רבה' הוא היה שופך ליבו כמים שיפתח ליבו בתורת ה' ויזכה להיות כמו כולם. לאחר מספר שבועות באמצע שכרן את הספרים של לב מודעה קטנה בעיתון שעל ידו, היה זה לפני כ-10 שנים עד התחילו להיכנס ה'נגנים'. היה כתוב במודעה: לכל מאן דבעי נון בחינם בתנאי שימנע שעה ביום שיעור תורה. הוא החליט שהוא מבקש. הוא התקשר לבקש שישלחו לו נגן. לאחר יומיים הוא קיבל את הנגן וחיפש מקום להטעין בזה שיעורי תורה, הוא מצא והחליט שהוא מטעין גמ', הוא חיפש מג"ש שבעבר הוא נהנה מדבריו והטעין את כל מסכת ברכות, בדרך חזר הוא התחיל לשמוע והוא ראה שהוא מבין מצויין. באותו הרגע הוא קיבל ע"ע שבכדי שיצליח הוא לא מגלה דבר לאף אדם, ואכן ביום הראשון הוא הצליח להבין 3 דפי גמ' כולל דברי התוס' על בורייט ואף היו לו כמה שאלות בעיות רשם אותם בדף קטן, ולימים התברר שהיתה לו בעייה בקריאה, הוא בעיקרון היה בחור מוכשר אך כשהוא היה קורא זה היה יוצר אצלו בלבול שלא נתן לו להבין, היום כבר יש לדבר את זה שם, והוא דבר מוכר לכל לפני 20 שנה לא הבחינו עוד בעניין הזה...). בערב כשסידר את הספרים הוא עיין קצת, והוא ראה שהוא כיוון לקושיית הרשב"א ועוד ראשונים. וכך הוא עמל בתורה במשך 3 שנים ע"י נגן שעכבור 3 שנים הוא גמר את השי"ס על בוריו עם הראשונים והאחרונים, שכמולם מכירים אותו בתור הוכרז או המנקה של הישיבה, שחוץ מענייני עבודתו אינו מבין כלום.

ואז זה נודע: יום ראשון אחד רה"י לפני מסירת השיעור כללי הסתובב סהרורי הוא לא מצליח להבין איזה מהלך בסוגיה. באותו הזמן שמועל שמו לא באמצע לשטוף את הכוסות במטבח, והוא בחור שלם את רה"י מרצה לאחד הרמ"ים את הקושייה החזקה שיש לו ואם לא תהיה לו

תשובה, כל השיעור כללי שהוא הכין יורד לטמיון... הבחור שמע את הדברים והיתה לו תשובה בהירה לקושייה ע"פ תוס' במסכת זבחים. הוא התישק רבות ולבסוף החליט בשקט לומר זאת לרה"י... רה"י בתחילה לא הבין מה הוא רוצה, אך לאחר שהבחור התעקש, הוא פתח את התוס' וראה שהסוגיה נהיתה ברורה מאוד. רה"י שאל את הבחור איך ידעת: וחיובו לגלות לו את הסיפור שלו.. הבחור גילה בתנאי שרה"י לא גילה. רה"י התחיל לדבר קצת עם הבחור בלימוד וראה שהוא חריף ובקי. הוא החליט ללמוד עימו בחברותא כל יום, והנה ראש הישיבה רואה שהבחור למדן גדול ובקי עצום, וגם מידותיו אצילות מאוד... כעבור ג' חודשים הישיבה רעשה, רה"י לקח לבתו מהחוללה את החתן מיוזעונו הוכרז. כולם היו בחלם. אך בערב בשעת הסעודה עשה רה"י התרת נדרים, וסיפר את כל הסיפור אף בזכות הדמעות של האמא והתפילות שלה בלי יאוש עם אמונה ובטחון בקב"ה היא זכתה שבנה הזה עלה על כולם.

החדרת אהבת תורה בילדים

וביד ההורים להחזיר אהבת תורה בילדים שלהם כמו הסיפור הידוע על הדידב"ז: שנה אחת כשכבר היה זקן, ירדו שלגים בצפת , הגיע יום היארצייט של אביו. הוא התלבט אם ללכת לבית הכנסת, שקליה לא יקרה לו אסון בדרך, אך החליט ללכת. כשאמר קדיש יתום פרץ בבכי נורא. לאחר התפילה שאלו אותו מתי אירעה הפטירה, אמר להם לפני כ-40 שנה. אז תמהו מדוע ולמה פרץ בבכי לאחר כ"כ הרבה שנים. השיב להם: איני צריך, אני סובל מקור. חשתי שעלי לשמור על בראותי. אצטט מנין בביתי, ושם אתפלל לפני העמוד, ובכך אצא ידי חובתי. לבסוף החלטתי שמדובר בהכרת טובה לאבי, ועלי ללכת בקור ובגשם כדי להתפלל לפני העמוד, ומדוע? מפני מעשה שהיה: הורי היו נעים. אבל נתנו הילד בשביל חינוכו. אבי מסר אותי ללמוד אצל מלמד הטוב ביותר בסלוצק, שהוא היה גובה רובל לחודש שכר לימוד. אבי התפרנס ממגירת תנורים, באותו חורף היה מחסור בלבנים, ולכן לא היתה לו פרנסה. הוא לא יכל היה לשלם ללמוד. עברו כמה חודשים, והמלמד אמר שאם לא יקבל את משכורתו הוא לא יוכל להמשיך בלימוד, כי גם הוא צריך לפרנס משפחה. עולמו של אבי חשך עליו. הוא לא ידע מה לעשות. בבית אין שום דבר למכירה. בבית המלאכה של אבי לא נותרו לבנים לבגית תנורים. בערב עלה אבי להתפלל ושמע בבית הכנסת עשיר מתולקן, הוא עומד לחתן את בנו ואין בידו לבנים לבנות תנור לבית הבן. הקור נורא ואי אפשר להכניס זוג צעיר לבית בלי תנור. אמר העשיר אני מוכן לשלם שישה רובלים עבור לבנים לתנור. ניגש אליו אבי ואמר 'עשינו עסק. תן לי שישה רובלים, ומחר בבוקר הלבנים אצלך'. אבי שיל הביתה באושר גדול ובישר לאימו. לקח יתד ופטיש קילף את הטיח והרס את התנור הגדול בביתנו, חילץ לבנה אחר לבנה בלב שמח ומאושר, כל הלילה עבד, ובבוקר מסר לידי את ששת הרובלים במלואם "אמור למלמד, שלושה עבור שלוש החודשים האחרונים, ושלושה עבור שלוש החודשים הבאים". אותו חורף היה קר ביותר התכסינו בשמיכות ובבגדים והכל כדי שהבן יקבל את החינוך הטוב ביותר. ואם הקור של סלוצק לא הרתיע את אבי כדי להטיב עמי, איך ירתיע אותי הקור בצפת ממלכת לבית הכנסת לעילוי נשמת אבי!!

החלק של הנשים בתורה

חלק גדול מלימוד התורה שייך לנשים. וראה מהתורה: כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל. ונשאלת השאלה למה מוזכרות הנשים לפני הגברים, הרי הנשים לא לומדות תורה, הן רק ממעיטות ללימוד הבעלים והילדים, ואילו הגברים שהם הולמים והמקימים העיקריים של התורה ומצוותיה, ציוו אותם רק לאחמ"כ: מתוך ע"כ הרב וואזנר שישנו תנאי הכרחי וחיוני הקודם לעצם לימוד התורה והוא יצירת אהבה והתמסרות לתורה בתוך הבית. כדי שאדם יוכל ללמוד במנותח הנפש הוא חייב לקבל גיבוי מלא והערכה והערצה למעשיו מהסביבה. והכח הזה נתון אך ורק בידיה של האשה, שאם היא נותנת הרגשה ואוירה טובה ומקדישה כולה לתורת בעלה או ילדיה ומחזירה שאין דבר יקר וחשוב יותר מכן, זה מהווה גורם מרכזי בהצלחת הלימוד של הבעל. והחזו"א היה אומר שאהבת תורה ככך הו"א לנטוע יותר מאשר האב. וברבינו בחיי כאן הביא גמ' את הדין: לצווה לדבר אל הנשים תחילה ללמדן מוסר ודרך ארץ. ועוד שהאשה הטובה היא סיבה לתורה, שהיא יכולה להמשיך את בנה לבית המדרש לפי שהיא מצויה בבית ומרחמת עליו בכל מיני געגועים כדי להמשיך אותו אחר לימוד התורה מענוריו. ולכן, אומר רבינו בחיי, ראויה האשה להתפלל לה' בשעת הדלקת הנרות שיתן לה בנים מאירים בתורה כי התפילה נשמעת בשעת המצווה, ובזכות נר שבת תזכה לבנים בעלי תורה.

וידוע על הברכת שמואל שכשהיה יוצא מביתו בשמחת תורה היה מעמד אדיר לכבודו של תורה. שנה אחת אמר ר' ברוך בער שהשנה אדיר אינו יוצא וטעמו כיוון שלא סידר מחיצה לנשים בעזר"ל, כל עוד הנושא לא יסודר הוא אינו יוצא. מיד סידרו משהו מאולתר ע"צ סטנדרים שמות ע"פ ההלכה ביו"ט, ור' ב"ב יצא . ואז הוא הסביר את טעמו ואמר שכידוע לא אהבת התורה שבבית מבוססת על אהבת התורה של האמא לכל רצוי שהאמא תייקק את התורה ע"י שתראה את שמחת התורה והריקודים.

בשעת הסעודה שערך הרב מפוניבז' לבחורים לרגל מעמד חנוכת ישיבת פוניבז' אמר הרב זצ"ל בחורים יקרים אתם חושבים שהיום היתה הנחת אבן הפינה: הנחת אבן הפינה היתה לפני 57 שנים כשהייתי ילד בן 7 על הגב של אמא שלי אז היתה הנחת אבן הפינה. הפלאה היתה רבה האם בתור ילד בן 7 אמא של הרב לקחה אותו על הגב: והרב השיב בסיפור נורא הוד: כשהרב היה בן 7 הם הגו בבית 4 אחים. כל ערב הם היו אוכלים ארוחת ערב וכ"א היה מספר את חוויותיו מהחידר. לילה אחד היה מושגל במיוחד, השלג היה בגובה מטר וחצי, ואמא אמרה מחר לו הולכים לחידר בלי מעיל ומגפיים, אלא שבבית היה רק זוג מגפיים אחד ומעיל אחד, מה עושים? שמריהו בן 12 אמר: אמא מחר אנחנו מתחילים ללמוד תוס', לי מגיעים המגפיים. לעומתו אמר זאבי בן ה-11: אני מתחיל מחר סוגיה חדשה בגמ' אני לא מוותר, ואני, אמר הרב מפוניבז', הייתי ילד בן 7 שלומד משניות, התחלתי לבכות: מה איתי? שמעה את זה אמא ואמרה אני אעשה בלילה גורל ומי שיזכה הוא ילך! הלכנו לישון כולם, ובשעה חמש וחצי לפנות בוקר כשהשד בבכי"ו כבר הדליק את התנור בביתמ"ד, אמא היתה בחור שלנו. היא העירה את שמריהו בן ה-12 שאלה אותו בשקט שמרל אתה רוצה ללכת לחידר? וודאי, אמר שמרל, ומיד התלבש, והיא הלבישה לעצמה את המעיל האחד, נעלה את המגפיים היחידים שהיו שם, עטפה את שמריהו בשמיכה ושמה אותו על גבה והלכה במשך חצי שעה בשל הקפוא לבכי"ו ששם נמצא המלמד. מיד לאחר מכן היא חזרה וכך7 פעמים לקחה על הגב שלה את ילדי עטופים בשמיכה עוד פעם ועוד פעם בשלל בגובה מטר וחצי, הניחה כל ילד בבכי"ו, נשקה על מצחו והשאירה לו סנדוויץ'. כשלקחה אותו על גבה המותש בשעה 7 בבוקר, כל הדרך היא שרה לעצמה אשיר שזכיתי שכל ילדי לומדים היום בחידר. מספר הרב, הייתי ילד בן 7 על הגב של אמא עטוף בשמיכה צעקתי לה בתוך האוזן אמא את סוחרת אותי ללמוד תורה!! כשאני אהיה גדול אני אסחב הרבה בחורים ללמוד תורה. לאף אחד אין מושג איזה ילד הוא מגדל בביתו, איזה פונביצירוב עתידי יש לו בבית עם מסר"נ של אם בישראל היא תזכה לראות את בניה ת"ח.

בארוע מכונד בו ישוב ראשי ישיבת מיר רבי ראובן גרוזובסקי ורבי שרגא פייבל מנדלוביץ, נשא דברים ראש הישיבה רבי אברהם קלמנוביץ וכה היו דבריו: בעיירה יהודית לפני עשרות שנים גרו להם זוג יהודים יריש, הבעל איש תם וירא השם בשם רבי משה ואשתו גיננדל. רבי משה היה יוצא כל שנה ליריד ושם היה נמצא במשך חודש והיה קונה בדים לצורך מסחר, שבוהה היה סוחר במשך כל השנה. כפצצוי על הזמן שהיה נעדר מביתו היה קונה לאשתו בגד מכונד לכבוד החג. כך עשה מיד שנה בשנה. פעם כשהיה בביתו יום אחד בחי' חוזר בנם שמוליק מהחידר ואומר בהתרגשות אבא ואמא הרבה אמר שעוד חודשיים אנחנו מתחילים ללמוד גמ' בבא מצעא... האבא שמע את זה והתרגשות גדולה החל לרקוד אתו 'ותורת ה' תמימה' יטוב לי תורת פיך' ובצד עומדת גיננדל וכשדמעות על לחייה אומרת פרקי תהילים. כעבור חודש נוסע רבי משה ליריד לקנות סחורה ולפני שחזר לביתו הוא רואה למכירה ספרי קודש, מה לו ולספרי קודש, אך לפתע עניינו נחו על גמי גדולה שבה נכתב באותיות ענק ג'מי בבא מצעא' מיד נזכר רבי משה בבנו שבימים אלו מתחיל ללמוד גמ' ב"מ.. מיד אץ הוא למוכר לשאול אותו על המחיר, והנה הוא רואה שאין לו הסכום הזה כי יש לו רק סכום עבור הנסיעות לחזרו לביתו, ועוד כמה שקלים כדי לקנות את הבגד שתמיד קנה עבור אשתו.. מיד הוא אחז שבעצם אשתו הצדקנית וודאי תשמה בגמי לא פחות ממנו, ואכן במקום לקנות בגד הוא קנה גמי' ב"מ, וכך הוא חזר לביתו בלב שמח, כשהגיע לבית מיד צעק שמחה גיננדל את לא יודעת איזה דבר הבאתי משהו ששווה כל הון שבעולם, נתחשי מה! וגיננדל לא יודעת את נפשה מה הוא הביא אולי בגד יפה אולי משהו אחר. וכל דבר הוא אומר לא! לא! לאחר מספר דקות הוא הוציא את הגמ' מהמזוודה ואמר לאשתו את זה קניתי מהכסף שמגיע לך לבגד כי ידעתי שתשמחי. והיא כמובן התרגשה עד דמעות ואז אומר רבי משה אני הולך לחידר להביא לשמוליק את הגמ', וגיננדל אומרת מה פתאום זה הזכות שלי, זה נקנה ממא שמגיע לי! וכל החל ויכוח ביניהם... אז כפשרה הם יצאו שניהם מהבית ואחוזים בגמ' כ"א מצד אחר וכולם מסתכלים עליהם כל הדרך.. עד שהגיעו לחידר, פתחו את הדלת של הכיתה של שמוליק הניחו את הגמ' על שולחן המלמד ופרצו בבכי סוער. הילד שלחם שראה כזו אהבת תורה בבית, גדל ונהיה לראש ישיבת מיר רבי שמואל בירנבום, שהיה המתמיד של עולם התורה. וכל ראשי הישיבה שמעו סיפור זה ועיניהם זלגו דמעות.

בפרשה מובא ברכת כהנים. ב דינים בברכת כהנים. א. א
אם הוא שונה את הציבור או שהציבור שונה אותו אסור לו לברך כי כתוב באהבה. משנ"ב קכח לח. ב. ארתו אלישיב פסק שכהן המסריך בתפילתו בלחש ישתדל לקצר כדי לקיים מצווה דאורייתא של נשיאת כפיים.

נט"י ליד המיטה : רבי שלמה זלמן אוירבך זצ"ל (מובא בהליכות שלמה) אמר מקובלני מאיש מפי איש עד רבינו חיים מוולפאין זצ"ל שביו"ט יש שבעות שהגרו את הגרף פוטוצקי היי"ד יצאה אש ממערת המכפלה והחלפידה נ"כ כוח חסטי"א ולכן רוח רעה של הבוקר נחלשה ... ואומר רשז"א שלבטל נט"י בגלל זה אנחנו לא יכולים כי זה דינא דגמ', אבל לעניין ללכת ד"א בלי נטילה אפשר לסמוך עי"ז (ובדאי הכוונה לשעת הדחק כי הרי רשז"א עצמו קפיד ע"כ ועל סביביו דאג להניח נט"י ליד המיטה). וידוע שהרב שטיינמן גם הביא את הדין הנ"ל במקום הצער שאין להקפיד בנט"י ע"י המיטה.

זמן אכילת מאכלי חלב בשבעות. יש מנהגים שונים, וידוע לי שבבית הסטיפלצר אכלו בלילה בשביל לא להכביד על הגוף עם בשר לפני הלילה הארוך. ואילו אצל הרב אלישיב אכלו בבוקר, וכן נהוג כיום רב חיים קניבסקי.

בשבעות, מובא בריש ר"ה שנידונים על הפירות, לכן זה הזמן להתפלל על אתרוג.

הארות וידיעות חשובות על חג השבועות ולימוד התורה מגדולי ישראל, ועוד דברים חשובים ערוך בדרך של שו"ת

שאלה: ערב שבעות איך יכון עצמו לחג מתן תורה? **תשובה**: כתבו בספרים הקדושים שבערב שבעות האדם צריך להכין עצמו לחג מתן תורה, וזה כולל נתינת צדקה ויש סגולה מיוחדת לתת לתנ"ח וי"א שיתן צ"א פרוטות. דבר נוסף צריך לעשות תשובה ויקבל ע"ע לעתיד ללמוד בלי"ו יותר בשקידה וכך תתקבל תשובתו, וישתדל להכניס את החג מתוך לימוד, ביישובות נהגו לעשות סדר מיוחד לפני החג ונקרא סדר הכנה לקבלת התורה.

שאלה: הנה הרבה פעמים אדם עייף בפרט בימים אלו של ערב חג וחג השבעות, איך אפשר לנצל כל רגע בלימוד? **תשובה**: יש לי חבר שעמל רבות לפרנסתו אך הוא מקדיש כל זמנו להניל לימוד התורה בעמל רב, ועושה תורתו עיקר. לפני זמן אני למדתי עמו חברותא והוא היה מאוד מאוד עייף, העניינותי למה הוא כ"כ עייף ואז הוא ענה לי תשובה מפתיעה, בימים אלו אני עובד על איזה פרויקט במקום עבודתי ואם אני אצליח בזה, יקדמו אותי באופן משמעותי גם בדרגה גבוהה וגם בשכר נאה יותר, וכיוון שאני רוצה להביא תוצאה טובה כי בזה תלוי כי יהיה עתיד. אני יישן ביום בערך 3 שעות במשך תקופה ממושכת. (וכל אדם יכול למצוא אצל עצמו תקופה שהוא עסוק באיזה עניין שלפניו הוא מוצא זמן וכו' רב). והנה אם אדם ירצה שיעים אלו מסוגלים לגרום לו לקידום כל החיים, ובפרט בלימוד התורה שזה הדבר הכי גדול שיש, וכשמתבטל זה הדבר הכי חמור שיש, וודאי שיתחזק ביתר שאת ויתגבר על כל המניעים. ואדם צריך לדעת איש דברי רבינו יונה שער"ג יד וז"ל שם: האדם נברא אך לעסוק בתורה והיא אורך ימים ושנות חיים, ומשל למלך שנתן מאה כסף לעבדו והשליכם לים ובקש ממנו דברים אחרים, ראוי שלא יתן לו יותר, כן מי שאינו עוסק בתורה למה לו חיים וראוי לטורדו מהעולם.

שאלה: חג השבועות מגיע, מה ההשפעה שלו על התורה של כל השנה? **תשובה**: ידוע בשם השל"ה שחג השבועות הוא יום הדין על לימוד התורה, ולפי איך שלומד ומתנהג **באותו היום** כך נגזר דינו על הצלחה בתורה לכל ימות השנה. הארי"י היה אומר שהלומד בתענית דיבור בליל שבעות, ומה שצריך לדבר ידבר רק בלשון הקודש יזכה לשפע ברכה והצלחה לכל השנה כולה, ויש להוסיף שזמו שבראש השנה אדם מקבל ע"ע קבלה הוא זוכה לס"ד ונחתם לחיים טובים, כך יקבל ע"ע ביום שבעות להתחזק בלימוד בהתמדה, **ואאמנ"י** אומר שהקבלה הכי מועילה זה לקבל ע"ע שרבע שעה ראשונה של הסדר יהיה בתעני"ד ואז מבוטחת לו הצלחה וס"ד. **אחד** מטובי האברכים שאני מכיר הויטב התקשע מאוד בלימוד העיון, ובישיבה בה למד מאוד התעכבו בסדר א והוא לא מצא ידיו ורגליו, עד שבשנה אחת הוא החליט שהוא מקדיש היטב את הימים הקדושים האלו ג ימי הגבלה, והי ששבועות בפרט לעמל התורה ככל יכולתו, וכמובן לתפילה מעומק הלב באהבה רבה, והאר עניינו בתורתך, ובברכות התורה, ובקש מהקב"ה שיוכל לשבת ללמוד בהתמדה לא הפרעות (אפשר גם הורים על ילדיהם, ואשה על בעלה. וכדברי החזו"א"י בזה) ואכן זכה לס"ד ולמרות כל הטרידות היצר, גישו מאק גדול בלימוד התורה בעיון, עד שכהנה מספר פעם היה קשה לו ללמוד בעיון, הדבר היה נראה כדמיון. ומי שרוצה לזכות להיות מחדש בתורה כל השנה ישתדל לחדש חידו"ת בשבעות, או ללמוד דברים חדשים ואז,

הלכות

בשבעות בבוקר יש עניין גדול ללכת למקוה, ובפרט מי שאומר את התיקון, וכן כתבו הארי"י והשל"ה ועיין בבאר היטב תצד ז. ורבי חיים קניבסקי ג"כ הקפיד בזה עד שנחלש. והשנה בעקבות המגיפה יש לשאול לרבנים.

עוגת גבינה שמוניחים הגבינה בין הבסקויטים בלי אפייה, מברך על הגבינה שהכל ועל הבסקויטים מזונות בנפרד. וכשנאפה יחד מברך רק מזונות.

אדם שיושב ולומד כל הלילה ומגיעה שעת עלות השחר אינו צריך להפסיק וליטול דיו, ואינו צריך לברך ברכת התורה אלא ממשיך ללמוד.

אדם שקם באמצע הלילה הדין הוא שמברך ברכת התורה בשביל שיוכל ללמוד. מחדשים הפוסקים (כה"ח מז כז) שאם הלך לישון לשעה או שעתיים באמצע הלילה כדי שיהיה לו כח להמשיך ללמוד אינו מברך ברכת התורה בקומו משנתו.

המנהג הוא באדם שהיה ער כל הלילה, לאחר עלוה"ש יעשה צרכיו ויברך על נט"י ואשר צר. ולגבי אלוקי נשמה והמעביר שינה נהגו שמספך ייצא ע"י אחר אם יכול. ואם לאו לא יברך כי ספק ברכות להקל. וברכות התורה אם ישן ביום הקודם בצהרים יכול לברך לפי הרע"א. ואם לא, ייצא מאחר. והחזו"א כתב שגם אם ישן ביום הקודם ייצא

כותב החיד"א, הוא יזכה לכך. ואישה בחג השבועות ג"כ מחוייבת לעשות הכל למען לימוד בעלה ובניה ע"י עידוד או הכנת משהו מיוחד לכבוד לומדי התורה בביתה, וכן להרבות לדבר על התערכתה בעניין. ועי"ז נחשב כאילו עוסקות בתורה ואין לך החזקת תורה גדולה מזו וגדול המעשה יותר מהעושה.

שאלה: מה ילמד בליל שבעות? **תשובה**: רבי גרשון אדלשטיין אומר שיעסוק במה שהוא נהנה, למשל מי שנהנה מהספק מרובה יקח ע"ע להספיק כך וכך דפים במשך יום השבעות וכך יהיה לו חשק וסיפוק אדיר, אבל שלא ילמד עניינים שלא נמשך מספיק לזה. והעיקר יתכנן הכל מראש.

שאלה: מה עוד ראוי לעשות בחג השבועות חוץ מלימוד התורה ושמחת החג? **תשובה**: חג השבועות יום פטירת דוד המלך: יש עניין גדול באמירת תהלים ובפרט ביום זה. וכמו שכתב ה"חף החיים" וכי"ה בبن איש חי, שביום זה יש לסיים את כל הספר תהלים והוא סגולה גדולה לכל העניינים. ולעצם העניין של אמירת תהלים יש להביא כאן את דברי הפלא יועץ שהפליג מאוד בבודל התיקון שנעשה ע"י אמירת תהלים וכתב שלסיים ספר תהלים פעם בשבוע אין בכך משום ביטול תורה באיכות. ובפרט מי שהוא בשעת צער או סכנה וודאי שיאמר כל העת פרקי תהלים להינצל ולצאת מכל המייצרים שיש לו. ומי לנו גדול מרבי חיים קניבסקי שנוהג כל שנה בעשי"ת, ימים הכי קדושים בשנה, לגמור יום יום את כל ספר התהלים. ובספר עמק המלך ספר קדמון וכן הובא בספר קיצור השל"ה שיהודי פשוט היה בעיר מסוימת וכשנפטר נגלה בחלום לרב העיר וא"ל שכולם יברחו מהר מהעיר כי הולך לקרות דברים נוראים למי ישיאצר בעיר. והוסיף שהגזירה היתה לפני הרבה שנים וכי עוד הוא היה חי הקב"ה ביטל את הגזירה כי הוא היה אומר כל יום ספר תהלים (ויש גורסים כי שבוט) אך כעת לאחר שהוא נפטר תחלם כל העיר, וכולם ברחו והנשארים שם פגעה בהם יד ה'. הרי לנו כח מזמורי תהלים. זקני רבי יוסף חיים זוננפלד היתה לו סיעתא דשמיא מיוחדת בהשכנת שלום, ובעצות טובות לכל האנשים וכשנשאל ע"כ איך זכה תמיד לכוון לאמת אמר: שהוא מקפיד לגמור יום יום את כל ספר תהלים. והחיד"א במדבר קדמות מערכת ת תהלים. הביא דברים נוראים בעניין אמירת תהלים: כל האומר תהלים בכל יום כאילו קיים כל התורה כולה. וזוכה להיות תחת כיסא הכבוד עכ"ל.

שאלה: איך מחלישים את המלחמה עם הייצר שמפריע מאוד ללימוד התורה? **תשובה**: רבי חיים קניבסקי כותב בארחות יושר שעיקר הקושי זה ההרגל, ברגע שאדם התרגל ללמוד מספר שעות בהתמדה ובהבנת הנלמד, שוב לא ההפרעות נהיות מאוד קטנות, והמלחמה אז לא קשה כ"כ. והעיקר ההרגל. וצריך לדעת שתורה לא הולכת בקלות כי אין התורה נקנית אלא בעמל וביגיעה

שאלה: ידועים דברי חז"ל שהלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה, מה היא תורה לשמה? **תשובה**: הסטיפלצר כותב במכתב שעל האדם הצעיר לא להתעסק בעניין זה אלא ילמד כל עניין ויחזור די"ע ועי"ז ממילא הוא יגיע לתורה לשמה. ועיקר תורה לשמה היא מה שכותב הנפש החיים: שאדם נגיש ללימוד מתוך רצון להרבות כבוד שמים ולהידבק בקב"ה, והוא יודע כי כל דבר שמבין הוא דבוק בזה בקב"ה. ובשעת הלימוד צריך רק להיות שקוע בלימוד

מאחר. ושאר ברכות השחר יכול לברך בעצמו. וברכת ציצית, טלית גדול פוטרתו, ומי שאין לו טלית גדול ישתדל לצאת ממנו שיש לו. ואם הלך לישון אחרי עלות, יש שיטות שאינו יכול לברך אלוקי נשמה והמעביר שינה ויש שסברו (חת"ס וא"א מבוטשאט) שיכול לברך. וברכות התורה יכול לברך לכאורה לכו"ע.

האם אישה יכולה להוציא את בעלה בברכת התורה? יש בזה ב' דעות מובא במשנ"ב סימן מז שאסר. ובביה"ל התיר. ורבי חיים קניבסקי אמר לי שיש בעיה שהאישה תוציא את בעלה בברכות התורה, ויש בזה קללה.

בשבעות קוראים הלל שלם. וצריך להיזהר לא לדלג אפי' מילה אחת כי אז צריך לחזור לברך עם ברכה, והיות ובחג השבועות יש בעיה של נתנמנם יזהר בכך מאוד, וכשיש לו ספק תוך כדי אמירת ההלל אם אמר איזה קטע יחזור ואימר כי זה מעכב.

מותר לקלף ביו"ט במקלף המיועד לכך. **ומותר** להעביר אש מהנרות שהדליקו לכבוד יו"ט, כי כל צרכי יו"ט הוא כבוד יו"ט.

ההלכות מלוקטות מגדולי הפוסקים: הדברים נכתבו להלכה ולא למעשה ואינם אלא לעורר נושאים שכיחים. ולמעשה כ"א ינהג כרבותיו.

השבעות והשבועות ערוך בדרך של שו"ת

ולהבין הדברים היטב. ומי שבאמת מעריך את התורה כראוי הוא גם משקיע בזה בכל יכולתו כדי לברר שהבין לאמיתתה של תורה. ולאחר הלימוד ג"כ צריך להרגיש רוממות אחרת. ובכל זאת מי שלומד כראוי ולא מרגיש כלום, זה לא אומר שהוא לא היה דבוק בקב"ה אלא יש לזה סיבות נוספות, וצריך להרבות בתפילה שזוכה לחוש במתיקות ובנועם הלימוד.

שאלה: איך מחנכים ילדים לאהבת תורה? **תשובה**: ברור הוא שכשילדים רואים בבית את האבא לומד במתיקות זה נותן להם המון. ולא רק בגלל הדוגמה האישית שבה, אלא בגלל שילד תמיד השאיפה שלו לחקות את אביו, ואם ראהו קורא עיתונים אז זה נהיה השאיפה שלו, וככל שהאבא ילמד יותר תורה הדוגמה לחיקוי תהיה טובה יותר. ואותו הדבר יש חשיבות מיוחדת בדוגמה האישית של האמא בעניין לימוד התורה ובהערכתה לתורה, ובמה שהיא מקרינה בבית בחשיבות התורה, וכשהילד/ה רואה שמה שחשוב בעולם זה לא הכסף שהאבא או האמא מביאים, אלא שהאמא מתאמצת יותר למרות הקושי, כדי שבעלה יוכל ללמוד, ואותו הדבר לאלו שעוסקים לפרנסתם והם חוזרים בסוף היום סחוטים והוולכים לשיעור וכדו', והאמא מעודדת לזה ואומרת שע"ז לא מוותרים, ממילא באופן טבעי יזכו לנחת של תורה מוצי"ח. ומי שיכול להחזיר לילדים שלו את העונג וקורת הרוח, האושר והשמחה שיש בלימוד התורה, זוכה שבנו ישיקעו את כל מרצם בעמל התורה. וכשהאבא מעריך את אשתו בפה על מה שנותנת לו ללמוד, וכן כשהאמא מעריכה את הלימוד של האבא והילדים, זה החינוך הכי טוב.

שאלה: איך להתנהל עם הילדים בליל שבעות? **תשובה**: היות והשאלה מדי כוללנית נביא כאן תשובה כוללנית. צריך להתארגן על כל ילד לתכנן את הלילה בצורה בהירה ולא מלחיצה, והיונו מה יעשה כל שעה, ובוודאי שילד שקשה לו והוא בגיל שחבריו ערים, ידאג שיהיה ער וחלק מהזמן יעסוק בדברים מסביב לתורה, כמו להכין הקפה ולסדר השתייה, וכן יאמר חלק מהזמן תהלים, ובחלק יגמור איזה מסכת משניות, ובאיזה זמן ילמד עם אביו או עם חברותא דברים קלים ומושכים שמתאימים לו. עיקרי הדברים יתכנן את הלילה מראש שלא יתעצב ברגע האחרון.

שאלה: כידוע מנהג ישראל תורה לאכול מאכלי חלב בחג השבועות ובמשנה ברורה הביא הטעם לזה משום דבשעה שירזו מהר סיני נאסר עליהם לאכול בלי שחיתת והדבר היחיד שהיה בנמצא לאכול היה חלב, וזכר לזה נהגו לאכול מאכלי חלב בשבעות - האם מאכלי חלב הם דברים הבריאים לגוף או לא? **תשובה**: מי שמצורי החלב טובים לו אז זה בריא בהחלט. אמנם לא צריך להרבות מידי אך יכול לאכול מזה מלבד, בשנים האחרונות השתנת איכות מוצרי החלב בעקבותיהן שהפרות היום מקבלות הרבה הורמונים, אנטיביוטיקות ותרופות שונות, וכן רק פחות ופחות יוצאות למירעה ולא נחשפות לשמש, ולכן יש הרבה מאוד אנשים שרגישים למוצרי חלב, שגורם להם למעיים רגיזים וכן לריבוי לחות, לכן לאותם אנשים יש למעט בזה או לנסות חלק עגיזים או כבשים או יוגורט כנ"ל, שיש בזה הרבה חידדיקים החיוניים למעיים, ודברים המועילים מאוד למערכת העיכול. ומי שגם זה לא טוב לו, יאכל כן קצת אפי' לעיתים רחוקות וצריך להיות קשוב לגוף וכשרואה שמזיק לו במאוד לו יאכל וינסה לקחת דברים אחרים המשלמים מה שנותן החלב.

בעווונותינו הרבים הושלכנו מבתי הכנסיות במשך כחודשיים, ונתגלגל הדבר שקראנו את כל חומש ויקרא, לא פחות ולא יותר, מחוץ לבתי הכנסיות.
ודבר זה מרומז בפסוק בפרשת בחוקותי (כו, לא): ”וְהָשְׁמוּתִי אֶת מִקְדָּשֶׁיכֶם וְלֹא אֶרֶץ בְּרִית נִיחָקְכֶם בְּרִית נִיחָקְכֶם וּמְבוֹאָר בַּמִּשְׁנָה בַּמִּגִּילָה כח. וכן שהם בית מקדש מעט, ונעז׳ מסיים הפסוק וְלֹא אֶרֶץ בְּרִית נִיחָקְכֶם׳ היינו שלא יעלה לפני קריאת חומש ויקרא העוסק רובו ככולו בקרבנות שהם ריח ניחוח לה׳ (מהעלון ענינו גל). בעת הזאת הנהיגו מרנן גדולי ישראל להתחזק מאוד בכבוד ומורא בתי המדרש, ולכה״פ לא לדבר בשעת התפילה או דיבורים אסורים וכן לא להיכנס עם פלאפון כשהוא פועל.

מונוולוג בעניין החזרה לבתי המדרש: ״תגיד לי אתה לא מתבייש? איך אתה בכלל מצליח לחשוב כאלו שטויות? אני שוקל להפסיק להיות בן דוד שלך! עם ישראל נמצא בכזה מצב וככה אתה מדבר?! ואתה עוד רוצה שאני אחזור על זה בדרשות שלי?!״ לא עזרו כל הנסיונות שלי להשחיל מילה באמצע צעקותיו של תנחום, ולנסות להסביר את עצמי. לא היה עם מי לדבר. טוב התיאשתי. תנחום לא יהיה השופר

בעניין החזרה לבתי הכנסיות

שלי. אצטרך לומר את מה שחשבתי בעצמי. אבל הפעם, אני אתחיל עם ההקדמה, ורק אחר כך אגש לענין. אני לא רוצה שגם אתם תסקלו אותי. הספיקו לי הצלקות מצעקותיו של תנחום. אז, ככה. הגמרא במסכת קידושין, בסוגיא שעוסקת בכיבוד הורים אומר רבי יוחנן ״אשרי מי שלא חמאן״ או בתרגום חופשי ״אשרי מי שלא ראה את ההורים שלו״. רבי יוחנן עצמו היה הדוגמא לכך, שכן אביו מת בזמן העיבור ואמו בזמן הלידה. וכך כל למה? מכיון שמי שלא ראה את הורים מעולם, גם מעולם לא נכשל בחוסר כיבוד הורים. הוא מעולם לא התחצץ אליהם, לא המרה את פיהם, לא סתר את דבריהם. גם בלי לעיין יותר מדי בספרי המפרשים, ברור שאין כוונת חז״ל שאדם צריך לייחל למצב כזה, רחמנא ליצלן. הרי התורה צוותה לכבד הורים, והצורה הרגילה של הבריאה היא שאדם פוגש את הוריו למשך שנים רבות. אלא ודאי כוונת הגמרא להדגיש כמה חמור עוון המזלזל בהוריו, עד כדי כך שמבחניה מסוימת, אפשר לומר שיש מעלה למי ש״נחסכה״ ממנו המצוה הזו. כך נראה לי פשוט. טוב, מה זה קשור אלינו? בתקופה האחרונה עקב התפשטות ה״מגיפה הנוראה״ נמנע מאיתנו להתפלל בבתי כנסיות. שזה בלי ספק הפסד גדול ונוראי ובלי ספק יש ליתן את הדעת על מה עשה ד׳ ככה לעמו.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

ביום טוב, משום דאמרין הואיל ואילו מקלעי ליה אורחים חזי ליה ליוי"ט גופא. ולכן כל האיסור שהעירוב בא להתיר הוא רק מדברי סופרים. וכדי לחוש לדעה זו, כתב המשנ״ב שיש להקדים הכנת המאכלים לשבת בעוד היום גדול, משום דבסמוך לחשיכה בזמן דלא שייך שיצטרך לו ביו״ט גופא, ליתא היתר ד״הואיל״ וממילא חוזר הדין דאורייתא שמלאכות שבת אין נעשים ביו״ט. מכיוון שכך, יש מקום לברר הדין במי שנמצא בבידוד בגלל קורונה באופן שבודאי אין כל מצב של ימְקלעי להו אורחים׳, האם הוא

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

הארץ באותו השעה ולמה? **טו**. היכן מופיע המילה הללו -? ה ג״פ באותו הפרק? **טז**. איזה ברכה מברכים אותה רק ביום רביעי או חמישי?

חידות משמעותיות מילים: יז. ה' משמעותיות למילה שכר? יח. ד' משמעותיות למילה מכונה? **יט**. ט' משמעותיות למילה צרה?

חידות לשאל את הילדים: כ. איזה שיר שרים יומיים ברכיפות השבוע כל יום מגנינה אחרת? **כא**. היכן מעורב בשר וחלב באותו מקום ומשתמשים בו? **כב**. מה משנים בחג השבועות בסעודה מכל חג ושבת? **כג**. איזה שלוש ימים רצופים כל יום ברכה אחרת? **כד**. מה ל״א הרבה אנשים בליל שבועות בשונה מכל השנה? **כה**. מה מפסיקים בחג השבועות לומר?

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

שעברו עליו כשנחלה במגיפה הוא עמל בתורה בשקדנות ובהתמדה בדרגות עצומות, הגאון שאוהב את התורה ודבק בה וזכה ללמדה לשמה, אין לו בעולמו אלא עוד דף גמ' עוד אהבת הבריות בכל הכוחות, החסיד המופלג משיירי כנה״ג **רבי אברהם בנימין לוק שליט״א** שזכיתי והוא אישר חלק מהדברים שכתבתי. **והשני הוא** הגאון המופלא מרא דכולא תלמודא שזכה לסיים שס בגיל 15, סיני ועוקר הרים, האדם האציל שנוי״ג במלחמתה של תורה כל הימים, הולך ברחוב

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

לקבלת העלון בפקס יתקשר לטלפון 03-6180383 . **כמו״כ** העלון נמצא ביכל העלונים׳ בעיצוב מהודר בשם **״לבית התורני״**. וכן העלון (מלבד ההערות שנשלחו לי) מופיע **ב״קובץ גליונות״** ועוד בקבצי גליונות נוספים

להשתתפות בהוצאות העלון לפנות: 0527633431 . או בנדרים פלוס-רשת הכוללים פרס כץ-עלון, (שלוחה 2422). זכות הרבים תלוי״ במסייעים!.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

בעניין החזרה לבתי הכנסיות

אמנם, וכאן אני לא מתכוון כבדיחה, יש כאן גם נקודה אחת חשובה שאין לזלזל בה. יש משהו טוב בזה שלא נמצאים בבית כנסת. בגדול אפשר לומר שעם ישראל בתקופה האחרונה לא זלזל בקדושת בית הכנסת! לא דיבורים באמצע התפילה, לא שחוק, לא קלות ראש. ומבחינה מסוימת אפשר לדמות את המצב לדברי רבי יוחנן. אמנם במקרה שלנו יש עוד שלב. אדם שלא זכה לראות את הוריו גם לא יזכה לעולם למצוה זו. אנוחנן, בעזרת ד' כבר מתחילים לשוב להתפלל בבתי כנסיות ובתי מדרשות. ואם כן מתקופה זו עלינו לקנות הרגל, שיעשה טבע, ומוטלת עלינו החובה להמשיך את הפן החיובי הזה שנכפה עלינו, ולהמשיך להקפיד שלא לדבר בבית הכנסת. אני לא אגיד לכם מה רומזים לנו מן השמים. משתי סיבות: אחת, כי לא תאמינו לי. והשנייה - כי אני לא יודע. אבל ברמז האישי שאני חשתי אני יכול לשתף. אני נזכר, שבתקופה שלפני הקורונה, היו כמה וכמה התעררויות בציבור בנושא של כבוד בית הכנסת. זה בפירוש עזר, והשפיע. ועדיין, אני באופן אישי, למרות שקיבלתי בלי נדר, לא ב-100% הקפדתי. נעשיו, כשנכפה עלינו המצב הזה, אני משתדל בלי נדר לקבל קבלה חזקה יותר: להשתדל לקיים בהידור מורא מקדש. בלי טריקים, בלי שטיקים. מצטרפים אלי?

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

דומה ליסמוך לחשיכה׳ שיש להחמיר שלא לסמוך על העירוב תבשילין באופן זה?
שאלה ג: כתב המשנ״ב בסימן תקכ״ט סק״א שמצווה לאכול בשר ביו״ט משום שמחה, (כמבואר שם בביה״ל). ונשאלת השאלה האם גם מי שאינו חש טעם באוכל מקיים כזה מצוות שמחה? (אמנם לגבי חיוב שתיית יין משום שמחה, אין מקום להסתפק, משום שהשמחה ביין אינה מחמת טעם היין).

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תשובות:
א. קרקע (מנשכן).
ב. קרבן נתנאל.
אחיוטר.
ג. נזיר, סוטה.
ד. 1. על פי ה'. 2. וביד הכתן יחור.
3. את ראש האשה.
4. ונתן על כפיה.
5. לצבות בנץ.
6. לפני ירך.
7. את הורעו בשלה.
8. על שוק התרומה.
9. בחתני ישאו.
10. יאִר ה' פניו אליך.
11. רש״י ז כו. ולזבח השלמים בקר שנים כנגד מושה ואהרן שנתנו שלום בין ישראל לקב״ה.
12. רש״י טו. ״השכן קור אור״.
13. אפרת היא בית לחם.
14. דוד בן ישי.
15. ותר. ויתר.
קוראים בפרשת יתרו הרץ פוטוקי.
נהרג בשביעות.
16. חסם מנות מופיע בשניהם.
17. יתרה וישאלן.
18. רחל ולאח.
19. ביכורים עזרת שביעות.
20. בליל שבועות ורננ מתפללים כ-40 דקות אחרי תשקיעה דפנין תפומת משא״כ כל שבת שמתפללים 20 דקות ויש 40 דקות וכו'.
21. וכן ורננ מתפללים שחיות מצי החמה.
22. פרק קהל בתהלים.
23. נעירוב תבשילין.
24. שבר - לקח בשכירות, בלשון עבר. שבר עליו את בלעם. שבר - הסכם שבר מבר, שכירות עם זכות קניה. שבר - מבקש.
תפורה.
25. שבר הוא לכם חלי עבדותכם! שבר - בשווא. קיור בפער חודשי.
הגדרת מכלול מונגלת. שבר - משיכה.
26. יין ושכר.
27. מכוה - מכשיר עבודה. מכותת בכיסה. מכוה - שם כינוי. פלוגי המכוה איש מירון. מכוהה - מחזיר לקדמותו (בלשון נכבד).
אף הבעה בית על מכונני לא היה חזר (סוטה פ״ח מ״ז).
28. יצחק מקדשׁ על מכונ׳. מכוה - המכונן שחיי לך.
29. צרה - שת צרה היא ליעקב. צרה - לא רחבה.
מסנה צרה - צרפה. צר ג' המקום שאלין בירושלים, צמף לי (ברטנורה). צרה - עשה מצור על העיר. אל תצר את מראב. צרה - יצר צרה. צרה - אשה שנייה למלה. צרה - איש צר ואויב = מבקש.
אשה צרה ואיבת. צרה - צרות עין. צרה ענת.
באחרים ואנו מתנה שכינוי מכילי נע״י שאלה (ונרכיז טו. רש״י). צרה - ממשלה צרה. נשעת על רוב חזק.
30. ובא כולם בשבעות. ומפסת למרות שרים במגניה של שבת ביותה מצא בו מנוח.
31. הח״ב הוא בתוך גוף הפרה.
32. אבילים חליב.
33. יום חמישי עירוב תבשילין. שיש קידוש של יו״ט והלל שבת קידוש של שבת. וכן תפילות שונות במשך 2 ימים.
34. קריאת שמע על המיטה.
35. ספירת העומר.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

עם ספר בידו, מתמיד גדול ומנצל כל רגע להשיג השגות בכל חלקי התורה, מעולם לא רב עם איש, אהוב הבריות, גאון המחשבה, עליו נאמר אשרי לידתו, לא מרגיש מושלם ושואף כל הזמן לעוד ועוד, האברך המופלא **רבי משה קולדצקי שליט״א** מרחוב השלושה, שקיבלתי ממנו רבות בעלון זה ובעלונים קודמים. יח״ר שיזכו הם וכולם להמשיך העלה לפאר את הדור בנזכחותם.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

השיעור יימסר אי״ה כל שבוע ביום חמישי בשעה 10:15 בערב, והשבוע ביום רביעי. וביהמ״ד המרכזי מניין אברכים פרדס כץ' רחוב אבוחצירא 9, אפשר לשמוע בטלפון שמשפרו: 0723986757 פתוח לקומות הכשרות. אפשר להאזין גם לא בשעת השיעור.

אי״ה יהיה ניתן להשיג חוברת של העלונים שיצאו אחרי פסח מפרשת אחרי מות ועד פרשת נשא במספר טלפון: 0527633431 בשעות הערב.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

רבי משה אשר בן רבי חיים וצ״ל, **רבי משה** בן רבי פנחס דוד וצ״ל. **הבה״ח בנימין אשר** בן רבי יהושע שמעון.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

תפילת שמונה עשרה,המכונה גם תפילת שמונה עשרה,היא תפילה יהודית המכילה את שמונה עשרה ברכות.

- בסוף אחד מהאחים עורר שאין זה מתאים למכור תפילין אלו בשביל כסף ולכן כדאי לעשות גורל, לאחר שעשו גורל א' וזכה בו אחד מהם מהאחים ביקש שיסכמו לפתוח את הפתקים לראות על מה כל אחד היה מוכן לוותר, וכשכולם הסכימו פתחו וראו שכולם ויתרו על הרבה דברים אבל זה שיצא בגורל כתב 'אני מוכן לוותר על הכל, אני רוצה רק את התפילין' - הוא זכה.

מביאים ששאלו פעם את הגר"ר ראובן פיינ זצ"ל איך זה יכול להיות ששיבת מיר דווקא בשנחאי עם כל הקשיים עלתה לפסגות, אמר ר' ראובן בגלל שלא היה לנו שם שום דבר אחר מלימוד התורה, לא היה שם כלום, לא היה שם אפילו שידוכים... לא יכלנו לעשות שם שום דבר - רק ללמוד! אם הראש רק בלימוד גדלים.

וכך מביא הגאון ר' ראובן גרזובסקי זצ"ל בהקדמה לברכת שמואל (עמ"ס בב"מ) בשם ר' ברוך בער זצ"ל, שהתורה אוהבת רק את מי שלא אוהב דברים אחרים. ורק לאיש כזה היא מוסרת את עצמה ומרשה לו לקנותה, אבל מי שאוהב אחרת עמה אין התורה נמסרת לו.

ידועים דברי החובת הלבבות שאין ב' אהבות נתלות בלב אחד, 'אהבת עוה"ז ואהבת עוה"ב', והגאון ר' אהרון קוטלר היה אומר שהוא הדין 'אהבת עוה"ז ואהבת תורה' כי מי שאוהב עוד דבר לא יוכל להתקשר לתורה באהבה גמורה.

ההנאה מעמל התורה מסירה כל תענוגי עולם

והדרך שבא נזכה שכל התאוה תהיה רק תורה היא ע"י 'עמל התורה'! החזו"א בקובץ אגרות (ח"א מכתב ח') כותב 'אחרי שהאדם מתעמל זמן מועט בתורה קונה אהבת תורה ומתאוה ללמוד, יותר מתענוגי העולם'. ומסיים - והסכם הסכמה גמורה על שקידת התורה, ותמצא בזה חיים ועונג אשר אין עלי עפר משלו.

מרן ראש הישיבה זיע"א היה אומר 'אני לא מבין מה יש לו ליצה"ר לפתות אדם שיש לו טעם בלימוד, איזה הנאה יש לו ליצה"ר להציע שהיא גדולה מהנאה זו?'

עלנו לדעת, האדם בנוי מחומר, והנטיה הטבעית לגוף היא החומריות, אם נרצה שרצונות הגוף יפלו ואז יתפרצו תענוגי הנפש והנשמה זה רק עם עמל התורה, וכמו שהיה אומר הגר"א קוטלר זצ"ל שטבע האדם שהוא חומרי מצד כוחו וגופו וקשה לו להגיע להנאה האמיתית, ורק עם עמל ויגיעה עד אין קץ יגיע להכרה.

העמל מוריד את רצונות הגוף והוא מעלה את הנפש, הדוד ר' אליה זצ"ל היה אומר איך יהיה משיב הרוח כלפי מעלה - אם יש מוריד הגשם, כלפי מטה עמל התורה מוריד את הגשמיים ועיד"ז משיב הרוח - הרוחניות גדלה ומתעצמת. ועולה למעלה.

הגמ' בסנהדרין (צט, ב) אומרת, נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו הוא עמל במקום זה והתורה עומלת לו במקום אחר, ופרש"י כי אכף עליו פיהו - מפני שהוא משים דבריה בפיו תמיד כאכף שעל החמור. תורה עומלת לו - שמחזרת עליו ומבקשת מאת קונה למסור לו טעמי תורה וסודותיה וכל כך למה, מפני שאכף עליו פיהו, שכפף פיהו על דברי תורה.

העמל וההעדר מיצרים את התוצאות

בפרשה הקודמת 'בחוקות' (ויקרא כו, יד) על הפסוקים ואם לא תשמעו לי וכו' פרש"י להיות עמלים בתורה, וממשיך רש"י שישנם שבע עבירות שאחת גוררת את השניה, הראשונה 'ואם לא תשמעו לי' - להיות עמלים בתורה, והאחרונה שבהם 'להפרכם את בריתי' - כופר בעיקר. וא"כ מדובר באדם שהגיע לדיוטא התחתונה 'כופר בעיקר', ולשם מה בכלל מזכר שלא עמל בתורה?

בספר לתתך עליון מביא בשם הגאון ר' ישראל אהרון קופשיץ זצ"ל (שזה עתה מלאו שלשים לפטירתו - בעל מעלה גדול ונצר למשפחה הכבודה משפחת קופשיץ הידועה). ומביא משל בשם רבי אליהו לופיאן זצ"ל (שאמר על מקום אחר) משל למה"ד, מצאו אדם שמחזיק ברשות סכום גדול של עשרות אלפים דולרים מזויפים, מאידך נמצא אדם אחר שאין ברשותו אפילו לא מטבע אחד מזויף אבל מצאו אצלו מכונה שמייצרת מטבעות מזויפים, הראשון קיבל עונש חמש שנות מאסר, השני קיבל עונש של עשר שנות מאסר, תמה השני מדוע הרי אין לי אפילו מטבע אחד מזויף?! אמרו לו לך יש מכונה שזה זו שמייצרת ועושה, ואתה יכול ליצר מליונים - לכן מגיע לך עשר שנות מאסר!

אמר הגר"א קופשיץ לא להיות עמלים בתורה זה מכונה! מכונה שמייצרת הרבה הרבה דרגות עד כפירה בעיקר! אם אין את העמל גם אם האדם מושלם בשאר הדברים 'המכונה נמצאת אצלו בידים' - ומכאן מגיע הדירדור עד כופר בעיקר.

וכמו שיש מכונה לרע יש מכונה גם להפך - הטוב, אם בחוקותי תלכו - שתהיו עמלים בתורה, זו מכונה שמוליכה אותנו לטוב.

וכמו שהיה אומר הראש ישיבה הגדול הגר"ש רזובסקי זצ"ל 'תלכו' זה 'שטייגען' - להתעלות, להתקדם ולהוסיף עוד ועוד וזה ע"י המכונה 'עמל התורה'.

עמל התורה יש בו ענין להיות מוסיף והולך וכך הדרך לזכות לתורה.

התורה אוהבת את מי שאוהב רק אותה

בסידור הגר"א בתפילת אלוקי נצור, אנו מבקשים פתח לבי בתורתך וכו' - אומר שם הגאון כי הלב מקור הרצון והתאוה, ומתפלל לקב"ה שאותה תאוה תהיה רק לתורה ולא לדבר אחר. - הדרך לזכות לתורה באמת, צריך שהתאוה תהיה רק לתורה.

מספרים שהיתה משפחה שזכתה שכל בניה וחתניה יהיו גדולי תורה, שאלו את אם המשפחה איך זכתה, ענתה כי רציתי, א"ל והרי כולם רוצים ולא עלתה בידם... אמרה להם נכון, כולם רוצים, אבל כולם רוצים 'גם' בנים גדולי תורה, אני רציתי 'רק' בנים גדולי תורה 'רציתי' ולכן קיבלתי (כמדומה שסיפרו את זה על הרבנית קופשיץ ע"ה).

וזה כך גם בכל דבר שבקדושה, מספרים, שכשנפטר רבי ישראל מרוז'ין זצ"ל השאיר אחריו זוג תפילין מאוד יקרות, כל אחד מהיורשים רצה את התפילין ולכן החליטו שכל אחד יכתוב מה הוא מוכן לוותר מהירושה ולפי זה יחליטו למי לתת את התפילין

לכאן ולכאן... ובשעתו אמרו בישיבה בשם הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, קענען ש"ס דארפן, קרנען און ש"ס דפמן, (לדעת ש"ס צריך? להיות חולה על ש"ס צריך).

כשיודעים כמה אפשר להרויח לא נרדמים

אמר לי פעם הגאון ר' ישראל אליה ויינטרוב זצ"ל, אני לא סבור כמו העולם, העולם בדבר מסוים, העולם אומר שכשמן הגרא"מ שך זצ"ל היה מתקשה ברמב"ם, הוא לא היה מצליח לישון, והעולם אומר שזה מצד שאחד שאין לו פשט ברמב"ם איך הוא יכול לישון... כשאתה יודע שאתה מפסיד איך אתה יכול לישון...

א"ל הגר"א שלדעתו זה כמאמר הכתוב - והשובע לעשיר אינו מניח לו לישון, (קהלת ה, יא) דהיינו, גביר שיודע שכל דקה אצלו זה מליוני דולרים הוא לא מצליח לישון וכל הזמן הוגה במחשבתו מה עושים, כיצד מרויחים יותר... אמר הגר"א מרן הרב שך לא חשש להפסדים - הוא ידע כמה הוא יכול להרויח...

(אחד מהסיפורים בענין זה היה כשמן הגר"ז אמר פעם אחת לאחד מבניו באמצע הלילה שילך ויאמר למרן הרב שך את התשובה לשאלה שנשאל, וכשתמה איך אני יכול להעיר אותו באמצע הלילה, אמר לו הגר"ז אל תדאג אם יש לו קושיה הוא לא ירדם. הוא בין כה כעת לומד וחושב איך לתרץ אתה יכול ללכת עכשיו להגיד לו את התשובה - וכך הוה...).

כיבוד אב ואם זה פיקוח נפש - למען יאריכו

[עוד ישנו דבר מאוד מענין, עוד דרך בקנין התורה, מרן ראש הישיבה זיע"א מביא באילת השחר בבראשית (לב, יא) ר' אלעזר בנו של רשב"י בא יחד עם אביו למערה ובמשך 12 שנה הוא למד יחד עם רשב"י, אך הוא לא קיים לולב ומצה ועוד מצוות, איך היה מותר לו לר' אלעזר לעשות כזה דבר מעיקרא הרי הוא מבטל מצוות עשה דאורייתא, בשלמא רשב"י היה במצב של פיקוח נפש, לא היתה לו ברירה אחרת אבל לר' אלעזר איך הותר לעשות כן הרי הוא לא היה רדוף?

ומתוך מרן ראש הישיבה - הוא עשה את זה בשביל כיבוד אב - אבא שלו היה צריך אותו.

וכן כשנשאל מרן שה"ת הגר"ח קנייבסקי שליט"א ע"י נכדו האב הר"ה ג' ר' גדליה הוניגסברג שליט"א גם הוא השיב כנ"ל, וכששאלו עד כדי כך להפסיד כאלו מצוות, השיב אז מידף דעפמן (כשצריך - צריך).

ובספרו מנחת תודה שהם דברים ממרן שה"ת שליט"א (עמ' שנה), הביא שא' שאלו על מה שפסק לו שאם יש לו לכבד את אביו או כהן שיקדים את אביו, והרי הוא ואביו חייבים בכבוד הכהן.

והשיב לו רבינו כיבוד אביו זה פיקוח נפש דכתיב למען יאריכו ימך, ואין מקרא יוצא מדי פשוטו, ושוב אחד העיר מדברי המשנ"ב בסימן קס"ח שגם בקדשתו איכא אריכות ימים, וא"ל שבכיבוד אב ואם כתוב מפורש בתורה.

בזמן זה בו אנו נמצאים בבית צריך לזכור זה לא רק איסור לעבור על כבוד אב ואם, זה הרבה יותר, צריך לדעת את החלק הטוב שבזה, זה 'פיקוח נפש'. וכעת זה הזדמנו נאותה לזכות באריכות ימים.

הגר"י רפפורט שליט"א מביא בהקדמה לספרו (יושר הורי) שהדוד שלו הגר"י טרגר שאל פעם את חותנו הגרש"ז אורבאך זצ"ל שאלה הנוגעות בענין כבוד אב, א"ל הגרש"ז 'עצה טובה קמ"ל, אל תתחיל בדברים האלו, כבוד אב ואם זה החמורה שבחמורות'.

אמר הראש ישיבה של ליקווד הגר"י אולשין (מובא בספרו) כתוב פה שהתורה היא 'מאן דאמר' יש לה כח טענה, היא מחזרת אחר קונה - היא יכולה לבקש, יש לה את היכולת לבקש מאת קונה למסור את עצמה לעמל בתורה. (כמו שאנחנו אומרים תורה הקדושה התחנני בבקשה).

ולא זאת בלבד אלא שהיא עומלת בשביל העמל, אדם מחפש שידוך - הכלה מסכימה... בשידוך הזה האשת חיל (שכידוע שכל האשת חיל הולך על התורה) היא לא רק מסכימה, היא רוצה ומבקשת, אני רוצה להיות אצלו - מאורסה, וכדאמרינן בגמ' ברכות (נז, א) תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב אל תקרי מורשה אלא מאורסה כאשתי ממש, מתחננת אל הקב"ה להמסר לו לגמרי וכך הופכים לגדולי תורה ממש.

כי הם חיינו - חלק ממנו

ע"ד זה יש במד"ר בפרשה שלנו (במדבר א, ז), בג' דברים ניתנה התורה באש במים ובמדבר, וכל מי שאינו עושה עצמו כמדבר הזה אינו יכול לקנות את החכמה והתורה, לכך נאמר במדבר סיני.

ישנם דרשות רבות בכוונה המדרש, ומרגלא לומר שצריך האדם להיות אש - בהתלהבות 'ברען', מים - בענוה, ומשים עצמו כמדבר - הפקר, ועוד דרשות רבות.

בהקדמה לספרו וזאת ליעקב כותב הגר"ר יעקב בורנשטיין זצ"ל - 'מדבר זה כלום', במדבר אין שום דבר, במדבר נמצאים רק אני והבורא עולם, וכן רק אני והתורה, וכשיש לאדם רק את זה הוא זוכה לתורה, וזה שאומר המדרש 'כל מי שאינו עושה עצמו כמדבר הזה אינו יכול לקנות את החכמה והתורה'.

אחרי שעברו את כל התלאות ועלו בני ישיבת מיר לא"י באוניה וכלם היו בהתרגשות, ופתאום אחד מבני החבורה שאל איפה אנחנו נמצאים עכשיו? - הגר"ח שלמד אז שב שמעתתא והיו כל מעינותיו בה מיד השיב בשמעתתא פלונית פרק פלוני - שם נמצאים, כאן נמצא כאן היה.

בעובדות והנהגות לבית בריסק (ח"ג) וכן מביא בספר תורה יבקשו מפיהו על הגר"ש שקופ זצ"ל שסיפר הגאון ר' יושע בער סולביצ'יק זצ"ל שהיה פעם אסיפת רבנים, והגר"ר שמעון אמר דבר מה, א' מהרבנים גדולי ורשא שהיה שם קם וסתר את דבריו של ר' שמעון, אמר לו הגר"ר ברוך בער זצ"ל 'אני לא מבין איך אתם יכולים לסתור אדם שבגלל אי הבנת הרשב"א מסוגל להיות חולה עד לשכב במטה כמה ימים. והרי רק בחיבור מלא עם התורה - אפשר לקבל דעת תורה מוחלטת.

וכי פלא הוא מה שאמר החזו"א שכל זמן שהיה עמל התורה של הגר"ש שקופ ורב"ב בעולם, היטלר ימ"ש לא יכל לעשות שום דבר...

בשביל להיות 'דעת תורה' צריך להיות אתה והתורה 'אחד', בשביל סברא ברשב"א להרגיש לא טוב עד כדי לשכב במטה, זה אומר שהתורה היא חלק ממנו.

(אגב, בספר מפי האי"ש מספר הנכד, שדיבר פעם עם סבו מרן הגר"י ש' אלישיב זצ"ל, ואמר לו הגר"י ש' על הספר שערי יושר של ר' שמעון שזה ספר שמסביר ולומד טוב את הפשט, (הוא למד אותו בצעירותו...)

כך מספרים גם שאמר הגאון ר' ברוך בער כאשר דנו ברמב"ם קשה ואחד בא ליישב את דברי הרמב"ם ובכמה נסיונות לכאן ולכאן לא הצליח, א"ל הגאון ר' ברוך בער 'תגיד לי פעם היית חולה על שלא הבנת פשט ברמב"ם שאתה משחק בו בסברותיך

לו להיכנס למערה, וי"ב שנים לבטל כמה ממצוות התורה, והשיבו מרן אונס רחמנא פטריה, וכל שאמר לפניו שכנראה זה אונס מחמת הת"ת שלומד אצל ר' שמעון - והסכים עמו).

אמר לי פעם הרה"ג ר' הלל כהן זצ"ל שאמרו בסלבודקא בב"ב, הלל הזקן ידוע במסירות נפש שלו מתוך אהבת תורה כמבואר ביומא (לה, ב), שהוא עלה לגג בית המדרש לשמוע את שמעיה ואבטליון וירד עליו שלג והתעלף עד שבאו וראו שבית המדרש חשוך ועלו לארובה ומצאו אותו שם והורידוהו לבית המדרש והסיקו את התנור בשבילו בשבת, וע"י אהבת תורה זו גדל ונהיה הלל הזקן. שאלו בסלבודקא אכן הלל רוצה לשמוע דברי תורה אבל מי התיר לו להסתכן עד כדי מוות בשביל זה, וכי בשביל לשמוע שיעור מותר להסתכן, איך הלל עשה את זה הרי זה פיקוח נפש אמיתי שהיה יכול ח"ו לעלות לו במחיר חייו?

אלא אמרו בסלבודקא - מי שחושב שהלל עשה זאת מדין תלמוד תורה אינו אלא טועה, הלל עשה את זה מדין פיקוח נפש, הלל הרגיש שאם הוא לא ישמע את השיעור היום זה ענין של חיים - הוא ימות היום, אם הוא ישמע את השיעור אז אולי מחר הוא ימות... הוא הלך לשמוע את השיעור מדין פיקוח נפש.

חיים לא דוחים - כשהתורה היא חיים זוכים מיד

ונוסיף, עתניאל בן קנז, תנא הוא עתניאל הוא יעבץ (תמורה טז, א) ומה שמו יהודה אחי שמעון שמו עתניאל שענהו א-ל יעבץ שיעץ וריבץ תורה בישראל, ומנ"ל שענהו קל, דכל ויקרא יעבץ אל אלוך

ישראל לאמר, אם ברך תברכני והרבית את גבולי והיתה ידך עמי לבלתי עצבי, ויבא אלוך את אשר שאל - אם ברך תברכני - בתורה, ואם הרבית גבולי - בתלמידים, והיתה ידך עמדי - שלא ישתכח תלמודי מלבי, ויעשה מרעתי - שיזדמנו לו מרעים כמותי, לבלתי עצבי - שלא ישגבני יצה"ר מלשונות, מיד ויבא אלוך את אשר שאל, וידוע שהגר"י אברמסקי זצ"ל אמר, שפשוט לו שיותר ממה שרוטשילד התפלל על כל המליארדים שלו הוא צריך להתפלל להבין ר"מ אחד קשה, אך זה צודק, כי זה שווה הרבה יותר, וכאן מיד' על כאלו בקשות שהם רום המעלות, והתשובה היא - כך לימדונו - מבואר בבקשתו שאמר 'אם אתה עושה כן מוטב ואם לאו הנני הולך לנסיסי שאול' - הריני מת בעצבוני, מיד ויבא אלוך את אשר שאל.

אם התורה היא חיים לא שייך שזה לא יהיה מיד, אם לאו הנני הולך בנסיסי שאול אין לי חיים, כשההבנה היא כזו מיד - ויבא ה'. זה ענין של פקוח נפש לא דוחים רגע.

נתאר לעצמנו אדם המטלפן למגן דוד אדום ומודיע שלצידו אדם שעבר התקף לב, והמוקדן עונה לו ואומר קיבלנו ובעז"ה נבא מחר בצהריים, ואז לבטח יאמר לו מחר בצהריים תשלחו רכב של חברה קדישא... בחיים לא דוחים, מיד - זה פיקו"נ.

אם עתניאל מרגיש שזה פיקו"נ - ואם לאו הנני הולך בנסיסי שאול, חייב להיות התשובה מיד' - כשכן אם נגזר עליו חיים, חייבים ליתן לו מיד,

כשלימדתי בישיבת אלכסנדר סיפר הראש ישיבה (האדמו"ר כיום) אשתו היא ממשפחתו של הראב"ד של ירושלים רבי משה נחום וולשטיין זצ"ל, נכדה אחת מהמשפחה באה בפורים להביא לסבא משלוח מנות והנה היא רואה את המטה של הסבא מחוץ לבית, היא נבהלה, ושאלה את הסבא מה קרה, א"ל הסבא אני הוצאתי את המטה החוצה, ולמה, כי אני רוצה למות, למות! למה למות... בגלל שאני לא רואה טוב ואני לא יכול ללמוד כמו פעם אז כבר אין לי טעם בחיים. א"ל הילדה אבל יש תהילים וחומש בכתב גדול, הלך לארון והוציא גמ' וילנא ופתח והראה

סיפר הגרמ"צ ברלין שליט"א ראש ישיבת הגאון ר' חיים עוזר, שסיפר לו הגאון רבי אליה שחור זצ"ל אחד מחשובי וגדולי ירושלים, (אמרו עליו שאף פעם הוא לא בבית הוא תמיד נמצא בבית הכנסת - אם לא בבית כנסת כנראה בבית חולים... הוא היה גאון ומתמיד עצום), על מרן הגרב"ב זצ"ל שהם היו גרים בעירות סמוכות הוא ואמו של הגרב"ב וכשהגיע אליה, למדו ביחד חברותא, היה פעם שעלתה להם קושיה סבוכה שלא מצאו לה תרוץ, כמה שניסו לא הלך... אמר הגרב"ב צריך לעשות משהו כדי שנזכה להבין את הגמ' - בא נלך לעשות כיבוד אב ואם - לאמו הזקנה, וכך במשך כל הדרך ניסו יחד לתרץ את הקושיה ולא הצליחו, ר' ברוך בער נכנס לאמא שלו עד שראה שהיא רגועה ושמחה, ויצא ואמר לו ב"ה קיימתי כבוד אב, כעת נחזור לביהמ"ד ובדרך ננסה להבין את הגמ', ולפתע אורו עיניהם כמה שזה פשוט - והכל בזכות כבוד אב ואם.

בגליונות שיצאו בזמנו מדברי מרן ראש הישיבה זיע"א (כאיל תערוג) הביא ג"כ את הדברים הנ"ל, ואמר לי פעם הרה"ג הר' גולדברג שליט"א שהיה מוציא את הגליונות לאור, שיש שמפקקים בדברים אלו שהרי זה מחלוקת בסוגיות של כבוד אב ואם (ב"מ לב, א) בין פסקי ריא"ז לפסקי הרי"ד אם בכיבוד או"א אמרינן עוסק במצוה פטור מן המצוה או שלא שהרי אתה ואביך חייבים בכבודי.

(ואמר לי הרה"ג ר' גדליה הוויגסברג שליט"א ישוב נכון אם זה היה שאלה בספק העומד שניהם לפנינו כעת חיוב מצוה או כאו"א בזה נחלקו, אבל כאן מדובר שכבר יש מצוות כיבוד או"א ואילו מצוות מצה ולולב זה רק בהמשך, ובזה ודאי לא נדחה כבוד או"א, א"כ כשבא ר' אלעזר בר"ש עם אביו זה כיבוד אב 'מצות עשה' אח"כ אין לו כבר ברירה מאיפה יהיה לו לולב ומצה - אונס רחמנא פטריה).

התורה והרב"ה הם פיקוח נפש

אכן יש בזה הרגש נוסף - וכפי שיבואר לפנינו, בקשתי מהגר"ג גדליה לשאול את מרן שה"ת שליט"א על בחור שרוצה לעלות ללמוד תורה בארץ ישראל אלא שאביו מתנגד לכך, הוא לא מסכים שהבן שלו יהיה 'בן תורה' וכדי שהבן לא יברח החליט האב להחביא את התפילין כך שיהיו כמה ימים במטוס שלא יהיה לו מאיפה להשיג תפילין וממילא לא יסע... השאלה שמשכימה לפתחינו האם מותר יהיה לו לבחור ליסוע בלי תפילין בשביל שיוכל להיות בן תורה - ענה מרן שר התורה 'שיסע'.

בדומה לכך מספרים שבחור מחו"ל שלמד בארץ אביו חלה ולטענת האב אם הבן יהיה לידו הוא ימשיך לחיות ואם לא... אלא שאם הוא יחזור לחו"ל הוא כבר לא יהיה בן תורה, וכבר לא יחזור לאף ישיבה, ובאו לשאול את מרן רה"י זיע"א האם ליסוע או לא. אמר מרן רה"י קודם כל לפעמים נדמה לאדם שאם לא יהיו לידו אז הוא ימות, וחושך מזה ובעיקר מאי חזית דדמא דחברי סומק טפי, דלמא דמא דידי סומק טפי... יש פה שאלה של פקוח נפש, לא להיות בחור ישיבה זה פיקוח נפש.

אצל ר' אלעזר ב"ר שמעון להיות בלי ללמוד אצל אביו ר' שמעון זה פיקו"נ, שהרי מצינו להדיא בגמ' (ב"מ פד, א) כאשר נפטר ריש לקיש, היה ר' יוחנן בצער גדול שכשר"ל חי היה שואל את ר"י עשרים וארבע שאלות ור"י היה משיבו - ורווחא שמעתתא והיה מהלך וקורע בגדיו עד דשף דעתיה מיניה, (ופרש"י נעקרה ממנו דעתו ונשתטה), ובקשו רבנן עליו רחמים ונפטר, הרי לנו שאצל גדולי החכמים הוא פיקו"נ אמיתי, מבלי להיות להם היכולת להמשיך לגדול ולעלות כפי שהיה עד עכשיו...

(ובספר חוקי חיים שגם הוא דברים ממרן שה"ת הגרמ"ק שליט"א מביא ג"כ ששאל אותו כשאלת האיה"ש איך הוא הותר

הדקות שיכולות לשנות חיים

הרב חנניה צ'ולק ניגש פעם למרן הסטייפלער צ"ל באותה תקופה בה היו הרבה אסונות בעמ"י ורח"ל נפטרו הרבה, שאל ר' חנניה את הסטייפלער מה ה' רוצה מאיתנו, למה הוא עשה את זה? - הזדעק הסטייפלער למה - אתה שואל? וכי את השואה אתה כן מבין וחזר ושאלו אז במה להתחזק, א"ל כעת אתה שואל טוב, ואז א"ל הסטייפלער תראה, אי אפשר לתפוס הכל ביום אחד, אם תופסים הכל ביום אחד יכולים להפסיד הכל. אלא מה? - תתחיל יום אחד תכוון ברכה אחת, יום אחרי"ז תוסיף עוד ברכה וכן הלאה, וכן בלימוד היום תלמד רבע שעה בלי הפסקה ובטול כלל מחר תוסיף עוד רבע שעה וכך לאט לאט החיזוק יתפוס, וזה מה שהקב"ה רוצה.

בספר אוצרותיהם אמלא (ויקרא עמ' שנח), מביא הגר"א טורק שאמר הגר"ח קריזוירט שהרבה באים ושואלים אותו למה לא מרגישים את הטעם בלימוד, אמר הגר"ח אני נותן עצה שאני יודע מנסיון שזה הולך ומצליח, תתפוס לעצמך כמה זמן אתה יכול ללמוד 'חצי שעה' תלמד עוד עשר דקות, תוסיף על הזמן שלך עוד כמה דקות של תורה מתוך הדחק, אחרי זה תוסיף עוד עשר דקות, אחרי זמן מועט זה קשה כבר לצאת מהלימוד, אתה מקבל טעם של עוד... וזה בדוק ומנוסה.

כך מסופר על הגרמ"צ ברגמן שבצעירותו למד במשך הלילה 'משמר' ובא להתפלל ותיקין אצל מרן החזו"א, לאחר התפילה קרא לו החזו"א ואמר מאיר צבי למדת כל הלילה, כעת תוסיף עוד כמה דקות, תשב ללמוד עוד קצת מתוך הדחק, הדקות האלו יכולים להעלות את כל השיעור קומה שלך.

היכן נשקיע את תפילתנו בעת רצון

בעת זו ערב מתן תורה, בעוד כמה ימים אנו מגיעים לקבלת התורה, ובנוסף יש לנו את התורה מתוך הדחק שאין פרגוד ננעל מפניו, שואלים אותך מה אתה רוצה, מה אתה מבקש הלא בפניך אין פרגוד, אין שום מחיצה, מה שתבקש תקבל, נו אז מה נבקש?

סיפר הגר"א פאם צ"ל, שהגיע אליהם בחור ישיבה מסלבודקא ואסף את כל הבחורים ובא להראות להם דבר חכמה, פתח ואמר, ישנם 12 בקשות בברכת החודש, מה לדעתכם שאל הברכה שתבחרו אם היה לכם אפשרות לבחור רק אחד מהברכות? מיד קפץ ואמר 'חיים שתהא בנו אהבת תורה וירא"ש' הסלבודק'ר לא הסכים הוא טען שחיים שימלא משאלות ליבנו כולל גם את אהבת תורה וירא"ש, א"ל ר' אברהם אני לא טועה, מה זה משאלות ליבנו וכי אנו צריכים מכונית יפה ויקרה או עוד משהו חוץ מאהבת תורה ויראת שמים... זה רק ע"י שיהיה פתח לבי בתורתך.

הרה"ג ר' מרדכי קרליץ סיפר לי פעם שבהיותו צעיר לימים בזמן שהכותל המערבי שוחרר מידי הערבים, הגיע יחד עם אביו מרן הגאון ר' ניסים צ"ל לכותל, הרבה הגיעו והתרגשו והתפרצו בבכי, הכל היה פתוח, השכינה לא זזה משם, ושאלו ובקשו כל המעיק על לבם, ומה הגר"ג עשה, פתח את הסידור ואמר ברגש את הברוך אלוך שבראנו לכבודו, הוא יפתח לבנו בתורתו וישם בלבנו אהבתו ויראתו, ולעשות רצונו ולעובדו בלבב שלם וכו' וכו'. בתוך הדחק הזה הפרגוד לא ננעל בפנינו, בואו ונבקש מה שיפתח לנו את הלב וכל תאוותינו יהיו רק בתורתו, שכל התשוקה שלנו תהיה רק לתורה.

והקב"ה יזכנו לאהבת תורה, ולקבל את התורה מאהבה, ולסייעתא דשמיא שנוכל לחזור יחד אל תוך הכתלים הספוגים בעמל התורה, ותן חלקינו בתורתך ולזכות להיות גדולי תורה וירא"ש ונעשה נחת רוח לה' יתברך.

לה, את רואה את הרש"י באותיות הקטנות, את זה אני לא יכול לקרוא - בשביל זה אני רוצה לחיות אם את זה אני לא יכול אני רוצה למות. פיקוח נפש!

ר' אלעזר בר"ש בלא רשב"י למה לי חיים, א"כ זה ענין של פיקוח נפש, ברור שאין לו עכשיו מה לחשב את הלולב והמצה זה פיקוח נפש כפשוטו וכמשמעו.

הלומד תורה מתוך הדחק

נראה עוד, הגמ' אומרת על ר"ש בנו של ר' אלעזר שבאו להכניס גם אותו למערת הקבורה של רשב"י ור' אלעזר בנו, וכשבאו להיכנס עמד נחש בפתח ולא נתן להם להכנס, יצאה בת קול ואמרה לא בגלל שזה גדול מזה אלא שזה היה בצער מערה וזה לא. 'צער מערה' זה כבר דרגה אחרת, אתה גם גדול אבל חסר בדרגה אתה לא יכול להכנס לשם...

ויסוד זה כתוב ברמב"ן בפרשת השבוע (ג, לט) התורה מונה את מספר בני לוי, אומר הרמב"ן 'כל פקודי הלויים אשר פקד משה ואהרן עפ"י ה' וכו', הלויים הן הנה ידידי ה' וקרוביו, ואשר לא חטאו בעגל, ולא נגפו, ולא הורגו, ואיך נתמעטו כ"כ מכל השבטים, כאן מנין בני לוי פחות מחצי מהשבט הכי קטן. [אף שכתוב שהארון היה מכלה בהם פה מדובר עוד קודם לכן].

אלא אומר הרמב"ן שהריבוי בא מצד העינוי כמ"ש 'וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ' - שבט לוי לא היה בשיעבוד מצרים ובעבודת פרך, עמ"י שהיו בשיעבוד ובעבודה קשה תחת יד המצרים שרצו למעטם הקב"ה הרבה אותם כנגד המצריים, הם אומרים פן ירבה והקב"ה אומר כן ירבה, שבט לוי לא היו בכלל גזירת המצריים, עליהם אין יד שבאה למעטם - הם חיים כדרך כל הארץ ופרים ורבים כדרך כל הארץ.

דבר נורא מדייק הגר"ר יחזקאל לוינשטיין צ"ל שבט לוי הרי לא התבטל, שבט לוי עסקו בתורה, כל זמן השיעבוד הם המשיכו ללמוד, שבט לוי נמנה בנפרד בגלל קדושתו, עם כל זאת את הברכה של כן ירבה לא היה להם כי הם לא היו בשיעבוד, היה חסר להם בצער, לפום צערא אגרא.

היה פעם תקופה ארוכה שכוולל פונביץ' לא חילקו משכורות לאברכים ונתבקשתי להיכנס למרן ראש הישיבה עם אחד מהאברכים ולדבר איתו על זה, האברך הסביר יפה מאוד את מצבם של האברכים ועד כמה שהם דחוקים וחסר להם הכסף של המשכורת וכו' וכו', א"ל מרן רה"י, אתה צודק ואנחנו אכן מנסים ומשתדלים בזה - לא הצלחנו עד עכשיו, אבל המשיך מרה"י, יש לי פלא עליכם, אתם נמצאים כעת בדרגה כ"כ גבוהה של תורה מתוך הדחק שאין הפרגוד ננעל בפניו, וכי בשביל כסף שוה לכם להפסיד את זה....

כעין זה שמעתי מהגר"נ נבנצאל שהיה אברך שלמד תורה מתוך הדחק ולא היה לו פרנסה לביתו, הציעו לו משרה מכובדת והמדובר היה שיתחיל בזמן חורף, אח"כ הודיעו לו שאם ירצה יכול להתחיל כבר מאמצע אלול, עלו לו ספיקות וגם שזה אלול והחליט לשאול את מרן רה"י זיע"א, ענה לו מרן רה"י 'אתה יכול לחטוף עוד כמה שעות של תורה מתוך הדחק תנצל את זה'.

הזמן בו אנו נמצאים תקופה קשה, אנו רואים שמתחילים הקלות בשטח, נקווה שזה יחזיק מעמד ונוכל לחזור ולהתראות שוב, אבל עדיין כל זמן שלא יש לנו עוד כמה שבועות של תורה מתוך הדחק - חייבים לחטוף את זה, להוסיף כמה שיותר התמדה, בזמן זה אנו מראים לתורה כמה שאנחנו באמת אוהבים אותה, זה הזמן, כעת התורה בתוך הדחק כאן העמל מתבטא, נפש עמל עמלה לו.

בהודאה להקב"ה שהביאנו עד הלום ולקראת חג 'מוצץ תורה' ליקטנו וערכנו מעט מאמרים נבחרים מגליזונות קודמים השייכים ללימוד התורה והנהגת בן ישיבה

מה הכוונה הנצרכת בלימוד תורה

שאלנו פעם את מרן ראש הישיבה מה זה נקרא מרכבה לשכינה? והביא את דברי הב"ח באורח חיים (סימן מ"ז ס"ק ב'): "ואיכא לתמוה טובא למה יצא כזאת מלפניו להענישם בעונש גדול ורם כזה על שלא ברכו בתורה תחלה שהוא לכאורה עבירה קלה, ונראה דכוונתו יתברך מעולם היתה שנהיה עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתנו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא התורה, ולכן נתן הקדוש ברוך הוא תורת אמת לישראל במתנה שלא תשתכח מאתנו כדי שתתדבק נשמתנו וגופינו ברמ"ח איברים ושס"ה גידין, ברמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה שבתורה, ואם היו עוסקים בתורה על הכוונה הזאת היו המה מרכבה והיכל לשכינתו יתברך - שהיתה השכינה ממש בקרבם, כי היכל ה' המה ובקרבם ממש היתה השכינה קובעת דירתה, והארץ כולה היתה מאירה מכבודו, ובזה יהיה קישור לפמליא של מעלה עם פמליא של מטה, והיה המשכן אחד, אבל עתה שעברו חוק זה שלא עסקו בתורה כי אם לצורך הדברים הגשמיים להנאתם לידע הדינים לצורך משא ומתן גם להתגאות להראות חכמתם ולא נתכוונו להתעצם ולהתדבק בקדושת ורוחניות התורה ולהמשיך השכינה למטה בארץ, כדי שתעלה נשמתם למדרגה גדולה אחרי מיתתם, הנה בזה עשו פירוד שנסתלקה השכינה מן הארץ ועלתה לה למעלה, והארץ נשארה בגשמיותה בלי קדושה, וזה היה גורם חורבנה ואבדתה" וכו'. הרי לנו שהתורה אינה בהנהגה של חכמה אלא תורה עם רוממות ורק בשקיעות מוחלטת שלא מערבים עם זה שום דבר רק לומדים כדי 'להתעצם ולהתדבק בקדושת ורוחניות התורה' ובכך זוכים שהשכינה תקבע דירתה בתוכנו.

מהו תורה לשמה

הנצי"ב בהעמק דבר בהקדמה לחומש בראשית מבאר מהי 'תורה לשמה' (ע"ש) ורבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל במכתבו לגה"ק רבי שלמה טייטל ה"ד, (מובא בספר חכמת חיים ע"פ תרומה עמ' קסה) כותב מהו לשמה, לעניות דעתי הפשוטה נראה לבאר כי השם תורה נגזר מהמילה הוראה כי התורה מורה לאדם את הדרך ילך בה והמעשה אשר יעשה, התורה היא מלמדת אותנו - היא מורה לנו.

וממשיך הגאון רבי יוסף חיים במכתבו וכל מי שעוסק בתורה להבין דבר על בוריו כדי שידע להתנהג בו כתורה וכהלכה זה הנקרא תורה לשמה כי התורה תורה לקיים המצוות כתיקונם וכל אות בתורה לא נכתבה אלא כדי להורות לנו את הדרך נלך בה וכל מי שמעיין בדברי חז"ל ובמדרשים יראה שבכל אות למדו חכמים הלכות והליכות למעשה וברור למבין שכל מעשה האבות וסיפורי הדברים הכל נכתב להורות לנו את המעשה אשר נעשה להידבק בדרכיהם. נמצא א"כ שלשמה זה לא 'דרגה' גבוהה שיש מקום להירתע ולומר 'מי יודע איך אפשר להגיע לזה', 'לשמה' זה לדעת שאני לומד את התורה כי אני רוצה לדעת כיצד לקיים את רצון ה' ולדעת מה התורה מחייבת אותי. **ונשלומדים 'לשמה' מרגישים את מתיקות התורה וכך יותר קל להמשיך ולהתעלות הלאה בתורה** - זהו חלק בסולם העליה של בן עליה.

דרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול

ידועים דברי התוס' על דברי הגמ' בכתובות (סג, ב) על כלאב שבוע שהתירו לו חכמים את נדרו על רחל בתו ומבו' שם בתוס' משום דדרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול.

ידועה השאלה, וכי לר"ע היה דרך רגילה והלא בהתחלה כשישב אצל מלמד התינוקות, חזר בו ר"ע, עד שראה רבי עקיבא בדרך את האבן החלולה ועשה ק"ו בעצמו מה רך פסל את הקשה דברי תורה שקשים כברזל על אחת כמה וכמה שיחקקו את ליבי שהוא בשר ודם וחזר ללמוד תורה. וא"כ זה לא נקרא דרך כי היה לרבי עקיבא את הבאר והיה מה שידבר אליו ורק לכן המשיך בדרך, וא"כ מהו הדרך בהולך ללמוד שהיה אצל ר"ע הרי היה לו ק"ו מהבאר שדבר לליבו, **אלא**

אומרים לנו גדולי הדורות כך היא הדרך - שקודם יוצאים לדרך, וכשיוצאים לדרך כל אחד רואה את הבאר שלו ואת מה שידבר אליו! ואם לא מוצאים את הבאר - כנראה שלא הלכנו ללמוד...

הזכות הכי גדולה היא 'לשבת ללמוד'

הג"ר אליהו מן שליט"א שאל פעם את מרן שה"ת שליט"א שכת' במשנה באבות (ו, י) אמר ר' יוסי בן קסמא פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ופגע בי אדם אחד ונתן לי שלום והחזרתי לו שלום... אמר לי רבי רצונך שתדור עמנו במקומנו ואני אתן לך אלף אלפים דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות אמרתי לו אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם אני דר אלא במקום תורה שנאמר טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף.

והדבר תמוה, וכי יש ס"ד שעדיף כסף וזהב מדברי תורה עד שהוצרך לסייעו מפסוק, ועוד הרי אם יכנסו שני אנשים האחד ת"ח מפלג והשני עשיר גדול אומר דוד המלך 'טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף', ולכא' הרי זה דבר פשוט... וכי צריך ע"ז פסוקים.

אמר לו מרן שה"ת שליט"א לא זה החידוש בפסוק... אלא בכגון כך שיבוא גביר גדול לאדם המתמיד בתורה ויאמר לו אתן לך הרבה כסף ותחזיק בו אברכים ולומדי תורה ועי"כ תוכל לזכות בזכויות של לימוד תורה של הרבה אנשים תמורת הלימוד תורה שלך... על כעין זה אומר דוד המלך "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף" עדיף את התורת פיך, עדיף לזכות ללמוד ממש מלזכות בזכויות לימוד תורה של אחרים... הזכות הכי גדולה היא "לזכות ללמוד", ואמרו חז"ל "כי טוב יום בחצריך מאלף" (תהלים פד, יא), ובגמרא אחז"ל טוב לי יום אחד שאתה יושב ועוסק בתורה, מאלף עולות שעתיד שלמה בןך להקריב ע"ג המזבח, (שבת ל, א - מכות י, ב).

לשאוף לגדול בתורה - אבל לא למעט במה שרכשנו

משה רבינו אמר להם לבני לוי המעט מכם כי הבדיל וכו' ויקרב אותך ואת כל אחיך בני לוי איתך ובקשתם גם כהונה, הגאון ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל היה אומר 'המעט מכם?!' אילו היה בן תורה יודע להעריך כמה הוא גדול ההסתכלות שלו היתה שונה.

בן תורה צריך לדעת איזה מתנה הוא קיבל... המושג של שאיפות תפס מקום גדול בעולם הישיבות, ובדרך כלל הוא דבר טוב, וכך היה אומר הגאון ר' ברוך בער שמה שאמרו חז"ל "יש לו מנה רוצה מאתים" זה **בהכרח הולך על רוחניות**, כי בגשמיות הרי כבר ראה שהמנה זה כלום ולא שייך שמי שיש לו כלום ישאף לפעמיים כלום...

אולם ישנם כאלו שרוצים מאתים אך המנה לא נגרע בעיניהם, ולעומת זאת ישנם כאלו שמרוב הלהיטות למאתיים, המנה כבר לא שווה בעיניהם, ופה מגיע החורבן, משה רבינו אמר 'המעט מכם' ובקשתם גם כהונה, כלומר, אכן כן, תשאפו, זה דבר טוב, אבל אל נא תהיו ממעטים ומזלזלים במה שכן יש לכם, **בן תורה צריך לדעת אכן צריך לשאוף, אבל תיזהר שהשאיפה לא תקרה את - 'המודים אנחנו לפניך ששמת חלקינו מיושבי בית המדרש'.**

את התורה לא משנים ולא מוסיפים בה כלום!

הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל בספרו 'קול רם' מביא, שכת' בגמ' (סנהדרין קב, ב) שאחאב היה חוטא ומחטיא את הרבים, ואעפ"כ כשהדד בן בדד ביקש ממנו, כספיו וזהבך לי הוא וגו' ע"ז אמר לו, את אשר שלחת אעשה ובכ"ז הוא לא הסכים כאשר ביקש את מחמד עיניך, דהיינו את התורה, והדבר תמוה, הרי הוא היה עובר על דברי התורה, ומדוע סיכן עצמו וכ"כ שמר עליה, אלא שגם הוא, על אף רשעותו הבין, שגם אם הוא לא מקיים את התורה כי הוא לא עומד בניסיון, את

עם יראת שמים". [שאלו את מרן ראש הישיבה האם להעדיף ישיבה עם ירא'ש ופחות בתורה, או תורה בלי ירא'ש, היה אומר א"א לקחת את העוה"ז, ותורה בלי ירא'ש זה תורה בלי מידות טובות ולא כך דרכה של תורה... 'תורה בלי יראת שמים זה לא תורה'].

הבן תורה ניכר על פניו

הג"ר אליהו לופיאן זצ"ל היה אומר כך, כתוב 'ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה' (שמות לה, כ) וכי אנחנו לא יודעים שיצאו מלפני משה? ומה רצתה התורה ללמדנו באמרה 'מלפני משה' אלא הסביר שכיצאו ממש רבינו 'סי גיווען דערקענט' - זה היה ניכר! ראו שהם באו ממש רבינו, על בחור רואים שבא מדף גמרא, שבא מלימוד מעמיק, שבא מכזה היקף, מכזה ידע, משיעורים, רואים שיצא מהישיבה.

שולחן גדול משולחנם

כאמור התורה אוהבת את מי שאוהב אותה, ונכסף ומתגעגע אליו וזה המצב שלנו בימים אלו, ואיך מגיעים לכך? מרן רה"י הגרי"ג אדלשטיין שליט"א הביא בשם מרן החזו"א שההרגשה של כל בן תורה צריכה להיות "ששולחן גדול משולחנם וכתר גדול מכתרם ואל תתאוה לשולחן מלכים", וכמו שראו פעם את מרן החזו"א שר בחדרו את השיר 'ברוך אלוקינו' ודפק על השולחן בשמחה גדולה על אשר שזה חלקינו, וכן מבואר בגמ' בברכות ר' נחניה בן הקנה היה מתפלל בכניסתו וביציאתו, א"ל מה מקום לתפילה זו, א"ל בכניסתי אני מתפלל שלא יארע דבר תקלה על ידי, וביציאתי אני נותן הודאה על חלקי, וכ"ז לשם מה וכי למה לנו להודות על ששם חלקינו מיושבי בית המדרש וכי לא סגי בכך שאנו יושבים ללמוד? אלא **שכך צריכה להיות באמת ההרגשה של כל בן תורה: "שולחן גדול משולחנם" תשמח בחלקך, בן תורה הוא הכי קרוב לבורא העולם.**

הייתי פעם עם רבי אורי זוהר שליט"א אצל גביר ודיברנו אליו שיתרום לצורך בני ישיבות ובעלי תשובה והסביר לו עד כמה שזה ביזנס טוב ומצוות שמורה לנצח. הגביר לא זכה להבין... וכשיצאנו ביקש ממנו ברכה וברכו רבי אורי "שיהיה לך שכל ולא תהיה טיפש... ותבין מה זה ביזנעס טוב באמת".

וכך גם אמר מרן רה"י זיע"א התבוננות נפלאה במעשה הידוע עם המהר"ם מרטנבורג כאשר נקלע לבית האסורים והיה גביר שרצה לפדותו משם, המהר"ם נגלה לאותו גביר בחלום ושאלו האם ירצה למות מיד ולהיות עמו במחיצתו בגן עדן או שכל דורותיך יהיו דורות של עושר, הגביר בחר בחלק הראשון - אמר מרן רה"י ראו אותו גביר לא נהיה עני ואביון בגלל שרצה לתת כסף לפדותו, ובמעשה כל כך קטן זכה ל"עמי במחיצתי" ולא סתם אלא במחיצת המהר"ם מרטנבורג שהיה מגדולי הראשונים.

תורה תחילתה מקח וסופה מתנה

כתוב 'כי לקח טוב נתתי לכם תורת' אל תעזבו! שאל הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל (בהקדמה לספרו נחל יצחק) לקח - זה מקח וממכר, נתתי - וא"כ באיזה מצב קיבלנו את התורה במקח או במתנה, וביאר ע"ז שהקב"ה נתן לנו את התורה בעין יפה וכלל בה גם את המעלות של מכר וגם את המעלות שיש במתנה.

אך יסוד גדול לתרץ בזה אמר דודי הגאון רבי אליהו משקובסקי זצ"ל (רה"י בכפר חסידים) בין מקח למתנה ישנו הבדל, על מקח צריך לשלם, מה שאין כן במתנה שהיא בחינם, **אדם שניגש לתורה צריך לגשת אליה בתורת מקח, מתחילה צריך הוא לשלם ולעמול בעמל התורה ובמ"ח קניניה, וכשהוא הולך לשלם הוא מקבל מתנתו.**

הניסיונות הם סולם לעלות ולהתעלות

יש שמרגישים שלהם יש נסיונות מיוחדים שלאחרים אין אותם ובכך הם מתמרמרים ואין שמחים במתנת חלקם, אכן אדרבא, זה בא לרומם אותך, ע"י זה אתה נהיה 'גדול', כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו - דווקא ע"י שיצרו גדול ממנו הוא זוכה להיות 'גדול מחבירו'. ובסלבודקא

התורה לא משנים! והרי בשביל מה הדד בן בדד רצה את זה, כדי לשנות קצת כפי הבנתו, ואין לעשות 'ספר תורה מזויף', ולכן חייבים למסור נפש ע"ז עד הסוף, וכמו שכת' בשו"ע (תקפ, ב), שבימי תלמי המלך תרגמו את התורה ליוונית, והיה שלושה ימים חושך בעולם, והוא הרי עשה רק כמה שינויים, והטעם כי התורה א"א לעשות בה שינויים ולזייפה, ואפילו מלוא הנימה, וכדאמר בירושלמי (סנהדרין יג, א), שלמה ואלף כיוצ"ב בטליו, ודבר ממך אינו בטל, אם ה' הוא האלוקים לכו אחריו ואם הבעל לכו אחריו, לא ביחד.

תורה מונחת לכל - מפני נחיצותה!

בשלשה דברים ניתנה התורה באש במים ובמדבר - הדרשנים נוהגים לומר **באש** ריתחא דאורייתא, **במים** - בענווה, **ובמדבר** - הפקר, מפקיר עצמו.

בילקוט שמעוני (תרפ"ד) כתוב שם הבחנה חדשה, בשלשה דברים אלו לומר לך מה אלו חינוס לעולם אף התורה חינוס לעולם שנאמר הוי כל צמא לכו למים.

דהיינו כל דבר שהוא נצרך ככל שהוא יותר נצרך הוא עולה פחות ויש אותו בכמות גדולה יותר, וכפי שכתב החוה"ל אור זה הדבר הכי נצרך ולכן יש ממנו כ"כ הרבה וזה לא עולה כסף, כך גם מים לפי הצורך, וכן לחם, עד שמגיעים לכסף זהב יהלומים שהם פחות נצרכים, וישנם פחות ומחירים הון עתק..

תורה נמשלה לאלו שהם חינוס כלומר שמכיוון והדבר הוא כ"כ נצרך הוא כמו מים אש ומדבר, כך כמות הצורך בו גדולה ובחינם ... ולא סתם תורה אלא 'כתר' תורה מונח לכל, כל מי שרק ירצה יוכל לבא וליטול את השפיץ של התורה - בחינם! רק צריך לשבת וללמוד וכך לגדול!

כל דבר נמצא בתורה הקדו'

אחד מהנפ"מ בין יהודי לגוי הוא, שהיהודי רואה את הבריאה דרך משקפיים של תורה, והגוי רואה את התורה דרך משקפיים של בריאה.

ושמעתי מהגרא"י קוק שליט"א ר"י מאור התלמוד ברחובות, שפ"א היו כמה ת"ח שישבו אצל מרן הגרא"מ שך זצוק"ל ואמר להם כשיש שאלה שיש לכ"א בחיים, כגון אם לעשות שידוך זה או לעשות עסקה מסוימת על הכל יש תשובה בתורה. ואחד מהת"ח ביאר דבריו שמי שלומד תורה יש לו דעת-תורה, ועפ"ז יכול לענות.

הרב שך דפק על השולחן ואמר לא לזה נתכוונתי, אלא שבתורה עצמה כתוב התשובה לכל, אבל לא אמרתי שפ"א יכול לקרוא ולהבין לזה צריך להיות ת"ח בעמל בתורה ויודע ללמוד.

ההבדל בין בני תורה לשאינם.

סיפרו על מרן רה"י זיע"א שפעם מחמת חולשתו שכב במיטתו ובאמצע הגיע עשיר גדול, הרה"י בקרירות ובאדישות שוכב על מיטתו, נתן לו ברכה וזהו, אחר דקות ספורות נכנס נכדו ואמר לו הראש הישיבה יש ישיבה ספרדית מהדרום **שלוש עשרה בחורים, בני שלוש עשרה.** שרוצים להיכנס לראש הישיבה, מיד קפץ מרן ממיטתו וביקש שיביאו לוואת חליפתו, והוא נעמד וקיבלם בסבר פנים יפות והתיישב ושאלם שאלות, הג"ר יצחק שרייבר שליט"א שנכח במקום יחד עם אותו עשיר והוא דאג לכבודו ניגש ושאל את ראש הישיבה **כל החיים ראש הישיבה נזהר שלא לפגוע בשום אדם** וכעת יש פגיעה חמורה? הראש הישיבה לא הבין במי פגע? לכשנענה שהגביר נמצא עדיין בבית, אמר למה הוא נעלב, וכי הוא אינו מבין את ההבדל, הוא בסה"כ גביר הם בני תורה!

לא לשנות צורת בן תורה

מרן ראש הישיבה תמיד צעק, השטן מנסה לשנות את דמותו של בן תורה, ומחדיר שאפשר גם עוה"ז וגם עולם הבא. והיצי"ר אומר שמח בחור בימי ילדותו. אך אין כזה דבר "ואם ה' הוא האלוה' לכו אחריו ואם הבעל לכו אחריו" כי כך היא דרכה של תורה, ואינה משתנית, ותורה זה

אמרו ש'נסיון' הוא לשון 'נס להתנסות' - ע"י הנסיון גדלים ומתורמים, וכל כלל ישראל בא רק מכח העשרה נסיונות שנתנסה אברהם אבינו, וכדברי המדר"ר (לך לך פרשה ל"ט ס"ג) שהקב"ה אמר לאברהם עמוד בנסיון, ומביא ע"ז הקרא "אם חומה היא" - אם יהיה כחומה שלא זזה ממקומה, "נבנה עליה טירת כסף" - כלל ישראל יצא ממנו, אך "אם דלת היא" - שנפתחת ונסגרת ואינה עומדת על מקומה, "נצור עליה לוח ארז" - אין הקב"ה משגיח בו. כל מה שבונה את העוה"ב זה העולם הזה ונסיבותיו, כל מה שמגדל את העבד ה' זה בכך שבכל מצב הוא עושה את רצונו של הקב"ה, וכמו האבות שבעשיית רצון ה' והעמידה בנסיונות הם זכו ל"אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב", כמה שקשה ליהודי הקב"ה מגדלו.

וכך רואים גם בדורות שלנו מרן הגראמ"מ שך זצ"ל שידוע שבצעירותו היה לו נסיונות גדולים וקשיים עצומים הוא זכה להרים את קרנם של הבני תורה ולהתוות את דרכם, וכן מרן רה"ז זיע"א אמר פעם שהסיבה לכך שהוא זכה לאריכות ימים זה בגלל הקשיים שהיו לו, אם יש לאדם קושי הוא צריך לנצל זאת, זה סולם שאפשר לעלות ולהתעלות על ידו, וכאשר אדם מנצל הזדמנויות אלו הוא זוכה להגיע למעלות ודרגות מיוחדות. כמו שרואים בחז"ל למה היו אמותינו עקרות לפי שהקב"ה מתאוה לתפילתם של צדיקים, והביאור הוא שבשביל לזכות ל"אבות" צריך תפילות דמעות ועמל, מזה יצאו האבות.

ר' ירוחם אומר על הפסוק "ותקל גבירתה בעיניה" ובחז"ל כת' שהגר אמרה לאברהם ששרה 'מראה עצמה כאילו היא צדקת ואינה צדקת שלא זכתה להריון כל השנים הללו ואני נתעברתי מביאה ראשונה' (רש"י שם) היא זלזלה בשרה ובגדלותה כיון שלא היה לה עדין ילדים, אך את זה לא הבינה שלא כך הם הדברים, לזכות לבן שיעמיד את כלל ישראל צריך זכויות ותפילות, זה לא בא בקלות, ורק "שמעאל" - פרא אדם - אפשר לזכות בקלות ובלי להתייגע עליו. וכמו שרואים ג"כ אצל שמואל הנביא, שכת' בגמ' (ברכות לא, ב) שעלי הכהן רצה לחייב את שמואל מיתה ע"ז שהורה הלכה בפני רבו, ואמר לחנה שהוא יתן לה בן יותר טוב משמואל ואמרה לו חנה "אל הנער הזה התפללתי" - זה ילד של תפילות וע"ז היא לא מוותרת, [מרן הגרי"ש זצ"ל אומר שעלי רצה להרוג את שמואל אפי' שעדין הוא היה ילד, מפני שילד שכבר בצעירותו הוא מורה הלכה בפני רבו הוא עתיד לגדול כסבו - קורח שחלק על משה, וע"ז אמרה לו חנה אל הנער הזה התפללתי - מילד של תפילות לא יכול לצאת קרח...] מה שמגיע ע"י מאמץ ועמל, זה משהו מיוחד שאין כמוהו.

וכן הראני הר"ג ר' שלום שוורצר שליט"א ושמעתי זאת מהמשגיח רבי שלמה וולבה זצ"ל את דברי חז"ל ב'מדרש הנעלם' (פר' תולדות) שבשעה שהתבטל היצ"ר של ע"ז אמר א' לחבירו שצריך לבטל גם את היצ"ר של העריות, "אמר לו חס ושלום דאל"כ חדוותא דשמעתתא מנלן" (ודלא כגמ' ביומא שביטלוהו כשלא מצאו ביצה של תרנגולת והחזירוהו) החדוותא דשמעתתא מגיעה רק בגלל שיש נסיונות, רק בגלל שיש יצ"ר, כל ההתעלות והגדילה שלנו זה על ידי העמל והיגיעה.

לכל אחד יש לו את שנות השובע ושנות הרעב

זו היא המידה בבן ישיבה, אשר בתחילה יש לו שבע שני שובע בשנותיו בישיבה, שאין לו שום טרדה ושום מפריע והכל מוכן לו לאלתר, האוכל, והשינה, ויכול להגות בתורה יומם ולילה ללא הפסק, וללמוד ולהעמיק חקר ולהספיק כמה שיותר, אך יש כאלו שמרוב שעות השובע הם מזלזלים בהם, והרבה שעות הולכות לבטלה, אבל האמת שכל בר דעת - 'חכם' הרואה את הנולד, יודע ומבין שבדרך כלל לאחר החתונה ריחיים על צווארו, ועול הבית מוטל עליו, ולפתע פשוט חסר לו זמן, ולא יודע כי אם היה מנצל את שבע שנות השובע בטרם יגיעו שנות הרעב, קודם כל היה זוכה 'בעזר כנגדו' - שיהיה מין במינו ויתאפשר לו ללמוד עוד ועוד ויתקבל לכולל של בני עליה, וכבר יהיה מונח בכיסו נשים נזיקין עם ההבנה והלומדעס', ואז בנקל יוכל להיות רק 'מוסיף והולך'. וגם בתקופה שלאחריה יש בה משום 'שנות השובע' של בן שלושים לכן, שעדיין הוא במלא כוחו ומרצו, ולפתע קופצת עליו זקנה שכלל לא התכונן לה, והיא כ'שנות הרעב' שנחלש כוחו, וכמו שידוע שהזקנה היא 'מום קבוע' שרק מתחזק והולך מיום ליום, ומה שפעם היה עושה בנקל היום קשה עליו המלאכה, וכמו שהאריכו בזה חז"ל (שבת קנא, ב - קנא, א), והרבה פעמים שנצרכים לעזר הבריות וגם פה כידוע שאם ננצל השנים, הרי - 'זקני ת"ח - כל כמה שמזקנים דעתם מתיישיבת עליהם' והרבה חפצים בקרבתם, וזכות להם להיות משמשי האדם השלם, והבית ממשיך לתפקד, והכל הכל כאין וכאפס

מול הנצח שמי שלא טרח בע"ש - מה יאכל בשבת, ומי שלא הכין וניצל את שנות חייו שהם 'שנות שובע' שאפשר למלאם בתורה ומצוות, ולרכוש בזה מה שילוהו כל חיי הנצח באושר ושמחה, ומי שלא ניצל את זה, הרי הם 'שנות רעב' וכדאחז"ל כיון שנפטר אדם מן העולם נעשה חפשי מן המצוות, וגם אם ירצה ליתן כל הון כספו וחילו לא יועילוהו במאום "ונפשו עליו תאכל".

ומכאן הקריאה לכל בר דעת לנצל את 'שנות השובע', כי העודף העכשווי הוא הפקוח נפש של העתיד, ומי שעניו בראשו ומח בקדקדו יחיש לנצל שנים יפות אלו, **שעיקר השנים הכי יפות בחיים הם השנים שנמצאים בישיבה**, ולכן שאלו כל בר בי רב, ותדעו כי כן הוא, וכמה וכמה אוכלים נפשם מתוגה שמרגישים לפתע כי המירו הבכורה בנזיד עדשים, ומשלמים ע"ז מחיר יקר, רק כי לא חשבו קודם ולא הכינו עצמם...

תורה מרחבת לבו של אדם

האור החיים אומר עה"פ בפרשת וארא ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה 'אולי כי לצד שלא היו בני תורה לא שמעו, ולזה יקרא קוצר רוח כי התורה מרחבת לבו של אדם' עם דף גמרא, עם מתיקות של תורה ועם שמחת התורה אין קוצר רוח, ואפילו אם יש עבודה קשה, זה הכלים להתמודד בקשיים - תורה המרחיבה לבו של אדם.

הצלחה בתורה היא רק עם התמדה ועמל

הדרך האמיתית שלימדו אותנו איך להצליח זה רק עם התמדה, לא לחפש את כל הרעיונות שצצים היום 'רוצים להספיק ללמוד את כל הש"ס בלילה אחד ועוד רוצים להספיק לישון בלילה הזה', אין כזה דבר, תורה זה רק עם עמל ורק עם מסירות ויגיעה, וצריך לחזור הרבה על מה שלומדים, והעיקר לעשות שטייגן הלאה והלאה.

הגר"ר אריה שכטר זצ"ל סיפר סיפור מאוד מעניין שקרה עימו ומרן שה"ת הגר"ח קנייבסקי שליט"א, היה זה לפני הרבה שנים כאשר עדיין מרן שה"ת לא התפרסם כבימינו, הכירו אותו כאברך שידוע את הש"ס וכאברך היושב ולומד בהתמדה, כולם ידעו עליו שהוא גאון עולם ושהוא גדול הדור הבא, אבל עדיין אביו מרן הסטייפלער זצוק"ל היה חי'ולכן עדיין לא התפרסם), מרן היה גר בדירה קטנה של שני חדרים עם כל ילדיו, ובאותו חדר שהוא יושב ולמד גם ישנו שם הילדים, ולשם הגיע מידי יום החברותא הקבוע, מספר הגר"א שכטר, הייתה לי תוכנית מעניינת לבנות דירה ברחוב רשב"ם ולהביא למרן דירה נורמלית בת שלוש חדרים כדי שיוכלו לחיות ברווח, אז באתי בהתלהבות לרבנית קנייבסקי ע"ה וסיפרתי לה את פרטי התוכנית, אמרה לי הרבנית לא, אני לא רוצה, ונימקה את עצמה: תראה הבניינים הישנים הם גבוהים מאד ויש שם לר' חיים הרבה אויר לנשום, בבניינים החדשים אני לא יודעת אם יהיה לו את אותו אויר לנשום וממילא לימודו יופרע - היא דחתה אותי בקש, ולא נשברתי, הלכתי לאמו של מרן (אשת מרן הסטייפלער זצוק"ל) וחשבתי שהיא לא תדחה אותי אך הופתעתי, הרבנית אמרה לי כך: 'היום כולם הרי יודעים שחיים יושב ולומד, והם רואים שגם בדירה עם שני חדרים והרבה ילדים גם אפשר ללמוד ולהיות ת"ח, וכולם יודעים שכדאי להשקיע ולחיות בצמצום כדי לצאת ר' חיים קנייבסקי, ובזה אני עונה לכל הטענות של האברכים מכולל חז"א וכי זה לא שווה! תורה זה בעמל ויגיעה בתורה צריך להשקיע!'

עם עמל בתורה אפשר להצליח

בכדי להצליח בתורה אי אפשר בלי עמל, כל הצלחה בתורה תלויה בעמל, בלי עמל אי אפשר להשיג שום דבר, יגיעת ומצאת - תאמין...!

'ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה', בצלאל היה אז נער בגיל שלש עשרה (סנהדרין סט, ב) ובגיל כ"כ קטן הוא כבר יודע אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, וביארו חז"ל שבצלאל זכה לכל זה בזכות חור אבי אביו שמסר נפשו, וברש"י על פרשה כתב שגם היה בנה של מרים שמסרה נפשה, עם כאלו זכויות אנחנו עוד יכולים להבין איך הוא הגיע לכאלו דרגות 'ואמלא אותו רוח חכמה'.

(מסופר על הגר"ר משה שטרנבוך שליט"א שבבחרותו הקשיב לשיעור של הגאון מטשעבין ושאל שם שאלה קשה, ור' משה ענה לו תשובה נפלאה, כשסיים את דרשתו א"ל הטשיבניר רב זה לא שטיקל שלך!)

הרב שטרנבוך נבהל - הרי לא לקחתי את זה משום מקום זה שלי...!
אך הסביר לו הרב: הרי בחור בגילך - לא יכול לחדש כאלה חידושים!

בהכרח שזה בזכות הדמעות של אמא שלך או סבתא שלך! זה לא שלך...

אלא שבהמשך הפסוקים "ועמו אהליאב בן אחיסמך למטה דן" ובאהליאב לא מצאנו שום יחוס מיוחד שיביא אותו לכאלו זכויות, ואדרבא, רש"י אומר - פחות שבשבטים היה, ובכ"ז לא ניכר שוע לפני דל (רש"י) - לא הכירו הבדל בין בצלאל לאהליאב, איפה פתאום נעלם היחוס של בצלאל? איך אהליאב באותה דרגה כאחד שהיחוס שלו מחייב.

אלא הפשט הוא, אהליאב עשה את עבודתו במשכן בעמל! וע"י עמל מגיעים גם לדרגה של אותו אחד שיש לו זכות אבות ולדרגות גבוהות מאד. עם עמל שוברים את הכל.

תורה בלי עמל יש לדון אם נחשב לביטול תורה!

כל כך הפליגו בכח העמל עד שמרן רה"י זיע"א דן האם כשאדם לא עמל הגם שהוא לומד האם זה נחשב לביטול תורה. וידוע מהגר"ח בריסקער זצ"ל, שתורה בלי עמל זה ביטול תורה! כי אם לא עולים בהכרח שיורדים,

ובעצם ללמוד תורה בלי עמל יש לדון אם זה בכלל נחשב ללמוד אלא שזה בלי עמל, או שזה כלל לא נחשב ללמוד (ומ"מ מקום ודאי גם פטופטי טוב, וכ"ש ללמוד בצורה זו).

וכבר הוכיחו זאת הגר"מ פינשטיין זצ"ל והגר"ח שמואלביץ זצ"ל מהא דכתב רש"י בפרשת בחוקות עה"פ 'ואם לא תשמעו לי' - להיות עמלים בתורה, ומוסיף ע"ז רש"י שיש בכך שבע עבירות, הראשונה גוררת את השניה עד השביעית ואלו הן, לא למד, לא עשה, וכו'. והלא מדובר שהאדם כן למד אלא שחסר לו בעמל (וכפי שכתב רש"י) ובכ"ז כותב ע"ז רש"י שזה נקרא שהוא לא למד! רואים מכאן - שללמוד בלא עמל לא נחשב בכלל ללמוד! ועכ"פ ודאי שהוא ביטול תורה באיכות.

העמל ומוסר נפשו לתורה - אשריו, ובכך יזכה

בגמרא כתוב (ברכות יז, א) 'רבי יוחנן כד הוי מסיים ספרא דאיוב אמר הכי סוף אדם למות וסוף בהמה לשחיטה אשרי מי שעמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו'.

כך פירש מרן הגר"ש ואזנר זצוק"ל את הגמ' רבי יוחנן כשסיים ספרא דאיוב - כשסיים את ספר איוב שלו עצמו, את מסכת חיי לומדי הסבל, שהרי ר' יוחנן נולד יתום 'מעברתו, מת אביו, ילדתו, מתה אמו' (קידושין לא, ב), והוא קבר עשרה בנים (ברכות ה, ב), ואת כל כספו מסר עבור התורה (שמו"ר מז, ה) עד שנשאר אביון דחוק הנאלץ לצאת ולעשות עיסקאות כמובא בגמ' בתענית (כא, א), והוא, כיצד הוא מסיים את החיים האלו, מה הוא קורא אחרים - 'אשרי מי שעמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו'. המסכן מיהו? - האדם שאינו לומד, זה שמטייל אוכל ושותה ונהנה וטעם גמרא אין לו. המאוס זה אני - מי שעמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו.

ומה השיב רבי יוחנן לאותו תלמיד שאמר לו 'לא הנחת לזקנותך כלום', האם בדברי מוסר ענהו? - לא! אלא 'וכי קלה היא בעיניך שמכרתי דבר שנקנה לו ימים וקניתי דבר שנקנה למ' יום' (ילקו"ש משפטים שס"ג) - האם אינך מבין עד כמה טובה היא עסקא זו וכמה יש לשמוח בה, נצייר דוגמא אדם שקנה את מגדלי התאומים בארה"ב במיליון דולר הרי כולם היו ששים ושמחים איתו שהרי אין כלל יחס בין המחיר לתמורה, 'וכי קלה בעיניך?!' האינך רואה את האשריך האמיתי שאין אותו בשום דבר אחר בעולם?! כמה שאשקיע למען התורה זה עדיין לא השקעה של כל שוויה כי ערכה לא יסולא בפז... ורק ע"י השקעה זו אפשר לזכות, וכמו שכתוב במשנה באבות (ו, ד) 'כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן, אם אתה עושה כן אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב', (ידוע מה שביארו שאת האושר הזה אי אפשר להסביר ולבאר, אלא 'אם אתה עושה כן', רק אז שייך להבין!).

עלינו להבין, בדברי רשבי"א 'אם לא ראית בי כך לא מצאת בי כך' ישנה נקודה נוספת, לגבי מידת הבטחון אמר מרן החזו"א - שאין זה גדלות

לדבר על בטחון כשהאדם על הצד הטוב, משום שהאדם נמדד דווקא בזמני הקושי - מה אז הוא מדבר ואילו זמירות נשמעות מפיו במצב כזה. וכע"ז בענייננו בעמל התורה לא די לאהוב רק את הזמנים בהם הכל הולך כשורה, אלא הבחינה האמיתית היא כמה מוכן האדם להקריב עבור התורה גם כאשר קשה לו.

זאת ראינו - ר' יוחנן שמסר כה הרבה עבור תורה זכה, רשבי"א שהיה בצער מערה והקריב כל כך עבור התורה - זכה, ומשראוהו בכך מצאו בו כך!

הפת במלח והמים במשורה כל זה מבחן מה הנך נותן בשביל התורה, כמה אתה מוכן להקריב ועד כמה אתה גדול באהבת תורה, כי הגדול באהבת תורה הוא הוא הזוכה!

חוק התורה הוא רק ע"י עמל!

בתחילת פרשת בחוקות כתוב, 'אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו' ופירש"י בחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, שאל ע"ז מרן רה"י זיע"א, הרי חוק הוא דבר בלי שום טעם והבנה, [וכפרשת פרה אדומה] ומדוע אם כן נאמר 'בחוקותי' על התורה הרי התורה היא דבר מובן ומוסבר והוא לא חוק.

אלא ביאר הרה"י, חוק זה, אינו אלא מלשון 'חוקות שמים וארץ לא שמת' - הבריאה זה חוק, אף אחד לא שואל מדוע השמש מתחילה במזרח ושוקעת במערב ומדוע הים הוא בצד מערב ולא בצד מזרח שהרי כך הוא העולם וכך היא הבריאה, כן הוא הדבר בתורה, תורה היא עם עמל, כי כך נבראה התורה - זה חוק התורה, **אדם לא יוכל להצליח בתורה בלי עמל, כי כך היא דרכה של התורה** ועמל התורה הוא לא רק כאשר מבינים שצריכים עמל, שבלא העמל לא יבין התורה, אלא הוא בכל מצב אפי' כאשר הוא יכול ללמוד בלא עמל הדרך הוא דווקא בעמל כי אין תורה בלא עמל.

וכמו שמוכח מהגמ' (מנחות ז, א) אבימי, מסכתא איתעקרא איתיקר ליה, ואתא קמיה דרב חסדא לאדכורי גמריה, ושואלת הגמ' ולישלח ליה וליתי לגביה, שהרי היה תלמידו של אבימי? ומתוצאת הגמ', סבר הכי מסתייעא מילתא טפי - משום 'יגעת ומצאת תאמין', הרי לנו שעמל התורה אינו רק כשמוכרחים לכך שהרי ר"ח יכל בלי לקרוא לו אלא שזהו החוק, שתורה באה עם עמל!

סיפר הגר"ר זאב וילנסקי זצ"ל על ראש ישיבת 'כנסת יצחק' בקמניץ מרן הגאון ר' ברוך בער, שפעם נשאל שאלה ומיד ענה תירוץ נהדר, ומיד לאחר מכן התעורר, האם כך לומדים תורה? בלא עמל? ומיד אח"כ הוא התחיל להיכנס עוד פעם לשאלה, הוא התחיל להזיע. עם כל הקוועטשן של מרן בעל ה"ברכת שמואל". עד שהגיע לאותו תירוץ שאמר קודם, ורק אז שמח על שהבין את הסברא הנכונה **כי רק כך היא התורה, חוק התורה זה בעמל**.

לת"ח יש הגנה תמידית בזכות התורה ובזכות העמל

בהקדמה לספר 'כוכבי אור' להגר"י בלאזר זצ"ל מסופר שרבי איצ"לה בא בחלום לאחר פטירתו לרבי חיים ברלין ואמר לו אמנם לתלמידי חכמים יש הרבה מליצי יושר אבל חטא הלשון עולה על כולם, רואים שלת"ח יש הרבה מליצי יושר - יש לו הגנה תמידית מזכות התורה. זה מה שנתגלה לכלל ישראל בזמן מרדכי שתורה מגנא ומצלל וכדברי חז"ל שהיה רגיל להביאם מרן רה"י זיע"א שהמן אמר בא מעט עומר שלכם ודחה עשרת אלפים ככר כסף שלי.

אפי' המן הרגיש שהדבר שניצח אותו זה היה הכח של הלימוד תורה בעמל. התורה שהם למדו בזמן הזה בתוך כל הפחד והדאגה תחת הסכנה המרחפת על ראשם וכמבואר במדרש שם, דווקא היא זו שנצחה את המן.

(הלימוד בשעת הדחק זה לימוד נשגב ומיוחד, ומקובל שהתוספות הארוך ביותר בש"ס ומהקשים שבש"ס (בב"ק עז, א) נתחבר ע"י בעלי התוספות בזמן שהיו נתונים בהסגר יום לפני שהוציאו אותם להריגה בימי מסעי הצלב).

זה מה שכלל ישראל לפתע הרגישו בזמן מרדכי, שהתורה זה ידידות אמת וזה קשר תמידי, וכפי שרואים שבסוף ניצלו בזכות התורה.

הגמרא במגילה אומרת שבזמן אחשוורוש היהודים חזרו וקבלו את התורה מאהבה, והשב שמעתתא מבאר (בהקדמה) שבהתחלה בני קיבלו את התורה רק ע"י שכפה עליהם הר כגיגית משום שהם הסכימו לקבל רק את התורה שבכתב אך את התורה שבע"פ הם לא הסכימו לקבל על עצמם משום שיש בה קשיים וצריך יותר להתאמץ בהבנתה (וכמבואר בתנחומא פר' נח) והם לא ידעו למה אפשר לזכות בסוף - ודווקא ע"י המסירות נפש, ובשביל זה היה צריך לכפות עליהם הר כגיגית.

כל תוספת בלימוד התורה מרוממת את הבריאה כולה

שמעתי פעם ממרן פוסק הדור הגאון ר' ניסים קרליץ (שליט"א) זצ"ל, בגמ' בתענית מבואר שלא היו ימים טובים לישראל כיום ט"ו באב ואחד מהפסטים בגמ' משום שהפסיקו לכרות עצים לעצי המערכה, ומבארים הראשונים שממילא יכלו לחזור וללמוד. נתבונן אמר ר' ניסים, הרי כמה אנשים כבר היו צריכים לעצי המערכה מאה מאתים אולי קצת יותר, נו האם בשביל זה כל כלל ישראל שמחים ולא היו ימים טובים כט"ו באב, וביותר גם אם נאמר שכלל ישראל שמחים בכך עדיין מה בנות ישראל שייכות בכלל לעסק הזה כמבואר בגמ' שם שהיו יוצאות עם וחולות בכרמים וכו'.

אלא הסביר ר' ניסים, הערך של תורה בעולם זה משנה את העולם! וכאשר נוספו מאתים או קצת יותר לומדים בבתי המדרשות נוצר השפעה אחרת על הבריאה והעולם כבר לא אותו עולם! לכן בט"ו באב השמחה היא לכל העולם, הרי לנו שהעולם כולו סובב ונע סביב התורה, וכך חיו פעם כשהבינו מהו הערך של תורה.

ההתעלות ברוחניות הוא גם ע"י המעטת הגשמיות.

וכאשר נתבונן היטב נראה כי הקשר החזק שלנו לעולם הגשמי הוא זה שמרחיק אותנו מהעולם הרוחני, כמו שהיה אומר דודי, הגאון ר' אליהו מיישקובסקי זצ"ל צריך שיהיה "משיב הרוח ומוריד הגשם" כל כמה שאדם יותר קשור לגשמיות, הרוחניות לא יכולה לעלות למעלה, כי זה אחד תלוי בשני. אדם הוא גם מלשון אדמה לעליון, וגם מלשון ויצר ה'... אדם מהאדמה, כל אחד מושך לכיוון שלו, אם אדם רוצה שיהיה משיב הרוח מלמעלה צריך שיהיה מוריד בגשם.

מסופר על הג"ר יצחק שינקר זצ"ל (מתל אביב) שכאשר היה גר בעיר יפו בדירת חדר וחצי עם הרבה ילדים בבית, בא פעם אחד ממכריו ואמר לו זה פיקוח נפש לגור ככה, וחייבים לעזור לכם, אמר לו הרב שינקר לא חסר לי כלום, הוא התחיל להתנוכח איתו על מצבו החמור, קם הרב שינקר והביא לו תרופה כנגד מחלות לב שנמצא אצלו בבית, הלה לא הבין למה הוא נתן לו את זה, הרי הוא לא חולה לב. אמר לו הרב שינקר, באותה מידה שאצלך הדבר הזה לא חסר לך, כך אצלי, - בחדר וחצי עם הרבה ילדים לא חסר כלום! ופעם שאלו את אשתו איך הם באמת מסתדרים במצב כזה, יצאה לרחוב והראתה להם מלונה של כלבים, אמרה 'אני מעדיפה לישון במלונה העיקר שיצחק לא יופרע בלימוד'. ואם כך זה הגשמיות ממילא השאיפות ברוחניות הם גדולות יותר וכך גם מרגישים יותר את מתיקות התורה, ושמעתי שהרב שינקר היה מזמר לילדים בת"ת תורת אמת 'א לעפלה זוף מיט רבינו תם'... (כפית מרק עם רבינו תם...) - **וכשמגיעים לשיא של שאיפות רוחניות, גם בשעת הכפית מרק הראש נמצא עם הטעם ברבינו תם! כי בזה יש לו את כל הטעם הטוב!**

וכזאת מסופר על מרן הרב מבריסק זצ"ל ששמע מהגאון רבי ברוך בער זצ"ל שאמר פעם על מקום מסוים שיש שם אויר טוב, ומשהתפלל הגרי"ז על הדברים שאל מאיפה למר, שכידוע היה מופקע מהעולם הזה, א"ל ר' ברוך בער כשהגעתי לפה חידשתי עוד כמה 'שטיקלעך תורה' וזה סימן שהאויר פה הוא טוב.מי שמחובר לתורה כל הדברים אצלו מסתובבים סביב התורה.

דברי תורה הם ממש ככלי זהב וככלי זכוכית

איתא בחז"ל (ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א) לא יערכנה זהב וזכוכית (איוב כח, יז) דברי תורה קשין לקנות ככלי זהב ונוחין לאבד ככלי זכוכית. העולם שואל, תורה זה זהב או זכוכית? 'אם זה זהב למה קל

לאבדם, ואם זה זכוכית למה קשה לקנותם, אלא ודאי שאי"ז לא זהב ולא זכוכית אלא דרך משל בעלמא הוא.

אמנם נתבונן יותר לעומק בביאור דברי חז"ל, **שבאמת יש לתורה מהות כמו זהב שקשים לקנותם, וכן יש לתורה מהות כמו זכוכית שקל לאבדם.**

הנה מה שאחז"ל קשים לקנות ככלי זהב, זה כפשוטו ממש, שהרי תורה שווה הרבה יותר מזהב וכמו שכתוב 'טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף', ועוד כתוב 'יקרה היא מפנינים' ודרשו חז"ל (סוף הוריות) 'יותר מכה"ג שנכנס לפני ולפנים'. [וזכרנו שנכנסתי פעם יחד עם מרן הגר"י אידלשטיין זצ"ל למעונו של כ"ק האדמו"ר מסדיגורא זצ"ל וסיפר לנו שהגיע אליו יהלומן אחד וביקש ברכה שיעלה מחירם של היהלומים, א"ל האדמו"ר: אמנם כאן זו לא הכתובת, אני מברך אנשים ולא יהלומים... אך בכל זאת אני מסכים לברך את היהלומים ואבאר גם את הטעם לכך, דהנה בפסוק כתוב 'יקרה היא מפנינים', ומעתה אם מחיר היהלומים יהיה נמוך נמצא שאי"ז שבח גדול לתורה שהיא יותר יקרה מהם, ולכן אברך את היהלומים שמחירים יהיה גבוה, וכך יהיה זה שבח גדול לתורה שעל אף המחיר הגבוה של היהלומים, התורה יקרה יותר].

ולאיך גי'סא - קל לאבדם ככלי זכוכית, זהו ג"כ מהותה של התורה, וכמ"ש 'התעיף עיניך בו ואיננו' (משלי כג, ה) זכורני מעת לומדי בישיבת חברון, ששאלו על ביאור דברי הגמ' (סוטה לה, א) לגבי דוד המלך ע"ה שקרא לדברי תורה זמירות, א"ל הקב"ה דברי תורה שכתוב בהן התעיף עיניך בו ואיננו, אתה קורא אותן זמירות, הריני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותן, דכתיב ולבני קהת לא נתן וגו' בכתף ישאן, וצריך להבין איך קרה שדוד המלך שכח פסוק מפורש בתורה, והרי אף אחד מאיתנו לא ישכח איך קוראים לו, ובוודאי אצל דוד המלך היה הרבה יותר חשוב בעיניו פסוק בתורה מאשר שמו הפרטי, ואיך בכל זאת שכח פסוק. אלא ביארו, **דהטבע של ד"ת הוא שאינם יכולים להתקיים היכן שיש היסח הדעת**, התעיף עיניך בו - ואיננו ומאחר שדוד קרא לד"ת זמירות יש בזה בלשוננו כמו קלילות, ונחשב כמו היסח הדעת מהתורה - אזי הטבע של התורה להסתלק, ולכן ד"ת קל לאבדם ככלי זכוכית, לפי שכל היסח הדעת הכי קטן כבר גורם שלא לתקיים אצלינו התורה.

הזהירות מה'מקרים' בעבודת ה'

כשיוצאים מהבית מדרש - לפתח חטאת רובץ, היצה"ר אורב בכל פינה ובקלות ניתן להיכשל חלילה, להיפגש עם כל מיני דברים שלא נפגשים איתם במשך הזמן, אם זה מכשירים פסולים או אנשים קלי דעת. וכגון סוג החברים הנקראים 'פתוחים' (ומרן רה"י זיע"א היה קורא להם 'סתומים') אשר בקל דעתם הם מאלו שמקרים ומצננים ולא מאפשרים להתקדם בעבודת ד' ולהיות בן תורה אמיתי. **ומספיק בחור אחד כזה, או בחור שיש לו מכשיר טמא, או שמדבר דיבורים לא ראויים וכן אם נופשים בצורת נפש שאינה תואמת בן תורה, ועבודה שלימה של החיים יורדת - והאבדון נצח,** וככלי זכוכית שבפעולה קטנה ובקצת חוסר זהירות הם נאבדים.

השפעת הרחוב משכחת את התורה

עוד נשאר לנו ללמוד מחנוכה יסוד נפלא, הרמב"ם באיגרת תימן כותב שהיוונים אסרו על היהודים לסגור את דלת ביתם למשך חמישים ושתים שנה - כדי שלא יקיימו מצוות, ובעצם זה הכוונה במילים 'להעבירם מחוקי רצונך'. והנה היוונים באו גם 'להשכיחם תורתך', וגם זה היה כלול במטרתם שלא יסגרו את הדלת, ושמעתי מהרה"ג ר' אברהם יוסף ליזרזון שליט"א **שהרי דלת זה הדבר החוצץ בין הרחוב לבית. ולבית יהודי אסור שיכנס שום דבר מרוח הרחוב, כי כל דבר קטן מהרחוב שנכנס גורע בירא"ש,** וכך חשבו היוונים להשכיחם תורתך - ע"י שיכנס הרחוב לבית, עי"ז ישתנה הבית וכך התורה תשכח רח"ל. יראו רחוב, ישמעו רחוב, ולאט לאט הבית ישתנה לכיוון הזה, ויהיה חלק ממנו.

כשהגאון ר' אברהם קלמנוביץ זצ"ל ראש ישיבת מיר באמריקה, הגיע פעם אל מרן הגאון ר' חיים מבריסק וכשרצה להיכנס צעקו בני ביתו של ר' חיים שר' אברהם ממתיין, ור' חיים אמר שיכנס, וכשחיכה מחוץ לדלת, שמע תזוזה של ארון גדול מעבר לדלת, וכעבור דקות פתח ר' חיים את דלת הבית, וכשנשאל לפרש תזוזת הארון הסביר ר' חיים - 'הרי אנחנו נמצאים ברוסיה והאוויר קר בירא"ש, וכדי שהאוויר לא

ישפיע עלי, אני סוגר את הדלת ושם את הארון שיחצוץ מאווירה של רוסיה, וכך אני מחזיק מעמד ונשאר חזק בירא"ש. [שמעתי מהגרא"ד הוכבגר ששמע מבני משפחתו של הגרא"ק]. - **ר' חיים בריסקער הגדול צריך ארון שיחצוץ חוץ מהדלת, כדי שהאוויר של הרחוב לא ישפיע עליו!...** הדלת חוצצת בין הרחוב לבית, ועלינו לדאוג שלא יכנס שום דבר מהרחוב, ושום רוח שאינה של תורה וירא"ש, כי אם זה נכנס ואפילו רק קצת זה כבר 'להשכיחם תורתך'... **ובדור שלנו יש להיזהר אפי' כשהדלת סגורה, כ"ש וכ"ש שלא לפתוח את הדלת... ודי למבין.**

למדים מיעקב אבינו להיות מנותק מהרחוב לגמרי

מביא הגאון ר' לייב גורביץ בשם הגר"ח מוואלז'ין, שכל יהודי שעולה לארץ ישראל, זה בגלל שקול ה' דיבר אליו - אל נשמתו ואמר לו לך מארצך, וזה מה שכיון אותו לארץ ישראל. **כל בן תורה שמגיע ללמוד בישיבה, יש לו את הבת קול שאומרת לו, לך מארצך ומביתך, ותבוא ללמוד בישיבה, ובאותה בת קול נאמר ושכחי עמך ובית אביך - תעזוב ותנתק מהבית שלך ומכל עניי הרחוב, פשוט לשכוח מהכל.**

הגאון ר' ברוך וייסבקר שליט"א נוהג להסביר את דברי חז"ל שיעקב אבינו היה טמון בבית שם ועבר י"ד שנה, מה זה טמון? - מצאנו בתורה דין טמון לגבי מזיק, שטמון באש פטור, כגון ששרף שק מלא בכלים שא"ל לראות כלל את הכלים מבחוץ אלא רק שק פשוט, טמון זה כשק המלא בכלים אך את הכלים לא ניתן לראות מבחוץ, **שיעקב אבינו היה טמון בבית שם ועבר, הפירוש הוא שאם מישהו היה נכנס לבית המדרש היה רואה בית מדרש גדול ריק מאדם, וכשנכנס יותר לעומק הוא יראה ערימת ספרים גדולה, אך עדיין אין אף אחד מסביב, וכשמגיע ליד הערימה פתאום הוא רואה רגלים מציצות - זה יעקב הטמון, - להיות טמון זה דורש ניתוק מוחלט מהרחוב ומכל דבר!**

בישיבת 'גרודנא' נודע פעם לר' שמעון שקופ שאחד הביא עיתון לישיבה, ר' שמעון נסער 'עיתון בישיבה?! ואז ניגש ר' שמעון ואמר שיחה: כתוב שלבן אמר (בראשי. לא, ל) ליעקב 'כי נכסוף נכספתה לבית אביך למה גנבת את אלוה' ביאר ר' שמעון - לבן אמר ליעקב הרי אתה כל הזמן מדבר על מה שאני עובד פסלים, ואתה טוען לי תראה את אבא יצחק, תראה את סבא אברהם, צדיקים קדושים וטהורים, אם אתה באמת כל כך רואה בהם גדולה והפסלים כלום, למה אתה לוקח לי את הפסלים... סימן שאתה כן אווז מהם... אמר ר' שמעון אנחנו כל הזמן מדברים באפסיות העוה"ז וכל מה שהולך ברחוב, ופתאום אנחנו מכניסים את הרחוב לישיבה... סימן שאנחנו כן אווזים מכך וזה הרי ההיפך...

למה עלינו להכניס את כל הרחוב לבית המדרש, למה מביאים את כל הזהומה והלכלוך הזה לתוך הישיבות. למה להכניס את כל כתבי הבלורים שבאים להסביר לך מי השפיע על הגדול - ואיך לא יראתם לדבר בעבדי במשה' וכי מישהו מהם יכול להסביר ולדבר בגדולי ישראל, ואת כל זה מכניסים לנו לתוך הבית מדרש.

כידוע שבמיר היה ר' ירוחם מפסיק את ההקפות באמצע, ואומר כמה דברי התעוררות ואח"כ כולם היו חוזרים לרקוד בהתלהבות, ובאחד הפעמים אמר ר' ירוחם, באחד מהפעמים שהפסיק ר' ירוחם את ההקפות בשמחת תורה בבית המדרש הגדול במיר עומדים אנו בפרשת וזאת הברכה, בה נאמר בשבט לוי 'האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא הכיר ואת בניו לא ידע כי שמרו אמרתך ובריתך יצורו', שבת לוי זכה לכל מה שזכה רק בזכות זה שהניתוק שלהם היה גמור 'את אביו ואמו לא ראה ואת אחיו לא הכיר', וכמבואר ברמב"ם סוף שמיטין ויובלות. אמר ר' ירוחם איך בחור רוצה להצליח אם הוא נוסע פעם בשנה לבית, איך בחור יכול להיות שקוע בלימוד באמת, כשפעם בשנה הוא מתנתק מהישיבה, (זה אמנם בזמנים שהיו נשאים שנה, אנחנו עכ"פ לא יותר מפ"א בחודש ולא נהיה בגדר של קטן הצריך לאמו...) (ע"י דמעות זוכים לגדולי תורה

הדרך לזכות לתורה הוא ע"י עזיבת ההרגלים המגונים

'קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף' - שואל הגאון ר' משה סולובייצ'יק צ"ל הידמה?! - לכאורה זה שני דברים הפוכים, קריעת ים סוף, זה להפוך דבר אחד לשנים, וזיווג זה בדיוק הפוך, וכדברי הגמרא בריש

סוטה מושיב יחידים ביתה - איש יחיד, ואישה יחידה, מושיבם בבית אחד, זיווג זה שנים שנהפכים לאחד, וזה בדיוק להיפך מקריעת ים סוף, זה בכלל לא אותו סוג קושי?

וביאר בזה הגר"מ צ"ל אכן זיווג זה אולי דבר יותר קל בחלק של להפוך ב' לאחד, אבל ישנה מילה אחת קודם, 'על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו' יעזוב, הקושי הוא לא החיבור, הקושי הוא הלעזוב, לאדם קשה להתנתק ממה שהוא רגיל, לעזוב זה קושי, לשנות רגילות זה קושי, 'כל שינוי וסות תחילת חולי' בזה, וזה דומה לקריעת ים סוף, להתנתק ולהפוך מאחד לשניים, אח"כ זה כבר קל להתחבר אבל קודם כל יש את הקושי של הניתוק.

עד שאדם מתפלל שיכנסו דברי תורה לתוך גופו, יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו (תדא"ר כו). עוד לפני שמתפללים על תורה יש שלב קודם, תתפלל לא להיות בעל תאוה, תתפלל להיות קדוש, 'קדושים תהיו' יש סדר א"א לדלג על שלבים, קודם כל תהיה בית קיבול, וכאדם המבקש גשם אך אין לו באר או בריכה ששם יתמלאו הגשמים - הוא מאבד הכל! בלי בית קיבול הכל הולך לאיבוד, קודם כל צריך להכין בית קיבול - להתנתק מהרגלים לא טובים וכך אפשר לזכות לקבל תורה. ואמנם הניתוק מהרגלים זה החלק הקשה אך ע"ז זוכים לתורה.

כדי לגדול בתורה צריך לנצל כל רגע

'ויצחק בא מבית באר לחי' רואי' (בראשית כה, יא) הביא ע"ז רה"י הגאון הגדול ר' משה שמואל שפירא צ"ל את דברי ר' אברהם בן הרמב"ם, שהיה זה מקום התבודדות של יצחק, מקום בו הוא היה מתפלל ולומד ועובד את ה', ושאל ע"ז ר' משה שמואל לשם מה התורה צריכה לספר לי מאיפה יצחק הגיע, ומה הענין בזה. נאלא העומק הטמון פה, התורה באה ללמד אותנו שכל מה שהיצחק יצא לקראת רבקה, זה היה בגלל שהוא חזר ממקום לימוד, יצחק כבר גמר את הלימודים והיה בדרך לבית, ואם כבר פגש ברבקה אז יצא לקראתה, אבל **יודאי שאם היה יצחק בדרך למקום לימוד, אפילו אם היה רואה את רבקה, לא היה יוצא לקראתה - שתחכה עד שאני יסיים ללמוד, בשביל זה לא מבטלים את הזמן. כמה שצריכים אנו לייקר את הזמן ולא לבטלו גם לדברים חשובים!**

מעשה מפורסם מספרים על מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א שבפעם הראשונה שבאה הרבנית בת שבע ע"ה לבני ברק. אמרו לר' חיים שילך לקבל את פניה בתחנת האוטובוס בתל אביב, ר' חיים הלך עם גמרא קטנה, ובינתיים ישב ללמוד בתחנה. כעבור זמן באה הרבנית לבד, אמו נבהלה, לאיפה ר' חיים נעלם, אך הסטייפלער צחק מסתמא הוא לומד שם ושכח את עצמו, נסעו מהר ומצאו לומד, ובכלל לא אווז מה הולך סביבו, כשלומדים - לומדים, 'מבאר לחי' ראי'...

שאלו את מרן הגאון ר' איסר זלמן צ"ל למה היום לא יוצאים גדולי ישראל כמו אלו שיצאו מוואלז'ין, אמר ר' איסר זלמן - בוואלז'ין, המתמידים הבינונים היו יושבים ללמוד בין ארבע עשרה לשש עשרה שעות, וזה לא המתמידים הגדולים, למדו כל הזמן ולא יצאו לבית, למדו בשישי שבת - מה הפלא - הם יצאו גדולים.

כך גם ענה מרן פוסק הדור ר' ניסים קרליץ (שליט"א) צ"ל כששאלו אותו - איך זה שפעם היו אנשים שיועדים הלכה וגם יודעים ללמוד, והיום ישנם ראשי ישיבות וישנם רבנים, אך זה לא הולך ביחד, אמר ר' ניסים אל תחפשו תירוצים, הם למדו יותר, כשלומדים ומתמידים יותר מגיעים להכל, כן גם סיפר הגאון ר' משה שמואל שפירא צ"ל שבמיר היו יושבים ללמוד עד רבע לאחד בלילה וכשנכבה האור היה זה סימן שעוד חמש דקות יש כיבוי אורות כללי, תוך חמש דקות כולם היו כבר במטות ולמחרת כולם היו נמצאים בתפילה, מרן הסטייפלער זיע"א הקיל עלינו, שתיים עשרה שעות לכל הפחות, אבל זה כבר פקוח נפש, ואבר אשר הנשמה תלויה בו.

ע"י דמעות זוכים לגדולי תורה

לאה אמנו, רכו עיניה מדמע, כמה בכתה, חששה שתעלה בגורלו של עשוי הרשע. למה לא אמר לה הקב"ה נעני קולך מבכי כברחל? **חז"ל אומרים שדווקא דמעות אלו שבאו מתוך קושי וחושך של השתוקקות לבית של תורה, הם אלו שהביאו לכך שהיו לה רוב שבטים, ובתוכם היה לה את הכהונה, לוייה, ומלכות, תורה וזבולון, ולכך נצרכת כל דמעה, כל תפילה. כל דמעה בונה, כל דמעה יוצרת!**

אמותינו היו עקרות - כדי שיפצירו בתפילה, שהקב"ה מתאוה לתפילתם, וכשבה רחל ליעקב בבקשה 'הבה לי בנים' מיד אמר לה 'התחת אלוקים אני' כי הקב"ה התאוה לתפילתה. זו היא הדמעה שתבנה את השבטים.

שרה הייתה נשואה לאברהם רבות בשנים, ופרי בטן אין, הגר רק נשאת - וכבר הרתה, ותגובתה? ותרא כי הרתה, ותקל גבירתה בעיניה. חשה כי היא צדקת מופלגת שהנה מיד יש לה ולד, ואילו על שרה הלעיזה שאינה צדקת כמו שנראית. הנה היא עקרה רבות בשנים, אך - אומר ר' ירוחם - הגר הגר, מה את לא מבינה? מה את משוה בין ישמעאל ליצחק? זכית בילד שיידו בכל, ויד כל בו, זכית בבן רובה קשת אם את רוצה תקבלי עוד כמה בנים כאלו... **לזכות לבן כמו יצחק? כמה תפילות צריך, כמה שנות דמע, בקשה, ותחנונים, ואז מקבלים בן כיצחק אבינו!**

לבני תורה יש גם עוה"ז - הם מאושרים!

אצל בן תורה, העוה"ז הוא רק דרך והכי תימצי להגיע לעוה"ב, כתוב בפרשה 'ויתרוצצו הבנים בקרבה' אומר הילקו"ש - היו חולקים בשביל העוה"ז והעוה"ב, עשיו לקח עוה"ז, ויעקב לקח עוה"ב, והנה כשחוזר יעקב מלבן עם כל הצאן והבקר, שואל עשיו, 'מי אלה לך' - סיכמנו שהעוה"ז שלי, ענה לו יעקב 'אשר חנן אלוקים את עבדך'. באותה שעה הרהר עשיו בלבו, עד היום הוא הבין שכדי לזכות לעוה"ב, צריך לותר לגמרי על העולם הזה, ובאותה שעה הרהר בליבו והבין שזה יכול גם ללכת ביחד, ואם אפשר עוה"ז ביחד עם עוה"ב זה שווה ולכן ביקש להתחלק שוב.

עשיו ראה את העוה"ז כדרך ליהנות, בכזה מצב גם אם הוא ילמד טוב זה לא שווה כלום - הוא לומד בשביל העוה"ז - בשביל ליהנות, אך יעקב בדיוק להיפך, כל מה שיעקב צריך עוה"ז, זה רק בכדי שהוא יוכל ללמוד.

לעשיו נודע שכדי להיות בן תורה לא צריך לאכול רק לחם עם בצל או איזה פיסת דג מלוח, אדרבא, לבני תורה לא חסר שום דבר, לבן תורה יש הכול בשפע - ואת זה הוא רצה - את השפע...

עולם התורה מונהג מעל לדרך הטבע

מסופר על רבה של ירושלים ר' יוסף חיים זוננפלד זצ"ל שהיה חי באמונה וביטחון גדול, ולא היה לו מה לאכול, ובכל בוקר היה מוצא מטבע ומכר הוא התפרנס, כעין זה מספרים גם על השומרי אמונים, וזוהי ההנהגה כלפי הבני תורה - הנהגה על טבעית בדרך קבע. בני תורה אינם חיים לפי הטבע.

כשבאו ואמרו לירמיהו אם נעסוק בתורה מהיכן נתפרנס - הוציא להם ירמיהו והראה להם את צנצנת המן, ירמיהו ודאי לא התכוון ששוב ירד מן השמים, ירמיהו בא לומר להם שכמו שהמן הוא הנהגה על טבעית כך היא ההנהגה אצל כל בן תורה, **הטבע אצל בן תורה זה הנהגה ניסית קבועה.**

אמר פעם אחד שניהל כמה חברות גדולות והיה לו ממון רב 'אני מרוויח טוב ויש לי הרבה כסף, ובכ"ז אני בקושי מצליח לחתן ילד אחד, ומאידך אברכים, משפחות בני תורה, מחתנים ברווח עשרה נפשות ולפעמים גם יותר, מהיכן?' אצל בן תורה זה לא קושי - לבן תורה יש הנהגה ניסית מעל דרך הטבע שהולכת איתו בדרך קבע! אם אתה בן תורה אין לך מה לדאוג 'איך לחתן', רואים את זה בחוש איך שכולם מסתדרים עם שידוכים טובים ב"ה.

וכך היה אומר הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל שבכדי להקים ישיבות במקומות שזה דבר נצרך, אין חשבונות איך נצליח, וכסף מנלן, הקב"ה דואג להכל.

כשהרב מפוניבז' פתח את הישיבה לא היה לו כסף בכלל, וכבר היה חולה ותשוש, ובכל זאת, אם היה צריך להקים ישיבה, הוא עשה מה שצריך - ובאמת רואים ב"ה מה יצא מזה... כשמרן ראש הישיבה זיע"א פתח את ישיבת 'ארחות תורה' באופן נורמלי לא היה לו איך להסתדר, ובדרך נס ב"ה נפתחו עוד ועוד ישיבות וזה כבר עשרות שנים, וכי זה הנהגה טבעית, **אלא כשצריך להקים ישיבה, הדרך העל טבעית מגיעה כהנהגה פשוטה, כי למען לימוד התורה ולומדי התורה הקב"ה מנהיג הנהגה על טבעית...**

בספר 'דרך עץ החיים' מסופר על הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל שכשבא לפתוח ישיבה בסלוצק היה בדעתו שיש משהו שידאג לצרכי הישיבה, אך משום מה הוא לא הצליח לדאוג לכך, ורצה הגר"א לשוב למקומו בטענה שהוא לא מסוגל להקים ישיבה ולהיות 'שנור', נגש אליו זקן מתלמידי הגר"א מוואלז'ין זצ"ל, וא"ל: 'מקובלנו מרבינו ז"ל שמקום הארון אינו מן המניין, ולהקים ישיבה זה מעל הטבע, בית המקדש בחשבון אורנו נמצא ששיעורו מלא באורו, ובכ"ז גם הארון נכנס בדרך ניסית, ומקום ארון אינו מן המניין בא ללמדנו לדורות שהנהגה בתורה היא על טבעית ההנהגה בתורה אינה ככל הנהגה רגילה, 'מקום ארון אינו מן המניין', הקב"ה אומר תפתח ואני גם יעזור לך, ותראה שיהיה ס"ד, ואכן כך היה, וכך נוסדה הישיבה המפוארת בסלוצק עם ה'יד החזקה' של י"ד הבחורים - בחירי ישיבת סלבודקה (שמעתי בשם הגרמ"ש שפירא זצ"ל שהכוונה שמקום ארון אינו מן המניין כלומר שלתורה, העוה"ז לא תופס לה מקום ולצורך התורה העולם מפנה את מקומו והטבע לא מפריע).

ודבר פשוט הוא כשאדם סומך על הקב"ה ובטוח בו - כך התורה מתקיימת.

התורה בעצמה מתחננת לעמליה

אנו מבקשים בעשי"ת תורה הקדושה, התחנני בבקשה! אכן התורה היא "מאן דאמר" ובשעה שכזו לא נותר לנו אלא לבקש את עזרתה... ואנו מבקשים, אומר הח"ח - התורה עונה: אם אכן מסרת עצמך לתורה במשך כל השנה, יש לך מה לבקש וממי לבקש, אך אם המצב ח"ו הפוך, אם כל השנה התורה התחננה אליך ולא שמעת, מה בצע שתצק עתה "התחנני בבקשה" הלא יאמרו לתורה בבי"ד של מעלה, עבור פלוני את מתחננת אלינו?! כשהתחננת אליו הוא גם שמע לך...

הלומד תורה התורה דואגת לו

א' מחזיונות ההוד זה לראות איך האדם שם את התורה במרכז השקפתו, והתורה בונה לצורכה את הבית שצריכה מסביב, וכך אברכים מחתנים ילדים וב"ה רואים ברכה וכן כל שאר צרכיהם, כדי שהלאה קול התורה יתנגן בבית.

ושמעתי סיפור מבעל העובדה שהי' גר בשווייץ והי' צריך ללכת לצבא לפי חוקת המדינה ביחד עם עוד חבר שלו, אכן לחבר הי' אבא גביר ששיחד את אנשי הצבא והם הבטיחו לו פטור מוחלט, אך הוא לא הי' לו האמצעים לכך.

באותה תקופה הגיע הרב מבריסק זיע"א לשווייץ, ואמר לחבירו בוא נקבל שנינו ברכה ממרן הגר"ז שניפטר מהצבא, והשיבו אני ל"צ ברכה אני ודאי יפטר, אתה צריך, רק לא אכפת לי לבוא איתך לקבל ברכה, וכשהגיעו שאלם הרב זצ"ל מה תעשו אם תשתחררו? והוא השיב אני יעלה לא"י ללמוד בפוניבז', וחבירו השיב אני קצת ילמד וקצת יעשה מסחר שרוצה להרוויח, א"ל הרב מבריסק המשנה אומרת כל המקבל עליו עול תורה מעבירין הימנו וכו' עול מלכות עול דרך ארץ, וכל שאינו מקבל, נותנין לו, מעבירין זה לסלק הוי' אומר אפי' היה לו כבר העול מסלקין ממנו. וכל שאינו מקבל אפי' אין לו עדיין העול, נותנין לו... וחבירו לא יחס חשיבות רבה לדברים, ולמרבה הפלא כך הוה, אותו שחררו ואת חבירו גייסו.

ידידות התורה עם כלל ישראל עד כדי שרפה

בהלכה האחרונה בהלכות תענית (ס' תק"פ ס"ג) כותב השו"ע יש מי שאומר שגזרו שיהיו מתענים בכל שני וחמישי על חורבן הבית, ועל התורה שנשרפה, ועל חילול ה', ולעתיד לבא יהפכם ה' לששון ולשמחה.

חורבן הבית וחילול ה' אלו דברים ידועים וברורים, אך תורה שנשרפה מתי זה היה? מביא המשנ"ב את דברי המג"א וז"ל איתא בכתבים שראוי לכל בר ישראל לבכות על שריפת התורה שמכח זה נמסרה התורה לקליפות, המקום יחזירנה לנו במהרה בימינו.

ומוסיף המשנ"ב, וכתב התניא: ביום השישי פרשת חקת נהגו היחידים להתענות שבאותו היום נשרפו עשרים וארבע קרונות מלאים ספרים בצרפת,

יש פה דבר חריג, שהרי בדרך כלל כל צום נקבע לפי תאריך - י"ז בתמוז, תשעה באב, ואילו כאן נקבע הצום לפי היום ו' בשבוע ולא לפי

התאריך בחודש- בכל צרה שנעשתה לעמ"י במהלך השנים וקבעו אחרי"ז יום תענית, הצום נקבע לתאריך בחודש, והנה כאן נשרפו קרונות הספרים בט' בתמוז ובכ"ז התענית נקבע לא לפי התאריך בשבוע, משום שמתוך שאלת חלום נודע להם שיום הפרשה זה יום גזירת התורה 'זאת חוקת התורה מתרגמין דא גזרת אורייתא'.

בספר אהל משה מביא ב' אגרות מענינות בהם מתבאר סיבת שריפת הקרונות, באגרת הראשונה מר' הלל מוירונא (תלמיד הרבינו יונה) כותב שבאותו מקום ששרפו את המורה נבוכים של הרמב"ם, נשרפו עשרים וארבע הקרונות מלאים ספרים של תורה היה זה כשנחלקו על הרמב"ם והיו רבים נגדו על שהוציא את המורה נבוכים, [הובא בס' חמדה גנוזה].

ובאגרת השניה מאגרות הרמח"ל (הובא בספר אוצרות רמח"ל ח"ב סי' שמ"ט) בתחילה הוא אומר ענין זה של גזירות התורה שהיו בעוה"ר מאין יצאו, כי אין דבר בלי שורש וסוד זה "זאת חוקת התורה" ומתרגמין דא גזירת אורייתא, ונודע שכאן נרמז ענין זה, וסוד הדבר הוא ממש ענין הפרשה האדומה שהתורה מוסרת עצמה לשריפת הדין **החזק להציל את ישראל וכו', ולכן בזמן שהיה ביהמ"ק קיים היה אפר פרה, ומכיון שחרב הבית ואין אפר פרה, הוצרכה התורה עצמה בעוה"ר להימסר לשריפה בעבור ישראל וכו', והגדר לזה הוא שהיו ישראל ממיתים עצמם על ידם ולכן נאמר "זאת התורה אדם כי ימות באהל" כמו שדרשו ז"ל, וע"כ הושם זה הפסוק לדרוש כן בפרשה זו ולא בפרשה אחרת, ומסיים שם: והאמת כי במקומות האלו היו קטרוגי התורה יותר, כי יותר לא המיתו עצמם והלכו אחרי הנאות העולם, כי כן בכל איטליא.**

והעומק בזה, הוא ע"פ מעשה ידוע (מובא באוצר מדרשים (עמ' 321) בשם ספר המעריך שמצא זאת בר"י בסוף מדרש קהלת (רבה) בב' אנשים שהיו אוהבים זה את זה אהבה נפלאה וכל אחד מהם הייתה נפשו קשורה בנפש חבירו, והמלך ציוה להתיז ראשו של אחד מהם, ויבא האיש וירא את חבירו מוכן להרג, ויקימהו מהארץ, ויקח החרב לשומה על צוארו, וגם חבירו עשה כן, והיו שניהם אוזחים בחרב זה אומר אני אמות, וזה אומר אני אמות תחתך, התחילו להתווכח מי מבניהם חייב מיתה, ויצו המלך ויסירו החרב מעל שניהם וימחול להם, ויעשרם עושר גדול, ויאמר בבקשה מכס אחרי היות חוזק אהבה ביניהם עשו אותי חבר שלישי עמכם, ויהיו החברים למלך מן היום ההוא והלאה. וכך התורה מגודל אהבתה וידידותה עמנו באה להציל את ישראל מהעונש המגיע להם.

לבני תורה יש להם כוחות מיוחדים

הגר"א מטעלז צ"ל אמר, שכשיהודה בא ליעקב ואומר לו 'אנוכי אערבנו מידי תבקשנו אם לא הביאותיו אליך והצגתיו לפניך וחסאתי לך כל הימים' ופרש"י, והצגתיו לפניך חי ולא מת, ולכאול, בשלמא להתחייב להביאו זה עוד יכול להיות הרי 'גור אריה יהודה', אבל חי ולא מת, זה בכלל לא תלוי בו - אולי הגיע זמנו?

אלא ביאר, שכשיהודה בא ליעקב הוא לא בא בכח וגבורה, יהודה אומר ליעקב אני גיבור, כי אני בן תורה וזה יועיל גם נגד מלאך המוות. כח שיש לבן תורה זה לאין שיעור ואפילו כנגד מלאך המוות.

ע"י התורה אפשר לפעול הכל

המילת מפתח' לכל דבר זה ה'דף גמרא' ואין דבר שיכול להועיל יותר מזה, אמר לי פעם מרה"י זיע"א שכתוב בספר 'שערי רחמים' (לתלמיד הגר"א), **שגם עבירות קשות ע"י לימוד במשך שלוש שעות לשמה בכל לילה אפשר לתקנם, תורה זה תרופה לכל הדברים!**

כשיש ביטול תורה הדבר צריך לכאוב

התבוננות נפלאה מביא המגיד מישירים ר' יעקב גלינסקי צ"ל, כתוב 'וירא את המחולות, עמ"י רוקדים ושמחים על מעשה העגל, ומשמע שעל עשיית העגל לבד עוד לא היה משה שובר את הלוחות, אבל כשראה אותם עוד שמחים עם זה ורוקדים, כאן נחתם דינם, איך אתם מסוגלים אחר דבר כ"כ חמור לשמוח ולרקוד?! עיקר התביעה היא על המחולות.

אותו דבר בחור שמדבר בתוך הלימוד דברים בטלים - הוא מבטל שעה בלימוד, איך הוא יכול לחייך אחרי זה בלי לחוש נקיפות מצפון?!

אמר לי הרה"ג ר"נ קפלן שליט"א, פעמים רבות באים אלי בחורים שבורים מכל מיני מעשים שהם עשו שלא כראוי, הם באים שבורים על המצב שלהם 'איך הם נפלו'... בדרך כלל אני מעודד אותם ואומר להם תעשו תשובה - תשובה מועילה, אבל יש אחד שאני דווקא מעודד אותו שיבכה, אחד שבא ובוכה על שהוא הרג את הזמן, לאחד כזה אני אומר אדרבא תצטער על זה, כי אם הוא לא יבין מה זה 'זמן' אין לו תוחלת ותקוה. **אחד שמסוגל לדבר ולהתבטל ואחרי"ז הוא עוד שמח ומחייך זה אומר שלא איכפת לו, לאדם כזה אין תוחלת ותקוה.**

סיפר לי יהודי שאביו היה מנהל בית ספר לילדי קירוב בירושלים, והגיעה תקופה קשה שכמות הירא"ש בבית הספר ירדה וכבר הפסיקו הבחורים בכיתה ח' לעלות לשיבות, אביו שהרגיש שאין טעם עוד להישאר בכזה מקום וחשב להתפטר ובא למרן ראש הישיבה זיע"א לקבל את ברכתו בדרך החדשה, אמר לו מרן רה"י 'אתה נשאר!' אל תעזוב שם, למרות המצב שקורה שם, כי צריך שיהיה מנהל שאיכפת לו מזה. מנהל אחר שיבוא ולא יהיה איכפת לו מכך שבחורים לא הולכים לשיבות - זה סכנת אבדון. קורה לפעמים שבחור מתבטל, אבל צריך לזכור שעם זה - לא שמחים! צריך שזה יפריע לך! תבכה ע"ז, תצטער ע"ז, שזה יהיה איכפת לך, ואז תצליח.

התורה תובעת את עלבונה

הגאון רבי חיים קמיל צ"ל מביא את דברי הזוה"ק (שמות יב, א-ב) עה"פ 'ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור' (ב, ה) אומר הזוהר: בשעתא דהווי פסקי ישראל מאורייתא, מיד 'ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור' הווי נחתת מידת הדין לאסתחאה מדמה דישאל על עלבונא דאורייתא. 'ונערותיה הולכות על יד היאור' אלין אומיא דאינון אזלין ורדפין אבתרייהו על יד היאור, על סיבת עלבונא דאורייתא, ואינון דמורים בה דרפו ידיהו מינה - בשעה שישראל מפסיקים מלימוד התורה מיד 'בת פרעה', שזו מידת הדין, יורדת לרחוץ בדמם של ישראל וזאת על שעם ישראל העליבו את התורה, ואומות העולם שהם שליחים של מידת הדין, ממתנים ומחכים לתבוע עלבונה של תורה, ועם ישראל הם אלו האשמים משום שרפו ידיהם מן התורה.

קיבלנו ממרן ראש הישיבה זיע"א, שכאשר יש גזירות על עולם התורה, הכל בא בתביעה על הרפיון ידיים מן התורה - 'רפו ידיהם מן התורה'. **וכשיש רפיון ידיים שונאי ישראל באים עם גזירות, התובעים עלבונה של תורה.**

וכעת העבודה מוטלת עלינו, לדעת איך להרגיע את מידת הדין שבאה בגלל שרפו ידיהם מן התורה. בקונטרס מאמרים (מאמר אומר אני מעשי למלך) כותב הגאון ר' אלחנן וסרמן הי"ד בשם רבו מרנא החפץ חיים זיע"א 'ויבאו מרפידים' כיון שרפו ידיהם מן התורה מיד ויבאו עמלק, שנתערבו מנשמת עמלק בכלל ישראל, והם הם ראשי העם אשר יהיו באחרית הימים - עמלק בא ישירות מרפיון ידיים מהתורה, כל הדברים שזוממים היום הכל מתחיל מרפיון ידיים, **וכשיש גזירות על עולם התורה, התורה תובעת את עלבונה מאיתנו.**

דווקא אותם היושבים בבית מדרש אותם ניתן להוכיח

בקטוביץ' בועידה ההיסטורית של אגודת ישראל, נוכח שם אחד מתלמידי ה"ערוך לנר" ושאל שאלה מענינות: הגמרא מספרת (סנהדרין צד, ב) שחזקיהו המלך נעץ חרב בבית המדרש ואמר שכל מי שלא ילמד תורה ידקר בחרב, וכי בית המדרש זהו המקום שצריך לנעוץ בו חרב? הרי בבית המדרש כן לומדים - מי שבא לבית מדרש זה בשביל ללמוד חזקיהו היה צריך ללכת לרחוב ולתפוס את כל אלו שלא לומדים, ואותם להזהיר שמי שלא ילמד תורה ידקר בחרב ומשום מה בא חזקיהו לבתי מדרשות?

אלא הפשט הוא - באר אותו תלמיד של הערל"נ כשחזקיהו נעץ חרב הוא לא באמת התכוון להרוג, חזקיהו סה"כ בא כעין לכפות עליהם הר כגיגית, **לכפות הר כגיגית שייך רק למי שכבר נמצא בפנים מי שנמצא בבית המדרש, אלו שכבר עזבו ויצאו לרחוב, אין מה לדבר איתם על זה.** 'מי שלא נמצא בבית המדרש לא מבין את זה', לאדם כזה החרב לא תעזור, המקום היחיד שמתאים זה בית מדרש!

ניגש אלי בחור וסיפר, הייתי אצל מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א ושאלתי אותו מה עלי לעשות, אני לא מצליח להירדם בלילה ואין לי שום לחץ או בעיות עם חברה וכדו' ור' גרשון אמר לי תלמד לעומק לפני השינה וכגון שב שמעתתא, ושאל אותו בחור מה זה נוגע לכך שאני לא מצליח להירדם בשלמא שהראש ישיבה אומר את זה על הרהורים שאינם בדברי קדושה זה מובן, 'אין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב הפנוי מן החכמה' ולכן שימלא את הראש בעומק העיון ולא יהיה מקום לשאר דברים להיכנס אבל מה זה נוגע לשינה? 'לישון עם השב שמעתתא' מה הפשט בזה? ובפשטות הכוונה שיתעייף מעומק העיון, וממילא יוכל להירדם.

למה שמרן הגרי"ג התכוון אינני יודע. אך לעצמי חשבתי ישנם ב' אפשרויות בשינה, יש שינה של אדם פשוט - בלי הרבה הדברים, אך יש שינה של בן תורה, אומר החובות הלבבות (שער ג' פרק ה) 'ולא יישן כי אם על יצועי אהבתו, ולא יקום כי אם במתיקות זכרו' - מתוקה שנת העובד, שינה כזו היא שינה מתוקה, **אחרי העמל בעומק השב שמעתתא, השינה הופכת למתוקה**, ולא יישן כי אם על יצועי אהבתו, הוא לא יישן על מזרון הוא יישן על יצועי אהבתו, וממילא כשהוא קם הוא קם במתיקות זכרו, הוא קם עם 'א' ניגון פון לערענען' עם כוחות חדשים ללמוד עוד יום, וכשהשינה מתוקה לא קשה להירדם...

וזה לא רק בשינה, בהספד על הרה"ג ר' יצחק שינקר זצ"ל סיפר בנו ראש ישיבת 'דרכי משה' שהייתה תקופת עוני אצלם בבית, והמשפחה הייתה ברוכת ילדים וממילא האמצעים לא היו כ"כ טובים, האוכל היה מרק המתאים לכאלו אמצעים, וכשאביהם היה מביא להם את המרק הוא היה מנגן להם במתיקות 'כפית מרק עם רבינו תם' וזה היה המתיקות שלהם במרק. **מי שחי על אהבת ה' ומתיקות זכרו כל היום ראשו מונח בזה.**

רק הטועם את המתיקות מבין את הלהיטות אחריה

נבאר קצת מהי המתיקות התורה הכ"כ נכספת...הגאון רבי חיים קמיל זצ"ל מביא את דברי הגמ' (ר"ה ד, א), שבשכר שחביבה תורה לישראל כשגל לעובדי כוכבים זכיתם לכתם אופיר - דהיינו שהגמ' מדמה את אהבת ישראל לתורה כמו 'אהבת שגל', והגמ' מבארת שגל זה 'כלבתא' - והדבר תמוה מדוע בחרו בדוגמא זו לאהבת ישראל לתורה, ומה המיוחד בתאורה זו.

ומביא את דברי הנצי"ב בהקדמה להעמק שאלה (הקדמה ג' אות ה'), שמבאר שאהבת שגל זה קשר שלהמתבונן בו מהצד הדבר תמוה, וכי האדם השקוע בזה יצא מדעתו... אמנם אותו אדם שכבר שקוע בתאורה זו אינו יכול בלי זה, וכך זה אהבת ישראל לתורה, המתבונן מהצד לא מבין מה מצאו בה שכ"כ מפקירים עצמם עליה, ומה ענין בזה, אך מי שכבר טעם את מתיקות וערבות התורה אינו יכול להתנתק מערבות זו לעולם. תורה צריכה להיות עם הרגשה ש'אהבתה תשגה תמיד' וכמו שביאר רבי זלמן מולאז'ין זצ"ל, שהוא מלשון 'איש שוגה ופתי' אדם צריך להיות 'שיכור' על התורה, וכבול אליה בכל נפשו.

וכמו שאמר ראש הישיבה הגאון רבי שמואל רזובסקי זצ"ל, עה"פ "הביאני אל בית היין" (שה"ש ב, ד), שאחז"ל שזה מדבר על מתן תורה, שמפסוק זה צריך ללמוד שהקשר לתורה צריך להיות כ'שיכור על תורה'.

וכשלהוטים כ"כ אחרי התורה וכל מה שחפצים זה לדעת עוד 'שטיקל' גמרא', רוצים להבין יותר את הסוגיא, מקבלים פשט מכל מי שרק יכול לעזור בזה, ואפי' אם זה בחור שיותר צעיר או שזה משהו פחות חשוב, כי כל מה שעומד בראש זה לזכות לתוספת תורה, זה שכרות לתורה - להשתוקק לטעום עוד טיפה... וכמו שמספרים על הגאון רבי חיים טודרס הרשל זצ"ל, שהיה מגדולי הת"ח בירושלים, שפעם היה לו קושיא גדולה והוא ניגש לאברך צעיר לשאול אותו את השאלה, ואח"כ אמרו לו שזה לא 'מכובד' שהוא ניגש לאברך כ"כ צעיר לשאול אותו, אמר להם אני רוצה להבין והוא יכול לעזור לי, אז מה יש להתבייש... **כשרוצים באמת להבין אין שיקולים של 'מתאים' ו'לא מתאים'...**

וכמו שהגמ' בשבת (פח, א) מספרת שרבי עיין בשמעתתא וישב על אצבעותיו ויצא מהם דם, א"ל צדוקי אחד, 'עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו

ידועה דברי חז"ל שבשעת מתן תורה כשאמר הקב"ה את הדברות הראשונות פרחו נשמתם והקב"ה החיה אותם, שואל הגאון רבי מנחם צבי ברלין שליט"א, לכאורה למה צריך את כל זה? למה צריך את 'הנפשי יצאה בדברו' - שיה' נס שלא ימותו ולא נצטרך תחיה מחדש?

וביאר שאם היו בני ישראל נשאים לחיות בלי למות, זה אומר שבצעם האדם הוא אותו אדם כמו שהיה לפני מתן תורה, שיש לו חיים גם בלי תורה ורק 'הוסיפו לנו תורה', כזאת לא תהיה, שיהודי יחיה גם בלי תורה זה לא יכול להיות. כשאין תורה מתים, כי הם חיינו, ולכן קודם מתו שהאדם בלי תורה אינו קיים, ובאה מציאות חדשה שחיו מתוך תורה, זוהי המציאות ממתן תורה ואילך, 'יהודי נוצר מתוך תורה והא מציאות החיים שלו'.

אולם במדרש (שה"ש פרשה ו' ג, ד) ישנו יסוד נוסף, המדרש אומר: בשעה ששמעו ישראל אנוכי ה' אלוך פרחו נשמתם, הדא הוא דכתיב נפשי יצאה בדברו, אמרו לפנינו לפני הקב"ה אתה חי וקיים, ותורתך חיה וקיימת, שלחתנו אצל המתים? באותה שעה חזר הקב"ה 'והמתיק' להם את הדיבור וע"כ קמו לתחיה מתוך מתיקות, ובדומה לכך כ' במדרש (באות ד'), תורה שנתן להם הקב"ה לישראל כשהחזיר להם נשמותיהם 'המתיקה' להם, וזהו החיים שלנו בעוה"ז של מתיקות בתורה, וזה היה במתן תורה, מתן תורה עם מתיקות.

וכפי שקיבלנו את התורה במתן תורה, כך אנו נוהגים בה גם היום ולכן כשלומדים תורה ומדברים בלימוד, הכל בקול רעש גדול וריתחא דאורייתא, ומאידך, להבדיל באוניברסיטה כששומעים הרצאה יש שם שקט דממה. ולמה באמת בלימוד צריך ריתחא? - ביאר רבי שמואל רזובסקי שכפי שקיבלנו את התורה בסיני כך זה הוקבע לדורות, ובמעמד הר סיני התורה ניתנה בקולות וברקים, וא"כ כך צריך לנהוג היום, וכך היא הדרך להעביר את התורה הלאה.

ואם במעמד הר סיני החזיר להם הקב"ה נשמתם מתוך תורה במתיקות, כך צריך שזה יהיה גם לדורות ללמוד תורה מתוך מתיקות! ועל תורה זאת נאמר כי הם חיינו, וכן ידוע מהאגלי טל (בהקדמה), ומר' אברהם מן ההר (נדרים מח, א) שהמצווה של תורה היא ללמוד עם מתיקות ושמחה.

(על רבי יהונתן איבישיץ מסופר שבילדותו הביאו לפניו עשרה ילדים, והושיבו את כולם ליד גמרא, ואמרו לו שיש ילד אחד מתוך כולם שאינו יהודי, ושאלוהו מיהו הגוי? ומיד ענה להם מיהו, וכשנשאל מהיכן ידע? ענה, כולם ישבו ליד הגמרא והתנדנדו - וזה אומר שהם קשורים בקשר אמיתי למתן תורה, האחרון נשאר אדיש, כעץ, ולהיות אדיש מול גמרא זה יכול להיות רק גוי).

התורה מתוקה מדבש

המשגיח הגה"צ ר' דב יפה זצ"ל היה אומר תמיד מדברים איתנו על חומר העון של ביטול תורה - זה אמנם נכון, אבל בואו נדבר על הגישמעק שבלימוד, על ההנאה שיש לכל בן תורה, וכי יש אדם שנהנה יותר מאשר זה שלומד וקשור לתורה.

כאשר באתי לפני הרבה שנים למרן שה"ת הגר"ח קניבסקי שליט"א והצעתי לו להכניסו לעסק ציבורי אמר לי במתיקות וכמתחנן **'אני כ"כ אוהב ללמוד למה אתה רוצה לקחת לי את ההנאה הזו'**, כמה שהתורה מתוקה לאחד שלומד.

ועל זה היה אומר מרן הרב מפונבז' זצ"ל (וכן אמר הגר"א וייס שליט"א בשם האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל) שלכאורה קשה מצד אחד כתוב "ארץ זבת חלב ודבש" קודם כתוב חלב ואחרי"ז כתוב דבש, ומאידך גיסא כתוב "דבש וחלב תחת לשונך" קודם דבש ואחרי"ז חלב ומה קודם דבש או חלב?

אלא ביאר הפוניבז' רב כאשר הפסוק נאמר על אכילה קודם כל אוכלים ואחרי"ז מביאים מיני מתיקה וע"ז נאמר ארץ זבת חלב ודבש, קודם חלב שהוא האוכל שמזין ואחרי"ז דבש כדי למתק, אך כשאמר **"דבש וחלב תחת לשונך" שזה נאמר על התורה, ותורה זה מתיקות וע"י המתיקות נפתח הלב וע"י זה נקשר בשמחה ואהבה לתורה**, ולכן כתוב קודם דבש ואח"כ חלב, כי תורה מהותה היא המתיקות.

לאודיניכיל- קדמתם ואמרתם נעשה ונשמע לפני ששמעתם מה אתם מתחייבים... והתשובה האמיתית לזה שכאשר רבא לומד הוא כלל לא חושב ע"ז והוא לא מרגיש את זה. **מתיקות של תורה - מי שטועם מבין, והוא לא יכול להתנתק ממנה!**

החסרון במתיקות התורה לאחר חורבן הבית

ידוע שהגר"א צווק"ל אמר על דורות הקדמונים שהדור שהיה בו את בית המקדש והדור שלאחריו זה כמת בפני החי, והדורות שאחריו"ז זה כבר כרקב עצמות, וזהו שנאמר רחם על ציון כי היא בית חיינו - כפשוטו ממש, שלולי בית המקדש אנחנו כמת בפני החי.

ונמחיש קצת מהו המת בפני החי, אמרו חז"ל פני משה כפני חמה, ופני יהושע כפני לבנה, ומבאר החתם סופר מה ההבדל בין חמה ללבנה, כשיש חמה הכול מואר, אך כשהלבנה מאירה, בחוץ יש חושך ויש רק קצת אור, - בדורו של משה כל אותו הדור האיר - כולם צדיקים, ולא כך אצל יהושע, אמנם היה אור שזה היה, אבל הדור שבחוץ היה חשוך. כשבית המקדש היה קיים כל העולם כולו היה מואר, אבל משכבר כבה אורו של עולם, אפילו שאולי עדיין נשאר קצת פינות מוארות, הכל מסביב חושך. **כשהיה אורו של בית המקדש מאיר היו אנחנו כבר לא כ"כ מרגישים את המתיקות. אנחנו כבר לא כ"כ מרגישים את אהבת ה' אותנו.** אין באפשרותנו לקיים את דברי החינוך 'שיעור בלבבו שכל אהבה שיש בעולם מאשה ומבנים וכל כיוצ"ב כאין וכאפס מול אהבתו יתברך' כיון שאנחנו לא מרגישים את הקרבה ואהבה אליו יתברך. ובגלל זה אנחנו עניים מרודים שאבדנו את הכל, ובמצב כזה בא השטן ורצה להסתיר ממנו את העוני והחסרון הזה ע"י דברים גשמיים ותאוות העוה"ז, כי הוא לא רוצה שנרגיש את המתיקות ונצחק אל ה' שיבנה בית תפארתנו.

פתיחת הלב הוא דווקא ע"י לימוד התורה

יש שמרגישים שהלב סתום ואיך אפשר להתקדם? איך פותחים את הלב? אמר הרה"י הגר"ש רזזובסקי זצ"ל, הוא יפתח ליבנו בתורתו - מה המפתח של הלב? בתורתו - בתורה! זה המפתח שפותח הלב, כשאדם לומד בהתמדה אז הרגש נפתח, הלב נפתח ומרגיש נעימות ומתיקות וקרבת אלוים, קוב"ה ואורייתא וישראל חד הוא, ואז הוא יכול להתחיל לעבוד, דבר ראשון תורה, גמרא.

חוסר מתיקות בתורה הוא בגלל טמטום הלב

מה שלא מרגשים את העריבות - כתוב באור החיים (דברים יב, כד) בשם הזה"ק כי מי שהוא בעל עבירות, שערי תורה ננעלים לפניו, וממילא הוא לא נהנה מהלימוד ואין לו חשק, דהעברות "מטמטמות את הלב" דהיינו - לא שנהיה חסרי דעה, אלא זה מלשון "טמטום" - סגור, זה סוגר את הלב, וכשהלב סגור, אזי אינו מרגיש בהנאות רוחניות אלו.

כל אדם מישראל בטבעו יש לו חשק בתורה

הגאון ר' דוד כהן שליט"א מביא מהשיח יצחק בשם הגר"א (והובאו דבריו בחוברת "גישמאק" מס' 2) שכל אדם נברא בטבעו שהוא אוהב ללמוד [ולא שרק ע"י הלימוד מתחיל החשק, אלא כך זה בטבע], רק החיסרון הוא, מה שמרגיל עצמו בדברים בטלים עד שלא יכול לפרוש מהם, ומי שרגיל בלימוד התורה משוך לזה וחש תשוקה עצומה וחשק נפלא, וע"ז אנו מבקשים "שתרגילנו בתורתך". דהיינו לא בגלל שאין לו חשק ללמוד הוא מתחיל להתבטל, אלא אדרבה, בגלל שמתחילים להתבטל ולהנות מן הבטלה, אין חשק ללמוד. והכח בידנו לעזוב את השטיות, ולהתחיל לתפוס רוחניות, להנות מהלימוד, ולשמוח בתורה.

אהבת התורה יכולה להגיע עד לכדי 'פיקוח נפש'

אצלנו כשרוצים להביא דוגמה לאהבת תורה אמיתית זה המעשה של הלל הזקן (המובא בגמ' יומא לה, ב) שמסר נפשו כדי לשמוע את שיעורם של שמעיה ואבטליון מתוך השלג.

ושאלו תלמידי ישיבת סלבודקא, וכי זה לא נגד ההלכה? הרי אסור לסכן חיים בשביל כך, וחי בהם וכו', ואיך הלל עשה זאת, ולמה מחנכים אותנו לאהבת תורה עם סיפור זה שנראה סותר להלכה, אלא שמי שחושב שהלל עשה זאת רק מתוך 'אהבת תורה' אינו אלא טועה, הלל עשה זאת מדין פיקוח נפש, הוא הרגיש שאם הוא לא ישמע את השיעור הוא עלול למות מיד, לכן העדיף לשמוע מתוך השלג שאז הוא לא ימות, יש לו עוד זמן וגם אולי בסוף יסירו ממנו את השלג, ולכן הוא ניסה להציל את עצמו מפני הסכנה הקיימת כעת, זה העומק שבמעשה וזו היא מעלה עצומה להרגיש שזה החיים שלך, וכשתצחק השיבנו תצחק מעומק הלב כי זה החיים שלך...

ע"י הרצון שמחים ומתעוררים בלימוד המוסר

באחד השו"ת"ם ששאלו את מרן שה"ת הגר"ח קנייבסקי שליט"א שאל שם בחור כך: 'אני לומד מוסר כל יום אבל אני לא מרגיש את הרגש וההתלהבות, איך אני יכול להרגיש את הרגש ואת ההתלהבות? ענה לו מרן, 'אם תרצה'. ולכאול לא מובנת התשובה, מה זה אם תרצה? אלא שכמו שכל בר דעת מבין שאף אחד לא ישאל את מרן שה"ת 'אני מרויח מיליון דולר ואני לא יודע איך להתלהב מזה' כך גם אם תרצה לדעת וללמוד מוסר באמת ודאי שתתלהב! אדם שאכפת לו מהשלמות שלו, ויודע שמוסר זה הכלי המביא לשלמות שלו, איך הוא לא יתלהב? וכמו שמסופר על הגה"צ ר' דב יפה צווק"ל שאמר לבנו 'אתה אוהב את אבא שלך, אתה רוצה לתת לי משהו, אני לא צריך ממך כלום יש לי הכל - דבר אחד תיתן לי, אם תראה אצלי הנהגה לא טובה תעיר לי!' - אדם החפץ בשלמות אדרבה שמח בכל הערה, וכן בלימוד המוסר אדם שחפץ בלהתעלות שמח ללמוד מוסר, וכמו שמובא בגמ' 'כמה פעמים לקה עקיבא בן יוסף על ידי, ולא עוד אלא שהוסיף לי אהבה על אהבתו' כי אם אתה רוצה באמת ותבקשנה ככסף אז תבין, אלא שכדי לרצות באמת גם לכך צריך מוסר ורק לאחר עבודתו המוסרית הוא ירצה ללמוד ולהתעלות וכך יהנה מלימוד המוסר.

העוסק בתורה בהכרח גם הוא גם מוקיר תורה

בכל בוקר אנו מברכים - אשר קדשנו במצוותיו וציונו לעסוק בד"ת, מה זה "לעסוק"? אז יש את הב"ח המפורסם - שהתורה תהיה אצלו כמו עסק.

אבל יש עוד פשט - כתוב במדרש שיר השירים (בסוף שה"ש פרשה ח' אות ט"ו) 'היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני', שהקב"ה אומר - בני הגבירה קולכם כדי שישמעו חברים שעל גבכם, ואין חברים אלא מלאכי השרת, ותנו דעתכם שלא תשנאו זא"ז ואל תקנאו וכו' ועל תחרורו וכו' כדי שלא יאמרו מלאכי השרת - תורה זו שנתת להם לישראל אינם עוסקים בה!! מה הקשר כאן ש"אינם עוסקים בה", הרי הם כן עוסקים ורק שהם אינם אוהבים זא"ז?

ויש ב' פשטים בזה: א) לעסוק הכוונה על מנת לקיים! ב) הרי אנו יודעים הסיבה למיתת תלמידי ר"ע, כי לא נהגו כבוד זב"ז, ולכאורה דהיינו שזלזלו בבין אדם לחבירו, אבל יתכן והייתה כאן פגיעה בכבוד התורה, כי לא ידעו להעריך גודל חשיבותו של בן תורה ולכבדו כראוי, לכבד בן תורה, זהו כבוד התורה.

החזו"א סיפר שפעם אחת היה איזה אדם שחלק על א' מגדולי ישראל, ואמר עליו החזו"א שהאדם הזה הוא עם הארץ גמור, כי אם הוא יודע את התורה אז היה גם מבין מה זה ת"ח ושאין לו הכח לחלוק עליו, מה שלא נהגו כבוד זב"ז - זו הייתה פגיעה ביקרא דאורייתא! **אם לא יודעים להעריך בן תורה אז זה לא עוסק בתורה, כי מי שכן עוסק בתורה יודע להעריך את הבן תורה!!**

ר' מאיר שפירא זצ"ל כשבנה את ישיבת חכמי לובלין עשה הנחת אבן הפינה בפרסום ובמעמד גדול, והאדמו"ר מצ'ורטקוב זצ"ל לא הסכים על כך, שהרי הלוחות הראשונות שניתנו בפרהסיא הם בסוף נשברו ורק כשניתנו בצנעה הם נשארו.

אמר לו הגר"מ שפירא - ודאי שהקב"ה ידע כבר קודם לכן שהלוחות עתידין להשבר, ועם כל זאת עשה את המעמד בפרהסיא ועם ניסים גדולים וגילוי שכינה ושפרחה נשמתן שאז אפי' אם הלוחות ישברו עדיין זה יסאר להמשך וישמרו וישמרו נפש ע"ז. אבל אם ה' לא היה עושה את המעמד הזה בפרהסיא אזי אפי' אם הלוחות לא היו נשברות לא היה נשאר כלום להמשך, כי בשביל קיום התורה צריך שייקרו אותה.

בבראשית אנו למדים על עולם של מידות טובות, עולם חסד יבנה, חז"ל אומרים תורה תחילתה חסד וסופה חסד, תחילתה חסד כשאדם וחוה אכלו מעץ הדעת וידעו כי עירומים הם, ויעש ה' אלוקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם, הקב"ה עשה איתם חסד - תפר להם בגדים, וסופה חסד זה שנא' ויקבור אותו בגיא, כשמשוה רבנו נפטר הקב"ה בכבודו ובעצמו קבר אותו, **תורה תחילתה חסד וסופה חסד וכך גם כל התורה עטופה בחסד!**

היסוד של תורה - לחשוב על השני!

משה שאל את הקב"ה הגיע הזמן שיטלו בני את ירושת? א"ל הקב"ה נוצר תאנה יאכל פריה, יהושע ששירת אותך הרבה והיה מסדר את הספסלים הוא יירשך, ולכא' מה שייך סידור הספסלים ללימוד התורה והנהגת כלל ישראל?

יש כאן דבר שאני מקווה שיבינו אותי נכון ולא יטעו בו: רה"י הגר"ר משה שמואל שפירא זצ"ל היה מביא את הגמ' (מנחות נג, ב) **'יבוא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים' יבוא טוב**, זה משה דכתיב ותרא אותו כי טוב הוא, **ויקבל טוב**, זו תורה דכתיב כי לקח טוב נתתי לכם, **מטוב**, זה הקב"ה שנאמר טוב ה' לכל. **לטובים**, אלו ישראל דכתיב היטיבה ה' לטובים, ע"כ. **כי תורה מסתובבת סביב הטבה.**

היסוד של תורה הוא לחשוב ולהיטיב לשני, לחשוב על בית המדרש, לחשוב על כבוד שמים, לא היה נעים ליהושע לסדר את הספסלים, וכמו שחז"ל אומרים שהיו קוראים לו כסיל, אבל בסוף הוא זכה לתורה ולהנהגת כלל ישראל! החושב רק על עצמו נופל, והחושב כיצד להיטיב לאחרים מצליח, וכפי שאמר המשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל, **שר' שמואל רוזובסקי זכה להיות 'הראש הישיבה של כל הדור' משום שהיה בעל מידות יוצא מן הכלל, והשקיע את כל למדנותו גם ע"מ שלא לפגוע בבחור!**

סיפר לי הגר"ר ישראל ברמן שליט"א היה פעם בעל כשרון גדול בפוניבז' שאמר לי, אם אני יוצא מהעולם בלי לחבר ספר כמו הגר"ח על הרמב"ם לא עשיתי כלום. ומשפט זה חרה לי מאד, וסיפרתי את זה למרן רה"י הגר"ג אדלשטיין שליט"א, אמר לי ר' גרשון, **תגיד לו שכדי לחדש ולחבר ספר כהגר"ח צריך גם להפקיר את עצמו למען עם ישראל כמו הגר"ח!** מתקיימת רק עם הטבה ומדות טובות. **זהו סוד ההצלחה של של מרן רה"י הגר"ש רוזובסקי זצ"ל.**

המשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל שאל פעם בחור מה סוד ההצלחה של ר' שמואל, ענה לו הבחור כל מיני תשובות, ואמר לו המשגיח - שלא זה הסיבה! אלא הסיבה שהצלחת, זה מידות טובות! כמו שהוא היה גאון בלימוד, הוא היה גאון במידות טובות.

אני בעצמי יכול להעיד, כשבאתי לפוניבז' להבחן אצלו, אמרתי לו איזה משהו, והוא לא שמע רק כמה מילים שאמרתי, והוא היה בטוח שאמרתי איזה משהו שהוא שמע מר' שמעון שקופ, ומיד התחיל לצעוק - אוי, כמה זה נפלא, אוי, כמה שמעתי מר' שמעון! ומרוב הלהיטות לתת לי מחמאה, הוא אפילו לא שמע אותי לגמרי, (ולצערי לא זכיתי אז לכוון למה שהוא אמר). **הפיינקייט שלו, האיכפתיות מהזולת, אמר ר' יחזקאל, המה מה שגידלו את ר' שמואל.**

היה פעם בחור שמעד ונפל באמצע השיעור של ר' שמואל, והתבייש, מיד אמר ר' שמואל, אצלינו בבית היו אומרים אז 'אגיפאלע נער העלפט דער אייבישטער' - אדם שנפל הקב"ה עוזר לו, כעת תחכה לסייעתא דשמיא.

כשהרב מפוניבז' 800 במיטת חליו, לידו ישבו מרן הגר"ש וואזנר וד"ר רוטשילד, ושאר רבני הישיבה, ומסביב בחורים מהישיבה, לפתע אמר ד"ר רוטשילד שהאוויר מדי דחוס וזה לא טוב לחולה, הראשון שיצא משם, זה היה ר' שמואל, ואמר, אם זה מפריע לחולה? אני יוצא מיד! (וברור שד"ר רוטשילד התכוון שהבחורים יצאו, ולא ראשי הישיבה). המושגים של ר' שמואל איך לתת לשני את ההרגשה הטובה, לחפש רק את הטובה של השני.

אמר המשגיח **אתה רואה עומק בלימוד? זה ממידות טובות! התורה אוהבת אנשים טובים! אנשים טובים מצליחים.** ועי"ז הוא ג"כ זכה לאהבת תורה העצומה שהיתה לו.

וכמו שהבן שלו ר' מיכל דוד מספר, שפעם אחת היה איזה רמב"ן קשה (בבבא מציעא), ור' שמואל אמר א-שווערע שיעור! שיעור קשה, והסביר את הרמב"ן כפתור ופרח, אחרי השיעור הגיע משהו והראה לו שזה כתוב בחידושי הריטב"א החדשים שיצא באותו תקופה, ושם הריטב"א מסביר את מה שאמר ר' שמואל, וכתב, וכן כתב אדונינו הרמב"ן. מיד ר' שמואל שמח ולא ידע את נפשו מרוב אושר, וכל אותה שבת, הוא דיבר על זה ואמר לכל אחד שהגיע אליו, 'בוא ותעשה איתי לחיים, זכיתי להבין פשט ברמב"ן, הנה הריטב"א אומר שזה הפשט ברמב"ן! **אדם שמחפש את האמת ואוהב את האמת, אז האמת - שהיא התורה אוהבת אותו.**

דרך אגב - כשבשיעור היו אומרים איזו קושיא ומייד כל הבעלי כשרונות היו זורקים תירוצים, אמר ע"ז ר' שמואל 'לאזט אפ האב א הנאה פון דע קשיא וואס מ'עפרעגט?!' -תעזבו את זה בואו נהנה מהקושיא שאנחנו שואלים' ליהנות מקושיא! לחזור עליה! ורק אחרי שחזרו ע"ז והבינו כ"כ יפה את הקושיא אז אמר ר' שמואל - נו, כעת נחשוב על תירוצי! מידות, אהבת תורה, זה עולם אחר!

כי הם חיינו - תורה עם חסד

מרן הגרא"מ שך זצוק"ל אמר לי פעם, תראה, באים אלי אנשים להתייעץ בכל יום וזה לוקח לי זמן יקר, רוב האנשים הבאים בדרך כלל זה לדברים לא כ"כ חשובים, אבל בכל זאת בשביל יהודי אחד שבאמת צריך אותי ואני יכול לעזור לו זה שווה.

במשך זמן יקר מרן הרב שך יושב בביתו ומקבל כל מאן דבעי, הוא קם לפתוח לו את הדלת, הוא שומע כל אחד, זה לוקח לו הרבה זמן - אבל הכל שווה בשביל שבאמת יהודי אחד שזקוק לעזרה והרב שך יכול לעזור לו! **זהו חסד בבריתו של אברהם, עולם אחר לגמרי... וכך היא דרכה של תורה, תורה עם חסד.**

הגמ' אומרת (ר"ה יח, א) רבה ואב"י מדבית עלי קאתי, רבה דעסק בתורה חיה ארבעין שנין, אב"י דעסק בתורה ובגמילות חסדים חיה שיתין שנין. שאל ע"ז מרן ראש הישיבה זיע"א, מה הסברא בדברי הגמרא הרי רבה לא התבטל בזמן שאב"י עסק בגמ"ח, הרי רבה למד אז עוד תורה ומה א"כ ההבנה בכך, ודאי רבה למד, וודאי שתורה זה הרבה יותר חשוב מגמ"ח, אלא אמר מרן רה"י, למשל אדם שרוצה לאכול בשר והוא יכניס נתח בשר גדול ומעולה לתוך סיר ויבשל את הבשר כמות שהוא - הוא יפסיד את הכל, כל הבשר יתקשה ולא יהיה אפשרי לאכילה. מאידך אדם שיקח בשר קצת פחות משבוע אך הוא יוסיף מים וקצת תבלין, כזה תבשיל הוא לא יפסיד לאכול, זה יצא לו תבשיל משובח... נו, מים זה דבר זול, תבלין זה ג"כ לא שוה ערך... ובכ"ז הבישול עם המים והתבלין הרבה יותר טוב אפילו אם הבשר עצמו פחות טוב כי כך זה צורת בישול. מהאיש הישראלי דורשים תורה עם גמ"ח, תורה לבד זה חשוב, אבל חסר בכך תבלין גמ"ח, **ועם התוספת גמ"ח כל התורה הופכת להיות תורה מעולה.** מה יעשה אדם וינצל מחבלו של משיח, יעסוק בתורה ובגמ"ח. כך היא הדרך "תורה וגמילות חסדים".

לחכמי התורה ניתנה להם הכח לפרש את התורה

שאלתי פעם את רה"י הגרב"ד פוברסקי שליט"א מהו 'אשר בחר בנו מכל העמים' וכי הקב"ה בחר בנו הרי רק לאחר שכל העמים סרבו לקבל את התורה הקב"ה פנה אלינו ואנו בחרנו וקיבלנו את התורה, וכי הקב"ה הוא זה שבחר?

אמר לי מרן שליט"א התשובה היא פשוטה ביותר, גם אם הגויים היו מקבלים את התורה הם רק היו מקבלים עוד מצוות וחיובים לקיים - במקום ז' מצוות בני נח היה להם תרי"ג מצוות אך לא יותר מכך, משא"כ אנו - כלל ישראל - הקב"ה בחר 'לתת' לנו את התורה במתנה [נותן מתנה בעין יפה הוא נותן] הוא הנחיל לנו את התורה שהיא תהיה בשליטתנו ותיקבע ע"פ מה שאנו פוסקים בעולם הזה, לא בשמים היא - חכמי תורה בעוה"ז הם בעלי הכח לפרש את התורה. וכן הוא בהקדמת התפארת יעקב עמ"ס גיטין, וכמו שהגמ' בגיטין (ו, ב) מביאה שהיה ספק מה היה במעשה דפילגש בגבעה ונחלקו בזה האמוראים ר' אביתר ור' יונתן, ופגש ר' אביתר באליהו הנביא ושאלוהו מה הקב"ה לומד, א"ל פילגש בגבעה, ומה הוא אומר, אביתר בני כך הוא אומר ויונתן בני כך הוא אומר. - גדולי התורה בכוחם לפרש ולקבוע בתורה.

הזכיע

קובץ מכתבי המשגיח
שנכתבו לבני הישיבות והאברכים

”סולל דרך
להבין ולהשכיל,
בדרך הלימוד
ובתורת המוסר,
בחובת האמונה והבטחון,
ובעבודת התפילה,
ובארחות בן הישיבה.”

ניתן להשיג בחטיות הספרים המובחרות

נקודות הפצה מיוחדות בריכוזים החרדיים לתקופה זו בטל' 0548501014